

Ex Biblioth. de Rosa

Sc. 197.

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III.

RACCOLTA
VILLAROSA

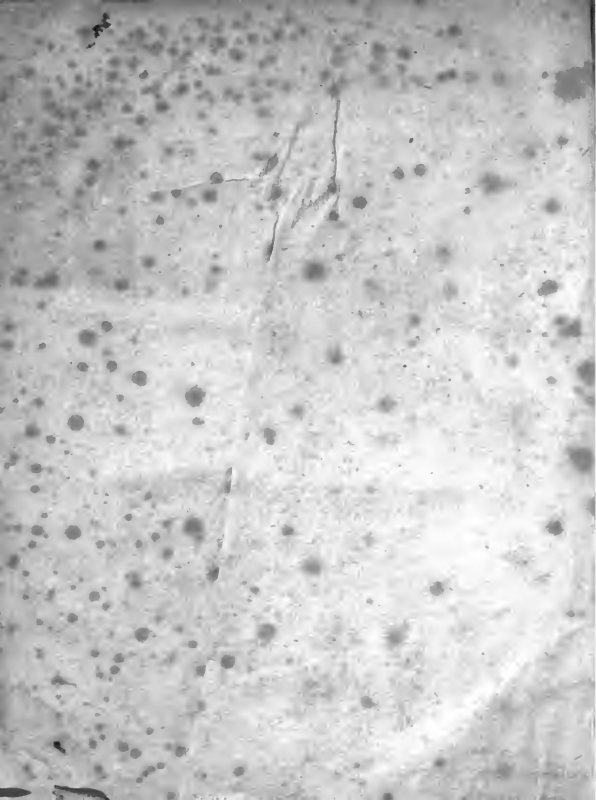
B

629

NAPOLI

Ch. 4 c. 5

1. B. 629
FRANCISCUS DE ROYE

ANTECESSOR ANDEGAVENSIS

AD TITULUM

DE JURE PATRONATUS

Libro tertio Decretalium.

EJUSDEM

DE JURIBUS HONORIFICIS

In Ecclesia Libri duo.

Editio Prima Neapolitana correctior.

C U I

PASCHALIS NAPODANUS

ELOQUENTIÆ PROFESSOR

Anteloquium, & indices duos adjecit.

NEAPOLI MDCCLXIII.

Ex Typographia Johannis Francisci Paci.

EXPENSIS FRANCISCI, ET VINCENTII ALTABELLI.

CUM PUBLICA AUTHORITY.

527238

MARCHIONI AMPLISSIMO

MATTHÆO DE SARNO

PATRICIO BENEVENTANO. R. CAMERÆ SUMMARÆ PRÆSIDI, ATQUE FISCO PATRONO.

UM Francisci le Roye rerum præstantia præclaram, atque undique exquisitam lucubrationem recudendam susceperim, id prius statui, Te Auspicem, atque Patronum compellare. Etenim æquum adhuc cènsui, quotquot in vulgus prodeunt volumina, iis potissimum inscribi, & commendari, quos non solum generis nobilitate splendescere, & gratia,

tia, auctoritate, fortunisque ceteros antecire, sed
& inter optimas artes, & cum Musis commercium aliquod habere intuemur. Sane quidem, ut a postremo hoc exordiar, nemo unus est, qui nesciat, Te politioribus omne genus litteris imbutum, divinarum, humanarumque rerum notitiæ operam contulisse plurimam, atque iis studiis incubuisse, quæ solidiora sunt, ac Reipub. fructuosa. Quamobrem, ut hæc virtutis semina foveres, importatis undique selectissimis libris, Bibliothecam Tibi comparasti, non tineis, aut blattis alendis, aut parietum ornamento instructam; sed ut in eam Te penitus abderes, atque nunc a publicarum curarum vacatione quandoque Te recipias. Ad eam docto cuique aditus patuit, ac porro patebit: nam fortunas tuas non bene locatas Te existimare accepimus, si tantum tibi usui, ac commodo forent; non vero in commune bonum, ac litteris quoque promovendis, verterentur. Hinc incredibile dictu est, quanta comitate, quantaque

taque benevolentia sapientes viros comprehenderis, & nonnullis adjumenta; ac facem præbueris, ut per abruptam studiorum semitam alacrius excurrerent. Igitur mirari nequaquam subit Te ob has causas ad dignitatem, qua bene fungeris, pervenisse, & CAROLI REGIS acerrimo judicio inter Præsides Regiæ Camerae, mox inter Fiscii Patronos adlectum: quo in munere Nicolaum de Sarno pari fortuna, ac fama ornatum, eundemque fratrem tuum antecessorem Te habuisse, norunt omnes. Cum tot tantisque præfulgeas laudibus, Familiæ tuæ decora lubens præteribo: hæc aliena magis undequaque corradant, qui propriis destituuntur meritis. Me piget commemorare Sarnianam gentem vetusta ac nobili bujus Urbis stirpe profectam, atque inter patricias Beneventanas primitus adnumeratam, perque mutua connubia Neapolitanis, Beneventanisque generosis propaginibus adligatam. Atque bodiedum selectissimam faminam domo Be-

• *veniente ex patricia gente Carissima Tibi jugatam
scimus, de cujus sollertia, ac sedulitate in liberis
instituentis, quanta proferre possem documenta. Id
unum ajo, cunctos fateri inter vos pene certatum de
filiorum vestrorum liberali educatione; siquidem
indicio illud est, quod ii omnes ad honestas artes, ac
bene compositos mores instructi, certatim ad glo-
riam sibi viam sternunt. Quare usurpare mihi li-
ceat, quæ de nescio quo illustri viro Tacitus, cujus
verbis tuum perstringam præconium: CIVIS, SENA-
TOR, MARITUS, GENER, AMICUS, CUNCTIS VITÆ
OFFICIIS ÆQUABILIS, OPUM CONTEMPTOR, RECTI
PERVICAX, CONSTANS ADVERSUS METUS. Sed in
Te exornando ulterius, quam par bibliopolæ est, pro-
gredi videor: quod superest, in tuam fidem me reci-
pias oro, atque hoc primo quali quali observantiæ
in Te meæ testimonio, me Tibi commendatum exopto.*

Nomini Dignitæque tuæ :

Devotissimus
Franciscus Xaverius Altobellus;

UAM bono publico adlaborant sapientes viri, qui rerum origines primas, ultimamque antiquitatem pervestigarunt, satia indicat scientiarum omnium hodie virilitas. Nam quales antea fuisse dicam, nisi omnino rudes ac pene balbutientes, cum antiquitatum studia senio laborabant suo? Testem appello Jurisprudentiam sive sacram, sive civilem: quanta illa tantisper dampna fecit, donec vetustatis lumen accessit, pristinumque rebus decorem restituit. Nec enim vim legum potestatemque illum probe tenere putaverim, qui Romanæ Reip. formam, & inductas sublate mutationes non perno-

verit. Romanis porro ritibus tanquam Ariadneo filo cæcis Jurisprudentiæ latebras regi aperiri; non magis (ut ille ait) Apollinis verum atq; hoc responsum est. De Jure Pontificio quid loquar? Nimirum veluti profani ab istiusmodi mysteriis arcendi, quicunque; illotis manibus venerandos Ecclesiæ Canones attingere audebunt, cum nec antiquorum Patrum Conciliorumq; sacris se se initiari prius passi sint, nec sacrosancta veteris disciplinæ adyta penetraverint? Ergo & sempiternam a posteris inivit gratiam Franciscus Royus, qui utrum in enodandis quæstionibus fori, an in inquirendis antiquitatum cimeliis plus valerit nescio. Ita ejus libri & singulari vetustorum canonum civilisq; scientiæ, qua imbuti sunt eruditione, & materiæ præstantia mire se se litteratorum commendarunt centuriis, ut omnium suffragiis hæc altera editio prodire visa sit. At, inquires, non semet ipse primus in hac exercuit palestra; nam multos habuit choragos, qui dudum ei præciperunt. Esto; sed nemo tanta perspicuitate atq; ordine; nemo tantis selectissimarum rerum apparitionibus & copia materiem per se difficilem atq; arduam enucleavit. Honores autem, quos Ecclesiæ vel ob eximiam potestatem Principibus viris, vel ob grati animi significationem Patronis habere consuevit, quando nam tantam adspexerant lucem, vel tanta undique qua sacris, qua profanis Scriptoribus corraferant ornamenta? Extra fori septa in latissimo eruditionum campo spatiosi gratulati secum sunt, senseruntq; tandem, se vere esse honores, & habitos honorificentissime. Sed adhuc nonnulla sunt, quæ vos, humanissimi Lectores, monitos venim; ne gravemini, quæso, in ipso veluti vestibulo parumper immorari; nam qua maxima fieri poterit brevitate, de Patroni Etymo, ac Patrociniorum Ecclesiasticorum origine pauca mihi, nec illa quidem pœnitenda, præfanda sunt.

Ecclesiæ conditoribus Patronorum nomenclationem hinc quæsitam nostro placuit, quod quondam fuerint domini eorum, ex quibus fundata est Ecclesiæ. Verum persuadere mihi numquam potui, Patronum tantundem quod dominum sonare. Ac nullum sane, quod norim, explicativè inter eos assignari potuit discrimen, quam Iustinianæ illud l. 15. C. de test. manum. §. 2. ubi de servis liberari nolentibus scribitur hoc modo: *quem Patronum habere noluerint, dominum suum & forsitan acerbum sentiant. Ne multa: dominus servos respicit, Patronus clientes.* Hinc ita Servius in *Æneid.* 6. v. 848. *si clientes quasi cœlestes sunt, patroni quasi patres, tantundem est clientem, quantum filium fallere.* Et coheret cum his, quod legibus decemvtrahibus cautum fuit; *Patronus si clienti fraudem fecerit, sacer esto.* Eapropter ejusdem Grammatici temporibus clientes appellari susceptos invaluit, quod in suum eos patrocinium (ut est in epigraphæ tit. 53. Cod. l. 11.) Patroni suscipere. Jam vero nullum ad concordiam inter Patres Plebemq; firmandam aptius excogitari potuit a Romulo vinculum, quam ut patrocina & clientelas intrereturque ordinem constabileret. Ex his vide, Patriciis Patronorum cognomen

tum propterea inditum, quod plebem fusciperent, ac tuerentur. Frustra vero futuros sim, si mutua inter eos recensere velim officia; quæ & ansum forsitan honoribus in Ecclesia Patrono habitis præbuerunt. Haud dispar manumissorum ratio fuit, qui & Patroni dicti sunt, quod liberos tutarentur, iisque essent parentum loco; ut merito Græca Justiniani Constitutio, quam vulgavit Cujacius Obler. xx. 34. Patronos appellaverit libertorum *patronis* h. e. agnatos. Illud etiam exploratissimum est, colonias suos sibi adoptasse Patronos; quibus equidem in antiquis marmoribus & numismatibus nihil frequentius occurrit. Itaque Neapolitani (ut id falsum non taceam) L. Minatio Concessiano V. P. Patrono Colonia pro meritis ejus statum posuerunt; & passim in litteratis cippis Coloniae Neapolitanae Patronorum inscribitur mentio. quorum plerisque, iv. sæculo adscribendos censet Mazochius in Diss. Cath. uni. p. 241; ut hinc facile noscatur eodem usque significatu vel post inclinatam Latinum sermonem Patroni vocabulum usurpari. M. Tullius præterea Patroni etymou intento veluti digito commoustrat, cum de Campanis loquens, qui eum sibi Patronum adsciverant, quod ab impia Capuam servaverat Cutilia manu, num. 12. in Pisonem ait: *Quorum Capue te protegentium* (Pisonem alloquitur) *nemo aspexit, qui non gemeret desiderio mei, cujus consilio cum universa Remp., tum illam ipsam urbem meminerant esse servatam: me inaurata statua donarunt; me patronum unum adsciverant; a me se habere vitam, fortunam, liberos arbitrabantur.* Ac volupe mihi quidem fuit adnotata Mazochii (in Tab. Herac. p. 406) legere in as Canusinum, quod ejusdem nominis Curiz Album exhibet. Illud cum eo præ ordine procedat, quo Album Curiae confici jubet Ulpianus in lib. L. Pand. tit. 27. ut videlicet principem occupent locum, qui maximo honore in Municipio fuisse sunt, in prima columna, & primo uti par erat loco Patroni proferebatur Colonia. In omnibus his quedam haud dubia nostrorum Patronorum apparent vestigia. Nec enim inscite statuas Coloniarum Patronis positas cum honore lustræ, & proscripta in Albo Curiarum eorum nomina cum titulis in Ecclesia sculptis contendes; de quibus noster Iulius in de Juribus honoris. in Eccl. Inde etiam, ut vehementer fallor, appareat, cur Ecclesiarum Fundatores vocati sint Patroni. Haud enim aliunde id sibi nominis quaesiverunt, quam ab Ecclesiarum patrocinio bonorumque Ecclesiasticorum tuitione. Sero enim Patronorum nomenclatio in Ecclesiam inventa; olim non aliud ipsis adhæsit, quam fundatorum vocabulum. Nam qui in cap. 1. & 2. de Jure Patronatus nominantur Patroni, ii S. Raymundi glossa merito censentur, cujus ætate jam moris erat Fundatores vocitari Patronos; vide Van-Espen in de Jure Patr. c. 1. Quod si tempus inquirimus, cum ea vox in Ecclesia primum prodiit, id ante septimum Christi sæculum factum non oportuit. Patres enim Concilii Toletani 1x. tunc temporis habiti can. 1. & 2. Ecclesiarum ab se conditarum curam Fundatoribus successoribusque suis, bonorumque quæ ad eas pervinent, administrationem permiservunt. Exinde antiquato Fundatorum nomine vox increbuit Patroni. Hactenus de Patroni nomine: nunc pauca de origine juris Patronatus adlinam.

Unde autem potius prima Patrouatus cunabula, quam a domesticis Oratoris accessimus? Quod si divina miscere profanis licet, haud illa quidem *χρησὶς καὶ πλοῦτος* adinventæ, verum apud Ethnicos etiam frequentata reperio. Familiam ducant Romani, quos duplex in ædibus privatis habuisse sacrarium, ex Lampridio in Alex. mihi proclive fuit colligere. Nam num. 29. usum vivendi, quem Alexander Severus instituerat, exponens ait: *Primum si facultas esset, id est si non cum uxore cubuisset, maturius horis in larario suo (in quo & divos principes, sed optimos electos & animas sanctiores, in quibus & Apollonium, & quantum scriptor suorum temporum dicit, Christum, Abraham, Orpheum, & hujusmodi Deos habebat, ac majorum effigies) rem divinam faciebat.* mox n. 31. utramque paucis completur: *Virgilium autem Platonem Poetarum vocabat, ejusque imaginem cum Cicero nis simulacro in secundo larario habuit, ubi & Achilles, & magnorum virorum. Alexandrum vero Magnum inter divos, & optimos in larario majore consecravit.* Ex quibus vide, duplex Romanis fuisse privatum sacellum; unum sanctius, ac magis, uti loquitur Lampridius, quod ego *Impenetrabile* proprie nuncupatum suspicor; alterum minus; seu, ut idem ait, *secundum*, quod in atrop prestatum, omnibusque pervium occutebat; idque prius vocabatur *Lararium*. Quamobrem Alexander

der in hoc effigies Ciceronis, Achillis, aliorumque illustrium virorum condiderat,
 cum ad hoc antiquitus comparatum sit Lararium. Nam Lar, inquit Scaliger ad
 Propertium, est princeps lingua Etrusca; hinc & omnes Tyrrhenorum principes
 vocabantur Lartes; & apud Romanos Lares sunt Dii *προστάται* familiae, qui ab eo
 propterea *Proffites* dicebantur. Eaque ex causa est, quod in Larario fumolae majorem
 tantquam Larium familiarium imagines reponobantur. Impenetrabile autem erat in
 penitis aedibus, quas nemini adire fas erat, & ubi Dii Penates colebantur, & occulta
 fiebant atque *ἀόφρα* Sacra; unde & Cic. II. de N. D. a penu Penates derivat. Myrica enim
 Penatium fuisse sacra vel hinc patet, quod & in templo Veste qui adfervabantur
 Penates Populi Romani, ut loquitur Tacitus xv. Ann., ii habebantur in adyto,
 quod Penum vocabant: Penus, inquit Fessius, vocatur locus intus in aede *veste*
segetibus septus. Dixi eo loci Penates publicos repositos, quod praeter Tacitum
 testatur Dionysius apud Lipsium de *Vesta & Vestalibus* eruditorum referens opi-
 niones facile imperiti pignus, quod inibi condebatur, varie interpretantium: *Sunt*
qui asserunt praeter ignem, ardua & multitudini non offerenda sacra in Deo templo
esse deposita. . . alii servari sacrorum partem e *Samothracia* (Samothiraces iidem erant
 ac Dii Cabiri & Penates: adifis Macrobi. Sat. 1. 1. 4. Huet. in Dem. Evang. Prop.
 xv.) *que Dardanum Trojam* (fabulae; nam a Dardania Troica Samos Threicia Cu-
 retica sacra accepti; vide Maz. in app. syl. Phal. tom. 1. Spic. Bib.) *Aeneas in Ita-*
liam advexerit. Igitur, ut brevi me expediam, in Laratio Deos Praelites; in
 Penetrati autem Divos potes Romani adfervabant. Venio nunc ad Perfarum *παραίτις*
 quae Romanorum Larariis quoque modo respondent; erant enim & privata qua-
 dam facella, in quibus Magi aeternos ignes custodiebant. Ejus vero rei fundus
 mihi fuit Strabo, qui lib. xv. sub fin. de Perlica Cappadocum religione haec ha-
 bet: *Sunt & Pyrrathia septa quadam ingentia* (*ἐνθάδε τινες ἀγέδρογοι*) *Sacella* qua-
 dam modica, uti reddit Lipsius l. c.) *in quorum medio ara est &c.* Verum ne ani-
 mum inducas hujuscemodi conscripta fuisse publica, atque habita in propatulo
 (quale scilicet illud non inficior fuisse, cujus meminit Procopius lib. 11. bel. Pers.
 quodque idem fuisse monet, ac Vestam Romanorum; ut summopere mirer Cas-
 saubonum conquiri se nusquam, excepto Strabonis nuper laudato loco, de Per-
 farum, Cappadocumque *παραίτις* quicquam inaudivisse:) disertius ex Agathiae Schol.
 lib. 11. promam testimonium, quod non modicam Straboni lucem infundet: *Ignis*
autem is (Persis) maxime honorandus sanctissimusque videtur; atque idcirco in sacris
quibusdam ac penitis adiculis (*ἐν οὐρανῶσι τινὲν ἱερῶντα ἀδὲν καὶ ἀποκαρρησμένῳ*); heic, nisi
 auguror, interiori Romanorum Larario simillimum nescio quid significatur: *Sempi-*
ternum ignem Magi adfervant. Nec praetermittam omnium fere religionum auctores
 Aegyptios, de quibus scribit Pomponius Mela lib. 1. c. 9. *Mortuos nec cremare, nec*
fodere fas putant: veram arte medicatos intra penetralia collocant. At vide, quo
 rem deducam; nec ipsis Scripturis domestica facella latuerunt, eorumque nul-
 libi extat vetustissimum monumentum, quam in Gen. xxxi. 19. ibi: *eo tempore ierat*
Laban ad tendendas oves & Rachel furata est idola patris sui (Heb. *תְּרָפִים* ther-
 aphim) quos sive Deos familiarum praelites, sive Divos potes ac Penates, sive do-
 minique imagines ad certum stellarum positum effusas cum stellarum figuris inter-
 pretere (adi Synop. Matt. Poli) ii privatim certe colebantur. Jam vero abusi;
 primis Ecclesiae saeculis privatas adiculas consecrassse sibi Christianos scitissimum
 est. Post redditam enim Ecclesiae tranquillitatem mirum est, quot sacrae aedes &
 privatim & publice inflauratae sint, vel a fundamentis excitatae. Ipse Christia-
 norum Principum coryphaeus tanto desiderio, ac studio, uti narrat Socrates in Con-
 stan. c. xiv., erga religionem Christianam inflammatus erat, ut cum esset bellum
 contra Persas gesturus tabernaculum, sicut Moyses in deserto fecerat, ex velamina
 variato confecerit, illudque secum portandum curavit, quo in locis etiam desertissi-
 mis adem sacram ad orandum paratam haberet. Quin etiam, quod mecum magis
 facit, idem *ἐν τοῖς βασιλικῶσι ἐκτὸς τοῦ καθεδρικοῦ* in Regia domum orationis in-
 struxit; Theodor. hist. Eccl. l. 1. c. 8. Quod si antiquiora libet repetere, vel Chri-
 stianarum proserptionum temporibus domestica sacra in usu fuisse fatendum
 erit. Nam his flagrantibus fluctibus Christianos sacra Eucharistiam domum re-
 ferre, & apud se condere consuevisse certissimum est. Unde & Tertullianus ad

Uxo. lib. 11. c. 3. *non sciet maritus, inquit, quid secreto ante omnem cibum gesser;*
 Et Iulientius Cypri. in de Lapis: *cum quidam arcam suam, in qua Domini*
Sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire; igne inde surgente deterrita est,
ne auderet attingere. Ad hæc, vel post Constantinum idem mos retentus, & ad
 posterum propagatus. Nam magnus ille Theologus de Gorgonia sorore narrat orat.
 in ejusdem fun. cam adorata Eucharistia, quam in penetrati conditam servabat,
 gravi quo implicabatur morbo fuisse liberatam. Postremo eo perventum est, ut
 cum in vitium id deflexisset, Patres Concilii Cæsariensis in Hispania sub Hormi-
 sida Papa habiti convellere conati sint: *Eucharistia gratiam si quis probatur ac-*
ceptam non consumpsisse in Ecclesia, anathema sit in perpetuum. At non idem de
 privatis ædificiis obtinuit; immo Sancti Patres, & Concilia morem hunc pro
 virili auxerunt. Justinianus quidem *ta iuvrata ea que Sanctissima sunt in ædibus*
privatis fieri vetuit; sed bene Thomasius de Benef. Par. 1. l. 2. c. 97. observat,
 Justiniani Constitutionem aut non omnino scitam atque acceptam fuisse, aut sta-
 tim abrogatam. Nam Trullana Synodus an. 692. domesticæ liturgiæ indulgit can.
 31. *Clericos, qui in Oratoriis, que sunt intra domos, sacra faciunt, vel baptizant,*
hoc illius loci Episcopi sententia facere debere decernimus. Neque vero officit canon
 29. 11. Synodi Laodicenæ sub Damaso: *quod non oportet in domibus oblationes ce-*
lebrari ab Episcopis, vel Presbyteris; hic enim non de urbanis ædibus, sed rusticis
 capiendus. Cui enim bono in urbe, ubi frequentia extrui templa adsolent, res
 divina privatim fieret in tanto præsertim Ecclesiasticæ disciplinæ splendore? Se-
 cus in villis, ubi nulla omnino ea tempestate Ecclesiæ dedicabatur, e re fami-
 liarum fuit, privata quedam fieri sacra. Eapropter SS. Patres, & Concilia Chri-
 stianos sapientissime adhortati sunt, ut ejusmodi sacras ædes ruri inædificandas cu-
 rant, quas a. Capa D. Martini Capellas, & Oratoria sequor Latinitas appel-
 lavit, & ubi *ipsius mortuorum operandi jus esset.* Chrysostomus in Adæa Hom.
 18. pro, inquit, *ac supplico, immo & legem pono, ut nullus, qui habet villam,*
appareat carcere Ecclesia. mox honores inde consecuturos commemorans ait: *an pa-*
rum est in Sanctis oblationibus nomen tuum referri, & quotidie pro villa præcari
Deum fieri? Vides hinc quedam veluti fundamenta juris Patronatus ab rusticis oriundi
 facillis; nam id *omnis* tametsi ab antiquis ignorabatur, res tamen ipsa satis constabat;
 ut non immerito Espenius l. c. illud S. Augustini tract. in Joan. hæc retulerit: *Quamvis*
Parochia, & Monasterium novis nominibus appellata sint; res tamen ipse ante no-
mina sua erant. Disertius Gregorius M. Jus Patronatus innuit passim in Episto-
 lis; sed ecce tibi Epist. 1x. lib. 11. quæ ad Ariminensem Episcopum mittitur ca-
 vens, nequem hic Presbyterum adscribat Oratorio, quod ære suo fundaverat ma-
 zrona nobilis, nisi ab ipsa nominatim postularetur. Explicatius hodiernæ Præ-
 sentationis testimonium prodæi potuit? Et egregie Thom. l. c. illa, de quibus
 meminit Trullanus canon in medium a nobis modo allatus, & beneficiorum al-
 bo non expungit. Verum, quod caput est, aucto forsitan colonorum numero ru-
 stica hæc sacra in Parochias sapientissime coaluerunt; id quod apertissime declarat
 Concil. Aurel. 1v. can. 26. *Si qua Parochia in potentium domibus constituta sunt*
&c. Inde non immerito Thomasius jus Patronatus Laicum in plures parochias,
 & minora quedam Capitula deduxit. Ad summam jus Patronatus rure ortum
 habuit, ut apposite noster in de Jur. Hon. Patronorum jura cum *Veneficio ruris*
honores vocaverit; mox perrepsit in urbes, quo & hominum fastus domesticæ
 sacra intulerat.

AMICO LECTORI.

Nſtar veterum Comitorum (Amice Lector) inſtituti mei rationem tibi ſtatim reddo. Aggreſſior inſignem titulum de jure Patronatus apud Gregorium. Ejus utilitas non eget commendatione, ipſe enim ſe oſtendit. Sed ne mihi deſvitio, ſi fortè contra Dialecſicorum regulas totum hunc titulum procemio ſeu Prolegomenis conſumere videar, non etiam deguſtare, ut decet. Quæſo animum advorte, & pernoſce quid mihi velim. Primò te judicem præparare mens eſt ad eximias illas ſpecies, quæ in ſingulis ejus tituli Capitulis continentur. Ut eas accuratius expendere poſſim & bona fide, nec involvam *ἐξάδην*, ſeorſim præmitto catholica præcepta, quæ ſine plagio reticeri nunquam poſſunt. Secundò ex more Græcorum *παρατιλῶν* plures fugitivos locos, qui ſunt etiam de jure Patronatus, & aliis juris Canonicis libris, congeſſi, & retuli ad hunc titulum: Ut ita ſimul & uno veluti ductu ea ſerò omnia ſub oculis habeas, quæ ad eum tractatum pertinent. Ac tandem ut illud ſit *ἀποτίλημα*: ſicut natura novas quotidie formas edere deproperat; Ita & nova negotia, quæſtiones intactæ prodeunt in dies. Ex iis nobiliſſimas quaſque ſelegi ad hanc rem noſtram pertinentes, quæ cum aliis fortuita quadam ininterpretatione coacervatæ vix unquam exacte tractari poſſent. Interpretis eſt aperire occulta, & involuta, non etiam extraneis quibusdam longe petitis rem ſuam implicare, aut ea tumultuarie aggregare. Mihi ſaveas, & æquibonique conſulas, cui ſolum id negotii datur, ut quam maxime ſerviam tuis commodis.

Illūmus ac Rōnus Dominus Pa. Ambrosius Scaramuccia Canon-
icus hujus Metropolitanae, ac Rōnæ Curiae Fisci Patronus revideat,
& in scriptis referat. Datum Neap. die 26. Novembris 1762.

PHILIPPUS EP. ALLIFANUS VIC. GEN.

JOSEPH SPARANUS CAN. DEP.

EMINENTISSIME DOMINE.

Jussa E.V. faciens, quæ potui, maxima ingenio mei vi a capite ad calcem perlegi
Francisci de Roze opus sane egregium de jure Patronatus, & juribus honorificis,
in eoque cum nihil prorsus Religioni, morumque integritati adversum offendi, tum
maxima affectus sum voluptate, ut summas agendas gratias iis censeatur, quorum ope-
ra sit, ut tantum opus in jurisprudentiæ utilitatem typis demandetur. Auctor enim
non degessavit modo, verum omnia, quæ ad jurispatronatus materiam, Patronorum-
que privilegia, jusque honorificum pertinent, ea methodo, & canonum, disciplinæque
Ecclesiastica penitiori eruditione exhaustis, ut cæteris scriptoribus, qui multa ex illo de-
cerpterunt, faciem præstiterit, antiquioribus autem palmam præcipuerit. Hinc e re lite-
raria, & jurisprudentia maxime fore censeo, si quam citius luce publica tale opus ite-
rum fruatur, si ita E.V. videbitur. Et sacram purpuram venerabundus deosculor.

Datum Neapoli die VI. Id. Apri. Ann. Vulg. Ære MDCCLXIII.

A. CAN. SCARAMUZZA DEPUTATUS REVISOR.

Attenta relatione Domini Revisoris imprimatur: Datum die
11. Aprilis 1763.

PHILIPPUS EP. ALLIFANUS VIC. GEN.

JOSEPH SPARANUS CAN. DEP.

Adm. Rev. D. Carolus Gagliardi in hac Regia Studiorum Uni-
versitate Professor revideat, & in scriptis referat. Datum Nea-
poli die 19. Novembris 1762.

NICOLAUS DE ROSA EP. PUT. C. M.

ILLUSTRISS. ET REV. DOMINE.

IN opusculis Francisci de Roze de Jurepatronatus, deque Juribus Honorificis ni-
hil est quod Regi, reive publicæ juribus, bonisve moribus advesetur. Ea igitur
typis Neapolitanis recudi posse censeo. Neapoli 26. Novembris 1762.

Humillimus & obsequiosissimus Famulus
Carolus Gagliardus.

Die 20. mensis Decembris 1762. Neapoli.

Yiso rescripto Suae Regalis Majestatis sub die 18. currentis mensis, & anni, ac
relatione U. J. D. D. Caroli Gagliardo de commissione Rev. Regii Cappellani Majoris
ordine præfata Regalis Majestatis.

Regalis Camera S. Clara providet, decernit, atque mandat, quod imprimatur
tum inserta forma præsentis supplicis libelli, ac approbationis dicti Rev. Revisoris.
Verum in publicatione servetur Regia Pragmatica. Hoc suum.

FRAGGIANNI. GAETA. CAVALCANTI.

Speſtabilis Prefes S. R. C. Romanus, & Speſtabilis Caput Aulae Fiore tempora
ſubſcript. impedit. Reg. f. 107.

Carulli.

Athanafius.

INDEX CAPITUM

Quæ in his Prolegomenis continentur.

1. **R**ubrica tituli nostri expenditur. Definitio juris Patronatus. *Quandonam, & unde nomen illud.* pag. 1.
2. Origo. & Progressus juris Patronatus: Et in quibus illud consistat. pag. 5.
3. Quibus rationibus introductum fuerit. pag. 9.
4. In quibus locis obtineat jus Patronatus. pag. 12.
5. Est temporale spirituali annexum. Non est servitus, aut Ecclesiæ onus. pag. 16.
6. Summa divisio juris Patronatus in Ecclesiasticum & Laicum. In dubio quale illud sit. pag. 19.
7. Jus Patronatus mixtum. pag. 22.
8. Juris Patronatus laici subdivisio in reale & personale. pag. 24.
9. De conditionibus in fundatione apposis, & de qualitate Patroni. pag. 27.
10. Advocati. Subadvocati. Advocatia. Subadvocatia. pag. 32.
11. Vicedomini. Custodes, seu Guardiam aut Custodiam Ecclesiarum habentes, Gualaldi. pag. 36.
12. Fæminis etiam jus illud competit. Quædam de tutore & pupillo. pag. 39.
13. Quibus modis constituatur, & adquiratur jus Patronatus. 43.
14. An jus Patronatus adquiratur reedificatione collapsæ Ecclesiæ. pag. 46.
15. An jus Patronatus ipso jure Fundatori competat. pag. 47.
16. An jus Patronatus præscriptione adquiratur. pag. 51.
17. Duo alii modi, quibus sine ulla donatione & fundatione olim constituebatur & acquirebatur jus Patronatus. pag. 54.
18. Quibus modis jus Patronatus transferatur & adquiratur. 57.
19. An & ad quos successores transeat jus Patronatus, & quomodo. Ad cap. 2. hoc tit. in Clem. pag. 59.
20. Præsentatio Clerici est præcipua pars juris Patronatus, nec tamen omnis Patronus eam habet. pag. 63.
21. Cui præsentandus sit Clericus. pag. 67.
22. Quid sit Clericum præsentare. Quis effectus præsentationis. 70.
23. Ut Patronus præsentet, beneficium vacet necesse est. Ad cap. ult.

24. An Summus Pontifex cum promotus ad Episcopatum dispensare possit, ut beneficia sua retineat in præjudicium Patroni. pag. 76.
25. Patronus idoneum Clericum præsentare debet, quis ille sit idoneus. pag. 81.
26. Quo tempore idoneus esse debeat præsentandus Clericus. pag. 84.
27. Post Clerici præsentationem & institutionem quenam præcipue cura Patrono incumbat. Ad Can. filiis. Can. decernimus. Et ad can. considerandum 16. q. 7. pag. 88.
28. De tempore; quod Patronus datur ad præsentandum: Eoque elapso Ordinarius pleno jure confert. Ad cap. 2. ex. de supp. neg. præl. & ad cap. un. hoc sit, in 6. pag. 92.
29. Apud quos judices de jure Patronatus agendum. Ad cap. 3. ex. de judic. pag. 97.
30. Si dubitetur quale sit jus Patronatus, quinam judices de eo cognoscere debeant, & quid lite pendente facere. Ad cap. examinata. Ex. de judic. pag. 100.
31. An Clericus beneficio suo renunciare possit in manibus Patroni. Ad Can. Gonsaldus 17. q. 2. pag. 104.
32. An Clericus beneficium suum resignare, permutare, pensione onerare possit inconsulto Patrono. pag. 108.
33. Cum soli Prælati jus Patronatus competat, eo mortuo quis ad vacantem Ecclesiam præsentare possit. Ad cap. 2. ex. ne sede vac. al. in. pag. 111.
34. Ad quem pertineant incrementa Ecclesiæ Patronata fructus, ejusque custodia. Ad cap. 4. ex. de off. jud. ord. pag. 118.
35. Cum jus Patronatus ad collegiatam Ecclesiam pertinet, Utrum solus Prælati præsentare possit, an ex consensu Capituli. Ad cap. ea noscitur 6. ex. de iis quæ fiunt a Præl. sine cons. Cap. pag. 122.
36. An jus Patronatus pignori possit. Ad cap. cum Bertholdus 18. ex. de sent. & re jud. pag. 125.
37. Cum capella edificatur ad succursum parochialis Ecclesiæ, Quis sit ejus capellæ Patronus. Ad cap. 3. ex. de Eccl. adif. pag. 128.
38. Quibus modis amittatur jus Patronatus. pag. 131.
39. De residentia ex fundatione. pag. 136.

PROLEGOMENA

AD TIT. DE JURE PATRONATUS

LIBRO III. DECRETAL.

CAPUT PRIMUM.

Rubrica tituli nostri expenditur. Definitio juris Patronatus. Quandonam, & unde nomen illud.

A est tituli nostri Epigraphe in Ant. Coll. i. Decretal. *De jure Patronatus, & Ecclesiis a Laicis concessis*. Addit Anton. Augustinus *tam Clericis, quam Laicis*. Nec tam male additur secunda illa pars, cum ad eam pleraque hujus tituli capitula pertineant. Sed tamen in omnibus aliis collectionibus, atque etiam in editione Conci-

liorum ea sola est inscriptio *de jure Patronatus*. Leunclavius lib. 3. juris G. R. inter Synodales sententias Manuelis Patriarchæ Cpani cap. 3. titulum illum proponit *περί οἰκτιρητικῆς δικαίης* (ubi de nostro jure Patronatus) quasi diceret *de jure illius, qui dominus est possessionis ad eam pertinentis*: vel ut alii legunt *περί κτητορικῆς δικαίης* *de jure domini possessionis*, in qua nempe fundata est Ecclesia. Ac tandem in legibus & consuetudinibus Angliæ sic habet *liber quartus de advocationibus Ecclesiarum*, quod forte cum rubrica nostra convenit, ut suo loco videbimus.

Quidam volunt jus Patronatus in hoc tit. nihil aliud esse, quam *jus præsentandi Clerici ad obtinendum vacans beneficium*, sicque jus illud ad solam hanc Clerici præsentationem restringunt; sed male, sicut enim in jure Civili jus Patronatus (quod nempe manumissor in libertum habet) multis constat, puta successionem, operis, obsequiis, & officiis: ita & in jure Can. nostrum jus illud Patronatus multis etiam constat, quæ passim occurrunt in hoc tit. generali,

A

&

& de quibus in sequenti capite. Ideoque ut juris illius definitio ea omnia jura complectatur, quæ patrono competunt, sic generaliter definiendum illud videtur *jus quod fundatori alicujus Ecclesie in ea competit*. Sicut tamen in jure Civili successio libertorum per eminentiam dicitur aliquando *jus Patronatus*: ita nec etiam negaverim præsentationem idonei Clerici aliquando simpliciter appellari *jus Patronatus*, ut videbimus in *his Proleg. cap. 20.*

Quantum vero ad Patronatus & Patroni nomen, videndum quandonam tumprimum prodierit. Quidam volunt veteribus Conciliis, Patribus, & historiis Ecclesiasticis incogitum illud fuisse usque ad Gregorium VII. (sane vox illa semel tantum in toto ejus registro mihi occurrit, nempe *lib. 6. Epist. 8. in fin.*) aut etiam ad tempora nostrarum Decretalium, ut notat Car. Molinæus *ad cap. 31. hoc tit.* Sed conjicerem longe antiquius esse nomen illud, & conditores Ecclesiarum appellari cœpisse Patronos eo ipso tempore, quo ædificari promiscue cœperunt Ecclesiæ, & quo iis tumprimum dari cœpit *jus præsentandi Clerici*, nempe circa quintum sæculum, ut sequenti cap. videbimus ex Concilio Arausicano primo. Istius conjecturæ fundus mihi est insigne Præceptum regium, quod Clodoveus Magnus circa annum 480. concessit Joanni cuidam fundatori Reomagenfis Monasterii in dicecesi Lingonenfi, futuro bono ipsius Monasterii, quod vel ab ipso Patrono Joanne, vel a nobis concessum est. Præceptum illud integrum extat in Annalibus Ecclesiasticis Francorum nuper editis *ad an. 496. n. 11 r.* ab eo tempore vox illa sensim invaluit, & cepit esse vulgaris jam sub Carolo Calvo. Nam Hincmarus Remensis in suis Capitulis *an. 874. cap. ult.* fundatores Ecclesiarum non aliter vocat quam Patronos, eoque nomine tamquam receptissimo utitur. Ejus cap. ea est inscriptio, *quod pro Ecclesiis viduatis præmia Patronis dari non debeant*. Et in fi. istius cap. sic habet, *sed vos & vestros nutritos in maledictionem mittitis, cum dato Patronis præmio vobis & illis peccatum emitis*. Atque etiam ille idem Hincmarus apud Flodoardum *lib. 3. Remen. hist. cap. 26.* ubi agit de Tardunenfi Comite, meminit præsentationis, quæ Patrono competit. Unde miror Jo: Belyum utriusq; antiquitatis peritissimum in *historia Pictav. Comitum cap. 3. pag. 10.* scripsisse, eo tempore incognitum fuisse nomen Patronatus, & Patroni.

Denique videndum undenam fluxerit nomen illud. Veteres interp. repetendum illud volunt a manumissores: sicut enim servum

ma-

manumittendo novum hominem facerè dicitur a juris authoribus: ita &, inquiunt, fundator novam facit Ecclesiam, & sic uterque ab eodem effectu Patronus appellari potest. Longius petita illa similitudo nihil ad ipsam denominationem. Alii contendunt fundatores Ecclesiarum appellatos fuisse Patronos a patrocínio, quod iis præstare debent. Nam introducti sunt in subsidium defensionis *cap. in quibusdam 12. ex. de Pæn.* sicque Patroni sunt quasi defensores, nam & Patrocínii verbo defensores continentur *l. 3. Cod. de Defens. Civit.* Addunt, sicut Ecclesia Patronum habet in coelis, puta vel Martyrem, vel Confessorem aliquem: S. Paulinus in *Epist. 12.* S. Felicem vocat *Patronum & Dominædium*, quod fortè sumpsit ex libris ad Herennium, ubi dominædium ille dicitur, in cujus ædibus paratur convivium. Sidonius Apoll. *lib. 4. Epist. 18. Valido tribuente Patrono*, nempe S. Martino. Nihil frequentius. Et hinc quælibet Ecclesia singularem habet Patroni sui diem festum. Imo & Provinciæ, Civitatès, Regna suos etiam hujusmodi Patronos habere dicuntur. Martinus Dumiensis Episcopus apud Symundum agens de Basilicâ S. Martini.

Propriumque tenet se Gallia gaudens

Pastorem, teneat Gallacia tota Patronum.

Quod etiam in Ethnicorum templis usurpatum fuisse docet Ennodius Ticinensis in *dictione 2. purgentur hæc templa turpi balænis dedicata Patrocínio*, puta idolorum. Ita & invaluisse volunt, ut quælibet Ecclesia suum quoque Patronum & defensorem habeat in terris. Ea quidem verbi notatio indicat munus & officium Fundatoris, aut utique non minimam illius partem, ut Ecclesiam suam & ejus Clericum tueatur & defendat, sed non satis aperit summum jus illud, quod in eâ Fundator habet, quodque præcipue inspiciendum.

Forte igitur verius est, Fundatorem ideo appellatum fuisse Patronum, quod quondam fuerit dominus eorum, ex quibus fundata est Ecclesia. Sic apud Festum *Patronus quasi dominus clientum.* Apud Istos manumissor fuit dominus liberti, & ut post manumissionem videatur adhuc quasi dominus, appellatur Patronus. In quibusdam juris Civilis articulis Dominus & Patronus promiscue usurpantur, ut in *l. un. Cod. Tb. ne col. inf. dom. l. 1. Cod. de col. Thrac.* Dores & Æoles dominum ædium vocant *ἱερονάρχοντες*, quod interpretes Julii Pollucis *lib. 1. cap. 8.* vertit *Patronum.* Ac

tandem in libris Feudorum author feudi passim dicitur Patronus. Eoque referri possunt ea Guntheri *lib. 8. Ligurini*.

Inter vassallos unius forse Patroni

Quaestio de feudo quoties agitur eodem,

Quo feudi domino gaudent, hoc iudice certent.

Ubi Patronus, & feudi dominus simul confunduntur, & multi hodie dominum directi domini vocant etiam Patronum. Eadem plane ratione Fundator Ecclesiae dictus videtur Patronus, eo quod fuerit olim dominus. Passim quidem in sacris Canonibus aut simpliciter dicitur dominus, aut dominus possessionis, sed improprie, nam res Deo dicatae sunt nullius: quia tamen fuit dominus, ideo dicitur Patronus, qui pro domino accipitur. Et hinc sicut cum S. Paulinus Fundanam Ecclesiam fundavit ex suis praediis, ait in *Epist. 12*. se eam dedisse ad memoriam praeteriti patrimonii: ita elegantissime magnus Molinæus jus Patronatus vocat *reliquias pristini domini*. Hinc etiam rectissime jus illud Graeci dicitur *οικητηριον, δικειον* ut jam diximus. Non aliud convenientius aut accommodatius verbum inveniri poterat, quo indicaretur Fundatorem fuisse dominum, quam eum dicendo *Patronum*. Ea-que denominatio denotat summum jus illud Patronatus, quod Ecclesiae fundatori tanquam domino in ea competit.

Ea est igitur vera nominis ratio, nec tam male forsan cum ea jungenda est illius imponendi occasio, quæ nec etiam minimum juvat istius verbi antiquitatem (quo sensu illud usurpatur in hoc tractatu.) Quod cum jus Patronatus tumprimum prodiit sub Valentiniano Imperat. & postmodum sub sequentibus aliis Imperatoribus omnino invaluit: quicunque tandem vel alicui collegio & corpori, vel alicui loco & vico præerant, vulgò dicerentur Patroni: hinc Patroni Svariorum, Patroni Pistorum, Patroni horreorum portuensium, Patroni vicorum, Patroni Metrocomiarum, qui omnes non multum a dominis aberant, ut passim videre est in utroque Cod. Th. & Just. & apud Libanium, & Salvianum Massil. Evenit usitatum illud nomen datum fuisse conditoribus Ecclesiarum, ut etiam dicerentur Patroni, cum propius ad dominos accederent. Sanè prohibitum erat eo tempore, ne Clerici per Patrocinium a minori ad maiorem Ecclesiam transirent. *Nov. 3. cap. 2.* ne sibi Patronos eligerent *Can. 25. quarti Aurelian. Concilii Can. 2. Aroer-nensis Concilii sub Childeberto*. Sed hoc de potentioribus, qui Cle-
ricos

ricos fuscipiebant in suam clientelam contra eorum Prælatos, & Patroni nostri ab iis multum distant.

CAPUT SECUNDUM.

Origo & progressus juris Patronatus: & in quibus illud consistat.

CUM docuit Tribonianus, quid sit jus, quid justitia, statim proponit titulum de origine juris, suæque illius methodi rationem in eo exscribit ex Cajo. Sic etiam post expositam juris Patronatus definitionem & notationem, inquirendum est in illius originem ac progressum. Sicut verò ipsi etiam Ethnici templis suis dotem & sacerdotem addixerunt. Virgilius 3. *Æneid.*

*Tunc vicina astris Erycino in vertice sedes
Fundatur Veneri Idaliæ, tumuloque sacerdos,
Et lucus late sacer additur Anchiseo.*

Sicut suorum templorum conditores vario semper honore prosequuti sunt, iisque suos illustres titulos servarunt, *Dio. lib. 53. in princ. Spartianus in Severo in fin. ita & Alexander III. in cap. 24. in fin. hoc tit. in Collect. 1.* scribit sanctos Patres quædam jura reservasse Fundatoribus Ecclesiarum, quæ plane observentur. Et hoc obtinuit, non tantum in Occidentali Ecclesia, sed etiam in Græca & Orientali, ut testantur novellæ Justiniani, Nomocanon Photii, Balsamonis Commentarii, & titulus juris G. R. *περί οικητορικῶν δικαίων.*

Statim autem non tam male Barones Angliæ in Epist. sua ad Gregorium 9. apud M. Paris *ad an. 1239.* contendunt suos progenitores jus Patronatus habuisse a prima fundatione Christianitatis in Angliâ: vel ut habet Parquerus in *Antiquit. Britan. in S. Edmundo* a primæva Christianæ religionis institutione in Angliâ: non tam male, inquam, quia (ut mox videbimus) eodem fere tempore jus illud prodit, quo pax data est Ecclesiæ, aut utique non multo post. Cum enim Zacharias S. P. in *Epist. 9. ad Pipinum majorem domus* ait in præceptis Apostolicis contineri, ut qui in sua proprietate oratorium construxerit, & in eo Missas fieri velit, Presbyterum ab Episcopo impetret, qui solus in eo celebrare possit: hoc quidem nostrum

Arum jus Patronatus plane indicat, sed tamen *Apostolica præcepta* ibi non sunt Apostolorum Canones aut Constitutiones, nam in iis nihil quidquam de ea re, sed vel sunt Ecclesiastica, vel Pontificia Decreta, prout verbum illud *Apostolica* sumitur passim apud Gregorium magnum in libris regesti, & alios.

Vulgo igitur volunt interp. jus Patronatus prodisse tantum sexto sæculo sub nostro Justiniano, eumque faciunt primum nostræ Præsentationis authorem. Sed forte verius est a superiori sæculo illud esse repetendum. Primò enim reperio nomina & elogia Fundatorum in eorum Ecclesiis solemniter inscripta sub initio quinti sæculi apud S. Paulinum in *Epist.* 12. qui obiit *an.* 431. & Sidonium Apollin. *lib.* 2. *Epist.* 10. & *lib.* 4. *Epist.* 18. qui floruit *an.* 440. qua de re fufius & ex professo in tractatu de iuribus honorificis Solemnis ea inscriptio; & iis addita quædam Panegyrica Carmina omninò indicant jampridem Sanctos Patres aliquid juris & honoris concessisse fundatoribus Ecclesiarum. Sed & eodem ipso tempore S. Augustinus in *Serm.* 37. ad fratres in eremo sic habet, *divites enim raro vel nunquam pauperibus sacerdotibus præbendas procurant, & si procurant non amore Dei procurant, sed ut cum uxore & familia de bonis Ecclesiæ gaudere valeant.* Sane potentes, aut divites sæculi vix præbendas sacerdotibus procurare poterant, nisi per eorum præsentationem Episcopo factam. Et in *Can. hortatur dist.* 71. (qui extat integer apud Ivonem & Burchardum) Fundatores illos hortatur, ut alios Presbyteros in iis non recipiant, quam qui a proprio Episcopo consecrati fuerint, aut ab eo commendatitias literas habeant. Et hoc jampridem aliquam Fundatorum potestatem denotat in eligendis & recipiendis Clericis, ac forte initium & occasionem nostræ præsentationis dedit.

Secundò, eodem ipso sæculo quinto circa annum 441. sub Theodosio juniore & Valentiniano tertio Imp. Patres Concilii Arausicani primi in *Can.* 10. ædificatori Ecclesiæ nominatim dederunt jus præsentandi Clerici, iis verbis *reservatæ ædificatori Episcopo hac gratia, ut quos desiderat* (sic postea loquuti sunt Justinianus in *nov.* 123. *cap.* 18. & Zacharias in *d. Epist.* 9.) *Clericos in re sua videre, ipsos ordinet is, cujus territorium est.* In eo Canone agitur de eo Episcopo, qui Ecclesiam in proprio fundo ædificaverit extra suam dioccesim, & ita nobis hodie dicitur Patronus laicus. Eumque Canonem non multo post confirmarunt secundi Arelat. Concilii Patres in *Can.* 36.

circa

circa an. 452. Forte quidem utriusque illius Concilii Patres soli Episcopo ædificatori jus illud dederunt, nam addunt *hoc solum ædificatori Episcopo credidimus reservandum*. Sed tamen ex utroque illo Concilio constat semper, jam eo tempore proditum fuisse jus illud Præsentationis, quod meliorem nostri Patronatus partem facit. Utrumque hunc Canonem recentavit Nicolaus secundus, ut palam est ex *Can. 1. 16. q. 3.* quem ideo Gratianus ei adscribit.

Tertio, eodem adhuc sæculo quinto circa an. 479. Zeno Imp. in *l. si quis 15. Cod. de sacros. Eccl.* constituit ut Ecclesiastica bona ex Fundatoris consilio administrarentur, & secundum conventiones in foundationibus appositæ, dummodo sacris Canonibus non repugnent, ut suo loco videbimus. Cumque occasione istius legis Fundatores Ecclesiarum nimiam potestatem in iis usurpare vellent: Gelasius primus iis temporibus agens eorum temeritatem cohibere voluit in *Can. pie mentis* & in *Can. Frigentius 16. q. 7.* de quibus suo loco. Ac tandem eo ipso tempore jampridem occurrit Patroni nomen, ut superiori cap. probavimus ex Præcepto Clodovæi magni. Ex iis constat altius repetendam esse juris Patronatus originem, quam a sexto sæculo Justiniani Imp. Imo & verius est, statim atque pax data est Ecclesiæ, & templa libere coeperunt ædificari, eorum conditoribus pleraque sensim concessa fuisse jura, quæ hodie generali juris Patronatus appellatione continentur. Et hoc forte suboluit doctissimo Dargentæo, cum *lib. 1. hist. Brit. cap. 9.* juris Patronatus meminit sub Connano primo Rege Britannicæ ad an. 388. Nec minimum conducit subtilis & exacta illa disquisitio, non tantum ad historiam Ecclesiasticam, quæ semper majoris est momenti, sed etiam ut facilius & tutius inveniri possit ratio introducendi juris Patronatus, de quâ suo loco in his Prolegomenis.

Justinianus sexto sæculo circa an. 535. in nov. 67. quorundam meminit, qui amabant appellari Fundatores Ecclesiarum, & quidem propter jura quædam honorifica, quæ jampridem id genus hominibus competeabant. In nov. 57. probat Zenonis Constitutionem, de quâ jam supra. In nov. 123. cap. 18. circa an. 541. confirmat nominationem & præsentationem idonei Clerici: sicut & Pelagius 1. eo ipso tempore agens in *Can. in Parochia 16. q. 1. Can. Abbatem 18. q. 2.* hæc etiam postmodum confirmata sunt septimo sæculo circa an. 650. in Concilio Toletano nono, quod extat in *Can. decernimus* & in *Can. quicumque*

que 16. q. 7. & additum, ut egenus Ecclesiæ conditor ex ejus bonis alatur. Ac tandem Clemens tertius circa an. 1190. addidit processionis honorem, in cap. 25. hoc tit. de quo ibi, & in tractatu de juribus honorificis.

Sicut ergo in jure Civili jus Patronatus multis constat, eaque omnia non omnino simul prodita sunt a legibus, a jure Civili, ab edicto Prætoris, & a Constitutionibus principum: Ità & in jure Canon. nostrum jus illud Patronatus multis etiam constat, præsentatione idonei Clerici, curâ rerum ad Ecclesiam pertinentium, honore precum, alimentis exigendis si quidem Patronus redactus sit ad lineas, honore processionis, inscriptione nominis, in cujus locum Litra successit, & iis adhuc addita sunt quædam minuscule, de quibus suo loco. Eaque omnia nec etiam simul prodierunt, sed sensim & per partes introducta sunt, sacris Canonibus, rescriptis summorum Pontificum, & Constitutionibus principum. Unde licet jus illud nihil aliud esset, quam præsentatio idonei Clerici, attamen non satis noverim quomodo dici posset, illud tum primum consuetudine mundanâ, & sæculari lege introductum fuisse: nam Arausicanum, Arelatense, & Toletanum Concilium eam introduxerunt, & Justiniani novellæ probarunt. Nec obstat, quod Joan. Saresber. in Epist. 6. & 119. scribat præsentationem idonei Clerici esse a receptâ consuetudine totius regni Anglicani. Sicut enim in jure Civili constat patriam potestatem esse tum primum a legibus Regiâ & decemvirali, & tamen dici jus moribus receptum in l. pater. 8. de his qui sui vel al. ita & præsentatio tum primum jure scripto introducta fuit, puta Conciliis & Constitutionibus principum, & diuturno usu comprobata.

CAPUT TERTIUM.

Quibus rationibus introductum fueris.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas.

NUnquam satis mirari possum, quantum meo judicio a llicincentur illi omnes, qui de jure Patronatus scribunt, dum unam hanc illius introducendi causam & rationem afferunt, ut fideles excitentur ad fundandas Ecclesias. Ut bonâ fide ratio illa expendatur, recurrendum est ad tempus illud, quo tumprimum illud introductum est, ut innotescat an huic ea conveniat. Eo tempore fideles nihil magis habebant in votis, quam ut fundarent Ecclesias. Hoc testatur decretum Melchiadis aut Miltiadis de primitivâ Ecclesiâ. Scio quidem illud esse suspectum, quod forte non sit ejus summi Pontif. quia tamen integrum extat apud Isidorum in Collect. Canonum, non vile est antiquitatis monumentum, nec illud exscribere juvat ex Gratiano in *Can. futuram* 12. q. 1. cum ab eo interpolatum sit, sed ex ipsomet Isidoro. Et quibus vir religiosissimus Constantinus primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per universum orbem suo degentes imperio non solum fieri Christianos, sed etiam fabricandas Ecclesias & prædia tribuenda constituit. Nec multo post. Ab illo enim tempore & deinceps viri religiosissimi non solum possessiones & prædia quæ possederant, sed & semetipsos domino consecrarunt, ædificantes Ecclesias in suis fundis in honore S. Martyrum per civitates & monasteria innumera. Denique Reges, Præsides, ac Magistratus non solum hanc licentiam tribuere, sed etiam ipsi propria bona largiti sunt per universa regna terrarum, unde alerentur egentes, qui nihil possidebant in mundo, Ecclesieque Dei fabricarentur atque restaurarentur.

Si quidem decretum illud ea tantum haberet, suspecti nunquam posset accusari. Ex quo enim pax data est Ecclesiæ, omnes ubique fideles certatim insignes Ecclesias ædificasse constat in qualibet civitate, in quolibet oppido, vico, castello, municipio ut est in *l. 16. Cod. Th. de Episc.* quæ est Constantii, non etiam Constantinii, ut voluit Gratianus in *Can. in qualibet* 23. q. 8. atque etiam in possessionibus, ut ad solet, diversorum, ait Arcadius in *l. Ecclesiis* 33. *Cod. Th. ibid.*

B

Quod-

Quodque observandum est, eo fere tempore, quo nostrum illud jus Patronatus prodiit, tot ubique a fidelibus ædificabantur Ecclesiæ, ut Imperatores iis ædificandis modum & fibulam imponere coacti sint in l. 16. *Cod. Tb. de Pæn. l. 3. eod. Cod. de his qui ad Eccl. Conf. l. 57. eod. de appellat. l. 32. & 33. eod. de Ep. & Eccl.* quas omnes leges simul junctas eo pertinere docet elegantissime Jacobus Gotofredus ad d. l. 33. Non multo post illud tempus nihil etiam frequentius, quam Ecclesias hinc inde a fidelibus extrui & fundari apud Gregorium Turon. S. Hieronymum, Fortunatum Pictav. Sydonium Apollin. S. Paulinum, Ennodium Ticinens. & alios, qui omnes passim laudant eos, qui Ecclesias & oratoria ædificabant. Simile quid narrat Beda lib. 1. *bist. Eccles. cap. 26.*

Multi quidem fideles ad id movebantur solo pietatis intuitu: quidam pro quacunque sua opportunitate: quidam eo solo animo, ut dicerentur conditores Ecclesiarum, ut suis quibusque locis videbimus. Sed zelus ille domus Dei ædificandæ fideles omnes adeo inebriaverat, ut & sacri Canones & Principum Constitutiones huic modum imposuerint, ut probari potest adhuc ex *Can. 4. Calcedon. Concilii*, & ex aliis, qui nolunt Ecclesias ædificari posse, nisi multis solemnitatibus adhibitis, jubent ut antequam ædificentur, de multis caveant Episcopi, ut veteres Ecclesiæ restaurentur potius quam extruantur novæ, ut in aliarum præjudicium novæ non ædificentur: quæ omnia non aliâ mente introducta aut excogitata videntur, quam ut reprimeretur ardor ædificandarum Ecclesiarum; ac tandem Phocas cohibuisse dicitur immane studium construendorum Monasteriorum, & jussit constructorum curam haberi, in *quâdam Novella quæ extat 10. primo juris Græcoromani*, cujus etiam meminit Balsamon ad *Can. 1. Constantinopol. Synodi*.

Ante Constantinum M. fideles gloriabantur se non habere templa, ut docet Arnobius lib. 6. *adversus gentes*. Ferventibus persecutionibus seclabantur latebras, habebant tantum privatas ædes & conventicula, ubi congregabantur & officia religionis obibant. Sed post Constantinum insignes Ecclesias certatim ædificare cœperunt. Unde cum Valentinianus junior in l. 15. & Theodosius in l. 18. *Cod. Tb. de extraord. sive ford. muner.* inter sordida munera reponunt curam construendarum publicarum & sacrarum ædium. Sacras ædes non acciperem pro Ecclesiis, sed pro Imperialibus, cum eo tempore nihil magis ad curam suam pertinere vellent, quam ut ædificarent

Ec.

Ecclesias: & quidem eo solo animo, ut in iis adoraretur Deus: ut exemplo Centurionis Evangelici gratiam apud Deum demereretur, S. Paulinus in *Epist.* 12. de quo Judæi ad Christum, *quia dignus est, ut hoc ei præstes, diligit enim gentem nostram, & Synagogam ipse ædificavit nobis:* ut Salomonis instar haberent sapientiam & scientiam, Petrus Damianus *lib. 8. Epist. 5.* ut ædificatione terrestrium fabricarum, cælestes mansiones sibi pararent, S. Paulinus ibidem. Et ita quo tempore introductum est jus Patronatus, cum fideles sola pietate suggerente tot ædificarent Ecclesias, cum eos adeo teneret sanctus ille amor ædificandarum Ecclesiarum, procul dubio temporali & extraneo quodam incitamento non egebant, quale est jus illud. Cumque dicitur introductum illud fuisse *ut fideles excitarentur ad ædificandas Ecclesias*, negari non potest ferventem ac contestatam eorum pietatem ea ratione suggillari, quasi jampridem nascendo frigesceret. Nec quis unquam inficiari potest, infirmum illud esse commentum, ut aliquis modicæ pietatis & fidei bona sua profundat in ædificationem alicujus Ecclesiæ.

Alia igitur querenda est ratio. Eam indicare videtur integer Canon 37. quarti Toletani Concilii apud Isidorum (nam Gratianus verba illa perperam omisit in *Can. quicumque* 16. q. 7.) *præbendum est a sacerdotibus vitæ solatium indigentibus, & maxime his, quibus restituenda vicissitudo est.* Ibi de Patronis ad inopiam reductis. Et in fine, *quanto magis consulendum est, quibus retributio juxta debetur.* Pia illa vicissitudo, justa illa retributio, vera est juris Patronatus intruducendi ratio & causa. Concinit Guillelmus Parisien. in *lib. de moribus* cap. 9. iis verbis *De his vero quæ Regibus & Principibus dantur, Patronis Ecclesiarum, & Fundatoribus, Dotatoribus, & Ditatoribus, dicimus quia licet: hi sunt usus pietatis, quoniam ex virtute gratitudinis etiam jure naturali debentur hujusmodi hominibus.* Hinc conjicerem introductum fuisse jus Patronatus ex virtute gratitudinis, ut nempe ita in perpetuum testetur Ecclesia, quantum suis Fundatoribus debeat: ut ita fugiat ingratitudinis vitium, in quâ nec est ruga nec macula: ut ita perpetuum sanctæ liberalitatis suæ monumentum iis relinquat. Sicque Fundatores Ecclesiarum in iis jus Patronatus habent quasi *ἀντίδοτον*, quasi aliquam remunerationem suæ pietatis, & justissimum munificentiae suæ symbolum in Ecclesiam.

Eo pertinent etiam verba illa Joannis de Parisiis sub Philippo Pulchro agentis in *lib. de potest. reg. & pap. cap. 21.* *Ecclesia potuit &*

dehuit collationem quibusdam Principibus viris concedere, velut vices rependat protectioni, quam illi impertiantur Ecclesiæ, & beneficiorum ab iis præstitorum Ecclesiis. Idem de Præsentatione dicendum, quod introducta sit, ut Fundatoribus vices rependantur, & ut illi habeant in hoc saculo bonæ actionis documentum, ea sunt verba ejus orationis, quam habet Ecclesia pro iis qui munus aliquod ei obtulerint, apud Gregorium M. in lib. Sacrament. pag. 154. editionis Menardianæ. Semper enim probe norunt Sancti Patres in officiis charitatis nos primo loco iis esse obnoxios, a quibus beneficia recepimus cap. 7. ex de testam. Addendum est illud Pontificis ad Fundatorem in Pontificali Rom. sub tit. de Ecclesiæ dedicat. & consecrat. pag. 250. Et ut intelligas, qualem tibi atque heredibus tuis honorem & commoditatem exhibet Ecclesia, scias ut gratitudinem ipsam ad Fundatores ostendas, quod à Sanctis Patribus statutum est, &c. Ac tandem illud idem indicat Raymundus Rufus contra Molinæum pag. 365. ubi agit de jure præsentandi, hoc enim ei, qui de Ecclesiâ bene meritus est, tribuitur, eamque pro beneficio mutuam referri gratiam antiqui Patres statuerunt. Ex iis omnibus manifeste patet solam Ecclesiæ gratitudinem in Fundatores Ecclesiarum, veram esse introducendi juris Patronatus causam: sicut in jure Civili jus Patronatus introductum dicitur ad remunerandum tam grande beneficium, quod in liberos confertur, ut est in l. 1. d. de bon. liberr.

CAPUT QUARTUM.

In quibus locis obtineat jus Patronatus.

IN omnibus sacris & venerabilibus locis jus Patronatus locum habere potest, in iis vero præcipue, in quibus instituendi sunt Clerici ad præsentationem fundatorum, quales sunt Ecclesiæ, ubicunque tandem ædificatæ sint, vel in Civitate, vel in oppido, vico, castello, municipio, ut est in l. 16. Cod. Th. de Ep. & Cl. & in possessionibus l. 23. ibid. seu in agris, fundis, & domibus potentium, ut passim occurrit. Ecclesia est congregatio fidelium, inquit Arnulphus Lexou. in Sermone ad Synodum. Sed significat etiam locum, qui ipsam Catholicorum intra se amplectitur catervam Can. Ecclesia 6. de consecrat. dist. 1. Ultimo illo sensu

sensu generaliter aliquando accipitur pro qualibet orationis domo, quæ Deo rite dedicata & consecrata sit per Episcopum; aliquando specialiter pro majoribus Ecclesiis, quæ populum & clerum habent, quas Leo Sophus in No. 4. vocat generales Ecclesias; & in No. 15. Ecclesias in communem usum consecratas, quæ nempe totius populi causa comparatæ sunt, puta Cathedralæ & Paroeciales Ecclesiæ, ad differentiam earum quæ privatæ sunt, seu privatæ familiæ causa constructæ, qualia sunt oratoria, quales sunt capellæ. Eaque differentia proponitur in *Can. si quis* 33. de consecr. dist. 1. nec accipienda est privata familia quasi privatorum aut singulorum; sed & Regum, qui capellas & oratoria in suis Palatiis habere solent, apud Paulum Diaconum lib. 18. Ducum & Magnatum cap. cum capella 16. ex. de privil. Templariorum & Hospitalariorum cap. 10. ibid. Monachorum *Can. Eleutherius* 18. q. 2. aliorumque Sodalitiorum, quæ privatarum familiarum numero & jure censentur.

Quocunque igitur modo accipiatur Ecclesiæ verbum, jus Patronatus obtinet in omnibus Ecclesiis, & Cathedralibus, quarum omnium Reges nostri in suo Regno dicuntur Patroni, ait Bald. in *protenio Decretal.* & de iis forte intelligendum cap. 2. hoc tit. in 5. collect. In Collegialibus, ut apud Innocent. III. lib. 3. reg. Ep. 192. In Conventualibus, vel etiam Monialium, ut in cap. 1. hoc tit. cad. coll. 5. In Capellis & Oratoriis, nihil frequentius. In Xenodochiis, ut in l. 15. Cod. de sacros. Eccl. & apud Balsamonem ad *Can. 1. Cpanæ Synod.* In ipsis Eremitis, Arnulphus Lexou. in *Epist. antepen.* Sed in iis omnibus locis jus illud varie obtinet, nam in Conventualibus Ecclesiis Patronus non præsentat, ut suo loco videbimus.

Verum quærent interpretes in quibus locis tum primum obtinere cœperit jus Patronatus? quidam in Basilicis, Capellis & Oratoriis, & deinde productum illud fuisse ad Ecclesias: & ita Basilicas pro Capellis accipiant, & Ecclesias pro majoribus Ecclesiis, quæ de re multi multa, & ex recentioribus Nicolaus le Maître lib. 2. de bon. & possess. Eccl. & Hadrianus Valesius in *disceptatione de basilicis*. Forte tamen jus Patron. statim obtinuit in Ecclesiis, ut palam est ex *Can. 1. ib. q. 3.* quem jam toties laudavimus, ex S. Paulino & aliis. In d. *Can. 1.* agitur de Ecclesia, quam Episcopus in aliena diocesi ædificaverit, & dicitur eam esse dedicandam & ordinandam a diocesano Episcopo, & ædificatorem habere jus præsentandi ad eam Ecclesiam. S. Paulinus, Ennodius, Fortunatus, Sydonius Apollin. inscriptiones ediderunt

runt pro conditoribus majorum Ecclesiarum, eaque inscriptio non levem juris Patronatus partem facit.

Sane cum Agathensi Concilio *Can. 21.* in agris extra Parochias permissum est habere oratoria, vel etiam in propriis domibus *Nov. 58.* usitatus & frequentius esse cepit jus Patronatus in Capellis & Oratoriis, tam privatis & domesticis, quam publicis, quæ nempe in vicis aut villis comparata fuerint in subsidium Paroecialium Ecclesiarum. Sæpius enim potentiores ea fundabant in locis & domibus sui juris, ut in iis Presbyteros illos haberent, quos postulabant ab Episcopis, *Gregorius M. lib. 2. reg. Ep. 9. & lib. 8. Ep. 3.* ea inquam fundabant, & pro negotiis suorum prædiorum, ut olim diximus, & ad ostentationem, ut nempe dicerentur conditores & Patroni, quod jam suo tempore scribit & prohibet Justinianus in *Nov. 67.* & Agobardus Lugdun. Archiep. in *tractatu de privilegio & jure sacerdotii* durius in eos agit, *qui domesticos sacerdotes a suis Episcopis accipiunt pro suis capellis & oratoriis; ut eorum occasione descendant Ecclesias, majoris ordinis sacerdotes (puta parochos) sermones & officia publica.* Et ait *impiam illam esse temporis sui consuetudinem, qua inter earum capellarum Clericos pudenda oritur ignorantia, & quod illi nobiles sensim a vera Ecclesia recedant.* Atque etiam clericos iis capellis deputatos per contemptum vocat *clericiones*, & ab electis ac majoris ordinis sacerdotibus separat: sicut & Hincmarus Rem. in *suis Capitulis ad Presbyt. suæ paroc. cap. ult.* manifeste docet capellas illas proprie non esse titulos.

Jus ergo Patronatus omnino frequentius est in capellis & oratoriis, sed addendum semper, dummodo rite dedicata sint. Sicut enim apud Ictos sacrum & sacrarium differunt: Sacrum proprie est locus recte & publice consecratus, Sacrarium est locus in quo sacra reponuntur, quod etiam in privato ædificio esse potest, & locus ille non est sacer, sicut nec is, quem aliquis privatim sibi sacrum constituerit *l. 6. §. 3. l. 9. d. de ver. divis.* ita & cum capella nec rite dedicata est, nec Episcopali Decreto confirmata, proprie non est locus sacer, nec venit Ecclesiæ nomine, ut pluribus probat Gratianus *de consecrat. dist. 1.* ac proinde in ea locum non habet jus Patronatus. Imo & quamvis ex consensu dioecesani Episcopi sacra Missa celebretur in eâ capellâ, verius existimaverim in eâ proprie jus Patronatus non obtinere. Sicut Varro apud Gellium *lib. 14. N. A. cap. 7.* ait non omnes ædes sacras esse templa, quamvis etiam in iis sacra fiant, nec ali-

ter

ter eas proprie appellari templa, quam si per Augures constituta sint; ac proinde antea in iis S. C. tum jure fieri non posse: Ita & quamvis ex permisso Episcopi Missa celebretur in quadam capella, crediderim tamen non prius in ea jus Patronatus obtinere, quam si rite dedicata sit, & Episcopi decreto constituta, nobis *que la fondation ne soit decretee*, antea non est Ecclesia, non est beneficium Ecclesiasticum, sed tantum Præstimonium, ut docet Guido Papæ in *decis.* 181. sed jus Patronatus in iis tantum locis obtinet, quæ canonice constructa & fundata sunt *Can. 26. 27. 31. 32. & 33. ib. q. 7.* ergo jus Patronatus in capella non obtinet ante Decretum Episcopi.

Præterea jus illud spiritali annexum dicitur, puta Ecclesiæ, ut olim diximus ex Panormitano, vel quod ordinetur ad Ecclesiam ex S. Thoma; sed Capella, quæ remanet intra fines præstimonie, nondum adhuc est proprie res spiritalis, cum nondum Ecclesiæ nomine veniat: Ergo jus illud in ea nondum etiam obtinet. Denique Capella illa nondum est in collatione ordinarii, omnino pendet ab ipso Fundatore, qui tanquam plenus dominus de ea pleno jure disponit, cum aliter observetur in jure Patronatus, quippe quod plenam dispositionem non ita contineat. Unde cum ea præstimonium plena sit dispositio Fundatoris (quæ forte non iisdem regulis constat, quibus jus Patronatus, ut videbimus *ad cap. 14. hoc tit.*) cum Felino *ad cap. 4. ex de præscript.* dicerem, eum qui præstimoniale hanc capellam fundavit, fundavit non tam esse illius Patronum, quam verum dominum.

Ac tandem jus Patronatus obtinet in Cathedralibus, Collegialibus, Parochialibus, & Conventualibus Ecclesiis, & in aliis venerabilibus locis, puta Xenodochiis: Ita tamen ut in majoribus illis Ecclesiis aliquid singulare occurrat, nec illud in iis adeo plenum sit, ac in aliis, ut videbimus *cap. 20. & ad cap. 25. hoc tit.*

CAPUT QUINTUM.

*Est temporale spirituali Annexum. Non est servitus,
aut Ecclesiæ onus.*

Sicut Iſti agnoſcunt eam rerum diſiſionem, ut aliæ ſint corporales, quæ nempe manu tangi poſſunt, aliæ incorporales, quæ ſolo intellectu percipiuntur: Ita & Canonici juris authores poſt Apoſtolum faciunt quasdam res ſpirituales, quasdam vero carnales ac temporales. Eas vocant Spirituales, quæ ad ſolum ſpiritum pertinent, quæ ſpiritum Deo adhzrere faciunt, quæque a Spiritu Sancto datæ ſpiritum vivificant, ait *S. Anſelmus ad primam ad Corinth. cap. 9.* quales ſunt prædicatio verbi divini, adminiſtratio Sacramentorum, officii divini celebratio, ordinum collatio. Temporales ſunt, quæ ad tempus, ad ſolam vitam corpori proſunt, vel etiam quæ temporali pretio comparari & æſtimari poſſunt, ait Joan. Gerſon in *Moral. Senſent.* ad diſferentiam Spiritualium, quæ ſpiritus iſtar perpetua ſunt, nec ullam æſtimationem recipiunt, perinde ac res ſacræ *l. 9. d. de rer. diſiſ.*

Reſtiſſime autem ille idem Gerſon in *leſt. 2. ſuper Evang. S. Marc.* ait improprie invaluiſſe, ut bona & prædia Eccleſiaſtica dicantur ſpiritualia, ut in *cap. 2. ex. de judic.* improprie inquam, quia ex ſe ſunt omnino temporalia & carnalia: ſed ideo ſpiritualia dicuntur a clericis, quod ſpiritualitatem reſpiciant, & ad ſpiritualitatem inducant, ait Gerſon in *træſt. de vita ſpſitis. animæ Coroll. 3.* id eſt quod ad ea referantur & reſpiciant, quæ proprie ſpiritualia ſunt. Vel forte etiam Eccleſiaſtica Beneficia dicuntur ſpiritualia *attributive*, ut etiam ait Gerſon, quod ſpiritualibus inſerviant, quod inſtituta ſint pro rebus ſpiritualibus, pro celebratione divini officii, pro adminiſtratione Sacramentorum, & aliis huiusmodi *cap. 5. ex. de rer. per. mur.* Et volunt Canonici juris authores, ea, quamvis improprie, tantum ſpiritualia eodem jure cenſeri, ac ea quæ proprie ſpiritualia ſunt *d. cap. 2.* ſed in Gallia in multis exactè diſtinguuntur quæ in beneficiis Eccleſiaſticis ex ſe temporalia ſunt, puta prædia iis adſcripta, ab iis quæ proprie & ex ſua natura ſpiritualia ſunt.

Sed quaeritur an jus Patronatus ſpirituale ſit, an temporale?
di-

dicendum videretur eodem modo illud esse spirituale, quo beneficia Ecclesiastica, quod ab iis oriatur & pendeat. Omnino tamen verius est illud esse temporale. Hoc evincit Alexander III. in *cap. 3. ex de judic. in cap. 16. hoc tit.* ubi ait illud esse *spirituali annexum*, nam ea verba indicant illud ex se temporale esse, sed aliquam societatem habere cum re spirituali, puta cum Ecclesia, ut voluit Panormitanus, vel in quantum ordinatur ad spiritualia, puta ad præsentationem idonei Clerici, ut habeat beneficium Ecclesiasticum, *S. Thomas 1. 2. quæst. 100. art. 4.* vel tandem cum Joanne de Parisiis dicendum, illud esse spirituali annexum per antecedentiam, quasi præsentatio antecedit exercitium spirituale, & officium, quod Clericus beneficiatus præstat Ecclesiæ, ut ex eo D. de Marca *lib. 8. de Conc. Sacerd. & Im. cap. 24.* Et hinc, cum nempe jus Patronatus ex se temporale sit, cedi aut donari potest, & ad hæredes transit: hinc patrimoniale est, & in bonis esse dicitur: ita tamen ut cum rebus spiritualibus quædam habeat communia, cum iis annexum sit.

Elegantissime autem Rufus contra Molinæum *pag. 379.* observat jus Patronatus ideo dici temporale, quia oritur ex re temporali & prophana, quam aliquis Deo dicat, eaque origine præ se ferre prophanum quiddam. Et ita dicendum non est illud oriri ex beneficio Ecclesiastico, sed ex ejus temporalitate, ut ita loquar. Et hoc Rufus desumpsit ex Baldo *ad cap. 3. ex. de judic.* nec ullatenus cum Gironio dicendum est, jus Patronatus Ecclesiasticum esse mere spirituale, sed Laicum esse tantum spirituali annexum. Primo enim cum Alexander III. in *cap. 16. hoc tit.* ait jus Patronatus esse spirituali annexum, agit de laico Patronatu, ut ibi videbimus. Secundo utrumque est ejusdem originis, a re temporali quæ Deo dicatur, ut jam diximus, nam & pecunia ex redditibus Ecclesiasticis confecta, temporalis & prophana est. Denique cum prodiit jus Patronatus, unum erat, unius generis & naturæ, ut suo loco videbimus.

Cum ergo jus Patronatus sit temporale, omnes fere contendunt illud esse servitutem Ecclesiæ impositam, aut utique inter ejus onera recensent. Primo uti possunt autoritate Joan. Trithemii *ad ann. 1069.* ubi agens de Guill. Abbate Hirsaugensis Monasterii ait, eum credidisse suum illud Monasterium exemptum esse a servitute Patroni nempe Adelberti Comitis. Laudare possunt etiam Trid. Concilium *sess. 25. de ref. cap. 9.* ubi Ecclesiastica beneficia redigi dicuntur in servitutem juris Patronatus. Secundo ea ratione utuntur,

tum quod jure communi libera debeat esse collatio beneficiorum, ita ut ordinarii ea quibus voluerint, conferre possint: tum quod sacri Canones nolunt, ut Laici rebus Ecclesiasticis se immisceant, &que omnem earum administrationem & dispensationem adimant.

Nunquam tamen sententiam hanc probare potui. Primo enim cum jus Patronatus ab Ecclesia introductum sit *ex virtute gratitudinis*, ut olim diximus, vix unquam crediderim illud esse servitutem: quodque ab Ecclesia datur quasi *ἀντιδωρον*, illud ei esse onus. Secundo nulla servitus imponi potest loco sacro, sancto, & religioso. *l. servitutes 14. in fin. de servit.* Tertio jus Patronatus Fundatori debetur & competit ipso jure, ut suo loco videbimus, & jure naturali, ut etiam diximus in capite tertio. Sed servitutes imposititiam causam habent, nec ipso jure debentur. *l. 5. §. bellè. d. de op. no. nunt.* Et separantur ab iis, quæ secundum naturam consistunt. *l. 1. in fin. d. de adq. & aq. pl.* Denique sicut verius est Feuda & jura Feudorum non esse servitutes, ut didici ab Avo Materno Dauy Dargentè Andeg. Antecess. Primicerio in *tractat. de divid. & indiv. oblig. pag. 189.* nec originem habere a servitute, ut docet author libri *du Franc. alleu. pa. 54. 55.* Ita & dicendum est jus Patronatus non esse servitutem, cum loci consecratio quamlibet servitutem tollat, vel etiam personalem: Cum semper Ecclesia libera esse debeat, inquit Gaufridus Vindoc. in *opusculis cap. 6.* Cum sacri Canones adeo curent eam liberari ab ancillatu Laicorum, vix est ut ea sibi servitutem aliquam imposuisse credatur.

Nec obstant loci ex Trithemio & Concilio Trid. exscripti, nam in iis cavetur tantum, ne sub obtentu vel colore juris Patronatus Ecclesia redigatur in servitutem, si nempe Patroni eo jure abutantur, sed hoc manifeste indicat jus illud per se non esse servitutem. Nec etiam obstat quod, jure communi, Ecclesiarum libera collatio pertinere debeat ad Episcopum, & Laici nullam in Ecclesia potestatem habeant. Primo enim Patroni nullum jus in Ecclesiarum collatione habent, sed eam juvant eique favent, dum idoneos Clericos inveniunt, quos Episcopus in iis instituat. Et hinc Gratianus post *Can. quicumque 16. q. 7.* addit *Fundatores Ecclesiarum habere tantum jus providendi, consulendi, & inveniendi sacerdotem:* nunquam vero dixeris auxiliatrices manus infringere libertatem: Vel etiam fulmina, cum auxiliaaria sunt, advocantium bono venire dicuntur apud L. Senecam *lib. 2. nat. quest. cap. 49.* nec unquam adjutores, adjuvæ, & subadjuvæ liberum jurisdictionis exercitiū ordinariis magistratibus ad-

me-

merunt. Secundo quamvis laici jus Patronatus habeant, nullam tamen in Ecclesia potestatem sibi vindicare possunt. Nam inquit Gratianus *ibid.* non habent jus vendendi, donandi, auferendi, vel utendi tanquam propriis. Habent curam idonei sacerdotis inveniendi. Et hinc cum ex multis Canonibus docuit laicos nullam in Ecclesia potestatem habere, quosdam interferit, in quibus probantur laici Patroni, iisque jura quædam in Ecclesia conceduntur, ut ita innotescat legitimam & Canonicam esse illorum potestatem, quæ tamen in sola cura consistit. Olim laici, vel etiam sacerdotes erant, *Tertullianus de exhort. ad castit. cap. 7.* erant defensores Ecclesiæ *Zosimus in Epist. 1. ad Isychium, & in Can. in multis dist. 77.* ornamenta Ecclesiæ iis commendabantur, *Optatus Militer. lib. 1.* unde cum sua bona huic donarunt, quæ invidia? si eorum curam habeant, & idoneum eorum possessorem offerant Ecclesiæ, quam ideo non ita redigunt in servitutem.

Denique cum eod. Jo. de Parisiis dicendum est, *jus Patronatus* videri quidem præjudicare Episcopis, at tamen Ecclesiam aliunde ex hoc emolumentum præponderans accipere, ratione defensionis, & donationis, & fundationis, & ideo *jus illud non præjudicare simpliciter.* Cumque ordinarius ad Patroni præsentationem confert, non ei servit, non aliena potestate confert, sed suo proprioque jure utitur tanquam dominus.

CAPUT SEXTUM.

*Summa divisio juris Patronatus in Ecclesiasticum & Laicum:
In dubio quale illud sit.*

CONSTAT quidem hodie summam illam esse juris Patronatus divisionem, ut aliud sit Ecclesiasticum, aliud vero laicum: sed omnes fere interpp. putant olim unum illud fuisse, unius generis, unius naturæ, ita ut omnes Ecclesiarum Fundatores eodem jure censerentur, cujuscunque tandem conditionis essent. Contendunt & in sacris Canonibus, & in antiquis Constitutionibus Apostolicis, & in Novellis Justiniani nullam prorsus occurrere differentiam inter Patronos Ecclesiasticos & Laicos.

Faterer utique cum primo jus illud prodit, unum illud fuisse, nec nisi multo post, inter eos Patronos, plures introductas fuisse differentias. Forte tamen antiquissima illa occurrit in *Can. Apostolico* 12. q. 2. qui est octava Synodi *Can.* 15. non etiam sextæ, ut voluit Gratianus. In eo si Episcopus Monasterium de redditibus Ecclesiasticis construxerit, illud Ecclesie suæ tradere debet, ut ea jus Patronatus in eo habeat, addit ibi Glossa rectissime: si vero de propriis rebus, (cujus rei luculentissimum exemplum extat apud Gregorium VII. lib. 2. Reg. Ep. 14.) ut illud omni vita sua secundum propriam potestatem & voluntatem habeat, & post finem vite dimittat, & conferat quibuscumque voluerit: quod ex integro Canone perperam omisit Gratianus. Sicque jus Patronatus ex bonis Ecclesie acquisitum, eidem Ecclesie remanet: sed quod aliunde comparatum est, illud donari potest quibuslibet, & ad hæreses transferri: & ab eo Canone quædam cepit esse differentia inter Ecclesiasticum & laicum Patronatum. Aliam quoque introduxit Alexander III. in cap. 4. ex. de Officiis ordinis. Lucius III. aliam in cap. 24. ex. hoc tit. quam confirmat Innocentius III. in cap. 29. ibid. Veteres Glossographi quasdam etiam commenti sunt, ut quosdam juris Canonici dissidentes locos revocarent in concordiam. Ac tandem Bonifacius VIII. ex eorum doctrina Patronos illos nominatione distinguit in cap. un. hoc tit. in 6. antea non habebant expressum textum, sed tantum Glossam Bernardi ad d. cap. 4. ut scribit Glossa nostra ad d. cap. un. Et hinc ab iis editum est vetus illud carmen

Clericus & Laicus distant per plura Patroni:

Pœnitet, & tempus, subjectio, pœnaque forsan.

quæ omnia suis quibusque locis expendere conabimur: sed interim constat omnes illas differentias vix cognitæ fuisse ipsi Alexandro III. quippe qui omnes Patronos fere semper eodem jure habet, ut videbimus ad cap. 5. 22. & 24. hoc tit.

Invaluit ergo summam illam esse divisionem juris Patronatus, ut aliud sit Ecclesiasticum, aliud vero Laicum. Nec utrumque metiendum aut æstimandum est a persona ejus, qui illud habeat. Semper quidem Laicus habet jus Patronatus laicum, sed Clericus non semper habet Ecclesiasticum. Illud enim proprie dicitur Ecclesiasticum, quod alicui Clerico competit ratione illius Ecclesie, cui præficitur: puta si vel ea, vel alius quilibet religiosus locus aliam Ecclesiam propriis opibus fundaverit, ea Fundatione jus Patronatus Ecclesiasticum

cum acquiritur Prelato Fundatricis Ecclesiæ, ut in *cap. 8. hoc tit.* & in *cap. 3. ex de Eccl. adif.* Sicut enim quamvis quedam Ecclesiæ ab iis ipsis Apostolis conditæ non sint, attamen dicuntur Apostolicæ, quod sint soboles Apostolicarum Ecclesiarum, *Tertullian. lib. de prescrip. adv. her. cap. 20.* id est, quod ab alijs Ecclesijs institutæ sint, quas revera condiderant Apostoli, quia semper ad originem recurrendum est: Ita & cum jus Patronatus ab Ecclesiæ bonis originem habet, illud est Ecclesiasticum: Illud vero dicitur Laicum, quod alicui competit ratione Sanguinis aut Patrimonij, sive ille sit Clericus sive Laicus, ut in *cap. 15. hoc tit.* unde si Clericus vel ex proprijs bonis, vel etiam ex reditu suorum beneficiorum Ecclesiam aliquam fundaverit, præcipue vero in Gallia, Laicum est jus Patronatus, quod ei competit: tum quia Clericus in patrimonialibus habetur tanquam Laicus, ait C. Molinus *ad cap. 28. hoc tit.* tum quia quidquid acquirit Clericus, illud omnino patrimoniale est. Et hoc ita obtinere putarem, nisi Clericus palam & conceptissimis verbis, restetur & scribat, se Ecclesiam illam fundare ex bonis alterius Ecclesiæ quam tenet, eique jus Patronatus addicat.

Sed quæritur quale illud sit indubio? nam plurimum interest, ut suis quibusque locis videbimus. Puta constat Petrum Clericum habere jus Patronatus in ea Ecclesia: ad eam vacantem præsentavit post quatuor menses: impugnatur ea præsentatio quasi a Patrono Laico facta post tempus ei concessum: ea defenditur, quasi a Patrone Ecclesiastico facta intra sex menses, nec omnino apparet, undenam & quo jure sit Patronus. Quæritur in dubio quale illud sit jus Patronatus, Et quidem sicut aliquis præsumitur Laicus, nisi se Clericum doceat, quia quilibet nascitur Laicus, inquit eleganter Joan. Galli in *qu. 30.* & Clerici non nascuntur, sed fiunt, ait Hincmarus Remensis in *Epist. ad Clerum & plebem Bellovac.* Ita & verius existimarem jus Patronatus in dubio censerì Laicum, & quia Clerici nihil habere præsumuntur in bonis, ut de S. Augustino Possidonius, & quia omnes fere antiqui Canones ubi de jure Fundatorum, agunt tantum de Laicis & eorum hæredibus, quasi omnes fere Ecclesiæ ab iis solis ædificarentur. Sed hoc in Gallia præcipue dicendum est, ubi undequaque proveniant bona Clericorum, vel etiam ex reditibus Ecclesiasticis, patrimonialia censentur, ut jam diximus: ac proinde jus Patronatus, quod vel etiam ex iis bonis quæsierint, Laicum præsumitur. Hoc præcise

cise confirmant ea verba Guillelmi Benedicti *ad cap. Raynurius. in verbo, & uxorem nomine Adelasiam dec. 1. n. 24. Omnia beneficia præsumuntur habere Patronos, Fundatores, aut Dotantes, cum naturaliter beneficia non nascantur, sed procueantur in esse artificialiter per Laicos, qui ut plurimum sunt Ecclesiarum Fundatores.*

CAPUT SEPTIMUM.

Jus Patronatus mixtum.

Sicut apud Istos multa occurrunt, quæ mixta vocant, & mixtam causam habere volunt, puta actiones, interdicta, munera: ita & recentiores Canonici juris interpp. faciunt aliquod jus Patranatus mixtum, partim Laicum, partim Ecclesiasticum, ita ut ab utroque aliquid mutuetur. Et utrumque jus illud recte misceri potest, quia æqualem quodammodo potestatem habet, quod in miscilibus desiderat Aristotales *lib. 1. degenerat. & corrup. cap. ult.* Si ergo vel Academia, vel Sodalitium aut Confraternitas, vel corpus Matriculariorum jus Patronatus habeat, illud est mixtum, quia corpora illa sunt mixta. Non quod ea partim ex Clericis, partim ex Laicis consent, prout quidam hodiæ volunt, illud esse omnino Ecclesiasticum, si corpora illa Clericis præcipue consent, aut Laicum, si præcipue Laicis: quod absurdum est, nam ut olim diximus, metiendum aut æstimandum non est jus Patronatus ex qualitate personarum, quæ illud habent, sed ex quibus bonis comparatum sit: ut si ex prophanis & patrimonialibus, illud sit Laicum, si vero ex bonis Ecclesiasticis, seu ad Ecclesiam pertinentibus, illud sit Ecclesiasticum: atque etiam si corpora illa ideo dicerentur mixta, quod partim ex Clericis, partim ex Laicis consent, vix unquam aliquid certi de eo jure Patronatus, quod habent, definiri posset, nam aliquando esset Laicum, aliquando Ecclesiasticum.

Ea igitur ratione corpora illa dicuntur mixta, quia munus & officium, quo illi omnes funguntur, ex quibus ea constant, ejus est naturæ, ut & Clericis & Laicis competat. Et hinc quamvis in Senatu Parisiensi plures sint Senatores Clerici, attamen Augustum illud Corpus est Laicum, quia soli Laici jure communi forenses jurisdi-

ditionem pro tribunali exercere, & in quibuslibet rebus merum Imperium habere possunt. Ita & quamvis in qualibet Confraternitate sint tantum Laici, semper tamen ea est corpus mixtum, quia pietatis officium, quod ejus Sodales & Confratres obeunt, utriusque conditionis Christianis convenit. Ac tandem licet in Academia Aurelian. sint tantum Antecessores & quidem Laici, attamen ea est corpus mixtum, quia docendi munus promiscue convenit Clericis & Laicis, perinde ac Matriculariorum munus, ideoque faciunt etiam corpus mixtum.

Unde cum Corpora illa Academicarum, Confraternitatum, Matriculariorum mixta sint, sequitur eorum bona esse etiam mixta. Sicut enim bona illa absolute dicuntur Ecclesiastica, quæ ad corpora merè Ecclesiastica pertinent, & prophana & temporalia illa dicuntur, quæ ad prophanos & Laicos: ita & dicendum est ea bona esse mixta, quæ ad mixta corpora pertinent, ac proinde jus illud Patronatus esse mixtum, quod ex iis bonis questum est. Non potest esse merè Ecclesiasticum aut merè Laicum, quia non est ex bonis merè Laicis, aut Ecclesiasticis, sed est mixtum quia est ex bonis ad corpus mixtum pertinentibus.

Ea vero est natura juris Patronatus mixti, ut naturam utriusque participet, ac semper illud sibi vindicet, quod in altero fuerit optimum, ut in iis obtinet quæ individua sunt, puta in servitutibus *l. si communem* 10. in *princ. d. quem serviam.* & ita cum in tempore pinguius sit jus Patronatus Ecclesiasticum, qui mixtum jus Patronatus habet, illud ab Ecclesiastico mutuatur, ut habeat etiam sex menses, ut notat Glossa *ad cap. 1. hoc tit. in 6.* Præterea cum jus illud optimum occurrat in beneficiis Patronatus Laici, ut apud summum Pontificem nec in favorem resignari, nec permutari possint sine consensu Patroni (qui tamen necessarius non est utroque illo casu in beneficiis Patronatus Ecclesiastici, ut suo loco videbimus) existimarem optimum jus illud iis etiam competere, qui jus Patronatus mixtum habent: tum quia in mixtis quod optimum occurrit in altero, illud etiam alteri communicatur, tum quia Laicus jure suo privari non debet ex societate Clerici.

Denique cum summus Pontifex Patronum Laicorum prævenire non possit intra tempus ei concessum ad præsentandum, & tamen hodie in Gallia Patronum Ecclesiasticum prævenire possit: Qui mixtum habent jus Patronatus, nec etiam Summus Pontifex prævenire

potest intra sex menses, tum quia nec directe nec indirecte Laico Patronatui nocere potest, si autem praveniret Academicam aut aliud hujusmodi corpus mixtum, indirecte noceret Patronatui Laico: tum etiam quia Laici conditio deterior esse non debet propter Societatem Clerici *cap. 12. ex. de sepult.* Et sic in ea specie mixtum jus Patronatus illud sibi vindicat, quod optimum est in Ecclesiastico, puta tempus sex mensium: & vicissim capit etiam quod optimum est in Laico, ut Summus Pont. illud pravenire non possit intra sex illos menses.

CAPUT OCTAVUM.

Juris Patronatus Laici subdivisio in reale & personale.

CUM sacri Canones & summorum Constitutiones doceant passim, fundi vel possessionis dominum, sicut & filios, nepotes, propinquos Fundatorum habere jus Patronatus, hoc de Laico, acceptum est, & statim invaluit juris illius ea subdivisio, ut aliud sit reale, aliud vero personale, quod utrumque diligenter expendamus. Reale vocant quod glebæ, seu rei, fundo, possessioni, castro a Fundatore adscriptum est: si nempe Fundator in foundationis tabulis nominatim caverit jus Patronatus ad eum pertinere, qui dominus fuerit hujus fundi. Eoque casu si quaratur aut dubitetur, an aliquis sit Patronus, videndum non est an sit hæres, aut filius, aut propinquus Fundatoris, sed tantum an sit dominus istius fundi. Jus Patronatus Ecclesiasticum semper est reale, quia semper huic Ecclesiæ adhæret, ex cujus bonis comparatum est: sed Laicum aliquando est reale, aliquando personale, quod pendet ex voluntate Fundatoris. Sæpius enim Laici Ecclesias ædificant pro negotio fundi, aut pro quacunque sua opportunitate, ut est in integro *Can. 10. Arauscani Concilii primi*. Pro fatigatione suæ familiæ *Can. 21. Agathensis Concilii*, quod ea remotior sit a majori Ecclesia. Ædificant Ecclesias in re sui juris *Can. 26. 16. q. 7. in re sua Can. 27. ibid. in suis fundis, in suis possessionibus. 33. Cod. Tb. de Ep. & C.* nec quidquam frequentius apud Gregorium M. S. Paulinum, Sydonium Apoll. & alios. Ac si liceat miscere sacra prophanis, hoc ipsi etiam Ethnicis frequentissimum fuisse constat ex *l. sem-*

1. *templorum* 19. *Cod. Th. de pag. & sac.* cujus rei luculentissimum exemplum videre est apud Plinium *lib. 4. Epist. Ep. r.* qui juxta prædium suum pecunia sua templum extruxit.

Eo casu Ecclesia dicitur in dominio constructoris *Can. Monasterium* 16. q. 7. dominus fundi præsentat *cap. 6. ex. de fil. Præsb.* jus Patronatus competit ratione villæ, in qua ædificata est Ecclesia, ut in specie *cap. 7. hoc rit.* Et hinc Choppinus noster *lib. 1. de sacra polit. cap. 4. num. 12.* ait Reges nostros jus Patronatus habere in pluribus Ecclesiis, quia domini esse ceperunt plurium Provinciarum & ditionum, quibus antiqui Duces & Comites jus illud adscripserant. Et ita jus illud reale dicitur, quasi glebæ, seu rei, vel fundo adscriptum, & quod eum sequatur & afficiat: sicut aurum glebale, quod pro gleba seu possessione penditur, eique adhæret. De eo jure Patronatus, quod fundo adhæreat, singularis est etiam species in *cap. cum Bertholdus* 18. *ex. de sent. & re jud.* quod suo loco exponemus. Et fortè Fundatoribus illud concessum est, ut jus Patronatus certo cuidam fundo adscribere possint, quasi ea ipsa Ecclesiæ area, sicut & prædia ei concessa istius adhuc fundi partem faciant, & ut ita innotescat illius fundi dominum ex eo quædam olim detraxisse, ut fundaret eam Ecclesiam.

Jus Patronatus personale est, quod Patrono, ejus liberis, hæredibus, propinquis, aut gentilibus competit. Statim quidem Tolétani Patres in *Can. decernimus* 16. q. 7. velle videntur, ut illi ipsi Fundatores præsentent, quandiù in hac vita superstites fuerint, sicque videntur eorum hæredes excludere. Sed tamen constat sacros Canones jus Patronatus concedere filiis, & nepotibus defuncti Patroni *Can. 30. 35. & 36. 16. q. 7.* Cum enim jus illud temporale sit, nihil vetat quominus liberi hæredes in illud succedant; cum ad eos omnia temporalia transeant. Cumque illud ita obtineret Gratiani temporibus, ad eorum usum interpolavit *d. Can. decernimus*; dum in eo non legit *superstitibus* sed *spretis*. Nam adeo constat hodie hæredes succedere in jus Patronatus, ut quamvis Fundator de suis liberis nihil dixerit in Foundationis tabulis, ad eos tamen jus illud cum hæreditate transeat, quia liberis nostris consultum volumus, ait M. Tullius *lib. 3. de fin.* qui etiam ipso jure succedunt in sacra hereditaria, ut suo loco videbimus.

Nec dicendum, quod personale est, non transire ad hæredes: nam jus illud Patronatus personale dicitur, non ut certæ cuidam

personæ adstrictum intelligatur, sed ut ab eo distinguatur, quod reale est, seu fundo adscriptum: sicut hodie personalia nomina seu debita non dicuntur, quæ certam aliquam personam non egrediantur, sed ad differentiam eorum, pro quibus res seu prædia quadam obligata sunt, ideoque ad hæredes, & in hæredes transeunt. Præterea cum Fundator sibi retinet jus Patronatus, quamvis sola ejus persona inferatur, attamen addita tantum præsumitur, ut demonstret eum esse Fundatorem, ut probari potest ex *l. 7. §. Pastorum d. de pact.* non etiam ut ad solam ejus personam jus illud restringatur, nisi nominatim illud caverit, tunc enim eo mortuo extinctum erit jus Patronatus.

Sicut vero omnes quidem mnumissoris liberi ex *l. 12. tab. eadem* jura in bonis libertorum habent, ac ipse Patronus apud *Ulpianum tit. 29.* sed Imp. Claudii temporibus Sæctum aliquod Patri Patrono permisit libertum suum assignare alteri ex suis liberis, ut nempe solus ille filius habeat omnia Patronatus jura *l. 1. in fin. & ult. d. de aff. lib.* ita & jure quidem communi omnes Fundatoris liberi succedunt in jus Patronatus, quod quomodo fiat videbimus *cap. 19.* sed Patronus vel omnibus suis liberis, vel omnibus suis hæredibus, vel suæ genti, suæ familiæ, suæ agnationi, vel solis masculis, vel alteri ex iis jus Patronatus assignare potest, ut ille solus habeat jus Patroni. Quod suis liberis aut suis hæredibus expeditum est: nam & ipso jure sunt Patroni, vel etiam sine ulla assignatione. Quod suæ familiæ, multa ejus rei exempla occurrunt passim. Sicut enim apud ipsos etiam Ethnicos erant gentilitia sacra: ita & apud Christianos, est gentilitium & familiare jus Patronatus. Imo & Fundator alienæ familiæ suum jus Patronatus assignare potest: ejusque rei exemplum affert insigne Joan. Belyus in *bist. Pictav. Com. cap. 3. pag. 10.* ubi Carolus Calvus Hebroini Archicapellani sui familiæ jus Patronatus addicit in Glannasolio, hodie in Abbatia S. Mauri, ad Ligerim. Quod alteri ex liberis aut hæredibus, hoc sæpius observatur ad diffidia inter eos omnes tollenda. Et Fundator non tantum primogenito suum jus Patronatus assignare potest (quod fit sæpius) sed etiam natu minori. Et ita S. Everardus Comes, Ludovici Pii gener, in testamento suo, apud Aubertum Mirxum in *Cod. donat. piar. cap. 21.* cavet, ut ex liberis suis tertius Adalardus habeat suum jus Patronatus in quadam Ecclesia. Denique quod vel masculis vel alteri ex iis, hoc facere solent Fundatores, ut suo nomini consulant, & omni-

bus

bus iis casibus personale est jus Patronatus. De iis ex Professo agemus *cap. 9. & ult.* in his Prolegomenis.

CAPUT NONUM.

De conditionibus in Fundatione apposis, & de qualitate Patroni.

Sicut religiose observandum est quidquid civitatis conditor in ejus Fundatione caverit, ut notat Servius ad illud Virgili *3. Æneid.*

Cognatasque urbes olim, populosque propinquos.

Ita & in quæstionibus de jure Patronatus diligenter observandæ sunt omnes Fundationis lèges, dummodo sacris Canonibus non adversentur, ut addit Theod. Balsamon *ad Can. 8. Chalced. Concilii in fin. & ad Can. primum Cpanæ Synodi* docet in eorum potestate esse, qui religiosas domos ædificant, statuta edere, dummodo non sint contra leges aut Canones. Illudque probat ex *l. si quis 15. Cod. de Sacros. Eccles.* ubi Zeno Imp. permittit Fundatoribus Ecclesiarum edere statuta, ex quibus rerum ad eas pertinentium administratio pendeat: & quidem juxta receptas juris regulas, cum ex iis quilibet rei suæ legem dicere possit, quam velit, *l. ob res 20. §. 1. d. de pact. dot.* Eaque est stricti juris, & ad unguem servanda. Sicut enim in quæstionibus testamentariis totum facit voluntas testatoris: sicut apud nos sola lex seu consuetudo desert & ordinat hæreditates. Ita & in quæstionibus de jure Patronatus illa ipsa Fundatio Canonica, noster est Pædagogus, ut de lege Apostolus. Ea sola inspicienda est, nec ullatenus ab ea recedere licet. Quod etiam nominatim cavent Tridentini Patres *Seff. 25. de reform. cap. 5.*

Fortè tamen excipiendum est, nisi per legitimam præscriptionem aliud quid Fundationi contrarium invaluerit, puta ut aliter, aut aliis diebus, aut aliis locis divinum celebretur Officium, aut ut aliæ sint qualitates vel Patroni vel Clerici; tunc enim tumprimum iis legibus Fundatum præsumitur Beneficium, ac si tota Fundatio per eam præscriptionem tolli possit & immutari, ut videbimus *cap. 26.* Cur non & reformari, aut pro parte dissolvi & immutari? ut quodammodo quasi renovata videatur *arg. l. 7. §. adeo d. de pact.* Sed excepto illo casu nec Patronus, nec illius hæres, nec ordinarius, nec

ipse Summus Pontifex Foundationis leges mutare, aut quoquomodo
 iis derogare possunt, ut suis quibusque locis videbimus. Ac forte
 verius est eas adhiberi tantum posse in continenti, id est in ipsa
 Fudatione, in ipsius Foundationis tabulis, nam illæ solæ conventio-
 nes insunt, & contractum informare dicuntur in *d. l. 7. & in l. con-*
tractus 23. d. de reg. jur. Cumque semel Diocesanus Episcopus Fun-
 dationem, & ejus conventiones, aut leges Decreto suo firmavit,
 incipiunt esse juris publici, nec amplius privatorum pactis immu-
 tari possunt. Et hinc Ivo Carnot. in *Epist. 266.* conqueritur, quod
 defuncti Fundatoris hæres statum Ecclesiæ mutaverit, cum Fun-
 datoris devotio Episcopali autoritate roborata esset.

Sicut vero Foundationis leges præsentandum Clericum maxime
 respiciunt, de quo agemus *cap. 24. & 25.* ita & eum, qui post ipsum
 Fundatorem jus Patronatus habere debeat, de quo nunc agendum.
 Primo quidem generales quædam qualitates in eo desiderantur, pu-
 ta ut sit Christianus Catholicus, ut sit in sinu vel gremio Ecclesiæ;
 nam hæreticus, Simoniacus, anathemate percussus uti forte non
 possunt jure Patronatus, ut videbimus *cap. ult.* sed & præterea specia-
 les qualitates habere debet, quæ videlicet in Fundatione nomina-
 tim expressæ sint. Puta si Fundator in Fundationis tabulis legem il-
 lam addiderit, ut solus primogenitus suus Ecclesiæ suæ sit Patronus.
 Sicut enim in jure civili Patronus libertum suum alteri ex suis libe-
 ris assignare potest, ut superiori cap. diximus: ita & cum aliquis
 fundavit Ecclesiam, jus Patronatus alteri ex suis liberis in ea potest
 assignare, & sæpius illud assignare solet primogenito, quasi *subsidio*
generis, & memorie nominis, ut loquitur M. Tullius in orat. pro Cluentio
 & ad tollenda dissidia inter omnes liberos. Ejus assignationis exem-
 plum extat in *appendice de familia Palatinorum Saxoniae*, cum enim in
 Germania fundarunt Gorecense Monasterium, in eo jus Patronatus
 nominatim primogenito familiæ suæ assignarunt. Aliud extat apud
 Gregorium septimum *lib. 2. Reg. Epist. 14.* ubi Leo nonus S. P. suæ
 cujusdam Ecclesiæ advocatiam, seu jus Patronatus addixit ei, qui sit
 major natu de progenie sua. Eoque casu cum nempe Fundator
 suum jus Patronatus primogenito suo adscripsit, hoc de masculo
 constat intelligendum, ita ut filius vel nepos, & sic deinceps, quan-
 tumvis posterior in eo jure, foeminis oranino præferatur, quam tumvis
 natu majoribus aut primogenitis, & illæ ab eo jure prorsus exclu-
 dantur extantibus masculis, quia primogenitus tumprimum, & pro-
 prie

prie dicitur de masculino, ut fufius probant Guill. Benediſti ad cap. Raynutius in verba, in eodem teſtamento num. 173. & ſeq. & Tyraquellus in lib. de jure primogenitorum quaſt. 10.

Deficientibus mafculis primogenita ſeu natu major ex filiabus ad jus illud admittitur. Juſta interpretatione recipiendum eſt, filii appellatione filiam contineri *l. juſta 201. d. de verb. ſig.* praefertim ubi cauſa favor aliquis occurrit. Unde ſicut in tota ſere Gallia inter nobiles major natu Baronias, & quidem integras & indiviſas ipſo jure ſibi vindicat, ſed poſſimum in Andegavia & Coenomania, & deficientibus mafculis primogenita, ut nominatim habet vetus quaedam inſcriptio, de qua in tractatu *de juribus honorificis cap. 11.*

Ita & cum jus Patronatus primogenito datum eſt, deficientibus mafculis ad illud admittitur natu major filia Fundatoris, quamvis enim ille ſolius mafculi meminiffe videatur, attamen mafculinum ordine ſuo foemininum complectitur, & concipit in iis, quae foeminis conveniunt, ut docet Bartholus *ad l. 1. d. cod.* quale eſt jus Patronatus. Sed cum Fundator primogenitum ſcripſerit, nullus, aut nulla jus illud ſibi vindicare poteſt, niſi ſit major natu, & tunc alii poſteriores liberi proſus excluduntur: cum enim jus aliquod affectum, aut limitatum eſt ad habentem certam qualitatem, illud ei competere non poteſt, qui caret ea qualitate, ait Molinaeus *ad art. 16. antiq. Paris. conſuet. num. 12.*

Sed ſinge. Petrus Fundator plures habet liberos, & mares & foeminas: in Fundationis tabulis ſuum jus Patronatus primogenito ex ſuis filiis puta Paulo assignavit: eo deficiente voluit, ut jus illud primogenitae filiae ſuae competat. In ea ſpecie, plures ſunt viſiones. Primo enim ſi Paulus decedat ſine liberis; nec alii omnes Fundatoris liberi in jus illud ſuccedent, quia unus ad illud praecise vocatur filius, & quidem primogenitus: necdum etiam ſuccedet primogenita filia, quia vocatus eſt primogenitus, ideoque quandiu qualitas illa extabit, & occurrerit in mafculis Fundatoris liberis, excluduntur foeminae. Et ita eo caſu ſolus ſuccedet ſecundogenitus, quia cum mortuo primogenito ſine liberis alium non habeat ante ſe, ſatis dicitur primogenitus, juxta illud proemii Digelt, *illud primum eſt, quod ante aliud non habet.* Excipiendum tamen eſt, niſi ea fuerit Petri Fundatoris voluntas, ut omnino deficiente Paulo primogenito, ſola primogenita filia jus illud habeat, excluſis omnibus aliis ſecundogenitis: tunc enim huic expreſſe voluntati ſtandum eſt, ut nempe ſublato Paulo jus illud

illud ad solam hanc filiam devolvatur.

Secundo si Paulus decedat relictis liberis, solus ex iis primogenitus nepos Fundatoris jus Patronatus habebit *Can. filius 16. q. 7.* ubi jus illud defertur etiam nepotibus. Et in nostra specie ratio ea est, quia (ut loquuntur) in eo verificantur tres necessariae qualitates *filiationis, primogeniturae, & masculinitatis*, quas omnino Fundator desiderat, dum illud adscribit primogenito filio suo. Et ita nepos ex primogenito filio susceptus patruo suo praefertur, quamvis ipsius Fundatoris filio secundogenito, quia in jure Patronatus representationi locus est, ut videbimus *cap. 19. in his Prolegom.* Ideoque nepos patris sui primogeniti personam representans patrum suum quamvis Fundatoris filium excludit, ut pluribus probat *Guill. Benedicti*. Idem in pronepotibus & similibus aliis successoribus, ut quandiu extiterint quilibet liberi masculi a Paulo primogenito descendentes, alii omnes vel etiam Fundatori propinquiore excludantur representationis jure, & in sola eorum linea jus illud Patronatus remaneat.

Tertio si Paulus ille primogenitus filias tantum relinquit, quaeri potest an eorum primogenita excludat patrum Fundatoris filium secundogenitum, & alios ejus liberos, vel etiam masculos? Mover quia jus illud datum est primogenito: ergo & masculo, quandiu ille extabit inter liberos Fundatoris, in quacunque linea occurrat? Forte tamen distinguendum existimarem, an morte Fundatoris nondum Paulo acquisitum sit jus illud Patronatus, an illud ei acquisitum sit. Primo casu, si nempe Paulus vivo patre Fundatore decesserit relictis tantum filiabus, secundogenitus iis omnino praefendus videtur: & ratio ea est, tum quia Fundator jus illud post mortem suam ad primogenitum suum statim pertinere voluit, qualis est eo casu secundogenitus; tum quia ex receptis juris regulis nullum jus ad haeredes transmitti potest, nisi defuncto saltem delatum fuerit, quod de Paulo dici nunquam potest, quippe qui decesserit ante patrem Fundatorem. Nec obstat quod filiae Pauli & ad avi Fundatoris, & ad patris haereditatem vocentur & veniant; eaque omnia in haereditate avi praecipiant, quae pater earum habiturus esset praecipua: Nam jus illud in nostra specie non tam deferatur jure agnationis, quam masculinitatis, ut loquuntur: seu Fundatio ipsa statim desiderat masculinum, statim voluit per masculinum perducere ad effectum: qualitas illa masculi statim ab initio requisita suppleri non potest a foeminis, quan-

quandiu masculus est in rerum natura, inquit Molinæus ibidem: ex ipsa Fundatione jus illud statim datur extanti qualitati nempe masculi, ait Laurus de Palatiis de Fano in tractatu si ex statuto femina excludantur, ac proinde, ubi tum primum morte Fundatoris apertum est jus Patronatus, ab eo excluduntur fœminæ, si quidem ex ejus liberis alius occurrat masculus. Et ita nec etiam obstat, quod eo casu Pauli filius (si quis extaret) ad jus illud admitteretur: nam est etiam masculus, sicque in totum repræsentat patrem; non tantum agnationis, & filiationis jure, sed & ipsius masculinitatis. Cum igitur primogenito Fundatoris nunquam delatum est jus Patronatus, ejus filiæ ad illud non admittuntur, sed ejus secundo genitus, aut etiam masculus ejus filius, nam necessaria illa qualitas masculinitatis a fœminis suppleri non potest, ubi alius occurrit masculus, & quidem ex liberis Fundatoris, ut ejus voluntas saltem pro prima vice suum fortiat effectum.

Secundo casu, si nempe huic primogenito filio jus illud quæsitum fuerit morte patris Fundatoris, veriùs existimarem primogenitam istius primogeniti filiam ad jus illud admitti, & excludere patruum secundo genitum Fundatoris filium, nec prius eum aut ejus liberos vel etiam masculos ad illud admitti, quam linea primogeniti penitus extincta & exinanita sit: cum enim jus illud primæ lineæ primogeniti semel delatum & acquisitum fuerit, illud quasi proprium ad quoslibet ejus descendentes transmittitur: cumque semel exclusa fuerit linea secundogeniti, ad eam jam exclusam non sit transitus, quandiu superest aliquis (sive masculus sive fœmina) ex ea linea ad quam jus illud semel pervenit, ut asserere videtur Tyraquellus in lib. de jure primigen. quæst. 11. num. 21. eoque referri possunt ea verba lib. 2. feud. tit. 50. de natura successionis feudi. Si ille qui feudum habet decesserit nullo filio relicto, an ad omnes (qui sunt ex ejus familia) vel ad quos solos perveniat, queritur? Respondeo ad solos & ad omnes qui ex linea sunt, ex qua iste fuit. Nec dicendum est fœminas nec masculi qualitatem supplere, nec repræsentare posse patrem, ubi alius occurrit masculus in alia linea, ut supra docuimus: Cum enim per masculum huic priori lineæ acquisitum sit jus Patronatus: huic proprium & patrimoniale esse coepit, & ita facilius in ea retineri, & conservari potest. Et hæc ita obtinent, ut quamdiu in linea primogeniti, vel secundogeniti aliquis extiterit juris illius capax, filiæ Fundatoris & earum liberi ab eo jure excludantur, cum semel ab eo per masculum exclusæ fuerint,

rint, nec prius ad illud admittentur, quam exhausta masculorum linea, nisi Fundator aliud præcise caverit.

Denique, si omnibus masculis deficientibus, eorumque linea penitus extincta, jus illud devolvatur ad primogenitam Fundatoris filiam, quæ solas habet filias: ex iis sola primogenita jus illud sibi vindicabit jure primogenituræ, quam Fundator desiderat: si filium habeat & filiam, solus filius quantumvis natu minor jus illud habebit, & quia primogenitus est, & quia masculus, quod utrumque Fundator exigit. Et ita curandum diligenter, ut qui jus Patronatus ad se pertinere contendit, quantum fieri potest, speciales qualitates habeat in lege Foundationis expressas. Ac si de ea dubium aliquod oriatur, semper inquirenda est Fundatoris mens & voluntas, qui se suamque Foundationem ad jus commune semper referre voluisse præsumitur l. 2. Cod. de hered. instit. l. 4. §. quemadmodum Cod. de verb. sig.

CAPUT DECIMUM.

Advocati, subadvocati, advocatia, subadvocatia.

NON tantum in nostris juris Canonici libris, sed etiam in veteribus Historiis & Annalibus Ecclesiasticis, & apud quosdam patres occurrunt passim Advocati, subadvocati, Vicedomini, Custodes, Guardiam habentes, Defensores Ecclesiarum, & sæpius distinguuntur a Patronis, aliquando cum iis promiscuè usurpantur: nam illi omnes generaliter dicuntur introducti ad defensionis subsidium in cap. 12. ex. de pen. sed sigillatim videndum, quinam illi sint, & primo quidem de Advocatis.

Olim permixtum erat Ecclesiis & Clericis, eum habere Advocatum quem vellent, qui eorum causas ageret l. 38. Cod. Tb. de Ep. & Cl. sed cum in Gallia nemo per Procuratorem aut Advocatum agere posset sine rescripto principali, cujus formulam exscribit Marculfus lib. 1. cap. 21. invaluit etiam, ut ipsa Ecclesia a Rege peteret Advocati constituendi facultatem, ut ibi probat eleganter magnus Bignonius. Hinc de iis Advocatis seu causidicis non agimus: sed de iis Advocatis, qui erant protectores & defensores Ecclesiæ, & soli Ecclesiastici. Cum olim Episcopi divinis mysteriis mancipati infirmorum patrocinio superesse non possent (quod inter præcipua Episcoporum munia

nia, recenset Gratianus 10. dist. 87.) placuit in qualibet Ecclesia constitui παραμόναριον καὶ ἐκδίκον Can. 2. & 23. Calced. Concilii, id est Mansionarium, seu Ecclesiasticarum possessionum auctorem & defensorem, qui Ecclesiam, ejus bona, & infirmos tueretur ab injuria potentiorum, ut docet Balsamon ad Can. 75. Carthag. Concilii. Et ut Ecclesiastica & Regia auctoritate fretus suo illo officio facilius fungi posset, placuit eum ab Imperatoribus esse petendum. Can. ab Imperatoribus 23. q. 3. Et verius est electum illum fuisse ex ipsis laicis Can. in singulis dist. 77. qui etiam appellari coepit Advocatus. In Capitularibus Caroli M. lib. 7. Can. 303. alias 308. pro Ecclesiarum causis ac necessitatibus eorum, atque servorum Dei, executores vel Advocati seu Defensores, quoties necessitas ingruerit, a principe postulentur. Et hinc forte invaluit eos omnes appellari Advocatos, qui alium quoquomodo defenderent. Nam & Campiones, qui nempe pro aliis in duello pugnabant, dicebantur Advocatores, in legibus Longobard. tit. 55. cap. ult. & Advocati, ut observat Guido Papae ad decisionem 619. qua de re singularis est etiam locus in Chron. Camerar. & Atrebar. lib. 1. cap. 10. ubi cum aliquis provocatus esset in campum, id est, ad singulare certamen, Advocatum suum adfuturum pollicitus est. De iis Advocatis agimus, qui erant protectores & defensores Ecclesiarum, nobis veteri idiomate *advoués*, quorum munus dicebatur Advocatio, Advocatia, *avouerie*, *avouésion*. Et ut plurimum erant Duces, Comites, aliive potentiores viri Ecclesiarum vicini. Eoque sensu acceptum Advocationis verbum antiquissimum est. Extat in præcepto Clodovæi M. pro Monasterio Reomaensi, quod jam supra laudavimus in omni defensione, reclamazione, advocazione, & immunitate. Et apud Gregorium VII. lib. 7. reg. Ep. 24.

Rectissime autem observat Guill. Maranus, aliud esse cum Ecclesia res suas ab alio advocat, aliud cum aliquem Advocatum constituit: nam primo casu proficitur & declarat se res suas ab aliquo tenere, ut in cap. ult. de reb. Ecclesiarum al. in 6. & in cap. un. §. porro de jurejur. in Clem. Sic etiam in consuetudinibus Angliæ apud Mat. Paris in Henrico III. *tenementum advocare de illo feudo*, est profiteri se prædium tenere de aliquo feudo. In veteri charta apud Quercetanum in probationibus familie de Chastillon. pag. 35. neque de iis aliuni dominum advoco nisi ipsum, & hinc nostrum illud *adveu*, *donner par adveu*, se alicujus vassallum profiteri. Secundo casu aliquem sibi Advocatum constituere, est aliquem sibi defensorem constituere, & hinc

Advocatus & defensor promiscue sæpius usurpantur. Sic Carolus M. dicitur Ecclesiæ Rom. Advocatus seu protector in *Can. Adrianus*, & in *Can. in Synodo. dist. 63.* Alexander tertius in *Epist. 87. apud Quercetanum to. 4. bist. Franc.* ait Fridericum Imp. pro sui officii debito debere esse *Advocatum* & defensorem Ecclesiæ. Gaufridus Bulonius dicitur *Advocatus* S. Sepulchri. S. Anselmus Cantuar. Archiep. Regem Angliæ vocat Ecclesiæ suæ *Advocatum lib. 3. Epist. 24.* nihil omnino frequentius, quam ut Reges, Principes, Imperatores dicantur *Advocati*, id est, defensores Ecclesiarum.

Sicut vero antiqui illi *ex dñor* petebantur a principe, & aliquando etiam erant ex laicis, ut diximus: Ita & posteriores illi Advocati primo a Principe postulari ceperunt, qui curabat ut quælibet Ecclesia bonos & idoneos haberet Advocatos, ut de Carolo M. Flodoardus *lib. 2. Remens. bist. cap. 18.* qui erant etiam laici: unde Advocatus dicitur sæcularis defensor Ecclesiæ in *Tabulario Carofensi apud Belyum pag. 163.* & ut plurimum solæ majores Ecclesiæ hujusmodi Advocatos habebant, ut de Remensi Ecclesiâ testatur Hincmarus in *charta de Novilliano apud Symundum ad calcem operum Flodoardi*: Præcipue vero Monasteria, cum enim Monachi procul abessent a sæculo, volebant Sancti Patres, ut exteriora eorum negotia sæcularibus commendarentur *Gregorius M. lib. 1. reg. Epist. 67.* puta iis Advocatis. Olim illi advocationem non transferebant ad posteros, sed iis mortuis alii vel petebantur a principe, vel ab ipsis Monachis eligebantur. Aliquando enim Fundator Monasterii Monachis in eo institutis liberam dabat Advocati sui electionem, ut omnino videre est apud Trithemium Abbatem in *Chron. Hirsang. ad ann. 1075. pag. 87. editionis Basileensis.* Vel si de Advocato nihil in Fundationis tabulis, Abbas & Monachi eum urgente necessitate instituere poterant, ut in *Chron. Senoniensi lib. 2. cap. 16. apud Dacherium.* Ubi Abbas S. Salvatoris de Vosago Monastrio suo sub modo Advocatiæ de conservatore providere dicitur, quo nihil aliud est quam instituere Advocatum.

Aliquando etiam ille ipse Fundator in Fundationis instrumento Advocatum instituebat, & nominatim adscribebat, ut passim videre est apud Aub. Miræum in *Cod. donat. piar.* & alios Ecclesiasticarum Fundationum collectores: Imo & sæpius advocabat ipsorum Regum defensionem & patröcinium, ut observare licet ex verbis Reginæ Radegundis in authentico Fundationis S. Crucis Pictau.
apud

apud Gregorium Turon. *lib. 9. cap. 42.* ubi Reges Galliarum conjuratur, ut suum Monasterium sub sua tuitione habeant, quæ dicebatur etiam Regium Mundeburdum, Regia Mundeburdis, cujus formulam exscribit Marculphus *lib. 1. cap. 24.* ad quod vir magnus affert elegantissime Canonem illum Synodi Ticinensis *ann. 850.* qui omnino aperit, quæ ratione Fundatores Monasteria sua sub Regum advocacy ponere suggerendum est beatissimis Imperatoribus, quia hi qui Monasteria sub defensione sacri Palatii posuerunt, idcirco fecisse probantur, quod a nullo melius quam a Summis Potestatibus protegenda crediderint. Eoque referenda est charta Foundationis Monasterii S. Petri Generensis, quam exscribit D. de Marca *lib. 3. Bearn. hist. cap. 15.* aliam quoque istius rei rationem affert Carolus Calvus in suis Capitulis ad Synodum Successionem. *cap. 2.* quod ita curarent Fundatores, ne bona suarum Ecclesiarum a suis hæredibus dividerentur, ut videbimus ad *cap. 1. & 2. hoc tit.* quandoque etiam Abbas & Monachi Advocatiam sui Monasterii ultro dabant Regibus, ut videre est in Chron. Laurisham ad *an. 776.*

Præterea illi ipsi Fundatores aliquando Advocatiam sibi retinebant in ipsa Foundatione, ut de Godefrido Ducis Godefridi Barbatæ hærede apud Miræum *ibid. cap. 67.* ubi idcirco dicitur *legalis Advocatus*, quod ejus pater eam Ecclesiam fundasset, & ejus sibi & suis reservasset Advocatiam. Idem de Geraldo Comite Pultariensis & Vizeliacensis Monasterii Fundatore *lib. 1. hist. Vizel.* unde tot graves controversiæ inter Comites Nivernenses tanquam istius Geraldæ hæredes, & Abbates Vizeliac. de quibus passim in ead. hist. & apud Innocentium III. in libris Reg. Eamque sæpius affectabant propter varia jura, quæ sibi tandem vindicarunt Advocati, ut videbimus ad *cap. 23. hoc tit. de ju. Pat.* Olim quidem omnes Advocati erant tantummodo ad tempus, nec suam hanc Advocatiam ad posterum transferebant, ut jam diximus. Sed tandem fuerunt perpetui, & jus illud hæreditario jure pssideri cepit, & ipsis adhærere familiis. Et hinc passim *l'advoué de Berbune*: atque ita ut Advocati suam Advocatiam aliis darent in feudum, ut videre est in Chron. Senon. *lib. 2. cap. 17.* apud Aub. Miræum *ibid. cap. 54.* apud Quercetanos in probationibus familie de Castillon *pag. 22.* unde sæpius usurpabant & opprimebant Ecclesias & Monasteria, ideoque sæpius etiam Fundatores cavebant, ut ab omnibus Advocatis libera essent, passim in Chron. Hirsaug. sed & aliquando illi Advocati habebant subadvocatos, qui

sua quoque jura percipiebant, de quibus in eod. Chron. & sic erat major Advocatus, de quo *Miræus ibid. cap. 53.* erat & subadvocatus *Lieutenant adjuv.*

Denique civitates & ipsæ Provinciæ suos etiam habebant Advocatos, ut pluribus docet Petrus Pithæus *lib. 1. de Comis. Camp. pag. 471. 472. 473.* & iis adde Chron. Camerac. & Atrebat. *lib. 1. cap. 98. in fi.* Joachimum Wadianum Sangall. *in libris de veteribus Colleg. & Monast. Germ. Ant. Dad. Altaſerra in lib. de Ducibus & Comis. cap. 6.* Quid commune habuerint Ecclesiarum illi Advocati cum Patronis, & quænam fuerint eorum jura, videbimus *ad cap. 23. hoc sit.* sed tandem Abbates aliive Prælati Advocatias illas magno pretio redemerunt, ut ab eo iugo in totum liberarentur, ut docet idem *Vadianus lib. 2.* & ita sensim adnatiscentibus etiam Regibus Advocati illi & Advocatiæ ille abjuncti in desuetudinem.

CAPUT UNDECIMUM.

*Vicedomini, Custodes, seu Guardiam aut Custodians
Ecclesiarum habentes, & Gualaldi.*

Aliquando etiam conditores Ecclesiarum dicuntur Vicedomini, aliquando ab iis distinguuntur. *In Can. Salvador I. q. 3.* discrimen illud affertur inter Advocatum & Vicedominum, quod ille defensoris nomine veniat, Vicedominus nomine Procuratoris, qui nempe gerat aut administret Ecclesiastica negotia. Et hinc Vicedominatus dicitur administratio rerum Ecclesiasticarum *in cap. consulere 38. ex de sim.* quidam volunt, quem Græci vocant œconomum, Latinis esse Vicedominum, qui sic dicatur, quod in negotiis Ecclesiæ vices Episcopi gerat, qui honoris causa dicitur Dominus. Differre tamen videtur ab œconomo, quod hic prædia & redditus Ecclesiæ percipiat & dispenſet: Vicedominus regat & ordinet Episcopium seu domum Episcopi *Can. Diaconum dist. 89.* & ideo Gregorius M. eum vocat majorem domus *in Can. volumus ibid.* & Diedericus Comes dicitur major domus Trevirensis Ecclesiæ apud Lambertum Schafnaburgensem *in lib. de reb. gest. German.*

Eadem ratione introducti sunt Vicedomini, quæ Advocati nunc
sci-

scilicet Episcopi a sacris mysteriis avocarentur ad temporalia & secularia negotia, nec tantum instituebantur in Episcopis, sed etiam in Abbatis. Carolus M. lib. 3. cap. 26. & in Can. 50. Concilii Mogunt. ab ipso Episcopo, vel eo negligente, ab ipso Clero d. Can. volumus; secundum regulas vel Canones Can. 24. Rem. Concilii. Et primo quidem curabant tantum rem œconomicam Episcopi, Abbatis, Ecclesiæ, Gregorius M. lib. 5. reg. Ep. 54. de Protasio Aquis Episcopo sic loquitur, qui in Ecclesia ipsa tunc temporis curam Vicedomini gerebat. Sigebertus (aut quis alius) in Chron. ad an. 537. Theophilus Vicedominus tam prudenter & utiliter secundas partes Ecclesiastica dispensationis sub Episcopo agebat. Per sanctos Sacerdotes eligebantur in singulis Ecclesiis, ut essent adjutores Hincmarus Rem. in dialogo de statu Eccl. Sed tandem adeo excrevit eorum officium, ut & curarent publica negotia, ut essent etiam defensores, ut temporalem Ecclesiæ jurisdictionem exercerent Carolus M. lib. 5. cap. 120. & in cap. 15. ex. de jud. ubi qui dicitur Vicedominus Sabinensis, ille dicitur iudex Sabinensis in Epigraphe cap. 41. ex. de testib. & varia jura usurparent, de quibus ad cap. 23. hoc tit. Cumque ab Episcopis & Abbatibus ultramodum locupletati essent, vel etiam proceres Vicedominatum Ecclesiarum ambiebant. Et hinc veteres illi Vicedomini nobis Vidames, Carnotenses, Ambianenses, Remenses, & alii. Erant olim ad tempus, aut ad vitam, ut Advocati; sed postmodum Vicedominatus hæreditario jure possideri cœpit, & in beneficium dari, ut de Remensi testatur Jo. Galli in quest. 23. In quibusdam locis Vicedomini junguntur cum Advocatis, ut apud Flodoardum lib. 2. Rem. hist. cap. 18. sed in multis distinguuntur, ut in cap. 23. hoc tit. in cap. 7. in fin. ex. de stat. Monach. in cap. 12. ex. de pœn.

Denique ad Patronos accedunt Custodes, seu Custodiam & Guardiam Ecclesiarum habentes. De quibus in d. cap. 23. hoc tit. & in cap. 13. de elect. in 6. sicut enim in libris feudorum est feudum Guardie, quod nempe datur Custodi prædiorum, sicut in legibus Wisigott. & in Concilio Toler. 13. est Garlingus, seu defensor & iudex, sunt Guardiani apud quosdam regulares: Ita & Ecclesia quosdam habuit Guardianos, Guastaldos, Custodes, Custodiam & Guardiam habentes, qui eam tuerentur ac defenderent, quod Guardie nomen sonare ait Petrus Pithæus in hist. Comit. Camp. lib. 1. hic vero distinguenda est Guardia & Custodia illa, quæ fuit tandem perpetua dignitas, & in perpetuum Ecclesiæ patrociniū instituta cap. cum inter

16. ex. de el. & el. pot. & cap. ult. ex. de instir. a Custodia vacantis Ecclesiæ, quæ est tantum ad tempus vacationis, de qua interpp. in tractatu de regalibus.

Nostri illi Guardiani aliquando etiam dicuntur defensores Ecclesiarum, ut author est Spelmannus in verbo. *defensor*. Eo quod eas, & earum bona defenderent, & custodirent contra potentiores, sicut apud Svidam legitur *κρηστος ο ζεις possessionum conservator & Custos Juppiter*. Aliquando Patronis junguntur, sic enim habet vetus charta, quam exscribit Quercetanus in probationibus ad historiam familiæ de Monte Morenciaco pag. 51. *In præsentia Domini Mathai, qui est Patronus, & defensor ipsius Ecclesiæ*. Sæpius tamen distinguuntur: & in hoc tit. de jur. Pat. de iis Custodibus, & Guardianis agitur, quia propius accedunt ad Patronos, nam ut rectissime Archidiaconus ad d. cap. 13. de el. in 6. jus Patronatus secundum diversas regiones diversa fortitur nomina, ut modo dicatur Advocatia, modo Vicedominatus, modo Guardia, quamvis tamen proprie loquendo hæc omnia differant: nam Patronus non semper est Advocatus aut Vicedominus; sicut nec vicissim; sed quia, ut jam diximus, illi omnes introducti sunt ad Ecclesiæ patrociniū, non inconveniens fuit paucis exponere, quales illi fuerint.

Iis autem omnibus & Advocatis, & Vicedominis, & Custodibus aut Guardianis nobiliores sunt Patroni; qui nempe fundarunt ipsam Ecclesiam, quosque semper sustinuit seu defendit, & retinuit Ecclesia cap. 3. hoc tamen cum tamen alios tandem suppresserit, quippe qui contra institutum eam vexarent & opprimerent, & in Gallia Romanæ Christianiss. ad se solum revocavit jura illa protectionum Ecclesiasticarum, ut docet author magni operis de concordia Sacerdotii & Imperii lib. 1. cap. 12. §. 1. in fin. Sacri Canones Patronos non habent tanquam Vicedominos, sed eos agnoscunt & appellant dominos possessionis & fundi *Can. Abbatem 4. 18. q. 1. cap. 6. ex. de fil. Presbyr.* dicunt Ecclesiam remanere in eorum dominio *Can. Monasterium 16. q. 7.* & hinc forte Car. Cal. in *Epist. ad Adrianum S. P.* contendit Francorum Reges non esse Vicedominos Episcoporum, sed revera dominos, & quia sunt Reges, & quia sunt Patroni Episcopalium Ecclesiarum, ut suo loco videbimus. Ac tandem leges & Canones Patronis adstruunt, quod summum est & extremum in jure Patronatus, puta præsentationem idonei Clerici, quam alii suo jure non habent, sed tantum per usurpationem, ut suo loco videbimus.

CAPUT DUODECIMUM.

Feminis etiam jus illud competit. Quadam de tutore & pupillo.

Olim quidem filix Patronorum nihil juris habebant in successione libertorum. *Nov. Valentiniani de libert. & success. eor.* iisque tantum debebantur obsequia *Lult. Cod. de obseq. pat. præst.* sed tandem plenum jus Patronatus habuerunt §. 4. *inst. de success. lib.* Ita etiam placuit, ut cum foeminae, cujuscunque tandem conditionis fuerint, aliquam Ecclesiam fundarunt, in ea jus Patronatus habeant, & passim illius capaces occurrunt *in cap. ult. ex. de concess. præb. In cap. 7. hoc tit. In cap. 1. hoc tit. in 5. coll.* Imo & quamvis Advocacionis officium solis masculis competere videatur, aliquando tamen foeminae dicuntur Ecclesiarum Advocatae, ut probat Spelmanni Glossarium *in verbo Advocata*: nec enim ingrata esse voluit Ecclesia erga devotum hunc sexum, quando ex suis bonis Ecclesias ædificat. Et sæpius viri uxores suas adhibent Fundationibus Ecclesiarum, ut etiam cum iis divinarum rerum societatem & consortium habeant. Sed & illæ solæ jus Patronatus sibi acquirere possunt, ut docet Innocentius III. *lib. 3. reg. Ep. 192.* ubi cum Mathildis uxor quondam Philippi Comitis Flandrensis Collegium Canonicorum fundasset, ac sibi reservare vellet jus Patronatus & collationem præbendarum, Summus ille Pont. primum ei concessit, non secundum. Atque etiam filix succedunt in jus Patronatus, quod earum parentes habuerunt, quia succederent etiam in ea bona, ex quibus fundata est Ecclesia & acquisitum jus Patronatus.

Et quidem vel nupta est mulier, cui jus Patronatus competit vel innupta: Si nupta, vel jus illud Patronatus dotali fundo annexum est, vel illud ei competit ratione sanguinis aut familiæ. Primo casu, Bartolus & Guillelmus Benedicti volunt eam solam præsentare posse, non etiam illius maritum, quia inquirunt maritus est tantum istius fundi dominus fictione & subtilitate juris Civilis, fictitium autem illud dominium naturali dominio uxoris prævalere non debet, tum etiam quia marito fructus percipere concessum est, ea tantum mente, ut ex iis onera matrimonii sustineat, quam in rem nullus est & omni-

omnino inanis fructus præsentationis. Forte tamen verius existimarem, solum maritum exercere posse jus illud Patronatus, quod dotali fundo adhæreat *cap. 9. hoc tit. in Antiq.* quod omnino singulare est in eam rem, & huic addendæ sunt leges illæ Scotiæ *lib. 2. tit. 16. §. 67. præterea sciendum est, quod si fuerit aliqua terra data in dotem, ita quod Ecclesia in fundo illo fundata sit, post mortem mariti sui habebit mulier indeliberam præsentationem, ergo non habebit eo vivente. §. 68. Ita quod Clerico cuilibet idoneo eam concedere potest cum vacaverit §. 70. Si vero maritus mulieris alicui Clerico idoneo in vita sua Ecclesiam illam donaverit, Clericus ille in tota vita sua eam poterit obtinere.* Et ita cum jus Patronatus dotali fundo annexum est, solus maritus præsentat, quia jure Civili dominus dicitur fundi dotalis *l. in rebus 30. Cod. de jur. dot.* & naturale dominium uxoris constante matrimonio interquiescit: cumque maritus omnes fructus suos faciat, nec eorum rationem reddere debeat, eo etiam nomine venit præsentatio. Sicut enim homagia & servitia uxori debita maritus recipit & præstat pro rebus dotilibus, quod est ex generali consuetudine Franciæ, ait Joan. Faber *ad §. fuerat inst. de act.* ita & jus Patronatus exercet. Secundo casu, si nempe jus Patronatus uxori competat ratione sanguinis, seu quod ea sit ex familia Patroni, forte verius est eam solam præsentare posse, quia jus illud ejus personæ omnino adhæret; nec numerari potest inter fructus rerum dotalium.

Quod si vidua sit, liberam habet præsentationem, ut est in legibus Scotiæ: Libere suum jus illud Patronatus exercet *d. cap. ult. ex. de concess. præb.* & in aliis locis supra laudatis. Imo & si maritus ex suis prædiis aliquod ei assignaverit in doarium, cui annexum sit jus Patronatus, ea sola jus illud post mariti mortem exercere potest, quia est fructuaria, sicque fructus omnes percipit & lucratur, ita ut interquiescat adhuc hæredum nuda proprietas. Et sæpius in assignatione hujus doarii jus illud Patronatus exprimitur, ejusque rei luculentissimum exemplum extat in quadam veteri charta Guillelmi Regis Siciliæ, quam fecit Joannæ filiæ Henrici Regis Angliæ pro dote sua, *apud Rogerum ab Hoveden in Henrico secundo ad annum 1177.*

Ita & si cuidam scæminæ ad ejus vitam donatum fuerit aliquod prædium vel castrum, cui adscriptum sit jus Patronatus, ea sola præsentare potest, ut evenit cum Carolus octavus Joannæ de Francia Ducatum Bituricensem donavit ad ejus vitam, Guillelmus Benedicti in *quæstione de Testaturia* respondit eam habere collationem & præsen-

sentationem beneficiorum, quæ ratione illius Ducatus competunt. Et hodie cum Rex Christianissimus Fratri suo regionem, aut provinciam aliquam dat in Apanagium, provisio beneficiorum ad eum pertinet, quæ huic Apanagio adhærent, exceptis iis quæ Rex Christianissimus sibi reservaverit. Sane Reges Francorum Ecclesias sue Fundationis sub potestate, & protectione sua retinere decreverunt, quibuscunque Principibus terras custodiendas tradant. Inquit Rigordus in gestis Philippi Augusti qd ann. 1184. quod etiam hodie obtinet in iis, quos vocamus Gubernatores.

Denique cum agamus de foeminis, an & quando iis competat jus Patronatus, hic exscribere juvat singularem hanc speciem, quam videre est apud M. Paris in Henrico III. ad an. 1252. Anni quoque sub ejusdem circulo, videlicet circa Pascha, obiit sanguine clarus & moribus Richardus Thesaurarius Andegavensis cognomento de Tbony. Hic domini Regis Scotiæ consanguineus, Frater fuit nobilis militis ex utroq; parente Radulphi de Tbony. Hic cum multos in Regnis Francorum, Anglorum, & Scotorum reditus obtinisset, & eo de medio sublato vacarent ejus Ecclesiæ, vacavit Ecclesiæ de Plamestude, quæ non multum distat ab Ecclesiâ S. Albani. Regina igitur ratione tutelæ, quam ei consulerat Rex de terra Radulphi de Tbony, ejus donationi pertinebat ipsa Ecclesiâ, consulit eandem Ecclesiâ Guillelmo Capellano suo Clerico Ecclesiâ S. Albani, ratione Ecclesiâ de Cenebellæ sibi ab Abbate S. Albani collatâ. Et hoc fecerat Regina confisa de jure suo. Nam ipsum puerum, filium, & heredem dicti Radulphi de Tbony, & hoc de dono Regis gratuito obtinuit, annis pluribus educaverat, ad quem jus Patronatus spectare videbatur, & sic ad Reginam collatio fuerat devoluta: sed Rex revocavit, & cessavit factum Regina indecenter & injuste, & consulit memoratam Ecclesiâ cuidam Clerico & Consiliario suo. In ea specie mulier pupilli & ejus bonorum tutelam habens jus Patronatus exercet, quod huius pupillo competit, quod omnino faciendum est nomine istius pupilli, ut ea presentatione conservetur in possessione sui juris Patronatus. Et ut secundum ejus auctoritatis sententiam, & jus quo utimur, injuste rescissa dicatur, ea Regine præsentatio, dicendum est puerum hunc Radolphum fuisse adhuc infantem, seu nondum adhuc excessisse septennium, nam hodie prævaluit sententia Tancredi, & Bar. Brixiensis (quam Glossa exscribit ad cap. 32. in verb. suffragium. De el. & el. por. in 6. ut si jus Patronatus ad pupillum pertineat, qui non sit amplius Infans, ab eo solo præsentatus Clericus ei præferatur,

quem solus ipse tutor præsenterit. Quod etiam probat D. Louetius in notis ad Comment. Caroli Molinæ in regulam de infir. resig. num. 45. circa finem. Istius rei rationem indicant veteres illi interpp. dum pro sua illa sententia laudant Canonem determinimus 16. q. 7. quia in eo ius Patronatus soli Fundatori, & ejus hæredibus conceditur, qualis non est tutor, qui nequidem fructus sibi percipit, sed ut eorum rationem pupillo reddat. Et forte de pupillo Patrono sic consiciendum illud videtur.

Si pupillus sit adhuc infans, quod septennio concluditur, ne quidem tutore auctore præsenterare potest, quia furiosus facit exitum, furioso similis est, qui nullum negotium contrahere potest: ideoque solus tutor præsenterat, ut juris illius possessionem Infanti conservet. Si pupillus exceßerit infantiam, Jo: Andreas ad d. cap. 32. & Ancharanus in Consilio 355. tutius esse dicunt, honestius, & utilius, si pupillus tutore auctore præsenteret. Dicerem illud omnino necessarium, quia quod animi iudicio fit, in eo necessaria est tutoris auctoritas l. pupillus 189. d. de V. l. qualis est præsentatio idonei Clerici: Et sicut solus tutor hæreditatem adire, & pupillo adquirere non potest, sed ipse pupilli actus, & voluntas necessaria est l. posuit 5. Cod. de jud. del. Ita & solus tutor præsenterare non potest, sed ipse pupilli (non amplius Infantis) actus & voluntas necessaria est, quia sicut solus hæres aut institutus, aut legitimus adire & adquirere potest, ita & solus Patronus præsenterare d. Can. determinimus. Qualitas hæredis aut Patroni in utroque illo actu necessaria est, quam tutore eo casu non supplet, quamvis pupilli iudicium tutoris auctoritate suppleatur.

Quod si tutor nolit esse author: regulariter quidem cogendus non est l. si tutor 17. d. de aut. & cons. tut. forte tamen eo casu Prætor eum cogere potest, ut pupillo præsentanti adsit, quia certum est pupillum aliquod damnum pati, si quidem tutor ei auctoritatem non præster, ut recte post Dylum & Cynum docet Bartholus ad d. l. 17. nam, elapso legitimo tempore, non amplius præsentare poterit, sicque pro hac vice amittet suum ius præsentationis. Denique si pupillus, & tutor dissideant in personâ præsentandi Clerici, pupillo concedendum existimarem adire Prætozem, & ejus decreto ius illud consequi, ut suum hunc Clericum, & quidem idoneum præsenderet, arg. l. si Infanti 18. in fin. Cod. de ju. delib. quod forte nobis diceretur, esse auctoris: par iustice quant à cette présentation: ac si Clericus ille non sit idoneus, dicendum non est admittendum esse illum

Cle-

Clericum, qui a tutore presentatus est, cum tutor nullum jus presentandi habeat (nisi pro Infante) & ita pupillo fieret injuria, qui jure communi variare potest: sed forte pupillus eodem Praetore auctore alium presentare poterit intra tempus legitimum, ut ita nullum plane damnum pariatur occasione tutoris.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Quibus modis constituitur, & adquiratur jus Patronatus.

Sicut apud Istos servitutem constituere, aliquando est servitutum imponere, aliquando adquirere, aliquando utrumque simul includit: ita & dici potest jus patronatus simul aliquando constitui & adquiri, aliquando jam constitutum adquiri. Primum aggredior in hoc cap. & quibusdam sequentibus, alterum expendam cap. 18.

Fere autem omnes interpp. agnoscunt tres constituendi, & acquirendi juris Patronatus modos, ædificationem, dotationem, & fundationem, & hinc vulgare illud Carmen Glossæ.

Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.

Cum aliquis ex consensu Episcopi Ecclesiam ædificavit, aut construxit, constat eum habere jus Patronatus *Can. filius 16. q. 7. cap. nobis 25. ex hoc tit.* unde Patronus simpliciter dicitur constructor Ecclesiæ in *Can. Monasterium ibidem.* & conditor Ecclesiæ passim apud Sydonium Apollin. & alios. Ac forte primævus ille modus est juris illius acquirendi, cum veteres fidei nostræ Patres valde commendatos haberent eos, qui Ecclesias ædificabant ad Dei gloriam, & Christianæ religionis decus & augmentum, nec ita dotem sollicitè curarent. Sic etiam invaluit, qui ex bonis suis Ecclesiam dotavit, seu qui Canonicam dotem assignavit Ecclesiæ ad alendos Clericos in ea deservientes, ad exhibenda luminaria, ad facta tecta, eum esse Patronum, & habere omnia Patronatus jura *d. Can. filius.* Quod etiam constituit Justinianus in Novellis. Et quidem summa ratione: cum enim Ecclesia consecrari non possit, antequam dotata sit. *Can. nemo de consecrat. dist. 1. & cap. 8. ex de consecrat. Eccl.* ille dat esse Ecclesiæ, qui eam dotat. Et ita etiam Vopiscus in *Aurelian.* distinguit inter templum ædificare, & ei dotem assignare *templum Solis*

fundavit, & Pontifices roboravit, id est inquit elegantissime Salmasius apimis redditibus annuis ditavit & munivit.

Sed & si quis Ecclesiam sine congrua dote construxerit & curaverit consecrandam, Canones & Leges jubent ut eam dotare cogatur *Can. si plures 16. q. 7. cap. cum scius ex. de cons. Eccl. Photius in Nomocan. tit. 3. cap. 14. & ibi Theod. Balsamon.* Si tamen inops fuerit, rectissime Glossa *ad d. Can. nemo,* ait cogendum Episcopum ad ejus Ecclesiae dotationem, quia non levis est culpa Ecclesiam consecrare indotatam. Sed si aliquis alius eam dotaverit, erit etiam Patronus, quod contra Glossam *ad Can. pie mentis 16. q. 7.* manifeste docet Iustinianus in *Nov. 57. cap. ult.* iis verbis, *si quis adificans Ecclesiam, aut etiam aliter in ea ministrantibus alimenta expendens, &c. Clericos ad Episcopum deducat,* quod ita vertit Julianus Antecessor Cyprianus *ad Nov. 51. cap. ult. Si quis Ecclesiam adificaverit, aut Clericis ex substantia sua annonas dederit, &c. nec multo post subjicit. Sed si voluerit quosdam ibi consecrari, offerat eos batissimo Patriarcha.* Et de eo qui Ecclesiam ab alio constructam dotaverit, dici potest illud Fabii in *declam. 12. Merita tua conditores aequarunt,* quia sine eo aut utique sine dote ab eo assignata, non esset Ecclesia *d. cap. 8. ex. de consecr. Eccles.* unde Innocentius IV. *ad rub. tit. nostri de jur. Pat.* asserit, eum habere jus Patronatus cum ipso constructore vel etiam invito, quasi ambo simul Ecclesiam illam fundaverint, & conditori gratissimum esse debeat, quod alterius beneficio habeat Ecclesiam.

Addunt vulgò interpp. fundationem, id est inquirunt fundi dationem, in quo adificetur Ecclesia, & voluit ea fundatione adquiri jus Patronatus in Ecclesia super eo fundo adificata, ut pluribus docet Rochus de Carte in *verbo Ecclesiam fundavit,* tum quia adificati non potest Ecclesia, nisi fundus, ubi fiat, assignetur: tum quia fundus seu area aedificii maxima pars est, cui etiam illud cedit *l. qui res 98. §. arcem. d. de solut.* tum denique quia in ipsis etiam instituendis Ecclesiis, fundatio a constructione & dotatione separatur, non tantum in allato Carmine Glossæ, sed etiam in eo Fortunati *lib. 1. cap. 2.*

Fundavit, struxit, dotavit, deinde dicavit,

Et mervit templi solvere vota sui.

& hinc Patronus dicitur fundi dominus apud Joan. Saresb. in *Ep. 50. possessionis dominus in Can. Abbatem 4. 18. q. 2.*

Forte tamen verior est sententia clarissimi Antecess. Guill. Marani, qui existimat solam & simplicem fundi donationem non esse
mo-

modum acquirendi juris Patronatus. Primo enim in toto jure Can. nullus extat locus, in quo fundatio sit donatio & assignatio solius fundi, in quo ædificetur Ecclesia: sed passim fundatio ipsa nihil aliud est, quam constructio & ædificatio Ecclesiæ. In cap. 5. ex. de consuet. fundatio Ecclesiæ ab iis facta dicitur, qui eam construxerunt & dotarunt. In cap. 3. ex. de testam. fundare & construere Monasterium promiscuè usurpantur. In cap. 13. ex. de el. & el. por. in 6. fundatio accipitur pro constructione & dotatione: sicut & in Can. pia mensis. in Can. frigentius. in Can. decernimus 16. q. 7. Gregorius M. lib. 10. reg. Ep. 12. de quodam Comite scribens, qui proprio sumptu fundavit oratorium, fundationem illam appellat constructionem. In Epistola 500. rom. 4. hist. Franc. Ecclesia amplis fundata possessionibus. In Can. Monasterium 16. q. 7. qui constructor dicitur, ille idem appellatur fundator. In seq. Can. rationis. In cap. nobis 25. ex. hoc tit. is qui construxit, & fundator confunduntur. Quod etiam occurrit apud Grammaticos Latini sermonis custodes: quem enim Virgilius 7. Æn. appellat urbis Prænestinæ fundatorem, Servius eo loci eum vocat conditorem: & apud Vitruvium foundationes sunt fundamenta ædium, nec ullibi verbum illud aliter accipitur. Apud Vopiscum Aurelianus Imp. templum solis fundavit, id est ædificavit.

Secundo Alexander tertius in cap. ad audientiam 3. ex. de Eccl. adif. speciem illam proponit, in qua cum alius Ecclesiam ædificavit, dominus villæ in qua ædificata est ea Ecclesia, non habet jus Patronatus, sed is qui eam construxit, nec eo casu superficies solo cedit, quippe quod non sit tanti momenti, ut rem Deo dicatam ad se trahat: ergo qui fundum assignat, non aliter acquirit jus Patronatus, quam si ex propriis bonis Ecclesiam construxerit, vel dotaverit. Unde & passim in sacris Canonibus qui in suo fundo, in sua possessione Monasterium vel Ecclesiam construxerunt, jus Patronatus habere dicuntur, quia & fundum suum dederunt & construxerunt Ecclesiam, vel quia opimum & amplissimum erat illud prædium, ex quo eam dotarunt. Tertio constat eum non esse Patronum, qui jurisdictionem habet in eo territorio, in quo ædificata est Ecclesia, sicut nec eum qui directum ejus loci dominium habet: Nam in d. cap. 3. dominus villæ nullo modo Patronus efficitur, quamvis etiam aliquid de suo Ecclesiæ donaverit. Denique cum Trident. Concilii Patres sess. 25. de reformat. cap. 9. enumerant modos acquirendi juris Patronatus, duos tantum referunt, fundationem & dotationem, & pro-

procul dubio fundationem pro constructione accipiunt.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

An jus Patronatus adquiratur reedificatione collapsæ Ecclesiæ.

CUM dicitur ædificatione Ecclesiæ jus Patronatus adquiri, forte verius est ædificationis nomine contineri etiam reedificationem collapsæ, ut nempe qui dirutam Ecclesiam a fundamentis innovaverit, ut loquitur Vigilius S.P. in *Ep. 1.* & de propriis bonis ex consensu Episcopi reedificaverit, ejus etiam habeatur Patronus. In eam rem singulare est omnino *cap. 1. borris. in 5. compil.* ac licet illud sit de ea, quæ reedificaverit & dotaverit, verius tamen existimarem, de eo idem quoque dicendum, qui tantum reedificet. Ita enim sacri Canones destructas Ecclesias restaurari curant potius, quam novas ædificari, ut olim satis superque probavimus. Et hinc Eusebius *lib. 10. bist. Eccl. cap. 4.* Paulinum Tyriorum Episcopum laudat, quod destructam Ecclesiam reedificaverit. Ennodius Ticin. in *Epig. 60.* vetustorum templorum reparatorem, & novum conditorem eodem jure censet. Sydonius Apollin. *lib. 4. Ep. 18.* Perpetuum Turon. Archiepiscopum laudat, quod S. Martini Basilicam novasset, eumque conditorem appellat. Et *lib. 6. Ep. ult.* Patientem Lugdun. quod vetustas Ecclesias repararet passim. Et ita verisimilius est sanctos Patres eodem jure habuisse reedificatores Ecclesiarum, ac eorum conditores, ut nempe in iis etiam haberent jus Patronatus. Sicut enim is qui pecuniam credidit ad navim reficiendam, privilegium hypothecæ habet, quia salvam fecit pignoris causam *l. 5. §. 6. d. qui pot. in pig. hab.* Ita & æquum est, ut qui destructam Ecclesiam refecit, ejus dicatur Patronus, quippe qui novam ædificasse videatur Ecclesiam, quæ nova consecratione indiget *Can. de fabrica. de consecr. dist. 1.* Et hinc cum Gaufridus quidam miles destructam Blesensem Ecclesiam reedificasset, Petrus Blesensis in *Ep. 78.* ait *ea propter memoriale erit nomen ejus in generatione & generationem, ipsiusque domus benedictionem hereditabit æternam.*

Sed an prior Patronus destructa Ecclesia jus Patronatus amiserit? videndum est, an illud haberet tantum ex causâ ædificationis, seu quod Ecclesiam illam ædificasset olim, an ex causâ dotationis.

Pri-

Primo casu amittit jus Patronatus, sicut destructa domo pignus perimitur, nec illud recipit, Ecclesia ab alio restituta, quod epim extinctum est, non amplius restituitur, *l. qui res 98. §. arcam d. de solut.* Secundo casu, si quidem dos illa remanserit, quæ sufficiat exhibendis Clericis, suum jus Patronatus retinet, & commune habet cum eo, qui reedificavit Ecclesiam: iniquum enim esset eum jure suo privari, cujus integra munificentia extat. Æquum est etiam restauratorem esse Patronum, quem secundum fundatorem appellat Trithemius Abbas in *Chron. Hirsaug. pag. 82. in fin.* nam sine eo periisset jus dotatoris.

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

An jus Patronatus ipso jure fundatori competat.

Quæstio illa duas habet visiones: prima est an jus illud fundatori Ecclesiæ competat suo jure, vel etiam mero & summo jure, an vero ex singulari gratia, ex mera liberalitate & munificentia Ecclesiæ. Omnes fere Clerici ultimum illud adtribuunt *ex Can. 1. 16. q. 3.* ubi Episcopo ædificatori hæc gratia reservatur, ut quos desiderat Clericos in re sua ordinari, ipsos ordinet is, cujus territorium est. Et *ex cap. 3. hoc tit. apud Greg.* ubi Ecclesia Patronos in suo illo jure sustinuit, id est inquit, toleravit singulari beneficio, sicut *sufferre* est *sustinere* apud Nonium Marcellum. Tum quia jus Patronatus spirituale est, & recensetur inter res Ecclesiasticas, quarum incapaces sunt Laici: tum quia jure communi nullam in Ecclesia potestatem habent; ideoque in ea jus Patronatus sibi vindicare non possunt, nisi ex ejus gratia & concessione.

Verius tamen existimarem jus Patronatus summo jure fundatori competere. Primo enim ex quo illud introductum est, adeo Ecclesia existimavit illud ordine juris competere, ut est *in Can. 2. Tolterani Concilii noni apud Isidorum*. Rationis ordini convenire *Can. rationis 16. q. 7.* ut illud semper sustinuerit *d. cap. 3.* id est, illud tueri, ac defendere voluerit, nam sustinere est tueri passim apud M. Tullium, Ut semper voluerit jus illud observandum, quod sancti Patres referre noscuntur *cap. 24. hoc tit. in 1. coll.* Secundo adeo Ecclesia

tuetur jus Patronatus, ut dissidentibus Patronis velit potius cessare divinum officium, quam jus illud evertere, aut huic derogare *cap. 1. 2. & 3. ex hoc tit.* Tertio quod a legibus & Canonibus conceditur, seu quod beneficio legum aut Canonum competit, illud ipso jure competit, non etiam ex mera gratia. Quarto jus Patronatus ad hæredes transit, ut suo loco videbimus: quæ autem alicui competunt ex mera tantum gratia, nunquam ad hæredes transeunt *l. privilegia 196. d. de reg. jur.* Denique jus Patronatus fundatori competit jure naturali, ut ex Guill. Paris. probavimus *cap. 3.* sicut is qui beneficium accepit, naturaliter obligatur ad remunerandum *l. sed & si 25. §. consulunt d. de pet. her.* Ac proinde illud etiam ipso jure debetur, & hoc probat Choppinus *lib. 1. de sacra pol. cap. num. 2. in fin.* Et nominatim Molinæus contra parvas datas *in Epir. Glo. 15. n. 34.* Sed tantum abest, ut Patronus ex fundacione jus Patronatus habeat ex mera gratia (ut commenti sunt novi Canonistæ) ut hoc habeat jure primitivo, & tanquam partem juris, & dominii pristini.

Nec dicendum est Laicos esse incapaces juris Patronatus, quod illud spirituale sit, nam illud esse temporale probavimus: vel quod nullam in Ecclesia potestatem habeat, nam hoc quid sit docuimus *cap. 5.* Denique non obstat *d. Canon. 1. 16. q. 3.* quod enim in eo dicitur gratiam aedificatori Episcopo concedi, hoc nihil aliud est, quam gratiam illam referri pro accepto beneficio, & ibi gratia est memoria accepti beneficii, ut & passim apud probatos auctores. Sed ad rem, & præcise in 2. parte *Virdunensis Chron. num. 14. apud Labbeum to. 1. no. Bibliot.* ubi cum laudatur eorum pietas, qui suorum benefactorum meminerunt in suis precibus, eorumque memoriam colunt & honorant, additur de quodam Abbate, non desuit gratia hæc patri nostro, gratia nobis reconnoissance. Vel etiam dici potest aedificatori Episcopo eam revera gratiam concedi, ut Clericum ordinario præsentet undecumque voluerit. Jure communi in Ecclesiis, quæ in possessionibus aut prædiis rusticis privatorum constitutæ sunt, ordinandi non sunt Clerici ex alia possessione, sed ex eo ipso vico, ubi Ecclesiam esse constititerit, *in Ecclesiis 11. Cod. de Ep. & cl. Can. Hortamur. dist. 71.* sicut & sacri Canones volunt, ut indigenæ potius eligantur Episcopi, quam alienigenæ. Sed tamen cum Episcopus in prædio suo, alienæ diocæses aedificavit Ecclesiam, gratia illa, privilegium illud ei conceditur, ut ordinario Clericum præsentet undecumque voluerit, ut loquitur Hostiensis in summa

ad tit. de jure Pat. num. 2. vel etiam ex sua diocesi, & extra ipsum vicum, quod ei forte conceditur propter dignitatem Episcopalem.

Nec frustra quæritur, an jus Patronatus summo jure competat, an vero mera gratia: nam si dicas illud mera tantum gratia competere, Summus Pontifex huic etiam Laico derogare & præjudicare poterit, quia in rebus Ecclesiæ de jure supra jus dispensare potest *cap. 4. ex. de concess. præb.* sed cum dicitur jus illud summo jure competere, Summus Pontifex huic, saltem in Laicis, præjudicare non potest, quippe qui eos possessionibus suis spoliare non possit, ait Molinæus *ad Decium consilio 117.*

Secundo cum quæritur, an jus Patronatus adquiratur ipso jure? hoc nihil aliud est, quam utrum hoc ipso quod aliquis ædificavit vel dotavit Ecclesiam, jus illud habeat ex sola illa constructione vel donatione, quamvis in Fundationis tabulis jus Patronatus sibi nominatum non receperit: an vero speciali juris illius reservatione opus sit. Qui volunt jus Patronatus esse servitutem Ecclesiæ impositam, expressam quoque stipulationem, aut conventionem desiderant, ut illud adquiratur, quia servitutes imposititiam causam habere dicuntur. Sed omnino verius est, jus Patronatus ipso jure acquiri per constructionem, & dotationem Ecclesiæ, quamvis nulla sit expressa reservatio. Hoc conceptissimis verbis docet Clemens III. *in cap. nobis 25. ex. b. t.* nam ex eo *in 2. coll.* constat quæsitum fuisse a Summo Pont. si aliquis efficiatur sola Ecclesiæ constructione Patronus. Et eum rescriptisse, quod si aliquis Ecclesiam cum assensu diocessani Episcopi construxerit, ex eo jus Patronatus acquirit. Quasi diceret solam Fundationem sufficere, nec requiri specialem juris illius reservationem. Et hinc Glossa *ad Can. 9. de consecrat. dist. 1.* sic loquitur Fundatori jus Patronatus ipso jure debetur, etiam si non petat, vel in pactum deducat. Quod omnino probatur *in cap. significavit. 41. ex. de testib.* & in eam rem expressa est decisio Rotæ 255. *in Antiq.* Sic etiam, cum olim in hac Andegau. diocesi miles *de Tigne* contra Cathedralis Ecclesiæ Capitulum intenderet se verum esse Patronum parochialis Ecclesiæ *de Tigne*, nec haberet titulum, id est Fundationis instrumentum, in quo jus Patronatus reservatum esset, Innocentius III. *lib. 3. reg. Ep. 123. ad eum militem scripta* jus Patronatus in ea Ecclesia huic militi adjudicavit, ea sola ratione, quod prædicti Capituli Procurator in judicio confessus fuerat, eam Ecclesiam sitam esse in villa ejus militis, eamque ab illius progenitoribus fundatam, etiam si non haberet ti-

tulum. Quia cum constat aliquem fundasse Ecclesiam, satis probatur eum esse illius Patronum, & expressa renunciatione opus est, ut ab eo jure submoveatur *d. cap. 41. ex. de testib.* Sicut enim is qui pecuniam credidit ad reficiendam domum, ipso jure privilegium habet, etiam si nominatim illud stipulatus non fuerit, nam autoritate constituentium illud ei datum est *l. 5. d. qui pos. in pig.* Ita & qui ex suis bonis Ecclesiam aliquam fundavit, ex eo solo jus Patronatus habet, quamvis illud non receperit, quia sacri Canones illud ei concedunt.

Nec dicendum est ita evenire, ut omnes Ecclesie Patronos habeant, si quidem earum constructores aut Fundatores hoc ipso jus Patronatus in iis habeant, cum tamen plures sint Ecclesie, quæ nullos omnino Patronos agnoscunt: Nam primo dicendum, est omnia quidem beneficia Patronata præsumi, quippè quæ non nascantur, sed fiant, ait Guill. Benedicti *ad cap. Raynurius in verbo. & uxorem. decis. 1. num. 24.* Præterea jus illud non utendo amiserunt illi Fundatores, ut suo loco videbimus, vel huic statim in ipsa Fundatione renuntiaverunt, ut in *cap. 5. ex. de consuet. & in d. cap. 41. ex. de testib.* Ejusque renunciationis exempla extant apud Ordericum Vitalem *lib. 3. bist. Eccl.* ubi de Fundatione Uticensis Monasterii. In *Chron. Hirsau.* pag. 85. 86. Apud auctorem *M. S. vitæ S. Hildegardis.* Et in veteri charta, quam exscribit author Italiae sacre in *Patriarchis Aquil. num. 60.* nec dicendum est etiam jus Patronatus esse servitutem, nam illud confecimus *cap. 5.*

Sicut tamen verius est, Emphyteusim natura sua non desiderare scripturam, & tamen fatendum est tutius esse, in scriptis eam fieri *l. 1. & 2. Cod. de jur. emphyt.* Ita & tutius est Fundationis tabulas conscribi, & in iis jus Patronatus nominatim reservari, ut si de eo quondam dubitetur, facilius probari possit per authenticum illud instrumentum, quod dicitur Fundatoris instrumentum in *bist. Vexeliatensi.* Quia nisi extent, aut serventur tabulae juris Patronatus, facile Clerici beneficiorum inmemores illud denegant, ait Dargentæus *lib. 1. bist. Britan. cap. 9.* Et ita in rebus agendis, ne in dubium veniant, quæ geruntur, & usus habet & communis consideratio utilis ut expresse, ut scripturarum serie, debeant annotari, ut est in charta absolutionis Henrici secundi Angliæ Regis apud Rogerum ab Hoveden, quod nostris Ictis dicitur, ad majorem rei gestæ probationem.

CAPUT DECIMUMSEXTUM.

An jus Patronatus præscriptione adquiratur.

DE ea re olim anxie disputatum est inter Jo: Andream, Archidiaconum, Abbatem, & alios. Sed tandem eorum sententia prævaluit, qui asseriebant jus Patronatus præscribi posse: Tum quia edictum de usurpationibus & præscriptionibus est prohibitorium *lubi 24. d. de usurp. & us.* ut nempe ea omnia usucapi & præscribi possint, quorum usucapio, vel præscriptio certa lege prohibita non est: Sed nulla lex, nullus Canon prohibet præscriptionem juris Patronatus: Ergo nihil vetat illud præscribi. Tum etiam quia jus illud ex se omnino temporale est, ut olim docuimus, ergo præscribitur exemplo aliarum rerum temporalium. Tum denique quia sicut jus eligendi per legitimam præscriptionem adquiri potest *cap. 3. ex. de Cav. prop. & poss.* ita & jus Patronatus. Argumentum illud est a fortiori: nam volunt interpp. electionem esse quid omnino spirituale, cum tamen jus Patronatus sit omnino temporale spirituali annexum.

Quidam verò contendunt in ea præscriptione juris Patronatus habendam esse rationem personarum præscribentium, puta Laicorum, ut contra eos jus illud præscribi possit, non etiam contra Ecclesiasticos Patronos. Sed hoc omnino refellitur ex *cap. querelam 24. ex. de el. & el. por.* ubi populus contra Clericos acquirit quasi possessionem præsentandi Clerici: ergo per eam adquirere potest jstius juris præscriptionem, & hoc probat nota Molinæ *ad d. cap. 24. in verb. populus*, ubi addit. *etiam Laicus: & præscriptione.* Cum enim laici omnino sint capaces juris Patronatus, nihil eiam vetat, quominus illud præscriptione adquirant. Nec tamen insubtiliter dici potest, præscriptionem non tam constituere jus Patronatus, quam jure constituti opinionem, & præsumptionem facere, ut de præscriptione servitutum dicitur *in l. 1. in fn. d. eq. & eq. pl. ar. est.*, & *in l. si quis 10. d. si ser. vind.*

Sed quaeritur cujus temporis præscriptio desideretur? ac forte facienda est differentia, utrum agatur de acquirendo jure Patronatus contra Ordinarium, qui nempe contendat Ecclesiam non esse Pa-

trонатam, ejusque liberam collationem ad se pertinere; an vero agatur contra ipsum Patronum. Primo casu veteres interpp. desiderant præscriptionem ejus temporis, quod excedat hominum memoriam, & hoc probarunt tandem Tridentini Patres *sess. 25. de refor. cap. 9.* iis verbis. *Decernit sancta Synodus, ut titulus juris Patronatus sit, &c.* Et paulo post. *Sive etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat.* Et forte ad eum casum referri potest articulus 521 *consuetudinis Norman.* Ubi cum dicitur præscriptione 40. annorum adquiri non posse jus Patronatus, addendum est, *sed tantum temporis immemorialis*, ut loquuntur. Cui vero 40. annorum spatio non præscribatur, rationem hanc afferunt, quia fieri posset, ut jus illud unico tantum actu, id est, una tantum præsentatione acquireretur, quando nempe præsentatus Clericus toto illo tempore ageret, in vivis: cum tamen Trident. Concilium plures præsentationes desideret per antiquissimum temporis cursum. Addi potest, quod cum deest titulus, & jus commune repugnat, desideratur tanti temporis præscriptio, cujus contrarii memoria non existat, *cap. 1. de præscrip. in 6.* sed jure communi omnes Ecclesiæ sunt in dispositione, & ordinatione diocesani Episcopi *Can. omnes 16. q. 7.* Ergo cum contra eum intenditur præscriptio juris Patronatus, ea debet esse illius temporis, quod hominum memoriam excedat. Sed quod Tridentini Patres cum eo tempore volunt ad huc justum, & authenticum titulum, qui exhibeatur: ultimum illud non satis probatur in Gallia, ubi vetustas illa pro titulo habetur. *ex d. l. 10. d. si serv. vind. & vicem legis tenet, ex d. l. 1. in fin. d. de aq. & aq. pl. ar. alt.* alioquin omnes fere Laici sua Patronatus jura prorsus amitterent ut plurimum amisso titulo, cum tamen ipsi, & eorum majores iis quiete, & pacifice diutius usi fuerint, quod iis pro titulo esse debet.

Secundo casu cum nempe agitur contra ipsum Patronum, quidam volunt eandem quoque præscriptionem immemoriam desiderari, quia, inquiunt, eadem ratio militat, ac in superiori casu. Quidam ab iis longius distant, quorum sententiam sequitur Rochus de Curte, ut nempe sufficiat longi temporis præscriptio, puta decem annorum inter præsentantes, & viginti; inter absentes. Sequeretur mediam viam, jus Patronatus adquiri posse præscriptione 40. annorum: quia cum jus Patronatus spiritali annexum sit, ut jam toties olim docuimus, dicendum est illud eodem tempore præscribi, quo

præ-

præscribitur ipsa Ecclesia, cui adhæret, nempe 40. annorum spatio. *cap. 8. ex. de præscrip.* sicut enim servitutes, quæ prædiis adhærent, eorum exemplo præscribuntur; id est eodem tempore, quo ipsa prædia *l. 2. Cod. de servit.* Ita & forte verius est, jus Patronatus eodem tempore præscribi posse, quo præscribitur Ecclesia, non etiam longo tempore, cum ea præscriptio sacris Canonibus fere incognita sit. Nec desiderarem tempus immemorabile, quod in Ecclesiæ favorem introductum est, ne quam citius tollatur a libera collatione Ordinarii, contra juris communis regulas.

Verum in foro mihi per manus traditum est, ad præscribendam juris Patronatus proprietatem, contra verum Patronum, vel etiam titulo munitum, tres præsentationes requiri & sufficere. Et hoc forte probant *ex d. cap. 3. ex. de Cav. poss. & prop.* ubi S. P. docet jus eligendi per tres electiones non aliter adquiri, quam si completa sit legitima præscriptio. Et Hostinensis eo loci addit, vel etiam unicum electionis actum sufficere ad acquirendam ejus proprietatem, dummodo præscriptum esset. Magnus quidem Molinæus ad illud *cap.* impugnat ultimam ejus definitionem, qua S. P. quosdam Clericos e legendi jure privat, quamvis tribus Episcoporum electionibus adfuissent, quia jus illud per legitimum tempus non præscriperant: *male*, inquit, *cum hic non esset præscriptio, sed consuetudo, & tres insignes actus intervenissent.* Sequitur vir magnus subtilem hanc differentiam inter præscriptionem & consuetudinem, quod illa per tempus probetur, hæc per actus, qui populi consensum indicant. Sed contra eam distinctionem recepta est hodie sententia Innocentii III. *in d. cap. 3.* Et ex ea observandum, quod sicut Patronatus præscriptio compleri non potest sine quibusdam præsentationibus, quippe quæ sine possessione procedere non possit *l. sine 24. d. de usucap. &* maxime per præsentationes jus illud possideatur: Ita & vel etiam tres præsentationes non sufficiunt, ad acquirendam juris Patronatus proprietatem, nisi omnino completa sit legitima præscriptio, nempe quadragenalis. Sicque vulgo male dicitur *juris Patronatus proprietatem contra verum Patronum adquiri per tres diversas præsentationes*: dicendum est *per præscriptionem 40. annorum, in qua tres variae, & continuæ præsentationes admittæ occurrant.* Quidam duas sufficere putant *ex cap. cum olim 7. ex. de Cav. poss. & prop.* Hostiensis & alii unam *ex cap. cum de beneficio. 3. de prob. & dig. in 6.* Sed forte tutius est, si tres occurrant, eoque jure utimur, ut didici: cumque in ea quadragenali præscriptione

tione tres illæ præsentationes occurrunt, dici potest in ea multiplicatas præsentationes occurrere juxta Trid. Concilium, quia vel etiam apud Græcos tres faciunt pluralem numerum, ut notat Servius *ad 3. Æn.*

Sed ob stare videtur, quod quidam hodie volunt jura Patrono debita contra eum præscribi non posse, puta ut in Ecclesia sua quilibet honorifica jura non habeat. Respondendum est, hoc forte dici posse, quandiu constat eum esse Patronum, & quandiu Patronus habetur: sed cum adversus eum completa est legitima præscriptio, non amplius est Patronus, eoque casu non amplius ei debentur jura honorifica, ut suo loco videbimus. Denique ad quadragenalem hanc juris Patronatus præscriptionem, jure Canonico desiderantur bona fides & iustus titulus *cap. 5. & ult. ex. de præscript.* Puta ut alicui donatum sit a non Patrono, quem tamen verum esse Patronum bona fide crediderit: aut prædium illud emerit, cui jus Patronatus annexum esse dixit, ac scripsit venditor.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

Duo alii modi, quibus sine ulla donatione, & fundatione olim constituebatur, & adquirebatur jus Patronatus.

Omnibus quidem notum est, jus Patronatus constitui & adquiri ædificatione, dotatione, reædificatione, & præscriptione. Sed sunt adhuc duo alii modi, quibus etiam jus illud olim constituebatur & adquirebatur, quamvis nihil omnino collatum esset Ecclesiæ. Ab antiquiori ex iis incipiendum.

Vel etiam sub prima stirpe Regum nostrorum, ac præcipue sub secunda, Reges, non tantum usurpabant bona Ecclesiastica, sed ipsa Monasteria, ipsas parochiales Ecclesias, easque suis militibus dabant in beneficium; in feudum, in alodem, ut nempe omnes earum obventiones sibi haberent: de ea re plures locos congesseant Filescus *in querela Ecclesiæ Gallicæ* Author libri *du Franc-alleu* pag. 278. & seq. Anton. Dominicy *de prærogativa allodiorum* cap. 11. & 12. & hinc in Conciliis eo tempore habitis, in Capitularibus Regum nostrorum, & in æqualibus historicis Ecclesiis beneficiare, in beneficium dare passim

occurrit, quod nihil aliud erat, quam eas dare in feudum, & quidem laicis, ac præcipuè militibus. Principes eo tempore non aliud præmium dabant iis, qui ab eorum partibus steterant, quam Ecclesias in beneficium, in feudum, quod etiam dicitur *infiscare*. In Chron. Cameracen. lib. 2. cap. 18.

Illi autem laici Ecclesias illas adeo fecerant sui juris, ut se dominos earum vocarent, ut eas appellarent suas, quasi omnino essent in suis bonis, qua de re conqueritur S. Abbo Floriac. Abbas apud *Aymoinum* in *ejus vita* cap. 8. ut Clericos in iis institutos vocarent proprios Sacerdotes, suos *Clericiones* apud Agobardum Lugdun. quibus minora quædam stipendia præbebant; sed & in iis vacantibus Ecclesiis, Clericos propria autoritate, & inconsulto Episcopo. instituebant, & destituebant ad libitum. Unde tandem in Concilio Cabilon. secundo *Can. 42.* qui etiam extat in *Can. inuentum* 16. q. 7. constitutum est, ut nullus absque consensu Episcopi cuilibet Presbytero det, vel auferat Ecclesiam. Et hoc etiam extat in Capitulari Caroli M. lib. 1. cap. 90. sicut & in eo Capitulari Ludovici Pii, quod post Aquisgran. Concilium fecit *an. 816. cap. 9.* iis verbis, *statutum est, ut, sine auctoritate vel consensu Episcoporum, Presbyteri in quibuslibet Ecclesiis nec constituantur nec expellantur, ac si laici Clericos probabilis vitæ ac doctrinæ Episcopis consecrandos, suisque in Ecclesiis constituendos obrulerint, nulla qualibet occasione eos rejiciant.* Et ita solum jus Patronatus habere cœperunt in iis Ecclesiis, quas olim in beneficium, vel etiam in alodem acceperant, ut nempe Clericos diocesanis Episcopis præsentarent tantum, non etiam instituerent. Unde & eo fere tempore Hincmarus Remensis in suis Capitulis eos appellat *Patronos*, ut jam olim diximus: qui dicebantur etiam *Abbates laici, Abbicornites* apud Gerebertum in *Epist. 17.* sicque invaluit, ut qui Ecclesiam aliquam olim accepisset in beneficium, in ea jus Patronatus haberet, quamvis eam nec ædificasset, nec dotasset, nec quidquam ei contulisset. His adde præstantissimum Paris. Archiep. Petrum de Marca lib. 1. *historia Bearnensis.* cap. 28. & lib. 5. cap. 30.

Est & alius Juris Parronatus acquirendi modus, quod etiam habent hodie Abbates in parœcialibus Ecclesiis: Ita enim cum Monachi omnes ferè parœciales Ecclesias habere cœpissent, quod pluribus modis evenisse videbimus suo loco: Urbanus secundus in Concilio Claromont. *an. 1095. Can. 4.* statuit ne Monachi in parœcialibus Ecclesiis quas tenent, absque Episcoporum consilio Presbyteros collocent, sed

Epi-

Episcopi parochia Curam cum Abbatum consensu, Sacerdoti committant. Canonem illum omiserat Ordeñicus Vitalis lib. 9. hystor. Eccles. Raymundus eum exscripsit, & more suo interpolavit in cap. 1. ex. de cap. Monac. Sed non ita pridem integrum illum edidit doctissimus Balulius in additione ad cap. 31. lib. 6. de Concord. Sacerd. & Imper. Statuimus ne in parochialibus Ecclesiis, quas tenent (Monachi), absque consilio Episcoporum Presbyteros collocent, sed Episcopi parochia Curam eum Abbatum consensu, Sacerdoti committant. Istius Canonis mentem explicant eleganter verba illa Guillelmi Cadurcensis Episcopi apud eundem Balulium laudato loco hac autem redditio, donatio, atque concessio ita facta est, ut electione & providentia Turelensis Abbatis & Monachorum in sapientia Ecclesia S. Stephani de Vairiaco Sacerdos ponatur: sed nobis presentetur, a nobis Curam suscipiat animarum. Eandem disciplinant indicant Eugenii III. verba illa in Epistola ad Monachos & Abbates Narbon. Provinciae ibidem, Ut videlicet vos ipsi Presbyteros eligatis, & praedicto Archiepiscopo presenteris.

Ex eo igitur Canone & ejus disciplina vel instituto rectissime colligitur, huic imputandam esse originem juris Patronatus, quod hodie Abbates habent in quibusdam parochialibus Ecclesiis: olim Presbyteros in iis propria auctoritate instituebant, post eum Canonem eos praesentant diocesani Episcopis, ut ab iis instituantur. Sicque licet Abbates illi, Ecclesias illas nullomodo fundaverint, attamen in iis habent jus Patronatus, quod ita bono publico invaluit, ut Episcoporum jura, serventur.

Fauchetus in Carolo Calvo cap. 13. alium observat juris Patronatus acquirendi modum his verbis. *Entre autres articles de ce Synode, l'on peut remarquer, que lors y avoit des Abbayes & lieux Ecclesiastiques, fondés a la charge, que jamais ils ne fussent hors des mains des heritiers des Fundateurs, qui semble estre un commencement de droit de Patronage.* Hac desumpsit ex secunda Synodo Sveffionensi ann. 853. Can. 2. ex cujus verbis palam est, quam longe a vero ablit. *Missi nostri diligenter investigate per singulas Provincias simul cum Episcopo de Monasteriis, quae dominum timentes in suis proprietatibus edificaverunt, & ne ab heredibus eorum dividerentur, parentibus & praedecessoribus nostris sub immunitatis defensione tradiderunt.* Hinc nullum plane jus Patronatus eruitur, nam qui Monasteria ponebant in suis aedibus, plenissimum eorum dominium sibi retinebant, sicut & earum rerum, quas Monasteriis illis donaverant, ut docet regula S. Fructuosi cap. 1. quod

quod exscribitur in Concordia regularum cap. 3. §. 5. ad quem videndus Maynardus. Eaque perversa consuetudo jampridena prohibita fuerat olim in Cpana Synodo prima & secunda.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

Quibus modis constituuntur jus Patronatus transferretur, & adquiratur.

Quamquam jus Patronatus iis tantum modis constituatur, quos supra retulimus: attamen quibusdam aliis transferretur. Eoque pertinet verus illud Carsten Glossæ.

Jura Patronatus transire facit novus heres,

Res permutata, donatio, venditioque.

Primo igitur transit ad hæredes, ut sequenti capite videbimus.

Secundo permutatione transferretur, glossa ad Can. pia mentis 16. q. 7. & ad cap. 13. ex. b. r. Et hoc probare contendit ex Can. nemini Regum. ibidem. qui ex Décretis Sylvestri Papæ exscribitur in Capitularibus Caroli Magni lib. 5. cap. 233. huic etiam Hostiensis addit cap. 6. ex. de rer. permut. sed duo illi loci ne verbum quidem habent de jure Patronatus. Sicut tamen obtinuit ipsas Ecclesias, quæ sunt mere spirituales, permutari posse, sicut & possessiones, quæ ad eas pertinent d. cap. 6. & cap. 7. ex. ibidem. Ita & dici potest jus Patronatus, quod ex se temporale est, eodem jure censeri, ut possit etiam permutari; sed addendum est, cum alio jure Patronatus, non etiam cum alia re vel omnino spirituali, vel omnino temporalis: nam, ut loquitur D. Hyeronimus contra Rufinum, in permutatione comparatio est rerum æqualium. Et jus Patronatus aliquid in se habet, quod & rei spirituali adversatur, & rei temporalis. Nec tantum Clerici jus Patronatus invicem permutare possunt, sed etiam Laici, cum sint illius capaces. Utrum vero ad eam permutationem desideretur superioris autoritas, non satis constat: forte tamen verius existimarem, eam non esse necessariam, tum quod nec ea requiratur in juris illius donatione, nec in ejus fundi venditione, cui jus illud annexum sit, ut suo loco videbimus: tum quod permutatione juris Patronatus non alienatur res Ecclesiastica, sed temporalis & prophana. Sane cum Clerici jus Patronatus Ecclesiasticum permutant, huic permutationi accedere debet Episcopi consensus, tunc enim alienatur res,

ad ipsam Ecclesiam pertinens, ideoque non nisi servatis solemnibus alienari potest.

Tertio jus Patronatus donatione transfertur, de qua ex professo *ad cap. 14. hoc rit.*

Quarto venditione, non quidem per se, ut videbimus *ad cap. 16. hoc rit.* sed cum ejus fundi universitate, cui annexum est. Sicut enim in jure civili quædam sola non possunt alienari, quæ tamen per universitatem transeunt *l. quædam 62. d. de adq. rer. dom.* puta quamvis nulla sit emptio venditio rei sacræ, attamen si in fundo vendito modicus quidam locus sacer occurrat, valet ea venditio, quasi locus ille majoris partis emptioni, puta fundi, accedat *l. in modicis 24. d. de cont. empt. & vend.* nec illud est contra religionem, quod simulacra Numinum venditionibus hortorum, & domuum accedant, ait Tibertius apud Tacitum *lib. 11. Annal.* Ita & in jure Canonico quævis jus Patronatus seorsim, & solum vendi non possit, attamen cum eo fundo vendi potest, cui annexum est *cap. 13. hoc rit.* ubi Hospitalarii empto feudo jus illud Patronatus acquirere dicuntur, quod huic feudo adhæret. Nec opus est autoritate, vel consensu Episcopi, quia illud sit ipso jure, cum per rerum naturam accessio sequatur principale. Et hoc ita obtinet, sive mentio Patronatus fiat in venditione fundi, sive non, ut contra Panormitanum docet Molinæus *ad consuetud. Paris. tit. 1. de feudis §. 55. Glossa 10.* semper enim alienatio facta præsumitur cum sua causa *l. alienatio 67. d. de cont. empt. & vend.*

Quinto verius etiam existimarem bonis fisco vindicatis, jus Patronatus ad fiscum transferri, cum universitate illorum bonorum. Sicut enim jure civili, vel etiam jura sepulchrorum in confiscationem veniunt *l. 1. §. interdum d. de su. & leg.* Ita & jus Patronatus, cum iis prædiis annexum est, quæ confiscata sunt, nam fiscus in ea ipsa jura succedit, quæ antea erant privati.

Sexto dubitatur an jus Patronatus in feudum dari possit. Et quidem prædio in feudum dato, cui jus illud annexum est, illud etiam datum censetur in feudum, ut docet Oldradus in consilio 312. Unde & quotidie cum vassallus feudi dominum advocat, eique per partes enumerat ea omnia, quæ ab eo tenet in feudum, præcise meminit etiam illius juris Patronatus, quod prædio suo annexum est. Sed quæritur an jus illud solum, & per se in feudum dari possit, sine castro vel fundo. Negat Hostiensis, & post eum Joan. Andreas *ad cap.*

13. *hoc tit.* quia, inquit, feudum quandoque requirit homagium, quod pro rebus spiritualibus fieri non debet: ergo nec pro jure Patronatus, quod spiritualibus annexum est. Sicut tamen illæ ipsæ Ecclesiæ olim dabantur in beneficium, id est in feudum, ut passim videre est in Capitularibus Regum nostrorum, Sic apud Ordericum Vitalem *lib. 3. hist. Eccles. ad an. 1066.* quidam Fulcojus S. Ebrulfi Monachis dedit Archidiaconatum, quem in feudo ab Antecessoribus suis de Archiepiscopo Rotomag. tenebat. Sic in Chron. S. Petri Vivi *ad an. 1015.* quidam Archidiaconus Abbatiam tenet in feudo: ac tandem Molinæus *ad cap. ult. ex. de reg. juris* notat quasdam Abbantias in Gallia in feudum & homagium teneri. Ita nec etiam exempla defunt, in quibus jus Patronatus per se datum est etiam in feudum. Apud Aubertum Miræum *in Cod. donat. pag. cap. 54.* Adelbero Metensis Episcopus *circa an. 1063.* advocatiam Abbatiz S. Trudonis Fratri suo Duci Lotharingiæ dat in beneficium. In Chronico Senoniensi *lib. 2. cap. 17. ad an. 1153.* Simon Dux Lotharingiæ advocatiam Senoniensis Abbatiz Simoni de Morcy filio suo contulit in feudo. Et ita Hostiensis laudato loco testatur quosdam existimasse, jus Patronatus per se dari posse in feudum, gratis & liberaliter, nec qui vetat ejus nomine homagium & fidelitatem præstari, cum non sit spirituale.

Denique jus Patronatus transfertur per usumfructum ejus fundi, cui annexum est: sicut & si datus fuerit in dotem, ut suis quibusque locis videbimus.

CAPUT DECIMUM NONUM.

An & ad quos successores transeat jus Patronatus, & quomodo.
Ad cap. 2. hoc tit. in Clem.

Diximus passim jus Patronatus ad omnes fere successores transire, & ad universales, quales sunt hæredes, in *his Prolegomenis cap. 8. & cap. 9.* Et ad singulares, quales sunt emptores, & donarii *ad cap. 14. & 16. hoc tit.* Hic potissimum de hæredibus, quomodo succedant in jus Patronatus. Sicut enim Augustus voluit, ut cum privatus templum ædifica-

verat, illud omnino adornaretur ab ejus liberis & posteris, si qui essent superstitet, ut docet Dio. *lib. 53. in princ.* Ita & sacri Canones volunt, ut cura fundatæ Ecclesiæ, & jus Patronatus ad conditoris hæredes transeant. *Can. filiis 16. q. 7.* Sed caput illud plures habet visiones. Primo enim sicut apud quosdam Ethnicos solus primogenitus succedebat in paterna sacra, aut in sacerdotia familia, cujus rei luculentissimum extat exemplum apud Heliodorum. *lib. 1. Æthiopie.* qui ideo dicebatur sacrorum filius, ut pluribus probat Jac. Gutherius *lib. 1. de vet. jur. pont. urb. 20. cap. 7.* Ita & apud quosdam Christianos obtinet, ut solus primogenitus ex liberis fundatoris ipso jure succedat in jus Patronatus, quamvis de ea re nihil dictum fuerit in Fundationis tabulis. Hoc in Anglia obtinere scribit Jo: Andræas, & post eum Panormitanus *ad cap. 13. hoc tit.* Sicut & in Scotia, ut docent leges Scotiæ *lib. 3. cap. 33. §. 7.* quibus adde Tyracquellum *in lib. de jure primigen. quest. 36.* & hoc ideo potissimum invaluisse videtur, ut dissidia tollantur inter hæredes.

Huic etiam fini, cum plures sunt Fundatoris hæredes, vel ille jus Patronatus alteri ex iis assignare potest, ut diximus in his Proleg. *cap. 8. & 9.* Vel post illius mortem, in quibusdam regionibus non omnes filii Fundatoris, sed ille solus pro Patrono habetur, in quem omnes, vel major pars ipsorum consentit, *Synodus Salisburgensis sub tit. de Advocatis Ecclesiarum.* Vel etiam illi omnes inter se convenire possunt de Clerico ab iis præsentando alternis vicibus *cap. 2. hoc tit. in Clem.* quod nobis dicitur *ad Turnum.* Et hoc a jure Civili desumptum videtur, in quo servitutes ita constitui possunt, ut plures iis utantur alternis annis *l. quoties 34. in princ. d. de usuf. & quem. l. 5. §. 1. d. de servit.* Ejus præsentationis exemplum extat insigne apud Guill. Thorneum Anglum *in Cbron. ad an. 1227.* Ac licet illud non sit de pluribus Patroni hæredibus, quia tamen est de præsentatione ad Turnum, & docet eleganter, quomodo ea facienda & observanda sit, forte non inutile, aut inconveniens erit illud exscribere. *Hec est compositio facta inter dominum T. Abbatem S. Augustini Cantuar. & ejusdem loci Conventum ex una parte, & Baronem Portus de Sandenwyco ex altera: Inter quos cum controversia orta esset, super jure Patronatus Ecclesiæ S. Petri in Sandenwyco, tandem de prudentium virorum consilio, & utriusque partis assensu in hunc modum conquievit: Videlicet quod quotiescumque Ecclesia S. Petri de Sandenwyco vacat, Abbas & Conventus*
S. An-

S. Augustini Cantuar. & Barones de Sandeunyo semper simul presentabunt: Ita scilicet quod Abbas & Conventus S. Augustini Cantuar. una vice libera pro voluntate sua conferent Ecclesiam patronatam, qui voluerint, & Barones alia vice pro voluntate sua. Presentabunt autem Abbas & Conventus per litteras facientes mentionem de jure Baronum de S. & Barones similiter de S. presentabunt per litteras facientes mentionem de jure Abbatis. Nec dicendum est ita dividi jus Patronatus, quod natura sua individuum est, ut mox videbimus: Nam quod alternis vicibus, aut ad Turnum plures Patroni presentent, hoc pertinet ad modum jure constituti Patronatus l. 4. in fin. de servit. Ita ut non ipsum jus, sed ejus usus tempore secernatur l. 5. d. eod. cumque Abbas eo casu medietatem Patronatus habere dicatur apud Innocentium III. lib. 3. reg. Ep. 226. circa fin. Hoc tantum de ipso usu intelligendum, qui sic intervallari potest. Et sic cum plures sunt Patroni haeredes, si frequentiores discordias aut lites evitare velint, satius est, ut vel primogenito suo jus Patronatus relinquant, vel ei quem major pars elegerit, vel utique illud constituant ad Turnum, eoque casu presentantes diligenter observare debent, quod in superiori compositione, aut transactione praescribitur.

Si vero nec mutuo consensu conveniat inter plures Fundatoris haeredes, nec regionis consuetudine, nec Foundationis tabulis definitum sit, quisnam ex iis presentare debeat: Videndum est an jus Patronatus glebae adscriptum sit, seu castro, vel praedio, an illud sit familiare, aut gentilitium. Primo casu ei soli ex haeredibus Fundatoris jus illud competit, cui totus ille fundus obvenit in divisione haereditatis, nec illud habere videtur tanquam haeres aut filius, sed tanquam istius fundi dominus. Quod si inter eos omnes divisum sit illud praedium, & quidem ex aequis partibus, aequaliter etiam succedunt in jus Patronatus, quasi omnes aequaliter ex suis bonis Ecclesiam fundaverint. Sed si sit feudum vel nobile praedium, & primogenitus jure suo beffem illius fundi habeat, ut in hac Andegav. plaga, & alii natu minores alium tridentur, Innocentius IV. ad cap. 1. ex hoc tit. existimat primogenitum illum in praesentatione Clerici pinguiorem habere vocem, quasi Ecclesiae foundationis plus contulerit ex bonis olim ad eum fundum pertinentibus, quippe quae ad eum pro majori parte pervenissent: Eadem omnino analogia & proportionem, quam juris auctores observant inter eos, qui praedia prope ripam possident, ut qui habent latifundium, plus ex nata insula

sibi

sibi vindicent, quam qui habeat tantum pauciora quædam terre jugera, quasi potius ea facta sit ex latifundio l. 29. d. de adq. rer. dom. §. insula. Inst. de rer. divis. & apud Aggenum Urbicum. Eam Innocentij sententiam probare videtur Glossa ad cap. 2. hoc rit. in Clem.

Sed eam rejicit Hostiensis ad cap. 1. ex. hoc rit. sicut & Glossa ibid. Sane Innocentius IV. & Hostiensis, & utraque illa Glossa est tantum de hæreditate ex disparibus partibus delata & divisa, non etiam de fundo inæqualiter diviso: Sed forte quantum ad jus Patronatus, eadem est hæreditatis & fundi ratio, nam Innocentius contendere videtur *jus Patronatus ab hæreditate gubernari*, ut loquitur Tyraquellus laudato loco: Cum nempe illud genti vel familiæ adscriptum est: Quod etiam de fundo dici rectè potest, cui jus illud annexum sit, ut nempe ab eo gubernetur, & pendeat. Contra Hostiensis solam juris Patronatus naturam inspicit, quæ cum individua sit, ad quemlibet hæredem illud transit in solidum. Hoc etiam probat Glossa ad Can. si plures. in verbo committi 16. q. 7. Et forte facilius irem in illam sententiam, quia in iis, quæ naturæ suæ dividi non possunt, quæque competunt pluribus hæredibus, non inspicitur ex quibus partibus sint hæredes, aut ex quibus partibus fundum illum habeant, sed unum illud, an sint hæredes, aut eum jure hæreditario habeant, & tunc earum rerum natura postulat omnino, ut ad eos in solidum res illæ individuae transeant l. hæredes. 25. §. an ea. stipulatio. d. fam. cr. & l. via. 17. d. de ser. quod etiam Canonici juris authores admittunt in rebus spiritualibus, quæ sunt incorporales, ut nempe dividi non possunt. Can. nihil. 7. q. 1. Nec obstat quod primogenitus majorem fundi partem habeat, & alij minorem: Nam inquit Hostiensis, ex operariis in vinea conductis novissimi tantumdem ferunt aut accipiunt, quantum primi. Mar. cap. 20. vel etiam sicut in jure Civili, quamvis Patronus liberos suos hæredes instituat ex inæqualibus partibus, attamen ex æqualibus liberto succedunt l. 7. §. 6. d. de op. lib. quia illi omnes suo jure, & jure communi ad eam successionem veniunt: Ita & in jure Canonico, plures, Fundatoris aut Patroni hæredes idem juris habent singuli, quamvis ex inæqualibus partibus sint hæredes.

Secundo casu, si nempe jus Patronatus familiæ adscriptum sit, vel etiam si Fundator & sibi & suis hæredibus reservaverit jus Patronatus, vel tandem si nihil de suis hæredibus: Constat jus illud ad omnes illius hæredes & ex testamento & ab intestato transire, &

qui-

quidem in solidum, propter ejus individuum usum *d. l. 17. d. de ser.* & ideo dicuntur elegantissime *comparticipes* in integro *cap. 2. hoc tit. in 1. Coll.* Ejus rei effectus ille est, ut quilibet hæres in nominatione & præsentatione Clerici, jure nominandi utatur in solidum: Sicut & alter ex sociis, aut hæredibus tota servitute utitur in solidum, nec enim juris illius individui ulla separatio intelligi potest. Male igitur Glossa condendit ipsum quidem jus Patronatus ad unumquemque hæredem transire in solidum, sed excipit, præsentationem sacerdotis, quasi non ita in solidum transeat, cum, inquit, ea sit apud omnes *cap. 1. hoc tit.* Nam sicut in servitute acquirenda, vel remittenda, desideramus omnium sociorum vel cohæredum cessionem vel remissionem, *l. per fundum 11. & l. unus, 34. d. de ser. rust. præd.* & tamen dicimus hoc jus, seu eam servitutem esse apud singulos in solidum & unum ex sociis in solidum defendere posse causam communis servitutis, *l. liberto 31. in fi. d. de neg. gest.* Ita & eadem ratione & aptissimo exemplo, quamvis omnes Patroni hæredes nominare debent, tamen unusquisque nominat in solidum, & est apud eum jus nominandi in solidum, quia jus illud dividi non potest.

Male etiam Guill. Maranus contendit jus Patronatus apud unumquemque hæredem esse pro parte, non etiam in solidum, quia inquit in Ecclesia consistit, quæ natura sua videtur dividua *cap. 2. & 3. hoc tit. & Can. considerandum 16. q. 7.* quæ autem versatur circa res dividuas, ea quoque dividuatur, ut de usufructu docent juris auctores: Male inquam, tum quia Ecclesia est inconsutilis tunica Christi, quæ non scinditur, tum etiam quia jus Patronatus consistit potissimum in præsentatione Clerici, quæ numquam pro parte fieri potest. Sicut nemo pro parte ire potest, & ideo servitus itineris dividua est: Ita & nemo pro parte præsentare potest, & ideo individuum est jus Patronatus, quod potissimum in ea præsentatione consistit. Obtenet quidem in Ecclesia, sed consistit in præsentatione.

Cum ergo plures sunt Patroni hæredes, alter ex iis & quidem solus & seorsim Clericum præsentare non potest. Sed sicut plures creditores simul convenire debent, ut magistrum constituent, & de suis debitis agant, quodque a majori eorum parte decretum fuerit, Prætor illud sequitur *l. 7. in fin. & l. seq. d. de pact.* Ita & cum vacat Patronata Ecclesia, plures Patroni hæredes simul convocari & convenire debent, ut simul omnes & communi consensu Clericum præsentent, & is omnino præsentandus, in quem a majori parte con-

convenerit, si quidem idoneus sit *cap. 3. c. hoc sit*. Præterea sicut omnes illi creditores, qui unam habent actionem, unius loco habentur, *l. si plures 9. d. eod.* Ita & omnes illi hæredes Patroni; & ideo unam vocem habent *d. cap. 2. hoc sit. in Clem.*, quia omnis numerus eorum, qui in locum alicujus substituantur, pro singulari persona est habendus *l. cui fundus 36. d. de cond. & dem.* Et tamen cum Molinæo *ad reg. de infir. refig. num. 53.* dicendum est, quod si sint plures Patroni, non sufficere consensum majoris partis singulariter, sed requiri collegialiter.

Sed anxie disputatum est inter veteres Canonici juris interpp. an plures Fundatoris hæredes in jus Patronatus per capita succedant, an vero in stirpes? Puta Petrus Fundator decessit pluribus relictis hæredibus, alter ex iis puta Paulus decessit tribus etiam relictis liberis, & postmodum vacavit patronata Ecclesia: illi omnes & superstites filii, & tres nepotes ex defuncto filio suscepti succedunt in jus Patronatus *Can. filius 16. q. 7.* Sed quaritur an in capita, ut nempe quilibet ex tribus illis nepotibus vocem habeat ad præsentandum: An vero in stirpes, ut nempe tres illi nepotes unius tantum loco habeantur, & unam vocem habeant. Glossa *ad d. cap. 2. hoc sit. in Clem.* indicat in ea questione dissidium fuisse inter veteres Glossographos: Alanus, Hugutio, Laurentius, Joannes, Tancredus, Bernardus, & Gaufridus contendebant in jure Patronatus successionem fieri per capita: Primo enim plures Patroni liberi ad successionem liberi veniunt in capita *§. sed nostra. vers. multis. Inst. de success. lib.* Ergo idem dicendum, in pluribus Patroni, seu Fundatoris hæredibus. Præterea sicut singulis Patroni hæredibus debetur jus præfessionis, jus alimentorum, & jus defensionis: ita & jus præsentationis.

Contra Innocentius IV. & Hostiensis contendebant, plures Fundatoris hæredes succedere in jus Patronatus per stirpes: Enque sententia prævaluit, & eam probasse videtur Clemens V. in Concilio Viennensi, quod extat *in d. cap. 2.* Dum ait eos Patroni hæredes unius loco haberi, & unam dumtaxat habere vocem. Hoc apertius omnino definitur in Synodo Salisburgenfi *hoc sit. de ju. Pat.* his verbis. *Item si Patronus plures filios, aut heredes reliquerit, omnes illi succedant in stirpe.* Ratio ea est, tum quia si omnes succederent in capita, semper duo filii excluderentur a præsentatione, cum semper nepotes eos vincerent in numero suffragiorum: Iniquum autem est, ideo jus alterius fieri

fieri deterius, quod ex accidenti plures succedant in unius locum
arg. d. l. 56. d. de condit. & dem. tum etiam quia toties successio divi-
 ditur in stirpes, quoties hæredes ad hæreditatem veniunt ex persona
 defuncti, & repræsentationis jure, puta si nepotes cum patruis avi-
 tam hæreditatem dividant. §. *cum filius Inst. de her. quæ ab int. def.*
 Toties autem successio dividitur in capita, quoties hæredes suo jure,
 & ex sua tantum persona ad eam veniunt, ut inter agnatos. §. *hoc*
etiam. Inst. de leg. ag. success. Sed hæredes fundatoris succedunt in jus
 Patronatus ex persona defuncti, & repræsentationis jure, seu quia
 defunctum Patronum repræsentant. Forte enim ab initio sacri
 Canones jus illud Patronatus voluerunt esse personale, & solis fun-
 datoribus substitutibus competere; sed postea eorum hæredibus
 concessum, ut olim diximus, & quidem repræsentationis jure, quod
 ideo in Patronatu obtinere ait Guill. Bened. *ad cap. Raynurius,*
in verbo. & uxorem. num. 56. & 60. Nec obstat argumentum a suc-
 cessione liberti, quia Civile jus illud Patronatus liberis Patroni,
 seu manumissoris competit jure suo, & quasi veris Patronis, quam-
 vis non sint hæredes, imo & quamvis exhæredati sint, ut docet
 Græca constitutio Justiniani, quam restituit vir præstantissimus
lib. 20. obser. cap. 34. Ideoque liberi illi successionem paterni liberti
 dividunt in capita: sed nostrum jus Patronatus non competit li-
 beris Fundatoris nisi hæredibus, seu nisi jure successionis, & re-
 præsentationis, ideoque in illud tantum succedunt in stirpes.

CAPUT VIGESIMUM.

*Præsentatio Clerici est præcipua pars juris Patronatus, nec
 tamen omnis Patronus eam habet.*

JUS Patronatus consistit potissimum in præsentatione idonei
 Clerici, ut nempe cum Patronata Ecclesia vacaverit, Pa-
 tronus idoneum Clericum Ordinario præsentare, & offerre pos-
 sit, qui Clericum illum in ea instituat. Sacri Canones volunt,
 hoc ad ejus curam & sollicitudinem pertinere, ut rectorem
 idoneum in Ecclesia Episcopo præsentare ordinandum. *Can. de-*
cernimus 16. q. 7. Vult Justinianus, ut dignum Clericum nomi-
 net *Nov. 123. cap. 18.* & hoc nominandi verbo utitur etiam Ju-
 lia-

lianum Antecessor Cyprianus: Nec illud ipsis Ethnicis incognitum in re omnino simili, nam apud eos vel populus vel Principes viri Sacerdotes nominabant, & eos instituebat Collegium Pontificum: Ejus nominationis meminerunt M. Tullius in *Bruto*, in *Epistolis ad Brutum*, in *Philipp. XIII.* Et Plinius *lib. 4. Ep. 8.* Et hinc forte dicendum est ab ea Ethnicorum nominatione nostram fluxisse præsentationem Canonicam, quæ dicitur etiam representatio in *cap. 11. ex. de censib. in cap. 12. hoc tit.* & commendatio Ecclesiæ in *Can. 5. Arelat. Concilii sub Carolo M. & in ejus Capitularibus addit. 3.* Unde Patronus Ecclesiam commendare dicitur in *Can. Monasterium 16. q. 7.* qui cum a Gratiano desumptus dicitur simpliciter ex Synodo Rom. addendum est Eugenii II. in *Can. 21.* qui etiam repetitus est in alia Synodo Rom. Leonis quarti, quam utramque integram habuimus non ita pridem beneficio Holstenii in *sua Collectione Rom.* Ecclesiam commendare, est Ecclesiæ curam & administrationem demandare & committere, prout commendare, est aliquando committere, ut in *Chron. Flodoardi.* Denique nostra illa præsentatio dicitur etiam ordinatio Ecclesiæ, ut in *cap. 14. ex. hoc tit.* Sed improprie, nam ea omnino pertinet ad Episcopum *Can. nov. 10. q. 1. & Can. omnes Basilicæ. 16. q. 7.* Nisi forte dicamus Ecclesiam ordinari a Patrono, cum illius curam & sollicitudinem habet, ut in *Can. filiis. & in Can. decernimus. ibidem.* aliquando etiam dicitur electio, sed ut recte Joan. Andreas *ad cap. ult. hoc tit.* cum Patronus eligere dicitur, electio illa pro præsentatione accipienda est.

Sicut vero in jure Civili successio libertorum, seu jus succedendi in bonis libertorum specialiter, & veluti per eminentiam dicitur jus Patronatus in *rub. tituli Cod. de bon. lib. & ju. Patron. in l. 11. Cod. de op. lib. & in l. 14. d. de tur. & cur. dat.* quia præcipuum illud est juris illius emolumentum: Ita & in jure Canon. præsentatio idonei Clerici, nobilior & præcipua pars est nostri juris Patronatus, & in eo primum ac præcipuum locum obtinet: Ita ut in *cap. 1. de præb. in 6.* jus Patronatus nihil aliud esse videatur, quam rectoris præsentatio, & sæpius hodie jus Patronatus, & jus præsentationis promiscue usurpentur. Et hinc jure communi solus Patronus habere dicitur jus præsentationis, eaque est præcipua juris Patronatus nota, nec quid aliud ex vi juris illius ad Patronum pertinere potest, quam præsentatio Clerici, non etiam concessio Ecclesiæ *cap. ult. ex. hoc tit.*

Sed tamen sicut non omnis manumissor Patronus est, quantum

ad

ad successionem liberti *l. si juravero 14. d. de ju. Pat.* Ita & non omnis Ecclesiæ Patronus habet jus præsentationis. In jure Civili est plenum jus Patronatus, quod omnia illius jura & commoda continet: Est minus plenum, quod non continet liberti successionem *d. l. 14. & l. qui ex causa. 29. d. de bon. lib. l. 1. Cod. cod.* Sic etiam aliquando Ecclesiæ fundator habet omnia jura Patronis debita, vel etiam Clerici præsentationem, aliquando eam non habet, eoque casu minus plenum est jus Patronatus: Puta si huic præsentationi renunciaverit, si eam alteri donaverit, habet quidem jura honorifica, jus alimentorum si ad inopiam redactus sit, sed non habet præsentationem. Hoc etiam evenit in specie *cap. 3. ex. de Eccl. adif. In cap. cum Bersoldus. 18. ex. de re jud. In cap. 7. & 25. ex. hoc tit.* quibus adde Innocentium III. *lib. 3. reg. Ep. 192.* & ibi Bosquetum. Et hinc jus Patronatus, & jus præsentandi distinguuntur in *cap. 1. hoc tit. in 2. Coll.* Hinc alter habet jus Patronatus, alter præsentationem in veteri charta Raginaldi Carnot. Episcopi in Bibliot. Cluniac. *pag. 1492.* Sed & præsentatio Clerici non semper de Patrono dicitur, nam aliquando etiam Archidiaconus diocæsano Episcopo Clericos ordinandos præsentat *cap. 9. ex. de off. Archid.* quique beneficiis Ecclesiasticis præficiendi sunt *cap. 7. ibid.* Et hinc in Synodo Sveffionensi rata fuit ordinatio Harduini presbyteri, quod facta fuisset offerente Archidiacono Rhemenfi, apud Flodoardum *lib. 3. Rbem. bist. cap. 11.* Sic etiam aliquando parochus ordinandos, & intitulandos Clericos Episcopo præsentare dicitur, ut in *cap. pen. ex. hoc tit.* Sed præsentationes illæ plurimum ab ea differunt, quæ sit jure Patronatus, de quæ in hoc tit.

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

Cui præsentandus sit Clericus.

Sicut Patronus seipsum præsentare non potest, ut suo loco videbimus: Ita nec sibi ipsi, sed alteri præsentet necesse est. Hoc manifeste indicat ipsum præsentandi verbum, ut alius sit qui præsentet, alius cui præsentetur. Omnes autem sacri Canones volunt, ut patronus Clericum diocæsano Episcopo præsentet, ei nempe in ejus diocesi constituta est Ecclesia,

qua de agitur. *Can. 1. 16. q. 3. Can. decernimus. Can. Monasterium 16. q. 7.* Quia jura communi omnes Ecclesie sunt in ejus ordinatione *Can. omnes Basilica, ibidem*, ac licet fundator in fundationis tabulis Ecclesiam suam, ejus Clericum, & ordinationem ab Episcopi sui jurisdictione liberare voluerit, *παρ' τας εδεις ομνινο nihil*, inquit Balsamon *ad Can. 8. Chalced. Concilii*, id est non habita ratione istius statuti, aut exemptionis, patronus dioecesano Episcopo subjacere & presentare debet. Sed tamen sensim invaluit aliis etiam inferioribus Prelatis presentari posse *cap. super 15. ex. de off. & por. jud. del.* dum nempe Fundatores, ex consensu Episcoporum, institutionem iis addicere coeperunt. Tridentini Patres *sess. 14. de refor. cap. 12. in fin.* volunt solis Episcopis collationem & institutionem reservari, non etiam aliis inferioribus Prelatis. Unde ab Avo Materno *Davy Dargenté*, Antecessorum Andegau. Decano, colligendum didici, ante illud Concilium permissam fuisse illam collationis reservationem; in favorem inferiorum Prelatorum, si modo ex consensu Episcoporum fieret, quod etiam hodie observatur, sicque Concilium illud in hac re non obtinet in Gallia. Nec illud Fundatoribus invidendum, qui Ecclesias suas non aliter fundaturi, earum collationem concedere volunt, aut certis quibusdam inferioribus Prelatis, aut Collegiis, aut Capitulis, aut Monasteriis. Eoque casu quantum ad illas Ecclesias illi omnes dicuntur Ordinarii, & iis solis presentandum est, quod earum conferendarum potestatem habeant. Et ita etiam apud veteres Romanos Augurum Collegio nominabatur alius, in locum Auguris demortui, & Collegium instituebat. *M. Tullius in Bruto, & in Epist. ad Brutum.*

Olim dubitatum fuerat, utrum sede vacante Capitulum Clericos a patronis presentatos instituere posset. Constabat quidem illud electionem Prelati confirmare posse, quia Gregorius nonus hoc precise rescriserat *in cap. cum olim 14. ex. de major. & ob.* Sed Glossatores de presentatione disputabant, propter ea quae notantur *ad cap. 11. & ad d. cap. 14.* Nec de ea re ullus erat textus expressus: Imo cum Summus Pontifex nominatim diceret *nunquam inveniri caurum in jure, quod Capitulum Episcopo succedat in collationibus prebendarum cap. 2. ex. ne Sede vac.* Omnes. fere interpretes hoc etiam obtinere contendebant in presentationibus Clericorum admittendis. Innocentius III. (*Mathæo Paris audax Jurisconsultus*) hoc pro singulari privilegio primum concessisse videtur Abbati & Conventui de Wal-

than

than lib. 2. *Decretal. Epist. Ep. i 12.* his verbis *authoritate vobis Apostolica indulgemus, quod si Episcopi, in quorum diocesi Ecclesias parochiales habetis, in facta concesserint, & Ecclesias vestras iterum vacare contrigerit, Capellani in ipsis instituendi, ne ordinationes Ecclesiarum inutiliter differantur, ad præsentationem vestram ab eo, qui Sede vacante vices Episcopi debet de jure supplere, sine contradictione qualibet admittantur.* Sed tandem Bonifacius octavus idem de præsentatione constituit, ac de electione, ut nempe Capitulum Sede vacante Clericos a Patronis præsentatos instituere possit *cap. 1. de instir. in 6.* vel quia institutio, illa est jurisdictionis, quæ Sede vacante transit ad Capitulum, vel quia collatio ad præsentationem Patroni, est necessaria, sicque in ea non adeo interest Episcopi. Hodie in Gallia Rex Christianiss. Regalium jure confert ad præsentationem Patroni, ex *Philipp. constitutionibus & scriptis G. Nogareti. §. 12.*

Sic etiam Vicarius Generalis præsentatum Clericum admittere & instituere potest, *cap. 3. ex. de inst.* nec obstat, quod beneficia conferre non possit, nisi hoc specialiter ei concessum fuerit. *cap. ult. de off. Vic. in 6.* Nam collatio beneficiorum, est mera donatio, quæ generali mandato non continetur, sed admissio præsentationis, & institutio præsentati Clerici, est quædam veluti necessitas, ut jam diximus. Sicque Vicario Generali Clericus idoneus jure præsentari potest.

Denique interpp. quærent hodie, an spreto ordinario Patronus Summo Pontifici Clericum præsentare possit? Molinæus negat in *notis ad reg. de instir. resig. num. 50. & 331.* asserit d. Louetius in *notis posthumis ad ea Molinæi.* Et quidem illud in fundatione fieri potest, ut Clericus a Patrono præsentetur soli Rom. Pont. Eaque lex fundationis omnino servanda est, cum non sit præcise contra sacros Canones. Ejus rei exemplum videre est apud Innocentium III. *lib. 1. reg. Ep. 21.* ubi conceptissimis verbis exprimitur ea fundatoris voluntas: Alioquin si ea non interveniente Summus Pont. fundationem aliquam confirmans, jus illud sibi reservaverit, ut ei soli præsentetur, cum eodem Molinæo *ibidem num. 51.* dicerem nullam & irritam esse illam reservationem, quasi ambitiosam, & contra Ordinariorum jura scriptam. Sed si de ea re nihil quidquam in fundationis tabulis, ad Ecclesiasticam disciplinam propius accedere videtur Molinæus, ut nempe Ordinario præsentetur, non etiam Rom. Pontifici. Primò enim sacri Canones solius Episcopi meminerunt. Secundò publice interest præsentatos Clericos ab Ordinario exami-

nari,

nari, quod & constituit Justinianus, & in eorum mores & qualitatem inquiri, quod Romæ non fit. Tertio publice adhuc interest, ne subditi Ordinarios spernere assuecant. Eoque referri potest illud Gregorii M. *in Can. pervenit. 11. q. 1. universalis ordo destrahitur, si unicuique sua jurisdictio non servetur.*

Forte tamen dici potest, vel etiam Summo Pont. præsentationem rectè fieri, cum sit Ordinarius Ordinarium, tumvero præcipuè, quod Clerici ab eo admissi semper diocesanum Episcopum adire teneantur, qui eos examinet, nec aliter eos patiaturs institui, quam si viderit eos esse idoneos. Unde non mirum, si præsentati Clerici suas præsentationis litteras Romam non mittant, quod quotidie facerent, si possent ita evitare probationem aut examen Episcopi. Et ideo Molinaus *ibid. num. 331.* ait rarissimum esse, ut Papa, vel Legatus conferat, vel instituat ad præsentationem Patroni, sed ibi agnoscit illud contingere posse.

CAPUT VIGESIMUM SECUNDUM.

Quid sit Clericum præsentare. Quis effectus præsentationis.

Patronus Clericum præsentare dicitur, quando eum realiter & personaliter exhibet, ut examinetur, probetur, & instituaturs ab Ordinario. *cap. cum nobis. 19. ex. de el. & el. por.* Quando eum deducit ad diocesanum Episcopum, qui eum examinet *Nov. 37. in fin.* vel ut ibi vertit Julianus Antecessor, quando eum offert Episcopo. Nec tamen dicendum est, eum ipsum Patronum ad Ordinarium accédere teneri, ut Clericum suum ei præsentet: Nam huic Clerico præsentationis litteras dare potest, quas ad Ordinarium deferat *cap. 6. ex. de his quæ fi. a præl. quæque forte dicuntur bonæ auctoritatis dimissoria, In Synodo Rom. Eugenii secundi, & alia Leonis quarti.* Et verius est præsentationem in scriptis faciendam, ut docet Glossa *ad cap. 1. de excess. præl. in Clem.* Sicut & præsentationis admissionem, ut nominatim constituiturs in Concilio Lambethensi *Can. 25. apud Spelmannum to. 2. Concil. Angliæ.* Sed sufficit Clericum præsentationis litteras Ordinario dare, ut eum examinet: Et ab ea præsentatiæ necessitate (quæ regulariter præsentato Clerico incumbit) præsentationis denominationem de-

du-

ducit Rebuffus: cum tamen sicut Ordinarius pleno jure beneficium aliquod absenti conferre potest, ita & ad Patroni præsentationem; si nempe cognitam habeat præsentati Clerici capacitatem.

Præsentationis effectus ille est, ut Ordinarius præsentato Clerico volens nolens vacantem Ecclesiam conferre, eum admittere & instituere teneatur in Patronata Ecclesia, si quidem ille sit idoneus. Hinc Carolus M. *lib. 1. Capitul. cap. 90. De laicis Patronis, ut quos præsentaverint idoneos, non rejiciantur.* Hinc Carolus Caluus in *suis Capitulis apud Pistas cap. 9. Quos Patroni obrulerint Episcopis, si sint idonei, rejici non possunt.* Ac si Ordinarius præsentatum Clericum, & quidem idoneum instituere nolit, ad id a Summo Pont. cogitur per suspensionem a collatione, & institutione beneficiorum Ecclesiasticorum, ut docet Innocentius III. *lib. 3. reg. Ep. 41.* Et hinc inter pleraque accusationis capita propositum illud fuit contra Gaufridum Eborac. Archiepisc. quod Ecclesiis quandoque vacantibus, præsentatis sibi ab his, ad quos præsentatio pertinebat, personas idoneas non admitteret, ut videre est in *Epist. Galefimi tertii apud Rogerum ab Hoüeden in Richardo primo, circa annum 1194.* Sed si Patronus indignum aut minus idoneum Clericum præsentaverit, Ordinarius eum rejicere, aut refutare potest, ut videbimus *ad cap. 29.*

• A necessitate illius collationis præsentatio dare dicitur jus ad rem. Omnes fere interpretes, eum de eo jure agunt, quod aliquis in re quadam habere potest, duplex constituunt, jus ad rem, & jus in re. Jus ad rem vocant quod alicui competit ad rem illam petendam & obtinendam, quæ de agitur, ita tamen ut de ea nullatenus disponere possit: Jus in re, quod aliquis habet in ea ipsa re, ita ut de ea disponere possit, puta collatio ab ordinario facta tribuit jus in re, sed præsentatio tribuit tantum jus ad rem, si quidem duo adsint; primum est, acceptatio præsentati Clerici. Sicut enim donatio absenti facta nullius est momenti, cum donatarius eam non probat nec acceptat: Sicut electio desiderat acceptionem electi Clerici *cap. 33. & cap. 46. ex. de el. & el. pos.* Ita & inutilis est præsentatio sine acceptione, per quam contrahuntur sponsalia de futuro inter Clericum & Ecclesiam, cum per eam adsit consensus Patroni & Clerici. Secundum est, ut præsentatio facta & realiter exhibita sit Ordinario, vel ut hodie loquimur, *ut pulset aures Ordinarii:* Sicut enim sponsalia non dicuntur proprie contracta, nisi facta fuerint in facie Ecclesiæ: Ita & inu-

inutilis est præsentatio, nisi Ordinario facta sit. Et sane præsentationis verbum refertur ad alium, aliquem alicui præsentare. Nec aliter ea parit jus ad rem, quam duo illa concurrant, acceptatio præsentati Clerici, & ut Ordinario facta sit, sicque tribus personis constat, Patrono qui præsentat, Clerico qui acceptat, Ordinario cui fiat: Ac si alter ex iis deficiat, præsentatio ipso jure nullius est momenti, præcipue vero cum deest Ordinarius, nam ille est terminus ad quem, & in quo præsentatio vires & effectum accipit. Et ita præsentatio Clerico præsentato tribuit jus ad rem, etiam si Ordinarius eam nondum admittat, dummodo eam non rejiciat nominatim, *cap. cum Bertholdus 18. en. de re jud.* Nisi enim præsentatio realiter exhibita ex se tribueret jus ad rem, fere semper inutilis esset, cum fere semper eam sperneret Ordinarius, ut tandem aliquando post legitimum tempus elapsum ipse pleno jure conferret.

Cum autem dicitur præsentationem Canonice factam tribuere jus ad rem, quædam constituenda est differentia, inter eam, quæ a Patrono Ecclesiastico facta sit, & inter eam, quæ a laico. Nam quæ ab Ecclesiastico, statim tribuit jus ad rem, sed quæ a laico, ea est in pendentia, si nempe Patronus ille in solâ illa præsentatione perseveret, usque ad tempus ei concessum, ut in *cap. 5. hoc tit.* Ratio differentiæ ea est, quia Patronus Ecclesiasticus variare non potest, cumque semel aliquem præsentavit, totum jus suum præsentationis consumpsisse intelligitur, ita ut non amplius alium præsentare possit: Sed laicus variare potest, nec præsentatione jus suum consumpsit, ut videbimus *ad cap. 24. hoc tit.*

Denique non inutilis est effectus juris illius ad rem, quod præsentatio tribuit. Primò enim Clericus a Patrono laico præsentatus huic juri renuntiare potest in manibus Patroni, nec opus est, ut Ordinarium adeat *d. Loüerius in notis ad Molinæum de public. resig. num. 184.* Eoque casu Patronus ab eo Clerico penitus recedere potest, cum ante illam renuntiationem non possit. Secundò verius est præsentationem Canonice factam (quæ nempe a præsentato Clerico acceptata sit, & Ordinarii aures pulsaverit) impedire præventionem Summi Pont. Hoc quidem non disputatur in Patrono laico, quia S. P. nunquam eum prævenire potest, ut suo loco videbimus: Sed anxie in Ecclesiastico, utrum sola ejus præsentatio impedire possit, ne S. P. Ordinarium præveniat in collatione Patronati beneficii. Quidam asserunt, etiam si Ordinario nondum exhibita sit; quia, in-

inquiunt, obtinet in Gallia Summum Pont. quoslibet Ordinarios in collatione beneficiorum prævenire posse, & quidem rebus integris, quod omnino sonat præveniendi verbum *cap. in causis* 30. §. *quia vero ex. de el. & el. por.* Sed cum patronus præsentavit, res non est amplius integra: Primo enim agnoscit S. P. *in cap. 5. hoc tit.* inchoatum esse negotium per præsentationem Patroni. Secundo totum illud fecit Patronus, quod facere potest. Tertio fecit alterum, quod est de substantia totius negotii, cum præsentavit, quia Patronatum beneficium sine illius præsentatione conferri non potest, intra tempus ei concessum. Ergo cum post præsentationem nondum etiam exhibitam res non sit amplius integra, Summus Pontifex non amplius Ordinarium prævenire potest.

Contra tamen obtinuit hodie, præsentationem Patroni Ecclesiastici non aliter impedire præventionem Summi Pont. quam si ea pulsaverit aures Ordinarii. Hoc probari potest *en cap. 5. hoc tit.* ubi rata non est præsentatio, antequam Episcopus eam approbaverit. Et *en cap. 28. eod. in 1. coll.* ubi præsentationis litteræ nullum jus tribuunt, quando non accedit Episcopalis autoritas. Sed ut ab antiquo jure, non repetatur ratio novi juris, una illa potest asferri: Quia præsentatio illa nondum realiter Ordinario exhibita, proprie non est præsentatio, quippe quæ alium supponat, cui de jure fiat: Ea nullum jus tribuit, nequidem Patronum Ecclesiasticum variare impedit, ut suo loco videbimus, perinde est ac si facta non esset. Sicut enim judicium tribus constat, actore, reo, & judice, ac proprie non est judicium, nisi adsit judex: Sicut proprie non sunt sponsalia, nisi coram Ecclesia facta sint, ut jam diximus: Ita & præsentatio tribus etiam constat Patrono, Clerico, & Ordinario, ac nisi adsit Ordinarius, proprie non est præsentatio, ac proinde præventionem S. P. impedire non potest, quia non entis nullæ sunt vires, aut qualitates.

Nec dicendum est, post præsentationem ab Ecclesiastico Patrono factam, rem non amplius esse integram, nam non aliter per eam inchoatum est negotium, quam si Ordinario facta sit *d. cap. 5. hoc tit.* tum etiam quia cum perinde sit, ac si facta non esset, non impedit quominus adhuc res integra dicatur. Et sic non nisi legitima, aut Canonica præsentatio Patroni Ecclesiastici præventionem S. P. impedit: Canonica, id est, ea quæ a præsentato Clerico acceptata sit, & Ordinarii aures pulsaverit, cum antea non sit præsentatio.

CAPUT VIGESIMUM TERTIUM.

Us Patronus præsentet, beneficium vacet necesse est.

Ad cap. ult. en. de concess. præb.

NUnquam sacri Canones passi sunt, aliis conferri beneficia superstitum aut viventium, quia illud induceret votum captandæ mortis alienæ *Cap. 1. 2. & 3. en. de concess. præb.* Et hinc cum Innocentius primus ad Clericos Cpanos scribit pro S. Joanne Chrysoft. apud Sozomenum *lib. 8. cap. 26.* ait *Deploratum esse commentum, ut in locum Sacerdotum viventium alii substituantur, & subjicit sacris Canonibus illud esse interdictum.* Quod autem de collatione constitutum, & in Lateran. Concilio recentatum erat, statim etiam illud ad præsentationem productum est ab eodem Alexandro tertio *in cap. 39. de appell. in 1. coll. & in append. sui Later. Concilii par. 47. tit. de jur. Pat. cap. 7. & 10.* Ut nempe Patronus aliquem præsentare non possit ad illud beneficium, quod adhuc ab alio superflite possidetur. In eam rem insigne est *cap. ult. en. de concess. præb.* quod est Honorii III. S.P. & integrum extat *in cap. 1. ibid. in 5. Compil. ab eo mittitur ad Episcopum, præpositum, & Cantorem Cameracensem, forte ad Joan de Bethunia, vel ad Godefridum Episcopum.* In eo agitur de C. mitissa Flandrensi, nempe Joanna, ut nominatim dicitur *in ant. coll. Jo: Meyerus lib. 8. Annal. Flandriæ* Joannam illam vocat Cpanam, quod esset filia Balduini Cpani Imp. & Flandriæ Comit. Ea primo nupsit Ferdinando Sancti Lusitanæ Regis filio circa *an. 1211.* qui obiit *an. 1233.* & secundo nupsit Thomæ Ducis Sabaudie filio circa *an. 1237.* Meyerus *ibid.* Ejus etiam Joannæ meminit Honorius noster *in Epist. 19. apud Quercetanum tom. 5. hist. Franc.* Istius Capit. nostri species ita præcisè fingenda est, ut proposita dicatur pendente Ferdinandi captivitate, qui Bovinensi prælio captus est *an. 1214.* & liberatus *an. 1226.* sicut & sub Pontificatu Honorii III. nempe *ab an. 1216. ad an. 1227.* Et ideo tempus illud captivitatis observandum, ut ea mulier præsentet, quæ libero, & presente marito præsentare non potuisset, ut suo loco diximus.

Joan-

Joanna Flandrensis Comitissa jus Patronatus habebat in quibusdam Ecclesiis: Nec multum antea idem jus habuisse dicitur Mathildis Flandrensis etiam Comitissa, Joannæ nostræ amita, apud Innocentium tertium *lib. 3. reg. Ep. 192.* Cum nondum vacarent illæ Ecclesiæ, Joanna, quorundam Clericorum importunis precibus victa, iis litteras præsentationis dabat, pro iis vacaturis Ecclesiis: De ea re certior factus Honorius III. Judicibus delegatis mandat, ut eas præsentationes irritas & inanes decernant, & prohibeant ne in posterum Comitissa illa iis præsentationibus utatur, quia Patronus ita demum præsentare potest, si beneficium vacet, quo tempore præsentat. Sicque differentia ea est inter nominationem Universitatum, & præsentationem Patronorum, quod una fiat ad vacatura beneficia, hæc autem fieri tantum possit ad ea quæ vacant, ne votum captandæ mortis alienæ inducatur, quod non timetur in nominationibus Academicarum, quia in iis nulla omnino beneficia præcise afficiuntur.

Verum beneficia vacare dicuntur, quæ nullum habent Clericum, ut de Sede vacante scribunt Zonaras, & Balsamon *ad Can. 16. Antiochenæ Synodi.* In quibus non est Clericus, qui ea jure obtineat *cap. 1. ex. de præscript.* Vacatio illa tribus præcipue modis evenit, per obitum, per resignationem, per incapacitatem. Per obitum, ejus nempe qui verus erat titularis, seu dominus beneficii, & rectissime magnus Molinæus *ad regulam de infirm. resig. n. 93.* ait eum esse primum, verum, & jure communi solum vacandi modum: per resignationem jure & sponte factam, & a Superiore admissam: per incapacitatem, quæ aliquando vacationem inducit ipso jure, aliquando per sententiam. Ipso jure, quando jure ita decernente absque ulla sententia inducitur privatio beneficii: Semper quidem, vel etiam in publico & notorio crimine, desideratur sententia, quæ Clericum propositi criminis reum esse pronuntiet, ut docet Glossa *Prag. sanct. ad tit. de concub.* Sed ea facti probationem spectat, non beneficii vacationem, & per facti probationem vacatio beneficii retrahitur ad tempus delicti, a quo statim beneficium impetrari potuit. Per sententiam, quando non aliter vacat, & impetrari potest beneficium, quam si Clericus ejus titularis lata sententia declaratus fuerit incapax, & beneficio suo privatus. Sed & cum Panormitano *ad cap. ult. ex. hoc tit.* dicendum est, nullam dari vacationem, & privationem beneficii, nisi a jure probata sit, vel ab ipsius beneficii funda-

tionē instituta: cumque a fundatione instituta est, ejus verba consideranda sunt, an sint præsentis, an vero futuri temporis: Si præsentis, puta si fundator in fundationis tabulis caverit, ut ille solus habeat illud beneficium, qui actu deserviat in ea Ecclesia, si quidem titularis in aliam transferatur, in qua residere debeat, non opus est sententia, ut beneficium illud vacare dicatur, sed illud ipso jure vacat: Si vero futuri temporis, sententia desideratur, ut docet eadem Glossa *ad cap. sicut, §. quod si aliter in verba reddantur de elect.* Sicque Fundator in suæ fundationis tabulis inducere potest beneficii vacationem, quæ fiat ipso jure, ut docet etiam Gonzalez *super regulam octavam Cancellaria, Glossa 5. n. 103.*

Cum autem ipso jure vacat beneficium, statim Patronus alium Clericum præsentare potest ad illud obtinendum: Sed cum per sententiam, ea expectanda est: Atque ita, ut si Patronus ante sententiam præsenterit, præsentatio illa ipso jure nulla sit, quasi facta de beneficio nondum vacante, quod sacri Canones non patiuntur, ut ab initio diximus. Eo pertinet constitutio illa Othobonis Sedis Apostolicæ Legati in Anglia *tit. de intrusis in fi. Statuimus ne quis de cetero Patronus Ecclesiasticus, vel secularis ad Ecclesiam, in qua jus obtinet Patronatus, quemquam audeat præsentare, nisi probabilem habeat de ipsius Ecclesiæ vacatione notitiam, in quo casu præsentare potest, ne per lapsum temporis, præjudicium ei generetur.* Et in tit. seq. Si Patronus scienter ad beneficii viventis, & illud sibi possidentis præsenterit, a præsensatione quorumlibet beneficiorum statuimus manere suspensum, donec ipsi Clerico supersitini possessio reddatur Ecclesiæ cū ejus fructibus.

CAPUT VIGESIMUM. QUARTUM.

An Summus Pontifex cum Promoto ad Episcopatum dispensare possit, ut beneficia sua retineat in præjudicium Patroni.

Cum ex Apostolo Episcopus debeat esse *vir unus uxoris*, cumque semel electus, ex eodem, *debeat se Virginem Castam exhibere Christo*, piissime placuit, ut, Episcopatus ademptione, omnes illæ Ecclesiæ ipso jure vacent, quas antea obtinebat *Can. si quis, 21. qu. 2.* ne quasi concubinam, aut superinductam

duſtam habeat ſuam Epiſcopalem Eccleſiam. Sed primo huic electioni conſentiat neceſſe eſt, ut acceptatione illa aliis renuntiaſſe videatur, & cum Epiſcopali contrahere velle matrimonium. Secundo Ancyрани Patres in *Can. 17.* voluiſſe videntur, ut pacificam habeat Epiſcopatus ſui poſſeſſionem, cum ſtatuunt, *Ut cum Presbyter electus Epiſcopus a ſua illa diœceſi receptus non eſt*, forte propter infideles, aut pro malitia populi, ut eſt in *Apoſtol. Can. 37. remanere poſſit in eo Presbyterio*, ſeu ejus Eccleſiæ Concilio, vel Senatu, in quo prius erat Presbyter, ſeu conſiliarius, & confeſſor Epiſcopi apud S. Ignatium in *Epist. ad Trallianos*, quaſi non prius ab eo receſſerit, quam Epiſcopatus ſui, pacificam poſſeſſionem adeptus fuerit. Denique Alexander tertius in Lateran. Concilio, quod extat in *cap. cum in cunctis. 7. §. 1. ex. de el. & el. pot.* ea omnia breviter complectitur, quæ Sacris Canonibus deſiderantur, ut per promotionem ad Epiſcopatum ea beneficia ipſo jure vacent, quæ aliquis antea poſſidebat, ut *electus confirmationem electionis acceperit, conſecrationem, & Eccleſiaſticorum bonorum administrationem*, adde liberam & pacificam. Omnibus illis concurrentibus omnes Ordinarii ſtatim ea pleno jure conferre poſſunt, & Patroni ad ea præſentare, ut recte addit Hoſtienſis ad *d. cap. 7. §. 1.* ac ſi ille retineat ea beneficia, dici poſteſt eorum uſurpator: Ivo Carnot. in *Epist. 54. Deſuncto enim Joanne Aurelianenſi Epiſcopo, Turonenſis Archiepiſcopus, qui in prædicta Eccleſia adhuc ſibi uſurpabat præpoſituram & Archidiaconatum. Collatores inquam ordinarii, beneficiis illis providere poſſunt, & quidem intra tempus eo Lateran. Concilio deſinitum, eoque elapſo, Summus Pontifex ex jure Decretalium: Sed Benediſtus XII. in *cap. ad regimen. 13. de præb. & dig. in Extravag. com.* ea beneficia, quæ vacaverint per promotionem ad Epiſcopatum, Sedis Apoſtolicæ collationi reſervat nominatim.*

Cum autem dicitur promotum Epiſcopum ea beneficia ipſo jure amittere, quæ ante promotionem habebat, excipit Innocentius III. in *cap. cum noſtris. 6. ex. de conceſſ. præb. Nifi ea retineat ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ indulgentia.* Ejus exemplum extat inſigne in Chron. Hirſaug. ad an. 1242. Innocentius Papa quartus Arnoldum in Archiepiſcopum Trevercenſem confirmavit, & ut omnia beueſſicia Eccleſiaſtica, quæ prius habuerat, retinere licite poſſet, pro menſa, indulſit. Quod etiam additur hodie in Bullis diſpenſationis, ut commodius ſuſtentari valeas de alicujus ſubventionis auxilio, &c. apud Rebuſſum in diſpenſatione

sione de non residendo in fin. Sic etiam licet generale Concilium Lateran. voluerit, ut qui beneficium Curatum jampridem habuerit, & alterum simile acceperit, priori privetur ipso jure: Attamen ex eo Summus Pontifex cum sublimibus & literatis personis dispensare potest, ut prius illud beneficium retineant. *cap. de multa. 28. in fin. ex. de præb. & dig.* Sicut vero nec in *d. cap. cum nostris.* Nec in *d. cap. de multa.* Nec in patria obedientiæ, distinguitur in ea dispensatione, an prius illud beneficium sit in plena, & libera collatione ordinarii, an in necessaria, quod nempe sit in Patronatu laico vel Ecclesiastico, & quidem propter plenitudinem potestatis, qua de jure supra jus in beneficiis Ecclesiasticis dispensare potest Summus Pontifex. *cap. 4. ex. de concess. præb.* Ita & constat quidem hodie in Gallia, eum cum promotus ad Episcopatum dispensare posse, ut priora beneficia retineat, quæ sint etiam Patronatus Ecclesiastici (dummodo non sint curata, propter Blesensem Constitutionem *artic. 11.*) quia Summus Pontifex ordinario jure per præventionem ea conferre potest. Sed anxie disputatur de iis, quæ sunt laici Patronatus.

Finge. Petrus habet beneficium Patronatus laici: a Christianissimo Rege nominatus est ad aliquem Episcopatum: ad eam nominationem (quæ est pro electione) a S. P. obtinuit provisionem, quæ pro electionis confirmatione habetur: S. P. in ea provisione cum eo dispensavit, ut alia beneficia retinere posset, nec illud expressit, quod erat in præsentatione Patroni laici: Petrus post eam provisionem Apostolicam, consecratus est Episcopus, & liberam Episcopatus sui possessionem adeptus est: Quaritur an ex ea dispensatione Apostolica prius illud beneficium retinere possit, an vero irrita sit ea dispensatio, ejusque non habita ratione vacet illud beneficium, ita ut Patronus ad illud quasi vacans præsentare possit? In patria obedientiæ, author novarum Rotæ decisionum *cap. 21. alias 331. sub rit. de præbend.* quæstionem illam fusius & ex professo tractat, & examinat in utramque partem, cumque Rotæ decisionem illam descripsit, ex qua dispensatio illa dicitur irrita & subreptitia, contrariam ille sententiam sequitur, & multis rationibus adstruit, Petrum nempe consecratum Episcopum, in vim illius dispensationis, Patronatum illud beneficium retinere posse, nec illud vacare per consecrationem, ac proinde nullas esse Patroni partes.

Eam quoque sententiam in Gallia probant Glossa *Prag. sanct. ad vir. de collat. §. item insuper. in verbo. disponere. vers. poterunt ergo.*

Re-

Rebuffus in tertia parte signaturæ. num. 27. d. Louetius in regulam de public. resig. num. 280. in fin. Rationem hanc afferunt, quia per eam dispensationem Apostolicam, nulla fit Patrono laico injuria, cum beneficium non vacaret, quo tempore concessa est. Ut enim beneficia per promotionem ad Episcopatum vacare dicantur, nec nominatio regia sufficit, nec Apostolica provisio, sed requiritur consecratio, aut utique tempus illud elapsum (intra quod petenda & facienda est) & pacifica Episcopatus possessio, ut jam ab initio diximus. Unde cum non vacet beneficium, quo tempore S. P. providet ac dispensat, Patrono laico nullum facit præjudicium, cujus præsentationi locus non est, nisi in casum vacationis. Sed nec Patronus de ea dispensatione queri potest, nam S. R. judicium ejus sequitur & confirmat, dum nempe Clericum illum jam olim ab eo præsentatum in eo beneficio tuetur. Præterea cessante causa cessat effectus cap. 60. ex. de appell. Sed non alia est causa præsentationis, quam vacatio, quæ cessat: Ergo cessat ejus effectus, puta præsentatio. Denique cum S. P. cessante vacatione dispensat, jure suo liberè utitur, quia per suam hanc dispensationem tollit tantum aut impedit positivam constitutionem, quæ nempe vult vacationem induci per Episcopi consecrationem. Sicut autem cum literatis & sublimibus personis dispensare potest, ut per adeptionem incomparabilis beneficii non vacent priora earum beneficia, & per suam dispensationem facit, ut ea non vacent, & ab iis retineantur d. cap. 28. in fin. ex. de præb. Ita & nihil vetat, quominus eadem dispensatione utatur, ut Patronati illius beneficii vacationem jure positivo institutam impediat.

Nec obstat quod S. P. Patrono laico nec directè, nec indirectè nocere possit, ut passim loquitur Molinæus ex cap. cum dilectus. 28. juncta antiqua. hoc tit. de jur. Patron. quia hoc ita obtinet, cum per realem vacationem jus Patrono quæsitum est, hic autem nulla vacatio, ut jam diximus. Nec replicandum est proximam spem præsentandi ea dispensatione sublatam esse Patrono, & ita ei præjudicium fieri: Nam quo tempore S. P. dispensat, spes illa nullatenus inducit actualem vacationem, quæ sola præsentationem aperit. Nec semper in Principum beneficiis spei ratio habetur, ut in l. 3. §. 1. & 2. d. de bon. lib. Ubi quamvis Patronus liberti hæreditatem jure communi sperare possit, evanescit tamen ea spes, si Princeps liberto dederit liberam testamenti factionem. Sic etiam in l. si quis. 6. §. sed & si. 6. vers. nisi forte. d. de jur. rup. & ir. fac. test. quamvis miles factus

pœnæ

pœnæ servus non amplius testari possit, & ita proximiores ejus agnati ab intestato sperare possint ejus hæreditatem, fallit tamen ea spes, si princeps ei permittat jure militari facere testamentum. Et hinc veteres interpp. docent in gratia principis non aliter spei rationem haberi, quam si radicata sit in eo jure, quod de præsentis competat. Sic etiam cum dicitur, nec S.P. nec Principem præsumi gratiam in alterius præjudicium facere velle, respondendum est ex iis legibus, hoc ita obtinere, si quidem illud sit præsens.

Nec etiam obstat, quod S.P. laico juri Patronatus derogare nunquam possit, ut passim docent omnes Galliæ interpp. Eoque tantum pertinet, quod scribit Rebuffus in *tertia parte signaturæ* num. 36. Cum enim S.P. cum promotio ad Episcopatum dispensat, ut Patronatum beneficium retineat, nullomodo derogat laico juri Patronatus, cum huic locus esse non possit nondum vacante beneficio, ut jam toties diximus: Quin potius illud tuetur & sustinet *cap. 3. ex hoc tit.* dum Clericum olim ab eo præsentatum servat. Nec unquam fingi potest derogatio juri Patronatus, nisi cum per beneficii vacationem aperta est præsentandi facultas. Denique nullibi cautum legitur, in nostro casu dispensare non posse Summum Pontificem, cum tamen hoc ei nominatim permittatur in *d. cap. de multa. & in d. cap. cum nostris.*

Ex iis etiam excutienda est magna Glossa *Prag. sanctan Proæmio. §. ceterum in verbo enervantur.* ubi pluribus probat beneficia Patronatus laici nunquam in gratia contineri: In eam rem laudat rescriptum aliquod Gregorii noni ad Prælatos Angliæ, quod olim in eo tractatu exscripsimus ex M. Paris: Affert quamdam Cancellariæ Romanæ regulam, qua cavetur quod super quovis beneficio Ecclesiastico de Patronatu laicali non expediantur litteræ, nisi ponatur expresse, quod tale beneficium tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio ad Sedem Apostolicam devoluta est, vel ad id accedat Patronorum consensus: Iis addenda est adhuc Extravagans Joannis viges. secundi ad Regem Portugalliæ, in qua Ruseus de *regalibus quæst. 25.* constitutum ait, beneficia Patronatus laici nunquam in gratia contineri, quovis quæsito nomine dispensationis vel provisionis. Nam hæc omnia obtinent in iis beneficiis, quæ jam pridem vacant, ita ut eorum Patronis aperta sit præsentatio: In nostra autem specie de iis agimus, quæ nullomodo vacant, & unum illud sit per Apostolicam dispensationem, ne vacent.

Aliter forte quantum ad Regalia obtinere putarem cum Ruseo *ibidem, & cap. 18.* Cum D. Maistræo Protopræfide in tractatu de Re-

galibus cap. 7. questione notabili, eam nempe dispensationem Apostolicam non impedire, quominus aperta sit Regalia in Episcopatu ejus, qui promovetur ad Cardinalatum. Et ratio ea est, primo quia Rex Christianissimus est plus quam Patronus, ait passim Molinaeus: Regalia quolibet Patronatu longe potiora sunt, nec ab iis ad illud valet argumentum. Secundo in Regalibus nullæ sunt omnino Summi Pontificis partes, nec ullatenus ea impedire potest per quamlibet dispensationem, nam ea nullam plane patiuntur & agnoscunt: Solus Rex de iis ad libitum disponit aut dispensat, ut omnes Regalistæ docent, ne per indirectum enervetur jus Regaliæ, ait Ruzæus *ibidem*. Tercio Regalia nullam plane fictionem admittunt, *D. Majstraus ibidem cap. 2.* Cum autem aliquis promovetur ad Episcopatum, quamvis cum eo dispense S. P. ut beneficia sua retineat, attamen negari non potest, aliquam veluti fictionem intercedere, quæ in laico Patronatu facilius admittitur, non autem in Regalibus, quia in eo per dispensationem servatur & sustinetur Clericus jampridem a Patrono præsentatus, sed in iis non occurrit justus ille color, seu prætextus: Nam ea dispensatio non modo facit, ne Rex Christianissimus suo jure uratur, sed & ne ullum habeat Clericum ex Regalia sua provisum & institutum. Sicque S. P. cum promotus ad Episcopatum dispensare potest, ut sua beneficia retineat, vel etiam Patronatus laici. De ea tamen dispensatione conqueritur Rebuffus in fine tractatus *de dispensatione de non residendo*. Et diutius ante eum Guillel. Paris. in *lib. de collat. & plural. benef. cap. 14.*

CAPUT VIGESIMUM QUINTUM.

Patronus idoneum Clericum præsentare debet, quis ille sit idoneus,

Ignorant receptissimas juris Canonici regulas, qui cum dolent in Ecclesia tot indignos esse Clericos, istius mali labem adscribunt juri Patronatus, quasi patroni laici secularibus negotiis dediti non alios Clericos Episcopis præsentent, quam indignos, quique contra sacros Canones iis rebus se immisceant. Sicut enim apud ipsos etiam Ethnicos, qui alium populo nominabat in locum Auguris demortui, *juraro faciebat iudicium ejus dignitatis* ait M. Tullius in *Bruto*, id est, jurabat

L eum

eum esse Auguratu dignum, quem nominabat: Sic etiam sacri Canonēs volunt, ut Patroni illi Clericōs idoneos præsēntent *Can. decernimus 16. q. 7. cap. 7. & 27. hoc tit.* Idem jubent principum cōstitutiones, ut dignos nominent *Nov. 123. cap. 18.* qui sint Dei ministerio digni, ut non prophanentur sancta Dei, quod sacris eloquiis sanciri ait Justinianus *in Nov. 57. cap. 2;* nempe Ezechielis *cap. 20.* si autem tales sint illi Clerici, ut divinis Canonibus non comprobentur, ad Episcopum pertinebit alios Clericos eligere idoneos, ait Julianus Antecessor *ad Nov. 115. cap. 30.* Et præsēntatos refutare, ut videbimus *ad cap. 29. hoc tit.* Nec est, quod dicant Ordinarii, se precibus magnatum resistere non posse, cum Clericōnes iis præsēntant, & habere volunt, ut loquitur Agobardus Lugdun. Archiep. Nam iis repōnendum est illud Guillelmi Paris. Episcopi *in lib. de collat. & plural. benefic. cap. 3.* Dum ex propriis nepotibus, filiis, & servis ruinam & confusionem pariunt Ecclesiis, non habent frontem resistendi similia rogaribus pro alienis. Sibi ergo debent imputare Ordinarii collatores, non etiam Patronis, quod tot indignos Clericos habeant.

Sed quæritur, quis ille sit idoneus? hoc referendum ad ipsum Clericum, ad legem foundationis, ad ipsam Ecclesiam, seu ad naturam ipsius beneficii. Et primo quidem Clericus sit necesse est, qui a Patrono præsēntatur. Sicut enim non aliter aliquis militares annonas capit, aut fruitur privilegiis militiæ, quam qui relatus sit in numeros *Lex co 42. d. de test. mil.* In matriculas militares, apud Vegetium: Ita & non aliter aliquis præsēntari potest ad obtinendum aliquod beneficium Ecclesiasticum, quam si Clericus sit, quia solis Clericis debentur, & deputatæ sunt Ecclesiasticæ annonæ *cap. 17. ex. de rescrip. cap. 2. ex. de Instit.* Unde si ad Patroni præsēntationem beneficium alicui laico conferatur, quamvis postea cœperit esse Clericus, attamen ea collatio semper inutilis est, quia quæ ab initio non valuit, ex post facto non confirmatur, *cap. dudum 22. ex. de el. & el. por. Cap. non firmatur de reg. jur. in 6.* Utrum vero qualitas illa Clericalis desideretur tantum tempore præsēntationis, an etiam vacationis, sequenti capite videbimus. Sed & illi tantum præsēntandi sunt, qui digne possint opus Dei exercere, ut est *Can. tales 5. dist. 23.* quibus morum honestas, & litterarum scientia suffragantur, *cap. gravis 29. ex. de præb. & dig.* Et hinc S. Ambrosius *in Epistola prima ad Timor.* Cavendum est, inquit, ne facile quis accipiat Ecclesiasticam dignitatem, nisi prius de vira ejus & moribus fueris disputatum, ut di-

dignus approbatur Minister, aut Sacerdos constituitur. Et ad rem nostram, nempe ad præsentationem, Carolus Calvus in suis Capitulis ad Pistas cap. 9. jubet ut præsententur Clerici probabilis vite & doctrinæ. Sed & de præsentati Clerici natalibus inquirendum, & Ordinarius ad parochialem Ecclesiam eum præsentatum rejicere potest, qui sit filius Sacerdotis cap. 6. ex. de fil. Presby. atque ita ut Clericus ante Sacerdotium patris ex legitimo matrimonio natus immediate præsentari non possit ad beneficium patris cap. 7. ibid. nè quomodo Sanctuarium Dei hæreditario jure possideatur.

Secundo inspicienda est lex foundationis, ut nempe Clericus ille dicatur idoneus, qui qualitates aut conditiones in ea expressas habeat. Puta si Fundator nominatim caverit soli Sacerdoti Ecclesiam suam conferri, vel soli agnato, vel soli incolæ, seu qui sit ex ipsa possessione, ex ipso vico, ubi constituta est Ecclesia, ut in l. 1. 1. Cod. de Ep. & Cl. aut etiam ex alia quadam certa regione, quam nominatim expresserit, ut Miezislaus Rex Poloniae duo Monasteria fundavit, & in ea foundatione cavit solos Colonienfes in iis recipi, lib. 7. de origine & rebus Polonorum in Micuillao tertio. Vel soli nobili, vel nullum aliud beneficium habenti, & sic de alijs. Non alius ad eam obtinendam præsentari potest, quam qui præscriptis illis qualitatibus præditus sit. Et hoc adeo verum est ut in Gallia nequidem S. P. conditiones illas remittere possit aut spernere, ut probant ad cap. 30. libertatum Ecclesie Gall. a Petro Pithao collectarum. Ita & cum Rex Christianissimus Regaliæ jure confert aliquod beneficium, eas omnino servare & sequi tenetur: Sicut & is qui jure devoluto confert, ut docet D. Rufus in tractatu juris Regaliorum cap. 49. num. 1. & 8.

Denique inspicienda est qualitas & natura Patronati beneficii. Vel enim ea est, ut illud Sacerdotale sit, vel simplex, ut loquuntur: Primum evenire potest pluribus modis, vel ex Canone, qui nempe jubet aliquod beneficium esse Sacerdotale, qualis est parochialis Ecclesia: vel ex lege foundationis, vel ex statuto Capituli cum consensu Patroni, ut in cap. 1. ex. de præb. Et apud Innocentium III. lib. 2. reg. Ep. 21. vel ex longa consuetudine, puta si Patronata Ecclesia sit titulus, qui ex antiquo Presbyteros habere soleat, ut est in Capitulis Hincmari Rhem. an. 874. cap. 7. Eoque causa non nisi Sacerdos præsentari potest, sed tamen adhibito quodam temperamento, ut sequenti Capite videbimus. Si vero sit simplex, cui nec cura, nec

dignitas annexa sit, quodque vel deputatum sit Clericis inferioris Ordinis, puta Ostiariis, & Acolytis, ut *apud Gregorium M. lib. 3. reg. Ep. 19. iuncta ejus Epigraphe*: Et hoc forte Junioratus dicitur ab Ivone Carnot. *in Ep. 285*. Eo casu præsentari potest, qui sola Clericali Tonsura insignitus fuerit. Vel quod deputatum sit Diaconis, ut in Martyrologio Rom. *Diaconia S. Adriani, S. Anzeli, S. Marie*, & apud Anastasium Bibliot. *in Adriano primo* Diaconie separantur a titulis seu Ecclesiis: Ad illud præsentandus est Diaconus: Ita tamen ut utroque illo casu præsentari possint etiam majoris ordinis Clerici, puta Presbyteri, non etiam inferioris.

CAPUT VIGESIMUM SEXTUM.

Quo tempore idoneus esse debeas præsentandus Clericus.

CUM dicitur præsentandum esse illum Clericum, qui requisitas qualitates habeat, de quibus in capite superiori: Anxie quæritur quandonam eas habere debeat, an tempore vacationis, an præsentationis, an collationis. Quæstio illa multas habet visiones. Primo enim generales beneficiandorum qualitates habeat necesse est, non tantum collationis tempore, sed etiam præsentationis, puta ut sit Clericus. Rationem attulimus superiori Capite. Unde si Patronus laicum præsentaverit, quamvis postmodum Clericus ille fiat, accepta Clericali Tonsura, attamen inutilis est ea præsentatio. *cap. dudum 22. ex. de el. & el. por. & cap. 6. ex. de transf.* Nec ex postfacto confirmatur, juxta regulam Cætonianam, quæ obtinet etiam in beneficialibus, *cap. non firmatur 18. de reg. jur. in 6.* & quantum ad hoc eadem est ratio præsentationis, & collationis. Sed omnino verius est generales illas qualitates non desiderari ab ipso tempore vacationis: Nam ex sacris Canonibus ordinatio Clerici, & provisio beneficii simul fiunt, seu non prius ordinatur Clericus, quam cum titulus ei adscribitur, ut videmus quondam *ad sis. de præb. & dig.* Ergo titulus ille vacat, antequam Clericus ille fiat, cui titulus ille adscribitur.

Secundo præsentatus singulares qualitates in fundatione præscriptas habere debet eo ipso tempore præsentationis, & quamvis eas postmodum adeptus fuerit, attamen nec etiam convalescit ea

præ-

præsentatio, quæ ab initio ipso jure nulla & irrita fuit. Et ita si a fundatione, Sacerdotale sit beneficium; non alius præsentari potest ad illud obtinendum, quam si Sacerdos sit eo ipso momento, quo præsentatur. Cum Sacerdotale est beneficium a Canone, qualis est parœcialis Ecclesia, ad eam obtinendam præsentari potest Tonfuratus Clericus, qui nondum constitutus est in sacris, dummodo alias sit idoneus, & intra tempus a jure statutum ad ordines, quos ipsius Ecclesiæ cura requirit, valeat promoveri *cap. 2. de Inst. in 6.* Nempe intra annum *cap. licet. 14. de el. & el. pot. ibid.* Sed cum Fundator præcisè voluit, soli Sacerdoti conferendam esse suam Ecclesiam, ille solus ad eam præsentari potest, qui reipsa sit Sacerdos eo ipso momento, quo præsentetur: Tum quia in fundatione beneficii expressa illa foundationis qualitas est stricti juris, ideoque diligentè ac religiosè observanda: Tum quod ea sit publici juris, ut probat elegantissime D. Louetius *litt. 6. num. 4.* Ideoque nemo huic derogare potest: Tum denique quia Fundator a deo hæredes suos huic expressè qualitati adtrinxit, ut eos solos ad illud beneficium præsentare possint, in quibus qualitas illa verificatur, quo tempore illi hæredes suo jure præsentationis uti possunt, alioquin recederent a voluntate Fundatoris, quam illi præ cæteris, pro lege habere debent. Atque etiam addi potest, iis qui expressam in fundatione qualitatem habent, jus aliquod acquisitum esse ad illud beneficium jure petendum, quod iis auferri non potest, ut mox videbimus.

Tertiò quidam generaliter hodie volunt, præsentatum Clericum omnes præscriptas qualitates habere debere, vel etiam a tempore vacationis: Et generales, puta ut sit Clericus, & speciales, quæ nempe in fundatione præscriptæ sunt. Utuntur in eam rem *Cap. ei cui 29. de præb. in 6. & §. quod si quis. de collat. in Prag. sanct. & §. volumus. ibidem in Concordatque etiam glossis utriusque.* In iis locis requiritur, ut mandatarii & graduati necessarias qualitates habeant, quo tempore vacat illud beneficium, quod petunt: Et in eam rem Scitum refert D. Lovetius *litt. 6. num. 6.* Sed si verum amamus, loci illi nihil ad jus Patronatus. Nam in iis unum illud queritur, an in mandatariis & graduatis inspicienda sit capacitas, tempore mandati & nominationis, quod utrumque vacationem præcedit: Sed in jure Patronatus vacatio præcedit præsentationem. Præterea præsentatio Canonice facta plus juris tribuit Clerico præsentato ad vacans beneficium, quam mandatum Apostolicum, vel nominatio mandatariis & gra-

& graduatis ad vacaturum.

Fortè igitur in ea quæstione distinguendum putarem, utrum ex fundationis tabulis libera sit præsentatio, seu in iis simpliciter cautum sit, ut Fundator, & illius hæredes habeant præsentationem, ita ut quenilibet idoneum Clericum præsentare possint, an vero ut talem, seu his qualitatibus insignitum Clericum præsentent, puta qui sit Sacerdos, qui sit Clericus Sacerdotio destinatus, qui sit proximior agnatus & Clericus, qui actu deserviat in ea Ecclesia, in qua fundatum est beneficium. Primo casu dicendum existimarem non requiri, ut præsentatus tempore vacationis Clericus fuerit, sed sufficere si Clericus sit præsentationis tempore. Cum enim Patronus certum tempus habeat, intra quod Clericum eligere & præsentare possit, ita ut currente illo tempore nullus eum cogere possit ad præsentandum, durius cum eo ageretur, si quidem ei adimeretur ejus præsentandi libertas, qui intra legitimum illud tempus capax & idoneus esse poterit, præcipue vero cum interim nullus in illud beneficium aliquid juris habeat. Secundo casu præsentatus omnes qualitates, & generales & speciales, in fundatione præscriptas habere debet, vel etiam quo tempore vacavit beneficium. Hoc probat doctissimus Molinæus in *Commentariis ad regulam Cancellarie Rom. de infr. resignant. n. 33.* his verbis *Postquam alias continget vacatio, potest expectantibus prodesse, si conditiones & qualitates expectativæ eorum in vacatione occurrentia verificentur, & non alias, nec aliter in terminis juris dicuntur habere interesse*, sicque vult in beneficiando qualitates extare, & inveniri tempore vacationis. Illud etiam probari potest ex *Concordat. vit. de collat. §. præfati que graduati*. Ubi graduati ante vacationem, suas nominationis litteras, Patronis Ecclesiasticis significare debent, ut nempe ita Patroni illi eorum qualitates cognitæ habeant, quo tempore vacat beneficium. Denique jus quæsitum aliis tolli non potest, ut etiam habet regula quædam Rom. Cancellariæ, quæ videtur etiam naturali ratione & æquitate fulciri. Sed ex quo beneficium aliquod certo personarum generi adscriptum vacavit, quilibet ex iis personis qualificatis jus quæsitum habet in illud beneficium: Ergo alius non qualificatus ei nocere non debet, aut jus quæsitum ei adimere. Nec obstat quod præsentanti libertas ita utcumque restringatur, nam illud ita placuit, ne Patronus alteri jus quæsitum tollat, Lex ea est fundationis. Unde fitur *Concordata in d. §. præfati* voluit ut Patroni Ecclesiastici eorum graduatorum rationem

nem non habeant, qui post vacationem qualitates suis iis insinuerint: Ita & placuit, Patronos laicos iis affectata beneficia præsentare non posse, qui post vacationem requisitas qualitates habere coeperunt, ne jus aliis quæsitum tollant, qui jampridem erant filii Ecclesiæ, & in ejus Canone inscripti. Nec etiam obstat *cap. si eo tempor. 9. in fi. de rescrip. in 6.* ubi in simplicibus beneficiis qualitas beneficiandi inspicitur tantum tempore collationis, aut præsentationis, quod etiam in Gallia observari docet ibi Molinæus: Nam ibi agitur de eo beneficio, cujus libera præsentatio ad Patronum pertineat, non etiam de eo quod certo personarum generi adscriptum, aut affectatum sit, in quo, ut diximus, requiruntur necessarie qualitates statim a tempore vacationis, nec quidquam profunt postea supervenientes, quod duobus Sætis præcisè in eam rem editis confirmatum accepi pro duobus Clericis Andegav. diocesis, alterum fuit *pro Urbano de Corse contra Olivodrium le Sourd*: alterum *pro Carolo Gaultier contra Renatum le Blanc*.

Sed & quidam hodie volunt, vel etiam in libera præsentatione (cum nempe quilibet præsentari potest, nec certo personarum generi addictum est beneficium) non alium præsentari posse, quam qui sit Clericus, quo tempore vacat beneficium, nec quidquam prodesse supervenientem Clerici qualitatem. Rationem hanc afferunt, & quia statim atque vacat beneficium, illud solis Clericis debetur *cap. 2. ex. de Insit.* quasi Ecclesiæ filiis, ut diximus: Unde sicut ad hæreditatem patris prima causa est liberorum, ita & Clericorum ad Ecclesiastica beneficia, quæ statim & ipso jure iis deferuntur, ac proinde jus illud iis quæsitum tolli non potest, quod tamen eveniret, si quidem iis conferrentur, qui non essent Clerici tempore vacationis; Tum etiam quia, qui quodam vacante beneficio Clerici sunt ea mente, ut illud habeant, ejus videntur incapaces. Quam in rem elegantissimum est illud Gregorii M. *lib. 4. reg. Ep. 50. ad Virgilium* *Alia quoque nobis res est valde detestabilis nunziata, quod quidam ex laico habitu per appetitum gloriæ temporalis, defunctis Episcopis consulantur, & sunt subito Sacerdotes.* Et subjicit eos suo tempore vocari *Apophytos*, qui adhuc novi sunt in sancta conversione, seu quod idem est; qui non ita pridem facti sunt Clerici: Et pluribus probat eos non ita statim promovendos esse ad Ecclesiasticas dignitates. Quæ de re agit etiam *lib. 7. reg. indict. 2. Ep. 100. ad Syagrium & alios Galiarum Episcopos*, & iis adhuc addi possunt, quæ Justinianus ex Gregorio

Nazianz: scribit in Nov. 137. cap. 1.

Forte tamen allatæ distinctioni adhærerem. Eaque est summa istius capituli: in libera præsentatione ad simplicia beneficia, sufficit esse idoneum Clericum tempore præsentationis, nam & liberi in adoptionem suscepti, cum naturalibus ante adoptionem natis, admittuntur ad paternam hæreditatem: In præsentatione ad ea beneficia, quæ certo generi personarum addita sunt, necessariae sunt qualitates aut capacitates requisitæ, vel etiam a tempore vacationis, nisi forte a solo Canone requirantur, ut in parochialibus Ecclesiis, tunc enim præsentari possunt, qui intra annum possint esse Presbyteri, quia ille ipse Canon temperamentum illud addidit *d. cap. 14. de cl. & el. por. in 6. & d. cap. 2. de Instit. ibid.* Sanè si quis tempore vacationis speciales habeat foundationis qualitates (puta quod sit de gente, vel familia, vel parochia) necdum tamen Clericus sit, ejus ordinationem Patronus expectare potest, ut cum ordinatum præsentet intra tempus ei concessum, si modo non alius sit qualificatus Clericus, qui statim urgeat, & præsentationem petat: Tum quia eo tempore currente nullus alius Patronum cogere potest ad præsentandum, præcipue verò si sit laicus, nam si sit Ecclesiasticus, a S. P. præveniri potest. Tum etiam semper favendum est foundationi, quam Clericus ille mox futurus, & requisitas ejus qualitates habiturus ad effectum perducet. Et ita ei objici non potest, quod tempore vacationis qualitates illas non habuerit, quod allegare tantum potest: qui eas eo tempore habuerit.

CAPUT VIGESIMUM SEPTIMUM.

Post Clerici præsentationem & institutionem, Quenam præcipue cura Patrono incumbat. Ad Can. filii. Can. decernimus, & ad Can. considerandum. 16. q. 7.

Patronus & curator promiscue aliquando usurpantur. In eam rem locus mihi est elegans & singularis in passione S. Sebastiani, cujus acta exscribit Baronius *ad an. 286. numer. 12. 13.* Itaque beatissima Zoe ducitur ad Patronum regionis Naumachie. Et paulo post. Tunc Patronus regio-

nis

nis misit eam in regionem obscurissimam. Patronus ille regionis alius, mihi non est, quam qui Curator regionis dicitur passim apud Sex-
tum Rufum, & Publium Victorem in libris de regionibus urbis Ro-
mæ. Ita etiam cum aliquis Ecclesiam fundavit, præter Clerici præ-
sentationem, pleraque ad illius curam pertinere dicuntur passim.
Et primo quidem Zeno Imp. in l. si quis. 15. Cod. de sacros. Eccles.
voluit, ut bonorum ad Ecclesiam pertinentium administratio fiat ex ip-
sius Fundatoris consilio, & secundum præscriptos fines, seu modum
in ipsa fundacione præscriptum. Hodie quidem cum sacri Canones
ipsis etiam Patronis omnem potestatem in rebus Ecclesiasticis ade-
merint, ne tandem eas usurparent sub obtentu juris Patronatus; Illi
forte administrationem illam sibi vindicare non possunt, sed unum
illud curare, ut fundacionis leges observentur, ut Ecclesiæ suæ bona
in eos usus ab ipso Clerico convertantur, ad quos in ipsa fundatio-
ne destinata sunt. Suamque hanc intentionem peragere potest, &
apud Episcopum, & sæpius apud regios iudices, ut mox videbimus.
Secundo Toletana Concilia quartum & nonum quædam Patroni
curæ & sollicitudini adscripserunt. Quartum in Can. 32. quem ex-
scribit Gratianus in Can. constitutum. 16. q. 1. jubet, ut si Episcopus ex
oblationibus, frugibus, & obventionibus Ecclesiasticis ultra tertiam par-
tem (quæ olim ex Hispaniæ consuetudine debebatur Episcopis, cum
in Gallia deberetur tantum quarta) capere velit, conditores Ecclesia-
rum, aut si decesserint, eorum propinqui Concilium appellare possint.
Sicque Patrono incumbit ea cura, ut integra & illibata Ecclesiæ suæ
bona servantur, quod etiam renovarunt Concilii Toletani noni
Patres in Can. decernimus. 16. q. 7. Eoque referri potest ratio Re-
ctorum Angliæ, ut asserant ne quidem a. S. P. imminui & quo-
quomodo usurpari posse Patronatarum Ecclesiarum redditus, nec
ullam exactionem iis imperari. Apud M. Paris ad an. 1240. Item
cum Rex Angliæ, & magnates tam iure hæreditario, quam bona &
appropriata consuetudine habent ius Patronatus Angliæ, & Rectores
ad eorum præsentationem instituti nolunt, sicut nec debent, nec pos-
sunt, in aliquam contributionem consentire inconsultis Patronis,
quia sic posset suis Ecclesiis præiudicium generari.
Concilium Toletanum nonum in Can. 1. & 2. qui extant apud
Gratianum in Can. filius, & Can. decernimus. 16. q. 7. volunt ut Pa-
tronus de rebus ad Ecclesiam suam pertinentibus sollicitam curam, &
præcipuam sollicitudinem habeat, ut sit earum rerum conservator &

custos, Græcis κτηνιοι: Puta ne Clericus in ea institutus aliquid ex collatis rebus defraudet, exhauriat, dilapidet, dum nempe prædia ipsa vendit, eorumque pretium in pravos usus convertit, sicut & pecuniam scænebrem Ecclesiæ concessam. Olim Fundatores, alii- que benefactores in Foundationis aut donationis tabulis cavebant nominatim, *ut si vel quilibet Pontifex, vel Ecclesia suæ Reſtor res Ecclesiæ abſtraherent, aut aliis in beneficiis dare præſumerent, res illæ ad eos redirent*, ut videre est in veteribus formulis *cap. 26.* Sed cum res Ecclesiæ donata divini juris fiat, volunt sacri Canones, ut omnino Ecclesiæ fervetur, & procurante Patrono ejus alienatio irrita fiat & inanis. Ac si ille ipse Clericus Ecclesiæ suæ bona defraudet, Toleranti Patres volunt, *ut Patronus compescat eum honestæ communionis conventionione*, id est eum honeste admoneat, ut a dissipandis Ecclesiæ suæ bonis abtineat: Aut si honestam hæc admonitionem aspernetur, *ut Patronus vel Episcopo, vel Judici corrigenda denunciet*: Judici, Archidiaconus addit, *qui ad hoc ab Episcopo constitutus est*, puta ejus Officiali. Hodie tamen verius exultimarem, hoc peragendum esse apud judices regios, cum de temporalitate beneficii agatur, de qua soli illi judices cognoscere possunt. Cumque passim in sacris Canonibus nuda & simplex appellatio judicis publicum seu laicum aut sæcularem denotet, *ut in integro Can. 4. quinti Paris. Concilii*, quem valde truncatum & interpolatum exſcribit Raymundus *in cap. 2. ex. de ſo. comp.* Forte dici poterit etiam in hoc *Can. nostro*, Patronum agere posse, vel apud diocesanum Episcopum, vel etiam apud regium judicem. Et ita Martianus Imp. voluit ut in civilibus Clericorum causis electio esset actoris, apud quem agere vellet, *l. 13. Cod. de Ep. aud.* Et Carolus M. voluit, ut Clerici de rebus Ecclesiasticis conveniantur apud sæculares judices, ut videre est in legibus Longobardorum *lib. 3. cap. 11.* ut in nostra specie.

Additur *in d. Can. 1. quod si talia Episcopus agere sentet* (bona scilicet Ecclesiæ defraudare) *ut Patronus Metropolitano ejus denunciet*. Cum enim Episcopus ei Metropolitana lege subiaceat *Can. 9. Antiochena Synodi, & cap. Pastoralis 11. ex. de off. jud. ord.* quæ in ejus diocesi corrigenda sunt, nec ab eo corriguntur, ipsi Archiepiscopo denuntianda sunt; qui ea corrigat, hæc Bonifacius Moguntinus exſcribit *in quadam Mogunt. Synodo in Epist. 105.* Et audit querelas quæ de Episcopo deferuntur, ut pluribus probat Ant. Augustinus *in Epist. jur. Pont. lib. 3. tit. 12.* Subjicitur in nostro *Can. filius*. Si autem Metro-

politanus talia gerat, Regis auribus hæc intimare non differant. Nam *res Ecclesie Regibus commissæ sunt ad tuendum, & defensandum, & propagandum*, ait Carolus Calvus in suis Capitulis ad Teudonis Villam cap. 4. Hodie foundationes Ecclesiarum dicuntur juris publici, cujus executio & conservatio ad Reges pertinet.

Postea Gregorius M. & Carolus M. in *Can. rationis*, & in *Can. considerandum* 16. q. 7. volunt ut Patroni Ecclesias suas honorare faciant, id est iisdonata prædia servari, & divinum officium in iis celebrari, ut diximus ad cap. 1. *en. hoc tit.* sed diligenter observanda est nota Archidiaconi ad d. *Can. filiis Patronum hæc omnia facere debere, sumptibus & expensis ipsius Ecclesie*: Puta si deperdita, aut perperam alienata ejus bona revocet ac vindicet, æquum est ut Ecclesie sumptibus lis ea peragatur, quia utiliter gerit ejus negotia: Si Clericus divinum officium in ea non celebret juxta ejus foundationem, Patronus eum vocare debet in jus, ut foundationi satisfaciât, eoque casu verius existimarem ipsius Patroni electionem esse, an apud judicem Ecclesiasticum agat, quia cum Clerico agit, & de celebratione divini officii, an vero apud sæcularem, quia de tuenda & observanda foundatione agit, quod est sæcularis jurisdictionis, & utrumque illud forum in ea re tueri videtur dictus *Can. filiis*, 16. q. 7. sed ubicumque lis ea peragatur, sumptibus Ecclesie omnino peragenda est.

Curare debet etiam Patronus ne status Ecclesie suæ mutetur, aut alicui servituti subjiciatur. Joan. Saresber. in *Epist.* 126. sic habet *præsertim cum non assentiente, nedum reluctantæ Fundatore, status Ecclesie mutari non possit, aut subjici servituri*. Puta si Fundator voluerit, ut in Ecclesia sua, aut in suo Monasterio ejus tantum nationis homines recipiantur, hoc pertinet ad Patroni curam: Ejusque rei exemplum videre est *10. 2. reb. Polon. in Miesislao tertio*, vel etiam si Ecclesia pro Canonicis fundata sit, curare debet Patronus, ne pro iis in ea reponantur Monachi, aut contra: Nisi publica utilitas illud exigat, eoque etiam casu requiritur ejus consensus, ut *apud Innocentium III. lib. 2. reg. Ep. 87.* ubi statim fit mentio Patroni, cum pro Canonicis in ejus Ecclesia instituuntur Monachi. Ita & cum bona Templariorum ad Hospitalarios translata sunt, adhibitus est Christianissimi Regis consensus tanquam Patroni, ut videre est in *condemnatione Templar.* a Puteanis edita pag. 70. 79. 81. his adde quæ diximus ad cap. 9. *hoc tit.*

Denique volunt Summi Pontifices, ut Clericus Patronatæ Ec-

clesiæ Patrono suo de temporalibus respondeat *cap. 7. in fin. hoc tit.* ut ei pro rebus temporalibus rationem exhibeat competentem *cap. cum & plantare 3. §. in Ecclesiis ex. de privil.* Sed Hostiensis *ad d. cap. 7.* differentiam facit inter Patronum laicum, & Patronum Ecclesiasticum. ut huic rationes illæ reddantur, non etiam laico. Sane in Concilio Avenionensi sub Joanne XXII. *Can. 31. apud Gassendum* Clericus Patrono clerico, vel laico juramentum præstare potest ratione temporalium, prout ei competit de jure, vel consuetudine: Sed forte juramentum illud est tantum de conservandis Ecclesiæ bonis. Hinc vero fluxisse videtur, ut parœciales Presbyteri temporalium rationem Abbatibus, aut Monasteriis, aut Collegiis redderent, quia licet parœciales Ecclesiæ Congregationibus illis donatæ essent, & ita in iis haberent jus Patronatus, attamen earum Ecclesiarum bona Presbyteris illis commissæ erant, qui ex iis retinebant sibi necessaria, & residuum dabant ipsis Monasteriis, aut Collegiis, ut suo loco videbimus.

CAPUT VIGESIMUM OCTAVUM

De tempore, quod Patronis datur ad præsentandum: Eoque elapso Ordinarius pleno jure confert. Ad cap. 2. ex. de supp. negl. Prælat. & ad cap. un. hoc tit. in 6.

Gregorius M. *lib. 6. Ep. 38.* sic loquitur *ultra tres menses Ecclesiam vacare Pontifice, statuta sacrorum Canonum non permittunt. Illi extrant in Can. 25. Chalcedon. Concilii actione 15. & apud Gratianum Can. 2. dist. 75. & Can. 1. dist. 100.* Et hoc non modo quantum ad electiones, & collationes Ecclesiarum, sed etiam ad præsentationes, ut etiam fiant intra tres menses. Eugenius II. *in Synodo Rom. cap. 24.* *Et si sæcularium hominum sub iure constituta sint Ecclesiæ, ab Episcopo illius diœcesis admoneantur, & si admoniti Presbyteros intra trium mensium spatium ibidem neglexerint constituere, curam exinde habens Episcopus, &c.* Eadem ipsa verba descripsit Leo IV. *in alia Synodo Rom. cap. 25.* Istius admonitionis exemplum antiquius videre est apud Flodoardum *lib. 3. Rhen. hist. cap. 26.* ubi Hincmarus Tardunenſi Comiti scribens ait item pro loco vacante sine

Pre-

Presbytero, ubi S. Patritia requiescit, monens ut quantocius ministris Ecclesiasticis Clericum sacro ministerio aptum ostendat, qui valeat ibi Ordinari, sciens pro certo, quia post Ordinationem, quæ fieri debebat in proximo, &c. nempe intra tres menses. Et ita olim intra tres menses faciendâ erat præsentatio, & quidem præcedente monitione Ordinarii, aut si Patronus malitiose differret præsentationem, Ordinarius conferendi & instituendi potestatem aliquando petebat à S. P. ut probari potest ex cap. 12. 22. 27. ex. hoc tit. Ex quibus constat male Joan. Andream ad cap. 1. hoc tit. in 6. dicere nec antiquos Canones nec Pontificum rescripta certum aliquod tempus definiisse pro Patronis, cum tres menses primo constituti essent, & postea sex.

Cum enim Alexander III. in Concilio Lateran. Can. 5. qui extat in cap. 2. ex. de concess. præb. Collatoribus dedit sex menses ad conferendum, Ibidem in cap. 22. hoc tit. idem tempus Patronis dedisse videtur, dum jubet, ut ab Ordinario conferantur Ecclesie Patronatæ, nisi intra sex menses à die vacationis provisum iis fuerit. Sed hoc apertissime declarat Avenionense Conciliū sub Innocentio III. an. 1209. Can. 9. apud Dacherium to. 2. spicilegii. Quorundam Monachorum & aliorum, siue sint religiosæ, siue aliæ quacunque personæ, provisio indiscreta, quæ Ecclesias ad præsentationem ipsorum pertinentes ex certa scientia quandoque faciunt ultra tempus à Canone indultum vacare: Nos Lateran. constitutionem (nempe Alexandri III. in d. cap. 2.) innovare compellis, in qua noscitur constitutum, quod nisi a Monachis, & aliis personis, infra sex menses ad vacantes Ecclesias Episcopis idoneæ personæ fuerint præsentatæ, postmodum appellacione remota, liceat in illis Ordinare rectores, ita tamen quod ex hoc nullum Patronis in posterum præjudicium generetur. Sic etiam Lateran. Concilii constitutionem, quæ tantum erat de collationibus, ad præsentationes producit Innocentius III. in hoc cap. 2. de supp. neg. Præl. & lib. 3. reg. Ep. 226. iis verbis præfata Abbatissa intra tempus Lateran. Concilii constitutum personam idoneam non præsentavit.

Post eam Alexandri III. constitutionem, & Avenionensem hunc Canonem, non amplius monitione opus erat, sed tempus illud sex mensium ipso jure currere cœpit. Forte etiam verius est, olim omnes Patronos & Ecclesiasticos & Laicos habuisse sex menses: Illud omnino suadent verba illa Canonis Aven. siue sunt religiosæ siue sunt aliæ quacunque personæ. Et hinc hodiè Normanniæ consuetudo art. 69. quibuslibet Patronis dat sex menses: Et rectè nam laici non

ita

ita facile cognoscunt idoneos Clericos, ac Patroni Ecclesiastici. Sed tamen veteres Canonici juris interpp. eam distinctionem proprio Marte commentum sunt, ut Patroni Ecclesiastici haberent sex menses, laici autem quatuor. Ea ratione moti sunt, quia cum viderent Alexandrum III. in Concilio Later. Collatoribus, iisque semper Clericis dedisse sex menses ad conferendum *d. cap. 2. ex. de Conc. præb.* Et post illud Concilium sex etiam menses dedisse Patronis *d. cap. 2. in ant.* Existimarunt Alexandrum III. sex illos menses dedisse tantum Patronis Ecclesiasticis, quasi tempus Later. Concilio collatoribus datum postea produxerit ad Patronos Ecclesiasticos, cum tamen iis duos tantum menses daret *cap. 6. hoc tit. in Append. Later. Concilii parte 47.* Sed cum iidem interpp. viderunt eundem Alexandrum III. in eod. Later. Concilio statuisse, ut nisi iis de jure Patronatus inter laicos finita esset intra quatuor menses, Episcopus ordinaret Ecclesiam *cap. 3. hoc tit.* existimarunt eam esse illius mentem, ut laici Patroni quatuor tantum menses haberent. Eam distinctionem nulla expressa constitutione subnixam Bonifacius VIII. probavit, & Apostolica autoritate confirmavit *in cap. 1. hoc tit. in 6.* Eoque loci Glossa sic habet, *non habebamus olim de hoc ita expressum, textum, sed ita servabamus per cap. 3. & cap. cum propter. quæ tamen hoc expresse non dicebant.* Eoque jure utimur hodie, ut Patronos Ecclesiasticos habeat sex menses ad idoneum Clericum Ordinario præsentandum, & laicus habeat tantum quatuor.

Sicut vero tempus a Concilio Later. Collatoribus concessum currere tantum incipit a die notitiæ *cap. 5. ex. de concess. præb. & cap. 3. ex. de supp. neg. Præl.* Ita & sex aut quatuor menses Patronis concessi, currere tantum incipiunt ab eo tempore, quo probabiliter cognoscere potuerunt vacasse beneficium. Puta si mors Clerici publice cognita sit in loco, vel Ecclesia vacantis beneficii, cum palam sepultus fuerit. In consuetud. Norman. *art. 69. a compter du jour que la mort du dernier possesseur est sceüe communément.* Ratio ea est, quia tempus illud definitum est tantum adversus negligentes Patronos, ut excitentur: quandiu autem ignorant vacasse beneficium, negligentia non possunt argui, ac proinde in eos tempus concessum currere non debet. Nec obstat quod revera, sorte Patronus mortem defuncti Clerici non cognoverit intra illud tempus, quod ab ejus patria remotior sit: Cum enim aliquid palam cognitum est, & agitur de ipsius Patroni commodo, sibi debet imputare, qui illud igno-

rat,

iat, quod vel per se, vel per alium cognoscere potuit *cap. un. de concess. prab. in Clem.* Unde non omnino certa, & vera scientia Patroni desideratur, sed tantum interpretativa, ut fufius probat Molinæus *ad Paris. consuet. tit. i. des fiefs. §. 55. gl. 10. num. 34.*

Quod si Patronus intra tempus ei concessum non præsentaverit, sacri Canones volunt, ut diocesanus Episcopus vacantein Ecclesiam ordinet, seu conferat *cap. 3. hoc tit.* sed quæritur an ordinario, & pleno jure, an devoluto? Ita ut in collatione addere debeat *jus illius conferendæ a Patrono ad eum esse devolutum.* Interpp. consuetudinis Normannicæ docent in sua Provincia eum esse usum, ut Episcopus post elapsos sex menses Patrono concessos jure tantum devoluto conferat, sed rectissime Molinæus *ad reg. de inf. res. num. 63. 64. & seqq.* & ibi D. Loüetius usum illem rejiciunt. Ratio ea est, quia cum jure communi omnes diocesanæ Ecclesiæ in illius ordinatione sint *Can. omnes. 16. q. 7.* res facile redit ad jus commune, cum nempe post elapsum illud tempus tollitur jus Patronatus, quod huic juri derogabat. Et hoc manifeste probatur *ex cap. 22. hoc tit. ex cap. 2. ex. de supp. neg. Pral. & ex d. Can. Avenion. Concilii.* In quibus dicitur post elapsum illud tempus Episcopo licere, omni appellatione remota, Ecclesiam ordinare. Nec obstat, quod Episcopo intra sex menses non ordinante, Archiepiscopus jure tantum devoluto conferat. Nam inter utrumque est gradus jurisdictionis, quæ ab inferiori, puta Episcopo, post elapsum tempus legitimum, devolvitur ad Superiorem, puta Archiepiscopum: Sed Patronus nullum facit jurisdictionis gradum, vel ut loquitur Molinæus *ad regul. de inf. res. §. num. 216.* Patronus non habet verum gradum justæ & integræ provisionis: Ac si Ordinarius, vel etiam intra tempus Patrono concessum, suo & pleno jure conferre possit, ut suo loco videbimus, longe magis post elapsum illud tempus. Et ideo Archiepiscopus in istius collationis instrumento exprimere debet se conferre, quod ea collatio ad eum devoluta sit, ne omiffa illa clausula, ordinario jure conferre videatur in diocesi Suffraganei, quod facere nunquam potest, ut pluribus docet Gratianus *in dist. 7.*

Ad tempus Patrono concessum pertinet omnino *cap. 2. ex. de supp. neg. Pral.* quod nec est Clementis III. nec Coelestini III. ut volunt Contius & Aut. *coll. 2.* Sed est Innocentii III. *Episcopo S. Andrea in Scotia.* Nam illud integrum extat *lib. 2. Epi. Deret. ejus S. P. Ep. 5.* Ex Scotiæ legibus Patroni laici habent quatuor menses, & sex

con-

conceduntur Ecclesiasticis, ac si intra illud tempus non præsenterint, Episcopus loci providere potest, ut est in *earum legum lib. 1. tit. 2.* Unde cum in eo *cap. 2.* quidam Patroni Ecclesiastici jure suo non uterentur intra tempus legitimum, rectissime Innocentius III. rescribit dioecesanos Episcopos eo elapso vacantes Ecclesias idoneis Clericis conferre posse.

Quamvis autem ita invaluerit Patronis Ecclesiasticis sex menses concedi, ad præsentandum, & laicis quatuor: Attamen huic juri communi aliquando derogari posse non dubitarem, ita ut brevius quidem tempus, vel in ipsa fundacione, vel in quadam transactione definiri possit, non etiam longius, cum sacri Canones velint saltem intra illud tempus Ecclesiis vacantibus provideri, & breviorē vacationem perquam lubenter patiantur. Brevioris temporis transactione definiti exemplum extat apud *Guill. Thornum in Chron. ad an. 1182.* ubi placuit *Abbatem S. Augustini Cantuar. tanquam Patronum ad quasdam vacantes Ecclesias Cantuar. Archiepiscopo quasi Ordinario idoneos Clericos præsentare debere intra quadraginta dies*, cum tamen jure communi, sex menses ei tanquam Ecclesiastico Patrono competere.

Denique videndum breviter, intra quod tempus Ordinarius oblatam & exhibitam præsentationem admittere, & præsentatum Clericum instituere debeat. Ex Lateran. Concilio habet quidem sex menses ad conferendum, sed intra illud conferre non potest, si sit Patronus Ecclesiasticus. Oxoniense Concilium sub Henrico III. Angliæ Rege *ad an. 1222. Can. 8.* jubet ut *Ordinarius præsentatum Clericum, qui sit idoneus, nequaquam admittere differat ultra duos menses.* Forte tamen verius est hodie, Ordinarium a die præsentationis habere sex menses ad conferendum, quippe qui a Lateran. Concilio concessi currere tantum incipiant ab eo tempore, quo beneficii vacationem probe scivit, & illud conferre potuit, cum negligentia argui non possit intra illud tempus, quod Patrono competit ad præsentandum *cap. 2. O. 5. ex. de concess. præb.*

CAPUT VIGESIMUM NONUM.

*Apud quos judices de jure Patronatus agendum :**Ad cap. 3. ex. de judic.*

Sicut apud eos omnes, qui de Civitatibus, & earum originibus egerunt, de earum authoribus, aut primis conditoribus dissidium sæpius occurrit: Adeo ut ne quidem Romæ origo, possit diligenter agnosci aut deprehendi, ut notat Servius ad illud Virgilii 7. *Æneid.*

Nec Prænestinæ Fundator defuit urbis.

Ita & sæpius ac sæpius controversiæ oriuntur de Authoribus aut Fundatoribus Ecclesiarum, dum nempe alii atque alii jus Patronatus in iis sibi vindicant. Rectissime autem leges Anglicanæ (quarum tractatus sub Henrico II. Angliæ Rege scriptus dicitur) *lib. 4. cap. 1. & 7.* docent eas lites de jure Patronatus oriri posse, & *vacante & non vacante patronata Ecclesia.* Vacante, puta, cum quæritur quis sit illius Patronus, ut ad eam præsentet, atque etiam utrum Patronata sit Ecclesia: Non vacante, puta, si Clericus in ea institutus *advocet se super unum Advocatum*, id est aliquem agnoscat quasi verum Patronum, & *alius clamet eandem Advocationem*, id est asserat in ea Ecclesia jus Patronatus ad se pertinere. Vele etiam, si duo, vel plures tanquam Patroni jura honorifica sibi vindicent. Eadem etiam leguntur in legibus Scotiæ *lib. 7. cap. 33. §. 12. & seqq.*

Quocunque tandem modo lites illæ oriuntur, quæstionis est, apud quos judices de jure Patronatus agendum sit, an apud Ecclesiasticos, an apud laicos. Eo pertinet *cap. 3. ex. de judic.* quod est *Alexandri III. S. P. ad Henricum II. Angliæ Regem*, & ita pertinet ad Anglicanam Ecclesiam, cumque Angli jus Patronatus summo studio tueri solerent, ut passim docet M. Paris, de eo plures quotidie lites inter eos oriebantur. In ea igitur quæstione ratio dubit. ea est, tum quia laici jus illud habent, soli autem judices publici seu laici cognoscunt de rebus ad laicos pertinentibus: Tum quod jus illud ex se prophanum est ac temporale, ut docuimus *cap. 3.* sed solus iudex laicus cognoscit de rebus temporalibus *cap. novis. 13. ex. de judic. cap. per venerabilem 13. ex. qui*

N

fil.

fil. sint leg. Ergo illi soli iudices de jure Patronatus cognoscere possunt.

Contra tamen Alexander tertius indistincte rescribit, *causas seu lites de jure Patronatus ad solos iudices Ecclesiasticos pertinere, non etiam ad iudices Regis* cui rescribit. Rationem decid. hanc affert, quia inquit *causa juris Patronatus ita connexa est, & conjuncta spiritualibus causis, quod non nisi Ecclesiastico iudicio valeat definiri*. Raymundus in superiori cap. 2. ibid. docuerat res spirituales esse omnino jurisdictionis Ecclesiasticæ: Et in hoc cap. 3. docere voluit, idem juris obtinere in iis, quæ spiritualibus annexæ sunt, quale est jus Patronatus, ut diximus cap. 5. Sicut enim in jure civili, quæ religiosis adhærent, religiosa sunt, *l. quæ religiosis 43. d. de rei vind.* ita & in jure Canon. quæ spiritualibus connexa sunt, eodem jure censeantur, ac ipsa spiritualia cap. 5. ex. de rer. permur. ut nempe de iis omnibus soli iudices Ecclesiastici cognoscant: Quasi magis dignum, quale est spirituale, ad se trahat minus dignum, quale est temporale, ut scribunt ad cap. 7. ex. de transact. Hinc Pontificio rescripto paruisse videtur Henricus II. Rex Angliæ, cum juris Patronatus questionem rejecit ad Joan. Saresber. ut palam est ex ejus Ep. 6. iis verbis *proferebatur in super mandatum Regis, quo præcipiebatur Comiti super advocacione Ecclesiæ suæ justitiam exercere*. idem in Scotia obtinuisse docent ejus leges in lib. 1. qui inscribitur *Regiam majestatem* cap. 2. idem etiam in Polonia, apud Martinum Cromerum lib. 2. rer. Polon.

Rectissime autem Holtiensis ad hoc cap. addit, *quidquid in eo rescribat Pontifex, aliter in Angliâ observari*. Nam M. Paris in eodem Henrico II. ad an. 1163. ita exscribit Caput primum legum & consuetudinum Anglican. *de advocacione & presentatione Ecclesiarum si lis emerferit inter Clericos & Laicos, in curia Domini Regis tractetur ac terminetur*. Et quomodo lis ea terminaretur, fusius exponitur in tractatu earum legum, de quo supra, lib. 4. & ille idem Henricus eod. lib. cap. 13. ait *lites de advocacionibus Ecclesiarum ad coronam & dignitatem suam pertinere*. Cumque ille ipse Alexander tertius caput illud earundem legum examinasset, huic subscripsit iis verbis *hoc toleravit nempe Rom. Ecclesia, ut ille docet in vita & processu S. Thomæ Cantuar. lib. 4.* quod etiam exscribit Baronius ad an. 1164. Unde forte dicendum est Alexandrum III. edidisse nostrum illud rescriptum, antequam leges illas examinasset.

Eandem legem in Normannia obtinuisse constat ex stabilimento
facto

facto apud Rothomagum inter Clericos & Barones Normanniæ an. 1205. quod exscribit Quercetanus post scriptores ejus Provinciarum pag. 1059. his verbis *Si vero de jure Patronatus contentio oriretur, Archiepiscopus vel Episcopus nunquam posset alicui conferre Ecclesiam illam, nec aliquem recipere ad Ecclesiam illam, donec contentio in curia domini Regis, vel in curia illius, de cujus feudo movet Ecclesia, terminaretur.* Et hinc in moribus Norman. cap. 71. de Patronage, *L'on doit plaider devant le Juge Royal, & en l'Assise.* Sed quod ibi addunt interpp. *ita ut alii aliorum Principum justitiarum de eo cognoscere non possint,* huic manifeste obloquuntur verba superioris Chartæ. Et sane cum jus Patronatus ex iis Angliæ & Normanniæ legibus habeatur omnino quasi prophanum & temporale, non video, cur illi justitiarum de eo judicare non possint.

In Gallia duplex adhibenda distinctio: Prima est, an agatur judicio possessorio, an petitorio. Secunda, an de Patronatu Ecclesiastico, an de laico. Si possessorio, solus judex laicus de eo cognoscere potest, siye illud sit Ecclesiasticum, siye laicum: Ratio ea est, quia semper in Gallia judicium possessorium de quibuslibet rebus, secularis est jurisdictionis, quod etiam agnoscit Martinus V. in ea constitutione, cujus meminit Guido Papæ in *decis. 1.* Nec cum eo dicendum est, hoc Regiis iudicibus non competere, nisi ex privilegio Papæ: Recte enim Molinaus contra parvas datas ait hoc esse merum nugamentum indoctorum, quia inquit *Rex in suo regno supremus dominus, & judex est omnium possessionum & iudiciorum possessoriarum.* Quod etiam in Anglia obtinuisse docet Pontifex in cap. 7. ex. qui fil. sint leg. Si agatur judicio petitorio, videndum an jus Patronatus sit laicum, an Ecclesiasticum. Primo casu solus adhuc judex Regius de ea lite cognoscere potest, ut docent S. Ludovicus in sua Prag. sanct. cap. 1. & ult. Et Carolus VII. in tractatu habito cum Eugenio IV. pro rescindenda Prag. sanct. Bituric. Ratio ea est quia cum laici iudicibus Ecclesiasticis nulla ratione subiaceant, nisi pro rebus mere spiritualibus, ad eos duci non debent occasione juris Patronatus, quod ex se temporale est.

Secundo casu puta si quis Clericus agat petitorio judicio, & ita intendat se tanquam istius Ecclesiæ personam, aut titolarem Clericum verum esse Patronum alterius Ecclesiæ, eo solo casu obtinet nostrum illud cap. 3. ut nempe iudices Ecclesiastici de ea lite cognoscant: Quod omnino contra tenorē rationis invaluisse videtur, tum

quia, quodlibet jus Patronatus est temporale: Tum quia S. Ludovicus *ibid.* generaliter constituit, *ut omnes Patroni iura sua plenarie habeant, & sui iudices eos omnes tueantur*: Tum denique quia ille ipse Alexander III. eam Angliæ legem toleravit, ex qua *si lis emerferit de jure Patronatus, vel etiam inter solos Clericos, in Curia Regis terminetur*. Et Molinaus *in notis ad stylum Curia Parlamenti. tit. 3. §. 1. ad verbum Patronique*, istius usurpationis rationem hanc affert, *quia posteriores Gallia Reges a S. Ludovico curarunt tantum Patronos laicos, sed in eo articulo deservierunt Ecclesiasticos*.

Ex iis autem patet in ea re Concilium Trid. in Gallia non probari: Cum *in sess. 25. de reform. cap. 9. juris Patronatus cognitionem* solis Episcopis demandat, ut jampridem observarunt viri docti.

CAPUT TRIGESIMUM.

Si dubitetur quale sit jus Patronatus, quinam iudices de eo cognoscere debeant, & quid lice pendente facere.

Ad cap. examinata 15. ex. de judic.

Quod superiori cap. scriptum est, hoc omnino ad eum casum pertinet, quo constat quale sit jus Patronatus, an laicum, an Ecclesiasticum: Sed quid obtineat in dubio, videndum. Eo referri potest *cap. 15. ex. de judic.* illud est Innocentii III. & desumptum *ex. cap. ult. de confir. utili vel inur. in 3. collect.* mittitur in Campaniam Regni Neapolitani Provinciam, ad virum nobilem *Marbaum de Riparia*, qui agit contra milites Campaniæ. Panormitanus speciem ita fingit, quasi milites illi sint etiam Nobiles ejus Provinciæ, sed male, vix enim est, ut omnes alicujus Provinciæ Nobiles jus aliquod Patronatus simul habeant. Præstantissimus Cujacius rectissime scripsit *milites Campania nempè fratres cersi ordinis in Campania*, veluti milites S. Joannis Hierosolymitani: Forte etiam milites S. Lazari, quorum ordo antiquissimus est, & eo tempore passim obtinebat in Italia, sed potissimum in Campania, ut author est *Aub. Miræus lib. 1. de originibus ordinum Equestrium, cap. 16.* Sicque cum Nobilis ille Mathæus de jure Patronatus agat contra eos milites, qui pro Religiosis habentur, instar

Tem-

Templariorum cap. 3. ex. deprivit. Dici potest in ea specie dubitatum, quale sit jus illud Patronatus. Finge

Cum vacaret Ecclesia S. Angeli de Romana casa parata, Mat. de Riparia vir Nobilis quasi Patronus Petrum Clericum Ordinario presentavit, ad obtinendam hanc Ecclesiam: Contra vero milites illi Campaniæ, quasi etiam Patroni Joannem presentarunt: Mathæus presentationem illam ab iis militibus factam pro turbatione accipit, ut hodie loquimur: Contendit se esse in possessione istius juris Patronatus, seque per eam militum presentationem in ea possessione turbari: Ideoque milites illos convenit interdicto uti possidentis, ut ita conservet ac retineat eam possessionem, & judex interdicit se prohibeat, ne quis eum in ea possessione turbet. Milites negant Mathæum jus illud possidere? Sicque omnes isti litigantes apud judicem testes producant, quibus possessionem suam probent: Judex Ecclesiam illam sequestravit, seu commendavit aut deposuit apud Sabinensem Vicedominum, id est Vicarium generalem Sabinensis Episcopi, ut hic docet Hostiensis, qui, ea lite pendente, curam haberet ejus Ecclesiæ, & divini officii in ea celebrandi, & ejus obventiones perciperet ac servaret: Mathæus & isti milites Vicarium hunc generalem elegerunt arbitrum, qui de ea lite sententiam diceret, ut olim obtinuisse docent ex *M. Tullio in 2. in Verrem*, & ex *Plauto in Rudente Actu 4. Sc. 3.* Arbitrarius ille sententiam dixit, & Cælestinus III. eam, auctoritate Apostol. confirmavit: Sed cum Mathæus conquestus esset eam esse contra juris & compromissi formam, Innocentius III. eam rescidit in cap. 7. de cons. nr. & inur. Ea rescissa iterum Mathæus cum iis militibus de eodem jure Patronatus egit actione in rem: Innocentius III. in hoc cap. 15. rescriptis incongruam & ineptam esse illam actionem. Eaque definitio nec est istius loci, nec nostri etiam instituti: Sed ex ea specie duo tantum expendere juvat.

Primum est, quod quamvis in ea non constet, quale sit jus Patronatus, ut ab initio diximus, de eo tamen agitur apud judicem Ecclesiasticum, non tam forte, quod Mathæus actor sequi debet forum reorum, puta eorum militum, qui habentur inter Religiosos: Quam quod Canonici juris authores asserunt, de quolibet jure Patronatus agendum esse apud judices Ecclesiasticos, ut superiori cap. docuimus. Sed aliter in Gallia obtinere putarem: Sicut enim apud nos, cum constat jus Patronatus Clericis & Laicis simul competere, solus judex Regius de eo cognoscere potest, quocunque tandem judicio

aga-

agatur, quia nunquam laici ad iudices Ecclesiasticos duci possunt, nisi pro rebus omnino spiritualibus, quale non est jus Patronatus: Ita & cum dubitatur quale sit jus Patronatus, eadem ratione solus iudex Regius de eo cognoscere potest, & utroque illo casu laicalis qualitas praevalet Ecclesiasticae, & eam ad se trahit, ne laici pro re temporali contra leges regni ad forum Ecclesiasticum ducantur. Nec videndum quis sit actor, quis sit reus, nam & rei petitæ, & laici qualitas iudices Ecclesiasticos non agnoscit. Idem olim in Anglia obtinuisse putarem, ex ea lege, quam M. Paris exscribit *inter leges editas Clarendoniæ*, atque etiam author vitæ & processus S. Thomæ Cantuar. lib. 4. *Si calumnia emerferit inter Clericum & Laicum, vel è converso, de ullo tenemento, quod Clericus velit ad Elemosynam attrahere, laicus vero ad laicum feudum, recognitionem duodecim legalium hominum per capitalis iustitiæ Regis consuetudinem terminabunt, utrum tenementum sit pertinens ad Elemosynam, sive ad laicum feudum, coram ipsa iustitiâ Regis.* Pertinens ad Elemosynam, id est, ad Ecclesiam, cui tenementum, aut prædium datum sit in Elemosynam. Et hinc Elemosynata possessio, nihil aliud est quam possessio data Ecclesiæ apud Radulphum de Diceto in Richardo I. circa an. 1190. in fin. veteribus nostris authoribus terre *annosue*.

Secundum est, quod in ea specie iudex de ea lite cognoscens vacantem Ecclesiam sequestravit, de cuius Patronatu agebatur. Sic enim in iudicio possessorio cum iudex videt non satis æquum esse ut statim actor mittatur in possessionem rei servandæ causâ, aut etiam ut reus in ea possessione relinquatur, sicut &, si non satis constet quis verus sit possessor, iudex neutrum possessorem facit, sed possessionem sequestrat apud tertium, qui nempe rem curet ac victori restituat. In nostro jure Can. iudex Ecclesiasticus sequestrationis sententiam dicere potest *10. tit. Decretal. de sequest. possess. & fruct.* Ejusque rei exemplum est etiam in hoc nostro cap. 15. & apud Joan. Saresber. in *Ep.* 127. sed in Gallia nequidem S. P. ullâ sequestratione uti potest P. Piræus in *collect. libertarum Ecclesiæ Gall. cap. 32.* ac si quis iudex Ecclesiasticus sequestrationis sententiam tulerit, ab ea recte potest appellari tanquam ab abusu. Rebuffus in tractatu de Regia nominatione ad Prælaturas. Quia sequestratio solam possessionem respicit, de qua solus iudex Regius cognoscere potest.

Si ergo lis mora sit de jure Patronatus inter Clericum, qui jus
illud

illud Ecclesiæ suæ adstruat, & inter laicum, ejus litis cognitio in Gallia est tantum sæcularis jurisdictionis, sed in dubio cujus illud sit, ex nostro jure Can. repetendum, quænam sint ejus laici judicis partes. Et primo quidem, si alter ex iis litigantibus jus illud possideat, judex eum in ea possessione tueri, sicut & Clericum ab eo præsentatum, ut videbimus *ad cap. 19. hoc tit.* Secundo si non appareat quis possideat, judex Ecclesiam ipsam sequestrare debet, ut nominatim dicitur in *hoc cap. 15.* iis verbis quod quando præfatus Vicedominus Ecclesiam eandem tanquam sequestratam accepit, eum tamen non de ea lis mota esset, sed de jure Patronatus, iis etiam verbis *actionem quam super jure Patronatus ejusdē Ecclesiæ contra Præfatos milites intentabas.*

Sequestranda est igitur Ecclesia ipsa, non etiam jus ipsum sequestrandum est. Licet enim ea proprie litigiosa non sit in ea specie, cum in ea de solo jure Patronatus agatur, attamen in litigium deducta utcumque videtur, cum de ejus ordinatione agatur, ad quem ex litigantibus Clericis præsentatis ea pertineat. Sed & æquum est eam sequestrari, tum quia verendum est, ne illius obventiones, aut fructus dilapidentur, tum etiam quia vacat, & judex timere potest, ne quis eam non jure ingreditur & invadat. Ac forte etiam Panormitanus rectissime ait *ad d. cap. 15. num. 15.* ipsum jus Patronatus lite pendente sequestrari non posse, quia hoc esset contra sequestrationis naturam, quæ non alia est, quam ne dissipentur fructus, ne ab ipsis litigantibus percipiantur, & ut a sequestro percepti futuro victori serventur: Sive autem quilibet ex litigantibus præsentaverit ante sequestrationem, ut in nostra specie, & ut sæpius obtinet, sive nullus præsentaverit, frustranea & inutilis esset sequestratio juris Patronatus, nam primo casu nulli supersunt præsentationis fructus, qui futuro victori serventur, & secundo sequenter fructus illos percipere non potest ut eos servet, cum præsentare non possit. Verior enim est ejusdem Panormitani sententia, contra Innocentium IV. sequestrum præsentare non posse, quia si præsentaret, & admitteretur ejus præsentatio, dissiparentur fructus juris Patronatus, nec possent victori restitui, quod est contra naturam sequestrationis.

Denique cum quilibet ex litigantibus præsentavit, ut in *hoc cap. 15.* licet ea lis non terminetur intra tempus iis concessum, attamen Ordinarius alium Clericum in ea Ecclesia ordinare, & instituere non potest, tum quia præsentatio jampridem facta, ligat ei manus, ut loquuntur, tum quia per sequestrum satis Ecclesiæ consultum est:

Vel

Vel etiam Ordinarius Ecclesiam illam claudere, & ab ea reliquias auferre potest, ut vult glossa *ad cap. 3. ex. hoc tit.* quod ibi vocat *remedium juris*: Nec enim ibi *ordinare* significat Clericum in ea instituere, sed ejus Ecclesiæ curam habere juxta *cap. 1. & 2. eod.* Cum autem neuter ex litigantibus præsentavit, tunc si lis intra tempus legitimum sopita non sit, Ordinarius huic Ecclesiæ providere poterit, & ad solum hunc casum pertinere putarem *cap. 12. 22. & 27. ex. hoc tit. de jur. Patr.*

CAPUT TRIGESIMUM PRIMUM.

An Clericus beneficio suo renuntiare possit in manibus Patroni.
Ad Can. Gonsaldus 17. q. 2.

Sicut Magistratus propria autoritate se abdicare non possunt, sed tantum ex jussu, aut utique consensu Principis *l. 2. §. & cum placuisset. d. de orig. jur. & l. pen. d. de off. presi.* Ita & Clerici suis beneficiis ad libitum, & ex propria autoritate sua renuntiare non possunt, sed tantum cum consensu, & autoritate Superioris, id est, ejus ad quem eorum ordinatio pertinet *cap. 4. ex. de renunt.* Sed cum Patronata est Ecclesia, quaeritur an apud Patronum resignari possit? Movet tum quod per eum ordinanda sit ea Ecclesia *cap. 14. ex. hoc tit.* tum quod Ecclesia est in dominio Patroni *Can. Monasterium 16. q. 7.* regulariter autem res dimittendæ sunt in manibus dominorum: Tum denique quia, ut Ordinarius de ea disponere possit, tum primum quaerendus est Patroni consensus *Can. discernimus ibid.* atque etiam Molinæus *ad reg. de inf. res. num. 23. & 91.* ait Patronum saltem Ecclesiasticum in quibusdam esse Ordinarium: Ergo beneficium in ejus manibus resignandum est, ut nempe cum illud vacare viderit, idoneum Clericum Ordinario præsentet ad illud obtinendum.

Aliter tamen definitur in *Can. Gonsaldus 17. q. 2.* desumptus ille est ex Epist. Alexandri II. S.P. ad Utonem (ut legit Abbas Ursperg. in Chron.) vel Udonem (ut alii). Trever. Archiepiscopum, & ad Theodericum (ut legit Gregorius VII. in Epistolis) vel Deodericum (ut legunt Chronica Germaniæ). Virdun. Episcopum. Eaque Alexandri Epistola integra extat apud Ivonem Carnot. in *Decreto parte*

6. cap. 428. ut mirum sit quomodo Ant. Contius ejus verba exscribat, quasi sint Gratiani: Correctores Rom. recte viderunt eum esse integrum Canonem, omiffa tamen ejus Epigraphæ. Species est elegans. Agitur in ea de *Gonsaldo*, vel ut apud Ivonem; *Cofaldo*, cujus forte mentio extat in *lib. 2. miraculorum S. Majoli Clavinac. Abbatis cap. 16.* qui quidem Abbas sub Alexandro II. Canonis nostri autore in vivis agebat.

Gonsaldus Presbyter Canonicus erat Virdun. Ecclesiæ: Per suam Canonicam, seu præbendam (sic Gervasius Anglus dixit *præbendas fecit seu Canonicas*) beneficium quoddam habebat, id est prædium Ecclesiasticum, quod ab ea Ecclesia in precariam acceperat, ut eo uteretur frueretur, quandiù esset Canonicus, quod etiam hodie passim observatur: Habebat altaria quædam, id est quasdam Capellas, ut in *Can. Sanctorum. dist. 70. & in cap. exposuisti. 33. ex. de præb.* quasdam Ecclesias ab ea Ecclesia pendentes, ut in *cap. eam se. 4. ex. de et. qual. & ord. præf.* Gonsaldus in infirmitate constitutus, & fervore passionis oppressus, id est inquit, *non sui compos, in alienatione mentis.* Sed male, nam indubitati juris esset, omnino inutilem fuisse illam renuntiationem, nec recurrendum ad regularem professionem nondum factam, ut ea renuntiatio rescinderetur: Et ita *fervore passionis oppressus*, id est ferventi accessione morbi oppressus: Sic enim apud Cornelium Celsum accessio febris remissioni opponitur *lib. 3. cap. 3.* Et passio ponitur pro morbo, ut quibusdam medicis *νόστος καὶ πάθος* aliquando idem. Gonsaldus inquam gravi morbo oppressus *Monachum se facere promisit*, vovit se Monasticam vitam amplexurum: Et hoc facere non poterat olim, nisi cum bona venia Episcopi diocesani *Can. un. 19. q. 1.* Et in manu Advocati seu Patroni Ecclesiæ, beneficium & altaria, seu Ecclesias resutavit: Nam olim beneficiati Clerici non prius Monachismum induere poterant, quam a diocesano Episcopo accepta facultate relinquendi suas Ecclesias, ut docet Arnulfus Lexoviensis. in *Ep. 65.* sicut & Lupus Abbas Ferrar. in *Ep. 29.* Post eam renuntiationem Richerius Diaconus, Virdunensi Episcopo asservit, Gonsaldum factum esse Monachum, & in manibus Patroni renuntiasse suis Ecclesiis, sicque per Monachismum, & renuntiationem eas vacare: Virdun. Episcopus Ecclesias illas quasi vacantes Richerio petenti concessit: Gonsaldus convaleuit, negavit se fieri velle Monachum. Nam nihili erat votum illud induendi Monachismi, quod factum erat *ἡλικία ὡς πρότερον*

pter morbum, ut docet Zonaras ad *Can. 2. primæ & secundæ Synodi*. Apud Virdun. Episcopum convenit Richerium, ut Ecclesias suas ei restituat: Episcopus causam illam rejecit ad Synodum Treverensem. Sic enim majores causæ in Synodis Metropolitani examinabantur juxta Nicænam Synodum, ut docet Innocentius I. in *Epist. ad Victricium Rorbomag. cap. 3.* Synodi Trever. Patres dixerunt Richerium mala fide Gonsaldi Ecclesias adquisivisse: Sed non definierunt, an Gonsaldus eas a Richerio recipere deberet? Et quidem ea forte ratione illud non judicarunt illi Patres, quia in ipsis etiam Synodis Provincialibus majores causæ, id est difficiles & dubiæ quæstiones quorumlibet fidelium, ad Sedem Apostolicam rejici & referri solebant, ut pluribus probat magnus Tholos. Archiep. lib. 1. de *Con. Sacerd. & Imp. cap. 10.* In nostra autem specie duplex erat gravissima dubitandi ratio. Prima, quod Gonsaldus Monachismum voverat. Secunda, quod suis Ecclesiis renuntiaverat. Ideoque Alexandrum II. S. P. adjit, ut autoritate Apostolica quæstionem illam definiret.

Constituit Alexander, ut Gonsaldus beneficia & altaria sua recipiat, habeat, & quiete retineat. Unam hanc decid. rationem affert, quia ex regula S. Benedicti *cap. 58.* & ex Constitutione S. Gregorii *aliquis non fit Monachus ante unius anni probationem*, quam in rem vide notas Hug. Menardi ad *concordiam regularum cap. 65. §. 1.* Sed Gonsaldus eam probationem non adimplevit: Ergo non est Monachus, ac proinde renuntiatio ad induendum Monachismum facta, nullius est momenti, quasi sub ea tantum conditione facta fuerit, si sit Monachus: Sola regularis professio inducit vacationem beneficiorum secularium *cap. 4. de regul. in 6.* non etiam aut induendi Monachismi votum, aut ingressus Monasterii, aut susceptio vestis Monasticæ. Nec obstat *cap. 3. ex de renunt.* ubi qui Monachismum induit, & postea exiit ante professionem, amittit sua beneficia: Nam pure & legitime iis renuntiaverat apud superiorem, eamque renuntiationem iterum confirmaverat.

In hoc autem nostro Canone duplex adhuc occurrit decid. ratio, quam omittit S. P. Altera est, quod Gonsaldus in infirmitate constitutus resignaverit, unde eum convaluit, ejus renuntiatio resolvitur, quasi sub ea tantum conditione facta sit, *si quidem ipse decederet*, quod non est istius loci: Altera est, quod ea renuntiatio rite facta non fuerat apud Superiorem, id est apud eum, ad quem ordi-

natio,

natio, seu collatio Ecclesiarum Gonsaldi pertinebat *d. cap. 4. ex. de renunt.* Sed tantum apud Patronum, qui cum solam præsentationem habeat, non etiam collationem, proprie non est superior, ex cuius autoritate renunciatio facienda sit. Sicut enim carnale matrimonium non dirimitur, nisi autoritate diocesani Episcopi, ita nec spirituale, quod intercedit inter Clericum & ejus Ecclesiam. In eam rem nostram, singulare est rescriptum Alexandri III. ad Panormit. Episcopum. *In Append. Lateran. Concilii parte 15. hoc tit. cap. pen.* ubi ait Indignum & sacris Canonibus omnino contrarium esse, ut Clerici Ecclesias suas resignent in manibus Advocatorum, & jubet, ut eas resinere compellantur, nisi religionis habitum induerint, adde, & professionem emiserint. Sic etiam Odo Paris. Episcopus in *Statutis Synodalibus cap. 8. in Bibliot. Patrum*, Item inibetur, ne faciant resignationes Ecclesiarum in manu Abbatum, vel quorumlibet Patronorum, sed in manu Episcopi, vel Prælati sui. Ac tandem in Synodalibus præceptis secundum usum Andegav. Ecclesiæ, quæ habeo M. S. sub titulo de præsentato, sic habet. *Sed nec resignationes fiant in manus quorumlibet Patronorum, sed in manus Episcopi tantum fiant, & hoc districtius inibemus.*

Adeo vero inutilis est renunciatio apud solum Patronum facta, ut Innocentius IV. *ad cap. 6. ex. de rer. permut.* dicat ea nihil agi, id est renunciantem Clericum beneficia sua non amittere, quia resignatio illa nullam obtinet juris firmitatem, *cap. 8. ex. eod.* quod obiter observandum est desumptum esse *ex lib. 1. Epist. Innocentii III. Ep. 376. ad Nicolaum Nidrosiensem Episcopum in Novægia.* Cumque in ejus Capituli specie resignans beneficio suo privatur, illud ita evenit, quia resignatum beneficium a laicis iterum acceperat contra sacros Canones *causa 16. q. 7.*

CAPUT TRIGESIMUM SECUNDUM.

An Clericus beneficium suum resignare, permutare, pensione onerare possit inconsulto Patrono.

CONSTAT igitur Clericum beneficio suo renuntiare non posse in manibus Patroni: Sed an inconsulto Patrono in manibus Ordinarii, videndum breviter. Negant omnes fere veteres interpretes apud *Felinum* & *Rochem de Curie*, quia, inquit, nihil fieri potest in præjudicium juris Patronatus, sine consensu Patroni. Sed rectissime *Molinæus ad Pbil. Decii consilium* 224. & *ad regul. de infr. resig. num.* 332. asserit Clericum inconsulto Patrono beneficium suum dimittere posse apud Ordinarium, & sic ab eo admissa illa resignatione beneficium illud vacare. Et ratio ea est, quia jure suo utitur Ordinarius, cum puram & simplicem resignationem admittit, nec in ea admittenda pendet a Patrono, in cujus necem, aut præjudicium nihil agit. Quod enim dicitur inconsulto Patrono beneficium resignari posse, hoc ita intelligendum est, ut illud quidem vacet resignatione admissa, sed Ordinarius spreto Patrono, vel etiam Ecclesiastico, utiliter illud alteri conferre non possit, si quidem Patronus intra legales inducias conqueratur. Unde cum Ordinarius puram & simplicem resignationem admisit, ea denuntianda est Patrono, ut præsentet, nec prius ei currit tempus illud, alioquin quotidie Patroni deciperentur, *Molinæus ibid.* & *ad eum D. Loverius*. In Summo Pontifice distinguendum est, inter Patronum Ecclesiasticum & laicum. Nam inconsulto Patrono Ecclesiastico, & resignationem admittere, & resignatum beneficium quasi vacans alteri jure conferre potest, quia quolibet Ordinarios & Patronos Ecclesiasticos prævenire potest ex Concordatis: Sed spreto Patrono laico intra tempus ei concessum conferre non potest, quia jus Patronatus laicum, est in bonis, in patrimonio Patroni laici, Summus autem Pontifex de bonis laicorum disponere non potest, ait *Joannes Rex Angliæ apud M. Paris*. Et ita si quis in alterius favorem beneficio suo renuntiare velit, quod sit in præsentatione Patroni laici, tum primum curare debet, ut habeat ejus consensum, non quod ea resignatio in ejus manibus fieri possit, sed

sed quod ea sine illius consensu perducere non possit ad effectum: nec refert an consensus ille collationem præcedat, an eam subsequatur, *cap. suggestum. 20. in fine. ex. hoc tit. de jur. Pat.*

Et hæc de pura & simplici resignatione, atque etiam de conditionali seu in favorem: Nunc de renunciatione ex causa permutationis, utrum Clericus beneficium suum Patronatum cum alio permutare possit inconsulto Patrono? Et quidem sicut Clericus beneficium suum resignare non potest, sine consensu & autoritate Superioris, ita nec permutare *cap. pen. ex. de rer. perm.* Antiquo jure Canonico superior ille non alius est, quam dioecesanus Episcopus *cap. 3. ex. ibid.* qui cum jure suo permutationes admittat, non opus est præsentatione, vel consensu Patroni Ecclesiastici. *D. Lovæus ad regul. de infir. resig. num. 39. & 59.* Sed prævaluit sententia Molinæi, Ordinarium permutationem admittere non posse inconsulto Patrono laico, atque ita ut quamvis eam admiserit, & beneficium contulerit alteri ex compermutantibus, is tamen juvari nunquam possit Decreto de pacificis possessoribus, aut de triennali possessione, quandiu Patronus ille ignoraverit resignationem ex causa illius permutationis, quia in ejus præjudicium nihil quidquam fieri potest, *Molinaus & D. Lovæus d. num. 59.* ac fere semper eveniret Patronos laicos jure suo defraudari, cum ita sæpius ab Ordinariis Patronata beneficia pleno jure conferrentur sub cujusdam simulatæ permutationis obtentu. Sed tandem cum in Gallia Episcopi negligentia sua jus illud amiserint, ut non amplius permutationes admittant, eaque potestas soli S. P. competat, de eo idem ac de Ordinario dicendum, ut inconsulto Patrono Ecclesiastico, non etiam laico, eas admittere possit. Adde *Molinaum & D. Lovæum d. num. 39. 59. 90. & III.*

Denique videndum, an Clericus inconsulto Patrono beneficium suum pensionem quadam onerare, aut gravare possit. Hodie quidem inter omnes constat, in iis beneficiis, quæ sunt Regiæ nominationis, abusivam esse pensionem sine consensu Regis expresso creatam, vel etiam a S. P. *Molinaus ad reg. de pub. resig. num. 280.* quia inquit, in iis nihil quidquam Romæ fieri potest Christianissimo Rege inconsulto, & quidem ex tacita quadam conventionione inter eum & S. P. Sed anxie disputatur, an idem obtineat in beneficiis Patronatus laici? Hieronymus Gigas in tractatu de pension. Eccles. quest. 23. *Molinaus ad reg. de public. resig. num. 280.* & post eum *D. Lovæus ibid. Probus ad Prag. f. ult. §. cui rei. in verbo. jurisdictio. num. 5. de collat.*

collat. contendunt pensionem neglecto Patroni laici consensu constitui posse, quia ei solum illud privilegium gratiose concessum est, ut idoneum Clericum præsentare possit: Ergo illud extendendum non est, ad probandam pensionis creationem: Forte tamen verisimilior videtur Choppini nostri sententia *lib. 1. de sacra polit. cap. 4. num. 13.* ubi asserit idem obtinere in beneficiis Patronatus laici, ac Regiæ nominationis, ut nempe absque illius Patroni consensu pensio iis imponi non possit. Sane in Gallia pensio illa constitui tantum potest ex tribus causis, vel in resignatione in favorem, vel in permutatione, vel pro bono pacis, cum litigiosum est beneficium: Sed nec permutatio, nec resignatio cum effectu admitti potest, absque consensu Patroni laici, ut jam supra probavimus: Ergo nec utroque illo casu pensio creari. Superest ultimus, cum nempe litigiosum est beneficium. De quodam beneficio Patronatus laici mota lis est inter Petrum, & Paulum: Transactione finita est ea lege, ut titulus apud Petrum remaneat sub onere pensionis Paulo præstandæ: Hodie invaluit in Gallia (contra jus Canonicum) pensionem illam creari tantum posse apud S. P. sed existimarem eam ab eo probari non posse absque consensu Patroni laici. Tum quia bonorum ad eam Ecclesiam pertinentium administratio ei concessa est *l. si quis. 15. Cod. de Ep. & Cl.* nec ab ejus dispositione auferri possunt, *Can. rationis. 16. q. 7.* & volunt sacri Canones, ut pro iis curam habeat sollicitam. *Can. decernimus. ibid.* ut Clericus Patrono juramentum præstet pro ratione temporalium. *Avenionensis Concilii Can. 31. apud Gassendum.* Ei de temporalibus respondeat *cap. ex litteris. 7. in fin. ex hoc tit.* quod non tantum in Ecclesiastico, sed etiam in laico obtinere docet Rebuffus, *In tractatu de congrua portione num. 41.* Eaque omnia corruerent aut evanescerent, si quidem pensio absque illius consensu creari posset. Tum etiam quia nihil quidquam fieri potest in necem aut in damnum Patroni laici, vel directè, vel indirectè, ut jam toties olim diximus: Sed plurimum ejus interest, Ecclesiam suam pensione non gravari, aut imminui. Primo enim curare debet eam Honorari *Can. Monasterium. Can. considerandum. 16. q. 7.* Id est eam habere sua prædia, suos redditus, ita ut ejus Clericus divinum officium ritè & assiduè celebret, nec eam deferat, ut olim docuimus. Secundo si forte ad inopiam redigatur, a Clerico suo alendus est ex bonis suæ Ecclesiæ *cap. 25. ex hoc tit.* ac proinde ejus interest integros eorum redditus huic Clerico servari. Tertio ejus interest post mortem sui Cle-

Cle-

Clerici liberam habere suam Ecclesiam, ut idoneum Clericum invenire possit, qui jugiter ei serviat.

Eo referri potest illud Prælatorum Angliæ apud M. Paris in Henrico III. ad an. 1240. ubi Papalem exactionem cohibere aut impedire volunt, tum quia hoc verteretur in Patronorum Ecclesiarum præjudicium, maxime cum non constet ipsos dictæ contributioni consentire. Nec multo post. Item cum Rex Angliæ, & Magnates habent jus Patronatus Ecclesiarum Angliæ, & Rectores ad eorum præsentationem instituti nolunt, sicut nec debent, nec possunt in aliquam contributionem consentire inconsultis Patronis, quia sic possit ex Ecclesiis suis præjudicium generari: Cum eadem Ecclesia sint per eorum Patronos, terrarum & reddituum, propter hoc specialiter, collationibus dotata aut ditata, ut Rectores earum suscipiant hospites secundum suas facultates, locorum exigente consuetudine. A quibus si procedat talis exactio, oportet cessare, & ita Patroni suo jure & intentione sua fraudati erunt. Idem annuis pensionibus institutis multo facilius evenire posset. Eo etiam referri potest illud Jo. Saresberienensis in Epist. 126. Præsertim cum non assentiente fundatore, servisuri Ecclesia subiecti non possit, qualis est pensionis præstatio.

Nec obstat Molinæi ratio, nam simul ea duo falsa supponit & continet: Primum est quia jus præsentandi Patrono competit ex privilegio, quod omnino falsum esse docuimus in bis Proleg. cap. 15. Secundum est, quod solum jus illud Patrono competat, ut præsentet: Nam illud etiam ei præcise concessum docuimus cap. 27. ut Ecclesiæ suæ bona curet, & administret.

CAPUT TRIGESIMUM TERTIUM.

*Cum soli Prælato jus Patronatus competit, eo mortuo quis ad vacantem Ecclesiam præsentare possit? Ad cap. 2.
ex. de ne Sede vac. al. innov.*

CONSTAT quidem Episcopali Sede vacante Capitulum ea beneficia conferre non posse, quorum collatio ad Episcopum pertinet cap. 2. ex. ne Sede vac. al. in constat etiam Capitulum Sede vacante Clericos a Patronis præsentatos admittere & instituere posse, quamvis eorum institutio ad Episcopum pertineat,

neat, *cap. 1. de instir. in 6.* quia volunt eam institutionem esse jurisdictionis, quæ Sede vacante transit ad Capitulum. Sed cum jus Patrónatus Prælato competit (quod etiam de Episcopo dici potest *Can. 1. 16. q. 3.*) anxie quæritur, an Sede vacante Capitulum præsentare possit? Joan. Andreas *ad d. cap. 1. in instir.* ait esse Guillelmi Speculatoris sententiam, de præsentatione non faciendam per Capitulum Sede vacante. Archidiaconus eam Durandi sententiam refert etiam *ad d. cap. 1.*

Guillelmus ille *ad Rub. ne Sede vac. al. in.* speciem tantum proponit de parœciali Ecclesia, cujus præsentatio ad aliquem Abbatem pertineat: Eo Abbate mortuo, necdum alio in ejus locum substituto, vacavit ea parœcialis Ecclesia: œconomi seu Procuratores istius Monasterii Petrum Clericum Episcopo præsentarunt ad obtinendam hanc Ecclesiam: Episcopus eam præsentationem admisit, & Petrum instituit in ea Ecclesia: Petit novus Abbas eam præsentationem & institutionem irritam pronuntiari, ut ipse alium præsentet. Eam petitionem probat Durandus, quia, inquit, *sicut illi Procuratores non possunt conferre beneficia Sede vacante, ita nec ad ea præsentare.* Fuit ea communis eorum veterum interpretum sententia, quæ adhuc alia ratione fulciri solet, quia collatio & præsentatio sunt in fructu, Molinæus eas vocat *civiles fructus*, alii *honorificos*: Sed ex sacris Canonibus, fructus servandi sunt futuro Præfuli *Can. non liceat. 12. q. 2. cap. 4. ex. de off. jud. ord.* Ergo expectandus est novus Abbas, qui conferat; aut præsentet *d. cap. 2. ex. ne Sede vac.* & hinc certissimè probatur collationem & præsentationem esse in fructu. Quia verò periculofum est parœcialem Ecclesiam diutius Pæstore viduatam esse, jure singulari statutum est, Episcopum eam alicui Clerico Sacerdoti ad sex menses commendare posse *cap. nemo 15. de el. & el. pot. in 6.* Sed hodie alio jure utimur, & omnes istius quæstionis visiones expendamus.

Primo igitur si sola præsentatio ad Episcopum pertineat, quod forte in alia diœcesi vel ipse, vel ejus decessor Ecclesiam aliquam fundaverit, *ut in d. Can. 1.* Hodie in Gallia mortuo illo Episcopo, jus præsentandi ad vacans illud beneficium, Christianis. Regi competit jure Regaliæ (si modo jus illud ei tanquam Episcopo competat, non etiam si illud sit aut Gentile, aut Patrimoniale.) Quamvis enim Philippina constitutio, & Philippi Augusti testamentum apud Rigordum loquantur tantum de donatione, & collatione beneficio-

rum,

rum, attamen lex ea facile producta est etiam ad presentationes, quæ competere Episcopo, ut docet Probus in *questionibus de jure Regaliae cap. 9. & 30.* Sic etiam Rex Christianiss. Episcopali Sede vacante, ad cujuslibet Patroni presentationem, conferre potest ea beneficia, quæ cadunt in Regaliam, cum ex se idem plane jus habeat, ac Episcopus.

Secundo finge. Abbas S. Albini Andeg. habet jus Patronatus in parochiali Ecclesia S. Joannis: Eo Abbate mortuo necdum aliò electo, vacavit ea Ecclesia, quaeritur an Monachi presentare possint? an expectandus sit novus Abbas, qui presenter? An vero Dicesanus statim pleno jure conferre possit non expectato novo Abbate? D. Lovetius ad notas Molinæ in *regulam de public. resig. n. 307.* miratur quomodo Episcopi, & alii Ordinarii non petierint, ut iis defuncto Patrono parochiales illas Ecclesias pleno jure conferre liceat. Sed forte sic solvenda est ea quaestio. Si quidem soli Monachi jus presentandi habeant, ut in *cap. un. de cap. Mon. in 6. & in glossa 1. cap. un. de supp. neg. Præl. in Clem. expeditum est*, seu constat eos quandocunque presentare posse, vel etiam sine Abbate in vivis agente, ut in *d. cap. un. de cap. Mon.*

Vel autem jus illud ad Abbatem, & Capitulum seu Conventum communiter pertinet; vel ad Abbatem cum consilio & consensu Capituli; vel ad solum Abbatem. Primo casu, eoque solo Capitulum mortuo Abbate presentare potest *cap. un. in princ. de Sede vac. in 6.* & hoc ita obtiner, vel ex jure accrescendi, propter eam societatem & conjunctionem, quæ in ea re intercedit inter Abbatem & Capitulum, vel quod in eo instanti ex duobus Patronis solum occurrat Capitulum, presentandi potestatem habens, ut mox de Summo Pont. & aliis Ordinariis. Secundo casu, Capitulum mortuo Abbate, presentare non potest, *d. cap. un. §. 1. de cap. Mon.* quia consilium illud societatem, & conjunctionem non inducit inter Abbatem & Monachos: quin potius arguit, eum esse solum Patronum, aut unique eum solum presentare posse. Nam cum S. Benedictus in Regula sua Caput illud tertium addit *De adhibendis ad consilium Fratribus*, ait, *& audiens consilium Fratrum trahet apud se, & quod melius indicaveris, facias.* Et sic eum secundo illo casu nulla sit communio, vel conjunctio inter Abbatem & Capitulum, nec ita sint simul Patroni, Abbate mortuo recurrendum est ad jus illud commune, ut ea presentatio servetur futuro Abbati. Ac tandem tertio casu,

cum nempe jus præsentandi ad solum Abbatem pertinet, ut in exemplis supra jam allatis: *ad cap. 6. ex. de iis quæ sunt a Prælat. circa finem* idem juris obtinet; ac in secundo casu. Et ita cum hodie instituti sunt Abbates commendatarii, & in Gallia commendæ sint in titulum, verius est omnino, iis mortuis Monachos præsentare non posse, ad obtinendas illas parocchiales Ecclesias, de quibus agimus, quarum præsentatio eorum Abbatibus competebat: Non jure accrescendi, quia ex quo instituti sunt illi Abbates commendatarii, omnia Monasterii jura honorifica iis a Summo Pontifice commenda sunt, puta collationis & præsentationis, ut superiori capite diximus: Sicque cum Abbas & Monachi desierint in iis juribus esse conjuncti, & hodie omnino separati sint, inter eos jus accrescendi esse non potest. Nec dicendum est, jure communi præsentationem illam simul & conjunctam pertinere ad Abbatem & Capitulum. Nam institutis Commendis jus illud commune esse coepit, ut solus Abbas habeat omnia jura honorifica, ut jam diximus. Nec etiam dici potest jus illud præsentandi facilius redire ad Monachos, quasi ad primævam originem: Nam institutis commendis, Apostolica & Regia autoritate confirmatis, & jurium separatione facta, inter Abbatem & Monachos, omnino mutata est rerum facies, nec a receptis antiqui juris Canonici regulis argumenta duci possunt.

Nec etiam jure devoluto ad Monachos pertinere potest jus præsentandi: tum quia jus Patronatus nunquam jure devoluto ad non Patronum pertinet, cum sit jus singulare, quod juri communi derogat, ideoque ad solos Patronos, eorumque successores restringendum est, quales non sunt Monachi, cum nec Abbati, nec in ejus dignitatem succedant. Nec obstat quod aperta Regalia, Rex Christianiss. habeat jus præsentandi, quod competebat Episcopo: Nam omnes Regalistsæ docent, cum illud suo proprioque jure habere, non etiam devoluto. Tum etiam quia in Gallia jus aliquod nunquam devolvitur ad patrem aut inferiorem, sed tantum ad superiorem, atqui Monachi non sunt superiores Abbatis, ergo ab eo, ad eos jus Patronatus devolvi non potest. Tum denique quia devolutio fit tantum propter negligentiam *10. tit. de suppl. neglig. Prælat. & cap. 3. & 7. ex. de concess. præb.* Nulla autem Abbatis mortui negligentia potest unquam accusari *d. cap. 2. in Sede vac. al. in.*

An ergo expectandus novus Abbas? ea fuit, ut diximus, antiqua Jurisprudencia: sed tandem invaluit Ordinarium, mortuo

Abbate Patrono, vacantem hanc parœcialeſ Eccleſiam ſtatim pleno jure conferre poſſe, nec expectare teneri novum Abbatem. Ratio ea eſt, quia jure communi parœcialium Eccleſiarum libera collatio ad Ordinarium pertinet *Canonibus Baſilica 16. q. 7.* Sed juſ illud commune facilius revocatur & reſtituitur, cum juſ ſingulare, quod huic derogat, interquieſcit: Ergo cum mortuo Abbate juſ Patronatus (quod eſt juſ ſingulare) quodammodo ſepultum ſit, facilius recurritur ad juſ illud commune, ut tẽpẽ interim Ordinarius pleno jure ſuo libere utatur. Nec dicendum eſt, eam collationem ipſo quidem jure valere, ſed eam reſolvi conquerente novo Abbate intra ſex meſes, qui Patrono Eccleſiaſtico conceduntur: Quia huic querelæ locus eſt tantum, in caſum contemptus: Ille autem contemptus non eſt, qui non erat in rebus humanis, quo tempore vacavit ea Eccleſia, inquit D. Lovetius *in notis ad Molinaum ad regulam de inf. reſig. num. 61.*

Nec etiam dici poteſt illud fieri jure devoluto: Cum enim Patronus gradum jurisdictionis non conſtituat, ut olim docuimus, inter eum & Ordinarium devolutioni locus non eſt, ſed Ordinarius illud facit ex primæva ſua & Ordinaria virtute, ait Molinaus, *ibidem*, ex qua vivo etiam Patrono, & contempto conferre poteſt, & ipſo jure valet ea collatio. Lubenter verò ſuccurritur in noſtram hanc ſententiam, quia cum in Gallia, vel per præventionem, vel per concurſum Summi Pontificis, Patroni & Ordinarii jure ſuo priventur & cadant, æquius eſt Ordinarium uti jure communi, ut quam citius animarum regimen, & Sacramentorum adminiſtrationem idoneo Clerico conferat. Iſ adde D. Lovetium *ad reg. de inf. reſ. num. 61.* ubi docet quæſtionem illam ita deciſam fuiſſe Pariſienſi Decreto *ad reg. de pub. reſig. num. 307. ad reg. de veriſ. nor. num. 81.*

Terrio ſinge. Poſt mortem Abbatis vacavit ſimplex aliquod regulare beneficium; puta Prioratus aut Capella, quod ad ſolam Abbatis præſentationem pertinet, prout aliquando evenire docet gloſſa *ad cap. un. de ſupp. negl. Præb. in Clem. in verbor. diſpoſitionem.* Nec etiam Monachi ad illud præſentare poſſunt iis ipſis rationibus, quas pro Eccleſia parœciali attulimus. Eaque præſentatio ſervanda eſt futuro Abbati, juxta communis juris regulas. Si quidem Abbas in vivis agens præſentare negligeret, conferendi poteſtas devolveretur ad inſtituentem, ut rectiſſime ſcribit ead. gloſſa *ad d. cap. un.* ſed cum Abbatis mortui negligentia non poſſit argui, ut jam dixi-

mus, futuro Præsuli servanda est ea presentatio. Iis quoque rationibus idem plane dicendum est, si eorum beneficiorum collatio ad Abbatem pertineat, ut eo mortuo Monachi ea conferre non possint. Nec obstat *cap. ne in agro §. si quis autem vers. Abbat de stat. Mon. in Clem.* Ubi Abbatē a beneficiorum collatione suspensio, ad Priorem Claustralem, cum consilio, & assensu Conventus, eorundem beneficiorum collatio devolvitur. Nam rectissime ibi notat glossa *in verbo. pramittitur* restringendam esse illam provisionem, seu constitutionem ad eos casus, qui in eo cap. referuntur, quibus nempe Abbates propter delicta quædam suspenduntur a collatione beneficiorum, & ut gravius coerceantur, volunt ibi Viennensis Concilii Patres, eorum collationem iis non servari, sed devolvi ad Priorem & Monachos, quod singulare est, & fit speciali autoritate Concilii. Et subjicit eadem glossa *in aliis ergo servetur, quod habetur d. cap. un. ne Sede vac. in 6.* quod etiam ibi probat Molinæus *in verbo. servetur.* Et sic excepto hoc casu, qui specialis est, statur Regulæ, quod per negligentiam Prælati inferioris, non fit devolutio ad Conventum. Sed & quamvis mortuo Abbate Monachi liberam haberent omnium ejus bonorum administrationem, attamen beneficia ad ejus collationem pertinentia conferre non possent: Quia collatio est quædam donatio (sic passim appellatur) Donare autem prohibetur is, cui libera bonorum administratio concessa est *l. contra 28. §. si filius d. de pact. l. filius. 7. §. c. d. de donat.* Ergo cum hodie Monachi nullam prorsus habeant bonorum ad Abbatem pertinetium administrationem, dici non potest eos beneficia illa conferre posse.

Nec etiam Diocesanus Episcopus simplicia illa beneficia conferre potest, quippe qui regularia beneficia nunquam ordinario jure conferat, Abbatialis enim administrationis partem faciunt, sunt ex bonis ad Monasterium & Abbatis curam pertinentibus, & ex media posteriorum Canonum, & novissima constitutionum Pontificiarum Jurisprudentia Episcopi ad eas res, ad ea bona manus extendere non possunt: Sed soli Abbates ea committunt sicut rem suam propriam, cui-cunque voluerint ex suis Monachis, ut loquitur Ludovicus VII. *in veteri charta pro Cluniac. Abbatia in Biblior. Clun. pag. 376.* Episcopus, inquam, regularia beneficia nunquam ordinario jure confert, sed tantum jure devoluto, ut in Monasteriis non exemptis sua autoritate conferat ea beneficia, quæ Abbas per sex menses conferre neglexerit, & in exemptis autoritate Apostolica *cap. quia regularis;*
de

de supp. neg. Præl. in Clem. Eoque solo casu Episcopus de beneficiis regularibus disponit ex eo Decreto Viennensis Concilii, in nostra autem specie jam toties probatum est devolutioni non esse locum.

Quarto si Abbatiali Sede vacante, aliquod Claustrale beneficium vacaverit, idem plane dicendum, ac supra de simplici, nam illud magis etiam pertinere videtur ad curam, & administrationem Abbatis, qui etiam solus in antiquis Patrum regulis officia Claustralia committit & aufert, unde dicuntur *manualia*. Ideoque placuit eorum collationem servandam esse futuro Abbati, nec enim adeo res urget, ac in parochialibus Ecclesiis. Sane utroque illo tertio, & quarto casu, si nempe Abbatiali Sede vacante, vel simplex Prioratus, vel Capella regularis vacaverit, vel Claustrale beneficium, verius est Summum Pontif. ea conferre posse, nec novum Abbatem expectare teneri, quia generaliter ei data est præventio in omnes collatores, & Patronos Ecclesiasticos. Vel forte melius, non propter eam præventionem, quippe quæ duos collatores supponat, & alterum ex iis altero diligentiorum, quod Abbate mortuo dici non potest: Melius, inquam, quia cum S. P. sit Ordinarius Ordinariorum, & omnium beneficiorum Ecclesiasticorum plenariam dispositionem suo jure habeat. *cap. antiqua. 2. 3. ex. de privil. cap. licet. 2. de præb. in 6.* Ordinariæ illius potestatis obtentu (quam etiam agnoscimus in Gallia) quælibet beneficia confert: Propter plenam hanc potestatem facere potest, quæ facere possunt collatores & Patroni Ecclesiastici, ait D. Louetius in notis ad Commentaria Molinæi in reg. de inf. res. num. 6. pag. 7. in fin. Sicque dici recte potest beneficiorum omnium vulgò duos esse collatores ordinarios, alterum universalem, puta S. P. alterum specialem, puta diocesanum Episcopum, aut alium inferiorem Prælatum. Unde si Abbas quoquomodo deficiat, Summus Pont. quasi solus collator suo, pleno, & ordinario jure confert. Eo vivo, vel etiam non negligente conferre poterat, potest etiam eo mortuo, quasi solus Ordinarius remanens.

Denique ut ad celeberrimam hanc questionem nihil quidquam excidat, Carolus Molinæus in Consilio. 48. quærit an Conventus aut Capitulum, Abbatiali Sede vacante, præsentationem Abbati faciendam admittere, & ita præsentatum instituere possit? Regularis Prioratus S. Petri, dependens ab Abbatia S. Albini Andegav. est in præsentatione Joannis, & in collatione Abbatis S. Albini: Abbatiali Sede vacante vacat ille Prioratus: Joannes Patronus Jacobum

Monachum præsentat Capitulo hujus Monasterii; quæritur an illud eam præsentationem admittere possit? Molinæus ibi affirmat, quo casu debita & necessaria est collatio & institutio, ea transit ad Capitulum, *d. cap. 1. de instr. in 6.* Cum propter eam necessitatem sine ullo ferè damno & præjudicio Abbatis fiat.

CAPUT TRIGESIMUM QUARTUM.

*Ad quem pertineant vacantis Ecclesiæ Patronatûs fructus :
Ejusque Custodia. Ad cap. 4. ex. de off. jud. Ord.*

CONVENIT quidem officio Patroni, ut Ecclesiam & ejus Clericum tueatur, & defendat: Sed cum ea Clerico viduata est, quæritur ad quem pertineat ejus vacantis Ecclesiæ Custodia, tam in spiritualibus, quam in temporalibus. Jure communis vacantium Ecclesiarum Custodia pertinet ad diocesanum Episcopum, cujus præcipuè interest, earum bona non dilapidari. In quibusdam locis Archidiaconi Custodiam illam sibi vindicant, ut de Archidiacono Richemondie in Anglia *in cap. 6. ex. de instr. in 6.* Cui non minimam lucem assert Rogerus ab Houeden *ad an. 1201.* Et de Laudunensi Oldradus *in consilio. 194.* atque etiam Gregorius M. *lib. 1. reg. Ep. 10.* generalitèr ait *Archidiaconum per Archidiaconatus Ordinem Ecclesiæ Custodiam habere.* Cum olim vacabant Episcopales Ecclesiæ, ut plurimum Summus Pont. visitatores mittebat, qui eas custodirent, ut passim videre est apud eundem Gregorium: Et in Gallia Rex Christianissimus mittebat Missos Dominicanos, qui cum illis visitatoribus vacantem Sedem custodirent, ut est *in Capitulari Caroli Calvi ad Carisiacum cap. 8.* & in eam rem plures sunt Hincmari Rhemen. Epistola 10. 2. *Concil. Eccles. Gall.* Constat vero Reges nostros semper habuisse Guardiam seu Custodiam majorem Ecclesiarum vacantium, & primum illud esse caput Regalia. Illud etiam in Angliâ obtinuisse docet Matthæus Paris *in Joan. Rege ad an. 1215.* ac tandem Duces & Comites idem quoque juris usurpasse, probat Dadinus Altaferra *in lib. de Duc. & Comit. cap. 8.* Eorum exemplo Patroni vacantium suarum Ecclesiarum Custodiam sibi vindicarunt *cap. in quibusdam. 12 ex. de pæn. cap. generali 13. de elect. in 6.* & Matthæus Paris laudato loco generalitèr ait omnes Pa-

ronos habere Custodiam suarum Ecclesiarum cum vacaverint; unde Patroni aliquando etiam dicuntur Custodes aut Guardiani. Sicut in *Cod. Th. Patroni horreorum Portuensium*, Custodes erant, Custodiam habebant horreorum, quæ erant in portu urbis Romæ. Ita etiam in jure Canonico Patroni habebant Custodiam suarum vacantium Ecclesiarum, vel ex ipsa fundatione, vel ex antiqua consuetudine, quæ pro lege habetur. Nec illud a ratione naturali abhorret, ut qui bona sua Ecclesiæ donavit, ea tueretur & Custodiat, quandiu eo legitimo. defensore suo, puta proprio Sacerdote caret. Si ergo Patronus quoquomodo habeat suæ vacantis Ecclesiæ Custodiam, facere Canonēs volunt, ut eam honorare faciat *Can. considerandum. 16. q. 7.* Id est, in ea divinum officium celebrari, juxta ejus fundationem, & ejus prædia servari, ut videbimus *ad cap. 1. b. 1.* Sed cum ex ea fructus & obventiones quotidie percipiantur, quæritur quis eas percipere debeat, & ad quid destinentur. Jure communi fructus vacantium Ecclesiarum, deductis utilibus impensis, servandi sunt futuro Clerico *cap. 2. ex. ne Sede vac. al. innov.* Sed sensum Episcopi fructus illos sibi retinuerunt ex rescriptis Apostolicis: Archidiaconi vel ex privilegio, vel consuetudine fructus prioris anni minorum beneficiorum suos fecerunt, quod etiam *deportus* dicebatur, de iis idem *Altaferra lib. 3. dissertat. jur. Can. cap. 14.*

Sicut vero Reges & Principes Episcopalis Ecclesiæ vacantis fructus omnes percipiebant. *Flodoardus in fi. Rhen. histor. Innoc. III. lib. 3. reg. Ep. 40. Joan. Saresberien. Ep. 78. Guillelmus Neubrig. lib. 2. hist. Anglic. cap. 22. & lib. 3. cap. 26. & lib. 5. cap. 10. & alii plures,* quod etiam *Alexander III. Ecclesiam Rom. colegare* subscribit in *vita & processu S. Thomæ Cantuar. lib. 4.* Ita & Patroni jus illud sibi vindicarunt, ut vacantium Ecclesiarum suarum fructus caperent. *Mathæus Paris ibidem,* & post eum *Mathæus Vuestmonasteriensis ad an. 1246. & d. cap. 12. ex. de pæn. d. cap. 13. de el. in 6.* Et ex iis omnibus repetenda est ratio dubit. *ad cap. 4. ex. de off. jud. Ord.* cuius ea est species, quæ ad Ecclesiam Anglicanam pertinet.

Cum sæpius in Anglia collatio vacantium beneficiorum duabus potissimum de causis differretur, ultra quam patiantur sacri Canonēs: Prima erat, quod cum Patroni laici indignos Clericos præsentarent, & eos rejicerent Ordinarii, ab ea refutatione appellari solebat, ut in *cap. 29. b. 1.* Eaque appellatio ut plurimum excurrerat in longiores moras: Secunda erat, quod Ordinarii aliquando du-

bitarent de jure Patronorum, & fortè contenderent suas Ecclesias non esse Patronatas, unde lites de ipso jure Patronatus inter Ordinarios & Patronos oriebantur. Cantuariensis Archiepiscopus ab Alexandro III. petiit, an pendentibus istis litibus Ordinarii œconomos in iis vacantibus Ecclesiis instituere possent, qui fructus ex iis perciperent; eosque vel impenderent in earum Ecclesiarum utilitatem, vel fideliter servarent futuris Clericis. Ratio dubit. repetenda est ex Custodia & perceptione fructuum, quam Patronis competere diximus. Sed ea insuper habita Alexander III. admittit eam Cantuar. Archiepiscopi petitionem, ut pendentibus iis litibus Ordinarii œconomos seu Procuratores aut dispensatores in iis vacantibus Ecclesiis instituunt: Et quidem Clericos, quia laici communi fungi non possunt, ut multis probat Agobardus Lugdun. Archiep. in *libello. de dispensat. rer. Eccles.* œconomos inquam, qui ex Concilio Calcedon. earum Ecclesiarum bona curent, earumque fructus & obventiones aut impendant in earum utilitatem, aut servant futuris Clericis. Rationem decid. hanc afferunt veteres interpp. quia cum Patroni laici regulariter habeant tantummodo Ecclesiarum suarum curam & defensionem *Can. filii. Can. decernimus. 16. q. 7.* non etiam potestatem ullam in iis rebus, quas iis donarunt *Can. noverunt. 10. q. 1.* Ordinarii œconomos in iis vacantibus Ecclesiis instituere possunt, ne diripiantur.

Ab eo jure communi rectissime Hostiensis & Jo. Andreas excipiunt, nisi Patroni laici Custodiam suarum Ecclesiarum vacantium habeant, vel ex fundatione, vel ex singulari privilegio, vel ex longa consuetudine, *quales sunt*, inquit, *Rex Gallie & Rex Anglie, & alii quidam Principes d. cap. 12. ex. de pæn.* Tunc enim ne quidem S.P. in iis œconomos instituere potest, sed illi pleno jure suo utuntur. Et hoc producit Molinaus ad omnes Patronos laicos, cum in Gallia S.P. nullomodo iis derogare possit: Ita tamen ut Patroni illi fructus illos vacantium Ecclesiarum in usus suos convertere non possint, sed eos servant futuro Clerico, vel utiliter impendant in eas Ecclesias. Ubi autem jus commune obtinet, ut nempe in vacantibus Ecclesiis Patronatus, ab Ordinario constituantur œconomi, non tantum illi curant fructus, sed etiam ut in iis divinum officium celebretur per conductitios Clericos, quibus assignetur ex iis fructibus, unde honeste & congrue vivant *cap. pervenit. 28. ex. de appell.* Vel etiam si apud iudices laicos agatur, Clericos committunt, qui

lite

Ite pendente curent vacantem Ecclesiam.

Denique S. P. in d. cap. 4. ex. de off. ind. Ord. caute agit de Patronis laicis, tum quod in iis præcipue verendum sit direptionis periculum; seu ne bona Ecclesiastica diripiant d. cap. 12. ex. de pen. non etiam in Patronis Ecclesiasticis, quippe qui facilius redigi possent in Ordinem; per suspensionem aut subtractionem beneficiorum, ut hic addit glossa ex Alano Anglo ad primam Collectionem, tum quod in Anglia sæpius vacantium Ecclesiarum Custodia pertineret ad Patronos Ecclesiasticos. d. cap. 6. ex. de institut.

Eodem etiam referri potest cap. bonæ memorie. 51. de appell. apud Greg. Cujus species omnino repetenda est ex coll. 3. atque etiam ex Guillelmo Thomo in Chronicis ad an. 1202. ubi caput 18. sic inscribit *conflictus pro Ecclesia de Faversham, cum Archiepiscopo & Archidiacono nempe Cantuariensi, contra Abbatem & Monachos S. Augustini Cantuar.* qua de re in d. cap. 51. ex. de appell. Eo loci Thoms. ejusdem S. Augustini Monachus, sui que illius Monasterii jurium peritissimus d. cap. 51. meminit, & omnes litigantium rationes vicissim exscribit: Eam vero præcipue, quæ ad nostrum illud caput pertinet, quod Archiepiscopus & Archidiaconus contendeat Custodias vacantium Ecclesiarum in Cantuar. Archidiaconatu, tam de consuetudine, quam de jure communi principaliter ad Archiepiscopum pertinere, secundario & auctoritate Archiepiscopi, ad Archidiaconum: Contra vero Abbas & Monachi, Custodiam vacantium Ecclesiarum sui Patronatus, ad Abbatem & Monachos pertinere. Quod tamen omittitur in d. coll. 3. & ex eodem Thomo addendum est, transactione habita finitam fuisse hanc controversiam. Cumque species illa sit omnino longioris subseclii, eam proprio loco & tempore servare juvat, cum nempe, si Deus dederit, omnes Gregorianæ compilationis species effingere conabimur ex singulis locorum historiis, ex Epistolis, aliisque libris Sanctorum Patrum, & ex Scriptoris æqualibus.

CAPUT TRIGESIMUM QUINTUM.

Cum jus Patronatus ad Collegiatam Ecclesiam pertinet, utrum solus Prælatus præsentare possit, an ex consensu Capituli.

Ad cap. ea. noscitur. 6. ex. de iis, quæ fi. a Præl. sine cons. cap.

CONSTAT jus Patronatus pertinere posse ad aliquam universitatem, puta ad Monasterium, ad Collegium Canonico-
rum, ut suo loco videbimus: Sed eo casu quæstionis est, an solus Prælatus præsentare possit sine consensu Capituli, an vero ex ejus consensu & consilio? Huc omnino pertinet *cap. ea. noscitur. 6. ex. de his quæ fi. a Præl. sine cons. cap.* Illud est Coelestini III. S. P. ut palam est *ex. coll. 2.* Sed nullomodo deprehendi potest, quoniam & ad quos præcise mittatur; forte tamen missum est ad aliquem Archiepiscopum, quia indicat S. P. eum, ad quem mittitur habere Provinciam, quod omnino sapit Archiepiscopum. *Hincmarus in opusculis cap. 5.* Ejus Capituli species ea est.

Quædam Monasteria jus Patronatus habent in quibusdam Ecclesiis: Eorum Abbates & quidem soli, & sine consensu Capituli, ad eas vacantes Ecclesias idoneos Clericos diocesani Episcopis præsentant: Diocesani Clericos illos recipiunt & instituunt: Monachi aliquando ante illam institutionem, aliquando postea contradicunt & reclamant, quæ omisit Raymundus, & *ex ant. coll.* Bernardus in suis casibus rectissime addidit. Quæritur utrum facienda illa institutio per eam contradictionem impediri debeat, & facta rescindi, Sic etiam recte in *ant.* proponitur Capituli nostri quæstio. Potest quidem solus Abbas procurare negotia sui Monasterii *cap. 6. ex. de H. Mon. &* quidem ex eo juramento, quod electus præstat. *Ivo Carnot. in Ep. 144.* Et aliquando solus pro iis conveniri *cap. edoceri. 21. ex. de rescrip.*

Sed tamen responderet S. P. quod in præsentationibus Prælatorum intelligi debet, eas fieri de Collegiorum suorum assensu, sine quo non obviat firmitatem. Ex prima illa parte istius rescripti colligitur, cum præsentatio Abbatis Ordinario exhibetur, eum recte instituere posse:

posse: quia præsumere debet eam rite factam esse, puta ex consensu Capituli; semper enim omnia solemniter acta præsumuntur, nisi contrarium probetur: Præcipue vero cum a Patre, a Domino, ab eo qui præest, facta dicuntur *Can. absit* 11. q. 3. *Alciatus possim in lib. de præsumption.* Et ita quamvis Ordinarius in præsentationis litteris nihil videat de consensu Capituli, attamen ex quo Abbatis præsentationem videt, secure & juste potest eam admittere & præsentatum Clericum instituere, ut hic addit Hostiensis. Eaque institutio valet, donec probetur huic deesse Capituli consensum, quia juris præsumptione fulcitur, quæ obreptionem tollit & excusat. Unde cum *in cap. 7. ex. b. r.* Abbatisa Vinton. Monasterii præsentasse dicitur, ex ea præsumptione addendum est, eam præsentasse cum consensu Capituli: Aut utique eam solam jus illud habuisse, vel ex privilegio, vel ex longa consuetudine, ut mox videbimus.

Cum autem S. P. ait *Abbatis præsentationem factam intelligi de consensu Capituli*, Molinæus addit, *intellige, quod consensus Collegii, seu alias Capituli fuit expressus in instrumento.* Contra Hostiensis & ideo *¶ si Abbas non ostendat litteras de consensu Collegii, Episcopus tamen repræsentatum per eum secure & juste instituit.* Et hoc magis probarem, alioquin Abbas sibi soli per præscriptionem jus illud præsentationis acquirere nunquam posset, contra illud *cap. 6.* quia semper in instrumento diceretur, præsentationem fieri ex consensu Capituli, quod ejus continuam possessionem servaret.

Solius ergo Abbatis præsentatio facta præsumitur ex consensu Capituli; sed Capitulum contradicere potest, vel ante illam institutionem, vel postea: Si ante, apud ipsum Ordinarium facienda est ea intercessio, ne præsentatum admittat aut instituat, ea Abbati denuntianda, ut convocato Capitulo aliam præsentationem faciat: Si post, suam hanc intercessionem præsentato Clerico denuntiari debet, & eum vocare in jus, eamque adhuc denuntiari Abbati, ut in Capitulo de ea præsentatione agat: Eo tunc vocato, nec veniente Capitulum præsentare potest. Ac ne forte rescindatur ea præsentatio, quasi facta sit in scio & contempto Abbate, in præsentationis litteris exprimenda est rei gestæ veritas, quod nempe solus Abbas jampridem male præsentaverit, quod Capitulum contradixerit huic præsentationi, & aliam eo solemniter vocato fecerit.

Hostiensis ait *Capitulum huic solius Abbatis præsentationi contradicere posse, intra seu menses, ex quo ad notitiam ejus pervenit, scilicet*

Abbatem præsentasse, & remittit ad cap. 2. b. cod. fir. ubi suam hanc sententiam confirmat ex cap. 5. in fi. ex. de concess. præb. Contra vero Molinæus jure probat glossæ & Panormitani sententiam, quod Capitulum sive ignoraverit, sive probe sciverit eam Abbatis præsentationem, post sex menses non amplius contradicere possit: Si sciverit ab initio, nec contradixerit, valet ea præsentatio, quasi huic consenserit cap. 2. b. t. Si eam ignoraverit, ipsum quidem inlicitum Clericum non amplius remove potest, quippe qui eam præsentationem habeat, quam præsumptio tætur, ut jam diximus. Et præterea præsentatus sit ab eo, qui habebat jus præsentandi, nempe ab ipso Abbate, qui alter erat ex Patronis, imo & eorum caput, quibus adde Molinæum in consuet. Paris. §. 55. glossa 10. num. 24. Sed elegantissime addit Capitulum posse juris sui recognitionem prosequi, ne præscribitur, quod nihil aliud esse videtur, quam Abbatem vocare posse in jus, & contra eum intendere, præsentationem illam ad eum solum non pertinere, sed ad eum simul, & ad Conventum.

Addit S. P. unde si constiterit Conventus, vel majoris & sanioris partis non adfuisse consensum, institutiones hujusmodi convenit evacuari. Sicut enim irrita est electio, quæ facta est iis contemptis, qui jus eligendi habent cap. quod ficit. 28. & cap. quia propter. 42. ex. de el. & el. por. Ita & ad præsentationem faciendam illi omnes vocandi sunt, qui habent jus præsentandi, nam quibusdam non vocatis ea est inutilis. Olim quidem inter Abbatem & Monachos omnia erant communia, inter eos omnes cor unum, anima una, & Abbas nihil proprium habere poterat, quod separatum esset a bonis Monachorum Cam. non dicatis. 12. q. 1. Ideoque omnia Monasterij negotia peragere tenebatur cum consilio Fratrum. In concordia Regularum S. Benedicti est caput sextum de adhibendis ad consilium Fratribus, & eo casu solus Abbas præsentare non potest: Sed si discreta sint bona & negotia Abbatis & Monachorum ut in d. cap. 21. ex. de rescrip. Si vacaverit ea Ecclesia, quæ ad solum Abbatem pertineat, ille solus præsentare potest; idem etiam ex parte Monachorum.

Denique addit S. P. nisi ex antiqua & approbata consuetudine, vel concessa libertate (id est privilegio) aliqui eorum (nempe Abbatum) probaverint commissi sibi Collegii, non debere in Ecclesiarum seu beneficiorum collationibus (idem est in præsentationibus) requiri consensum. Sic sola Abbatissa S. Crucis Pictavenfis habebat jus præsentationis ad Ecclesiam de Airaon. Innocentius III. lib. 3. reg. Ep. 226. Sic

Bec-

Beccenses Monachi Statuto Capitulari decreverunt, præsentationem beneficiorum soli Abbati competere, ea tamen lege ut suis sumptibus lites omnes eorum beneficiorum sustineat, ut est in *Chron. Beccensi ad an. 1279.* Et ita hodie solus Abbas Commendatarius præsentat, quasi omnia Monasterii honorifica jura ei a S. P. commendata, seu ejus curæ commissa fuerint, cum dignitate Abbatiali. Atque etiam dici potest omnes hodie Monachos instituta commendata idem præstitisse, eo olim Beccenses. Unde & hodie præsentatio jure communi ad solum Abbatem pertinet, nisi Conventus doceat, eam ad se pertinere, vel ex antiqua & probata consuetudine, vel ex singulari concessione, vel privilegio juxta nostrum illud Capitulum.

CAPUT TRIGESIMUM SEXTUM.

An jus Patronatus pignerari possit. Ad cap. cum Bertholdus 18. ex. de sent. & re jud.

Capitulum illud est Innocentii III. S. P. sed nullatenus constat ad quos mittatur: Pertinet ad Argentinensem, hodie Strasburgensem diocesim. Ejus species omnino repetenda est ex cap. 8. l. t. de sent. & re jud. in coll. 3. Nec multum ab ea recedendum, quam proponit Bernardus, in libro quem ita inscripsit, *casus longi super quinque libros Decretalium, a Domino Bernardo earundem præcipuo glossatore utiliter Compilati.*

Bertholdus Miles, seu vir nobilis in Westusensi Pago habebat curiam, seu fundum, in quo constructa erat quædam Ecclesia: Huic fundo addictum, & annexum erat jus Patronatus in ea Ecclesia, siquæ Bertholdus tanquam istius fundi Dominus, erat etiam Patronus istius Ecclesiæ. Bertholdus totam hanc villam pignori vel hypothecæ obligavit alteri Militi, puta Peregrino (illud erat ejus nomen, ut palam est ex ant.) creditori suo, & in istius obligationis tabulis jus Patronatus in sua illa Ecclesia sibi nominatim reservavit. Peregrino creditore mortuo Arrongus ejus nepos ejus hæreditatem adiit: Cumque vacasset prædicta Ecclesia, & hæres ille assereret jus Patronatus cum universitate, seu cum hæreditate Peregrini ad eum transiisse, ad preces Conradi Argentinenfis Episcopi, Brunum ejus diocesis Clericum, Argentin. Archidiacono præsentavit, ad obti-

nendam hanc Ecclesiam: Archidiaconus de voluntate & consensu Episcopi Brunum in ea Ecclesia instituit, & in corporalem ejus possessionem induci curavit. Bertholdus fundi Dominus se verum esse Patronum asserens, & quidem propter specialem juris Patronatus reservationem, Thomam Sacerdotem Conrado Argent. Episcopo præsensavit: Conradus Bruno favens Thomam admittere noluir, nec multo post decessit, nempe *an.* 1202. ut notant Sammarthani Fratres in *Gallia Christi*. In ejus locum electus est Henricus, apud quem nondum consecratum Thomas de refutatione prædecessoris Conradi conquestus est: Cumque forte Bruno etiam faveret Henricus, Thomas ab eo appellavit Rhemensem Archiepiscopum, eo tempore Sedis Apostolicæ Legatum, nempe Guidonem Paræum, Præfessum etiam Episcopum. Lis ea varie peracta est apud eum Legatum, & judices ab eo delegatos, & apud Cardinalem ab Innocentio III. datum auditorem, & omisiss omnibus illis articulis, qui faciunt tantum *ad sit. de sent. & re jud.* Notare juvat ea, quæ ad nostrum jus Patronatus pertinent.

Ait ergo Innocentius in *ant.* *His & aliis intellectis, sententiam duximus irritandam, memorato Thomæ adjudicantes Ecclesiam supradictam, cum per attestaciones nobis constiterit evidenter, ipsum a vero Patrono fuisse ad sequestratam Ecclesiam præsentatum, adversario super ea perpetuum silentium imponentes.* Sicque Brunus a pignoratione creditore præsentatus nihil juris habuit in ea Ecclesia, quia Bertholdus fundi Dominus nominatim jus Patronatus sibi reservaverat: Et sic in ea lite propter specialem hanc retentionem nullus erat dubitandi locus, nisi ex pluribus actis judiciariis, quæ fusi in *ant.* referuntur. Sed cum debitor pignorationis fundi Dominus eam reservationis clausulam omisit, quætionis est an creditori competat jus Patronatus huic fundo annexum.

Et quidem sicut jus Patronatus seorsim, & per se vendi non potest, ut videbimus *ad cap.* 16. *ex. b. r.* Ita & forte verius est, nec etiam pignori dari posse, quia illud tantum pignori dari potest, quod venditionem recipit *l. 9. §. 1. d. de pig. & hyp.* Jus Patronatus per se vendi non potest, ergo nec pignori dari. Joannes quidem Rex Angliæ Innocentio III. jus illud obligavit, in charta Pandulpho Sedis Apostolicæ Legato tradita, cujus ea sunt verba, *Nos propter hoc Domino Pape & Ecclesiæ Romanæ per nostras præsentis litteras obligavimus omne jus Patronatus, quod habemus in Ecclesiis Anglicanis. Charta illa extat*

in-

inter Epistolas Innocentii III. lib. 4. *regeſti Ep. 76.* Eam exſcribit Mathæus. Paris in *Joanne ad an. 1213.* Nec dicendum eſt eo caſu inutilem hanc pignoris conventionem autoritate Apoſtolica confirmari: Forte enim ipſo jure valebat; cum eſſet utilis Eccleſiæ, ut nempe ſi Joannes veniret contra ſolemennem hanc pacis chartam, juſ illud Patronatus amiſſeretur, ut ſupra dixerat. Eaquæ eſt quædam fiducia, aut legis commiſſoriæ ſpecies, cujus adhuc veſtigia quædam ſuperſunt in legibus Longobardorum lib. 2. *tit. 15. & 29. & in cap. un. cod. in 5. coll. in cap. 4. & 7. ex. de pignor.* Vel etiam dici poteſt, utilem eſſe illam conventionem, ut ſi Joannes ea reſciſſa ſuum juſ Patronatus habere vellet, magnam pecuniæ ſumnam Eccleſiæ Romæ ſolvere teneretur. Ut de Philippo Imp. in *Chron. Veſperg. ad an. 1198.* ac tandem ea pignoris conventio non impediēbat forte, quominus Joannes ſuo illo jure Patronatus uteretur, cum debitor hypothecæ poſſeſſionem retineat.

Cum autem juſ Patronatus fundo annexum eſt, & ille pignori obligatur nulla mentione facta iſtius juris, verior eſt Molinæi ſententia in *conſuet. pacif. §. 9. gl. 3. num. 5. & 6. & §. 83. 84. gl. 1. num. 49.* Quam ſequitur Brodæus ad *art. 31. ejusdem conſuetud. num. 15.* Nullum creditorem hypothecarium exercere poſſe juſ Patronatus, niſi ſpecialiter ei conceſſum fuerit, tum quia nullomodo habetur pro domino pignoris: tum quia proprie non poſſidet, Nullum inquam creditorem, nec quidem eum qui habeat ἀντιχρῆστον, quia, inquit Molinæus, ex fundo hypothecario fructus non percipit, niſi in ſolutum uſurarum, cum quibus præſentatio ad Eccleſiaſtica beneficia non poteſt habere functionem.

Sed & cum olim non tantum Eccleſiæ, ſed etiam villæ Advocatos haberent olim, *des avoués*: Advocatia illa pignori obligari poterat, cum eſſet omnino ſæcularis & prophana. Ejus rei luculentiffimum exemplum extat in veteri charta Abbatiæ S. Remigii an. 1126. apud Quercetanus in *proban. famil. de Caſtillon. pag. 22.* Manafſes de poſſeſſo tenebat in feudo de Comite Theobaldo Advocacionem villæ S. Remigii, quæ dicitur *Aiſcencella*, quam Advocacionem imperavit Domino de Baudeſjuant pro 40. libris, hæc ita vertit Quercetanus lib. 2. *cap. 10. laquelle avoüerie il engagea pour quarante livres*: Eaſque Advocacias quibuslibet pignori ſolitas indicat Honorius III. & prohibet ne in poſterum aliis pignori obligentur, quam iis ipſis Eccleſiis d. *cap. un. de pignor. in 5. coll.*

CAPUT TRIGESIMUM SEPTIMUM.

Cum Capella edificatur ad succursum parœcialis Ecclesiæ, quis sit ejus Capella Patronus. Ad cap. 3. ex. de Ecclesiæ aedif.

AD tractatum hunc nostrum valde pertinet *cap. 3. ex. de Ecclesiæ aedif.* quod est Alexandri III. ad Eboracensem Archiep. nempe Rogerum. In eo Summus ille Pontifex primo agit de Ecclesiâ matrice, quam & majorem vocat, & de alia intra ejus fines ædificanda. In antiquis Canonibus Cathedralis Ecclesiâ matrix appellatur, quasi sit aliarum Dioecesanarum mater. Sed cum intra fines alicujus parœcialis Ecclesiæ Capella aut alia quædam minor Ecclesiâ occurrit, parœcialis aliquando etiam dicitur matrix, quod veluti *jus maternitatis habeat in aliam*, ut ex quâdam Synodo Bisuntina refert Cironius *ad cap. 2. de fr. instrum. in 5. collect.* Hincmarus Rhem. *in Epist. ad Clerum & plebem Tornacæ Ecclesiæ*, parœcialem Ecclesiâ vocat *principalem*, alias vero Ecclesias appellat Capellas, & *de Capellis antiquitus subjectis Ecclesiis non æqualem*, sicut *de principalibus Ecclesiis collationem enigerat*, sed *principalis Ecclesiâ cum sibi subjectis Capellis debitam & antiquitus consuetam collationem conferat*. Principales vero Ecclesias aliis Ecclesiis loco Capellarum non subiciat. Capellæ illæ nobis rectissime dicuntur *des fillettes*, quasi sint filie matris Ecclesiæ.

Secundo agit de persona alicujus parœcialis Ecclesiæ, quam S. P. appellat etiam Rectorem ejus Ecclesiæ, ut & *in cap. ult. ex. ut lite pend. ni. inn. In Concilio Claromont. apud Innocentium III. passim in Epistolis*. Ac generaliter is dicitur persona alicujus Ecclesiæ, qui primus est in ea, & priorem in ea dignitatem obtinet.

Tertio docet S. P. quamvis causa intra fines rusticanae alicujus parœciæ nova quædam Capella, seu minor, vel ut quidam loquuntur, succursalis Ecclesiâ ædificari possit: Si nempe villa quædam, quidam vicus *un village* adeo distet ab Ecclesiâ parœciali, ut tempore Hyemali cum pluvie inundant, parœciani sine magna difficultate eam adire non possint, unde non valeant congruo tempore Ecclesiasticis officiis interesse. Hoc etiam apposite Carolus Calvus ad hunc locum exprimit *in suis Capitular. ad Tolosam cap. 7. Si neces-*

fitas

sisas populi exegeris, ut plures fiant Ecclesiæ, aut statuantur altaria, scilicet ut si longitudo, aut periculum aquæ, vel silvæ, aut alicujus certæ rationis vel necessitatis causa poposceris, ut populus & sexus infirmior mulierum scilicet vel infantium, aut etiam debilitum imbecillitas, ad Ecclesiam principalem non possit occurrere, statuatur altare.

His positis finge ad nostrum cap. Quædam villa, quidam vicus adeo distat a parocchiali Ecclesia, ut hyberno tempore parochiani ad eam venire non possint: De ea re conquesti sunt apud suum Dilectissimum, puta Cantuar. Archiep. & ab eo petierunt, ut in villa sua minorem Ecclesiam ædificaret. Sic enim ad alicujus minoris Ecclesiæ constructionem desideratur populi consensus, ut nominatim dicitur in d. cap. 7. Capitular. Caroli Calvi. Et præterea Dominus villæ viginti acras terræ frugiferæ conferre paratus est ad usum Sacerdotis, qui in ea Capella instituatur. Acra est certa quædam terræ mensura, quæ qualis sit, docet Ant. Augustinus ad hoc cap. 3. Et Hostiensis ait, eam esse vocem Anglica nam, & idem valere, ac jugerum vel arpentum apud Gallos. De eo verbo Spelmannus in glossario. Normanni eo adhuc hodie utuntur. Cantuar. Archiepiscopus Alexander III. tunc temporis S. P. consuluit, an & quomodo eorum vicinorum petitionem exequi posset: Ei mandavit S. P. ut in ea villa ædificet Ecclesiam, & in ea Sacerdotem instituat, sublato appellationis obstaculo, quam forte Rector & Clerici majoris Ecclesiæ interposuerint. Regulariter quidem nova quædam Ecclesia ædificari non potest in perniciem antiquæ. *Can. si quis. Can. Ecclesia. Can. quicumque.* 16. q. 1. quam in rem Mat. Paris ad an. 1187. in fi. exscribit litteras Urbani II. ad Cantuar. Archiep. Sed ubi necessitas occurrit, nulla habita appellationis ratione, nova Ecclesia jure potest ædificari: Tum vero præcipue, cum major & principalis Ecclesia multis redditibus aliunde abundat, ut in specie proposita: Semper enim curandum est, ut præ cæteris veteres Ecclesiæ sufficientes annonas habeant, ut est in laudatis Canonibus.

Addit S. P. Cantuar. Archiepiscopum in nova illa Ecclesia Sacerdotem instituire posse ad præsentationem Rectoris Ecclesiæ majoris, cum Canonico fundatoris assensu. Ex iis constat Rectorem aut Parochum matricis Ecclesiæ verum esse Patronum novæ illius Capellæ, cum Clerici præsentationem habeat. Glossa post Hostiensem ait, illud ita constitui velut jure cujusdam compensationis, quod nempe Capella fundetur in præjudicium majoris Ecclesiæ. Sed forte dicen-

dum est parochialem Ecclesiam summo jure Patronam esse Capellæ, quia ex ejus redditibus dotata est, nempe ex decimis & oblationibus parochianorum istius villæ *Can. Apostolicos in fin. 12. q. 2.* quæ jure communi sunt majoris Ecclesiæ. Et hinc ea Capella elegantissime dicitur *titulus paræcialis Ecclesiæ* apud Innocentium III. *lib. 2. reg. Epist. 137.* Id est eo loci, possessio majoris Ecclesiæ, ut ibi pluribus probat Bosquetus, seu ejus membrum, ut est in *Can. 11. Metensis Concilii.* Ita ut Sacerdos in ea institutus, sit tantum Vicarius perpetuus Rectoris Ecclesiæ majoris. Eoque referri potest *Decisio trigesima sexta Guidonis Papa circa fin.*

Cum Canonico fundatoris assensu. Quidam hoc intelligunt de Fundatore matricis Ecclesiæ, quidam de Fundatore novæ. Hostiensis, & ex eo Jo: Andreas rectissime illud accipiunt de antiquo Patrono matricis; quia non alius est Fundator novæ Capellæ, quam Cantuar. Archiepiscopus, qui cum in ea institutionem Clerici habeat, dici non potest eum debere huic præsentationi consentire, quam ei ipsi Rector majoris Ecclesiæ facere debet: Præterea favendum est huic Rectori, quia sicut sacri Canones nolunt novas ædificari Ecclesias absque illorum consensu, in quorum paræciis ædificantur, *Goffridus Vindocin. Abbas lib. 1. Ep. 3.* Ita & status Ecclesiæ mutari non potest, nisi ex eorum consensu, a quibus ea pendet. *Tritemius Abbas in Chron. Hirsaug. pag. 158.* puta Fundatoris, ut scribit nominatim Joan: Saresber. in *Epist. 126.* sicque cum bona, redditus, & obventiones matricis Ecclesiæ transferantur in novam Capellam, & in alium Clericum, necessarius est antiqui illius Fundatoris assensus, non modo quoad translationem reddituum in novam Capellam, sed & quoad præsentationem novi Capellani.

An igitur Fundator majoris Ecclesiæ præsentationem Clerici habebit cum Rectore? Quidam veteres volunt eum esse *compatronum*, ut loquitur Hostiensis. Sed cum S.P. dicat, in ea Capella instituendum esse Clericum *ad præsentationem Rectoris*, & postea *superfona* seu Rector matricis Ecclesiæ *præsentare distulerit*, forte verius est solum Rectorem habere præsentationem Clerici ad eam Capellam: Ita tamen ut petatur Fundatoris consensus, sicut in *cap. nobis 25. ex hoc tit.* Patronus non habet præsentationem Prælati, sed ejus electioni consensum præbet, eoque loci videbimus, quinam sit effectus istius consensus. Cumque in *hoc cap. 3.* jus præsentandi Clerici datur parochio majoris Ecclesiæ, eo referri potest nota veteris Scholiastis ad

Thucy-

Thucydidem lib. 1. ἔθος γὰρ ἢ ἀρχιερεὺς ἐκ τῆς μητροπόλεως λαμβάνειν mos enim est Sacerdotium a metropoli accipere, quæ nempe Coloniam condidit.

Denique in nostra specie jus Patronatus est omnino Ecclesiasticum, quippe quod Rectori competat ratione majoris illius Ecclesiæ, quam tenet. Ac licet Dominus villæ quædam novæ huic Capellæ conferat, attamen nec Capellani præsentationem habet, nec pro Patrono habetur, quia jus Patronatus sola constructione, & plena dotatione acquiritur: non etiam sola fundi donatione, in quo Ecclesiæ ædificetur, nec quorundam collatione prædiorum. Forte quidem habetur quasi benefactor, ut ita loquar, & quænam ei jura ideo competant, videbimus in tractatu de juribus honorificis cap. de benefactoribus.

CAPUT TRIGESIMUM OCTAVUM.

Quibus modis amittatur jus Patronatus.

Cum semel constitutum & adquisitum est jus Patronatus, excommunicantur qui malitiose procurant, ut Patronus eo privetur, *Oxoniensis Concilii Can. 4. in fine.* Sed tamen sicut Canonici juris Authores voluerunt certis modis illud adquiri: Ita & certos etiam modos constituisse videntur, quibus amittatur. Forte autem sicut Paulus lib. 3. sent. tit. 8. differentiam facit inter modos finiendi usus. & inter modos illius amittendi, quos tamen confundit, & indistincte refert Justinianus, Ita & non tam finale dici potest, aliis modis finire jus Patronatus, aliis amitti. Cum finitur, plane amittitur, nam extinguitur & evanescit: Cum amittitur, sæpius remanet aut durat, ac veluti dormit, vel ad alium transfertur, aut transit. Præterea quotiescumque finitur, deinceps Ordinarius pleno jure confert, non etiam quotiescunque amittitur.

Finitur ergo expresse renunciatione Fundatoris, de qua *in his Prolegom. cap. 15.* præscriptione Ordinarii, dum nempe per legitimum tempus vacantem Ecclesiam pleno jure contulit absque ulla præsentatione Patroni: Et hoc facilius admittitur, quasi res ad suam naturam, aut ad jus commune redeat, ex quo omnes Ecclesiæ sunt in

plena dispositione Episcopi. *Can. omnes Basilicae* 16. q. 7. Item finitur consolidatione collationis & presentationis, si vel Ordinarius adquisierit jus Patronatus, vel Patronus quoquomodo ceperit esse collator, qua de re *ad cap. 18. hoc tir.* Finitur etiam eo mortuo, cui soli donatum fuerat; aut exausta & extincta illa gente vel familia, cui assignatum fuerat, quasi mens ea fundatoris fuerit, ut iis deficientibus Ecclesia sua non amplius habeat Patronum, eique solus Ordinarius prospiciat & consulat. Denique finitur Ecclesia penitus extincta, ita ut nec aedes ipsae remaneant, nec iis adscripta bona: Forte enim jus illud cum usufructu illud commune habet, quod sit jus in corpore, puta in Ecclesia, qua omnino sublata ipsum quoque tollatur necesse est.

Nunc ad modos amittendi. Primus est, si Patronus Ecclesiasticus indignum Clericum praesentaverit, pro hac vice amittit jus Patronatus, ut suo loco videbimus: Sicut & si propria autoritate, & inconsulto Ordinario suam vacantem Ecclesiam contulerit, *Avenionensis Concilij Can. 30. apud Gassendum.* Secundus est, haeresis Patroni. Veteres Canonici juris interpp. volebant Patrono in haeresim prolapso, jus Patronatus omnino finiri & extinguere, quia omnia illius bona Ecclesiae vindicantur & adquiruntur, vel etiam contra Catholicos ejus liberos *cap. 10. & 13. ex de haeret.* Quidam tamen volebant illud interquiescere tantum, ut nempe illud recipiat Patronus, si quidem ab haeresi revertatur ad Ecclesiam, ut docet glossa, *ad Can. maximum* 1. q. 7. Sed aliter in Gallia invaluit. D. Louetius *ad Molinæum in regulam. de infir. resig. n. 419.* ait novae opinionis homines, puta Calvinistas praesentare posse ad Ecclesiastica beneficia; quia inquit, id genus homines per regias constitutiones, & regia edicta liberam habent omnium bonorum & jurium suorum administrationem, igitur, inquit, & collationum. Et subjicit. *De nominatione autem seu praesentatione ad beneficia, nulla superesse potest dubitandi ratio, quæ magis ad fructuum naturam accedit.* Et tamen cum Senatus Parisiens. *an. 1648.* judicasset eos praesentare non posse, & Ecclesiae Gallicae Praelati illud etiam assererent & observarent: Contra vero haeretici illi contenderent eam fuisse mentem Nannetensis edicti, & aliorum edictorum pacificationis, ut in eo jure Patronatus conservarentur, quod adscriptum erat eorum praediis: Rex Christianissimus mediam viam sequutus in sacro Consistorio decrevit *an. 1651.* Eos in eo jure conservandos esse, quia illud patrimoniale est in Gallia, sed

eos

eos ipsos eo jure uti non posse, & ideo aliquem Catholicum procuratorem instituere teneri, qui eorum nomine præsentet. Sic aliquando procuratores dari possunt ad eligendum, ut videre est apud Innocentium III. *lib. 3. reg. Ep. 154.* Et ad faciendam fidei professionem, sed illi debent esse probatæ fidei. Sic enim in *actione 4. Chalcedon. Concilii* Episcopus Dorylæi dixit, *procuratores sunt isti Ægyptiorum, & debent universalem Synodum sequi.* Sed hodie omnes fere Galliarum Episcopi procuratorem illum non admittunt, & pleno jure conferunt adjecta illa clausula *propter Patroni hæresim*, ut ita jus illud Patronatus glebæ adscriptum non omnino interdicat.

Et hoc sacris Canonibus, & fidei Catholicæ sanctitati magis consentaneum iis rationibus probare juvat. Publicæ utilitatis ratio extorsit, ut nostri illi hæretici, veterum Novatianorum instar, *suas Ecclesias, & loca sepulcris apta sine inquietudine possideant, sed nihil usurpent in Ecclesiis perpetuæ sanctitatis*, ut est in *l. 2. Cod. Tb. de hæres.* Id est in Ecclesiis Catholicorum, quas Gregorius Turon. *lib. 3. cap. 10.* vocat elegantissime *Christianorum Ecclesias.* Jure communi nec Ecclesias sibi constituere possunt, nec Clericos instituere, nec Episcopos facere *l. 11. 12. 14. 15. & 57. Cod. Tb. ibid.* Iniquum est, ut Ecclesias nostras ordinent, & iis addicant Clericos. In actione quarta Chalcedon. Concilii cum quidam Episcopi Ægypti de fide suspecti Patriarcham Alexandrinum eligere vellent, omnes Reverendissimi Episcopi clamaverunt, *si non recte sapiunt, quomodo eligere possunt Episcopum.* Nec multo post. Phorius Episcopus Tyri dixit, *quomodo conantur ordinationem facere, non eadem sapientes huic sanctæ & universali Synodo.* Hæc de Clerici præsentatione dici possunt, quippe quæ sit quodammodo electionis vice: Atque etiam Patronus propter eam præsentationem Ecclesiæ suæ dispositionem habere dicitur in *Can. rationis. 16. q. 7.* Imo & ipsam ordinationem *cap. 14. ex. hoc tit.* Omnes fere volunt jus Patronatus ab Ecclesia Catholica fidelibus singulari gratia concessum: Constantinus M. in *l. 1. Cod. de hæres.* sic loquitur *privilegia quæ contemplatione religionis indulta sunt, Catholica tantum legis observatoribus prædesse oportet: Hæreticos autem atque Schismaticos non tantum ab iis privilegiis alienos esse volumus, sed etiam diversis muneribus obstringi & subjici.* Nolite dare sanctum Canibus, id est Ecclesiæ ordinationem dare hæreticis oblutantibus, & dilacerantibus Ecclesiam, ait S. Anselmus *ad 7. Marthei,* & ita cavendum, ne potestas iis detur altaria nostra temerare, ait

Avi-

Avitus Viennensis in ep. 6. Solis fidelibus dicitur *petere & dabitur vobis*, soli fideles Sacerdotem ab Episcopo suo petere possunt, & iis solis dari potest. Hæreticis nullum debet esse suffragium in quolibet Ecclesiastico Conventu, ait Liberius S. P. apud S. Athanasium in epist. ad Monachos. Præterea diximus passim ex Sacris Canonibus, unum illud esse munus Patroni, ut Ecclesiam suam & ejus Clericum tueatur & defendat: Hæretici autem sunt hostes altaris ait S. Cyprianus in lib. de unitate Ecclesie sunt hostes sacerdotum idem in epist. 55. sectæ Catholicæ inimici lib. 42. cod. Tb. de hæret. Et ita de nostrarum Ecclesiarum instauratione non poterunt aliquando cogitare, quas penitus esse nolunt l. si qui 10. in fin. cod. de hæret. denique horrendum videtur, aut utique pudendum, si Clericus Catholicæ legis observator præsentationem ab hæretico emendicet. Ad eum referrem illud Aggæi Prophetæ cap. 2. Et dixit Aggæus, si tetigerit pollusus ex omnibus his (id est panis ille qui sanctificatus fuerat) nunquid contaminabitur? & dixerunt sacerdotes, contaminabitur. Et paulo post. Et omnia quæ obrulerunt, contaminata erunt; sicque vix est, ut hæreticus Clericum offerat aut præsentet, nisi etiam contaminetur ille Clericus.

Iis omnino adde doctissimam Adami Advocati orationem, quæ Sæc. anni 1648. præmittitur inter acta xxi. vñpñuata Cleri Gallicani an. 1645. 1646. num. 16.

Tertius juris Patronatus amittendi modus, est excommunicatio, ut nempe Patronus excommunicatus illud exercere non possit: Præcipue vero si sit Anathemate percussus, seu majori excommunicatione, quia inquirunt absurdum est, & omnino indecorum, ut qui est extra Ecclesiam, in ea jus aliquod sibi vindicet. In eam rem vide antiquas Decisiones Rotæ sub tit. de institut. & de jure Patron. Rochum de Curse. ad verbum competens num. 20. Pinssonium de oneribus Ecclesie §. 6. in fine. Eaque ratione olim in Anglia perversis quidam Prælati Patronos Ecclesiarum excommunicabant, ne ad eas vacantes præsentarent, ut videre est in quodam rescripto Innocentii III. ad fratrem Joannem de ordine Minorum apud Mar. Paris in additamentis pag. 104. Sic etiam si Patronus Ecclesie suæ Clericum occiderit, excommunicatur, & suum jus Patronatus amittit usque ad quartam generationem, ut est in constitutionibus Richardi Saresber. Episcopi cap. de Ecclesiis. Patronis 10. 2. Concil. Angl. & forte verius est sic excommunicato Patrono jus Patron-

natus interquiescere, & ut loquuntur dormire, donec ille ad sanam mentem, & ad Ecclesiam reversus fuerit. Sed interim æquius est, ut Ordinarius eum presentantem nec audiat nec agnoscat *Can. nullus 3. q. 4. vide Choppinum lib. de Sacra Politic. cap. 4. num. 12.*

Quartus est, Simonia, si nempe Patronus pecuniam, aut quid aliud inuito accēperit pro presentatione: Cum enim Simoniam committat, ut diximus *ad cap. 16. hoc tit.* majori excommunicatione feriendus est, a qua potest tantum a S. P. absolvi *cap. 2. sim. in extravag. commun.* De huiusmodi Patronis sic loquuntur sexti Arelat. Concili Patres sub Carolo M. *Can. 5. Ut laici opinino a presbyteris non audeant munera exigere, propter commendationem Ecclesiarum.* Id est presentationem, ut olim diximus. Quod etiam exscriptum fuit in *addit. 3. capitular. cap. 62.* Addit Hincmarus Rhemen. Archiep. in suis capitulis *cap. ult.* cuius ea est epigrapha quod pro Ecclesiis viduaris premia Patronis dari non debeant. Et statim in princ. *Sepe vos admonui de exeniis superfluis, contra Sacras Regulas, pro Ecclesiis viduaris, non dandis: Sed sicut audiui, vos non inde castigatis, sed vos ipsos, & vestros nutritos in maledictionem Simoniacæ hereseos traditis.* Et in fine. *Sed vos, & vestros nutritos in maledictionem mittitis, cum dato Patronis premio vobis & illis peccatum emitis.* Sed apertus Westminster. Concilium sub Richardo Cantuar. *ad an. 1275. Can. 8. in Chronicis Gervasii Angli.* Nulli liceat pro presentatione alicujus personæ pecuniam, vel aliquod emolumentum pacto interveniente recipere: quod si quis fecerit, & in iure vel convictus vel confessus fuerit, ipsum tam regia quam nostra freti auctoritate patrocinio ejusdem Ecclesiæ in perpetuum privari statuimus. His adde Roghium de Curte *ad verbum & utiles num. 9. & 10. & Choppinum laudato loco, sicut & ea quæ diximus ad cap. 16. in fi.*

CAPUT ULT.

De residentia ex fundatione.

Ubi actum est de conditionibus foundationi adhibitis, incogitantanter excidit non contemnenda illa quaestio *de residentia ex fundatione*. In ea de solis simplicibus beneficiis agendum, nam alia ipso jure assiduitatem exigunt personarum, *cap. ad huc. 13. ex. de Cl. non resid.* Sed omnes & veteres & recentiores Canonici juris interpretes asserunt eam esse generalem totius Ecclesiae consuetudinem, ut simplicia beneficia residentiam non requirant. Guillelmus Paris. *in lib. de collat. & pluralit. benef. cap. 14.* Contendit huc ita non esse ex constitutione vel Fundatione, *sed ex longa consuetudine per malitiam Clericorum usurpata.* Et tamen diutius ante eum Urbanus secundus in Concilio Placentino apertissime indicat Capellas residentiam non exigere, cum eas Parochiis & Canonicis illis conferri posse statuit, quorum tenuiores sint Ecclesiae vel praebendae *Can. Sanctorum dist. 70.* quod etiam probavit Alexander III. *in cap. eam te. 4. ex. de ac. qual. & ord. praefic.* Et hinc forte invaluit generalis ea consuetudo, simplicia beneficia residentiam non exigere, ita ut dici possit hodie id genus beneficia jure communi, & ex natura sua residentiae non esse obnoxia. Cumque Innocentius III. *lib. 1. Decretal. Epist. Ep. 82.* scribit *beneficia Ecclesiastica pia Fidelium devotione constituta fuisse, certis assignanda personis, ut per ipsas personas in Ecclesiis devotum servitium jugiter impendatur.* Hoc ad dignitates Ecclesiasticas referendum est, de quibus eo loci, & ad eas Ecclesias quae annexam habent animarum curam.

Rectissime tamen Innocentius IV. & Hostiensis addunt in simplicibus beneficiis residentiam aliquando desiderari *vel ex fundatione, vel ex statuto, vel ex consuetudine.* Ex fundatione, quando fundator in suae fundationis tabulis nominatim jubet, ut Clericus sui beneficii possessor actu & personaliter in eo resideat. Huic legi omnino standum est: Ab ea residentia ne quidem Summus Pontifex excusare aut dispensare potest, nec eam abrogare diuturna & longi-

gissima consuetudo *Feuerus lib. 3. de abusu cap. 1. num. 10.* Ubi enim coepit esse abusus, nulli unquam præscriptioni, aut contraria consuetudini locus esse potest. Non aliter vero simplex beneficium ex fundatione residentiam requirit, quam si conceptissimis verbis ab ipso fundatore imposita & expressa sit, nec ea facile imperata, aut imposita præsumitur. Tum quod ea quæ sunt contra naturam contractuum, iis nunquam inesse creduntur, & residentia est contra naturam simplicium beneficiorum. Tum quia semper Fundator fundationem suam referre voluisse præsumitur ad juris communis regulas l. 2. *Cod. de her. instit.* ex quibus residentia non requiritur in iis beneficiis. Et hinc quamvis Fundator iusserit in suo beneficio eum Ordinari & institui Clericum, qui tot Missas in eo celebret, attamen verius est illud residentiam non desiderare, cum Fundator eam nominatim non imposuerit, & ita semper voluisse præsumatur illud omnino remanere intra fines, & ut loquuntur, in natura simplicis beneficii. Eaque fundationis verba posita sunt tantum, ut denotent onus & officium huic beneficio impositum, quod Clericus juxta illius naturam vel per se, vel per alium in eo celebrare possit, non etiam respiciunt personalem ejus Clerici obligationem & residentiam, contra ejus beneficii naturam & generalem totius Ecclesiæ consuetudinem. Iis adde *Gonsalem ad Regulam. 8. Camell. Rom. glossa 5. a n. 73. ad 90.*

Sic etiam si simplex aliquod beneficium in quadam Collegiali Ecclesia fundatum sit, & Fundator in ejus fundatione nihil omnino de residentia scripserit, Capitulari statuto fieri potest, ut in posterum Clericus ejus beneficii possessor & titularis in ea Ecclesia residere teneatur. Statutum illud favore dignissimum est, quippe quod officio divino faveat, ut a Clerico residente diligentius celebretur. Sed tamen cum beneficiorum natura & prima fundatio non ita facile possit immutari, quædam desiderantur ut ea residentia Capitulari statuto recte dicatur imposita. Primo, ut nova quædam necessitas aut evidens Ecclesiæ utilitas residentiam postulet, ut notat Hostiensis *ad cap. ult. ex. de Cl. non residen.* Puta si sit penuria Clericorum, si in ea Ecclesia pauciores sint Clerici ad celebrandum officium. Et addit *si justa illa causa desit, ad Superjoris officium non spectare hoc præcipere;* quod nihil aliud est, quam vel Episcopum vel Capitulum pro potestate sua residentiam huic beneficio imponere non posse nisi ex justa causa, quæ de novo prodierit,

quia beneficiorum natura non ita facile immutari potest, ut jam diximus. Et in eam rem singularis extat declaratio Cardinalium ad Trident. Concilium *apud eundem Gonsaleim. num. 80. ejusdem glosse quintæ*. Secundo verius existimarem huic statuto adhibendum esse Patroni consensum, quia sine eo status Ecclesiæ immutari aut servituti cuidam subjici non potest, ut jam toties olim probavimus. At tandem forte tutius est Episcopali auctoritate confirmandum esse illud statutum *cap. 9. ex. de consuet.* eique accedere consensum Clerici possessoris aut titularis, quia ejus interest huic deservire beneficio, prout juxta primævam ejus naturam ei addictus est. Sed si eo consentiente conditum fuerit illud statutum, ex quo simplex illud beneficium residentiam requirat, & tamen Capitulum huic Clerico beneficium illud contulerit, qui nec residere possit (quod forte alibi sit Parochus) nec revera unquam resederit, forte verius est illud non amplius exigere residentiam, tum quia res facile redit ad suam naturam, tum etiam quia Canonici per manifestam & directam hanc contraventionem huic statuto renunciare voluisse præsumuntur *cap. 8. ex. de consuet. & cap. pro illorum. 22. ex. de præb. & dig.*

Denique si Fundator de residentia nihil dixerit, attamen longa consuetudo eam imponere potest, si nempe in ea Ecclesia illi tantum instituti fuerint, qui assidue resederint. Sicut enim illæ dicuntur Titulares & Sacerdotales Ecclesiæ, in quibus ex antiquo instituti sunt Presbyteri, ut olim diximus *ex cap. 7. Capitularium Hincmari Rbemensis an. 874*. Ita & simplex illud beneficium residentiam desiderat, in quo instituti Clerici aut residere coacti sunt, aut etiam sponte semper resederunt, eique consuetudini favendum est, cum utilis sit Ecclesiæ.

COMMENTARIUS

AD TITULUM XXXVIII.

DE JURE PATRONATUS

Lib. 3. Decretal. Gregorii noni.

A D C A P I T. I.

Aria est in variis collectionibus decretalium epigraphie hujus cap. sed rectissime Ant. Augustinus animadvertit illud extare totidem verbis in *can. 26. Concilii Cabilon. Secundi*, quod sub Carolo M. habitum esse scribit Eginardus *ad an. 813.* & ex eo Sigebertus. Addit Eginardus *convocatum illud fuisse super statu Ecclesiarum corrigendo per totam Galliam*. Et forte contra Patronos laicos (de quibus in *hoc cap.*) qui Ecclesiam eo tempore turbabant, ut palam est ex capitularibus Caroli M. *lib. 3. cap. 82. 83.* & *alibi passim*. atque etiam ex variis Ecclesiæ Gallic. Conciliis eo tempore habitis. Post epigraphen expendamus verba capituli.

In eo Ecclesiæ verbum ab Hostiensi accipitur pro jure Patronatus, ut etiam aliquando accipi docet Molinæus *ad. cap. ult. hoc tit.* Jo. Andreas & alii Ecclesiam accipiunt, pro bonis & possessionibus Ecclesiæ, & hoc ex *Antiqua Collectione* probare contendunt, quod in his Decretalium libris optimum est probationis genus, & ideo quam sæpius a nobis usurpandum. Ac tandem alii, pro ea ipsa Ecclesia, ad quam fideles conveniunt. Ego vero crediderim hic Ecclesiæ verbum generaliter accipi posse, & pro jure Patronatus, nam Patres Cabilon. in integro canone curant, *ne singuli hæredes singulos presbyteros habeant*, & ut Ecclesia pari eorum Concilio sacerdotem habeat, quæ omnino jus illud sapiunt: Pro bonis Ecclesiæ, nam tres eorum partes fieri dicuntur *in antiq.* Pro ea ipsa Ecclesia, propter ea verba *in antiq.* *Ut de uno altari tres partes fiant*, & in

fine, ut Ecclesia illa Sacerdotem habeat.

Hic etiam agitur de Ecclesia vacante, non etiam instituta, ut loquuntur veteres, seu quæ ordinatum & institutum clericum habeat: Nam, curant Patres, ut pari modo & pari consilio Patronorum Ecclesia illa sacerdotem habeat. Et ideo veteres Interpp. ad verbum illud, *per quam sacerdos*, addunt, *instituendus*.

Denique cap. illud pertinet omnino ad Patronos laicos. Primò enim in eo agitur de Ecclesiis, quæ in rebus propriis Patronorum constitutæ sunt, ut est in *Antiqua*. Secundo hic agitur de hæredibus Patronorum, hæredes autem non succedunt in jus Patronatus Ecclesiasticum, ut olim docuimus. Nunc ad sententiam capituli.

Sicut undecim Asiæ civitates ambitione certabant de templo ædificando, ait Tacitus *lib. 4. An.* Ita & olim plures Christiani sola etiam ambitione fundabant Ecclesias, ut earum constructores dicerentur, & solam istius nominis gloriam affectarent. Nov. 67. Sed post ædificatam & consecratam Ecclesiam, ejus bonis utebantur quasi suis. *can. 1. Cpanæ Synodi: & bixious, quasi propriis. In Synod. sententia Manuelis Patriar. Cpani cap. 3. & eam vocabant suam*, ait S. Abbo apud Aymonium Floriac. in *eius vita cap. 8. in fin.* Ita & sæpius Patronorum hæredes Ecclesiam ipsam, & ejus bona inter se dividebant quasi hæreditaria, & hoc potissimum eveniebat, cum Ecclesia constituta erat in propriis rebus Fundatoris, ut est in nostro Can. integro. Ejus rei exemplum extat in signe apud Fortunatum *lib. 1. Carm. 11.*

*Exiguam dederat hic Præsul Amelius arcem,
Christicolam populum nec capiente loco.*

*Quo vitæ claudente diem, pro lege graduque
Venit ad hæredes hoc opus atque locus.*

Eoque progressa est sequioris ævi malignitas, ut Patroni aut eorum hæredes suas Ecclesias earumque bona usurparent, venderent, in dotem darent. Agobardus Lugdun. in tractatu de dispens. totius rei Eccles. Nunc non solum possessiones Ecclesiasticas, sed ipsa etiam Ecclesia venundantur ab iis, quorum proavi & abavi eas construxerunt & dotarunt. Ordericus Vitalis *lib. 3. hist. Eccles.* Baldricus sororem suam Fulconi in conjugium dedit, & Ecclesiam S. Nicolai, quam pater suus construxerat, cum adjacenti fundo in maritaggio concessit. Nihil frequentius apud eum, & alios æquales, quam ut Patroni laici de suis Ecclesiis, earumque bonis disponentes quasi suis, & quidem sub obtentu sui

juris

juris Patronatus, & iis addi potest *Epist. 109. Innocentii III. lib. 1. reg.*

Huic illius temporis vitio consulere tentarunt illi ipsi Fundatores, cum Ecclesias suas commendare cœperunt Principibus ac Regibus, ne eorum hæredes earum bona usurparent. Sic Joannes Reomaensis Monasterii conditor & Patronus illud Clodovæo M. *sub immunitatis defensione tradidit, ne illius bona dividerentur a suis hæredibus*, ut palam est ex ejus Regio præcepto, quod jampridem laudavimus in *Prolegom. cap. 1.* Sic Radegunde suum Pictaviense Monasterium ponit sub tuitione Regum apud Gregorium Turon. *lib. 9. cap. 42.* Sic etiam in 2. *Suession. Concilio Can. 2. Ut missi nostri diligenter investigent de Monasteriis, quæ Dominum timentes in suis proprietatibus edificarunt, & ne ab eorum hæredibus dividerentur, parentibus & prædecessoribus nostris sub immunitatis defensione tradiderunt.* Eadem ipsa verba exscribit Carolus Calvus in suis *Capitulis tit. 9. cap. 2. & in cap. 2. Capitularis Compendiensis*, quod non ita pridem edidit Balusius in appendice actorum veterum ad Lupum Ferrar. Idem præstiterunt restauratores Monasterii Uticensis in Normannia, & ne aliquando instinctu demonis eos infestare possimus, Præfatum Cœnobium totius Normanniæ Duci ad tutandum contra nos, & posteros nostros ultro commendamus, apud Guillelmum Gemmetic. *lib. 7. bist. Norman. cap. 23.* quod etiam exscribit Ordericus Vitalis *lib. 3. bist. Eccles. ad an. 1050.* & aliud istius rei exemplum affert *lib. 12. ad an. 1113.* Eoque forte pertinent veteres illæ formulæ Marculfi de *munitione Regia, de Mundebarde Regis & Principis.*

Alii Fundatores ab hæredibus suis foundationes suas confirmari & subscribi curabant, ut passim occurrit apud Aub. Miræum in *Cod. donat. Piar. Andree Quercetanus in probationibus bistoria de Montemorenciaco pag. 14. 15.* veterem ejusdem foundationis Ecclesiasticæ chartam exscribit, in cujus fine legitur signum *Issemberti Fratris ipsius Episcopi, & hæredis ipsius beneficii*, quod Episcopus donabat Ecclesiæ. Signum *Hugonis filii ipsius Issemberti.* Ut ita hæredes Fundatorum Ecclesias illas tuerentur, nec earum bona usurparent. Huic Fundatorum pietati & providentiæ multa sacri Canones addiderunt (qui passim occurrunt apud Gratianum) ut sacrilegam eorum hæredum impietatem compescerent ac coercerent.

Verum in hoc nostro Cap. de iis Fundatorum hæredibus agitur potissimum, qui Ecclesias suas ita inter se dividebant earumque bona, ut alii haberent Ecclesiæ medietatem, alii aliam medietatem, vel

etiam

etiam alii tertiam, alii quartam, aut quintam, ut totidem verbis legitur in *Chron. Mauriniacensi lib. 1.* Occasione illius divisionis eveniebat, ut Ecclesiæ illæ proprio honore carerent, ut est in *Capitularibus Caroli M. lib. 1. cap. 100.* ut alii alium Presbyterum in sua parte habere vellent, alii vero alium in sua, ut est in *hoc nostro cap.* Sicque in plures collata una Ecclesia dividebatur, ut habent Constitutiones Orthobonis Legati *cap. 12. To. 2. Concil. Angliæ.* Ejus verba hic exscribam lubenter, quod valde pertineant ad nostram hanc Ecclesiarum divisionem, quæ oriatur ex discordia Patronorum. *Unitatem in omnibus, maxime vero in spiritualibus, & divinis officiis & ministeriis, ita perfectia sequitur, ut divisionem super omnia detesteretur, quæ desolationem & ruinam inducit.* Nec multo post. *Ex his Catholica unitas sanxit & auctoritas; ut in una Ecclesia unus sit rector, quasi unius corporis unum caput: sed stupefactiva zizaniarum seminator interdum per plurimum in una Ecclesia Patronorum discordiam diversis modis inducit, ut in plures collata Ecclesia dividatur.*

Perversam hanc consuetudinem extirpare primo tentatum est providentiâ Principum & Episcoporum admonitione *Can. considerandum 16. q. 7.* Canon ille aliquam interpretationem desiderat de qua fusius in *tractatu de juribus honorificis lib. 2. cap. 3.* Burchardus, Ivo, & Gratianus eum tribuunt Gregorio 4. melius forte Correctores Rom. eum tribuunt *Capitularibus Regum nostrorum, & legibus Longobardicis.* Primo enim extat Capitularium Caroli M. *lib. 5. cap. 44.* & ex eo relatus est *earum legum lib. 3. tit. 1. cap. 44.* In eo Can. statuit Carolus M. ut dissidentes Patroni cohæredes Ecclesias suas teneant, id est, inquit eo loci Archidiaconus, *in iis suum jus Patronatus habeant,* additur, *secundum Regis & Episcopi providentiam,* seu prout Rex & Episcopus ordinaverint: Male Burchardus, Ivo, Gratianus Regalis providentiæ non meminerunt, ut totum illud Episcopali tribuant. Primo enim Lotharius Imp. in *legibus Longobard. Capitulare illud Caroli M. exscribens ait secundum nostram providentiam, & admonitiones Episcopi* apud Boerium & Lindebrogium. Secundo in præcedenti *cap. 43.* Carolus M. agens etiam de Patronis sua potestate abutentibus, suas partes interponit.

Additur in eo *Can.* ut si cohæredes illi suas Ecclesias tenere velint, secundum Regis & Episcopi providentiam, *eas honorare faciant,* quæ verba duo forte continent, ut in iis divinum officium celebrari curerent, & iis prædia restitui, qua de re fusius in *d. cap. 3.* Additur adhuc

si cohæredes illi hoc contradixerint, ut in Episcopi potestate maneat, utraque eas Ecclesias ita consistere permittat, aut reliquias exinde auferat, quod quid sit videbimus ad cap. 2. hoc tit. Ad eam Caroli M. constitutionem respexisse videtur Ludovicus Pius in suo Capitulari post Synodum Aquisgran. cap. ult. & ita perperam, sui que propositi immemor Ansegisus ultimum caput illud exscripsit lib. 1. Capitul. Caroli M. cap. 110. Cum tamen totum hunc librum solis constitutionibus Caroli M. destinasset.

Denique cum eo Can. nondum adhuc sopitæ essent dissensiones illæ inter plures Patronorum hæredes, Cabilon. Concilii Patres in hoc cap. 1. prohibuerunt, nè ita suas Ecclesias, earumque bona inter se diuidant, quia in iis nullam amplius potestatem habent. Can. 1. 2. 6. 10. g. 1. ac si forte dissentiant in nominatione idonei alicujus Clerici, ad obtinendam vacantem Ecclesiam, volunt iidem Patres, ut diocæsanus Episcopus prohibeat in ea Missam celebrari, donec in concordiam redeant, & idoneum Clericum præsentent. Hoc etiam probavit Ludovicus Pius in addit. 3. Capitul. cap. 25. Sicque sacri Canones non probant illud Dolabellæ in lib. de limit. agror. apud Rigaltium, Ut in eodem templo tot sint aræ, & ad illud tot sint ingressus; quot sunt domini earum possessionum, quibus finem facit illud templum. Sed prohibent, ne de uno altari, id est de una Ecclesia quatuor partes fiant, & singulæ partes singulos habeant Presbyteros.

A D C A P I T. II.

Eodem pertinet cap. 2. Illud integrum extat apud Burchardum in Decreto lib. 3. cap. 226. desumitur ex Can. 32. Triburiensis Concilii, quod in Germania celebratum est sub Arnulfo Imp. an. 895. ut author est Regino Abbas ad eum an. ubi ait celebratam fuisse magnam Synodum apud Triburias contra plerosque sæculares, qui auctoritatem Episcopalem imminuere tentabant, puta in Patronos laicos. Quod ex eo exscribunt Sigebertus, & Trithemius Abbas. Cum autem in hoc Concilio, sicut & in Concilio Cabilonensi (ex quo desumptum est cap. 1. hoc tit.) Patroni nomen occurrat. iis quæ diximus in Proleg. ad hunc tit. cap. 1. addendum est, jam nono sæculo usitatissimum fuisse nomen illud. Quod adhuc probatur ex Chron. S. Vincentii de Witurno lib. 2. ubi agitur de Nor-

Normannis *Ecclesiarum Patronis* sub Ludovico Pio.

Cum igitur vacans quædam Ecclesia possidetur (potius forte quam obsidetur) a pluribus Patroni hæredibus, Tribur. Concilium in eo Canone integro eos hortatur, *ut ab iis concordî unanimitate procuraretur, ne propter aliquas disceptationes servitium Dei minuat, & cura populi irreligiose agatur.* Ex quibus palam est, in hoc Can. de iis Ecclesiis agi, quæ habent populum, quibus annexa est cura populi, quales sunt parociales Ecclesiæ: Nec aliter plures Patroni procurare possunt, *ne cura populi irreligiose agatur*, quam si unum, eundemque Clericum, & quidem idoneum concincentibus votis præsentent ad obtinendam hanc vacantem Ecclesiam, populus enim ad curam sui parocialis Presbyteri pertinere dicitur passim in sacris Canonibus.

Quod si plures Patroni hæredes (qui in integro Canone ideo dicuntur *comparticipes*, quod simul omnes sint Patroni, & habeant jus Patronatus, ut olim diximus) de ea Ecclesia dissideant, nec simul conveniant de uno Presbytero, sed alii alium præsentare velint, ita ut contentiones inter eos oriantur, atque etiam inter eos & Clericos qui ab iis præsentati fuerint. Jampridem Cabilon. Concilium iussit, ut diocesanus Episcopus prohiberet divinum officium in ea Ecclesia celebrari: Sed Triburiense addit, *ut ille idem Episcopus ex ea Ecclesia reliquias tollat, & sub magna cura honorifice colloquet eas, ejusdem Ecclesiæ claudat ostia, & sub sigillo consignet ea, ut nullus sacrum ministerium in ea celebret, antequam concordî unanimitate omnes unum eligant Presbyterum.* Hæc etiam exscripsit Gratianus & more suo interpolavit in *Can. si plures* 16. q. 7.

Primo igitur ab ea Ecclesia tollendæ sunt reliquiæ, sacra Sanctorum pignora, ut quæ positis illis reliquiis consecrata est, iis sublati ea quodammodo resecrata videatur. Dedicatio Ecclesiæ fieri non poterat olim sine reliquiis Sanctorum, *seprima Synodi Can. 7.* sed aliæ in ipso altari recondébantur, S. Paulinus in *Carmine* 24.

*Spectant de superis altaria tota fenestris,
Sub quibus intus habent sanctorum corpora sedem
Namque & Apostolici cineres sub calice mensa
Depositi, placitum Christo spirantis odorem
Pulveris, inter sancta sacri libamina reddunt.*

Aliæ in vasis aureis & argenteis honorifice asservabantur, & esse dicuntur in confessione, passim apud Anastasium Biblior. id est in capis

caplis, in tabernaculis, in quibus sancti Christianam fidem gloriosè continentur: Et videndum monet Hincmarus Rheimensis in suis Capitulis, *An seris munita sint*. Redissime autem Alanus Decretalium vetustissimus interpret Anglus, observat in hoc nostro cap. reliquias illas ab ea Ecclesia tollendas esse, quæ in vasis argenteis asservantur, non etiam eas, quæ in altari reconditæ sunt; quasi æternæ sedi datæ fuerint, ut fere in simili loquitur Paulus in *1^a si quis. 40. de relig. & sump. fun.*

Secundo jubet Concilium, ut Episcopus ostia ejus Ecclesiæ claudat, & sigillo suo signet, ne ullus in ea celebret divinum officium. Et hoc luculentissimus est interdicti Ecclesiastici exemplum, ex quo evincitur plus satis, non illud esse novum Ecclesiæ Rom. commentum, ut quidam volunt. Mens Concilii ea est, ut illi dissidentes Patroni clamore simul & timore hominum a discordia desistant. *Gaufridus Vindocin. lib. 2. Ep. 16.*

Denique Melendus, vel ut est apud Hostiensem, Molendus juris Canonici antiquissimus etiam interpret addit, hodie istius Canonis constitutioni non amplius esse locum, quia, inquit, recentiores quidam, hujusmodi Ecclesiarum divisiones non amplius hodie usurpantur. Melius forte Hostiensis quia si Patroni illi perseverent in dissidio, diocesanus Episcopus post quatuor menses, huic Ecclesiæ providebit, seu eam pleno jure conferet idoneo Clerico.

A D C A P I T U L U M III.

DESumptum est ex Concilio Lateran. quod sub Alexandrò III. habitum est an. 1179. ut scribunt *Guillelmus Neubrig.*, & *Guill. Tyrius*, qui huic adfuit. Neubrigensis illud reponit in *Can. 9. ejus Concilii*: sed Colonienfis editio Conciliorum in *Can. 17.* Eo tempore Patroni laici potestate sua plurimum abutebantur, ut palam est ex *Epist. 125. Joannis Saresber.* æqualis, & ex *Chronico Hirsaug.* de quibus omnino agitur in hoc cap. sicut & in duobus præcedentibus, ut probari potest tum ex historicis locis, quos ad ea laudavimus, tum quod in iis agatur de hæredibus Patronorum, qui nulli sunt in Patronis Ecclesiasticis. Quia vero domorum salus est in dominorum concordia, inquit elegantissime Dio. Chrysostomus in *Orat. 37.* Ideo Lateran. Conciliū

Patres more majorum tentant, dissidentes Patronos revocare in concordiam. Et quidem inter Ordinarium, & Patronum oriri potest duplex contentio: Vel quod Ordinarius Clericum a Patrono præsentatum rejiciat, & contra Patronus contendat eum esse admittendum: Vel quod Ordinarius asserat vacantem Ecclesiam non esse Patronatam, sicque illius collationem ad se pleno jure pertinere: Utroque illo casu Ordinarius lite pendente œconomum constituere potest in ea Ecclesia *cap. 4. ex. de off. jud. Ord.* & utraque illa controversia non agitur in hoc nostro cap. nec in *cap. 22. hoc tit.* Nam in iis Patronus intra tempus legitimum non præsentans amittit jus Patronatus, quod omnino iniquum esset orta controversia inter eum & Ordinarium: Quotidie enim Ordinarius vel præsentatum rejiceret, vel negaret eum qui præsentat esse Patronum, vel Patronatam esse illam Ecclesiam, ut post elapsum tempus eam pleno jure conferret, & hoc rectissime animadvertit glossa. Fingamus ergo.

Inter plures Patronos lis orta est de præsentatione unius Clerici ad obtinendam vacantem Ecclesiam, dum nempe alius alium, alius vero alium præsentat *pro sua defensione*, vel ut alibi legitur, *pro sua diffensione*, & utramque hanc lectionem ita tueretur Hostiensis, *pro sua diffensione*, quia revera dissentiunt, *pro sua defensione*, id est sui juris. Neubrigenus legit, *pro sua dispensatione*, quod etiam in margine advertunt Rom. Correctores. Eaque lectio convenire videtur cum ea quæ habet *pro sua defensione*, id est, in vim suæ Advocatiæ, aut sui Patronatus, qui defensio & dispensatio recte potest appellari: Eamque lectionem *pro sua defensione* servarem, quia in primo illo casu plures Patroni varios præsentant, pro jure Patronatus, quod omnes habere constat.

In ea lite Lateran. Concilii Patres in *hoc cap. 3.* distinctionem illam adhibere videntur: ut vel omnes illi Patroni se invicem Patronos agnoscant, & alter suum Clericum tueatur, alter suum, vel inter eos lis orta sit de jure Patronatus, quod nempe quilibet ex iis se solum esse Patronum intendat. Primo casu si nempe constet omnes esse Patronos, & idonei sint omnes Clerici a singulis præsentati, Ordinarius eum instituere debet, qui nominatus fuerit a majori parte Patronorum, runc enim plurimum suffragia vincunt, ut in *Can. 6. Nicæne Synodi*: Si autem Clericus ille sit incapax, removendus est & præferendus alius, qui majoribus juvatur meritis, sicut & si paria sint Patronorum vota: Quod si Episcopus eum, qui a pluribus no-

minatus fuerit & quidem idoneus, sine scandalo instituere non possit, puta quod videat eum non esse fidelibus acceptum, alterum ex præsentatis instituere potest, qui sit idoneus *Can. ult. dist. 63.* ac tandem si scandalum & periculum immineat, quod quilibet Patronus Clericum suum eo studio eove calore tueatur, ut alium quocunque tandem malo modo eiekturus sit, *ordinet Antistes Ecclesiam, sicut melius eam secundum Deum videris Ordinandam,* puta recurrat ad remedium Tribus Concilii, de quo *in cap. 2. hoc tit.* quod forte durius esset, ac vix admitteretur in Ecclesia illa, quæ populum habeat: Vel etiam in ea instituat oconomum, qui spiritualia & temporalia curet, ut *in d. cap. 4. ex. de off. iud. Ord.* tunc enim dolo caret. Vel denique alteri cuidam idoneo Clerico istius Ecclesiæ custodiam lite pendente committere potest, non etiam alteri ex iis qui præsentati fuerint, ut est *in Can. 11. Oxoniensis Concilii* quod sub Honorio III. celebratum est *an. 1222.* Hodie plures præsentati apud Regios iudices agunt invicem, vel interdicto uti possidetis, vel unde vi, & celeriter aut alteri ex iis adjudicatur *recredencia*, ut loquuntur, vel iudices illi eum in pleno possessorio tuentur: Vel sequelstrant controversam Ecclesiam, ut *in cap. 15. ex. de iudic.* seu ejus curam committunt alteri cuidam extraneo Clerico, juxta *Can. illum Oxoniensem.*

Secundo casu, si nempe quilibet ex præsentantibus asserat, se verum & solum esse Patronum, Lateran. Concilii Patres in fine istius *cap. 3.* volunt, ut nisi constiterit intra quatuor menses, (de eo tempore agemus ex professio ad *cap. 12. hoc tit.*) cuiusdam ex litigantibus competat jus Patronatus, sique finita sit ea lis, Ordinarius vacantem hanc Ecclesiam ordinare possit, id est, idoneo cuidam Clerico eam conferre, & quidem suo & pleno jure, non etiam devoluto, ut olim diximus. Et ita verus Patronus pro hac vice amittit jus Patronatus, ut etiam constituit Othobonus Sedis Apostolicæ Legatus in Anglia *circa an. 1248. in suis constitutionibus cap. Ne una Ecclesia dividatur in plures To. 2. Concil. Aglia.* Eoque casu tempus Patronis concessum, vel etiam lite pendente currit, ut quamcitus Ecclesiæ consulatur, ut videbimus *ad cap. 27. hoc tit.*

A D C A P I T. I V.

Desumptum est ex *Can. 7. ejusd. Lateran. Concilii* sub Alexandro III. apud Guill. Neubrig. *lib. 3. rerum Anglic. cap. 3.* Nec putaverim illud pertinere ad regalia, aut ad investituras, ut quidam volunt, sed ad illicitas omnium Patronorum, præcipue vero laicorum usurpationes.

Cum Patroni laici jus præsentationis habere cœperunt, statim Clericos in iis Ecclesiis, quas fundaverant, per potestatem instituere voluerunt: Id est propria autoritate, & inconsultis Episcopis. Sed statim etiam Justinianus in *Nov. 57. in fin.* constituit ut Patroni Clericos ad Episcopum deducant, qui eos examinet, an sint idonei: Ac si tales eos viderit, eos instituat in vacantibus Ecclesiis, sin minus, eos reiicere, & alios in eorum locum Ordinare possit *Nov. 123. cap. 18.* ac præterea prohibuit in *d. Nov. 57.* Ne Clerici a Patronis deputentur Ecclesiis, seu in iis instituantur, sine jussione diocæsani Episcopi, ut loquitur Julianus Antecessor *ad d. Nov. 57.*

Sic etiam Carolus M. *lib. 1. Capitul. cap. 90. & lib. 3. cap. 82.* prohibuit, ne Patroni laici Presbyteros in suis Ecclesiis Canonice institutos ab iis expellant & eiiciant. Et in eam rem plures editi sunt sacri Canones, quos refert Gratianus *causa 16. quæst. 7.* & alibi passim: Quique nec etiam pravam hanc consuetudinem evellere potuerunt. Nam & Alexander III. eam in Sveria, & Gothia obtinere scribit in *Ep. 19.* quam cum aliis edidit Syrmundus *post Epistolas Petri Cellensis, & in Gallia, Ivo Carnot. in Ep. 158.*

Sed tandem Lateranen. Concili Patres in *hoc cap. 3.* poenam statuunt & in Patronum laicum, & in ipsum Clericum. Et ita volunt primo, ut si Patronus laicus, vel Clericum in Ecclesia instituat, vel eum jampridem in ea institutum expellat, anathemate seu majori excommunicatione feriat. Nam & institutio Clerici, & ejus destitutio ad Episcopum jure communi pertinent: Imo nec Episcopus institutum Clericum ab Ecclesia removere potest, nisi prius eum gravioris alicujus criminis ordine judiciario convicerit & damnaverit *Can. inventum est 16. q. 7.* Addiderunt Avenionensis Concilii Patres *ad an. 1326. Can. 30. apud Gassendum. Ut Patronus, qui vacans beneficium propria auctoritate contulerit in illa vacatione ipso facto amittat*

jus

ius presentandi, & superior ad quem institutio pertinet, plenam habeat dispositionem illa vice. Sed & quod magis est, quamvis Episcopus inconsulto Patrono Clericum in ejus Ecclesia instituerit, forte tamen Patronus propria autoritate Clericum illum ab Ecclesia sua expellere non potest, quippe qui nullam in ea potestatem habeat, & Episcopus jure communi usus fuerit: Sed jure agat, puta suum jus Patronatus vindicet secundum receptas juris regulas. Quam in rem singulare est illud S. Thomæ Cantuar. Archiep. apud Mathæum Paris in Henrico II. ad an. 1163. Cum Archiepiscopus vacantem Ecclesiam de Ainesford, cuidam Laurentio contulisset: Willelmus Villæ Dominus, & sibi vindicans Patronatus Laurentium expulit: Pro quo facto Archiepiscopus Willelmum excommunicavit. Eadem extant apud Radulphum de Diceto, ad an. 1163.

Norandum est autem in hoc cap. 4. excommunicari Patronos laicos, qui vel Clericos instituerint, vel destituerint, sed pœnam hanc non irrogari Patronis Ecclesiasticis in cap. 3. §. in Ecclesiis ex. de privi. Ubi jubentur tantum Presbyteros instituendos Episcopis presentare; & additur, institutos autem Clericos inconsultis Episcopis non audeant remove. Ac si eos removerint (ne imperfecta sit ea lex, quæ prohibeat aliquid fieri, nec factum illud rescindat) non aliud forte succurrit, quam ut destituti illi Clerici ab Episcopo in eadem Ecclesia restituantur. Ejusque rei exemplum videre est apud Innocentium III. lib. 1. rez. Ep. 129.

Adeamdem quoque sententiam excommunicationis pertinet laicus ille Patronus, qui res ad Ecclesiam suam pertinentes pro arbitrio suo distribuere velit, nam in iis nullam amplius potestatem habet, cum Deo dicatæ sint *Can. si quis Principum* 16. q. 7. Et hoc etiam prohibet Manuel Patriarcha Cpanus in suis Synodalibus sententiis hoc nostro tit. apud Leunclavium lib. 3. juris Græcorum. Cumque Patres Lateranenses in hoc cap. 4. volunt, ut ille Patronus excommunicetur, forte verius est, eum non esse ipso jure excommunicatum, sed a diocesano Episcopo excommunicandum, ajunt enim *decernimus feriendum*, ergo sententia opus est. Et hoc probare contendit præstantissimus Janus a Costa ex cap. 3. ex. de institut. quod ait Capituli nostri executionem continere, cum enim post Lateran. Concilium, Thomas Cantuar. Archiep. excommunicationis sententiam tulisset in eos Patronos, Alexander III. eam confirmat in d. cap. 3.

Secundo jubent illi Patres, ut Clericus qui a Patrono laico in

Ec-

Ecclesia institutus fuerit, communione privetur, id est ad tempus suspendatur ab Ecclesiastica communione, puta a functione & exercitio sui ordinis, & ministerii Ecclesiastici: Ac si sit contumax, seu si per contumaciam in ea Ecclesia remanserit, ut in perpetuum ab ordine & ministerio Ecclesiastico deponatur, id est ab honore, functione, & exercitio sui ordinis, ut nempe simplex ea depositio a degradatione distinguatur: Et ita non statim Clerici suis ministeriis privandi sunt, sed primo suspendendi, ut admoneantur, & postmodum deponendi *cap. 1. ex. de jud.*

Sed cum ex receptis juris regulis progressus fieri soleat a mitioribus ad graviores pœnas, non satis constat quomodo Clericus a laico Patrono institutus tum primum communione privetur, & postmodum deponatur: Nec tamen est ὕστερον πρότερον; quia observandum est, plurimum interesse in sacris Canonibus, an privatio communionis depositionem præcedat: an vero sequatur: Si enim Clericus tum primum communione privetur, antequam deponatur, privatio illa communionis significat tantummodum suspensionem a communione Ecclesiastica, id est ab exercitio & functione Ordinis & ministerii Ecclesiastici, ut sic a minori pœna, puta suspensionis procedatur ad graviores, puta depositionis, *ut in b. cap. 4.* Sed si Clericus tum primum deponatur, & postmodum communione privetur, privatio illa communionis excommunicationem inducit, ut nempe Clericus a perceptione Sacramentorum separetur, & redigatur ad pœnitentiam, quasi majori excommunicatione percussus, ut si a mitiori pœna depositionis, procedatur ad graviores excommunicationis. Quam in rem videndus omnino *Gabriel Albaspinæus Aurel. Episcopus lib. 1. Canonice observat. cap. 2. sicut & Morinus lib. 2. exercitat. Ecclesiast. cap. 5.*

Denique ab ea definitione cap. nostri rectissime Joan. Andræ excipit, nisi recepta sit ea consuetudo alicujus loci, ut Patronus laicus Clericos instituat & investiat de suis Ecclesiis, eamque consuetudinem probaverit S.P. *ut in Can. Agatho. & in Can. in Synodo dist. 63. & in Can. non placuit 16. q. 7.* Unde in Gallia istius Capituli nostri definitio non obtinet in iis Ecclesiis, quas Rex Christianissimus pleno jure confert: Cum enim eas conferat *jure Coronæ, & ratione domanii, & summi Imperii*, ut loquitur Ludovicus XI. *in sua constitutione an. 1474. die 13. Julii*, & in iis quæ ad Coronam & summum Imperium pertinent, solum Deum autorem habeat, nec etiam in

iis aut Episcopum, aut etiam Summum Pontif. agnoscit, sed ille solus dispensat, & confert ea, quæ immediate a Deo accepit. Et ita etiam Rex Angliæ quosdam Prioratus in dominio suo habebat, de quibus disponebat libere. *M. Paris in Henrico II. ad an. 1164.* Idem etiam dicendum de iis Ecclesiis, quas Rex Christianissimus pleno jure confert aperta regalia cum nempe vacare incipiunt Episcopali Sede vacante. Quod utrumquejus probarunt sæpius Summi Pontifices, & utrumque reponitur inter privilegia Liliorum *cap. 3. & 8. apud Joan. Gally.*

A D C A P I T. V.

Pertinet ad Anglicanam Ecclesiam. Et statim observandum est ad eam pertinere omnia fere tituli nostri Capitula: Quod indicat in ea olim frequentissimas fuisse controversias *de jure Patronatus*, cum illud Angli maximo studio sibi vindicarent, ut docet passim *M. Paris*, sed potissimum in *Henrico III.* Atque etiam Reges Angliæ contendebant, *se Advocacionem & tuitionem habere omnium regni sui Ecclesiarum.* Quod Nicolaus II. S. P. eam dedisset S. Eduardo Angliæ Regi, & ejus successoribus, ut palam est ex ejus Nicolai Epistola ad eum Regem, qui solemnī charta eam confirmavit. Utramque & Epistolam & chartam exscribit Spélmannus *To. 1. Conciliorum Angliæ circa fin.* Ejus etiam privilegii meminit auctor *vizæ S. Eduardi apud Surium.* Ac tandem eo respexit Joannes Rex Angliæ, cum ait *se habere jus Patronatus in Ecclesiis Anglicanis*, apud Innocentium III. *lib. 16. reg. Ep. 76.* Sicque non mirum, si Baropes Angliæ adeo solliciti & frequenter agerent de jure Patronatus.

Nostrium igitur *cap. 5.* est Alexandri III. & ab eo mittitur in Angliam, ad Eboracen. Archiepiscopum, puta Rogerum ipsi Alexandro notissimum, ut testatur *M. Paris. Pars est cap. 4. en. de Cl. non res.* utrumque enim simul jungitur *in cap. 1. hoc tit. in parte 13. Lateran. Concilii sub Alexandro III.* & utrumq; pertinet ad presentatos Clericos, qui rejiciantur. Omnes fere interpp. post Hostiensē, nostrum illud *cap. 5.* referunt ad Patronos laicos: Sed male forsan, cum generaliter loquatur, & in eo ne verbum quidem de laicis, nam quod est in fine hujus cap. alio pertinet, ut mox videbimus. Fingamus ergo

Petrus

Petrus est Patronus Ecclesiæ S. Joannis in Eborac. diœcesi: Ecclesiâ illa vacat: Petrus Patronus Paulum Clericum, & quidem idoneum Eborac. Archiepiscopo præsentavit, ut in ea Ecclesiâ institueretur: Archiepiscopus Paulum non admisit, nam Ordinarius præsentatum Clericum examinare, & postmodum vel rejicere potest, vel admittere, ut videbimus *ad cap. 29. hoc tit.* Sed proculdubio in specie nostri cap. Eborac. Archiepiscopus Paulum ideo non admisit, quod ex Lateran. Concilio Clerici non aliter Ordinandi sint, quam si residentiam promittant in sua Ecclesiâ *cap. 3. ex. de Cl. non res. vel* ut est in antiquis Canonibus, *quam si jurent stabilitatem.* Et hoc etiam ad Clericos a Patronis præsentatos pertinere ait Alexand. III. *in d. cap. 4. cod.* quod ut jam diximus pars est nostri cap. Unde cum Archiepiscopus videret, Paulum non satis residere posse in ea Ecclesiâ, quod forte in alia pinguiori aut majori jam pridem esset institutus, eum non admisit: Et statim Petrus Patronus præsentavit Jacobum etiam idoneum, quem Archiepiscopus admisit, & instituit in ea Ecclesiâ S. Joannis: Paulus primo præsentatus Jacobum vocavit in jus ad Eborac. Archiepiscopum, ut Ecclesiâ illam ei restitueret: Archiepiscopus Alexandrum III. tunc temporis. S. P. consuluit, qui præferendus sit, an Paulus primo præsentatus nec admissus, an Jacobus secundo præsentatus & institutus? Nec quidquam Summo Pontifici expositum est de capacitate & incapacitate Pauli, ut recte notat Joan. Andreas, sed tantum generaliter ab eo. quæsitum est, quis præferendus sit. Ratio dubitandi ea esse potest, tum quia ex receptis juris utriusque regulis, qui prior est tempore, potior est jure, vel etiam in beneficiis Ecclesiasticis *cap. 54. de reg. jur. in 6.* tum etiam quia cum præsentatio pulsavit aures Episcopi, jus ad rem tribuit, ut olim diximus *in Prolegom. ad hunc tit.* id est, jus ad beneficium petendum & obtinendum, etiam si Ordinarius eam non admittat *cap. cum Bertholdus 18. ex. de sent. & re jud.* Sed cum alicui jus aliquod quæsitum est, nequidem S. P. illud ei tollere potest *cap. dilecto 28. ex. de verb. sig. & hinc fluxit regula Cancellariæ Rom. de non tollendo jure quæsito.* Ergo cum Paulus primo præsentatus ea præsentatione adquisierit jus ad rem, Eborac. Archiepiscopus illud ei tollere non potuit, præferendo Jacobum secundo præsentatum. Contra tamen Alexander III. refertur *dubium non esse, quin melior sit conditio Jacobi possidentis* (cum nempe Archiepiscopus eum instituerit) quamvis secundo tantum præsentatus fuerit. Rationem

decidendi hanc assert, quia priusquam presentatio per Ordinarium adproberur, ratum non est, quod a Patrono fuerit inchoatum. Nullomodo distinguit inter Patronum laicum & Ecclesiasticum, ut ei assignit Innocentius III. in cap. 29. hoc tit. Nisi vel dicamus in eo cap. 29. legendum esse. Lucii Papæ, non etiam Alexandri. nam Lucius III. in ea questione distinctionem illam assert in cap. 24. hoc tit. vel forte ideo Innocentium III. laudasse Alexandrum III. quod illud cap. 24. erat in 1. Coll. Decretal. Alexandri III. vel tandem de ea re aliud fuisse Alexandri III. rescriptum, quod hodie non extat, ut conijcit Hostiensis, & ex eo Joan. Andreas ad d. cap. 29.

Quidquid sit, Alexander III. generaliter ait secundo presentatum, & ab Ordinario institutum ei preferendum esse, qui primo presentatus est, nec ab Episcopo admissus. Addit Alanus Anglus interpres Decretal. apud Hostiensem, tum ratione presentationis, tum ratione Canonice institutionis. Sed recte glossa illud omisit: nam in ea specie non presentatio inspicitur ad preferendum Jacobum secundo presentatum, sed possessio, quam per institutionem adeptus est. Ad illud probandum glossa afferunt legem quoties 15. Cod. de rei vind. Sed cum prestantissimus Cujacius aliter speciem istius legis fingat, quam vulgo interpp. lib. 18. observat. cap. 31. utendum potius l. qui tibi 6. Cod. de bar. vel rei vend. Ubi cum aliquis hereditatem duobus vendidit, solus ille dominus est rei hereditariae, qui primo tradita est. Ita & in hoc cap. cum duo presentati sint, solus Jacobus controversi beneficii dominus est, cui traditum est, seu quem Ordinarius instituit. Sed quia jus Paulo quesitum ei non posset auferri, sagaciter unique S. P. indicat nullum ei jus quesitum ex ejus presentatione, cum ait quoniam antequam presentatio per diocesarium Episcopum adproberur, ratum non est, quod a Patrono fuerit inchoatum. Et ita olim presentatio erat tantummodo inchoamentum & praeambulum, ait Panormitanus, nec prius effectum ullum sortiri poterat, quam Ordinarius eam adprobasset. Sicut enim in jure Civili omnino inanis est libellus Principi oblatus, nisi Princeps ad eum rescripserit, & solo ejus rescripto jus contestationis conceditur, l. 2. Cod. quan. lib. Princ. dat. lit. Cont. sac. Et l. illam 33. Cod. de don. Ante illud rescriptum res est adhuc integra, ut recte Raguellus ad d. l. 33. Ita & antequam Ordinarius adprobasset presentationem, ex ea nullum jus presentato competeat, & ab Ordinario dilata collatione quilibet Patronus alium presentare poterat, quasi adhuc

res esset integra. Sed hodie alio jure utimur, ut videbimus ad cap. 24. §. 29.

Huic capitulo nostro non obstat prima ratio dubitandi, nam ea obtinet in iis, qui eodem jure nituntur, & in nostra specie Paulus nullum jus habet, ut diximus. Nec etiam obstat secunda, huic enim satisfacimus in Prolegom. ad hunc tit. cap. 22.

A D §. I.

Raymundus Gregorianæ Compilat. author unum illud cap. 5. confecit ex duobus, nempe primo & secundo; *b. t. in append. Later. Conc. sub Alex. III. parte 15.* Quodque observandum est, cum vel etiam in Collect. 1. duplex sit caput istius §. alterum de donatione alicujus Ecclesiæ; alterum de donatione juris Patronatus, quæ utraque donatio plurimum differt: attramen Raymundus primum tantummodo exscripsit, & veteres interpp. illud male, & contra mentem Alex. III. accipiunt de jure Patronatus, de cujus donatione ad cap. 8. hoc tit. Prius ergo de donatione alicujus Ecclesiæ a Patrono laico facta. Sed ut tollatur homonymia: Ecclesiam donare aliquando est Ecclesiam alicui Clerico concedere in titulum, ut divinum officium in ea celebret, & omnes illius fructus capiat, *ut in tit. de concess. præb.* Aliquando est Ecclesiam alicui donare in proprietatem, ut is eam pleno jure habeat quasi Dominus, eamque quasi suam ad posteros transferat, ut omnes illius obventiones aut redditus in suos usus convertat. Ex sacris Canonibus laici vel etiam Patroni Ecclesiam donare non possunt in titulum; hoc jus omnino spirituale solis Prelatis competit, ut pluribus probat Alexander III. In ep. 19. post epistolas Petri Cellensis. De ea donatione non agitur in hoc §. sed de altera, & quæritur an & quomodo Patronus laicus Ecclesiam religiosæ domui donare possit in proprietatem. Constat quidem eum Ecclesiam suam Clerico vel laico ita in proprietatem donare non posse, sed quæritur an possit religiosæ domui? puta vel Collegio Canonicorum, vel Monasterio, vel Xenodochio, quod alius repetendum.

Jam diximus ad cap. 1. in omnibus fore Christiani orbis partibus potentiores laicos, sed præcipue Patronos usurpasse passim Ecclesias,

clesias, earumque bona convertisse in proprios usus. Hoc in Gallia obtinuisse olim pluribus probat Fillelacus in *querela Ecclesie Gall.* In Svecia & Dania, Alexander III. in *ead. Ep. 19.* In Imperio Capano, Innocentius III. *lib. 1. reg. Ep. 99. & 102.* In Grecia, idem *lib. 3. reg. Ep. 73.* In Anglia Mat. Paris passim, ad quam pertinet noster ille §. Eo devenerat ille abusus, ut solum ipsum altare diceretur Episcopi, & Ecclesia alterius cujuslibet domini, ut loquitur S. Abbo Flori ac martyr apud *Aimoinum in ejus vita cap. 8.* Altare Episcopi, ut in eo divina faceret; Ecclesia domini, ut omnia ejus bona sibi vindicaret, eaque transferret ad hæredes.

Sed tandem pluribus repetitis Conciliis Imperatum est laicis sub poena excommunicationis, ut Ecclesias usurpatas restituant. Ea possitimum habita sunt undecimo sæculo sub Victore II. Sub Gregorio VII. Urbano II. Paschali II. & aliis. Unde quidam *divina inspiratione tacti*, ait Mat. Paris in *Guill. 2. ad an. 1090.* Ecclesias illas aut aliis Ecclesiis, aut Monasteriis restituere cœperunt, quas usurpaverant, & injuste possidebant. Sicut vero cum sacri Canones jussissent decimas a laicis restitui, placuit eas esse restituendas antiquis Ecclesiis, quibus jure communi debebantur. *Carolus Calvus in suis Capitular. ad Pistas cap. 9. & cap. 7. ex. de iis qua fi. a Prel.* Ita & proculdubio mens ea erat eorum Conciliorum, ut Ecclesiæ illæ usurpatæ restituerentur diocesanis Episcopis, qui de iis secundum juris Canonici regulas disponerent. Sicut tamen conniventibus oculis passi sunt Patres, decimas a laicis earum possessoribus restitui Monasteriis, aliisve religionis locis: ita & laici usurpatas Ecclesias iisdem locis restituere cœperunt. Et quidem ea ratione, quam elegantissime aperit & indicat Joachimus Vadianus Sangallensis *lib. 2. de veteribus Germania Monasteriis.* Ubi agit de Ludovico Ludovici Pii filio, quem alii sepultum volunt in Laureacensi Coenobio, alii in Campodunensi, & addit *Cujus exhumata ossa in summa veneratione Monachis illis habita sunt, quod quidem beneficentia & liberalitati ejus Campodunenses debere se existimarunt.* Multis enim in locis hoc tributum est fundatoribus, auctoribusque Monasteriorum, ut inter divos referrentur: adeoque verum est, quod a Plinio dictum est hominem hominibus esse Deum, atque hanc unam esse ad immortalitatem viam. Sicque laici decimas & Ecclesias ei fini Monasteriis facilius restituebant.

Sed eam restitutionem adumbrare solebant donationis titulo, conscribent donationum instrumenta, donationum chartas, ut est

in hoc §. quales multæ sunt apud Aubertum Miræum in *Cod. domit. piar.* apud aut horem libri *Du Franc-allou cap. 17.* apud Auborem libri *Le droit escriit & jugé entre les Cures, parte secunda;* & alios veterum chartarum compilatores: Scribebant se Monasteriis donare illas Ecclesias in Eleemofynam, unde simpliciter dicebantur Eleemofynæ in *Cron. Mauriniac. lib. 2.* Se eas donare ad victum Monachorum in eo Monasterio consistentium, in *Chron. S. Benigni Divion.* Pro remedio animæ suæ in *Chron. Senoniensi lib. 2. cap. 24.* chartæ illæ donationis titulum adhibebant, ait Joan. Saresb. in *Ep. 6.* Erant in testimonium donationis, ait ille idem in *Ep. 39.* Nihil etiam frequentius apud Ordinum Vitalem, apud Innocentium III. in *libris regesti & Epist. Decretal.* & alios ejus ævi scriptores: Atque etiam in antiquis Monasteriorum tabulariis & Chronicis, in confirmationibus Monasticorum privilegiorum, in quibus Abbates præcisè curabant Ecclesias illas iis donatas exprimi. Et hinc Guill. Thorius in *Chroniceis* caput illud interferit *appropriationes Ecclesiarum;* quæ nempe olim ejus Monasterio S. Augustini Cantuar. donatæ fuerant. Imo & cum ante posteriora illa Concilia potentiores Ecclesias donabant Monasteriis, eorum Abbates eas donationes a Regibus etiam confirmari curabant, ut videre est in *Cbron. Farfensi, & S. Vincentii de Wilturno apud Quercetarium To. 3. hist. Franc.*

Donationes seu restitutiones illæ benignius tolerabantur, ea etiam ratione, quia *Pium est, ex bonis aut redditibus Ecclesiasticis sustentationem aliquam Cœnobiis impendi, in quibus habitant regulares, qui relictis facultatibus propriis pauperem Christum sequuntur, ut in re omnino simili, nempe in decimis loquitur auctor Can. ult. 16. q. 1. & post eum Ivo Carnot. in Ep. 192. ultimæ editionis.* Eaque ipsa ratione Orthobonus Sedis Apostol. Legatus in Anglia sub Clemente IV. in *suis constitutionibus cap. 23. To. 2. Concil. Angliæ* prohibet *ne quis Ecclesiam aliquam alicui Monasterio appropriare possit, nisi illud adeo manifeste paupertatis prematur onere, vel alia legitima causa subsit, quod talis appropriatio non tam juri contraria, quam pietati consona merito censeatur.*

Verum non satis gratum erat Episcopis, Ecclesias suas (quæ nempe in eorum potestate & administratione esse debent ex fa cris Canonibus) a laicis injustis earum possessoribus transfettri ad Monachos earum etiam incapaces. Ideo iis Ecclesiarum donationibus tla-
cui adhibendum esse consensum Episcopi. Gregorius VII. in Con-

cilio

cilio Rom. quinto prohibuit ne Abbates Ecclesias illas retineant sine auctoritate Summi Pont. aut consensu Episcopi. Urbanus II. in Synodo Melitana Can. 5. & Claromontana Can. 7. prohibuit ne quis laicus Ecclesiam sine consensu, aut concessione Rom. Pontificis, aut Episcopi offerre presumat Monachis aut Canonicis. Paschalis II. in Concilio Londin. ne Monachi Ecclesias nisi per Episcopos accipiant. Quam in rem videnda est illius Epistola ad S. Anselmum Cantuar. Archiepiscopum, quæ recensetur inter Epistolas S. Anselmi lib. 3. Ep. 45. & huic addendæ sunt Epistolæ Joan. Saresb. 6. 28. 29. quæ omnes ad Ecclesiam Anglic. pertinent, sicut & nostrum illud cap. Et ita invaluit non amplius a laicis Ecclesias donari posse Monasteriis, nisi ex consensu Episcopi, qui *laus & donum ejus* dicitur in eod. Chron. S. Benigni, quod Episcopus eas donationes laudaret, id est probaret, aut ratas haberet: Eaque cœpit esse consuetudo Ecclesiastica, inquit elegantissime author Chronici Mauriniac. lib. 2.

Et tamen ab Alexandro III. petit Eborac. Archiepif. in hoc §. quid dicendum, aut statuendum de iis Ecclesiis, quas laici Monasteriis donabant. Sane apud veterum chartarum exscriptores multa occurrunt hujusmodi donationes, in quibus ne verbum quidem de consensu Episcopali: Ea forte ratione, quod Duces, Comites, aliivē petentiores Patroni laici existimabant Ecclesias illas omnino esse suas. Eo tempore dubitatum fuisse non dicerem de Ecclesiis injuste usurpatis, quia post tot repetitos Canones non amplius dubitationi locus esse poterat: Sed de iis Ecclesiis, quas illi Magnates non immerito asserere poterant esse suas, puta quas ab ipsis Prælati ipsi olim, aut eorum majores acceperant in beneficium id est in feudum, quæ de re passim in Capitularibus Regum nostrorum; Vel quas per præscriptionem longissimi temporis adquisivisse videbantur: Sed cum aliquis rem suam donat, nullius consensu indiget: Ergo in donationibus earum Ecclesiarum necessarius non erat Episcopi consensus.

Contra tamen Alexander III. rescripsit, cum laicus Ecclesiam ita donat loco religioso sine consensu Episcopi, *cum nihil agere*, id est donationem illam nullius esse momenti, ita ut Collegium Canonicorum, aut Monasterium, cui ea donata fuerit, eam sibi habere & vindicare non possit, sed ea remaneat in plena & libera administratione Episcopi. Rationem hanc asserit, quia *illud pro non dato habetur, quod ab eo datur, qui non possit de jure donare*; ea etiam dicitur in cap. 6. in §. hoc tit. in ant. coll. 1. nemo enim rem alienam donare potest uti-

liter

liter *l. 14. Cod. de don.* Sed Ecclesia quam laicus possidet, est res aliena, nam semper est illius incapax, quocunque tandem jure suam illius possessionem prætexat: Ergo eam donare non potest. Sed si huic donationi consensus Episcopi accedat, ea utilis est *cap. 7. ex eod.* tunc enim perinde est, ac si quis rem alienam donaret consentiente domino, quod recte & utiliter fieri potest *l. 9. §. 2. d. eod.* Sed & æquum est huic donationi accedere consensum Episcopi, quia omnes diocesanae Ecclesiae ad ejus curam & ordinationem pertinent *Can. omnes Basilicae 16. q. 7.* Ideoque antiquus earum status eo inconsulto mutari non debet *cap. 2. ex. de supp. neg. Præl.* Effic nequidem Patronus Ecclesiam suam religioſe domui donare potest, sed eam donationem chartula confirmatam diocesano debet offerre, ut est in *Can. 4. Wormat. Concilii.* Facilius autem his donationibus consentiebant Episcopi, cum & illi ipsi sæpius suas parochiales Ecclesias Monasteriis donarent, pro substantia Monachorum, ut est in *Can. 4. Tolerani Concilii tertii. Ad alimenta Monachorum*, ait Panormitanus *ad cap. 12. ex. de præb. & dig.*

Quæ adhuc ad eas Ecclesiarum donationes desiderantur, de iis acturi sumus *ad cap. 8. 11. 17. & 20. hoc tit.*

AD CAPIT. VI.

Integrum extat in *antiq. coll. 1. hoc tit. cap. 8.* desumptum ex *cap. 4. Lateran. Concilii sub Alexandro III. parte 15.* Cumque Summus ille Pontifex in hoc nostro cap. plures alloquatur, retinenda est ea epigraphæ *d. cap. 4. Herefordensi Episcopo & Abbatu de Forde Prælati Ecclesiarum Anglicanarum.* Multa occurrunt in hoc cap., quæ aliquam interpretationem desiderant: Quædam ex iis rejiciemus in commodiorem locum. Primo enim de Advocatis Ecclesiarum diximus in *Prolegom. ad hunc tit. cap. 10.*

Secundo hic agitur de Clericis conjugatis Ecclesiarum Anglicanarum, de quibus ea obiter observare juvat. Ex Apostolorum *Cap. 27.* ex Clericis soli Lectores & Cantores post ordinationem suam possunt contrahere matrimonium: Non etiam Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, ut eum Canonem rectissime interpretati sunt Trullani Patres in *Cap. 6.* forte tamen observandum est, quomodo Chalcedon.

Con-

Concilii Patres in *Can. 14.* hujus Apostolici Canonis meminerunt. *Quoniam in quibusdā Provinciis concessum est Lectoribus & Psaltes uxores ducere.* Nam ita forte indicant, non iis solis illud ubique concedi, sed in quibusdā Ecclesiis illud etiam permitti Diaconis, ut in *Ancyranā*; de quibus sic habet *Ancyranus Canon* decimus: *Diaconi, quicumque ordinantur, & si in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerint velle se conjugio copulari, quia sic manere nun possunt: Hi si postmodum uxores duxerint, in ministerio manebant, propterea quod eis Episcopus licentiam dederit.* Canonem illum in primo *Arelat. Concilio* renovatum, & in *Angliam* ex eo translatum, volunt *Balzus & Goduvinus in Londin. Episcopis n. 12.* qua de re dubitat rectissime *Spelmanus*. Quidquid sit, huic Canonis conceptissimis verbis derogavit *Jullinianus in Nov. 123. cap. 14.* & ita sensim posteriores sacri Canones Apostolicum probarunt. Unde cum *Augustinus Monachus* agens in *Anglia* *Gregorium Magnum* interrogavit, *an Clerici matrimonium contrahere possint, & si contraxerint, an debeant redire ad seculum?* Ex antiquis illis Canonibus respondit *Gregorius*, *Clericos, qui extra sacros Ordines constituti sunt, forivi debere uxores:* Et de suo iis Canonibus addidit eos etiam debere *stipendia sua exterius accipere, id est extra Fratrum consortia;* ut elegantissimè interpretatus est alter *Gregorius* nempe octavus in *cap. 6. de Cler. conjug. in 1. coll.* Vix enim est, ut Clericus uxorem habens cum aliis Clericis iisque inuuptis communem vitam ducere possit. Postea quaesitum est, & variè rescriptum, an inferioris ordinis conjugati Clerici Ecclesiastica beneficia retinere possent, sed hoc non est istius loci.

Verum in *Anglia* vix unquam prohibere potuerunt Sancti Patres & sacri Canonēs, ne vel etiam Presbyteri uxores palam ducerent. Eamque perversam consuetudinem plurimum firmavit illud *Henrici primi Regis Angliæ*: Qui cum suis Prælati in Concilio *Londoniensi* promississet, se omnino abrogaturum matrimonia Clericorum, a singulis conjugatis Clericis magnam pecuniæ summam exegit pro redimendis uxoribus, ait *Mat. Paris* in ejus vita, seu eos redemit a dimittendis uxoribus, ait *Rogerus ad Hoveden in eodem Henrico primo*. Et sic in *Anglia* palam & velut Regia auctoritate confirmata sunt conjugia Clericorum, de quibus in Regem convenerant Prælati. Cumque iis fere temporibus *Angli Normanniam* tenerent, & postmodum *Aquitaniā, Andegaviā, Coenomanniā, & Turoniā* habuerint, forte ab iis in *Galliā* transiit ea consuetudo, ut etiam

in

in ea omnes fere Clerici, vel etiam Presbyteri essent conjugati, contra sæpius repetitos Canones Ecclesiæ Gallicanæ Ludovicus Grossus in vita S. Bernardi Tyronensis. Lanfrancus in vita S. Herluivi. Baldrichus in vita B. Roberti de Arbriffello. Vita S. Hugonis Grasinopoli apud Surium die 1. April. Consuetudinem illam a Normannis, & Dacis inductam fuisse in Neustriam scribit Ordericus Vitalis lib. 5. hist. Eccl. ad an. 1080. In hoc nostro cap. 6. agitur omnino de Presbyteris conjugatis, ut palam est ex verbis illis in 1. collect. *Et si Presbyteri Ecclesiarum vestrarum Advocaciones acquisierunt*, quod forte non minimum facit ad ejus Capituli definitionem.

Tertio hic agitur de emptione & venditione juris Patronatus, de qua fusius ad cap. 16. hoc tit.

Quarto Agitur de quibusdam Presbyteris conjugatis, qui Advocatias seu jus Patronatus Ecclesiarum quoquomodo adquirebant, & quidem a militibus seu magnatibus, qui eo tempore jus illud habebant, ut passim docet Mat. Paris. Huic autem fini jus illud adquirebant, ut filios vel nepotes suos præsentarent ad obtinendas illas Ecclesias, ut etiam in cap. 6. ex. de fil. Presb. Et illi emptores nihil aliud obrendebant, quam diu recedam consuetudinem, ut palam est ex antiqua collect. Sed Alexander tertius in hoc nostro cap. damnat eam consuetudinem quasi perversam: Exiionensi Episcopo jubet, ut eas acquisitiones in posterum inhibeat seu impediat, & emptores illos Advocatiis illis, seu eo jure Patronatus privet. Duplex afferri potest ratio decidendi, altera generalis, quod jus illud seorsim vendi & omni non possit cap. 16. hoc tit. altera singularis quod sicut Presbyterorum filii & successione & donatione parentum indigni sunt l. sacris 45. Cod. de Episc. & Cler. Ita & nec ordinandi, nec admittendi ad Ecclesiastica beneficia, nequidem ab ipsis Patronis præsentati d. cap. 6. ex. de fil. Presb. juncta ant. Unde cum adeo detestandi, & odiosi sint, ea juris Patronatus adquisitio in eorum favorem facta non immerito rejicitur.

Cum autem Alexander III. rescribit emptores illos eo jure Patronatus privandos esse, quærunt interpretes, an etiam venditores eo privandi sint? Et forte illud cum Hostiensis, & Alano Glossatore Anglo affirmandum est, ita ut ab eo jure omnino liberata sint Patronatæ Ecclesiæ: Tum quia venditor simoniam perinde committit ac emptor, Can. Salvator. 1. q. 3. cap. veniens. 19. ex. de sim. Tum quia post admissum illud delictum, æquius est, ut res ad jus commune redeat

deat

deat, nec amplius simoniacos illos Patronos habeant Ecclesiæ. Et hoc probavit Trident. Concilium *sess. 25. de reform. cap. 9.* iis verbis. *Nec dictum jus Patronatus venditionis, aut alio quocumque titulo in alios transferre præsumant, si secus fecerint, excommunicationis & interdicti pænis subjiciantur, & dicto jure Patronatus ipso jure privati existant.*

Sicut vero Ecclesia, per emptionem & venditionem Advocatiæ, ab Advocatis seu Patronis liberatur: Ita & æquum est etiam, ut illi Advocati ab eo servitio liberentur, quod forte debebant Ecclesiæ, propter eam Advocatiam *cap. 5. de pignor. in 5. collect.*

Sed si venditor pecuniam seu pretium acceperit, quæstionis est an illud restituere debeat, & cui, an illud retinere? Hostiensis ait, *pretium illud remanere apud venditorem*, quia inquit, *in hoc cap. & aliis similibus, Soli emptori pæna imponitur, non etiam venditori.* Sed forte verior est sententia ultimæ glossæ *ad cap. de hoc 11. ex de simo.* quod ipsi Ecclesiæ Patronatæ restituenda sit ea pecunia, cui per simoniacam hanc venditionem utcumque facta est injuria. Quod etiam probare videtur Molinæus *in breviori nota ad d. cap. 11.* unde cum judices de ea emptione & venditione cognoscunt, lata sententia declarare debent, eam esse irritam, emptorem & venditorem eo jure Patronatus privari propter simoniam ab utroque admissam, jubere ut venditor acceptum pretium restituat, aut emptor nondum illud solutum præstet, quod impendatur in utilitatem ipsius Patronatæ Ecclesiæ.

AD CAPIT. VII.

CUM Ant. Augustino retinenda est ea epigraphæ istius cap. quam habet prima collectio, & quam sequutus est Raymundus; ut nempe ab eodem Alexandro III. mittatur adhuc in Angliam *ad Herefordensem Episcopum* nomine Henricum, cujus meminit passim Joan. Saresb. in Epistolis. Et *ad Abbatem Fordensem*, qui erat Cisterciensis Ordinis: Non etiam ea, quæ proponitur *in appendice Later. Concilii parte 15. hoc tit. cap. 5.* Antequam ejus capit. speciem ac definitionem aggrediamur, minuscule quædam expendamus.

Ait S. P. se ex litteris I. Saresb. Episcopi accepisse: Is est Joannes, cujus habemus trecentas Epistolas, & ex iis multas ad Alexandrum

rum III. sed ea desideratur, quæ ad Capitulum nostrum pertinet. In hoc cap. agitur de Monasterio Wintoniæ, quod erat Monialium a matre Eduardi primi Fundatum circa an. 905. *Guill. Malmesbur. lib. 4. de Gestis Angl. Pont. in Wintoniens. Monasteriis. Et Simon Dunelmensis in historia Regum Angliæ.*

Agitur etiam de Ecclesia de *Lantoni*, in qua erant Canonici cum Priore, ut testatur ille idem Guill. laudato loco in *Episcopis Herefordensibus*. Et sic persona ejus Ecclesiæ, erat Prior. Sic enim in libris nostris sæpius ille dicitur alicujus Ecclesiæ persona, qui primum in ea locum habet.

Lis est inter Guillelmum de *Leicestre*, ex nobili familia Baronum Angliæ apud *Guill. Thornum in Chronicis*, & inter Guillelmum de *Nordballa*, ad quem forte scribit noster *Joan. Saresber. in Ep. 245.*

Denique agitur de firma cujusdam villæ Ecclesiasticæ. Omnibus quidem notum est firmam pro conductione accipi apud mediæ ætatis authores: Undenam appellatio illa fluxerit, pluribus docent Janus a Costa, Cironius, Spelmannus, & ex iis Menagius. Quidquid sit, vox illa primo usurpata est pro locatione ad modicum tempus, puta ad tres aut quinque annos, ut in cap. 2. ex. de loc. cond. sed tandem accepta est pro locatione in perpetuum, aut utique in longum tempus, vel etiam centum annorum. Sic Alexander III. in cap. 8. de decim. in coll. 1. differentiam facit inter conductionem ad terminum, & inter conductionem ad firmam. Sic etiam nobiles Angliæ Joannem Regem suum vocabant *Firmarium Summi Pont.* quod ei census solveret in perpetuum. Apud *M. Paris*, qui cum aliis rerum Anglic. scriptoribus docet, in Anglia ipsas etiam Ecclesias, & Monasteria data fuisse ad firmam, & hoc sæpius prohibitum. Ut plurimum autem Monasteria vel etiam laici prædia sua dabant ad firmam, vel ut edulia aliæ necessaria pro pensionibus acciperent ad victum & vestitum: Sic enim *M. Paris in vitis Abbatum S. Albani* ait pro redditibus *Coquina Monachorum, eos habuisse 53. firmas ex suis maneriis.* Et hinc recte forsan *Spelmannus*, & *Olossarium*, ad scriptores Anglos non ita pridem Londini editos, volunt verbum illud *firma* esse Saxonicum in Angliam delatum, quod *annonam* & *edulia* significat, in quibus olim pensiones conductionum consistebant. Vel etiam Abbates laici prædia sua dabant ad firmam, ad longum tempus, ad vitam, ad centum annos, ut ita eorum favorem, gratiam, & patrocinium emendicaret. Ejus rei luculentum exemplum

extat

extat apud Ingulphum in *historia Croylandensis Monasterii*. Ubi cum ejus Monasterii Abbas alicujus potentioris defensionem sibi suisque Monachis demereri vellet, placuit tenementum aliquod ad firmam alicui dare ad terminum vitæ: Sed tandem cuidam Comiti nomine Normanno manerium aliquod datum est ad terminum centum annorum, ut illud teneat ab eo Monasterio, & per firmam singulis annis certa quedam grana ei solvat. Ejus Normanni frater successit in eam firmam, eamque alteri Monasterio donavit. In Regia descriptione bonorum istius Monasterii relatum est illud prædium, quia post elapsam firmæ terminum ad illud redire debet, sed eo pendente est possessio firmariorum, inquit Ingulphus: Ex iis patet dationem ad firmam esse ad longissimum tempus: Cui bono ea fieret: Pendente firma firmarium de ea disponere posse; eamque inter ejus possessiones numerari: Ac tandem eam ad hæredes ejus transire pro residuo tempore. Aptissimum illud exemptum illustrat valde Capituli nostri speciem.

Monasterium de Wintonia villam quamdam habebat, cui annexum erat jus Patronatus in Ecclesia de *Lantoni*, quæ sita erat in ea villa. Abbatisa villam hanc Gregorio Militi ad firmam dedit, ut forte illius defensionem aut patrocinium ita demereri posset: In ea firmæ datione exceptum non est jus illud Patronatus, seu Abbatisa jus illud sibi non reservavit: Ea pendente firma vacavit Ecclesia illa de *Lantoni*, per mortem personæ seu prioris: Gregorius ad obtinendam hanc vacantem Ecclesiam Guillelmum Clericum, Ordinario puta Saresb. Episcopo præsentavit: Episcopus præsentatum illum Clericum instituit: Post aliquod tempus Abbatisa alium Clericum ad eandem Ecclesiam eidem Episcopo præsentavit: Archiepiscopus Clericum illum admittere noluit: Abbatisa Cantuar. Archiepiscopum Saresb. Episcopi Metropolitæ addijt, & apud eum de illius Episcopi refutatione conquesta est: Archiepiscopus Saresb. Episcopo in virtute obedientiæ mandavit, ut Clericum illum in ea Ecclesia instituat, quem Abbatisa ei præsentaverat: Saresb. Episcopus huic mandato morem gerens Abbatisæ Clericum instituit, & in possessionem ejus Ecclesiæ induxit, sed hoc statim litteris suis significavit Alexandro III. *plena relatione, & opinione missa*, ut in simili loquitur Ulpianus in l. 6. d. de interd. & rel. Et ita quærebatur, quis ad eam Ecclesiam præsentare posset, an Gregorius Firmarius, an vero Abbatisa?

Movebat, quod sacri Canones jus Patronatus soli Fundatori

concedant, quem passim vocant fundi vel possessionis dominum; nec patiuntur Ecclesiam auferri ab ejus dominio *Can. Monasterium* 16. q. 7. Sed sola Abbatisa istius villæ domina est, non etiam firmarius: Ergo ea sola præstare potest.

Contra tamen Alexander III. rescribit in ea specie jus præsentationis pertinere ad ipsum firmarium. Ratio decidendi ea est, quia perpetuarius ille conductor non multum abest a domino istius villæ *Nov. 7.* & habet saltem utile dominium, ut loquuntur veteres: ac proinde interim habet jus præsentationis. Proprie quidem non habet jus Patronatus, quippe quod soli vero domino competat, sed habet jus præsentationis, saltem pro hac vice. Quandiù enim aliquis pro domino habetur, seu quantiù habet utile dominium, nullæ sunt veri domini partes, in percipiendis fructibus, qualis & præsentatio. Et ita cum maritus jure civili dominus habeatur fundi dotalis, habet etiam jus Patronatus, quod hoc fundo annexum est, ut diximus in *Proleg. ad hunc tit. cap. 12.* Sic etiam cum usus, sit pars domini *l. 4. d. de usufr. & quem.* Cum fructuarius loco domini habeatur in percipiendis fructibus *l. 25. d. de usufr. & fruct.* Ideo placuit eum habere jus præsentationis, quod fructuario fundo adhæreat: Sicut & viduam, quæ dotalitium habeat in eum fundum, cui jus illud annexum sit, quia cum sit fructuaria, domini loco habetur, ut fufius diximus in *Proleg. cap. 12.* Iisque casibus omnino verius est jus illud præsentationis ad firmarium illum, ad maritum, ad fructuarium ipso jure pertinere, vel etiam sine consensu, & autoritate diocesani Episcopi, quia cum illud reale sit, ejus ea natura est, ut semper & ipso jure fundum illum sequatur & afficiat, cui annexum est.

Sed firmarius ad modicum aut breve tempus non habet jus præsentationis, quia nullam habet domini speciem, nec sibi, sed domino possidet *l. si id 25. §. 1. d. de aq. vel am. poss.* Illud autem iis tantum competit, qui pro dominis quoquomodo habentur. Nec obstat quod omnes fructus percipiat. Nam eos tantum pro sua pensione percipit, qui pecuniariter æstimari possunt, qualis non est præsentatio, quæ est tantum in fructu honorifico, ut loquuntur, jura autem honorifica conductori temporali nunquam competunt. Eaque etiam ratione placuit nec judicarium conductorem jus præsentationis habere, nec creditorem hypothecarium, nec sequestrum: De quibus omnibus vide Brodæum ad consuetudinem Paris. art. 31. nu. 15. 16. 17.

Observandum est autem, quænam sit istius rescripti nostri formula.

Pri-

Primo enim S.P. duos judices delegat, qui causam illam authoritate Apostolica definiant, iisque statim jubet *in coll. 1.*, ut Ecclesia huic Clerico restituatur, quem Gregorius Miles presentaverat, quique ex mandato Cantuar. Archiepiscopi ab ea dejectus fuerat, nec aliter judices delegati causam illam audiant, quam ea restitutio facta sit. Nam sicut per vim spoliatus ante omnia restituendus est, ita & is etiam, qui per judicem a possessione dejectus est, quamvis rescriptum Principis intercedat *l. 6. Cod. unde vi l. 2. Cod. si per vim vel alio mo.* Et hoc notatu dignissimum, ait Vincentius antiquissimus interpres juris Can. Secundo iudicibus delegatis formulam illam prescribit, ut huic Clerico Ecclesiam illam adjudicent, quem Gregorius Miles presentavit, siquidem exceptum seu ab Abbatisa reservatum non fuerit jus illud Patronatus: Nam si jus illud exceperit, ea sola presentare potest, non etiam firmarius, quia pacta legem dant contractibus. Addit huic Clerico addendam esse illam Ecclesiam, si quidem ad Gregorii presentationem institutus fuerit, antequam de jure Patronatus mota esset controversia inter Gregorium & Abatissam. Puta cum vacavit Ecclesia *de Lantoni*, antequam Gregorius ad eam presentaret, inter eum & Abatissam de jure Patronatus lis orta est, neuter ex litigantibus presentare potest, quia lite pendente nihil innovandum, etiam si alter ex iis possideat, ut videbimus *ad cap. 19. hoc tit.*

Denique Alexander III. mandat iudicibus delegatis, ut si Abatissa obtineat contra Gregorium, Clericus ad Gregorii presentationem institutus *Abatissa* rationem reddat de temporalibus istius Ecclesie. Et hoc referendum existimarem ad eum casum, quem refert ultima glossa circa fin. Cum Gregorio pradium illud datum est ad firmam, statim vacavit ea Ecclesia, & Gregorius ad eam quiete & pacifice presentavit. Postea vero vacavit adhuc eadem Ecclesia, & ad eam presentavit adhuc Gregorius. Sed Abatissa in lite de jure Patronatus probavit exceptum illud fuisse: Eo casu cum Gregorius esset in possessione presentandi, Clericus ab eo presentatus in ea Ecclesia remanet, *d. cap. 19. hoc tit.* sed Abatissam colere debet ut Patronam, eique rationes reddere de temporalibus, qua de re *in Prolegom. ad hunc tit. cap. 31.*

A D C A P I T. VIII.

Desumptum est ex cap. 6. hoc tit. in append. Later. Concilii sub Alexandro III. parte 15. Ab eo Pontifice mittitur in Angliam ad Winton. Episcopum, nempe Richardum. Pertinet adhuc ad Ecclesiæ donationem a laico Patrono factam religiosæ domui: Qua de re jam diximus ad §. 1. cap. 5. & fusius dicturi sumus ad cap. 11. 17. & 20. nam hic singularem cap. nostri speciem expendere juvat.

Petrus laicus habet jus Patronatus in Ecclesia S. Joannis: Eam nondum vacantem cuidam religioso loco, puta cuidam Monasterio, vel Canonicorum Collegio donavit inconsulto diocesano Episcopo (eo nempe in cuius diocesi posita est ea Ecclesia) ut locus ille religiosus proprietatem ejus Ecclesiæ habeat: Post eam donationem vacavit ea Ecclesia per obitum titulati Clerici: Petrus Jacobum Clericum diocesano Episcopo præsentavit ad eam obtinendam: Episcopus Jacobum admisit, & instituit in ea Ecclesia: Monasterium cui ea donata fuerat, contendit inutilem esse illam præsentationem, quasi ab eo puta Petro facta sit, qui post eam donationem nihil amplius juris habet in ea Ecclesia. Cum enim eam huic Monasterio donavit, eam cum omni sua integritate, puta cum suo illo jure Patronatus, donasse intelligitur cap. Pastoralis 7. ex. de don., aut utique quod suum erat a se omnino abdicasse, puta jus Patronatus l. qui tabernas 32. d. de cont. emp. Et ita licet illius Ecclesiæ proprietatem inutiliter donaverit, attamen jus quod habet in ea Ecclesia donare voluisse præsumitur, ut probari potest ex l. si domus 71. in fin. d. de leg. 1.

Contra tamen Alexander III. rescriptit in hoc cap. 8. priorem illam Ecclesiæ donationem huic Monasterio factam non impedire, quominus adhuc Petrus ad eamdem Ecclesiam præsentare possit: Quod nihil aliud est, quam utilem esse illam præsentationem a Petro factam. Duas decidendi rationes affert: Prima est, quia Petrus Ecclesiam non vacantem donavit, quod sacri Canones condemnant To. tit. de concess. præb. vel Ecclesiæ non vacantis. Sed inquit Hostiensis, nulla est ea ratio, quia licet nondum vacans Ecclesia privatæ personæ conferri non possit, attamen religiosis locis donari potest cap. 4. ex. de don. Ejusque rei luculentissimum exemplum extat apud

Da-

Dacberium To.6. Spicilegii pag.454. 455. Ubi Hugo Dux Burgundix Ecclesiam quamdam Cluniac. Monasterio donat viventibus illis Clericis, qui in ea intitulati erant: Ita tamen ut necessarius sit eorum consensus, nec Ecclesiis suis privandi sint inviti, quandiu in vivis egerint *d.cap.4.* Cum ergo minus idonea sit ea decid. ratio, Pontifex in *hoc cap.8.* aliam hanc assert, quia laicus sine consensu diocesani Episcopi Ecclesiam donare non potest, nequidem locis religiosiis, ut diximus *ad §. 1. cap.5.* Et recte Hostiensis addit eam esse rectam, sufficientem & veram decidendi rationem.

Nec obstat *cap.7. ex. de don.* sicut nec *d.lex.32. nec d.l.71.* in quibus cum aliquis rem aliquam donat aut vendit, quod suum est donare & vendere præsumitur: Ergo etiam in nostra specie Petrus huic Monasterio donasse præsumitur. jus suum, quod habet in ea Ecclesia, puta jus Patronatus, ut nempe actus ille valeat potius, quam pereat: Nam dicendum est, ideo non valere donationem illam, ne quidem quantum ad jus Patronatus, quia Petrus Ecclesiam ipsam, seu ipsius Ecclesiæ proprietatem huic Monasterio præcise donare voluit (& de eo constat, inquit Molinæus) non etiam suum jus Patronatus & sic ejus voluntas & potestas sibi mutuo adversabantur: Ecclesiam ipsam donare voluit, & non potuit: Suum jus Patronatus donare noluit, & potuit, ac proinde nihil omnino egit *cap. cum super. 23. ex. de off. & por. jud. del. & lverbis. 15. d. de vul. & pup. sub.* Sed in *d.cap. 7. & in oppositis legibus*, qui donat aut vendit, quod suum est donare aut vendere voluit, ideoque saltem quoad illud, valet quod actum est. Ac forte etiam dici posset, in nostra specie nihil omnino agi, id est nequidem jus Patronatus donatum intelligi, ut ita Monasteriorum Prælati Ecclesias a laicis nullomodo accipiant inconsultis Episcopis, cum viderint iis donationibus nihil omnino agi.

Addit S. P. Petrum hunc Patronum laicum liberam habere facultatem religioso loco suum jus Patronatus conferendi seu donandi. Sic apud Innocentium III. *lib.1. Epist. Decretal. Ep.173.* Philippus Augustus Monasterio *Sanidionysiano* concessisse dicitur Patronatum Ecclesiæ *S. Mariæ de Medonra*, & quidam alii præsentationem Sacerdotum in aliis quibusdam Ecclesiis. Ideoque forte Monasteriis dabatur olim jus Patronatus, tum in Eleemosynam, vel quod Patronus utilia quædam jura in suis illis Ecclesiis haberet, quæ Monachi haberent ex donatione Patronatus, ut videre est *apud eundem Innocentium III. lib.4. reg. Ep. 146. circa medium* iis verbis *Ecclesias*

quoque

que

quoque de Beffus & de Bevenchien cum omni jure quod haberis in eis tam ex Patronatu, quam ex donatione, &c. Ibi confirmat privilegia Glembacensis Monasterii, & donationes ei factas: Vel si Monachi redigerentur ad inopiam, Clerici earum Ecclesiarum iis quasi Patronis subvenire tenerentur, qua Clerici egenum aut inopem Patronum suum alere debent. Tum etiam ut ita Patroni laici suis illis Ecclesiis melius consulerent, earum Patronatum donabant Monasteriis, quasi Abbates & Monachi digniores Clericos facilius cognoscerent ad eas obtinendas, quam ipsi laici.

Cum autem Pontifex ait *Patronum laicum liberam habere facultatem*; &c. anxie disputant veteres Glossographi, utrum ad eam donationem necessarius sit Episcopi consensus? Quidam negant, quidam affirmant. Ejus dissidii vestigium extat in glossa Decreti ad princ. quest. 7. causa. 16. & ad Can. 37. ibid. ubi ex Joanne Teutonico exciſcibuntur ea verba satis credo, quod siue sit Ecclesia, siue jus Patronatus bene potest concedi Monasterio, dum tamen habeatur consensus Episcopi. Et postmodum subjicitur ex Bartholomæo Brixienſi, qui supplevit glossas Joannis, ego credo, quod jus Patronatus possit concedi sine Episcopo. Glossa Decretalium ad nostrum illud cap. in verbo. religioso. Utramque hanc opinionem refert, & ait *supple hic de consensu Episcopi*. Et in verbo. *Conſulerit* addit *de auctoritate Episcopi, ut dixi*. Hostiensis ad illud cap. non curat *Capitaneas glossas*, ut ipse loquitur, alii *Magistrales* vocant, & ait jus Patronatus donari posse loco religioso sine consensu Episcopi. Quod forte verius est, tum quod Pontifex ait *Patronum laicum liberam habere facultatem* loco religioso concedendi juris Patronatus, quam tamen non haberet, si ad hoc necessarius esset Episcopi consensus: Tum quia solum illud donat, quod ejus est d. cap. 7. ex. de don. & laicis omnino permiffum est, jus quod habent, per se in alios transferre: Ac tandem in hoc cap. ubi de donatione juris Patronatus, ne verbum quidem de consensu Episcopi. Dissidium illud sustulit Bonifacius octavus in cap. 1. hoc tit. in 6. & ibi probavit Bartholomæi Brixienſis & Hostiensis sententiam, ac si forte in quibusdam hujusmodi donationibus Episcopi consensus occurrat, ut in veteri charta Perticensis Comitſ, quam olim laudavimus, hoc est ex facto, non de jure, quæque abundant non vitiant. Utrum laicus laico suum jus Patronatus donare possit incio & inconsulto Episcopo, videbimus ad cap. 14. hoc tit.

Sicut vero Patronus laicus ex consensu Episcopi Ecclesiam, vel
etiam

etiam non vacantem religiosæ domui donare potest, ut jam diximus: Ita & ea non vacante jus Patronatus, ut existimat ille idem Hostiensis. Nam multo minus periculum est in donatione juris Patronatus non vacante Ecclesia, cum tunc nullum detur captandæ mortis alienæ votum, quod occurrit in concessione Ecclesiæ non vacantis, quod tamen nihili habet Pontifex, cum ea sit in favorem religiosæ domus. Sed finge.

Petrus Patronus laicus inconsulto Episcopo suum jus Patronatus donavit Monasterio S. Albani, & constat valere eam donationem, & ex ea Abbatem & Monachos jus illud Patronatus habere: Vacat Patronata illa Ecclesia: diocesanus Episcopus contempto illo Monasterio, nec expectata illius præsentatione vacantem hanc Ecclesiam pleno jure contulit intra tempus huic Monasterio quasi Patrono concessum: Quæritur an ea collatio valeat: Mover quod sicut diocesanus eam Ecclesiæ donationem non respicit, quæ eo inconsulto facta fuerit, eaque insuperhabita semper eum habet quasi Patronum, qui donavit, ut supra diximus, & ut huic vacanti Ecclesiæ provideat, ejus præsentationem expectare non tenetur, cui donata est ea Ecclesia: Ita quoque dicendum videretur, diocesanum expectare non teneri ejus præsentationem, cui jus illud Patronatus donatum est, quasi non alium agnoscat Patronum, quam eum qui donavit. Contra tamen rescribit Pontifex *in hoc cap. 8.* irritandam esse illam collationem, quæ ab Episcopo facta fuerit sine præsentatione Fratrum Monasterii S. Albani, quibus donatum erat jus Patronatus. Ratio decidendi ea est, quia Patronus laicus suum jus Patronatus huic religiosæ domui donare potest inconsulto Episcopo, ut jam diximus, sicque cum Monasterium illud per eam donationem haberet jus Patronatus in ea Ecclesia, huic sine illius præsentatione provideri non poterat.

Sed rectissime observant interpp. ea Cap. nostri verba *irritandam esse illam collationem*, ex quibus docent collationem spretò Patrono factam, ipso quidem jure valere, sed irritandam esse: Ut nempe si Patronus intra tempus ei concessum de eo contemptu conqueratur, & idoneum Clericum præsentet, Clericus ab Episcopo institutus removeatur ab ea Ecclesia, quique ab ipso Patrono præsentatus fuerit, in ea instituatur, *ut in cap. 14. hoc tit.* Rationem hanc asserunt post Molinæum, quia cum ita Ordinarius pleno jure contulit non expectata præsentatione Patroni, *jure suo usus est, & primæva potestate sua,*

cum ad eum jure communi pertineat libera dioecesanarum Ecclesiarum ordinatio. *Can. omnes* 16. q. 7. ac licet jus Patronatus huic juri communi deroget, semper tamen verum est, liberam hanc collationem eo jure communi ad eum pertinere, ideoque illius collatio absque Patrono facta ipso jure valet, quod ab eo facta sit, qui jure communi liberam habet conferendi potestatem. Hoc etiam hodie obtinet in graduatis, puta si beneficium aliquod vacaverit in mense graduatis assignato, & Ordinarius illud ei Clerico contulerit, qui non sit graduatus, ipso quidem jure valet ea collatio, quia jure communi Episcopus liberam habet suarum Ecclesiarum ordinationem, sed tamen ea collatio irritanda est, conquerente aut requirente quolibet graduato.

Sed valde obstat *Can. decernimus* 16. q. 7. qui desumptus est ex *Can. 2. Tolet. Concilii noni sub Vitaliano S. P. æra. 663.* in eo irrita dicitur ea collatio, quæ spretis Fundatoribus facta fuerit. Idem etiam dicitur in *cap. 2. de cap. Mon. in 2. coll.* quod est Alexandri III. non etiam Clementis III. ut nominatim scribit Guill. Thorns in *Cbron. ad an. 1179.* Et in ea re fides ei habenda, utpote Monacho S. Augustini Cantuar. ad quod Monasterium pertinet illud *cap. 2.* Ex duobus illis locis sequitur eam collationem ipso jure nullius esse momenti, quamvis Patronus non conqueratur. Respondendum est in *nostro cap. 8.* agi de Patronatu Ecclesiastico, nec novum esse, ut Episcopus jure suo facilius, & plenius utatur in Clericos hujusce Patronatus possessores, ideoque facilius admissum, ut iis spretis facta collatio ipso jure valeat; Sed in *d. Can. decernimus*, agi de Patronatu laico, ut palam est ex *Can. 1. ejusd. Concilii*. Cum autem ille sit in patrimonio laicorum, & Ordinarius nullam potestatem in illud habeat, iis spretis facta collatio statim est irrita, quasi a non habente potestatem facta. Quod autem in *d. cap. 2.* dicitur penitus irritam esse illam collationem: Huic respondendum est ex eodem Guill. Thorno, huic Monasterio concessum fuisse prohibitorie illud privilegium, ne in Ecclesiis ad ejus præsentationem spectantibus ulli ordinentur, nisi ab eo præsentati. Quodque sit lege nominatim prohibente, illud ipso jure nullum esse l. 5. *Cod. de legib.* Vel forte etiam dici potest, in *d. Can. decernimus*: non ipso jure aut absolute irritam esse illam collationem, sed irritandam esse conquerente Patrono. Non quod requiratur causæ cognitio & sententia judicis, quæ collationem illam irritet aut annulet: Seu non quod patronus idoneum Clericum non prius præsentare

tare possit, quam si vel Ordinarium vel ejus Clericum vocaverit in jus, & contradicto judicio curaverit collationem illam irritari, nam libere semper jure suo uti potest intra tempus ei concessum, *d. Can. decernimus*. Ubi ad ejus præsentationem intra illud tempus factam de novo Ordinatur Ecclesia, non obstante priori collatione Ordinarii: Sed quod, si Patronus debite præsentaverit, & vel Ordinarius refutaverit eam præsentationem, vel Clericus ab eo provisorius præsentatum Clericum turbaverit, præsentante Patrono iudex huic judicio addictus non habita ratione collationis ab Ordinario factæ præsentatum hunc Clericum plenissime tueatur, & sic collatio illa irritabitur, quæ contempto Patrono facta fuerit. Adde *Molinæum ad reg. de infir. resig. num. 60. & 61.*

Ex definitione nostri cap. quædam consequuntur hodie: Primum est non conquerente Patrono Ecclesiastico intra legales inducias, eam collationem plenum sortiri effectum, ab eo tempore quo facta est, vel quasi ex ejus consensu facta sit (nam collatio Episcopi de consensu Patroni facta, etiam sine alia præsentatione valet, ait *Molinæus ibid. num. 6.*) Vel quasi pro hac vice jus suum remittere voluerit. Sicque dicendum non est eam convalescere consummata negligentia Patroni, seu intra tempus eo non præsentante, nam statim & ab initio valet ea collatio tanquam ab habente potestatem facta, nec convalescit, sed non resolvitur, & valida remanet ex primitiva sua & ordinaria virtute & potestate. Secundum est, quod cum ea collatio ipso jure valeat, impedit præventionem S. P. quia res non est amplius integra: si autem ipso jure esset irrita, nequidem prodesset ad titulum de pacificis possessoribus ut docet *Molinæus*. Tertium est, cum collatio, quæ spreto Patrono laico, vel etiam a S. P. facta est, ipso jure irrita sit, hæc adeo irrita est, ut non impediat collationem Ordinarii, seu ne Ordinarius illud idem beneficium pleno jure conferat, intra tempus legitimam, non præsentante Patrono, quia perinde est ac si S. P. non contulisset: Atque etiam prima collatio, quæ nullomodo valet, utpote a non habente potestatem facta, non impedit secundam, *cap. suggestum. 20. ex. hoc tit.*

Denique cum laicus religiosæ domui suam jus Patronatus donat, *ut in hoc cap. 8.* non immerito quaeri potest, an illud laicum remaneat, an vero fiat Ecclesiasticum? qua de re ad *cap. 11.*

A D C A P I T. I X.

INtegrum extat in *append. Lateran. Concilii sub Alexandro III. parte 15. hoc tit. cap. 7. & in ant. coll. 1. cap. 11.* Ex quibus locis defumenda est elegans ea species, quam malo more omisit Raymundus, ut ex ea obscurum aliquod veluti Brocardicum conficiat.

Hugo de Lafceyo (vir Nobilis & Potens in Anglia, cujus meminit Mathæus Paris in *Henrico III.*) habebat jus Patronatus in quadam Ecclesia diocesis Wigorniensis in Anglia, & quidem ratione cujusdam villæ aut prædii, cujus erat dominus. Ecclesiam illam donavit Priori, & Monachis Monasterii Lantonienfis cum suo jure Patronatus, & quidem seorsim a villa sua, quam servavit. Hugone mortuo Constantia ejus unica filia nupsit *Rogero Comiti Herefordensi* (cujus etiam meminerunt Simon Dunelmensis, & Radulfus de Diceto) eique omnia defuncti Hugonis bona in dotem dedit, ex quibus ea villa, cui annexum olim erat jus Patronatus: Prior & Monachi Lantonienfes Rogerum citarunt ad Wigorniensem Episcopum, ut eo præfente donationem ab Hugone factam *recognosceret*, id est *ejus confessionem in jure faceret*, ut videbimus *ad cap. 21. hoc tit.* Seu probaret, aut ratam haberet: Rogerus bona fide donationem illam probavit, ideoque Wigor. Episcopus Monachos illos, nullo contradicente investivit, seu induxit in possessionem illius Ecclesiæ & juris Patronatus, quod utrumque in posterum illi pacifice & quiete possederunt, sicque per illam investituram Wigorn. Episcopus huic donationi consensit: Postea vero inter Rogerum & Constantiam lata est sententia divortii, & judex Ecclesiasticus in ea jussit etiam, ut Rogerus Constantiæ dotem reddat, quod olim licebat huic *judici cap. 1. & 3. ex. de don. int. vir. & un.* non etiam hodie, sed tantum sæculari: Post illud divortium, & dotis restitutionem Constantia iterum nupsit *Guillelmo Pictavensi*, qui propria autoritate, & inconsulto Episcopo voluit eum Presbyterum (qui jam in ea Ecclesia institutus erat) omnes illius fructus habere; non etiam congruam illam portionem, quam Monachi Vicario perpetuo concedere solent, & ita Monachos illos Ecclesia illa spoliavit, quippe qui ex sua donatione omnes illius Ecclesiæ fructus habere deberent, de ducta

ducta tantum portione congrua, quam huic Presbytero assignaverant. Ac tandem Guillelmo illo mortuo Constantia tertio nupsit Gaufrido de Moduana, cujus etiam meminit Mathæus Paris, ejusque forte filii, Summus Pont. in cap. 2. ex. de foro comp. Gaufridus Presbyterum illum tueri cœpit contra Monasterium: Qua de re conquæsti sunt Monachi apud Alexandrum tertium, & ita quærebatur: an Gaufridus de ea Ecclesia dispoñere posset, & in ea jus Patronatus sibi vindicare, rejecta donatione Hugonis Patris Constantiæ, & ratihabitione Rogeri Hedeford. coram Wigorn. Episcopo.

Ratio dubit. ea est, tum quia donatio illius Ecclesiæ ab Hugone facta ipso jure nulla videtur, quod facta sit inconsulto Episcopo, ut diximus ad cap. 8. hoc sis. tum quia Rogerus Constantiæ maritus constante matrimonio jus Patronatus dotali fundo annexum amittere non potuit, sicut nec servitutes huic fundo debitas l. 5. §. 6. d. de fun. dos. tum denique quia Rogerus Constantiæ dotem restituere condemnatus est, prout eam acceperat d. cap. 1. ex. de don. int. vir. & ux. sed eam ita restituisse non intelligitur, nisi jus Patronatus dotali fundo annexum restituat, ut est in hoc cap. in ant. Ergo illud redintegrandum est, ut de amissa servitute dotali fundo debita dicitur in l. 7. in fi. d. de fund. dos. Contra tamen Alexander III. in ant. Wintoniensi Episcopo mandat, ut diligenter inquirat, an ita se habeat ea res, & si ita esse invenerit, Ecclesiam illam Monachis illis omnino restituendam curet, ut eam pacifice possideant. Duas decid. rationes asserit: Prima est, quam omisit etiam Raymundus, quia donatio ab Hugone facta revocari non potest ab illius successoribus Can. filiis 16. q. 7. ne quidem ob causam ingratitudinis, cap. ult. ex. de don. ac si illud vel retinere, vel auferre velint, excommunicandi sunt Can. sacrilegium 17. q. 4. Nec dicendum est irritam esse donationem Hugonis, quod facta sit sine consensu Episcopi, nam sufficit eum vel etiam postea adhiberi cap. 20. hoc sis. prout curarunt illi Monachi donationem illam a Wigorn. Episcopo confirmari. Nec dicendum est etiam, Rogerium eam Ecclesiam, aut jus Patronatus dotali fundo annexum, donare non potuisse, nam sequutus est voluntatem Hugonis socii, nec tam videtur ea donasse, quam Hugo ejus socius.

Secunda ratio decid. est, quia absurdum est & sacris Canonibus contrarium, ut ad singulas Patronorum mutationes murari debeant ordinationes Ecclesiarum: Et hoc nihil aliud, quam Eccle-

sæ statum Canonice Ordinatum mutari non posse à singulis Patronis, qui subinde mutantur *Can. licet 16. q. 3.* Cum semel diocesanus Episcopus de statu Ecclesiæ ordinavit, puta cum ex consensu Patroni eam religiosæ domui donavit, ut *in cap. 2. ex. de rel. dom.* Patronus statum illum non amplius mutare potest. Sic Lupus Abbas Ferrar. conqueritur statum & ordinationem Ecclesiarum immutari, ut cum Monachis donatæ sunt, aliis postea donentur. Sic Ivo Carnot. *in Ep. 266. & seqq.* conqueritur Ecclesiam Canonicis concessam, & a fundatoribus assignatam ab eorum successoribus donari Monachis. Certa debet esse ordinario Ecclesiarum certusve status, nec pendere debet a vicissitudinibus & mutationibus Patronorum. His adde quæ diximus passim *in Prolegomenis ad hunc tit.*

Ad eximiam hanc speciem quæri posset, an & quomodo feminis competat jus Patronatus, nam Capitulum illud ad hoc insignis est locus, sed de ea re actum est ex professo *in Prolegom. ad hunc tit. cap. 12.*

Observandum est adhuc ex hoc nostro Capitulo, jus Patronatus fundo annexum ab ipso fundo separari, & seorsim donari posse. Sicut enim dominus servitutem fundo suo debitam alteri vicino vendere & donare potest, & sic eam a fundo suo divellere aut separare *l. 12. d. de pig. & hyp.* Ita & jus Patronatus seorsim a fundo separari, & donari potest. Hoc ita evenit siue dominus fundi jus illud sibi retineat, & fundum suum alienet, ut *in cap. 7. hoc tit.* Vel contra si fundum suum sibi retineat, & jus illud donet, ut *in hoc cap. 9.* Sane illud seorsim vendi non potest, ut suo loco videbimus, sed donari potest. Eoque casu forte verius est illud loco religioso donatum fieri Ecclesiasticum, quia subjectum laici & prophani amisit, nec nisi personis Ecclesiasticis adhæret. Qua de re agemus *ad cap. 11.*

A. D. C A P I T. X.

ESt adhuc Alexandri III. ab eo mittitur in Angliam *ad Eboracensem Archiepif.* & extat in *appendice Lateran. Concilii sub eo Ponr. habitis, parte 15. cap. 3.* sicut & *in 1. collect. decretal. hoc tit. cap. 12.*

Jam toties diximus Patronis solam idonei Clerici præsentationem
com-

competere ad. obtinendam vacantem Ecclesiam, non etiam illius Ecclesiæ collationem, donationem, aut concessionem, quæ soli Ordinario competit. Gregorius nonus in cap. ult. hoc tit. sic loquitur cum ex vi juris Patronatus non concessio, sed presentario pertineat ad Patronum. Et hinc Molinaus ad illud cap. ait, Patronum uti non posse his verbis *do, concedo, dono, trado hanc Ecclesiam*. Sed si Petrus Patronus laicus Ecclesiæ S. Joannis, eam vacantem Paulo Clerico concessit ac contulit inconsulto Episcopo: postea vero pœnitentia ductus & cognoscens Ecclesiæ collationem ad se non pertinere, sed tantum presentationem, Jacobum Ordinario puta Eborac. Archiepiscopo presentavit ad obtinendam hanc Ecclesiam, quasi adhuc vacantem: Archiepiscopus priorem hanc collationem forte ignorans, ad eam presentationem Jacobo contulit eam Ecclesiam, eumque in ea instituit: Paulus Jacobum vocavit in jus interdicto uti possidetis, quasi turbaret eum in possessione illius Ecclesiæ, quæ tumprimum ei donata fuerat: Quæritur an tuendus sit Jacobus.

Movet tum quia cum laicus Clerico Ecclesiam propria auctoritate concessit, uterque excommunicatur cap. 4. hoc tit. sed Patronus excommunicatus presentare non potest, ergo Petrus ille Patronus Jacobum presentare non potuit, & ita uterque Paulus & Jacobus ab ea Ecclesia removendus est: tum etiam quia sicut qualis qualis prior electio secundam impedit cap. consideravimus 10. ex. de el. & el. por. ita & dicendum videretur, qualem qualem collationem Paulo factam impedire presentationem Jacobi.

Contra tamen rescribit Pontifex collationem illius Ecclesiæ Paulo factam non impedire, quominus valeat institutio Jacobi, quæ ad presentationem Patroni ab Ordinario facta est, sique Jacobum in ea Ecclesia tuendum. Ratio decidendi ea est, quia cum donatio istius Ecclesiæ a Petro Patrono facta ipso jure nulla sit, (non enim licet laicis clericos in Ecclesiis præsumptione propria ordinare) ea non impedit quominus postea Patronus pœnitentia ductus jure suo utatur, juxta regulam juris Canonici, illud non præstat impedimentum, quod de jure non fortitur effectum, cap. non præstat. 52. de reg. jur. in 6.

Nec dicendum est in ea specie excommunicatum esse Patronum: primo enim illud negari potest, quia excommunicatio est tantum in Patronum, qui Clericum instituit, nec extra eum casum

pro-

producenda est ad eum, qui confert aut concedit. Secundo cum poenitentia ductus Ecclesiæ reddat omnino, quod ejus est, eique per præsentationem plenissimè satisfaciat, cum eo durius non agitur. Quod etiam innuit glossa *ad cap. ult. hoc tit.* eoque pertinet omnino quod Guill. Thomus habet in *Chronicis ad an. 1202. pag. 1860.* Cum sub Innocentio tertio Cantuar. Archiepiscopus duos clericos admittere & instituere nollet ad præsentationem Abbatis, & Monachorum S. Augustini, ejus procurator adjecit etiam Archiepiscopum juste differre institutiones duorum Clericorum sibi præsentatorum, jure enim suo utitur, & juris executio non habet injuriam. Monachi enim se intruserunt in duas illas Ecclesias, & adhuc eas detinent, unde ad præsentationem intrusorum nullum debuit Archiepiscopus admittere & instituere ipsis in intrusione perseverantibus, recedant ergo Monachi ab intrusione, & Archiepiscopus libenter admittet Clericos ab iis præsentatos. Sicque cum in nostro cap. Petrus Patronus poenitentia ductus ab intrusione recedat, admittendus est qui ab eo præsentatus fuerit.

A D C A P I T. XI.

TRibuitur Lucio tertio S. P. in appendice *Lateran. Concilii sub Alexandro III. parte. 15. hoc tit.* sed in *Ant. & in hac Gregor. collect.* Tribuitur Alexandro III. ad Abbates, Priores, & Clericos per Archiepiscopatum Eboracensem constitutos.

Pertinet adhuc ad Ecclesias, quæ a Patronis laicis donatæ fuerint in proprietatem alicui religiosæ domui. De ea re jam diximus *ad §. 1. cap. 5. & ad cap. 8.* Et fusius dicturi sumus *ad cap. 17. & 20.* Cum Summus Pontifex præmisit Abbates, Priores, & Clericos ex donatione laicorum Ecclesias sibi vindicare aut retinere non posse: statim duas exceptiones addit, prima est, nisi legitima præscriptione muniti sint: puta si post eam donationem inconsulto Episcopo factam per quadraginta annos Ecclesias illas quiete possederint, nam longissima illa præscriptio contra Ecclesiam currit *Can. iur. 13. q. 6.* & Alexander III. eam probat *in cap. 5. ex. de præscrip.* Sed oportet ut omnino sint bonæ fidei, puta ut sincere credant Diccesanum Episcopum huic donationi consentire, quod facile præ-

su-

sumitur. Cum enim Ecclesias illas per longissimum illud tempus ab iis possideri patitur, vix est ut consentire non videatur. Et tacitus ille consensus donationem illam confirmat, ex hac constitutione Alexandri III. Sicut donatio inter patrem, & filium ab initio inutilis, silentio vel tacito consensu patris confirmatur ex constitutione Justiniani in l. donationem 25. cod. de don. int. vir. & ux. Secunda exceptio ea est, nisi postea Episcopi consensus huic donationi accedat, sed de ea exceptione ad cap. 20. hoc tit.

Quia vero S. P. ait in hoc cap. 11. irritas esse illas donationes, in quibus laici non donant jus quod habent, puta jus Patronatus, ideo in eum locum forte non omnino fugitium, (quamvis proprius esset ad cap. 8. sed in eo longe plura suppetebant exponenda) subtilem hanc questionem rejecimus, an jus Patronatus incipiat esse Ecclesiasticum, ubi a laico Ecclesie donatum est, an vero laicum remaneat. Choppinus lib. 1. de sacra poliria cap. 7. n. 29. contendit illud fieri Ecclesiasticum iis verbis cum Patronus Rex suum jus speciatim transcripserit Ecclesiasticae cuidam familie, eo casu prophanus regiusque desinit Patronatus templi, nec, cum Ecclesiasticus fiat, Augustie nominationis vim qualitatemque retinet, ut Honorius III. subnotavit in cap. dilectus 34. ex de preb. & Bonifacius octavus. In cap. 1. §. verum hoc tit. in 6. Contra vero Molinaus ad regulam Canc. cell. Rom. da infir. resig. n. 45. Sic loquitur idem si varione Patrimonii Ecclesie, sed ab initio fuit fundatio laica, & nunc spectat ad Ecclesiam varione castri, vel alterius rei temporalis, cui annexum est, & a quo dependet, quia Ecclesia non est Patrona, nisi in quantum domina talis castri, vel rei temporalis; & sic jus Patronatus laicum est, per ea que scripsi in consuet. Paris. §. 46. num. 24.

Sed placet valde nota & distinctio D. Lovetii ad eum. Molinaei locum, ut vel jus Patronatus mere personale sit, an vero competat ratione fundi. Primo casu cum Ecclesie donatum est, Ecclesiasticum esse incipit, quia primum laici subjectum amisit, & aliud Ecclesiasticum suscipit: Eoque tantum referenda sint duo illa Capitula, quibus utitur Choppinus. Secundo casu laicum remanet, nec illius qualitas aut natura mutatur. Primo enim natura temporalitatis non mutatur, licet perveniat ad personam Ecclesiasticam, inquit Joan. Andreas ad cap. 34. ex de preb. Secundo sicut Clericus Patrono laico succedens semper habetur Patronus laicus cap. 15. & 28. hoc tit. Ita & jus Patronatus a laico ad Ecclesiam cum fun-

do transiens, semper habetur quasi laicum. Perinde ac feudum Ecclesiæ donatum, semper est prophanum, & sæcularis jurisdictionis *cap. 6. & 7. ex. de foro comp. & decimæ infeodatæ* Monasteriis donatæ non fiunt Ecclesiasticæ, ut docet Molinæus *ad consuetud. Paris. in §. 46. num. 19. 20. 21.* Ac tandem cum Ecclesia jus illud Patronatus non tam Ecclesiastico jure habeat, quam sæculari, ut in simili loquitur Innocentius III. *lib. 3. reg. Ep. 148.* dicendum est illud remanere laicum & sæculare. Nec obstat quod fundus, cui jus illud adhaeret, fiat Ecclesiasticus: Nam est quidem in bonis Ecclesiæ, perinde ac feudum ei donatum, ut nempe ordinetur & alienetur secundum regulas Ecclesiasticas, sed tamen remanet laicum, quia Ecclesia jus illud suis opibus non acquisivit, & ejus interest illud cum suis privilegijs retinere.

Istius rei duplex est effectus: Primo ut Ecclesia jus illud habeat liberum ab omni præventionem Summi Pontificis, cui tamen omnino subjaceret, si quidem illud fieret Ecclesiasticum, & hoc notant etiam Molinæus, & D. Louetius ibidem. Secundo ut graduati beneficium illud requirere non possint, quod ab eo jure Patronatus pendeat, quippe qui nihil juris habeant in beneficiis Patronatus laici: Quod etiam notatur ad quemdam tractatum Gallicum de graduatis in libro cujus illud est Lemma *Nouveau stile general des Notaires Apostoliques pag. 388.* Et hinc non tam male in *cod. lib. pag. 72.* Formula quædam exscribitur, in qua cum quædam Abbatissa jus Patronatus haberet ratione cujusdam prædii, quod ejus Monasterio donatum fuerat, in præsentatione idonei Clerici exponit, se jus illud habere ratione illius fundi, ut ita juris illius primam qualitatem & privilegium conservet.

Ac tandem non immerito quæri posset, an is qui suum jus Patronatus cuidam religiosæ domui donavit, jura honorifica retineat in sua Ecclesia, sed de ea re in tractatu de juribus honorificis *cap. de successoribus.*

A D C A P I T. XII.

Semper in Anglia frequentiores fuerunt lites de jure Patronatus, ita ut earum occasione diutius viduatæ remanerent Ecclesiæ. Sed & adeo vitium illud irrepsit, ut sæpius Angli temere & improbe lites de eo jure moverent, & quidem eo solo animo, ut Ecclesiarum Patronos jure suo saltem hac vice privarent, ut loquuntur Oxoniensis Concilii Patres *sub Henrico III. Can. 4. in fi. To. 2. Concil. Angliæ*. Sed in hoc nostro cap. Gilbertus II. Londoniensis Episcopus Alexandrum III. consuluit, quâ ratione huic perversæ consuetudini consulendum aut medendum: Cumque *in hoc cap. 12.* nullum tempus certum definiat Summus ille Pont. intra quod terminandæ sint hujusmodi lites, sed illud Ordinarii arbitrio relinquat, forte dicendum est editum fuisse illud cap. ante Later. Concilium, in quo ad eas lites præscripti sunt quatuor menses, ut fusiùs suo loco diximus.

Si ergo inter plures, qui se pro Patronis gerunt, lis orta sit de jure Patronatus in Ecclesia vacante, & alter ex iis in juris illius possessione sit, nec ei de possessione quæstio referatur, hic præsentare potest & omnino admittenda est ejus præsentatio, ut videbimus *ad cap. 19.* Si vero nullus ex iis in possessione sit (quod difficile videtur, ait rectissime Hostiensis *ad cap. 3.*) & tamen omnes præsentent, Ordinarius nec ullum ex præsentatis Clericis admittere debet, nec statim etiam Ecclesiæ vacanti providere, ne verus Patronus jure suo quamicitius privetur, ut diximus in *Prolegomenis*. Sed si litis illius definitio, nimis proceletur: Ne propter eam discordiam Præjudicium aut damnum patiatur ea Ecclesia, Londoniensis Episcopo mandat Pontifex, ut appellatione remota huic Ecclesiæ provideat, & idoneum Clericum in ea instituat. Unde sicut olim Prætoris arbitrio relictum erat, cujus temporis præscriberentur servitutes, *l. si quis 10. d. si ser. vind.* Ita & *in hoc nostro cap.* relictum est arbitrio Episcopi, ut videat intra quod tempus lis ea finienda sit, secundum Ecclesiæ qualitatem, nam longe pluris expedit parochialem Ecclesiam, non ita diutius vacare, quam Capellam.

Si inquam omnes illi colligantes Patroni præsentaverint, Ordinarius nullum ex eorum Clericis instituere debet, sed justum illud

tempus expectare, intra quod existimaverit finiendam esse hanc litem. Ac si eo elapso lis ea prorogetur, necdum sopita sit, iidem Oxoniensis Concilii Patres *Can. 9.* statuunt, ut Episcopus neutri eorum, qui presentati fuerint, illam Ecclesiam conferat pro hac vice, nisi de utriusque Patroni consensu; ne saltem aliquale præjudicium alteri Patronorum videatur generari, si postmodum evicerit jus Patronatus.

Addit Pontifex, ut qui eo casu ab Ordinario institutus fuerit ab eo repræsentetur; qui ex litigantibus evicerit jus Patronatus. Sed rectissime quærit glossa, quid valeat ea presentatio? Cum enim Episcopus post elapsam tempus legitimam, vacantem Ecclesiam huic Clerico jure contulit, ea collatione plenum jus habuit in ea Ecclesia, quia S. P. jubet ut ei appellatione remota conferatur, & per eam repræsentationem nullum jus ei adquiratur. Sed Alanus Canonici juris interpres Anglus dixit, ideo Clericum illum a Patrono repræsentari, ne vel Patronus postea vexetur, vel Presbyter a Patrono. Melius forte glossa ex Hostiensis, *ut ita per eam presentationem Patronus inveniat in quasi possessione presentandi.* Et hoc omnino petitur ex ea Ecclesie Anglicanæ consuetudine, quam describunt M. Paris, & alii rerum Anglicarum scriptores in charta libertatum, quam Joannes Rex Angliæ suis Baronibus dedit iis verbis *assise de ultima presentatione Ecclesiarum semper capiantur coram iusticiariis nostris.* Assise, id est, recognitiones aut declarationes apud Spelmannum, quæ quot annis fiebant, ut ex ultima illa presentatione innotesceret, quinam essent Ecclesie Patroni, aut utique in possessione juris Patronatus. Normanniz Prælati Philippo quarto petunt, *ut ea recognitio fiat in sua illa Provincia per quatuor Presbyteros, & per quatuor milites, qui a Diocesano & Ballivo domini Regis eligantur, & ut ille habeat saisinam seu possessionem alicujus presentationis, ad quem illi pertinere dixerunt ea ultima illa recognitione, ut palam est ex eorum Prælatorum Epistola, quæ numero quadragesima tertia exscribitur apud Dacberium To. 2. spicilegii pag. 483.*

His addenda sunt, quæ dicturi sumus ad cap. 22. & 27. hoc tit. quæque olim diximus in Proleg. ad hunc tit.

Nec forte illud erit extra plantam, si paucis expendamus diffickem & omnino insignem Articulum 73. consuetudinis Normannicæ, in quo sic habet. *Le Roy par privilege special a la presentation du benefice, qui estoit vacant pendant le litige, par la mort de l'un des pro-*
sen-

sentes & colligantur, a raison desquels ledit Brev. (de Patronage) a esté inventé. Ea notant obiter Probus in questionibus ad ius Regalia cap. 30. num. 5. & Choppius noster lib. 3. de dominio tit. 19. num. 9. Sed ut clarius intelligantur multa præmittenda sunt, & ad speciem istius articuli rectè fingendam, & ad illius definitionem.

Primo enim ad ipsam speciem, utrumque debet esse litigiosum, puta & ius Patronatus, & ipsa Ecclesia, sicque & præsentantes & præsentari Clerici litigantium partes sustinere debent: Nam illud litigiosum esse non potest, nisi inter duos Patronos, aut utique præsentantes, & Ecclesia non potest esse litigiosa, nisi inter præsentatos Clericos.

Secundo fingenda est species de ea lite, quæ orta sit nondum Ecclesia vacante: Tum propter verba illa, qui eschoit vacant pendane, lo. litige, ergo non vacabat, quo tempore tum primum ea lis instituta est: Tum quia si non vacasset Ecclesia nisi jam instituta lite, nec ab Ordinario conferri posset, nec ad eam a Patrono præsentari, ut mox videbimus.

Tertio in eum casum fingenda non est, quò alter ex iis qui præsentarunt, asserat ultimam præsentationem esse suam, aut alterius ex suis decessoribus: sed quo uterque intendat suum esse ius Patronatus. Nam olim desumptus videtur ille Articulus ex lib. 4. legum Anglic. (quæ cum Normannicis maximam semper habuere similitudinem, sed præcipuè a Guill. conquæstore) cap. 9. ubi cum earum Compilerator præmisit placitum de Advocationibus Ecclesiarum moveri solere tam Ecclesiis ipsis vacantibus, quam non vacantibus, prius egit de vacantibus, quia illud evenit etiam tunc & de non vacantibus agit cap. 7. 8. 9. & 10. In cap. 9. sic habet. Lite vero pendente si Ecclesia ipsa vacare coeperit, quero cuius erit interim præsentatio? & quidem si nulla fueris dubitatio mota super ultima præsentatione, & adversus quem petitur ius Advocationis, habueris ultimam præsentationem, vel aliquis Antecessorum ejus, tunc ipse interim personam præsentabit, donec saisinam ipsam amiserit. Ex quo patet quòd si saisina fuerit Advocatio alicujus Ecclesie in manibus domini Regis propter defunctam, Advocati (id est Patroni) & infra illos quindecim dies coeperit vacare, non amitter præsentationem ipsam Advocatus ipse intra illos quindecim dies: si vero sumum ius Advocationis esse dicat, & illud tanquam suum defendere voluerit, tunc quidem procedet loquela eo ordine quo prædictum est.

Eadem ipsa verba extant etiam in legibus Scotia lib. 3. cap. 33. §. 23. 24. 25. & 26. sed in d. §. 23. post verba illa. *Lite ipsa pendente additur inter distam petentem Advocationem illius Ecclesie, agentem super iure Advocationis, & alior, scilicet dominum alium, & Clericum suum defendentes*: quæ verba desunt in Anglicanis legibus, & tamen non minimum faciunt ad propositam speciem. Cumque interpp. Norman. juris respondent *buic artic. 73. non esse locum*, quando constat alterum ex litigantibus ultimam præsentationem habuisse, eumque lite pendente præsentare posse, hoc probare deberent ex iis earum legum verbis, & quidem si nulla, &c. usque ad ea, *ex quo patet*, & rationem illam asserre ex iisdem legibus, quia cum aliquis ultima vice præsentavit, jus Patronatus possidere, & ex ea possessione jus præsentandi habere intelligitur, saltem pro hac vice, ut videbimus ad cap. 19. *hoc sit*. nunquam vero Princeps jus alteri quæsitum tollere velle præsumitur.

Quarto ad ejus articuli definitionem præmittendum est, Philippum Augustum devictis Normannis suas reliquisse leges ac consuetudines, & quasdam proprio motu addidisse ad utilitatem Ecclesiarum, ut scribit Guill. Armoricus lib. 8. *Philippidos*. Ex Normannicis ea erat, si Ecclesia pertinebat ad donationem laica persona vacaret, si ille ad quem donatio illius Ecclesie pertinebat, præsentaret idoneam personam Archiep. vel Episcopo, in cujus diocesi sita esset illa Ecclesia, Archiep. vel Episcopus eandem personam de jure recipere tenebatur, nisi alius contenderet præsentationem illius Ecclesie ad se pertinere. Si vero de jure Patronatus contentio oriretur, Archiep. vel Episcopus nunquam posset alicui conferre Ecclesiam illam, nec aliquem recipere ad Ecclesiam illam, donec contentio in curia domini Regis, vel in curia illius de cujus feodo movebatur Ecclesia, terminetur. Quando vero causa terminata esset Archiep. vel Episcopus ad testimonium litterarum parentium domini Regis, vel Balii sui, in cujus curia causa esset terminata, vel illius de cujus feodo movebatur Ecclesia, deberet recipere idoneam personam, quam præsentaret ille, cui adjudicatum esset jus Patronatus illius Ecclesie. Lex illa exscripta est in *Stabilimento*, quod factum est apud Rothomagum inter Clericos & Barones Normanniæ an. 1205. apud *Quercetannum* post scriptores antiquos historie Normannorum pag. 1059. Ea etiam extat inter probationes libertatum Ecclesie Gall. pag. 1262.

Quinto jure quidem communi cum Ecclesia vacante lis orta est

de

de jure Patronatus, nisi ea finiatur intra tempus legitimum, Ordinarius eo elapso Ecclesiam illam conferre potest; *hoc cap. 12.* Sed in Normannia jus illud singulare obtinet, ut ea lite pendente nec Ordinarius conferre possit, nec Patronus præsentare per ea verba *nec aliquem recipere ad Ecclesiam illam*; nempe ad præsentationem Patroni.

Denique olim jure Canonico cum litigiosum erat beneficium, lite pendente Patronus ad illud præsentare non poterat *cap. 2. ut lite pend. nib. inno. in 6.* Insuper & quamvis in regula Cancellariæ Rom. de subrogandis litigantibus cautum sit alium subrogari posse in locum alterius colligantis defuncti, sicque regula illa *cap. illud 2.* abrogare videatur: Attamen Gomeſius *ad eam regulam quæst. 13.* ait eam esse communem Doctorum sententiam, quod lite pendente Patroni præsentare non possint, & quidem ea forte ratione, quia *d. cap. 2.* est de prohibita collatione & præsentatione litigiosi beneficii, & regula illa Cancellariæ Rom. est tantum de collatione, non etiam de præsentatione: Cumque Molinæus ait *d. cap. 2.* nec in Gallia nec Romæ servari, an illud hodie quantum ad præsentationem omnino verum sit, subsisto. Quidquid sit olim altero ex colligantibus præsentatis mortuo, *per litispensentiam ligatæ erant manus Patronorum*, ut loquitur Joan. Andreas. His positis fingamus tandem *ad eum art. 73.*

Vacat Ecclesia S. Joannis: Petrus quasi verus Patronus ad eam Ordinarius præsentat Jacobum: Ordinarius Clericum illum in ea instituit: Postea vero Paulus credens se verum esse Patronum eidem Ordinario præsentat Philippum, qui etiam ab eo in eadem Ecclesia instituitur: Paulus a Rege aut illius judice impetrat *breve de jure Patronatus*, id est mandatum, quo Rex aut judex Regius Petro præcipit, ut sine dilatione dimittat Paulo Advocationem, seu jus Patronatus in Ecclesia S. Joannis, & ut se judicio sistat. Formula istius brevis aut mandati in eam sententiam concipitur *ead. lib. 4. legum Anglic. cap. 2.* Petrus cum Jacobo Clerico suo se in judicio sistit, ut se in ea lite defendat, & cum Paulo litem contestatur, cui etiam adest Philippus a Paulo præsentatus: ea lite pendente Jacobus a Petro præsentatus decessit: Quæritur an Petrus alium Clericum præsentare possit, ut ita semper jus suum tucatur? an vero expectandus sit finis istius litis? & quidem ex laudatis Normanniæ legibus ea lite pendente nec Petrus præsentare potest, nec quilibet

Ordi-

Ordinarius conferre: sed invaluit eam præsentationem pertinere ad Regem. Suboscuro est istius rei ratio: quidam interpp. eam asserunt, quod jure communi vacantium Ecclesiarum custodia Regi competat, *cap. generali 13. de el. & el. por. in 6.* Sed non ideo sequitur eum habere præsentationem ad omnes Ecclesias vacantes in necem Patronorum, alioquin nunquam illi præsentarentur. Atque etiam majores tantum Ecclesiæ puta Episcopales & Abbatiales ad Regiam hanc Custodiam pertinent, non etiam minores, de quibus *in hoc art. 73.* Alii quod per breve de jure Patronatus sequestratum illud fuerit, & saisitum aut positum in manibus Regis: Sed *manus Regis aut judicis neminem possessione privat*, inquit Molinæus ad *consuetud. Paris.* Et sequestratio præsentationem, sequestro non tribuit, ut ille idem docet, & olim probavimus: At tandem in iisdem legibus Angliæ, quamvis Advocatio Ecclesiæ saisita sit in manibus Regis, attramen si ea saisina pendente vacaverit Ecclesia, Advocatus seu Patronus præsentationem non amittit.

Fortè igitur verius est Ecclesiæ sola utilitate suggerente introductum fuisse jus illud, & hoc ita evenisse. Cum Philippus Augustus antiquis Normanniæ legibus pleraquæ adderet in favorem Ecclesiæ, ut jam diximus ex Guill. Armorico, consulere voluit Patronatis Ecclesiis, ne diutius vacarent propter lites aut discordias Patronorum. Unde cum videret Summos Pontifices ita huic rei consuluisse, ut Ordinarios iis Ecclesiis providere jussissent, nisi intra certum aliquod tempus inter Patronos finitæ essent lites, *cap. 12. & 27. hoc tit.* Et eam definitionem omnino repugnare consuetudinibus Normanniæ, ex quibus lite pendente Archiepiscopus & Episcopus conferre non poterant: Jus illud sibi vindicavit, ut sine præjudicio partium interim ipse ad eas præsentaret. Nec novum illud in Normannia: sicut enim cum duo domini feudum aliud vindicant quasi suum, & simul in illud suas manus injiciunt, in ea Provincia invaluit, ut ea lite pendente Rex eo fruatur, & quidem pro merito seu summo imperio, ut docet Godefridus ad *art. 109. consuetud. Norm.* quod singulare in Normannia: nam in tota fere Gallia Vassallus per manum supremam inducitur in feudi possessionem, eoque fruitur lite pendente. *Paris. consuet. art. 69.* Ita & dici potest, eodem ipso jure singulare illud invaluisse in Normannia, ut donec terminetur contentio de jure Patronatus, Rex eo fruatur & sic lite pendente præsentet, quasi succedat in locum veri Patroni, quem sen-

sententia definitiva declarabit: Ita tamen ut qui a Rege presentatus fuerit & ab Ordinario institutus, eam Ecclesiam sibi habet, quandiu in vivis egerit, eumque Patronum agnoscat, cui tandem adjudicatum fuerit jus Patronatus. Et ita cum Rex Christianissimus sit caput & fundamentum populi, ait Ivo Carnot. in Ep. 171. cum sit tutor, defensor, & protector Ecclesiarum, ut passim agnoscunt Ecclesie Gallic. Prælati, facilius Normanni suis Ecclesiis ab eo provideri admiserunt, & hoc transiit in assiduum usum, & juris necessitatem.

A D C A P I T X I I I.

AB Alexandro III. mittitur ad omnes Templarios & Hospitalarios, qui tunc temporis agebant in orbe Christiano. Templarii erant viri Nobiles, qui votum ediderant se curaturos, ut peregrini ad terram sanctam venientes liberarentur ab insidiis latronum, & hostium Christianæ fidei: Et sic dicebantur Templarii, aut Fratres militiæ templi, a templo Hierosolym. juxta quod iis datum erat Palatium, Guill. Tyrinus lib. 12. de bello sacro. cap. 7. O Mar. Paris. in Henrico primo. Hospitalarii erant Fratres Hospitalis S. Joannis Hierosol. qui peregrinos illos in eo Hospitali recipiebant, & curabant. Illi omnes erant Monachi S. Bernardus in Sermone ad milites templi. Sponte suscepto voto adscripti. Itinerarium Benjamin Tudelensis. Et inter Monachos recensentur passim. Unde & Pontifex in antiq. eos alloquitur quasi Monachos. Illi omnes olim recte conveniebant: Sed tandem Templarii expulerunt Hospitalarios, eorumque bona usurparunt, & postmodum extirpati sunt etiam Templarii, Jacobus de Vorriaco lib. 2. Hierosol. cap. 65. 66. Et in eorum locum partim successerunt equites Rhodii, hodie Melitenses.

Cum autem Summi Pontifices olim Terram sanctam maxime colerent, & præcipuam haberent belli sacri curam, Templariis & Hospitalariis amplissima privilegia quotidie concedebant: Cumque omnibus Christianis acceptissima esset eorum Fratrum professio, statim locupletiores facti sunt. Mat. Paris. in Henrico III. ad an. 1244. Habent insuper Templarii in Christianitate novè millia maneriarum, Hospitalarii vero novemdecim. Sed ille idem in Henrico I. ad an. 1019. Nunc adeo professionis suæ humilitate neglecta, domino Patriarcha,

a quo Ordinis institutionem, & prima beneficia susceperant, se subtraxerunt, obedientiam & Ecclesiis Dei decimas subtrahentes, facti sunt cunctis valde molesti. Joannes Saresb. in Ep. 95. Ecclesias, quas semel occupaverunt, Episcoporum subtrahunt potestati.

In hoc cap. 13. parociales Ecclesias usurpare, & in iis Canonicam obedientiam dioecesanis Episcopis subtrahere tentant sub obtentu juris Patronatus, quod in iis Ecclesiis hinc inde comparant, aut adquirunt, vel donationibus emendicatis, vel emptionibus prædiorum; quibus illud annexum est. Ejus acquisitionis a Templariis factæ exemplum videre est apud Innocentium III. lib. 1. reg. Ep. 141. atque etiam Alexandri III. temporibus alii quidam Monachi eo animo jus Patronatus adquirebant, ut ipse docet in cap. 10. hoc tit. in append. Lateran. Concili. Ecclesias vel violentia, vel venalitate invadebant, ut de iis Petrus Blesensis in librum Job. cap. 1. Et quamvis Summus ille Pontif. eam juris Patronatus nundinationem prohibuerit, attamen non multo post eum alii adhuc Monachi jus Patronatus emebant in paroccialibus Ecclesiis, ut eas etiam subtraherent Episcopis, ut palam est ex mandato Innocenti quarti ad Fratrem Joann. de Ordine Minorum, quod exscribit Mar. Paris in additam. pag. 104. Utebantur eo colore, quod cum exempti essent a potestate, & jurisdictione dioecesanorum Episcoporum, iis inconsultis Ecclesias illas (quarum adquisierant jus Patronatus) Ordinare volebant, in iis Clericos instituere & destituere, ac jus parociale ipsis Episcopis imminuere, puta nec Cathedriticum, nec Synodaticum, nec ullam procuracionem solvere, quasi privilegia iis concessa ad eas etiam Ecclesias extenderentur.

Sed Alexander III. in hoc cap. prohibet, ne sub obtentu juris Patronatus dioecesano Episcopo jus parociale minuere præsumant. Primo enim jus Patronatus solam Clerici præsentationem Patrono tribuit, etiam si sit Episcopus, non etiam Clerici ordinationem, seu institutionem & destitutionem, ut jam toties diximus: Et ideo in 1. collect. Pontifex nominatim prohibet, ne in iis Ecclesiis Presbyteros, nisi per Episcopos instituant. Secundo cum parociales Ecclesiæ quibusdam Monachis donantur, semper excipiuntur jura paroccialia, de quibus in cap. congrevente 16. ex. de off. jud. Ord. Sicut enim cum veteranis militibus assignabantur agri, jurisdictio salva iis erat, ex quorum territorio sumpti erant agri, ut loquitur Hygentius in lib. de limit. constituend. Ita & cum parociales Ecclesiæ Monachis

donantur, salva remanet Episcopi jurisdictio, quæ semper excepta præsumitur *cap. 2. ex. de relig. dom. cap. 7. ex. de donat. cap. 21. ex. de cons.* Sicque cum jus Patronatus venit ad exemptos, semper illud suis regulis constat, nec ideo jus Episcopale imminuitur, aut læditur in iis Ecclesiis.

A D C A P I T. XIV.

Integrum extat in appendice Later. Concilii parte 15. *hoc tit. cap. 14. & in ant. coll. 1. hoc eod. tit. cap. 17.* In qua sicut & in hac Gregor. Compilat. tribuitur Alexandro III. In fingenda istius cap. specie veteres Interpretes dissident in re majoris omnino momenti. Constat enim jus Patronatus donatum fuisse Odoni Clerico: (in cujus favorem ad Alexandrum III. forte scripsit Joan. Saresb. in *Ep. 108.*) Sed quidam volunt jus illud ei donatum fuisse tanquam privato, tanquam privatæ personæ, ut Bernardus in *casu integro istius Capituli*, & glossa secunda: Quidam quasi personæ, vel Prælati ejus Ecclesiæ, in qua beneficiatus est, inquit Hostiensis *ad nostrum illud cap.* seu nomine suæ Ecclesiæ, ait Joan. Andreas, & in nostra illa specie inter utrumque illud plurimum refert: Nam in primo casu jus Patronatus semper erit laicum, in secundo erit Ecclesiasticum, si quidem illud sit personale, ut olim docuimus: Præterea in primo casu secundum veteres illos interpp. necessarius esset Episcopi consensus, non etiam in altero.

Probarem primam Bernardi & glossæ sententiam, tum quod in integro cap. ne verbum quidem ejus Ecclesiæ, cui præficiatur Odo Clericus: Tum quia ei soli donatur jus Patronatus, ejus tantum voluntas & assensus desiderantur, ei soli restituendæ sunt illæ Ecclesiæ. Sicque omnino divinare est, Odoni tanquam Prælati datum fuisse jus Patronatus, qui simpliciter dicitur Clericus. Sed & quod notandum est, Vincentius Hispanus, primæ collectionis Decretalium glossator, Odonem hunc quantumvis Clericum habet quasi laicum, ut innuit glossa *ad cap. 8. in verbo. contulerit. hoc tit.* Et recte, nam jus Patronatus ei donatum non est tanquam Clerico, sed tanquam Fratri. Placet etiam, quod addit Joan. Andreas Odo-

nem hunc Clericum ante illam donationem nullomodo fuisse Patronum, sed totum jus illud Patronatus pertinuisse ad ejus Fratrem (qui ei jus illud donavit) tanquam ad primogenitum, qui solus in Anglia succedit in jus Patronatus. Qua de re fufius in *Prolegom. ad hunc tit. cap. 19.* nec illud animadvertit glossa hic *ad verbum, contulerit.* Fingamus ergo.

Petrus habet jus Patronatus in quibusdam Ecclesiis Lincolnienfis & Saresberienfis Episcopatus in Anglia: Duobus reliâs liberis decedit Jacobo (quem omnes interpp. agnoscunt esse laicum) & Odone Clerico: Solus Jacobus tanquam primogenitus ex receptâ consuetudine Angliæ jus illud Patronatus habet, sed illud Odoni Clerico Fratri suo liberaliter contulit seu donavit, ea mente ut in posterum solus Odo Patronus sit earum Ecclesiarum: Post eam donationem vacarunt illæ Ecclesiæ: Quidam Presbyteri sine voluntate & assensu Odonis eas per vim occuparunt, & quidem occasione Jacobi, quem forte istius donationis poenitebat, & auctoritate quorundam militum. Odo Clericus de ea re conquestus est apud Alexandrum tertium: Summus ille Pontifex jubet Ecclesias illas Odoni Clerico quamprimum ab iis Presbyteris restitui, ut eas libere & pacifice ordinet, id est ut ad eas obtinendas idoneos Clericos Ordinario præsentare possit.

In ea specie ratio dubitandi ea esse potest, quia Presbyteri illi Ecclesias illas habebant occasione Fratris nempe Jacobi, ut est *in ant.* Id est cum bona venia istius Fratris, qui testatus est per eum non stare, quominus Ecclesias illas sibi habeant, & hoc conniventibus oculis passus est: Præterea contendebant inutilem esse donationem illam juris Patronatus absque consensu diocæsanæ Episcopi, Sane si donetur loco religioso necessarius non est ille consensus, ut diximus *ad cap. 8. hic tit.* sed cum donatur laico, quidam interpp. eo tempore consensum illum desiderabant, puta Hostiensis *ad d. cap. 8.* unde cum *in hoc cap. 14.* desit ille consensus, dicendum videretur audiendum non esse Odonem Clericum, quasi ejus nullomodo interfit, cum ea donatio tenere non videatur.

Contra tamen S.P. *in hoc cap.* rescribit Odoni Clerico restituendas esse illas Ecclesias, ut nempe iis ab Ordinario provideri curet. Unde Vincentius colligit primo, jus Patronatus a laico donari posse alteri laico, nam ut supra diximus, Odonem habet ut laicum, quia cum Clericus non habet jus Patronatus ratione illius Ecclesiæ,

cui

cui præficitur, habendus est quasi Patronus laicus. Ratio Vincentii ea est, quia cum laicus sit juris illius capax, & Summi Pontifices doceant jus illud in eum transferri posse, vel venditione fundi cui adheret, vel ejusdem fundi datione ad firmam perpetuam, vel dotabilibus tabulis, seu cum fundus ille marito datur in dotem, vel successione aut hæreditate: Nihil vetat, quominus illud etiam ei donari possit, cum in absoluta donatione nulla sit simoniæ labes *cap. ersi. 18. ex. de sim.* Secundo ex hoc rescripto sequitur laicum jus suum Patronatus alteri laico donare posse, vel etiam sine consensu Episcopi: Tum quod nec *in hoc cap. 14.* nec in alio quolibet totius juris Canonici loco, consensus ille desideretur, ac nequidem *in cap. un. hoc tit. in 6.* ubi ne verbum quidem de donatione juris Patronatus laico facta, cum tamen S.P. *in hoc cap. 14.* donationem illam probet ac confirmet nulla facta mentione consensus Episcopalis. Tum quod jus Patronatus laicum est omnino temporale & patrimoniale, quod Patronus habet mero & Summo jure, & quidem sine facto Episcopi, ut docuimus *in Proleg. ad hunc tit.* Cumque illud donat, suum donare dicitur *in cap. 7. ex. de don.* Sed donatio, imo & quælibet alienatio eorum bonorum nihil ad Episcopum. Mathæus Paris in Joanne Rege Angliæ *ad Papam non pertinet ordinatio rerum laicarum.* Nec dicendum est jus Patronatus esse spirituali annexum, & ideo ad illius donationem requiri consensum Episcopi. Primo enim hoc nullibi cavetur, ut jam diximus, nec ullomodo est interpretis, illud proprio Marte supplere, quod esset de substantia ipsius actus, tum vero præcipue cum ipsissimis verbis contrarium habeamus *in hoc cap. 14.* Præterea cum jus Patronatus alicui fundo adheret, ejus fundi venditione, datione in dotem, aut ad firmam perpetuam, aut etiam successione in laicum transfertur sine consensu Episcopi, cur non & donatione? Quia, inquiunt, verendum est ne venditio juris Patronatus donationis nomine fiat, quod esset simoniacum: Sed Episcopus eam simoniæ labem abstergere non potest, hoc soli Summo Pontifici reservatum, & ita eo etiam casu inutilis esset Episcopi consensus, ac si forte in ea donatione aliquid simoniæprehenderit, illud officii sui prospectu vindicet. Constat ergo laicum alteri laico suum jus Patronatus donare posse, vel etiam sine consensu Episcopi. Et hoc longe potiori ratione dicendum est de Oratoriis illis, quæ nondum adhuc Episcopali decreto confirmatæ sunt, ut nempe jus provisionis, quod in iis laici

laici habent, aliis recte donari possit inconstituto Episcopo, quia hujusmodi Præstimoniam nondum adhuc sunt loco sacra, sed tantum opera, ut loquitur Quintilianus in *declam.* 32. quibus adde, quod de iis diximus in *Prolegom. ad hunc tit. cap. 4.*

Sed quæritur an jus Patronatus a laico donari possit alteri laico extraneo in præjudicium hæredum? Et quidem Archidiaconus ad *cap. 1. hoc tit. in 6.* & post eum Alexander in *consiliis lib. 5. consilio 13. n. 10.* generaliter scribunt quemlibet suo juri Patronatus in favorem Patronatæ Ecclesiæ renunciare posse in præjudicium filiorum & legitimorum hæredum, quasi ea renunciatione liberam hanc Ecclesiam faciat, quod etiam probat Rufæus in *tractatu regaliorum privilegio 49. n. 2.* Sed nec jus Patronatus servitutem esse, nec Patronatam Ecclesiam servituti mancipatam, pluribus olim probavimus in *Prolegom. ad hunc tit.* Sicque forsitan in ea quæstione nullus est libertatis color vel obtentus. Quidquid sit saltem constat eo casu jus Patronatus donari posse, in præjudicium liberorum & legitimorum hæredum.

Quæstionis est an idem dicendum, si donatum sit alteri cuidam laico. Molinæus ad *Alexandri consilia lib. 5. cap. 18.* distinguendum esse docet inter jus Patronatus, quod hæredibus competit quasi hæredibus, non quasi gentilibus aut agnatis, & inter illud quod competit filiis, seu illis ipsis agnatis qui nempe sunt de parentela Fundatoris, ut loquitur Rochus de Curte: Primo casu, puta Petrus fundavit Ecclesiam S. Joannis, & in ejus foundationis tabulis cavuit jus Patronatus in ea Ecclesia sibi & hæredibus competere, nulla facta mentione gentis, familiæ, nominis, aut parentelæ: Post mortem Petri, Jacobus ejus filius & hæres in jus illud successit, ac postmodum illud donavit Paulo cuidam extraneo, & decessit, quibusdam relictis hæredibus: Post ejus mortem vacavit ea Ecclesia: Quæsitum est, an Paulus ille donatarius præsentare debeat, an vero hæredes Jacobi, qui sunt etiam hæredes Petri Fundatoris.

Movet quia jus illud Patronatus hæredibus competit, & jure communi *Can. filiis 16. q. 7.* Et ex ipsa fundacione, qua de agitur: Sed nemo alteri auferre potest jus illud quod ei competit juxta regulam *id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest*: Ergo Jacobus jus Patronatus suis hæredibus auferre non potuit per eam donationem, ac proinde Paulus ille donatarius jus illud sibi vindicare non potest.

Contra tamen Curtius & Molinæus testissime docent, Jacobum jus suum Patronatus ita Paulo donare potuisse, ut ab eo quilibet hæredes omnino excludantur. Tum quia Summi Pontifices passim rescribunt laicum alteri laico donare posse suum jus Patronatus: Sed inefficax & inutilis esset ea donatio, si hæredes eam revocare possent: Ergo ut sit utilis, effectum sortiri debet, vel etiam in præjudicium hæredum. Tum quia hæredes præstare tenentur factum defuncti, præcipue vero cum leges & Canones permittant donare jus Patronatus: Ergo ejus donationem a defuncto factam revocare non possunt. Nec obstat quod jure communi jus illud competat etiam hæredibus: Quia respondendum est illud ita obtinere, nisi defunctus de eo aliter disposuerit. Nam & quamvis Parentum hæreditas ratione naturali addicta sit liberis tanquam debita successio *l. 7. d. de bon. dam.* attamen parentes de ea disponere possunt in præjudicium liberorum. Nec etiam dicere possunt defunctum donasse rem alienam puta jus Patronatus, quod his etiam competeat: Quia quandiu in vivis egit, ille solus erat Patronus, & ille solus totum habebat jus Patronatus, nec ullus alijs illud sibi vindicare poterat, ideoque donare potuit, quod omnino suum erat *cap. 7. ex. de don.* Ac tandem dicere non possunt, se suo jure ad jus illud venire posse tanquam hæredes ipsius Fundatoris: Vel enim Jacobi hæreditatem adierunt vel non: Præter casum tenentur præstare factum defuncti, & ita donationem ab eo factam probare: Secundo casu nec etiam dici possunt hæredes Fundatoris, nisi per repræsentationem Jacobi donatoris: Cum enim hæredis appellatione hæredes hæredis non contineantur, nec veniant iudicio defuncti *l. qui liberis 8. in fi. d. de vul. & pup. sub.* ad jus illud Patronatus venire non possunt, nisi quod repræsentant Jacobum Fundatoris filium aut nepotem: Ergo non aliud jus habere possunt, quam quod ipse habuit tempore mortis: Sed post donationem non amplius habuit jus Patronatus, ergo nec illud habere possunt. Vide Annæum Robertum *lib. 2. rer. judicat. cap. 5.* ubi agit contra nepotem. Sed sime ad secundam superius allatæ distinctionis partem.

Fundator in foundationis tabulis cavit, jus Patronatus sibi, & ei competere qui sit de parentela, seu qui proximum in familia sua gradum obtinuerit. Post illius mortem Jacobus tanquam proximior agnatus Fundatoris jus illud habuit, & statim donavit Paulo extraneo: Quæritur an eo mortuo alii gentiles aut agnati ab eo jure om-

nino excludantur. Movet tum quod ex fundatione ille tantum Patronus esse possit, qui sit ex ipsa familia: Tum quod a Fundatore prohibitum videtur, ne jus illud alienetur extra familiam, ergo in ea relinquendum est *l. peto 69. §. Fratre d. de leg. 2.*

Forte tamen distinguendum esse putarem, utrum Fundator nominatim prohibuerit, ne jus illud Patronatus transferatur extra familiam, an illud simpliciter familiæ vel nomini adscripserit. Primo casu donari non potest extraneis, nam huic fundationis legi omnino standum est, & qui proximum in familia gradum obtinuerit, semper illud petere poterit *d. §. Fratre*. Eaque prohibitio nominatim expressa necessariam hanc gentilis aut agnati qualitatem facit.

Secundo casu donari potest in præjudicium aliorum gentilium aut agnatorum: Cum enim jure communi permessa sit ea donatio, non aliter prohibita intelligitur, quam si nominatim a Fundatore expressa sit ea prohibitio, eaque omissa nudum est præceptum, quod juris communis executionem, puta liberam juris illius donationem, impedire non potest *l. Filiusf. 114. §. 14. d. de leg. 1. d. l. 69. §. Fratre d. de leg. 2. & l. Pater 38. §. Julius l. Lucius 93. d. de leg. 3.* Nec obstat quod jus illud Patronatus familiæ adscriptum sit: Nam & quamvis Allodia, seu bona quæ proprietatis jure possidentur non jure beneficii, affecta sint familiæ, ut docet Molinæus *ad Alexandri consilia lib. 5. cap. 9.* attamen extra familiam donari possunt, ut palam est ex legibus Alemannicis *tit. 2.* Et ejus donationis eximia quædam exempla extant apud Authorem libri *du Franc Alleu. Cap. 1. in fi.* & apud Authorem libri *de prerogativa allodiorum. Cap. 10.* atque etiam aliquis de parentela se ipsum tollere potest, ita ut ejus hæreditas non amplius pertineat ad ejus agnatos & gentiles, *ex lege Salica tit. 63.* quod olim etiam in arrogatione eveniebat. Ergo & jus Patronatus de parentela sua tollere potest.

AD CAPIT. XV.

DEsumptum est *ex cap. 15. hoc tit. in append. Lateran. Concilii sub Alexandro sexto parte 15.* (unde verisimilius est illud esse Summi illius Pont.) & *ex cap. 18. hoc tit. in 1. coll.* ubi mittitur *ad Andrensem Episcopum*, qui olim suffraganeus erat Atheniensis Archiepiscopi. In eo agitur de Clericis, qui

qui sunt Patroni laici: Tum quod ius Patronatus habent hæreditario iure (quod de Patronis Ecclesiasticis dici non potest) non etiam ratione illius Ecclesiæ, cui præficiuntur: Tum quod Ecclesias dare dicuntur a suis parentibus fundatas.

Cum iis temporibus Ecclesiastica beneficia hæreditario iure possiderentur passim, ut non multum antea testatur Ivo Carnot. *in Ep.* 157. Et eo ipso tempore agens Joannes Saresber. *in Ep.* 56. Clerici illi Ecclesias a parentibus suis fundatas hæreditario iure sibi vindicabant, quasi satius & æquius esset eos paternis illis bonis aut fundationibus uti frui, quam extraneos. Sed hoc prohibet Alexander tertius *in hoc cap.* 15. quia Sanctuarium Dei, puta Ecclesia hæreditario iure possideri non potest. Et hinc sacri Canones semper detestati sunt & condemnarunt successionem in beneficiis Ecclesiasticis *Can. 33. Sexta Synodi in Trullo. & apud Gratianum tota causa 8. q. 1.* Cumque illi etiam Clerici Ecclesias illas propria auctoritate occuparent, & inconsulto Episcopo, Alexander tertius *in d. cap.* 15. illud etiam condemnat, tanquam indignum & absurdum, ut est *in ant.* tum quod sacri Canones non patiuntur, ut Patroni vel eorum hæredes Ecclesias illas usurpent, in quibus habent ius Patronatus *Can. filiis 16. q. 7.* Cum enim Deo semel dicatæ sint, pertinent ad ordinationem Episcopi: tum quia Patroni quantumvis idonei se ipsos præsentare non possunt ad obtinendas illas Ecclesias, ut ex professo videbimus *ad cap. 26. hoc tit.*

Præterea cum iis temporibus laici Patroni Patronatas Ecclesias filiis aut nepotibus suis propria auctoritate donarēt inconsultis Episcopis: Hoc etiam prohibet Alexander III. *in hoc cap.* 15. quia generaliter sacri Canones prohibent, ne quilibet laici Ecclesias in titulum donare possint, ut jam sæpius diximus. Addit Contius *in ant. coll. Filiis vel filiabus.* Nec tam male forsan, nam & quædam beneficia Ecclesiastica scæminis deputata sunt: Nec insolens est prædia Ecclesiastica filiabus tradi a parentibus, ut videre est apud Carolum Calvum *in edicto Pistens cap. 5.* Verum prohibet quidem S. P. ne Patroni Ecclesias liberis suis donent, non etiam, nè filios aut nepotes suos præsentare possint ad eas obtinendas, si quidem idonei sint. Nam & Ordinarii beneficia conferre possunt suis fratribus & consanguineis, non quidem omnino ex humana affectione per gratificationem, *Apostolor. Can. 76.* Quod etiam fusius rejicit Guillelmus Paris. *in lib. de collat. & plural. benef. cap. 2. 3. & 10.* Sed pietate

suggerente, si sint pauperes & idonei. Et in eam rem elegantissima sunt verba illa Petri Blesensis. in *Ep. 70. summa naturæ injuria est nepotem (fratris aut sororis filium) pauperem & honestum abjicere, & sanguinem suum opprobrio publica mendicitatis exponere.* Juxta illud Apostoli ad *Timotheum cap. 5. Fidem negavit & infidelis deterior est, qui suorum curam non habet.* Eoque etiam casu veteres patiebantur Clericum aliquem beneficio suo renuntiare in favorem suorum, & quidem in manibus Episcopi, ut palam est ex *Epist. 73. Lupi Abbatis Ferrar. & ex Epist. 36. Hildeberti Cænom.* Et ita semper omnibus placuit Patronum filios aut nepotes suos præsentare posse, cum idonei sunt, qua de re Panormitanus in *consilio 96. & ad nostrum illud cap. 15.* Ita Rudolfus quidam Hohenbergensis Albertum filium suum ad quasdam parociales Ecclesias præsentasse, dicitur tanquam Patronus in *Chronico Argentinensi ad an. 1350.*

AD CAPIT. XVI.

ELeganter Antonius Augustinus ad *cap. 20. hoc tit. in 1. collect.* videndum esse ait, an desumptum sit nostrum illud *cap. ex cap. 17. hoc tit. in append. Lateran. Concilii parte 15.* Utrum *ex cap. 1. hoc etiam sit. in ead. append. parte 47.* In utroque *cap. eadem definitio, eadem sententia occurrit, sed non eadem species, nec eadem Epigraphe: Nam cap. 1. mittitur ad Cantuar. Archiepiscopum & cap. 17. ad Winton. Episcopum.* Sed forte vox illa vero & ea in præscripta Ecclesia subindicare videntur nostrum illud *cap. 16. ad aliud esse referendum, in quo jampridem præmissa fuerit eadem species: Unde Collector jusedem append. & Bernardus Papiensis primæ Collect. author præmittunt cap. ad aures 16. in append. & 19. in antiq.* Et huic statim subjiciunt nostrum illud *cap. quasi pars & sequela sit præcedentis cap. ad aures, quod ita perperam Raymundus in hac Gregor. Compilat. omisit. Species igitur ea est.*

Robertus & Guillel. de *Crotona* (ut est in *ant.* vel forte melius de *Hortuna*, ut est in *ead. append. Mat. Paris* in Henrico III. meminit ejus familiæ) emerunt jus Patronatus in ea Ecclesia, quæ sita erat in ea villa de *Hortuna*: Iis fato functis, Robertus Guillelmi filius, patris exemplo emit etiam jus Patronatus in alia Ecclesia, quam Prior

&

& Canonici de *Stodleia* Winton. diocesis ad se pertinere contendunt: Robertus occasione illius juris Patronatus Canoniceis illis tormentis, molestias, persecutiones, & gravamina intulit, ut eos juri suo renuntiare coegerit: De ea re certior factus Alexander III. Winton. Episcopo mandat, ut super eo jure Patronatus perpetuum silentium Roberto imponat, & jus quod Prior & Canonici habebant, iis integre restitui faciat. Una ea est species *cap. 19. in ant.*

Sed quia Pontifex in eo nihil rescripserat de jure Patronatus, quod Robertus emerat, & cujus occasione Canonicos illos vexare poterat: Ideo Pontifex in *hoc cap. 16.* contractum illum emptionis & venditionis rescindit. Ad eam speciem pertinent etiam *cap. 6. & 13. hoc tit. cap. 10. & 16. hoc etiam tit. in ead. append. parte 15. & d. cap. 1. ibid. parte 47.*

Ex his omnibus patet, eo tempore visitatam & frequentiore fuisse juris Patronatus emptionem & venditionem: Et pravam hanc consuetudinem confirmat omnino querela Joannis Saresb. *lib. 7. de Nugis Curial. cap. 17.* quod jus Advocationis aut Patronatus Ecclesie distrahebatur seu vendebatur quotidie, ut ejus occasione facilior esset aditus in Ecclesias. Præcipue vero illud recepti moris erat apud Clericos & Monachos, ut nempe jus Patronatus passim emerent: Et forte illi utebantur eo colore, quasi non esset emptio, sed redemptio, ut est in *Cbron. Mauriniacensi apud Quercetanum To. 4. list. Franc.*

In hoc autem *cap. 16.* nobiles illi emptionem illam ea ratione tueri poterant, quod cum jus illud temporale sit & prophanum, emptio nem & venditionem recipere videatur. Et hoc etiam iis fere temporibus obtendebant Florentini quidam Icti, ut probarent Ecclesiastica beneficia vendi posse citra simoniam, quod in rebus omnino temporalibus consisterent. Eorum meminit *d. de Marca lib. 8. de Concord. Sacerd. & Imp. cap. 13. num. 11.* Sed Alexander III. in *hoc cap. 16.* mandat Winton. Episcopo, ut juris Patronatus emptionem & venditionem auctoritate Apostolica irritam denuntiet: quia, inquit, *inconveniens est, & penitus inhoneſtum vendi jus Patronatus.* Hoc unum habet in *ant.* Sed Raymundus in *hoc nostro cap. 16.* addit, quod est *spirituali annexum*: Et hoc desumpsit ex *d. cap. 19. in ead. 1. coll.* ubi ait Pontifex unde cum jus Patronatus nexum sit spirituali, nemini licitum est vendere illud. Eaque etiam ratione utitur Innocentius IV. in rescripto quodam apud *Mat. Paris in additam.*

pag. 104. *Irritas esse decernimus alienationes, emptiones & venditiones de Patronatibus & Advocatiis Ecclesiarum, quæ cum sint spiritualibus annexæ, emi & vendi nequeunt.* Jus quidem illud ex se prophanum & temporale est, sed stricta illa societas, quam cum re spirituali habet, facit, ut inconveniens & inhonestum sit, illud perinde vendi, ac res omnino prophanas. Et hinc forte Joannes Rex Angliæ in charta libertatum, quam suis Baronibus dedit apud M. Paris ad an. 1215. ait *excepto quod Custodiæ hujusmodi vendi non debent.* Sed & sacri Canonones volunt eum committere simoniam, qui rem spirituali annexam emit, *Can. Salvator. 1. q. 3. cap. 5. ex. de rer. permut.* Ab ea tamen regula excipiendum est jus illud Patronatus, quod alicui fundo annexum est, nam cum vendita universitatè fundi venditum illud intelligitur, ut diximus in *Prolegom. ad hunc tit.* Sicut vero jus Patronatus per se vendi non potest, ita nec ipsa præsentatio Patroni, seu nec etiam Clericus Patreno pecuniam dare potest, ut ab eo præsentetur, sic enim committeret simoniam, ut diximus olim in *iisdem Prolego. cap. ult.* Ed. adde illud Joan. Gersonis in *moralibus regulis, Simoniam committit, qui opus spirituale facit temporalem mercedem expectans.* Et statim subjicit *temporale dici, quidquid temporali pretio comparari potest, ut est obsequium curialium.*

AD CAPIT. XVII.

JAM toties diximus Patronos laicos Ecclesias sine consensu diocesani Episcopi donare non posse Monasteriis, aliisque religiosiis locis. Eo pertinet adhuc *cap. 17.* & docet quid faciendum, si diocesanus Episcopus consentire nolit. Ejus recusantis exemplum insigne occurrit in *Chron. Mauriniæ. lib. 2.* ubi, cum quidam vir Nobilis Ecclesiam aliquam Mauriniæ. Monasterio donare vellet, & Abbas Daimberti Senonensis Archiepiscopi consensum quæreret, *non nisi cum maximis difficultatibus, atque etiam adhibitis precibus Regiis cum impetravit.*

Vel autem Episcopus suum hunc consensum deneget, solius improbitatis aut avaritiæ causa, vel ex justa quadam ratione: primum dumtaxat casum exequitur Alexander III. in *hoc cap. 17.* Nam iis temporibus plures Episcopi non tam bene animati erant in Monachos, & omnino avarè in eos agebant, ut passim conqueruntur

Pe-

Petrus Venerabilis, Petrus Cellensis, & Gaufridus Vindocin. Abbas in Epistolis. Et ejus rei luculentum extat exemplum apud *Guill. Neubrig. lib. 3. de reb. Angliæ cap. 5.* ubi Rogerus quidam Eborac. Archiepiscopus dicebat *beneficium luxuriosis potius conferendum esse, quam religiosis*, & in omnibus deteriore eorum conditionem faciebat. Aliquando etiam Episcopi nolebant iis Ecclesiarum donationibus consentire, nisi ad mutationem Vicarii, certa pecuniæ quantitas iis assignaretur, quæ dicebatur *redemptio altarium*, ut passim videre est apud *Gaufridum Vindoc. & Symundum ad ejus Epist. 12. lib. 3.*

Iis casibus Alexander III. rescribit adeundum esse Rom. Pontificem, & ab eo petendam esse donandi licentiam. Sicut enim in jure Civili passim aliquid a principe impetratur, quod regulariter fieri non potest: Ita & in hoc. cap. a S. P. impetranda est Ecclesiæ donandæ licentia sine consensu Episcopi, quod regulariter prohibitum est. Et ita etiam sapius in iisdem Epistolis Monachi a quibusdam Episcopis vexati & oppressi ad Rom. Pontificem confugiunt. Regulariter quidem nihil facere potest in aliorum Episcoporum diocesibus sine eorum consensu, *Glaber Rodolphus lib. 2. cap. 4. in fin.* sed cum malitiosè officio suo non funguntur, eorum negligentiam supplere potest, ut scribit *Gregorius M. lib. 2. reg. Ep. 28.*

Rectissime quidem Hostiensis, & post eum Molinæus notant, Episcopo consensum recusante recurrendum esse ad Archiepiscopum, non etiam Ecclesiastico ordine turbato recta ad Summum Pontif. Nam ex sacris Canonibus Metropolitano competit eorum omnium confirmatio, quæ in ejus Provincia fiunt *Can. 4. Nicænæ Synodi. Can. 19. Antiochenæ. & aliis*, & is suffraganeorum negligentiam supplet. Sed sensim Rom. Pontifices multa sibi vindicarunt in Monasteriis, præcipuè vero exemptis, qualia serè omnia sensim esse coeperunt. Vel cum Hostiensi dicendum est, novum hunc casum tribui Rom. Pontifici, & quidem ex hac constitutione. Unde etiam cum olim Abbates privilegia sua confirmari curabant a Summis Pontificibus, in eorum rescriptis, & confirmationibus nominatim exprimebant omnes illas Ecclesias, quæ olim iis donatæ essent: Nihil omnino frequentius apud Innocentium III. in *libris Regesti, in libris Epist.* & in Chronicis Monasteriorum, quæ in dies prædeunt. Vel tandem, quod omnino verius est, rectissime Alexander III. rescribit Episcopo recusante recurrendum esse ad S. P. quia *Gregorius VII. & Urbanus II. voluerant eas donationes vel a*

S. P.

S. P.

S. P. vel ab Episcopo probari, ut diximus *ad cap. 5. §. 1.*

Secundum ealum omittit Pontifex, sed eum ex ejus mente supplet eleganter glossa *in verbo offeratur*. Si nempe diocesanus Episcopus iusta de causa huic donationi consentire nolit, puta si viderit malo more, locupletiores Monachos Ecclesiam illam habere velle, & in ea potestatem Episcopalem omnino abrogare, ut iis etiam obicit S. P. *in cap. 14. hoc tit. in antiq.* & post eum Joannes Saresb. *in Ep. 126. 127.* vel etiam si fideles huic Ecclesie addicti repugnent, & eorum inter sit ne Ecclesia sua Monasterio uniatur, ut *in eod. Chronico Maurinac. ibidem* Summus Pont. istius donationis faciendæ licentiam dare non debet: aut si eam concesserit, ab injusta illa concessione in Gallia appellari potest tanquam ab abusu.

AD CAPIT. XVIII.

Defumitur *ex cap. 19. hoc tit. in append. Lateran. Concilii sub Alexandro III. parte 15.* & extat etiam *in cap. 22. hoc tit. in 1. collect.* In eo agitur de iis Episcopis, qui post promotionem suam ad Episcopatum in quibusdam Ecclesiis jus Patronatus ab earum Patronis adepti sunt in Ecclesiis sibi commissis: Et quaeritur an admittendi sint Clerici ab iis Episcopis presentati. Non satis constat, quænam sit istius Capituli sententia, & quomodo fingenda illius species. Statim vero excutienda est nova quædam interpretatio præstantissimi Antecessoris Jani a Costa. Primo contendit in hoc Capitulo agi de jure Patronatus in Ecclesiis earum dioceseos, in quibus ordinati sunt illi Episcopi. Secundo jus illud in ea specie non confundi cum jure Episcopali, nec per eam confusionem perimi, *quia*, inquit, *iis Episcopis adquiri non potest, ergo nec confundi, quia non confunditur nisi acquisitum*. Et hoc ita probat, tum quod in ea specie remaneat presentatio, ergo per confusionem sublata non est, ac proinde nec acquisita: Tum *ex Epist. 52. Innocentii III. ad Sveffionensem Episcopum lib. 1. Decretal. Epist.* In qua S. ille P. Sveffionensi Episcopo dat licentiam & facultatem recipiendi, & acquirendi juris Patronatus a Præposito Compendiensi: Ergo, inquit, ex se jus illud adquirere non poterat: Denique jus Patronatus nec constitui, nec transferri potest sine autoritate & consensu Episcopi, ergo illud a se ipso re-

ci-

cipere non potest, sicut nec Abbas Custodiam seu Thesaurariam suæ collationis *cap. ult. ex. de instir.* hæc omnia sigillatim expendere juvat.

Sane probarem omnino Episcopos illos in hoc nostro cap. adquisivisse jus Patronatus Ecclesiarum suarum, non etiam alieni Episcopatus, ita tamen ut illud cum Episcopali jure confusum non tollatur, nam Capituli nostri verba præcisè volunt, post eam acquisitionem remanere præsentationem. Puta si dicamus Episcopos illos ad eas Ecclesias præsentare inferioribus quibusdam Prælatiis (quod glossæ suboluisse videtur) ad quos earum collatio ex ipsa foundatione pertineat. Ejus rei luculentissimum exemplum axtat in *Chronicis Guill. Thornei Angli ad an. 1244.* iis verbis. *Erat namque ibi Ecclesia parochialis in honore S. Sepulchri de Patronatu Archiepiscopi, nempe Cantuar. qui ad eam parochiam præsentabat Abbati S. Augustini Cantuar.* Vel etiam fieri facile potest, vel ut Episcopus fundet aliquam Ecclesiam solo sibi jure Patronatus retento, & alteri Prælato concessa collatione: Vel ut ei doneatur aliquod prædium, cui jus Patronatus adhæreat, & alteri Prælato competat collatio ejus Ecclesiæ.

Probarem etiam nec confundi nec tolli jus Patronatus, sed verius esse putarem jus illud iis Episcopis adquiri: Primo enim S. P. habet nominatim, *quod præsentationes ad eas Ecclesias adepti fuerint*, quæ verba plus satis evincunt veram acquisitionem: Secundo subjicit *admittendas esse personas ab iis præsentatas*, quibus verbis negatur & plane rejicitur confusio, si modo ut diximus præsentatio fiat inferioribus quibusdam Prælatiis. Sed huic tanto viro excidisse putarem quod addit, jus Patronatus constitui non posse, nisi cum Episcopi consensu: Constat enim jus illud sola constructione constitui & adquiri *cap. 25. hoc tit.* Ecclesia quidem consecrari & dedicari non potest absque Episcopo, sed sine eo Patronatus ipso jure Fundatori adquiritur, ut olim docuimus in *Prolegom. ad hunc tit.* ita & jus illud Clerico illius Ecclesiæ intuitu donari posse constat inconsulto Episcopo *cap. 8. & 14. hoc tit.*

Sed & frigidum est argumentum illud, quod desumit *ex d. Epistola 52. Innocentii III.* Nam S. ille P. de eo jure sic in ea loquitur *sicut illud ipse sibi potest juste conferre.* Et forte non ideo illius recipiendi facultatem Sueffion. Episcopo tribuit, quod ex se illud recipere non possit, sed quod in ea Epist. de parochiali Ecclesia Castri

Com-

Compendienſis agatur, quæ pertinebat ad Compendienſe Monafterium S. Cornelii & Cypriani ut palam eſt *ex fragmento cuiuſdam Pariſ. Concilii ad ad. 1091. quod exſcribit Dacberius To. 2. ſpieilegii pag. 604.* Cumque Monafterium illud nullius *Metropolitani Epifcopi, nec Sueſſionis dominationi obnoxium eſſet*, ut nominatim habet *charta privilegiorum ejus Monafterii, apud. eundem pag. 599. ejusdem tomi.* Ne Sueſſion. Epifcopus privilegium illud utcunque violare, aut in illud manus injicere videretur, recipiendo juſ Patronatus in ea Eccleſia, ejus recipiendi facultatem a S.P. petit. Sicque nihili eſt ea interpretatio.

Alteram aſſert Hugutio vetuſtiſſimus interpres, quod Epifcopi illi juſ Patronatus poſt ſuam promotionem adepti fuerint in alienis Eccleſiis, non etiam in ſuis, & privilegium illud habeant, ut quoſcunque voluerint, vel etiam alienos aut peregrinos Clericos præſentare poſſint, cum tamen inquit, alii Patroni dioceſanos tantum præſentare teneantur. Sed Gloſſa & Decreti & Decretalium commentitium illud privilegium rejicit, quia quilibet idonei Clerici, vel etiam extranei ab omnibus præſentari poſſunt *cap. ad decorem. 5. ex. de inſtitut.* Nec privilegium illud continetur in *Can. ſi quis Epifcoporum 16. q. 5.* quo utitur Hugutio. Et Epifcopus Patronus jure communi aliorum Patronorum uti debet ut in ea ipſa ſpecie docet Gregorius M. *lib. 2. reg. Epif. 15. in fin.* Agnoſcere debet ipſius territorii Pontificem, ut videre eſt in *Synodali ſententia Georgii Xiphilini Patriarchæ Cpani apud Leunclavium.*

His ita excuſſis videamus tandem quænam ſit animi noſtri ſententia. Vel autem Epifcopus ante promotionem ſuam juſ Patronatus adquiſivit in ſuis Eccleſiis, vel poſt promotionem ſuam. Primo caſu, puta Petrus juſtè adquiſivit juſ Patronatus in quibuſdam Eccleſiis Andegav. dioceſis: poſtea vero electus, & conſecratus eſt Epifcopus Andegav. Elegantiffime Hoſtienſis & ex eo Joan. Andreas dicunt juſ illud Patronatus *removeri*, alii dicunt illud cum jure Ordinarii confundi, & ita extingui: Sed forte melius *removeri*, ut nempe quandiu Petrus fuerit Epifcopus Andegav. juſ illud dormiat & interquieſcat, & ita Petrus libere, pleno jure, & ſine ulla præſentatione conferat eas Eccleſias, quia rationi naturali repugnat, ut aliquis ſibi ipſi alium præſentet, ut mox videbimus: Sed mortuo Petro priſtinum juſ illud reſtituendum eſt *l. Legatum. 116. in fin. d. de leg. 1.* ut ejus hæredes præſentent ſucceſſori Epifcopo. Niſi Petrus

Epi-

Episcopali suæ dignitati jus illud addixerit & donaverit, tunc enim confusione peremptum, & omnino extinctum erit jus illud Patronatus; quia nemo sibi ipsi præsentare potest: præsentatio extenditur ad alium: nemo potest duplici officio simul fungi præsentantis & instituentis. *Ille* 13. §. 4. *d. ad S.C. Treb.* præsentatio & institutio simul in eandem personam concurrere non possunt: unius positio est alterius exclusio. Et ita Rogerus ab Hoveden in *Richardo primo Angliæ Rege ad an. 1195.* ait Gaufredum Eborac. Archiepiscopum accusari, quod *uteretur pariter præsentantis & instituentis officio.* Sed si earum Ecclesiarum collatio aliis inferioribus Prælati competat, novus ille Episcopus quasi Patronus iis præsentare poterit, & quidem eo ipso jure, quo ante promotionem, nec enim eo casu confunditur jus Patronatus cum Ordinarii jure, quia Episcopus ille quantum ad illas Ecclesias non est Ordinarius.

Secundo casu, puta: Petrus Andeg. Episcopus à Patronis quarundam Ecclesiarum jus Patronatus in iis jure adeptus est: si quidem in suis Ecclesiis, quarum collatio ad ipsam Episcopum pertineat, confusione tollitur jus Patronatus: Si autem earum collatio non ei, sed aliis inferioribus Prælati competat, remanet jus Patronatus, & ab eo Episcopo tanquam Patrono iis tanquam Ordinariis præsentari poterunt idonei Clerici. Idem etiam obtinet, si Episcopus post suam Promotionem jus Patronatus adquisierit in alienis Ecclesiis. *d. Can. si quis Episcoporum. 16. q. 5.* ut nempe diocesano Episcopo idoneos Clericos præsentare possit, non etiam eos in iis Ecclesiis instituere, aut eas pleno jure conferre. Nisi speciale illud privilegium habeat, ut olim Cantuarii Archiepiscopus contendebat se in qualibet diocesi suæ Provinciæ Ecclesias sui juris Ordinare posse, perinde ac ipsum Episcopum ut docet S. Anselmus *lib. 3. Epist. Ep. 9.* Cui omnino jungendus est Eadmerus *lib. 1. Novorum pag. 22.*

Ea quidem faciliora videntur, & inrerpp. ad nostrum illud cap. nullam plane dubitandi rationem inveniunt, quæ tamen non levis est, & omnino repetenda ex iis verbis *pro Ecclesiis sibi commissis.* Petrus Andegau. Episcopus in quibusdam Ecclesiis jus Patronatus adquisivit nomine & intuitu suæ Cathedralis Ecclesiæ, quod etiam si nominatim dictum non sit, semper tamen præsumitur expressum, ait Hostiensis: Si solus absque Capitulo præsentaverit ad eas Ecclesias, quæritur an admittenda sit illius præsentatio? Moveret quod cū jus illud Patronatus Episcopo & ejus Ecclesiæ Cathedrali adquisi-

consuetudine, quod qua ratione Raymundus omiserit, mox videbitur: Sed quamam fuerit ea consuetudo, inquirendum. Mat. Paris in Joanne Rege ad an. 1215. describens Angliæ leges Clarendoniæ sub eo Rege promulgatas, sic habet: *Recognitiones de ultima presentatione capiantur tantum in civitatibus nostris.* Cui bono, cuive siquæ recognitiones, seu declarationes illæ fierent, repetendum est ex libro 4. legum & consuetudinum Angliæ (librum illum sub Henrico II. Angliæ Rege editum fuisse volunt) cap. 1. iis verbis. *Cum itaque Ecclesiam aliquam vacare contigerit, & is qui se Advocatum illius Ecclesiæ gerit, ad eandem Ecclesiam personam præsentaverit, si quis contraxerit ejus presentationi, & ipsam præsentationem clamaverit: Distinguo, utrum fiat contentio super ipsa Advocacione, id est super ipso jure præsentandi personam, an super ultima presentatione, id est super saisina juri præsentandi personam. Si super ultima presentatione fiat tantum contentio, ita quod is qui clamat, dicat se vel aliquem Antecessorum suorum habuisse inde præsentationem; tunc per assisam de Advocacionibus Ecclesiarum prædictam loquela illa tractabitur, & submovebitur inde assisa ad recognitionem inde faciendam, scilicet quis Advocatus tempore pacis ultimam personam moruantem ad Ecclesiam illam præsentaverit. Ille autem qui per assisam ipsam, ultimam præsentationem in curia dirationaverit (parique compromiserit) eo ipso saisinam præsentationis Ecclesiæ vacantis, super qua contentio est, habebit: ita quod personam ad eandem Ecclesiam licite præsentabit, salvo jure & clamore petentis super jure Advocacionis. Eadem fere occurrunt in legibus Scotiæ lib. 3. cap. 33. Cum itaque contingit Ecclesiam aliquam vacare, & fuerit inde in curia controversia super presentatione, ab altero litigantium illud in curia postulante, poterit illa per recognitionem de ultima presentatione decidi. Nec multo post, nempe in §. 4. Procedente vero recognitione, seu utroque litigantium præsentante, seu altero præsentante, altero absente, si sibi vel alicui prædecessorum suorum fuerit per assisam adjudicata ultima præsentatio, eo ipso saisinam Advocacionis intelligitur districtionasse. Et §. seq. Ita quod ad præsentationem ipsius prima persona in Ecclesia vacante per Episcopum loci instituatur.*

Sic apud Guill. Thornum in Chron. Joannès Rex Angliæ, jus Patronatus in quibusdam Ecclesiis ad se pertinere contendit ratione ultimæ presentationis. Sic apud eundem ad an. 1240. Senior quidam Clericus interrogatur, quis olim eum præsentaverit, & utrum occasione suæ præsentationis & institutionis mota fuerit contro-

versia: quia, inquit Thornus, propter diuturnitatem temporis dubitari posset super jure Patronatus prædictæ Ecclesiæ, quam Clericus ille ponebat. Ac tandem idem fere juris obtinebat olim in Normannia, ut palam est ex Epist. Guill. Rotbomag. Archiepiscopi ad Philippum IV. Regem Francorum, apud Dacherium in spicilegio To. 6. pag. 483. sicut & ex quadam veteri charta Philippi Augusti pro Normannia, quam excudere solent Gallice post consuetudinem Normanniæ:

Ex iis palam est, quænam fuerit Anglicana consuetudo, cum lis mota est de præsentatione alicujus vacantis Ecclesiæ, ut nempe qui sit in saisina aut quasi possessione juris Patronatus, & quidem per ultimam præsentationem, quæ per recognitionem innotescat, ut inquam præsentet, quique ab eo præsentatus fuerit ab Ordinario instituitur, & tota vita sua remaneat in eâ Ecclesiâ, ut nominatim dicitur in eodem cap. legum Scotiæ §. 5. C. 32. Sicut vero Gregorius M. Augustino Ecclesiæ Anglic. restauratori mandat improbandas non esse diversas diversarum Ecclesiarum consuetudines: Ita & Alexander III. in hoc cap. 19. Abbati S. Albani rescribit Jacobum ab Ecclesiâ S. Joannis non esse removendam, & quidem juxta consuetudinem Anglic. quia Petrus a quo præsentatus fuerat, per assisam aut recognitionem dirationaverat seu contra adversarium probaverat, se habuisse ultimam præsentationem, seque ita fuisse in quasi possessione juris Patronatus.

Forte autem Raymundus ideo in hoc cap. verba illa omisit secundum Anglic. consuetudinem, ut doceat eam hodie in qualibet regione vel Ecclesiâ obtinere, tum vero præcipue quod Innocentius III. generaliter eam probaverit in cap. querelam 24. ex. de el. C. el. pot. Ubi Clericum a populo præsentatum ideo admittendum esse rescribit, quod populus esset in quasi possessione præsentandi: Sicut & in cap. cum Bertholdus 18. ex. de sent. C. re jud. Ubi tum primum ea ratione improbat ejusdam Clerici institutionem, quod ab eo præsentatus fuerat, qui non erat in quasi possessione juris Patronatus: Ergo si in ea fuisset, Summus ille Pont. probasset eam institutionem. Et ita sæpius evenit, ut cum rationi consentanea est singularis quædam consuetudo certæ ejusdam Ecclesiæ, sensim ad universalis Ecclesiæ communem usum transferatur, eoque casu Raymundus in his Decretalium libris taceat & supprimat nomen certæ illius Ecclesiæ, ut ita doceat generalem esse illam consuetudinem, in hoc cap. 19. C. in cap. 27. ex. de spons. C. Mar. Et alibi passim.

Ea est igitur specialis decid. ratio in hoc nostro cap. sed vulgo interpp. generalem hanc asserunt (& forte dici potest eam esse rationem Anglicanæ illius consuetudinis.) Tum quia presentatio est fructus (saltem civilis & honorificus, ut olim diximus) juris Patronatus: Sed bonæ fidei possessor loco domini habetur in percipiendis fructibus *l. qui scit 25. §. 1. d. de us. & fr.* Hosque consumptos restituere non tenetur *§. si quis a non domino instit. de ver. divis.* Ergo cum bonæ fidei possessor præsentavit, rescindenda non est presentatio ab eo facta, quasi consumptus sit ille fructus. Sed cum Petrus Jacobum præsentavit, erat in possessione juris Patronatus, ergo ab ea Ecclesia removendus non est Jacobus. Tum etiam quia bona fides possidenti tantumdem præstat, quantum veritas iustumve dominium *l. bona fides 136. d. de reg. jur.* Et ita cum is qui bona fide possidet jus Patronatus, pro vero Patrono habeatur, omnino utilis est presentatio ab eo facta, & ut loquuntur veteres interpp. saltem pro hac vice huic præfertur, quam fecerit verus Patronus.

Addit S. P. ex ea presentatione a non Patrono facta in posterum vero Patrono nullum generari præjudicium. Quod etiam in eadem fere specie refertur Regi Angliæ Henrico III. in cap. 32. in append. Later. Concilii part. 50. Et hoc est adhuc ex iisdem legibus Angliæ. Ubi cum in aliquem judicatum est de ultima presentatione, hoc sit tantum salvo jure & clamore petentis super jure Advocacionis placitare: Sicque in jure Civili, qui victus est interdicto, recurrere potest ad actionem in rem. Et hoc ita obtinet, cum nondum adhuc evictum est jus Patronatus: Cum enim evictum est, si vacaverit Ecclesia, verus Patronus & quidem solus præsentabit. Eaque fuit olim Alexandri III. providentia, ut qui a non Patrono præsentatus fuerat, a vero Patrono repræsentaretur, seu iterum præsentaretur cap. 12. hoc tit. Et quidem ea ratione, ut ita verus ille Patronus haberet ultimam presentationem, cujus ope adipisceretur quasi possessionem sui juris Patronatus, ut docet Hostiensis ad d. cap. 24. ex. de cl. & cl. pos.

Licet vero nostrum illud cap. generaliter loquatur de quolibet possessore, semper tamen illud restringendum est ad bonæ fidei possessorem: Nam si sit malæ fidei, ejus presentatio nullius est momenti, ac proinde Clericus ad ejus presentationem institutus ab Ecclesia removendus est cap. 1. hoc tit. in coll. 2. & in cap. 2. hoc etiam tit. in append. Lateran. Concilii part. 47. quia malæ fidei possessor omnes fru-

fructus vel etiam consumptos restituere tenetur *l. cerrum 22. Cod. de rei vind. O. cap. gravis 11. ex. de restit. spoliar.* Exemplum Patronorum male fidei possessorum extat in *Chronico S. Wlrici lib. 2. apud Quercetanus Ep. 3. hist. Franc. pag. 683.* Ubi agitur de Normannis, qui cum per vim usurpassent quasdam villas, quibus annexum erat jus Patronatus, illud etiam usurparunt, & quidem ea sola ratione, quod eas villas mutassent in Castella.

Subiicit adhuc S. P. si Petrus presentationis tempore non possederit jus Patronatus, Jacobum ab eo presentatum posse ab Ecclesia removeri, quamvis Petrus vulgo crederetur Patronus: quia publica fama, vel opinio titulum non tribuit, & solus dominus, aut utique bonæ fidei possessor fructus capere potest.

Sed non immerito quæritur interpp. quot presentationes requirantur, ut aliquis constitutus dicatur in quasi possessione juris Patronatus: Ac tandem post multas varietates obtinuit, unicum presentationis, & quidem ultimæ actum sufficere, quæque ab Ordinario admitta sit. Qua de re omnino videndus est *D. Lovrinus in collectione Arrestorum lit. p. nam. 20. O. ibi Brodeus.* Quodque diligenter observandum est, hoc ita obtinet non modo contra verum Patronum, sed etiam contra Episcopum, qui vacantem Ecclesiam libere & pleno jure conferre velit: Ut nempe vel etiam laicus ex uno solo actu presentandi, quem bona fide fecerit, contra Episcopum obtineat in judicio possessorio, quamvis aliter non probet se habere jus presentandi. Nec dicendum est pro Episcopo præsumptionem facere *ex Can. omnes Basilicæ 16. q. 7.* quin potius ea facit pro laico, ut ex verbis Guill. Benedicti docuimus in *Prologo. cap. 5.* & hinc invaluit unum actum sufficere. Ac semper addendum est ultimam presentationem desiderari, ut aliquis in possessione presentandi esse dicatur. Nam licet unam habeat, quæ non sit ultima, non ideo tamen est in possessione presentandi, quia sola immediata, & ultima presentatio possessionem tribuit *cap. 3. ex. de Can. poss. O. proprius. O. ibi glossa in verb. ultimo.* Eaque sola inspicitur in interdictione seu judicio possessorio de jure Patronatus, ut recte docet Peleus in *quæst. 47.* dummodo nec vi, nec clam, nec precario facta fuerit, nec quoquo modo impugnata. Sed & requiritur adhuc, ut qui agit sit in ea ipsa possessione presentandi, aut etiam ejus decessor proximus: Quamvis enim alia quædam jura possideat, quæ Patronis exhiberi solent, attamen non obtinet in presentatione, nisi eam pos-

possideat *d. cap. 18. ex de sent. & re jud.* quia non semper Patronus habet presentationem, ut diximus in *Prolegom. ad hunc tit. cap. 20.* Quot autem presentationes desiderentur ad acquirendam juris Patronatus proprietatem, vide quæ diximus in *iisdem Prolegom. cap. 16.* ubi de præscriptione juris Patronatus.

Cum igitur invaluit presentationem a Petro bonæ fidei possessore factam huic presentationi pro hac vice præferendam esse, quam verus Patronus fecerit; verius existimarem hoc ita continere, siue possessor ille præsentaverit ante verum Patronum, siue post eum.

Siquidem ante eum præsentaverit, expeditum est, & ad eum casum propriè pertinet *d. cap. 18. ex de sent.* & nostrum illud *cap. 19.* Sed & idem juris obtinere putarem, si possessor ille præsentaverit post veri Patroni præsentationem: Et ratio ea est, quia prior ea præsentatio veri Patroni non facit, quominus Petrus non sit adhuc bonæ fidei possessor: per eam præsentationem non tollitur bonæ fidei possessio Petri, ergo nec ejus possessionis potestas aut effectus, ut nempe præsentatio Petri pro hac vice suum sortiatur effectum. Primo enim prior illa præsentatio veri Patroni, Petro incognita esse potest, & ita eum non facit malæ fidei possessorem. Sane si ei denunciata sit, ut non præsentet, dici potest irritam esse præsentationem illam, quæ post eam denunciationem facta sit *l. 5. §. si quis. 7. d. quod vi aut clam.* quia mala fide facta est *l. si fundum. 17. C. de rei vind.* Secundo semper verum est, Petrum ex prima præsentatione sua bonæ fidei possessionem adeptum fuisse, quam postea non tollit extrajudicialis actus adversarii. Nam quantum ad interdicta inspicitur tantum an aliquis hoc anno possederit nec vi, nec clam, nec precario: Ac licet postea usus non sit, sed vi, aut clam, aut precario, attamen ei datur interdictum, quia semper verum est eum bona fide possedisse per tempus ad danda interdicta definitum, puta per annum *l. 1. §. 2. & ult. l. 2. & 3. d. de iun. act. priv.* Sed Petrus per unicum præsentationis actum, bona fide factum, possessionem juris Patronatus adeptus est, ergo huic dandum est interdictum, & quidem cum effectum, puta ut ejus præsentatio pro hac vice prævaleat, alioquin frustra ei daretur illud interdictum.

Nec obstat *lex bonæ fidei 48. §. 1. d. de adq. rer. dom.* ubi cum bonæ fidei possessor rem alienam esse cognovit, fructus suos non amplius facere potest: Sed Petrus per præsentationem a vero Patrono factam cognoscere coepit alienum esse jus Patronatus, ergo præ-

presentationem ejus fructum non amplius suum facere potest. Nam respondendum est negandam esse minorem, quia non aliter bonæ fidei possessor incipit esse malæ fidei, quam si vel foundationis tabulas viderit, vel plures veri Patroni presentationes, quæ ab Ordinario admittæ fuerint, antequam illè esset bonæ fidei possessor: Vel litem contestatus fuerit, vel unque mota ei fuerit controversia. *l. sed & si. 25. §. si ante. d. de pet. her. ac si ante motam controversiam privatus & incognitus quilibet domini vel Patroni actus bonam fidem tolleret, futurum esset, ut summa iniquitate adficeretur bonæ fidei possessor, ut est in l. & generaliter. 28. d. de nox. act.* Denique adeo prior presentatio Patroni non impedit, quominus postea bonæ fidei possessor cum effectu presentet saltem pro hac vice, ut vererès interpp. anxie dubitaverint, an etiam post moram controversiam presentare possit, cum tamen probe sciant eum cognoscere alienum esse jus Patronatus: Ergo agnoscunt eum antea presentare posse, quamvis verus Patronus jampridem presentaverit. In eam rem fingamus breviter.

Petrus bona fide credens, se verum esse Patronum Ecclesiæ S. Joannis, ad eam vacantem Jacobum Clericum presentavit, & ab Ordinario admittæ est ea presentatio: Elapsum est tempus illud, quo verus Patronus jure suo uti poterat, ideoque Petro controversiam movit de Patronatu: post moram hanc controversiam Ecclesia illa vacavit per obitum Jacobi: Quæstionis est an Petrus bonæ fidei possessor adhuc presentare possit. Hostiensis ad nostrum illud cap. ait super eo esse dissensionem: Nam Joannes indistincte dixit eum lite pendente presentare posse, Tancredus autem indistincte negavit. Ratio Joannis ea fuisse videtur, quia bonæ fidei possessor lite pendente privari non debet uti possessionis cap. 1. ex. ut lite pend. nib. in. Ratio Tancredi, quia post motam controversiam bonæ fidei possessor incipit esse malæ fidei d. §. si ante. & utebatur cap. 7. hoc tit. Ubi presentatio bonæ fidei possessoris ita demum probatur, si quidem facta sit, antequam orta sit controversia de jure Patronatus.

Postea vero Erciscundi aut Miscelliones quidam interpp. medianviam commenti sunt, ut duos illos magni nominis interpretes simul revocarent in concordiam: Rochus de Curte in tractatu de jure Patron. in verbo competens. num. 52. 53. 54. 55. sex varias opiniones & distinctiones assert, ac tandem probare videtur opinionem glossæ ul-

ultimæ ad cap. 2. ex. de in int. restit. & ad cap. 7. ex. hoc tit. Ut nempe distinguatur, utrum de proprietate juris Patronatus mota lis fuerit, utrum de sola illius possessione: Primo casu cum nempe actor intendit se verum esse Patronum, & reus bonæ fidei possessor negat eum habere jus Patronatus, putat Curtius eum bonæ fidei possessorem ea lite pendente præsentare posse, dummodo sit in pacifica & quieta possessione, eamque præsentationem ab Ordinario admittendam esse, quia cum constet eum possidere, & actor agendo actione in rem ejus possessionem agnoscat, ejus possessionis usu privari non debet. Secundo casu cum nempe verus Patronus interdicto experitur, negat Curtius bonæ fidei possessorem præsentare posse, ac si de facto præsentaverit, nec admittendam esse ait, nec rejiciendam hanc illius præsentationem, sed suspendendam esse ad finem litis ex d. cap. 2. in fi. ex. de in int. rest. quia cum ejus possessio revocetur in controversiam, iniquum esset eum habere illius usum.

Ac tandem Molinæus in not. ad d. cap. 2. in fi. sic loquitur, Dic quod obrinet illius (bonæ fidei possessoris) electio vel præsentatio (lite pendente facta) qui reperitur fuisse in bonæ fidei possessione: si autem non constet, uter fuerit in possessione, valet facta per eum, qui reperitur verus proprietarius: si autem appareat eum, qui non erat proprietarius, fuisse in possessione, sed mala fide, neutra valet. Sicque Molinæus juris Patronatus possessorem tanti facit, ut etiam si sit malæ fidei, attamen per ejus præsentationem suspendi velit eam, quæ a proprietario facta sit.

En hæc interpp. quibus ea breviter addere juvat, bonæ fidei possessoris præsentationem huic omnino pro hac vice prævalere, quam proprietarius fecerit, maxime si ante motam controversiam facta sit, ut rectissime addunt interpp. ad d. cap. 7. hoc tit. tunc enim nulla malæ fidei suspicio. Nec distinguendum, an prior an posterior fuerit ea præsentatio, tum quia semper durat bona fides, vel potius bonæ fidei possessio: tum etiam quia vel etiam lite pendente possessor illæ præsentare potest, ut probavimus. Sed & quod magis est, si post motam controversiam vacaverit Ecclesia Patronata, & constet eum, qui ad eam obtinendam præsentaverit, eo tempore quietam habuisse possessionem Patronatus, omnino verius est admittendam esse illius præsentationem, eique pro hac vice præferendam esse, quam verus Patronus fecerit. Hoc passim docet Hostiensis, & ex eo omnes fere interpp. & in eam rem retexenda sunt verba le-

gum Anglicarum, quas jam antea exscripsimus *ad cap. 12. hoc tit.* Lite vero pendente si Ecclesia ipsa vacare cæperit, quæro cuius interim erit præsentatio? Et quidem si nulla fuerit dubitatio mora super ultimâ præsentatione, quin is adversus quem periturus Advocacionis, habuerit ultimam præsentationem, vel aliquis Antecessorum ejus, tunc ipse interim personam præsentabit, donec saisinam ipsam amiserit, quod etiam extat in legibus Scotia. Ac forte dici potest illud admissum fuisse exigente Ecclesiæ utilitate, ne diutius viduata remaneat.

Denique cum de validitate alicujus præsentationis agitur, an scilicet facta ab habente potestatem, non tam quæritur apud quem sit proprietas juris Patronatus, quam apud quem sit ejus possessio, & quidem bonæ fidei, quia præsentatio est fructus juris Patronatus, & fructus sunt bonæ fidei possessoris, ut pluribus docet Jo: de Selva in *trakt. benef. parte 2. quest. 7.* Nec obstat quod bonæ fidei possessor post motam controversiam, & præcipue post litem contestatam incipiat esse malæ fidei possessor, ideoque fructus postea perceptos restituere teneatur *d. l. 48. d. de adq. ver. dom. & l. certum est 22. Cod. de rei vind.* Cum enim ab initio fuerit bonæ fidei possessor, superveniens mala fides non impedit perceptionem fructuum *l. qui sciit 25. in fi. d. de usur. & fruct.* Et impossibilitas eorum restituendorum facit, ut qui eos consumpsit, de iis aut eorum æstimatione non amplius teneatur: Talis est præsentatio, quæ cum semel facta, & consumpta est per institutionem præsentati Clerici, tutus ille est, quippe qui jure præsentatus sit, ut docet Jo: Andreas *ad nostrum illud cap. 19. in princ.* Sed si quis semper fuerit malæ fidei possessor vel etiam ab initio, Clericus ab eo præsentatus, & ab Ordinario ad eam præsentationem institutus, ab Ecclesia ejiciendus est tanquam intrusus.

AD CAPIT. XX.

EST adhuc Alexandri tertii, & ubique scriptum dicitur *Eborac. Archiepiscopo.* Sed tamen cum in *ant. & append. Concilii Lateran. sub Alexandro III. parte 15. hoc tit. cap. 13.* legatur *universitati vestræ significamus,* vix retineri potest ea epigraphe: Ac forte missum illud fuit aut Clericis *S. Petri Eboracensis,* aut Canonicis *de Novoburgo,* cumque illud Raymundo suboleret, delevit ea verba *universitati vestræ.* Ecclesia illa *de Novoburgo*

burgo est Canonicorum Regularium in Anglia, a Rogero Montbrajo fundata in diœcesi Eborac. *Guill. Neubrigensis lib. 1. rer. Anglic. cap. 13.* Eorum mentio etiam extat in *cap. 24. hoc tit. in ant.* ejus Capit. nostri species ea est.

Quædam Ecclesiæ diœcesis Eborac. (quarum nomina extant in *antiq.*) de consensu Patronorum; & autoritate Eborac. Archiepisc. tanquam Ordinarii, Capitulo & Ecclesiæ S. Petri Eborac. concessæ & assignatæ sunt in *præbendam*, id est, ut sint ejus Ecclesiæ Clericis in annonam, in certum stipendium, in sustentationem & provisionem, ut in *cap. exposuisti 33. ex de præb. & dig.* Et hinc præbendæ Canonicæ apud Fulbertum in *Epist. 38.* Vel etiam, in *præbendam*, id est, ut earum fructus præbendariis Canonicis (sic dicuntur in *Can. Sanctorum dist. 70.*) dividantur per distributiones diurnas & mensurnas; ut loquitur S. Cyprianus. Canonici de Novoburgo donationem, & concessionem illam irritare contendunt, & quidem ea ratione, quod illæ ipsæ Ecclesiæ jam antea iis donatæ fuerint, quaritur in *hoc cap. 20.* quamnam donatio valeat.

Ad ejus questionis definitionem duo præmittit S.P. Primum est, quod in donationibus Ecclesiarum requirendus sit, & expectandus Patronorum consensus. In eam rem insignis, & omnino singularis est *Epistola 126. Joannis Saresber. ad nostrum Alexandrum*, ubi cum quidam Monachi contenderent Ecclesiam aliquam pertinere ad jus sui Monasterii, quod huic quondam donata fuisset: Miles quidam ejus Ecclesiæ Patronus asseruit eam non pertinere ad illud Monasterium, *quam*, inquit; *numquam ipsius aut alicujus prædecessorum suorum assensu habuerant, præsertim cum non assentiente, nedum reluctante fundatore status Ecclesiæ mutari non possit, aut subijci servituti.* Eodem pertinent adhuc ejusdem *Epist. 4. 28. 39.* In quibus ad donationes illas requiritur consensus domini fundi, ut est in *hoc cap. 20.* Sic etiam cum Monasterium Fontis Giardi Coenoman. diœcesis donatum esset majori Monasterio Turon. diœcesis, Coenoman. Episcopus eam donationem probavit cum assensu Ivelli de Meduana Patroni Fontis Giardi, ut scribit Innocentius III. *lib. 2. reg. Epist. 87. in fin.*

Ex iis rectissime docent interpp. Patronatam Ecclesiam alteri non posse uniri absque consensu Patroni: Nec enim sacri Canones patiuntur eam auferri ab ejus nolentis & invito dominio *Can. Monasterium 16. q. 7.* eique infcio & invito jus Patronatus per eam donationem, aut unionem adimi. Atque ita ut quamvis Episcopus, aut

etiam S.P. unionem alicujus Ecclesiæ fecerit, aut probaverit absque consensu Patroni, ab ea unione Patronus appellare possit tanquam ab abusu, quia cum habeatur quasi dominus, eo invito mutari non potest status Ecclesiæ, ut jam diximus. Quod in quolibet Patrono & laico & Ecclesiastico locum habere constat. Et hinc cum quædam Templariorum bona Hospitalariis concessa sunt, adhibitus fuit consensus Christianissimi Regis, tanquam Patroni, *Puteanus in condemnatione templariorum pag. 70. 79. 81.*

Secundum est quod Ecclesiæ loco religioso nequidem a Patronis laicis Canonice concedi, vel donari possint absque consensu diocesani Episcopi, qua de re jam sæpius *ad cap. 5. §. 1. ad cap. 8. 11. & 17.* Sed quæri potest quo tempore adhibendus sit ille consensus, an præcedere debeat, an sequi possit ipsam donationem? Sane opus non est eum præcedere, ut de consensu patris in nuptiis filii adhibendo dicitur in §. 1. *inst. de nupt.* Non etiam opus est eum in eo ipso negotio adhiberi, ut de autoritate tutoris dicimus *ex. 1. obligari 9. §. tutor. d. de aut. sur.* Sed sufficit si post factam donationem adhibeatur, iis Capituli nostri verbis *aus ejus (Episcopi) assensus fuerit postea subsequens.* Cum enim sacri Canones generaliter voluerint, iis donationibus accedere consensum Episcopi, nec definierint quò tempore adhibendus sit; Summi Pontifices hoc latius interpretati sunt, ut ille sufficiat quocunque tempore adhibeatur. Et sic cum Ecclesia quædam Monasterio donata est; & huic donationi consensus Episcopi & Patroni accessit, ea dicitur *omni solemnitate juris subnixâ* a Joanne Saresb. in *Ep. 6.*

His positis Alexander III. in *hoc cap. 20.* rescribit solam priorem donationem Canonice de *Novoburgo* factam valere, si quidem rite facta sit, id est, cum autoritate diocesani Episcopi, & consensu Patroni: Sed si alterutrum desit, puta vel autoritas Episcopi, vel Patroni consensus, ait posteriorem donationem Clericis *S. Petri Eboracensis* factam priori donationi præferri, si quidem posterior facta sit cum Patrono & Episcopo. Prima igitur donatio rite facta posteriori prævalet, quamvis rite etiam facta sit: tum quia quod legitime factum est, revocari non debet *cap. 4. vers. quia tamen ex. de restit. spol.* præcipue vero cum alterius interest, illud non revocari; tum etiam quia donatio absoluta, & simplex temere revocari non potest. Quod si prior donatio vel consensu Patroni careat, vel autoritate Episcopi, sola posterior rite facta valet, cum prior nulla

sit

fit cap. 10. in fi. ex. hoc tit.

Forte vero hic non distinguit S.P. cuiam priori tradita fuerint illæ Ecclesiæ, sed tantum, quam prior donatio rite facta sit, quia in rebus Ecclesiasticis totum jus est a concessione cap. si tibi 17. de præben. 6. & hinc Pañormitanus ad nostrum illud cap. sic habet concessiones iurium spiritualium assamunt vim & effectum non ex traditione possessionis, sed ex titulo habili. Quod etiam docet Mornacius ad l. 15. Cod. de rei vind. Sed cum res prophana pluribus in solidum & separatim donata est, inspicitur cuiam prius tradita fuerit, ut ille potior sit l. 9. §. si duobus d. de publ. in rem act. & d. l. 15. in fi. Et hoc ita exprimit Anianus ad lib. 5. sent. Pauli tit. 10. Si aliquis unam rem per legitimas scripturas duobus donaverit, uni prius & alteri postea, non querendum est in iis donationibus quæ primus, qui posterior sit, sed qui rem tradente donatore possederit, is eam cui tradita est possidebit. Eaque verba exscribit Carolus M. lib. 7. Capitul. cap. 279. Et Ivo Carnot. in Ep. 212. ea Theodosianis legibus adscribit, cum tamen nullatenus occurrant in Cod. Tb. Sed iis temporibus interpretationes Aniani propriis legibus Theodosianis accipi solebant, ut de Gratiano Contius observat ad Can. propter 2. q. 6. & de Ivone Juretus ad d. Ep. 212.

AD CAPIT. XXI.

Integrum extat & multo emendatius in exp. 27. hoc tit. in antiq. coll. 1. quam in append. Later. Concilii sub Alexandro III. parte. 50. hoc tit. cap. 33. Et in hac Greg. Compil. Ita ut non immerito ad antiquam recurrat Hostiensis, quamvis non omnino eam sequutus fuerit. Diximus olim Alexandrum III. constituisse, ut in Anglia (ad cuius Prælatos ab eo mittitur cap. illud 21.) soli Judices Ecclesiastici de jure Patronatus cognoscerent cap. 3. ex. de iudic. Sed cum Barones Angliæ de eo agere vellent apud iudices laicos, ut passim docet M. Paris, & fusius ostendimus ad d. cap. 3. in Proleg. adhuc tit. duo tentarunt, quæ S.P. rejicit & condemnat in hoc cap. 21.

Primum est, quod quidam occasione laicæ recognitionis jus Patronatus Ecclesiarum (ut est in antiq. & illud perperam omisit Raymondus, cum præcipue sit nostri illius tituli) & Ecclesiastica beneficia in seculari foro vindicabant, non requisita Episcopi audientia.

Ver-

Verbum illud *recognitionis* desumptum videtur ex libris feudorum, ubi recognoscere feudum, est aliquem ejus authorem agnoscere; declarare, & advocare, illud ei acceptum referre, eoque nomine fidem ei & obsequium deferre. Sic recognitio juris Patronatus est Patroni confessio & declaratio, quod jus Patronatus ad eum pertineat in ea Ecclesia, quam aliquis Clericus ad ejus præsentationem habeat. Ita forte verbum illud *recognoscere jus Patronatus*, acceptum videtur in *cap. 11. hoc tit. in 1. coll.* Ideo vero laica dicitur ea recognitio juris Patronatus, quod ex legibus Angliæ apud judices Regios facienda esset, ut olim probavimus ad *cap. 12. & 19. hoc tit.* Et forte Alanus Anglus interpretes juris Canonici eo respicere voluit, cum dixit *hoc vulgare esse Anglorum*. Quod etiam hodie videre est in consuetudine Normanniæ *au titre de Patronage*, & in constitutione Philippi Francorum Regis, in quibus locis judex, apud quem recognitio illa fieri debet, dicitur *le reconnoissant*.

Quidam igitur in Anglia jus Patronatus sibi vindicare volebant in foro sæculari, & quidem occasione, seu in vim istius laicæ recognitionis. Sed qua ratione, aut utique quo colore, non satis constat. Eum conjicerem, quia recognitio illa possessorem eum facit, ita ut qui ultimam juris Patronatus recognitionem habet, saltem pro prima vice habeatur quasi Patronus, ut fufius probavimus ad *cap. 19.* Sed & quidam Clerici apud sæculares aut regios judices Ecclesiastica beneficia sibi vindicabant occasione laicæ recognitionis, seu quod iis quidam Patroni laici ea donassent, qui etiam suum jus Patronatus in curia domini Regis recognoverant, quod in Anglia frequentius esse ait Alanus, & probari potest ex *hoc cap. 21.* sicut & ex *cap. 9. in fi. ex. de fil. Prosb. & ex cap. 3. ex. de instit.* quæ tria pertinent ad Anglicanam Ecclesiam. Sane probavimus olim quomodo Patroni laici occasione juris Patronatus Ecclesias, & earum bona usurparent: Sed quomodo Clerici Patronata beneficia in foro sæculari vindicare possent occasione laicæ recognitionis, & quinam esset ille color, necdum adhuc mihi constat. Nisi forte dicamus illud a feudis repetendum, a quibus etiam desumpta videtur nostra illa recognitio. Sicut ergo rei per beneficium recte investitæ vassallus hanc habet potestatem, ut tanquam dominus possit eam a quolibet possidente sibi quasi vindicare, ut scriptum legitur *lib. 2. feudorum tit. 8. §. 2.* Ita & cum Clerici ab iis Patronis litteras præsentationis acceperant, ut in *cap. 28. hoc tit. in 1. coll.* qui jus Patronatus recogno-

verant

verant in Curia Regis, Ecclesias illas sibi quasi vindicabant in foro sæculari. Vel etiam sicut olim cum vassallus, dissentiēte domino feudum suum alienabat, ita demum valebat alienatio illa, si quidem novus ille vassallus ab eo domino feudum illud recognosceret, ut dicitur nominatim lib. 2. de feudis tit. 9. de jure quod in feudo vassallus habet. §. si ve autem. Ita & cum Patroni laici suum jus Patronatus in Curia domini Regis recognoverant, se de suis illis Ecclesiis libere desponere posse contendebant.

Sed Alexander III. in hoc cap. 21. utramque hanc consuetudinem rejecit & condemnat. Primo enim quoad Patronos, ea recognitio laica nullo modo tribuit jus Patronatus, sed tantum ejus quasi possessionem, ut docet Hostiensis ad hoc cap. 21. & fufius ad cap. 7. ex. de fo. comp. quibus addenda, quæ diximus ad cap. 19. ideoque occasione istius recognitionis jus illud vindicari non potest. Præterea secundum juris Pontificii regulas, laicæ illæ recognitiones judici laico nunquam addicere possunt cognitionem juris Patronatus, quippe quæ ex iis regulis adeo connexa sit spiritualibus causis, ut definiri non possit, nisi Ecclesiastico judicio cap. 3. ex. de judic. Quod S. P. vocat in hoc nostro cap. *Episcopi audientiam*, id est, jurisdictionem, quam Episcopus jure Canonico habet, non simplicem audientiam aut notionem, ut in tit. Cod. de Episcop. audient. Denique quoad ipsos Clericos, vix unquam patiuntur sacri Canones, ut a laicis Ecclesiastica beneficia quoquomodo accipiant inconsultis Episcopis, ut jam toties olim diximus. Cum autem S. P. docuit nec a laicis jus Patronatus, nec a Clericis Ecclesiastica beneficia vindicari posse sub obtentu laicæ recognitionis, in eos omnes pœnam congruam statuit: Prima est ut laici officio priventur, id est, inquit Janus a Costa, eo jure Patronatus quod usurpaverint, quasi jus illud ibi dicatur officium, sicut in tractatu juris Civilis de tutelis, officium simpliciter positum non aliud est, quam tutoris officium: Altera est, ut Clerici illi moneantur Ecclesias illas resignare, seu in manibus Episcoporum suorum cedere ac dimittere, ut ab iis ordinentur. Ac si illi omnes ita moniti non desisterint, puta jus Patronatus & Ecclesias occasione istius recognitionis usurpare, jubet S. P. in antiqua, ut anathemate percutiantur, eoque adstricti remaneant usque ad dignam satisfactionem.

Excipit Pontifex in hac Greg. Compil. nisi Episcopali concessione muniti fuerint: In 1. coll. legitur nisi præscriptione aut Episcopali concessione

cessione

cessione, sed Hostiensis & post eum Ant. Augustinus docent Raymundum recte omisisse vocem illam *præscriptione*, quia vix unquam laici ius illud contra sacros Canones præscribere possunt, ut ipsi donent aut conferant Ecclesias, cum tamen illud habere possint ex singulari concessione Episcopi.

A D §. I.

Secundum est, quod nempe tentabant quidam Anglicani laici, ut Clericos de rebus Ecclesiasticis in foro sæculari agere compellerent, secundum inquam illud est, quod laici Ecclesias terris & possessionibus spoliabant, ut ita Clerici eos in foro sæculari convenire tenerentur interdicto unde vi, & simul de earum proprietate apud iudices Regios agere, nam idem iudex de possessione & proprietate cumulate cognoscere potest *cap. 1. ex. de Can. poss. & prop.* Huic eorum laicorum consilio ansam & occasionem dabat generalis Ecclesiæ Anglicanæ consuetudo, ut semper de qualibet spoliatione in foro sæculari ageretur. Ita enim ex legibus Anglicanis in Scoticas relatum, *ut breve de nova disseisina* (id est de spoliatione & violenta deiectione domini) *apud iusticiarios Regios peragatur. Legum Scoticarum lib. 1. cap. 5. & lib. 3. cap. 36.* quod etiam non inficiatur noster ille Pontifex. *in cap. per venerabilem, 7. ex. qui fil. sint leg.* Contra tamen commentum illud laicorum improbat *in hoc cap. 21.* nec enim ferendum est, ut laici malis artibus & malo more Clericos trahant ad sæculare forum. *cap. qualiter. 17. ex. de iud. cap. conquestus. 16. ex. de fo. comp.* nec malitiis hominum indulgendum est. *lin. feud. 38. d. de rei vind.* Jubet etiam Pontifex, ut Angliæ Prælati sub anathematis interminatione illud prohibeant, ac si quis prohibitionem illam contemnat, ut eum excommunicatione percutiant.

A D C A P I T. XXII.

Desumptum est *ex cap. 5. de æt. qual. & Ord. pref. in 1. coll.* curaque Contiis velit *cap. 7. ex. de rescript. esse partem dict. cap. 5. & dictum cap. 7.* mittatur ad Tornacensem Episcopum, ideo Janus a Costa existimat sic restituendam esse cap. nostri epigraphen *idem Tornacensi Episcopo.* Quidquid

quid sit, cum constet nostrum illud cap. totidem verbis desumptum esse ex *d. cap. 5.* dicendum est editum illud fuisse post Lateran. Concilium sub Alexandro III. quippe qui sic loquatur in *d. cap. 5. Contra Decreta quæ in Lateran. Concilio edidimus.*

In hoc cap. 22. agitur adhuc de eo tempore, intra quod terminanda est lis de jure Patronatus, quæ inter Patronos orta est. Olim quidem tempus illud pendebat ex arbitrio Ordinarii, ut diximus ad *cap. 12. hoc rit.* Sed Alexander tertius post Lateran. Concilium spatium sex mensium præscripsit ad finiendam hanc litem, quod quæ ratione, diximus etiam in *Proleg. ad hunc rit.* & hoc probavit Innocentius III. in *cap. 27. hoc rit.* Nec obstat *cap. 3. in fin. hoc rit.* ubi quatuor tantum menses præscribuntur in eod. Later. Concilio: Unde mirum quomodo Alexander tertius ejusdem Concilii mentionem faciens in hoc integro *cap. 22. sex* menses dederit. Sane constat omnes libros in numeris annorum, aut mensium esse depravatisimos, & Innocentium III. in *cap. 27. hoc rit.* probasse lectionem Lateran. Concilii, ut nempe quatuor tantum menses dentur ad finiendam controversiam de jure Patronatus. Unde cum Alexander III. in *d. cap. 22. sex* menses dedit, & emendavit Lateran. Concilium, proculdubio non respexit ad eam illius Concilii constitutionem, quæ extat in *cap. 3. hoc rit.* sed ad eam quæ extat in *cap. nulla 2. ex de concess. præb.* ubi sex menses collatoribus dantur ad conferenda beneficia. Ut autem in nostra specie Alexander III. secum, & cum Innocentio III. revocetur in concordiam, veteres interpretes multas solutiones adinvenerunt, sed receptior ea fuit, ut laicis Patronis quatuor menses dentur, sex vero Ecclesiasticis, eamque adeo probavit Bonifacius VIII. in *cap. un. hoc rit. in 6.* ut tempus illud observari velit, etiam si nulla sit orta controversia, ut olim docuimus in *Prolegom. ad hunc rit.*

His adde quæ diximus ad *cap. 3. & 12.* quæque dicturi sumus ad *cap. 27. hoc rit.*

AD CAPIT. XXIII.

Illud omnino jungendum est: *cum cap. 9. de heret. apud Greg.* ut iis duobus Capitulis simul junctis videatur integra illa Decretalis constitutio, quam Lucius III. edidit in Veronensi Concilio, vel utique in mutuo quodam confesso Lucii tertii, & Imp. Friderici Anobardi, ut voluit Baronius *ex Annalo Lubecensi*, ambo siquidem Veronæ convenerunt cum magna Ecclesiasticorum multitudine, & ibi tractarunt de multis hæreticis & schismaticis, sicut & de Patronis, ut videre est apud Albertum Crantzium *in Saxon. historia lib. 6. cap. 47. & in hoc cap. 23.*

In eo Pontifex agit de Advocatis, Vicedominis, Guardianis, seu habentibus Guardianiam Ecclesiarum, de quibus jam supra egimus *in Prolegom. ad hunc rit.* agit etiam de emptione, donatione, aliave qualibet alienatione juris Patronatus, quæ de re fusius etiam egimus passim.

Denique docet quænam jura id genus homines a suis Ecclesiis exigere possint. Et sane olim vixdum orto jure Patronatus quidam ædificabant Ecclesias ea tantum mente, ut quantum ex iis facerent, capris nempe fidelium oblationibus, *Con. Elomborius 18. q. 2. Can. 6. & 9. de consecrat. distinct.* Invaluit etiam ut speciali pacto sibi retinerent partem decimarum, & aliarum obventionum Ecclesiasticarum, aut quasdam pensiones annuas, *ut in cap. cum Bertholdus 18. ex. de senr. & re iud. & in Can. 9. Concilii Germanici sub Honorio III. Cap. generali de el. & el. por. apud Bonif.* Ipsos etiam Patronos Ecclesiasticos eas pensiones annuas habuisse docet Guill. Thorius *in Chron. ad an. 1234. & 1242.* Sed & laicorum Patronorum hæredes novas quasdam consuetudines, aut exactiones imponebant suis Ecclesiis, ut queritur Gaufridus Vindocin. *lib. 5. Ep. 20.* Imo & de proventibus earum sibi retinebant, ait Innocentius III. *lib. 3. reg. Ep. 86.* adde Ivonem Carnot. in Epist. 193.

Ita & cum prodierunt Advocati, immoderatam potestatem, & pleraque jura in suis Ecclesiis sibi vindicarunt: Volebant eas in suis manibus resignari, ut olim docuimus *ad Can. Gonsalvus in Proleg. ad hunc rit.* In iis nulla fere negotia expediri poterant, nisi eorum

con-

consensu adhibito. S. Bernardus in *Epist.* 284. ad Eugenium III. Berhuniensis Delanus voluntate Episcopi, & assensu Advocati bonam rem. pro Ecclesia sua in Ecclesia eadem constituit, bonum est, ut vestra auctoritate firmetur. Bethuniensium Advocatorum meminit etiam Innocentius III. *lib.* 2. *reg. Ep.* 135. atque etiam Villaharduinus *lib.* 1. S. Anselmus *lib.* 3. *Ep.* 24. Nunc autem cum & ipse Rex Advocatus ejus sit, & ego Custos, quod dicitur in futuro, nisi quia Rex fecit & Archiepiscopus sustinendo confirmavit, ratum esse debet. Jurisdictionem in iis causis usurparunt, quarum solam defensionem suscipere debebant, ex Advocatis facti iudices, Innocentius III. *lib.* 3. *Ep.* 142. & 191. Chronicon-Hirsaugense *pag.* 87. Monasteriorum suorum aut Ecclesiarum suarum Custodiam Idem S. P. *lib.* 2. *Ep.* 123. Clericorum presentationem ad eas obtinendas *cap.* 6. hoc tit. Sibi constituiebant Subadvocatos, ut passim videre est apud Aubertum Miræum in *Cod. don. piam.* & alijs. Ac tandem sæpius Ecclesias ipsas, ipsa Monasteria in jus suum penitus redigebant: Chron. Hirsaug. *pag.* 78. & 209.

Varia etiam jura, varias præstationes sibi vindicabant ratione ipsius Advocatiæ. Aliquando in ipsis foundationibus ea definiebantur, quæ Advocatis præstanda essent. Aliquando cum a Regibus aut Principibus alicui dabatur cujusdam Ecclesiæ vel Abbatix Advocatia, stipendia, salaria, mercedes, jura ei assignabantur. Sed rejectis illis statutis sæpius, ac sæpius Advocati illi multo graviora exigebant, ut passim videre est in *Epistolis Innocentii tertii, in historia Vezeliacensi, In Chron. Senoniensi, In Chron. Hirsaug. Apud Aubertum Miræum laudato loco, & alios qui singulares Monasteriorum historias conscripserunt, in quibus omnibus nihil omnino frequentius, quam lites inter Abbates & eorum Advocatos, quod illi sæpius essent prædatores quam defensores Ecclesiarum, ut loquitur Otho primus apud Miræum cap. 32. nihil omnino frequentius, quam ut Summi Pontifices interposita auctoritate sua graviores illas exactiones coerceant. Et hinc illi ipsi Fundatores & Patroni Advocatiam affectabant in suis Ecclesijs, ut nempe tot & tanta illa Advocatorum jura sibi haberent, ut probari potest ex veteri charta Alexandri Leodiensis Episcopi apud Aub. Miræum in *Cod. don. piam.* *cap.* 85.*

Lucii tertii temporibus grassabatur valde avaritia illa & avaritia eorum Advocatorum, ut præcise probatur ex eadem historia Vezeliac. Ex eodem Chron. Senoniensi: Puta Fodrum a suis Ecclesijs extorquebant: Glossa post Hostiensensem ait Fodrum esse colle-

Etiam, quam isti Advocati Ecclesiis imponebant, & esse vulgare Lombardorum: Eoque pertinet illud Guntheri lib. 8. *Ligurini*.

Ac primum Ligures super hoc a Rege rogati.

Et paulo post.

Id quoque quod Fodrum vulgari nomine dicunt.

Nempe Itali aut utique Lombardi, apud quos Fodrum generaliter accipitur, & significat omnia jura fisco debita, & omnes collectas. Quod enim idem Guntherus lib. 9. vacat *debita fisco jura*, & alibi *collectas*, Radevicus eandem historiam describens lib. 2. *de gestis Frider. Imp. cap. 10.* generaliter vocat Fodrum. Sed apud Francos Fodrum accipitur pro equorum pabulo, nobis hodie *fouage*, ut palam est ex *Capitularibus Caroli Calvi ad Silvacum cap. 13.* & ibi addendus est Sirmundus. Eoque forte sensu Hieronymus Rubeus lib. 6. *bist. Ravennat. ad an. 1223.* ait Fodrum esse *verbum Francicum*, quod tributum significat. Sed cum Cap. illud 23. ad Italiam pertineat, in eo Fodrum ita fumendum, ut ab Italis aut Lombardis accipitur.

Ipsi etiam Advocati a suis Clericis exigebant *Albergarius*, id est Hospitio recipiendi necessitatem, ut nempe cum vel peregrinarentur, vel accederent ad suas Ecclesias, ab iis Hospitio reciperebantur. Sic enim in *Capitularibus Caroli M. lib. 3. cap. 68.* & alibi passim in *Cod. leg. antiq.* *Heribergare* est Hospitio recipere, nobis *berberger*, & in *Capitularibus Caroli Calvi beribergum* nobis *auberge*. D. de *Marca lib. 1. bist. Bearnica cap. 28. num. 18.* scribit apud suos, jus illud appellari *Arcent* quod receptionem significat. Et ita Raymondus Comes Tholos. in suis statutis prohibet, ne milites aut Barones Ecclesias opprimant *albergandi importunitate*. Sic etiam apud Trithemium in *Chron. Hirsaug.* Advocatus Hirsaug. Monasterium non habet in eo *pernoctandi licentiam aut facultatem*.

Denique Regium exigebant, quod glossa simpliciter ait esse tributum Regium, quales sunt Talliæ, quas id genus homines a suis Clericis exigebant: Tributum illud Guntherus *ibidem* vocat forte *Capitularium censum*. Quidam volunt Regium esse genus illud stipendii, quod in quibusdam Toletanis Canonibus appellatur *inquisitio Regia*, nobis *une queste* quæ a Rege indicebatur Episcopis, quamque illi Clericis imponebant. Nec tam male forsan Archidiaconus ad cap. 13. *de el. & el. por. in 6.* illud esse jus capiendorum fructuum, quod Regibus competit, quodque privati usurpare volebant. Fodri & Regii mentio fit in *pape Constantia circa finem*.

Lucius III. in hoc cap. 23. prohibet, ne Advocati aut Patroni, aut alii quilibet aliquid a suis Ecclesiis aut Clericis exigant, præter antiquos & moderatos redditus, qui nempe vel in ipsa fundatione, vel in Codicillis Advocatiæ, vel in Conciliis definiti fuerint: Nec enim ferendum est, ut tantum de proventibus Ecclesiarum sibi retineant, & ita Sacerdotes in iis ministrantes de residuo sustentari non possint, ait Innocentius III. lib. 3. reg. Ep. 86. Hoc jam pridem prohibitum fuerat in Lateran. Concilio sub Alexandro tertio. Quod Patroni ab Ecclesiis in suo fundo constitutis exactiones non faciant, apud Mat. Paris ad an. 1179. & postmodum inter cujusdam anonymi Anglicani Episcopi constitutiones ea relata est, præcipimus sub pœna interdicti & excommunicationis, ne Patroni Ecclesiarum laici sive sint Anglici, sive sint alterius nationis, Hospitia a Clericis beneficiatis extorqueant vel exigant. Elegantissime dixerat olim S. Augustinus in Sermone 37. ad Fratres in Eremo Divites raro vel nunquam pauperibus Sacerdotibus præbendas procurare, & si procurant non amore Dei procurare, sed ut cum uxore & familia de bonis Ecclesiæ gaudere valeant. Dum nempe varias pensiones, aut præstationes ab iis exigunt, quod sacri Canones cohibere volunt, ut ex iis omnibus patet.

A D C A P I T. XXIV.

EST adhuc Lucii III. S. P. & ab eo mittitur in Angliam ad Norwicensem Episcopum. Ejus eadem fere est species ac cap. 5. Petrus Patronus est Ecclesiæ S. Joannis: ad eam vacantem Norwic. Episcopo præsentavit Paulum idoneum Clericum: Eo necdum admissio, necdum etiam relutato; statim alium æque idoneum puta Jacobum ad eandem præsentavit: Quæritur quis ex duobus illis præsentatis alteri præferendus sit: Olim quidem nulla distinctione habita inter Patronos præferbatur ille, qui primus possessionem adeptus fuerat per Canonicam institutionem, ut diximus ad cap. 5. Sed hodie alio jure utimur ex hoc cap. 24. ubi Lucius III. distinguit nominatim inter Patronum laicum, & inter Patronum Ecclesiasticum: Ut nempe si Petrus sit Patronus laicus, gratificationi locus sit, id est, ut Norwicensis Episcopus eligere possit, quem ex iis duobus præsentatis, instituat in ea Ecclesiæ: Si vero sit Ecclesiasticus, ut qui prior est tempore, potior sit jure,

id

id est, ut Episcopus Petrum primo præsentatum instituat.

Ex iis colligitur Patronum laicum variare posse, non etiam Ecclesiasticum. Laicus variare dicitur, cum uno, præsentato Clerico alium adhuc atque alium præsentat, plures enim præsentare potest *cap. 2. hoc rit. in Clem.* & quidem *accumulative*, ut loquuntur, non etiam ut a primo præsentato recedat. Unde rectissime Panormitanus rejicit *glossam 1. ad hoc cap.* quæ vult, cum Petrus Patronus Jacobum secundo præsentavit, eum recedere a priori, id est nolle amplius ab Ordinario Pauli rationem haberi, quem primo præsentaverat. Et rationem hanc affert, quia si Patronus ita variare posset, ut a priori omnino recederet, frustra jus illud Ordinario concederetur *in hoc cap.* ut ex pluribus præsentatis eligat. Et ita cum Papinianus *lib. 3. quæst. in l. 8. d. de collat. bon.* scripsit *nonnunquam Prætor variantem non repellit, & consilium mutantis non aspernatur.* Eodem ipso *lib. 3. in l. nemo. 75. d. de reg. jur.* ait *nemo potest mutare consilium suum in alterius injuriam.* Sed si Patronus laicus omnino recedere posset a priori præsentato, mutaret voluntatem in præjudicium Ordinarii, cum ei præriperet eligendi facultatem, quem ex pluribus præsentatis admittat. Ergo *accumulative* tantum plures præsentare potest, non etiam in totum a primo recedere, quem ita cum aliis præsentatis semper præsentare intelligitur.

Notanda est autem nota Molinæ *ad hoc cap. 24.* Patronum laicum omnino recedere posse a priori præsentato, si rebus integris, id est ante ipsam institutionem deprehendat eum esse incapacem & hominem male rei: *Item generaliter ex omni causa, et quæ Patronus Ecclesiasticus variare possit.* Et ratio istius limitationis ea esse videtur, tum quia cum prior præsentatus omnino indignus est, pro non præsentato habetur, eoque casu Patronus alium præcise præsentare potest *cap. 4. ex. de off. jud. Ord.* tum quod nulla sit injuria Ordinario, quasi nunquam Prælaturus præsumatur indignum hunc Clericum. Ex eadem nota Molinæ observandum est adhuc, Patronum laicum variare tantum posse *rebus integris id est ante institutionem*, nam si semel Ordinarius priorem admisserit, Patronus pro hac vice non amplius alium præsentare potest. Cum enim actus aliquis omnibus suis partibus absolutus est, non amplius variare licet, quasi consumptum sit totum jus præsentandi *l. apud 20. d. de opt. leg.* Nec Ordinarius expectare tenetur, an variaturus sit Patronus, sed statim jure suo, uti potest, seu conferre ad primam præsentationem, si modo

modo idoneus sit presentatus Clericus. Nam si sit minus idoneus, pari debet, ut Patronus alium presentet intra legitimum tempus *d. cap. 4. ex. de off. iud. Ord.*

Patronus ergo laicus variare potest. Et hinc quamvis prima ejus presentatio pulsaverit aures Episcopi, attamen non tribuit jus ad rem, sed est quodammodo in pendentia, an videlicet Patronus in ea perseveret. Cumque plures accumulative presentat, eligere potest Ordinarius, quem admittat, atque ita ut eum admittere & instituere possit, qui secundo tantum loco presentatus est *cap. 5. hoc tit.* & tunc plus juris habet in sua collatione, quam Patronus in sua presentatione *cap. 6. ex. de off. leg.* Excipiendum tamen, nisi Ordinarius malitiose rejiciat priorem presentatum, ut videbimus *ad cap. 29.*

Verum Patronus Ecclesiasticus variare non potest, cum semel aliquem presentavit, alium presentare non potest: aut si alium presentaverit, qui prior est tempore, potior est jure *hoc cap. 24. in fi.* Unde cum ejus presentatio pulsavit aures Ordinarii, ea statim pariter jus ad rem, de presenti vires accipit, nec in se habet tractum, ut de presentatione a laico facta dici potest *ex l. si quis 112. d. de verb. obl. id est*, non pendet ex variatione Patroni. Sed tamen indicat Moglinaeus in superiori nota, quibusdam casibus variare posse Patronum Ecclesiasticum. Et hoc ita obtinere putarem, cum ejus presentatio nondum Episcopo denunciata est. Sic enim cum postulatio (ad quam presentatio propius accedit) Summo Pontifici presentata est, eligentes non amplius ab ea recedere possunt *cap. 4. ex. de postul.* Atque etiam cum S. P. in *hoc cap. 24.* ait Patronum illum variare non posse, cum Episcopo presentatus est Clericus, indicare videtur eum antea variare posse. Et ratio ea est, quia non aliter Patronus presentasse dicitur proprie, quam si Episcopo presentaverit, & antea nihil egisse videtur, seu tantum *vento presentasse* ut loquuntur veteres. Rationem differentie hanc afferunt: tum quod presentatio ab Eccles. Patrono facta vim electionis habeat, nam & tribuit jus ad rem, non etiam presentatio a laico facta: Eligentes autem variare non possunt *cap. publicato 58. ex. de el. & el. por.* Tum etiam quia illusio & variatio in personis Ecclesiasticis maxime vitanda sunt *cap. un. de renunt. in Clem.*

Ex hac differentia, sequitur & alia inter utrumque Patronum, quod nempe si Ecclesiasticus Clericum minus idoneum present-

sentaverit, pro hac vice amittit jus suum præsentandi, & Ordinarius pleno jure vacantem Ecclesiam, qua de agitur, conferre potest. Hoc probare solent interpp. ex cap. 7. ex. de el. & el. pot. & cap. 1. ex. de excess. Præl. Et tamen in iis non de præsentatione agitur, sed de electione & collatione. In eam rem singulare illud est Innocentii III. lib. 3. reg. Ep. 226. *Præfata Abbatisa (Sanctæ Crucis Pictav.) præsentando indignum, illa vice jus amisit præsentandi.* Sed quamvis laicus indignum præsentaverit, attamen ne quidem pro hac vice privatur jure suo præsentandi, sed alius adhuc præsentare potest d. cap. 4. ex. de off. jud. Ord. & ratio differentie petenda est ex facultate variandi, quæ laico conceditur, & denegatur Ecclesiastico. Et quidem hodie utimur eo jure, quod tamen interpretes ex novis recentiorum Pontificum Decretalibus introduxerunt contra jus vetus. Nam Justinianus in Nov. 123. cap. 18. sic loquitur si vero qui ab iis (nempe fundatoribus) eliguntur, tanquam indignos prohibent sacra regula ordinari: tunc sanctissimus Episcopus quoscunque putaverit meliores, Ordinari procuret. Julianus Antecessor ad Nov. 115. cap. 456. sic ea vertit elegantius, sin autem illi tales sint, ut divinis Canonibus non comprobentur, ad Episcopum pertinebit alios Clericos eligere idoneos. Eoque loci agitur de Patronis laicis & eorum hæredibus, & tamen præsentato indigno jus suum pro hac vice amittunt. Adeo verum est quod diximus, omnes olim Patronos eodem jure habitos fuisse. Sed quo casu Patronus dignum Clericum non habet, & Episcopus idoneum instituit, diligenter observanda sunt ea verba Toletani Concilii nati in Can. 2. apud Isidorum in Corpore Canonum. Quod si tales forsitan (nempe idonei Clerici) ab iis (nempe fundatoribus) non inveniantur, tunc quos Episcopus loci probaverit Deo placitos, sacris cultibus instituat cum eorum conniventia servituros. Quæ verba omisit perperam Gratianus in Can. decernimus 16. q. 7. qui ex eo Can. 2. desumptus est. Quamvis enim aliquando evenire possit, ut Clericus Patronatam Ecclesiam habeat, sine præsentatione Patroni, attamen eum colere eique honorem habere; & cum ejus conniventia servire debet Ecclesiæ, ut palam est ex eo Can. 2. Quæ supersunt ad nostrum cap. 24. absolventur ad cap. 29.

AD CAPIT. Nobis. XXV.

Non satis constat cujus illud sit, an Alexandri III., an Clementis III., & quonam, aut ad quos mittatur. Quidquid sit, duæ quæstiones Summo Pontifici proponuntur: Prima est, cum aliquis ædificavit Ecclesiam, utrum ex eo solo, seu ex sola illa constructione jus Patronatus sibi adquirat, quamvis illud sibi nominatim non reservaverit, quæ de re diximus in *Prolegom. ad hunc tit. cap. 15.* Cumque diximus eo loci, tutius esse si Fundator fundationem suam inscriptis faciat, addendus est locus ille Aggeni de limit. agror. & unus possessor donabat (ad sacri loci ædificationem) certum modum sacro illi ex agro suo, & quantum donasset. scripto sanciebat, ut ibi optime legit Rigaltius.

Secunda est, cum aliquis Conventualem Ecclesiam fundavit, in qua nempe collecti, & instituti sint plures Clerici vel Monachi, utrum Patronus Prælatum in ea instituendum Ordinario præsentare possit, an saltem cum iis ejus electioni adesse.

Statim vero notandum est in hoc cap. agi de plebano seu paroco, ut ex eo palam est in coll. 2. & Raymundum in plebani locum reposuisse Prælatum, vel quod istius Capituli definitionem ad omnes Prælatos pertinere vellet, vel quod ejus non meminisset, quasdam parociales Ecclesias esse etiam Conventuales, seu habere Conventum & Collegium Presbyterorum. Hodie quidem Conventualis Ecclesia proprie dicitur, in qua est Præpositus, vel Prior Monachorum, vel Canonicorum Regularium, qui Capitulum facere dicuntur. Sed olim quædam Ecclesiæ parociales erant etiam Conventuales, cum in iis instituta esset Presbyterorum congregatio, qui Plebanum eligerent, ut in cap. 1. de el. & el. por. in 1. coll. Cumque Plebanus non modo plebi suæ, sed etiam suis illis Presbyteris præset, & eorum relatione diceretur aliquando Archipresbyter, ut videbimus ad cap. pen. hoc tit. non tam male horum Presbyterorum Conventus appellari potest, licet & eorum Conventualis Ecclesia.

Præterea Pontifex majores illas parociales Ecclesias opponit Capellis, & forte minribus Ecclesiis parocialibus, in quibus nempe unus tantum est instituendus Presbyter. cum quibusdam aliis

Scholaribus Clericis, a quibus non eligitur parœcialis ille Presbyter, ut in d. cap. pen. hoc tit. Ita Hincmarus Rhemens. in Epist. ad Clerum & plebem Tornac. principales Ecclesias a Capellis distinguit. Atque etiam in tit. de Capellis Monachorum Capellæ sunt parœciales Ecclesiæ, quæ aliis principalibus subjiciuntur, ut ibidem loquitur Hincmarus, puta Monasteriis aut Collegiis Canonitorum. Eas sic appellari Capellas volunt a Cappa S. Martini ex Valafrido Strabone, & Sangallensi Monacho.

Primo igitur cum in majoribus illis parœcialibus Ecclesiis Plebanus decessit, Patronus alium præsentare non potest, qui ejus locum obtineat: Quia jus illud commune aut publicum est, eave Canonica disciplina, ut ad eas Prælati non admittantur, nisi per viam electionis d. cap. 1. ex. de el. & el. por. quæ multo antiquior est jure Patronatus; æquum est autem, ut jus illud privatum & prophanum huic juri publico & Ecclesiastico cedat. Et hoc ita obtinet in Conventualibus Ecclesiis, atque etiam in Collegialibus, ut nempe in iis Patronus Prælatum præsentare non possit, quamvis Clericos præsentare possit ad singulares earum præbendas, ut omnes agnoscunt.

Secundo Patronus electioni hujus Plebani, aut etiam alterius electivi Prælati adesse non potest, seu in ea cum Clericis eligentibus votum aut suffragium emittere: vel enim laicus est, vel Ecclesiasticus: si Laicus, eligere non potest, seu excluditur ab electione Prælati, quippe quæ nunquam laicis competat cap. 31. & cap. 36. ex. de el. & el. por. Olim quidem nascentis Ecclesiæ temporibus laici aderant electionibus Prælatorum, sed tandem Ecclesiastica utilitate suadente ad solos Clericos devoluta est ea electio, ut pluribus probat Gaufridus Vindocin. in tractatu de ordinatione Episcoporum. Si autem sit Patronus Ecclesiasticus, nec etiam adesse potest electioni Prælati, quippe quæ iis tantum competat, qui sunt ex gremio, Conventu, Capitulo ipsius Ecclesiæ cap. 14. & 18. ex. cod. qualis non est Patronus.

Tertio non tantum Patronus adesse non potest electioni hujus Plebani, aut alterius Prælati, sed & Pontifex rescribit nequidem huic electioni faciendæ consensum ejus postulari, id est nequidem ab eo peti veniam & potestatem ejus electionis faciendæ. Olim cum in Gallia electiones obtinebant, a Christianissimis Regibus tum primū petenda erat eligendi facultas, ut passim occurrit apud Gregorium Taron. apud Flodoardum, apud Sugerium Abbatem, & alios, quod &

in Anglia obtinuisse passim etiam docent *Hovedenus*, *Mat. Paris*, & alii scriptores Angli. Et in omnibus majoribus Ecclesiis occurrunt hujusmodi præcepta Regia, quibus nempe Reges eligere permittant: Cumque facta fuerit electio Prælati, ab iis adhuc petendum erat, ut huic consentirent. Nihil etiam frequentius. Hoc facilius exigebat Regiæ majestatis ratio. Sed a Patronis petenda non est eligendi venia: Clerici Prælatum sibi eligere possunt intra tempus jure Canonico præscriptum, & quidem insalutato aut irrequisito Patrono. Et ratio ea esse potest, tum quia Clericis eligentibus ipso jure competit ea eligendi facultas: Tum quia pro Ecclesiis seu in earum favorem introducta est libertas eligendi, ait *Arnulphus Lexovien.* in *Sermone ad Synodum*. Ideoque istius electionis faciendæ potestas aliunde quæri aut emendicari non debet.

Quarto Pontifex ait honestius esse, ut electioni factæ postuletur Patroni consensus, puta ut eligentes electionem ab iis factam offerant Patrono, & honestius ab eo petant, ut huic consentiat, quod etiam, rescribit Gregorius nonus in d. cap. 51. ex. de el., ubi addit si volueris, quia inquirunt interpp. etiam si noluerit, nihilominus valet electio, cum hujusmodi assensus petatur tantum honestatis causa, d. cap. 14. in fin. Eoque omnino pertinet Canon Abbatem 4. 18. q. 2. ubi ordinatur Abbas quem Monachorum electio, & possessionis dominus poposcerit seu probaverit: quod satis indicat eum adesse non posse illius electioni, quam Pelagius secundus solis Monachis tribuit. Nec tamen frustra desideratur assensus ille Patroni: Primo enim cui bonor bonor, ut est in sacris paginis. Secundo non prius ea electio superiori offerenda est, & ab eo confirmanda, quam huic Patroni consensus accesserit, nam audiendus est si iustas habeat dissentienti causas, ex quibus innorescat electionem illam huic Ecclesiæ non expedire. Et ita passim apud rerum nostrarum sicut & Anglicarum scriptores, rejecti sunt electi Episcopi & Abbates, quod Reges eorum electionibus consensus præbere nollent. Sicut enim verius est emphyteutam jus suum emphyteuticum alteri donare non posse, nisi ex consensu domini, non ut ille in donatione præferatur, sed ut videat an idoneus sit novus emphyteuta: Ita & cum intersit Patroni idoneum habere Clericum, cui res quondam suæ concedantur, æquius est eum saltem electioni factæ suum præbere consensum.

Patronus igitur in Conventuali Ecclesia nec Prælatum eligere,

nec electionis faciendæ potestatem concedere, nec huic electioni adesse potest. Sed excipit Pontifex in hoc cap. 25. *Nisiliter de sua jurisdictione obrineat, ut partes suas interponere possit electioni tractanda.* De sua jurisdictione, id est pro Imperio, pro summa potestate sua. Sic enim jurisdictio latissime sumpta, pro majoritate & potestate accipitur apud Rodericum Toletanum lib. 5. de rebus Hisp. cap. 2. *Et usque ad fluvium Carrionem jurisdictionis sue terminos dilatavit.* Et apud Trithemium Abbatem in *Gronico Hirsaug.* ubi agit de laico Fundatore istius Monasterii. Et ubi agit de prioratu *Schriit in finibus Franconia.* Quasi diceret Pontifex nisi Patronus sit Rex, Dux, aut Comes ejus Provinciæ, in qua constituta est ea Conventualis Ecclesia: Nam illustribus illis personis jus illud, privilegium illud sæpius conceditur, ut huic electioni adesse possint. Et hoc pluribus exemplis ex nostro jure Canonico reperitis confirmari potest puta ex *Can. hinc est 16. q. 1. ex Can. Abbatem 8. q. 2. ex cap. 1. de sent. & re jud. in 2. coll. ex cap. 2. de el. & el. pot. in 2. coll.* Sed & alia referre juvat ex probatis authoribus variarum gentium. Sic in Augustodunensi Monasterio, quod a Brunichilde Regina, & Syagrio Episcopo ædificatum est, jus eligendi Abbatis Regi datum est simul cum Monachis. *Gregorius M. lib. 1. reg. Ep. 10.* Heribertus Comes tractat de electione Rheipensis Episcopi cum Clericis & laicis. *Flodoardus lib. 4. Rbem bist. cap. 20.* Valdemarus primus Rex Daniæ, loquens de electione Roschildiensis Episcopi. *Equidem & si videret majori meorū opibus fundatam Ecclesiam in Patronatu tenere, jurisque plurimum in diligendo Pontifice mihi posse presumere.* *Grantius in Dania lib. 6. cap. 2.* Sic Comes Nivernenfis sæpissime calumniatus est electionem Abbatis Vezeliacensis, quod eo absente & inconsulto facta esset, ut passim videre est in *historia Vezeliac.* Jus illud in ipsius foundationis tabulis retinere sibi potest Patronus, ut Prælatum præsentet, hujus rei extat exemplum in signe apud Innocentium III. lib. 1. reg. Ep. 2. 1. Ubi Marchio Brandeburgensis Collegium Canoniorum fundat, & in ipsa fundatione jus illud sibi reservat, ut eorum Præpositum præsentare possit, quod eo loci confirmat S. P. Sic etiam cum Monasterium S. Juliani Turon. a Christianissimo Rege simul, & Turon Archiepiscopo fundatum sit, Archiepiscopus ille contendit ex ipsa fundatione se quasi ejus Monasterii Advocatum, Abbatis electioni adesse posse in *Epist. 210. ad Ludovicum VII. apud Quercetanum To. 4. bist. Franc.* Ac tandem Tridentini Patres *Sess. 25. de reformat. Can.*

Can. 9. agnoscunt illustres illas personas separandas esse ab aliis Patronis. Unde & Summi Pontifices in clausula derogatoria quam adhibent in signaturis, addere solent ea verba *nec non de jure Patronatus, quatenus de illo exigat, etiam si laicorum Nobilium, Regum, & illustrium personarum;* Rebuffus in 3. parte signatura.

Cum ergo Pontifex ait Patronos in Conventualibus Ecclesiis electioni Prælatorum adesse non posse, nisi aliter de jurisdictione sua obtineant, id est nisi pro Imperio & summa potestate sua ipsi illud habeant, aut etiam illud sibi reservaverint in foundationis tabulis. Sic enim Fundator in iis legem illam dicere potest, quæ ad Prælati electionem pertineat, eaque servanda est, quamvis a jure communi recedat *cap. 8. ex. de consecr.* atque etiam in Orientali Ecclesia illud obtinuerat, ut qui Monasteria fundaverant, in iis Præfatos instituerent, ut notat Balsamon. *ad Can. 1. Cypria Synodi.* Et hæc Pontifex rescribit de Conventualibus Ecclesiis.

Subjicit, *secus tamen est in Capella (seu in qualibet minori Ecclesia) in qua unus Presbyter a Patrono eligitur, & pro institutione habenda, loci Episcopo præsentatur, & hæc sunt juris communis.* Addit pro foundatione quoque Ecclesiæ honor Procellionis Fundatori servatur. De ea re diximus fusius in tractatu de juribus honorificis *cap. 7. lib. 1.*

Denique addit Pontifex *et si ad inopiam vergat (Patronus) ab Ecclesia illi modeste succurritur, sicut est in sacris Canonibus institutum, nempe in Can. trigesimo septimo quarti Toletani Concilii, quem describit Gratianus in Can. quicunque 16. q. 7. sed & misere truncatum.* Sic enim integer extat apud Isidorum in Cod. Canonum. *Præbendum est a Sacerdotibus vite solatium indigentibus, & maxime his quibus restituenda vicissitudo est. Quicunque ergo fidelium de facultatibus suis Ecclesiæ aliquid devorione propria contulerint, si forte ipsi aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesia suffragium vite pro temporis usu percipiant.* Si enim Clericis, seu Monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus pro solo religionis (adde intuitu ex Binio) in usum res Ecclesiasticæ largiuntur, quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debetur. Ex eo *Can. sicut & ex hoc cap. 25.* editum est vetus illud Carmen.

Patrono debetur honor, onus, utilisque

Præsens ut præsit, defendat, alatur egenus.

Et hinc etiam Guillelmus Brito *lib. 1. Philippidos.*

Tempora cuiusdam guerræ Rex prodigus æris,

Cum

*Cum res exigeret numerare stipendia multis,
Clerum Rheimensem petiit scriptoque rogavit,
Ut sibi subsidium ferret, quo gravior illi
Ad tantos vellet sumptus impendere gratis,
Ut solet Ecclesia Patronos sepe iuvare.*

Et hoc etiam Patronis honorificum, ut ex bonis Ecclesiæ alantur, ut videbimus in tractatu de iuribus honorificis lib. 1. cap. 4.

AD CAPIT. XXVI.

Desumptum est ex lib. 1. *Decretal. Epist. Innocentii III. Ep. 262. ad Rothomagensis Archiepiscopum nomine Walterum de Constantiis. Datum anno primo Pontificatus Innocentii III. nempe an. 1198.*

In eo cap. Rothomag. Archiepiscopus S. hunc P. consulit, utrum Clericus aliquis ad vacantem Ecclesiam in qua obtinet jus Patronatus, se ipsum, si idoneus sit, præsentare valeat. Respondet S. P. quod nullus se ad personatum alicuius Ecclesiæ præsentare potest, quantumcumque idoneus sit, & quibuscumque studiis & meritis adjuvetur. Rationem hanc affert, quia nullus se ingerere debet Ecclesiasticæ Prælationis officiis. Ne cum se ipsum præsentat, a se ipso oriri videatur. *Can. sicut in qui 1. q. 6. Can. in scripturis 8. q. 1.* Et omnes interpretes idem obtinere docent in quolibet Ecclesiastico beneficio, cum utrobique eadem sit ratio. Nec etiam Ordinarius sibi ipsi beneficium conferre potest, quia debet esse differentia inter dantem & accipientem *cap. ult. ex. de instir. sicut & inter præsentantem & præsentatum, & quidem juxta illud Apostoli nemo sibi honorem sumat, sed qui vocatur a Deo. tanquam Aaron hæc faciliora sunt.*

Quærit Hostiensis ad cap. 15. *boc tit.* si plures sint Patroni, utrum ex se ipsis unum præsentare possint? Et respondet, quod sic, argumento ducto ex cap. 33. *ex. de el. & el. por.* tunc enim alii compatroni eum præsentare videntur. Quærit etiam Vincentius apud Joan. Andream ad cap. 14. *boc tit.* si Patronus puta Petrus Jacobo donaverit suum jus Patronatus, an ab eo donatario præsentari possit? Distinguendum esse putat, utrum Petrus solam præsentandi potestatem alteri dederit, an vero jus Patronatus in totum ei contulerit. Primo casu Jacobus Petrum præsentare non potest, quia cum Petrus

Petrus

Petrus remaneat Patronus se ipsum præsentare videretur, juxta regulam juris *qui per alium facit, per se ipsum facere videtur*, atque etiam eo casu eveniret, eum ipsum Patronum habere suam Ecclesiam, quod juris Patronatus natura non patitur, cum ad alium extendatur. Secundo casu Jacobus Petrum præsentare potest, quia solus ipse Patronus est, non etiam Petrus: qui deinceps alius a Patrono consideratur. Et ita Vicarius Abbatis ad provisionem beneficiorum institutus Abbatem ipsum præsentare non potest.

AD CAPIT. XXVII.

Desumptum est *ex lib. 1. Decretal. Epist. Innocenti III. Epist. 516.* & ab eo mittitur in Angliam ad *Conventensem Episcopum*. Ex eo, sicut & *ex cap. 12. & 22.* constat olim in Anglia frequentissimas fuisse lites de jure Patronatus, ut jam toties monuimus. Et forte adeo servebant, ut sæpius Patroni de præsentationibus Ecclesiarum litigantes ad arma proflirent, iisque definiendis litibus duella susticerent, ut videre est *in cap. 2. de Cler. pug. in duello in 2. coll. & in cap. un. de purg. vulg. ibid.* In hoc nostro Capit. constituit Innocentius III. ut si lis de jure Patronatus definita non sit intra quatuor menses, Ordinarius Clericum idem eum in vacante Patronata Ecclesia instituat. Et addit ita ut *ex ea institutione Ordinarii nullum ei præjudicium fiat, qui jus Patronatus evicerit*, seu qui sententia judicis declaratus fuerit verus Patronus, ita ut institutus ille Clericus eum habere & colere debeat quasi verum Patronum, eique jura omnia Patrono debita præstare teneatur. Sed omnino delenda est epigraphæ d. *Epist. 516.* quæ sic habet *ut Patronus in presentando Clerico discordantibus, Episcopus Vicarium durante lite instituat*, nam Clericus ille ab Ordinario institutus Ecclesiam illam obtinebit, quandiu in vivis egerit tanquam persona ipsius Ecclesiæ, nec unquam ab ea removeri poterit, cum jure institutus sit, ut diximus *ad cap. 12.*

Cum autem dicitur legitimum tempus Patrono concessum vel etiam lite pendente adversus eum currere, obstat *lex. 1. Cod. de an. except.* Ubi contra non valentem agere non currit præscriptio, sed Patronus lite pendente præsentare non potest: Et hinc tempus ele-

tori-

storibus concessum ad eligendum, lite pendente non currit *cap. 2. ex. de rest. in int.* Respondendum est contra litigantes Patronos illud ita constitutum, vel ut loquitur Jo: Andreas *ad cap. 4. ex. de off. jud. Ord.* inductum fuisse illum rigorem, ne diutius Pastore videtur Ecclesia: Vel ut est *in hoc cap. 27. in aut.* ne propter discordias Patronorum Ecclesia præjudicium patiat. Cumque Summi Pontifices viderent inter Patronos frequentiores esse lites de jure Patronatus, voluerunt tempus iis concessum ad præsentandum adversus eos currere, vel etiam litibus illis pendentibus, ut eas quamcitus terminarent, non etiam litibus illis pendens protelarent. Nec valet argumentum ab electione, quia inquit *ibidem* Jo: Andreas, *hoc de easurum non est*, atque etiam electores Ecclesiam ipsam curant, & in ea celebrant divinum officium, quod Patronus facere non potest.

A D C A P I T U L U M XXVIII.

Longior istius Capituli species desumenda est *ex cap. 3. hoc tit. in 3. collect.*

Innocentius III. Philippi Augusti temporibus circa annum millesimum ducentum primum in Galliam misit Octavianum. Sedis Apostolicæ Legatum pro divortio Ingeburge, ut author est Rigordus *in gestis ejusdem Philippi ad eum annum.* Legatus ille agens forte in Carnot. diocesi Valterum de Mouribus Clericali charactere insignivit *ut est in antiq.* id est tonsuravit, sic enim character Clericalis accipitur pro tonsura corona, *in historia Albigenſium cap. 50.* & obiter observandum est *in hoc nostro Capitulo.* singularis locus, ex quo probari potest Legatum a latere, eumque Episcopum in sua legationis provincia Ordines conferre posse, quia Ordinarii vicibus in ea fungitur, ut passim docent interpp.

Cum Valterus nullum haberet beneficium Ecclesiasticum, Legatus ille disposuit primum illud ei conferre, quod postea vacaret in Carnot. Archidiaconatu, qui nempe ad differentiam aliorum quinque Pagenſium Magnus & Urbanus dicitur auctore Syrmundo ad Gaufridum Vindocin. Ideoque Carnot. Archidiacono mandavit, ut Ecclesiam, quem in Archidiaconatu suo primo vacare contingeret, donationi suæ reservare curaret, inhibens ne alicui conferret eandem in qua disposuerat eidem Valtero non habenti beneficium providere. Olim sacris

Ca-

Canonibus omnino incognitæ erant illæ beneficiorum reservationes, quia S.P. in aliorum Episcoporum dioccesibus nihil facere poterat, ut vulgo probatur ex *S. Cypriano* & ex *Glabro Rodolpho*, & Ecclesiæ omnes erant in eorum administratione & ordinatione; Sed postmodum ab Alexandro III. Summi. Pontifices eas ita introduxerunt & usurparunt, ut iis nihil frequentius occurrat in libris Decretalium Gregorii noni, & Bonifacii octavi: atque etiam Legati Apostolici iis uterentur in Provinciis suarum legationum, ut in hoc cap. 28. in cap. 6. de off. leg. & in cap. 3. & 4. ibid. in 6. Ac tandem omnino sublatae sunt illæ beneficiorum reservationes, quod Ecclesiasticum ordinem everterent, & valde imminuerent jura ordinariorum, in Conc. Basl. in Pragm. sanct. & in Concordatis.

Post eam reservationem Carnot. Archidiacono denuntiavit: In ejus Archidiaconatu vacavit parœcialis Ecclesia de *Borovilla* per obitum *Odonis Decani Arneoli*, in qua prædictus Archidiaconus habebat jus Patronatus, & ad eam, obtinendam Carnot. Episcopo putata Reginaldo præsentavit Gaufridum, qui jampridem aliam Ecclesiam in eadem diocesi habebat, eique contulit etiam vacantem Decanatum. Carnot. Episcopus Gaufridum admittere noluit, quod forte haberet aliam parœcialem Ecclesiam, & ex Lateran. Concilio sub Alexandro tertio (nam constat eo tempore nondum ab Innocentio III. habitum fuisse Concilium generale) conferendi potestate privaretur, qui Clerico parœcialem Ecclesiam habenti aliam conferret cap. 3. ex. de Cler. non resid. Legatus ea re cognita præsentationem Archidiaconi rescidit, & eam Ecclesiam de *Borovilla* quasi omnino vacantem suo Valtero de Montibus contulit.

Reginaldus Carnot. Episcopus, & quidem piissimus ac prudentissimus (ut hic probat antiq. & confirmat ead. *Albigensium historia*) videns parœcialem hanc Ecclesiam de *Borovilla* non satis convenire Valtero de Montibus, ut pote non ita pridem consurato Clerico, & bona fide credens Legato unum illud esse in votis, ut Valtero de Montibus provideretur de quodam beneficio, curavit, ut Valterus parœciali Ecclesiæ (quam Legatus ei contulerat) in suis manibus renunciaret, quod præstitit Valterus; cumque præbenda quædam vacaret in Ecclesia *S. Marci Carnot.* forte legendum *S. Mauricii*, quæ in suburbiis Carnutum Collegialis erat eo tempore, & nulla est Carnutibus Ecclesia *S. Marci Collegialis*. Nec etiam cum Hostiensi legendum *S. Martini*, nam ea est parœcialis in urbe,

quæque in suburbiis fuit aliquando Ecclesia Collegialis S. Martini sub Innocentio III. erat Conventualis, ut docet *Rovillardus in sua Parthenia*.

Cum inquam in ea Ecclesia vacaret quædam præbenda, quæ Magistrum Guidonem contingebat de jure Patronatus, ut legitur *in antiq. Hostiensis* vertit *que assignanda erat*. Bernardus *que assignari debebat de jure*, quod nempe Patronus ejus præbendæ Guidonem ad eam obtinendam præsentaverat: Carnot. Episcopus de consensu Guidonis præbendam illam Valtero de Montibus contulit, & parœciale Ecclesiam de Borovilla Guidoni ad præsentationem Carnot. Archidiaconi: Sicque Archidiaconus ille duos præsentavit Gaufridum primo loco, & Guidonem secundo.

Gaufridus primo præsentatus Guidoni de ea parœcia litem movet apud Metropolitanum puta Senonensem Archiepiscopum, qui ad eam litem judices delegavit: Gaufridus, vel ab ea delegatione appellavit Summum Pontificem, *ut in cap. super 27. in fin. ex. de off. & pot. jud. del.*, vel ab iis judicibus delegatis, nam in jure Canonico appellare licet a futuro gravamine *cap. 6. ex. de dolo*. Post eam appellationem judices illi Gaufridum miserunt in possessionem ejus parœcialis Ecclesiæ: Guido appellationem suam peragit apud Innocentium III.

Gaufridus dicebat se parœciale hanc Ecclesiam adeptum fuisse ad præsentationem veri Patroni nempe Carnot. Archidiaconi, qui cum esset Clericus, & Patronus Ecclesiasticus non amplius aliùm præsentare poterat, ut olim diximus. Guido excipiebat se Canonicè ab Archidiacono præsentatum, & ad eam præsentationem a Carnot. Episcopo se Canonicè institutum, quia Archidiaconus ad eam Ecclesiam non præsentabat jure Archidiaconatus, sed ratione Patronatus laici, *ut est in antiq.* Seu quod idem est, non tanquam Patronus Ecclesiasticus, non quod jus illud Patronatus haberet ratione sui Archidiaconatus, sed tanquam Patronus laicus, quod jus illud haberet, vel ratione sanguinis, vel ratione sui patrimonii, cui nempe illud annexum erat: Sicque Patronum illum variare potuisse, antequam Ordinarius contulerit, ut in hac specie: Nec dicendum est ligatas esse manus Archidiaconi per Legati reservationem, quia Legatus Ecclesiastico patronatui derogare poterat, non etiam laico, ut mox videbimus.

Innocentius III. declarat Guidonis præsentationem Canonicè

factam: Et ad eam jure collatam ei fuisse parocchiam hanc Ecclesiam: Rescindit quod judices a Senonienſi Archiep. delegati fecerant, eamque Ecclesiam cum fructibus medio tempore a Gaufrido perceptis plene ac pacifice possidendam Guidoni adjudicat, & super ea Gaufrido perpetuum silentium imponit.

Rationem decidendi hanc affert, quia vel Archidiaconus Carnot. præsentavit ut Patronus laicus, vel ut Patronus Ecclesiasticus: Primo casu variare potuit, & secundum præsentare, qui si ab Ordinario admissus sit, ei omnino præferendus est: qui primo loco præsentatus fuerit: Quam in rem Innocentius III. laudat statutum Alexandri III. quod extat in cap. 5. hoc rit. ad quod vide quæ diximus & ad cap. 24. & 29. Sed in nostra specie Gaufridus primo quidem loco præsentatus est, sed refutatus, & Guido secundo præsentatus; ab Ordinario admissus & institutus est: Ergo Gaufrido præferendus est. Secundo casu male Archidiaconus Gaufridum præsentavit, contra mandatum & prohibitionem Legati, cum ille beneficia Ecclesiastica donationi suæ reservare possit in sua provincia, & Ecclesiastico juri Patronatus derogare: Cum autem Archidiaconus Guidonem postea præsentavit, hoc fecisse videtur annuente & concedente Legato. Et ita quocunque modo inspicitur præsentatio Gaufridi, siue quasi a laico Patrono facta, siue quasi ab Ecclesiastico, ea nullius est momenti. Ac proinde licet a iudicibus delegatis missus fuerit in possessionem illius parocchialis Ecclesiæ, attamen fructus omnes ex ea perceptos Guidoni restituere debet, quia minus Canonice beneficium illud adeptus fuerat cap. 31. in fi. ex. de appell. cap. 25. in fi. ex. de præb.

Denique unum illud diligenter observandum est ex antiqua (nam Raymundus perperam illud omisit) quod Legatus juri Patronatus laico derogare non potuit, & ita inutiliter collationi suæ reservavit eam Ecclesiam, si quidem præsentatio ad eam Archidiacono competat quasi Patrono laico. Sicut enim nequidem S. P. directe aut indirecte Patrono laico nocere potest, nec ejus juri derogare velle præsumitur, ut hic scribunt interpp. Et elegantissime probatur ex duabus Epistolis Gregorii noni ad Barones Angliæ, & ad quemdam Legatum Sedis Apostol. in Anglia commorantem apud Mar. Paris in Henrico III. ad an. 1239. ubi sic habet unde cum intencionis nostræ non fuerit nec existat, ut beneficia in Regno Angliæ constituta, quæ ad præsentationem pertinent secularium Patronorum, autoritate nostrâ

cuquam conferantur. Eoque omnino referenda sunt verba illa Hostiensis ad nostrum illud *cap. Unde & dominus Gregorius nonus misit rescriptum, quod bullatum tenuimus, vidimus & legimus, per quod scribens Prælati Angliæ declarabat, quando scribebat pro aliquo beneficiando, non intendebat quod provideretur ei de beneficiis ad præsentationem pertinentibus laicorum. Ejus rescripti meminisse videtur glossa Prag. sanct. in præmio ad §. cæterum verbo. encroatur vers. sed bodie. Sicut inquam S.P. juri Patronatus laico, nec derogare potest, nec derogare velle præsumitur: Ita nec etiam Sedis Apostolicæ Legatus. Et ratio ea est, quia jus Patronatus laicum est patrimoniale, seu in bonis & in Patrimonio laicorum: Sed ad Papam non pertinet ordinatio rerum laicarum, quia Petrus Apostolo, & eius successoribus nonnisi rerum Ecclesiasticarum dispositio a domino concessa est; ut loquitur Mat. Patris in Joanne.*

Sed & ille idem Paris ad an. 1213. sub nostro Innocentio tertio agens de quodam Nicolao Sedis Apost. Legato in Angliā, sic loquitur generaliter parochiales insuper Ecclesias in locis diversis vacantes Clericis suis distribuit, Patronorum consensu minime requisito. Unde multorum indignationem & multorum maledictionem pro benedictione promeruit, dum iustitiam in injuriam, iudiciunt in præiudicium commutavit. In Gallia nec S.P. nec quilibet Legatus beneficiorum reservationibus utuntur, ut ab initio diximus: Sed S.P. Patronos Ecclesiasticos prævenire potest, non etiam Legatus, quia soli S.P. præventio in Ordinarios jure singulari concessa est, ac proinde personam ejus non egreditur, cumque odiosa sit, ad eam solam restringenda est. Videndus Chopinus lib. 1. de sacra pol. cap. 5. & auctor lib. de l. Abus.

AD CAPIT. XXIX.

AB eodem Innocentio III. mittitur in Angliam ad Eliensem Episcopum puta Eustachium, qui Mathæo Westmonasteriensi dicitur vir literarum tam divinarum, quam humanarum insignis. Cumque sæpius ab Innocentio III. daretur iudex, ut docent Chronica Thorni Monachi Angli plures ei quæstiones proposuit, quæ passim occurrunt in his Decretalium libris. Ejus cap. species ea est.

Petrus Patronus est, & quidem laicus Ecclesiæ S. Joannis: Ad eam

Eam vacantem Eliensi Episcopo Jacobum primo præsentavit : Eliensis Episcopus Clericum illum refusavit : Jacobus ab ea refutatione appellavit Summum Pontificem : Ea pendente appellatione Petrus Patronus alium puta Paulum præsentavit, eumque admisit & instituit Eliensis Episcopus. Quæritur primo an Jacobus primo loco præsentatus, ex ea præsentatione aliquid juris habuerit in ea Ecclesia : Secundo an Paulus secundo loco præsentatus & institutus ab ea Ecclesia removeri debeat, ita ut Jacobo restituenda sit. Pleraque ad eam speciem exponenda sunt.

Et primo quidem cum Ordinarius præsentatum Clericum refusare possit, hinc necessario sequitur Clericum illum ab eo examinari posse, ut videat, an dignus sit, an indignus. Olim cum ordo & titulus simul conferrentur, unum erat ordinandi & beneficiandi Clerici examen, una probatio. Sed cum invaluit absolutas ordinationes non amplius haberi tanquam irritas, aliud est scrutinium aut examen Ordinandi, de quo *in sit. Decretal. de Scrut. in Ord. fac.* aliud ejus Clerici, cui beneficium aliquod confertur. Trident. Concilii Patres de eo agunt, cui subjiciuntur præsentati Clerici. *in Sess. 24. de reformat. cap. 18.* Et volunt ut quilibet Episcopus certos quosdam examinatores habeat, a quibus examinarentur illi omnes Clerici, qui quondam paræciales Ecclesias administraturi sint : Ut earum Patroni Ecclesiastici digniorem ex Clericis illis examinatis Episcopo præsentent, si quidem ad eum institutio pertineat : Si autem ab alio facienda sit, Episcopus ex iis probatis Clericis digniorem eligat, quem Patroni Ordinario præsentent, ad quem institutio pertineat. Hæc in Gallia non obtinent, nec iis adstringuntur Patroni, vel etiam Ecclesiastici, sed quoscunque velint præsentare possunt, Episcopi eos examinent & rejiciant, si viderint. Quod si Patroni sint laici, volunt iidem Patres ibidem, ut qui ab iis præsentati fuerint, ab iisdem deputatis examinatribus probentur.

In *Sess. 25. de reform. cap. 9.* sic habet *Ad hac liceat Episcopo præsentatos a Patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quod si ad inferiore institutio persineat, ab Episcopo tamen examinentur, alioquin institutio ab inferioribus facta, irrita sit & inanis.* Quam in rem notanda sunt ea Rebuffi verba in tractatu de pacificis possessoribus n. 61. Ideo dicit Hostiensis in summa de instit. quod etiam in omni beneficio, in quo inferior ab Episcopo confertur, semper debet intervenire approbatio Episcopi. Et subjicit nisi inferior hoc ius præscripserit, quod potest nisi fuerit laicus.

laicus. Et ita cum hodie inferior Ordinarius præsentatum Clericum examinavit & instituit, non amplius Episcopali examini locus est.

Ordinarius ergo præsentatum Clericum examinare potest, imo & debet, alioquin damnationem sibi incurrit, inquit Rebuffus *de præsentatione* n. 10. Quia nihil aliud clamant sacri Canones, quam ut idoneis tantum Clericis conferantur Ecclesiastica beneficia, & eorum capacitas aut incapacitas ex sola examinatione apparet. Rectissime tamen Rebuffus *de rescripto in forma communi* n. 11. ait *noc. Episcopus iterum debet illum examinare, quem ad suscipiendos Ordines dignum existimavit*. Excipiendum, nisi appareat factum illum fuisse minus idoneum.

Secundo cum Ordinarius præsentatum Clericum refutavit quasi minus idoneum, Clericus ille ab ea refutatione appellare potest, *ut in hoc cap. 29. & in cap. ult. hoc tit.* Et hoc sæpius evenire docet Hostiensis *ad cap. 4. ex. de off. jud. Ord.* Cumque appellat, unum illud intendit, ne alius pendente appellatione præsentetur vel institutur. Et quidem si Patronus esset Ecclesiasticus, aut etiam si Patronus laicus in sua illa præsentatione perseveraret, aut elapsum esset tempus illud, quod ei conceditur ad præsentandum, existimarem iis casibus appellationem illam suum illum sortiri effectum, ut nempe Ordinarius alium interim instituere non possit, quia secunda electio post appellationem facta non valet, & expectandum est ut de ea appellatione pronunciet iudex *cap. 16. & 19. ex. de el. & el. potest.* Sed appellatio illa non impedit quominus Patronus laicus jure suo utatur, id est alium præsentet, eoque casu Ordinarius secundum hunc præsentatum instituere potest; *hoc cap. 29.* Cum enim Patronus ille variare possit, & Ordinarius eligere quem instituturam velit *cap. 24. hoc tit.* Appellatio illa nullius est momenti *cap. consultis. 29. ex. de appell.* Et ita quod solus & per se non potest Ordinarius, quia appellatio eum ipsum ligat, illud facit ad secundam Patroni præsentationem, cum appellatio illa nihil ad eum.

Tertio quamvis appellatio illa non impediat, quominus ea pendente Patronus alium præsentare, & Ordinarius eum instituere possit, attamen refutatus Clericus interpositam appellationem suam non frustra peragere potest; non quidem ut in Patronato beneficio aliquid juris habeat, sed ut Ordinarius aliud competens beneficium ei conferre teneatur, si quidem iudex appellationis dicat eum injuria & malitiose refutatum aut rejectum fuisse, ut est *in hoc cap.*

cap. 29. in fi. Puta si appareat eum esse omnino idoneum, & Ordinarius dolo curaverit alium presentari, nec enim malitiose rejiciendi sunt idonei Clerici cap. 3. ex. de instit. sed sine calumnia recipiendi, ut est in quodam rescripto Alexandri tertii ad Cantuar. Archiepiscopum apud Guill. Thornum in Chronicis ad an. 1181. Et ita Gaufridus Eborac. Archiepiscopus apud Coelestinum III. eo nomine accusatus est, quod Clericos idoneos a Patronis presentatos non admitteret, ut eas vacantes Ecclesias conferret ad libitum: In eam rem Coelestini III. Epistolam exscribit Rogerus ab Hoveden in Richardo primo. Sic etiam cum Meldensis Episcopus Clericum a Patrono presentatum instituere noller, ad id censuris Ecclesiasticis eum compellit Innocentius III. lib. 3. reg. Ep. 41. Ac tandem exemplum malitiosae refutationis legitur in constitutionibus Otobonis Legati in Anglia tit. de institur. To. 2. Concil. Anglia pag. 281. Si Ordinarius presentatum Clericum refutaverit ob defectum sacrorum Ordinum, & tamen idem beneficium ei conferas, qui eundem defectum patiatur. Sed cum in hoc cap. 29. vacans beneficium secundo presentato concessum iure fuerit, Ordinarius, qui priorem malitiose refutavit, alia ratione punitur, ut ei aliud competens beneficium concedatur: Et hoc ita obtinet, si quidem eum refutaverit ante secundam presentationem, quia nullum habebat colorem, aut ejus refutandi praetextum: Sed si eum post secundam presentationem refutaverit, puniendus non est, cum iure suo usus fuerit, quippe qui eligere possit, quem ex duobus presentatis admittere veller.

Denique Innocentius III. indicat Jacobum primo loco presentatum ex ea presentatione nihil juris habere in Patronata illa Ecclesia, quia Patronus laicus variare potest, & Ordinarius eum instituere, qui vel etiam secundo loco presentatus est. Quibus adde quae diximus ad cap. 5. & 24.

A D C A P I T. XXX.

AB Innocentio III. mittitur in Galliciam ad Auriensem hodie Aurensem Episcopum, qui subiacet Compostellano Archiepiscopo. Ejus Capituli species & questio apertius proponuntur in antiq. collect. 3.

Quidam Rectores parochialium Ecclesiarum suo Auriensi Episcopo

copo quosdam præsentabant, ut ordinarentur ad titulos earum Ecclesiarum. Quod paucis excutiendum. Ex sacris Canonibus nullus omnino Clericus ordinari potest sine certo titulo, id est nisi certæ cuidam Ecclesiæ addictus sit *Can. neminem. Can. Sanctorum dist. 70.* Olim quidem Evaristus Romæ singulis Presbyteris singulos titulos, id est singulas Ecclesias divisit, *Anastasius Bibliot. in ejus vita.* Nec quid frequentius occurrit in libris nostris, quam ut qualibet Ecclesia unicum habeat Presbyterum, qui eam regat. Sed cum in dies augeretur numerus fidelium, placuit ut Rectores parocchialium Ecclesiarum alios Clericos haberent in subsidium, qui in iis intitulerentur, seu qui ordinarentur ad earum titulos, ut videre est in *Can. 25. & 26. Tolerani Concilii quarti, in Concilio Emeritensi Can. 18. Nannetensi Can. 8. & in Capitularibus Ludovici Pii.* Ejusque instituti antiquius exemplum videre est apud *Palladium in Lausiaco cap. 7.* Nec dicendum est ita divisos fuisse titulos, divisas Ecclesias contra sacrorum statuta Canonum: Nam Rectores sunt Cardinales Presbyteri apud *Gregorium M. passim in libris regesti.* Et dicuntur Archipresbyteri in *cap. ult. ex. de off. Archip.* majoris ordinis Sacerdotes apud *Agobardum Lugdun. lib. de privil. & jure Sacord. cap. 11.* relatione habita ad eos Presbyteros, qui etiam in iis Ecclesiis habitant & intitulati sunt; quos sub se habent Rectores, ut nocturnum atque diurnum officium solemniter adimpleant, & Missarum celebrationes quotidianis expleant caeremoniis, ut est in *d. Can. 8. Nannet. Concilii.*

Hincmarus Rhemenf. in suis Capitulis an. 874. cap. ult. suos Parochos alloquens eos minores Clericos vocat nutritos parochorum, quod alimonia & stipendia percipiant ex parochialibus Ecclesiis. Jesse Ambianensis in suis Capitulis cap. 5. ut ipsi Presbyteri tales Scholarios habeant, id est ita nutritos & insinuos, Ut si forte eis contingat non posse occurrere tempore competenti ad Ecclesiam suam officii gratia persolvendi, id est Tertiam, Sextam, Nonam, & Vesperas, ipsi Scholarii & signum in tempore suo pulsant, & officium honesta Deo persolvant. Eorum etiam meminit Theodulfus Aurelian. in suis Capitulis cap. 4. ac tandem Walafridus Strabo in lib. de reb. Ecclesiast. cap. ult. eos vocat elegantissime minores titulorum Presbyteros, quibus præsunt Presbyteri plebium seu plebani aut Rectores. Sic habet. Centenarii qui & Centenariones vel Vicarii, qui per pagos statuti sunt, Presbyteris plebium qui baptismales Ecclesias tenent, & minoribus Presbyteris præsunt, conferri queunt: Decuriones vel Decani, qui sub ipsis Vicariis qua-

dam

dam minora exercent, minoribus Presbyteris titulorum possunt comparari. Sicut ergo milites olim certos habebant titulos, ut essent hujus aut illius cohortis, & in ea sub eodem Præfesto militarent, Sueronius in Claudio cap. 25. & Vegetius lib. 2. de re mil. cap. 18. Ita & prudentissime invaluit, ut in parochialibus Ecclesiis quidam sint intitulati Clerici, qui Rectoribus adsint in subsidium, & sub iis divinum officium celebrent, nobis hodie des Clercs. ou Prestres habitues.

In cap. nostro circa minores illos Clericos duo quærentur: Primum est; utrum electio eorum ad Rectores pertineat, à quibus diocesano Episcopo præsententur in iis Ecclesiis ordinandi & intitulandi: An vero ad Patronos earum Ecclesiarum. Hic electio de ea non accipitur. quæ fiat solemniter, & plenum jus tribuat, de qua in tit. de el. & el. por. sed de facultate inveniendi Sacerdotis. Cumque S. P. utitur etiam præsentandi verbo, illud de ea præsentatione accipiendum non est, quæ jure Patronatus fiat, sed qualis desideratur, cum Clerici ordinandi offeruntur Episcopo. Ad primam hanc quæstionem ratio dubitandi ea esse potest, quia generaliter dicitur Patronum præsentare posse Clericos ad Patronatam Ecclesiam, nec quis unquam in ea potest ordinari, quam qui ab eo præsentatus fuerit.

Contra tamen Innocentius tertius in hoc cap. quasi certissimum supponit, Rectorem parochialis Ecclesiæ, vel etiam sine consensu Patroni, quosdam Episcopo suo præsentare posse, ut sacris ordinibus acceptis intulentur in sua Ecclesia velut in subsidium, ut cum eo divinum officium celebrent & ministeria religionis impendant, ut est in l. 2. Cod. Th. de Episcopis. Atque etiam Episcopo præsentantur, ut ei professionem faciant, quod caste & pie vivant sub Dei iure, ut dum eos tali professione obligaverit, sanctam disciplinam retineant, ut de iis Patres Toletani Concilii quarti Can. 26. Ratio Capituli nostri ea est, tum quia sacri Canones supra laudati jubent, ut Parochus Clericos illos sibi assumat in subsidium: Ergo eos suo jure & sine consensu Patroni eligere & præsentare potest.

Sed & si rem illam altius repetere liceat, dici potest olim Parochum ipsum iis Clericatus primitias seu Clericale tunc sursum, atque etiam minores ordines dare aut conferre potuisse, quos secum in suis Ecclesiis habere & intitulare volebat. In eam rem singularis est Canon decimus octavus Emeritenſis Concilii an. 666. Quidquid unanimiter, digne disponitur in sancta Dei Ecclesia, necessarium

est ut a parochianis Presbyteris custodiri maneant. Sunt enim nonnulli, qui Ecclesiarum suarum res ad plenitudinem habent, & sollicitudo iis nulla est habendi Clericos; cum quibus omnipotenti Deo laudum debita persolvant officia. Proinde instituit hæc sancta Synodus, ut omnes parochiani Presbyteri juxta ut in rebus sibi a Deo creditis sentiunt habere virutem, de Ecclesia suæ familia Clericos sibi faciant, quos per bonam voluntatem ita nutrant, ut & officium sanctum digne peragant, & ad servitium suum aptos eos habeant. Hi etiam victum, & vestitum dispensatione Presbyteri merebuntur; & domino, & Presbytero suo, atque utilitati Ecclesie fideles esse debent. Sicque Canon ille jus faciendi Clericos attribuit Paroecis, & luculentissimum ejus rei exemplum extat in historia Reomaensis Monasterii, cujus fragmenta extant in *Annali b. Ecclesiæ. Francorum ad an. 518*. Ubi Eustadius Magnimontensis oppidi Presbyter S. Sequanum Clericali tonsura donavit. Erat autem tunc temporis in Magnimontensi oppido (diæcesis Lingonensis) Presbyter moribus & aetate, nomine Eustadius, vir Deo dignus, atque sanctissimus, quem parentes beatissimi Sequani ad rondendum eum adduxerunt cum lætitia. Qui cum venisset, & preces Deo profudisset, ejus Capitis vertice divino charactere signatum rotundis. Ecce Presbyter oppidi, vel ut ibidem dicitur pagi, non alius est quam Parochus, & dat Clerico eam tonsuram: Sed & Minores Ordines conferre poterat. In *Can. 33. sanctæ Synodi in Trullo*. Sacri Cantores, & divinæ legis lectores constitui non possunt, nisi benedictionem a suo Pastore Canonice susceperint ὑπὸ τοῦ ποιμένος πρὸς τοὺς ἀποστολικοὺς a proprio Pastore, qui non alius est quam Parochus, in *Can. decimo Cone. Carthagenensis an. 398*. Psalmista id est Cantor potest absque licentia Episcopi, sola iussione Presbyteri officium suscipere cantandi. Et hoc etiam excribit Gratianus in *Can. Psalmista dist. 23*. Sicque cum olim Plebanus Tonsuram Clericalem, & Minores Ordines, vel etiam absque licentia Episcopi conferre posset, ei plane concedendum, ut suos illos Clericos dioecesano Episcopo præsentet, qui in sua Ecclesia intitulentur.

Tum etiam quia cum Parochus Clericos illos ita præsentat, nullum fit Patrono præjudicium: Semper enim Parochum ipsum præsentat, qui a sacris Canonibus dicitur passim persona ipsius Ecclesiæ, & Cardinalis seu principalis Presbyter: Illi autem Clerici nullum in ea jus habent, nisi ut alimenta quædam, aut diurnas vel mensurnas distributiones capiant. Ad eam Capituli nostri definitionem referenda est ea Constitutio Walteri Dunelmensis Episcopi

cir-

circa an. 1255. To. 2. Concil. Anglia. Quare volumus & præcipimus, ut Rectores & Vicarii (perpetui) Ecclesiarum Presbyteros suos locorum Archidiaconibus, vel eorum Officialibus repræsentent, ut per eos examinati, si idonei fuerint ad deservendum Ecclesias, admittantur, & iis dispendia necessaria ministrentur. Sed & Patres Toletani Concilii quarti Can. 25. minores illos Clericos adeo Rectori subjacere volunt, ut ad Ecclesias iis deputatas accedere non possint, nisi a suo Sacerdote libellum Officium habeant, ut ex eo videat Episcopus eos per ignorantiam non offendere in divinis Sacramentis, & qualiter susceptum officium celebrent. Et sic ex prima parte cap. nostri Patochus, vel etiam sine Patrono Clericos diocesano Episcopo præsentare potest, qui ei sit in subsidium, & in Ecclesia sua intitulentur.

Secundo quæritur an vacantibus illis parochialibus Ecclesiis, Patroni ad eas obtinendas Ordinariis præsentare teneantur quosdam ex intitulatis Clericis. Mover quod ideo intitulantur, ut præparentur & educantur ad Ecclesiastica ministeria, ut est in laudatis Canonibus, atque etiam in Concilio Paris. lib. 1. cap. 30. Sicque cum idonei sunt, videntur omnino præsentandi. Et ita Eutychius in originibus Ecclesie Alexandrine ait A. S. Marco Evangelista duodecim Presbyteros in Ecclesia Alexandrina institutos fuisse, qui cum Patriarcha manerent: Adeo ut cum vacaret Patriarchatus, eligerent unum ex duodecim illis Presbyteris. Nec multo post. Et deinde virum aliquem insignem eligerent, cumque Presbyterum secum constituerent loco ejus, qui sic factus est Patriarcha, ut semper essent duodecim. Ita & Sigismundus Liber in Commentariis rerum Moscovitarum sub tit. de religione ait, Sacerdotes saculares ut plurimum consecrari eos, qui diu apud Ecclesias tanquam Diaconi servierunt.

Contra tamen Innocentius tertius ait, Patronum intitulatos illos Clericos, aut utique alterum ex iis præsentare non teneri, sed alios quoslibet idoneos Clericos præsentare posse. Quia cum Parochus eos curavit in Ecclesia sua intitulari, nihil quidquam in præjudicium Patroni facere potuit, & res inter alios acta aliis non nocet. Excipit Pontifex, nisi Patronus huic intitulationi consenserit: Tunc enim suam præsentandi potestatem ad eos restrinxisse videtur, quos jam pridem idoneos præsentavit, qui in Ecclesia sua deservirent, & voluisse ut ille tantum suam parochialem Ecclesiam regat, quem antea voluit esse ex illius gremio. Recte tamen Molinæo durum videtur, vel etiam eo casu Patronum adstringi ad præsentandum alterum ex iis Cleri-

cis, nisi recepta sit ea consuetudo. Hodie vix solus Parochus Clericos illos præsensat, ut in sua Ecclesia intitulentur, sed una cum suis parochianis. Vel ut est in *Can. 8. Synodi Rom. sub Eugenia II.* *Ut reverentius observentur, conveniis ibidem habitantium adhibere consensum.* Qui Canon totidem verbis repetitus est in *Can. 8. alterius Synodi Rom. sub Leone quarto.* Ac tandem rectissime animadvertit Hostiensis intitulos illos Clericos non esse in Ecclesia *conventualiter*, id est non facere Collegium, sed forte dici possunt *affissi Clerici*, de quibus in *cap. pen. ex. de Cl. non resid.* Id est qui stipendium & certum aliquem redditum capiunt ex bonis Ecclesiasticis, nam est *affissus redditus* apud Hovedenum in *Henrico II.* Id est certus & immobilis, ut docet Spelmannus in glossario, & forte ab eo affisso redditu, dicuntur affissi Clerici, sicut & dicuntur Clerici portionarii apud Innocentium III. *lib. i. reg. Ep. 57.* qui nec beneficium, nec præbendam habent, sed tantum stipendium & portionem ex bonis aut redditibus Ecclesiasticis.

AD CAPIT. ULT.

EAdem fere species in hoc cap. ult. proponitur, ac in cap. 8. sed rectissime Hostiensis, & ex eo Joan. Andreas observant *capituli ult.* unam illam esse quæstionem, utrum appellatio interposita impediatur, quominus Eborac. Archiepiscopus præsentatum Clericum admittere possit in necem appellantis. Fingamus breviter.

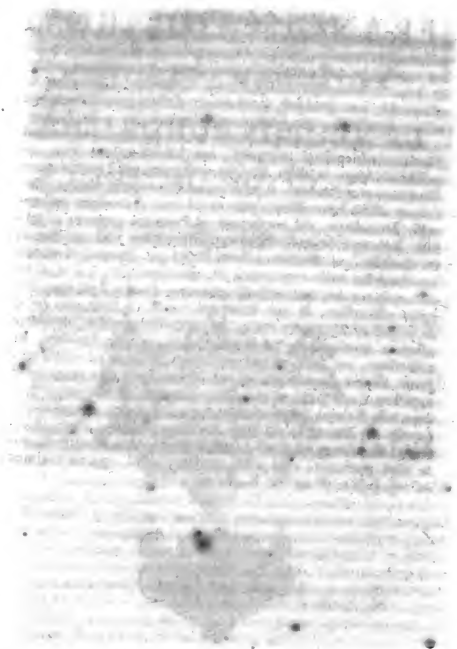
Eboracense Capitulum jus Patronatus habet in Ecclesia *de Gamcofsde*: Eam vacantem Roberto Clerico concessit seu contulit, & donavit in titulum: Sed cum postea innõtesceret solum jus Patronatus ei competere, non etiam ejus Ecclesiæ collationem, Lucium Clericum Eborac. Archiepiscopo præsentavit, ut ei Ecclesiam illam conferat, eumque in ea instituat: Robertus ab ea præsentatione appellavit Sedem Apostolicam: Eborac. Archiepiscopus Gregorium nonum tunc temporis S. P. consuluit, utrum appellatio illa impediatur, ne Lucium hunc præsentatum Clericum admittat, & instituat in ea Ecclesia.

Ratio dubitandi ea est, quia edicto Prætoris continetur *nihil innovandum appellatione interposita*, quod etiam in nostro jure Canonico

nico probatur *cap. dilectis 55. ex. de appell.* Nam ut loquimur, appellatione interposita, iudex, a quo appellatum est, constrictas habet manus, ne quid amplius in causa facere aut attentare possit. Et hinc S. Bernardus in *Epist. 205.* Roffensem Episcopum sic alloquitur: *nam quod post appellationem factam extendistis manum ad res appellantis, nec laudavi, nec laudo.*

Contra tamen Gregorius nonus in *hoc cap. ult.* consultationi Eborac. Archiepiscopi respondet, non habita ratione istius appellationis eum in dicta Ecclesia instituere posse presentatum Clericum puta Lucium, si nihil aliud Canonicum obsistat. Rationem decid. hanc affert, *quia ex vi juris Patronatus non concessio seu collatio, sed presentatio ad Patronum pertinet*, ac proinde Robertus ex ea collatione nihil omnino juris habebat in ea Ecclesia, ut diximus *ad cap. 8. hoc tit.* Ideoque cum ejus non interfit, nullius momenti est ejus appellatio, *l. 1. d. de appell. recip. vel non.* nec impedit quominus Eborac. Episcopus fungatur officio suo, & jure communi utatur. S. Bernardus *lib. 3. de consid. ad Eugenium cap. 3.* Ipsa appellationum lex, ut illicite usurpata appellatio nec proferat appellanti, nec obsistat appellato. Et addendum, nec iudici a quo appellatur. Nam si ex edicto perpetuo aliquid decernatur, id quo minus fiat, non permittitur appellare *l. ult. §. pen. d. eod.* Nec dicendum est ideo admittendam esse Roberti appellationem, quod Patronus Ecclesiasticus (quale est Eborac. Capitulum) variare non possit: Nam ut recte glossa, hoc verum est, cum Patronus jure suo utitur, puta cum presentat, cum enim confert, nihil agit ut diximus *ad cap. 5. §. 1. & ad cap. 8. hoc tit.*

FRANCISCI DE ROYE

ANTECESSORIS ANDEGAVENSIS

DE JURIBUS HONORIFICIS

IN ECCLESIA LIBRI DUO.

*Editio Prima Neapolitana auctior, &
Correctior.*

NEAPOLI MDCCLXIII.

TYPIS JOANNIS-FRANCISCI PACI.

EXPENSIS FRANCISCI, ET VINCENTII ALTOBELLI.

CUM PUBLICA AUTHORITY.

THE HISTORY OF THE

REIGN OF

CHARLES THE FIRST

BY

JOHN BURNET

OF THE UNIVERSITY OF OXFORD

IN TWO VOLUMES

LONDON

Printed by J. Streater, at the Sign of the Gun, in St. Dunstons Church-yard, near St. Dunstons Church

1704

By Authority

Printed by J. Streater, at the Sign of the Gun, in St. Dunstons Church-yard, near St. Dunstons Church

1704

By Authority

Printed by J. Streater, at the Sign of the Gun, in St. Dunstons Church-yard, near St. Dunstons Church

1704

INDEX CAPITUM

Libri primi.

- C**APUT I. *Quid sis honor. In quibus consistat. Quid sint jura honorifica. Eorum divisio. Methodus istius tractatus.*
- CAPUT II. *In quibus locis reddantur illi honores.*
- CAPUT III. *A quibus praestentur illi honores. An laicis debere possint.*
- CAPUT IV. *Honor praesentationis, & alimenterum ex bonis Ecclesiae.*
- CAPUT V. *Honor Thuris aut suffragii.*
- CAPUT VI. *Honor Precum.*
- CAPUT VII. *Honor Processionis.*
- CAPUT VIII. *Honos Litrae.*
- CAPUT IX. *Honor Sepulchra.*
- CAPUT X. *Honor Sedis.*
- CAPUT XI. *De Ordine Sedilium, & qui ea disponant.*
- CAPUT XII. *Honor panis benedicti.*
- CAPUT XIII. *Osculum pacis. Aqua benedicta.*

INDEX CAPITUM

Libri secundi.

CAPUT I. *Ex quibus rationibus aut principiis honores in Ecclesia deferantur. Quadam Catholica ad hunc tractatum.*

CAPUT II. *Principibus omnes illi honores debentur.*

CAPUT III. *Fundatoribus debentur omnes illi honores.*

CAPUT IV. *De Senioribus locorum, qui omnimodam jurisdictionem habent, & in ea positam Ecclesiam. Quam iis honores in ea debeantur.*

CAPUT V. *De iis Senioribus qui mediam habent iustitiam.*

CAPUT VI. *De iis qui bassam seu inferiorem iustitiam habent, & feudum, in quo constructa sit Ecclesia.*

CAPUT VII. *De Benefactoribus.*

CAPUT VIII. *De Magistratibus Regiis ejus territorii, in quo posita sit Ecclesia.*

CAPUT IX. *De Nobilibus qui manent in eadem parœcia.*

CAPUT X. *An simplices Nobiles in iis honoribus Ecclesiæ præferantur Judicibus Seniorum parœciæ.*

CAPUT XI. *De plebeis qui vel jus Patronatus, vel Senioratum, vel aliquod feudum habent.*

CAPUT XII. *De successoribus.*

CAPUT XIII. *An singularis successor tollere possit auctorum suorum listras, & suas reponere.*

CAPUT XIV. *De mulieribus.*

CAPUT XV. *Ubi & quomodo de iis honoribus agendum.*

LIBER PRIMUS

D E

JURIBUS HONORIFICIS IN ECCLESIA.

CAPUT I.

*Quid sit honor. In quibus consistat. Quid sint jura honorifica.
Eorum divisio. Methodus istius tractatus.*

HONOR in hoc tractatu nihil aliud est, quam cul-
tus & reverentia, quæ viris eximiis habetur in Ec-
clesia, propter singularem eorum beneficentiam, &
potestatem. Cultus & reverentia. Sic enim apud
Istos tria illa honor, cultus, & reverentia pro-
miscue usurpantur in tit. Dig. de obseq. par. &
par. potest. & Ovidius §. Fastor. circa princ. inge-

niose honorem & reverentiam simul jungit. Quæ habetur aut
præstatur in Ecclesia, in sacris ædibus, in Templo Dei tanquam
in honoratiore loco, quem Christiana Religio habeat. Viris exi-
miis: hæc post Aristotelem passim in Ethicis addit S. Thomas se-
cunda secunda Q. 109. & recte, nam utrique honor est symbolum, &
præmium excellentiæ. Propter singularem eorum beneficentiam,
τιμὴ δὲ ἐστὶ σημεῖον εὐεργετικῆς δοῦντος honor enim est signum bene-
ficentiæ, inquit Aristoteles lib. 1. Rhet. cap. 5. Propter beneficentiam,
& quidem erga ipsam Ecclesiam, in ipsum Templum, ut illud
consistat. Denique additur, & potestatem: Sic enim S. Thomas
ibidem ait alicui honorem deberi propter superioritatem, & excellen-
tiam: Et in quæst. 102. ait honorem esse recognitionem alicujus po-
testatis & excellentiæ. Ac tandem veteres Canonici juris interpre-
tes honorem ideo vocant honorificentiam, honorantiam quæ in si-
gnum subjectionis alicui præstatur. Semper vero quilibet homi-
nes,

nes, & illi maxime qui in rebus agendis versantur, tanti honorem fecerunt, ut quidam ex iis summum bonum in eo constituerint *Aristoteles in Ethic. lib. 1. cap. 3.* Quidam in ejus appetitu hominem differre voluerint a brutis *Xenophon in Hierone.*

Plures sunt honoris species, ait *Gellius lib. 2. N. A. cap. 15.* Varia honorificentiae genera, *Lampridius in Alexandro in princ. & hinc S. Bernardus in lib. de modo bene vivendi Sermonem 19.* sic habet venerare unumquemque hominem pro suo merito sanctitatis: Majori gradui reverentiam tribue competentem: Secundum dignitatem unicuique homini tribue honorem. Cumque honor sit aliquid *ἐξωθεν*, & ex bonis externis *Aristoteles in Ethicis lib. 4. cap. 7.* externa sunt tantum ejus symbola, externae honoris notae, externis tantum actibus exhibetur & praestatur. Sicut autem Ecclesiasticae dignitates ex consuetudine sapienter aestimantur *cap. 6. de consuet.* apud *Bonifacium.* Unde *Joan. Citrensis Episcopus in suis responsis ad Cabasilam. To. 1. juris G. T.* ait in aestimandis dignitatibus Ecclesiasticis sine dubio sequendam esse receptam cujuslibet Ecclesiae consuetudinem: Ita & hinc inde varia sunt, & varia honoris & reverentiae judicia, & symbola. Quaedam in hoc regno, in hac regione, in hac civitate honori deputantur, quae tamen nihili sunt in alia. Ideoque, inquit rectissime *Georgius Trapezuntius lib. 4. Rhetor. In officiis & honoribus exhibendis scire necesse est quid consuetudine valeat, quid lege sancitum.* *M. Tullius in Carone* sic habet in eam rem. Hae ipsae sunt honorabilia, quae videntur leviter & communia, salutariter, appeti, decedi, assurgere, deduci, reduci, consuli, quae & apud nos, & in aliis civitatibus, ut quaeque optime morata, ita diligentissime observantur. Hae sorte villae quia ut plurimum privatae, seu privatim exhiberi solita, aliaque si quis generis honori deputantur apud *Nonium ex Sallustio, apud Apulejum lib. 4. Florid. & Arnodium lib. 7. adv. gent.* Sed elegantissime *Aristoteles lib. 1. Rhetor. cap. 3.* attingit publica honoris monumenta: ubi enim dixit quibusdam deberi honorem, statim ita subjicit, quatenam sint illius partes *μὲν δὲ τιμῆς, θυρίαί, μνημαὶ ἐν μέτροις καὶ ἀνὰ μέτρον, γέρας, τεμένη, προεδρίαί, ταροί, ἱμάτια, τροφαὶ δημοσίου.* Partes autem honoris sunt, sacrificia, monumenta in metris & sine metris, praemia, delubra, praefessiones, sepulchra, statuae, narimenta publica.

Si haec bona fide & strenua opera inspicias, ab iis non multum absunt

absunt honorum illæ partes, aut ea symbola, de quibus in hoc tractatu. Olim quidem Episcoporum & Presbyterorum arbitrio reliquerunt sacri Canones, quem honorem suis Senioribus tribuerent, ut suo loco videbimus: Sed sensim quotidiano usu definitæ sunt quædam honoris species, quibus Ecclesia quosdam fideles coleret, quæ paulatim conversæ sunt in assiduam jurisdictionem. Semper etiam Ecclesia Reges honorificavit, sicut & Duces & Comites: Sed hi Regiæ Majestatis æmuli quosdam honores sibi vindicarunt, quos videbant ab Ecclesia Regibus haberi, & sensim illi honores ad alios etiam Seniores pervenerunt, *Natura mortalium avida honoris & imperii, & præceptum ad explendam animi cupidinem*, ait Sallustius in *conjurat. Catil.* Honores illi sunt *Præsentatio idonei Clerici, alimenta ex bonis Ecclesiæ, Listræ, tibus, processio, præci, sepultura, sedes, panis benedictus, osculum pacis, aqua benedicta.* Ea & alia id genus M. Tullio dicuntur *honorabilia*, L. Senecæ *honoris insignia lib. 1. de benef. cap. 5. in fi.* alii vocant honoris notas, indicia, symbola, hodie *jura honorifica*, idest jura quæ honorem conferunt, prout passim apud M. Tullium accipitur verbum illud *honorificum*. Sed & Ecclesia spiritibus sæcularibus aut mundanis honoribus (qui, ut jam diximus ex M. Tullio, viles videntur & communes, & L. Senecæ non sunt honores, sed honoris insignia, ut etiam diximus) nostras illas honoris species elegit ac consecravit, tum quod non minus pietatem & caritatem commendent, quam contineant: Tum quod vix aliter ea ipsa suos benemerentes liberos in suis penetralibus, in suis ædibus honorare poterat, & iis publicam ac solemnem pietatis, & protectionis suæ gratiam referre.

Sicut vero in jure Civili honores alii sunt majores, alii sunt minores, *l. ut gradatim 11. in princ. d. de mun. & bon. ita & in hoc tractatu.* Honor quidem *in ea lege, & in toto ejus titulo nihil aliud est, quam administratio reipub. cum dignitatis gradu l. honor 14. in princ. d. cod.* Nec eo sensu in hoc nostro libro accipitur: Quia tamen huic administrationi pro modo vel gradu dignitatis annexus est quidam cultus, & ab omnibus civibus quædam reverentia debetur, non tam forte inconvenientis erit, si ea honorum divisio, & quædam istius tituli regulæ ad rem hanc nostram detorqueantur & transferantur, nam & nostri illi honores dignitatem sequuntur & afficiunt. Nec aliunde reperenda est nostræ illius divisionis ratio, quam ex eorum æstuum qualitate & natura, quibus honoratæ personæ magis, aut

minus coluntur, seu qui magis aut minus conferunt ad quorundam fidelium decus, splendorem & cultum. Majores illi sunt; *presensatio idonei Clerici, alimenta ex bonis Ecclesiae, listrae, processionalis receptio, thubus, preces, sepultura, & sedes in Choro*: Minores sunt *panis benedictus, osculum pacis, aqua benedicta, sedes, & sepultura in honoratiore loco navis Ecclesiastica*.

In iis omnibus expendendis ea erit instituti nostri ratio, eave methodus: Ut in prima parte videamus, qua ratione invaluerit, ea esse honorifica, quomodo ea honori haberi coeperint in Ecclesia; Nec enim ita de singulis agere mens est, ut in eorum originem, & primam institutionem altius & longius inquiramus, nam obscura esset ista diligentia, sed breviter cur ea sint honori. In altera, ex quibus rationibus & principiis deferantur illi honores, & quibus personis. Opus illud jam pridem aggressi sunt viri magni *Baquerius, Chopinus, Loysseus*, & ex Professo *Marescallus* toties. Sed magna illa fori lumina suas illas de hac re nostra decisiones ab usu & tritura fori, a forensibus constitutionibus habent potissimum: Ego vero certa quaedam praescripta methodo rationes, principia, probationes repetam ex sacris Canonibus, ex sanctis Patribus, ex monumentis Ecclesiasticis, atque etiam ex probatissimis quibusdam authoribus prophanis, ne omnino alienis vestigiis insistere videar, & veluti crambem recoctam apponere. Huc usque hic videbatur tantum forensis labor: Consultissimi quique forenses tractatum illum in suis fori penetralibus reconditum habebant, & usque ad hanc aetatem vix ullum habuit lumen Latinarum litterarum, ut de Philosophia *M. Tullius lib. 1. Tus. quaest.* Sed cum honores illos & ab Ecclesia probari, & in sacris ejus aedibus praestari cogitarem anxius: Semper existimavi jurisprudentiam illam quantumvis novam sanctissimis fidei nostrae Patribus non omnino fuisse incognitam, ejusque principia & exempla non deesse in sacris Ecclesiae diptychis. Tum vero praecipue quod sancto agente Spiritu Prophetarum, & Apostoli honoris unicuique pro dignitate praestandi authores nobis fuerint: Sed, & cum in eo tractatu de honore agatur, quem sibi invicem homines exhiberi constituerunt, & quidem variis symbolis ad eum discernendum institutis ut loquitur *S. Augustinus lib. 2. de Doctrina Christi. cap. 25. in fin.* Ejus etiam regulas ab humanae sapientiae magistris repetere non erit inconveniens, & utrumque illud propositum non tam forte alienum erit ab Antecessoris officio.

CAPUT II.

In quibus locis reddantur illi honores.

Honorandi locum, & tempus esse docet S. Augustinus in *Serm. 7. de verbis domini*. Sicut autem atrox injuria aestimatur ex loco. §. *atrox*. *Inst. de injur.* puta si apud ipsos etiam Ethnicos in templo illata sit. *Quintilianus in declam. 251*. Ita & a contrario pluri est honor, qui habeatur in loco publico quam in privato, in loco sacro quam in profano. Apud veteres Romanos non minimum honoris accedebat ex Capitolio, ex Senatu, ex Theatro, ex Campo Martio, aliisve hujusmodi locis publicis: Sed apud Christianos non alius est locus honoratior, quam ea ipsa Ecclesia, in quam orationis causa conveniunt. Ea est Templum veri Dei, aula Regia Christi, sacrarium Spiritus Sancti: Ac licet in ea soli Deo laus, honor, & gloria debeatur, eo tamen deveniunt sancti Patres ex præceptis Apostolicis, ut vel etiam in ea certis quibusdam personis honores quosdam exhiberi voluerint: & quidem cum accurata illa consideratione (quam etiam circumspectionem vocat M. Tullius) *Ut semper divinus prævalent honor, & quodammodo præjudicet universis, ut solus ipse Deus non modo præ omnibus, sed etiam in omnibus honoretur*. S. Bernardus in *Psal. qui habitat*. *Serm. 12*.

Plures sunt & variae sacrarum ædium species, ut olim docuimus in *Prolegom. ad tit. de jur. Pat. cap. 4*. In iis omnibus obtinent *jura Honorifica*, sed potissimum in iis, in quibus est legitimus ordinariusve conventus, ut loquuntur *Agar. Concilij Patres apud Gratianum in Can. si quis etiam 33. de consecrat. dist. 1*. Nam honor fugit tenebras, & omnino Solem quærit. Ideoque forsitan apud Ethnicos ei sacra fieri solebant aperto capite, quod sit res illustris & aperta; *Plutarchus in Romaicis*. Et hinc in privatis Capellis vel Oratoriis nostra illa jura non occurrunt, nec in iis proprie controversantur: Sic etiam ex sacris illis ædibus aliæ sunt Civitatenfes aut Urbane, aliæ sunt Vicanæ, forenses, rusticæ: In iis omnibus obtinent *jura Honorifica*, frequentius vero in rusticis. Quia cum urbes ut plurimum sint Regum aut Principum, & in iis plures sint publici judices

aut

aut Magistratus cum honore & Imperio, *Aristoteles in polit. lib. 1. cap. 1. in fi. & alibi passim*, sæpius etiam Seniores aliive Nobiles iis relictis rus habitare malunt, & ut ibi Senioratus suos facilius curare, & procul a Magistratibus pro suo captu dominari possint, & honorari. Nam divites illi sæculi cum Xenophonte ad Hieronem *αδελφικὸς & Θρασονικὸς* (utinam & sincere) asserunt hominem a brutis eo distare potissimum, quod sit honoris avidus & appetens; Ideoque sæpius ruri ædificarunt Ecclesias, ut saltem a suis colonis aliisve rusticis observantiam illam sibi vindicarent, atque etiam ad suarum possessionum utilitatem, ut olim probavimus ex sacris Canonibus. Et hinc honores illi nostri non tam male ex Horatio dici possunt *ruris honores*.

Denique sicut jus Patronatus generaliter quidem obtinere dicitur in omnibus locis sacris, & tamen varie obtinet, prout singulorum ratio & conditio patitur, nam Patronus in conventualibus Ecclesiis non præsentat, *cap. nobis 25. ex. de iur. Pat.* Ita & recte dici potest, in omnibus quidem sacris ædibus locum habere *iura honorifica*, & tamen ea in quibusdam non ita pleno jure obtinere: Puta in conventualibus Ecclesiis jure communi cessat honor præsentationis, ut jam diximus: Sicut & honor panis benedicti, & aquæ benedictæ, quia Monachi neutrum populo distribuunt, & utriusque distributio iis jure communi prohibita est, vel etiam in suis Paroecialibus Ecclesiis, quippe quæ recenseatur inter jura Paroecialia, *Innocentius III. lib. 1. reg. Ep. 31. & ibi Bosquetus*. Forte etiam verius existimarem in iis unam duntaxat Litræ Patronalem esse posse, non etiam Senioralem: Tum quia sæpius imo & fere semper Monasteria jus aut privilegium illud habent, *ut nullus iudex publicus in iis jurisdictionem aut potestatem habeat*, eaque iis solis competat, quam per Advocatos aut Vicedominos exercere solent, ut elegantissime probat Magnus Bignonius in *notis ad Marculsum lib. 1. cap. 3.* Tum etiam quia nulli plane in iis conveniunt, qui eorum jurisdictioni, aut publicæ potestati subiaceant: Nam quod plures quotidie in iis officio divino adsint, inordinate agunt, dum nempe Canonicam stationem suam deserunt, & a suis Paroecialibus Ecclesiis divertunt: Soli eorum subditi, & coloni ad ea sæpius accedunt, in quos plenam habent jurisdictionem. Hinc in veteribus Chronicis, quæ bono publico in dies prodeunt, nihil omnino frequentius, quam ut Duces, Comites, aliive Seniores in Monasteriis potestatem, dominationem, autho-

authoritatem usurpare contendant; & temporalem honorem, ut est, in Chron. Fontanellensi apud Dacherium cap. 9. Et eorum Abbates generose adversantur. Bibliotheca Cluniacensis, historia Vezeliacensis, Epistolæ Gaufridi Vindocinensis, & aliorum Monachorum testantur passim, quanta veteres illi Abbates a locorum Senioribus passi fuerint, eo quod iis honores illos exhibere nollent, quos suis tantum Fundatoribus exhibere solebant. Sane quælibet Ecclesia, quilibet locus sacer Fundatorem suum ubique veneratur & honorat, nam semper honesta & sancta Patroni persona videri debet l. 9. d. de obseq. par. & pat. prest. Nullum privilegium huic honori derogare potest. Et hinc in ipsis etiam conventualibus Ecclesiis plures occurrunt Litæ Patronales aut etiam benefactorum, sed vix unquam in iis Seniores vidi.

Præcipue igitur nostra illa jura locum habent in Agrestibus aut rusticis Parochialibus Ecclesiis: Sunt sanctissimæ stationes, in quibus omnes ejusdem territorii fideles sub eodem dote aut capite Patrocho convenire tenentur; simul in iis & vocem sui Pastoris audiunt, ut saluti suæ consulant, & eorum signa venerentur, a quibus opem, patrocinium, & tranquillitatem sperant. Cumque ut plurimum Seniores aliive nobiles Ecclesias illas fundaverint, in castellaverint (ut passim loquuntur sacri Canones) seu in suis castellis, curiis, aut Villis posuerint, & valde auxerint earum numerum, ut pluribus probant Filleficus, & Majstraus; in iis amant esse in gloria, ut de quibusdam Gemmis Plinius lib. 33. cap. 13.

Hinc iis copia.

Manabit ad plenum benigno

Ruris honorum opulenta cornu.

Horatius lib. 1. Carminum Ode. 17. Suaque illa opima prædia, propter eos honores cum eodem dicere possunt. Sibi majoribusque suis regnata rura. lib. 2. Ode. 6.

CAPUT III.

A quibus præstentur illi honores. An laicis deberi possint.

UTar statim iis Arnobii verbis *lib. 7. adversus Gentes*. Etenim honos omnis, qui haberi ab aliquo dicitur, & reverentia prioris attribui, relativi est ad alterum generis, & constans partibus duabus, ex concessione tribuentis, & amplificatione sumentis. Nec multo post. Video quid agatur in huiusmodi honorationis officio: Submissione alterius datur alteri plurimum, efficiturque ut videatur magnus, quem suspensio minoris exsuperat, & suis anteposuerit rebus. Sed concessio hæc omnis, & honoris, de qua loquimur, attributio, solis habet in hominibus sedem, quos naturalis infirmitas & amor in alioribus standi docet gaudere de fastibus, & aliorum comparationibus anteponi. Prima igitur pars honorationis vel observantia constat ex concessione tribuentis, & ut docet Aristoteles in *Ethicis lib. 1. cap. 3.* honor est potius in iis qui eum deferunt, quam in eo qui honore afficitur: Hinc vulgare illud, *honor magis est in honorante, quam in honorato*. Quod in hoc tractatu non ita intelligendum est, quasi honor ideo sit potius in persona concedentis, quia eum dare & adimere potest, ut notat Lambinus ad illud Horatii *lib. 1. Ep. 16.*

Qui dedit hoc hodie, cras si volet auferet, ut si

Detuleris fasces indigno, detrabet idem.

Nam cum alicui jura Honorifica competunt, qui ea præstare tenentur, ea denegare aut adimere non possunt, nisi sententia iudicis pronuntiatus fuerit indignus, aut utique crimen illud admisit, quod eum intestabilem aut infamem faciat. Sed honor in honorante, quia ex ejus persona pluris æstimatur: quo magis ea est illustris & insignis, eo major est honor ab ea exhibitus.

Clerici nostros illos honores exhibent, imo & iis habere tenentur, quibus competunt; non desunt in eam rem sacri Canones, quos exscripsi in *secunda parte huius tractatus cap. 4. & cap. ult.* Et hodie iudex publicus ad illud honorationis officium huic adstrictos Clericos compellere potest, vel multa dictione, vel etiam missione in possessionem bonorum temporalium. Sicut Carolus M. *lib. 2. Capitul. cap. 7.* laicos admonet, ut Ecclesiasticum honorem conservent,

fervent, & Clericis debitam venerationem exhibeant: Ita & *lib. 1. cap. 148.* jubet, ut Clerici quibusdam laicis honorem tribuant, *mutuo honore se invicem prævenientes*. Cum autem Clerici laicis honores præstant in Ecclesia, palam est tergeminos, seu summos esse illos honores, de quibus institutus sermo. Sed cum eos præstant, meminerint Apostolicæ illius sententiæ, *rationabile sit obsequium vestrum*: Et illius cui honorem, honorem, quam ita eleganter exponit S. Isidorus Pelusiota *lib. 4. Epist. Ep. 16. Ita reddendus est honor ei qui honore dignus est, ut nec adulationem adhibeamus, neque captemus illius benevolentiam, metuendum enim est, ne quis per hæc in contemptu veniat: Sed cum decore conveniente, id quod decet, unicuique tribuendum est, fieri enim potest, ut debitum non convenienter, nec ut decet, reddatur*. Diligenter etiam attendant illud S. Ambrosii ad Theodosium *Sapius Clericos ipsis etiã principibus nimios habere honores per assensatione, & ordinis inscitiam*, Sozomenus *lib. 7. hist. Eccles. cap. 24.* Denique meminerint etiam serio non aliis tribuendum esse honorem, quam quibus competit, ne tandem sibi, suisque posteris onus illud incogitantè imponant, quod diuturno usu, & longa possessione firmabitur, unde aliquando inter Fideles rixæ, lites, & contentiones oriuntur.

Sed bellissime forsan quæri potest, an laicis quidam honor deberi possit in Ecclesia? Apostolus *ad Rom. cap. 12.* jubet, ut omnes Christiani *se invicem in mutuo honore præveniant*: Prælati subjectos, subjecti Prælatos, ut ibi addit Haymo Halberstat. *Episcopus*. Nam & S. Petrus in *Epist. 1. cap. 2.* generaliter ait omnes honorate, vel etiam eos, quos postea vocarunt laicos: Quia eo tempore omnes Christiani erant *genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta*, & omnes forte sacra faciebant, omnes forte Sacerdotes. S. Augustinus *lib. 20. de Civit. Dei cap. 10.* Sed cum differentiam inter plebem & ordinem constituit Ecclesiæ autoritas, Tertullianus *lib. de exhort. ad castit. cap. 7.* sicque duo prodierunt genera Christianorum, ut alii dicerentur Clerici, alii vero laici *Can. duo sunt 12. q. 1.* Eo res devenisse videtur, ut laici nulla amplius dignitate suffulsi fuerint in Ecclesia, inquit Optatus Milevitanus *lib. 1. adversus Parmenianum*. Et Clerici totius Ecclesiæ statum ita diviserint, ut ejus illi soli sint prætæ, naucleri, nautæ, laici autem sint tantum *in iis baras vellores in Epist. 1. sub nomine S. Clementis ad S. Jacobum*. Et hinc in veteribus Glossis Isidori *Epibata, laici*, quasi sint tantum viliores algæ, & nullum in nave gubernanda locum habere debeant.

Nemo quidem inficias ire potest, in Ecclesia præcipuos honores deberi Sacerdotibus, ut pote ministris Christi, & dispensatoribus mysteriorum. Unde S. Chrysostomus *lib. 3. de Sacerdotio cap. 4. Per istos Sacerdotes Christum induimus, per ipsos Dei Filio conjungimur, per istos membra istius beati corporis efficimur, quomodo ergo nobis non solum reverendi magis quam iudices aut Reges? Imò & magis erunt honorabiles quam parentes.* Iis omnis terra caput inclinatur, ut est in l. 20. quam Symundus exseribit in *append. Cod. Tb. Lex divina postulat, ut iis omnibus præsent, qui intus sunt, ait Julianus Imp. in Epist. ad Arfacium Pontificem Galatiae.* Sed tamen agnovit etiam Ecclesia, quibusdam laicis honorem deberi, vel propter charitatem & beneficentiam, vel propter potestatem & nobilitatem, ut jam diximus. Primo enim laici sunt etiam ejusdem Ecclesiae filii, Ecclesiam faciunt, ubi res, Ecclesia est, tunc laici aut Tertullianus *ibidem.* Clerus Rom. æquissimum putat tractari rationem lapsorum collatione consiliorum facta cum Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Confessoribus, pariter ac stantibus laicis, in *Epist. 31. apud S. Cyprianum.* Sic etiam Avitus Viennensis in *Epist. 36.* non ad solos Sacerdotes Ecclesiae pertinet status, cunctis fidelibus communis est illa sollicitudo. Præterea semper Ecclesia pium esse credidit quoslibet viros pietate præstantes colere, Gregorius Nazianzus in *orat. de laudibus S. Athanasii.* Ad suos benefactores gratitudinem ostendere, & iis exhibere honorem, ut olim diximus ex *Pontificali Rom.* Denique jubent Apostoli Regem honorificari, & sublimiores potestates, & iis honorem deferri, quibus honor debeatur, quia sunt ministri Dei.

Et hinc rectissime Eugenius secundus in *Can. 33. Synodi Rom. & ex eo nominatim Leo quartus in alia Synodo Rom. Can. 33.* agnovit in Ecclesia honores esse laicorum perinde ac Clericorum, iis verbis apud Holstenium, qui non ita pridem utramque hanc Synodum edidit, *Sacerdotum aliorumq; Clericorum Ecclesiis servientium honores, a laicorum discrete apparere convenit.* Gratian. in *Can. 30. de consecr. dist. 2.* Canonem illum perperam adscribit Clementi Papæ: Correctores Rom. post Anselmum Lucensem eum recte adscribunt Eugenio II. & addendum ex *Synodo Rom.* Sed forsitan non tam bene addunt a laicorum loco cum tamen Holstenius ex ipso αὐτοπαρά utriusque illius Synodi scribat tantum a laicorum nempe honoribus, nam & constat quosdam ex laicis semper in Ecclesia quosdam habuisse honores, ut suis quibusque locis videbimus.

Sed

Sed & cum Ecclesiæ status maxime pendeat a statu Reip. & uterque plurimum cohareat, inquit Socrates in *Præf. hist. Eccles. lib. 5.* Uterque in hoc tractatu iisdem fere constat regulis. In Repub. licet nobiles & divites sint magis cives, quam ignobiles & egeni, ea tamen iis omnibus constat, *Aristotelis lib. 3. polit. cap. 8.* Ita & in Ecclesia Dei sunt homines diversarum conditionum, sunt nobiles, sunt ignobiles, ut ex *Can. 51. secundi Cabilon. Concilii* exscriptum legitur in *Capitular. Caroli M. lib. 2. cap. 41.* sunt divites, sunt pauperes, nam *pauper & dives occurrerunt ei*, ut est in sacris paginis. Omnes quidem fideles in Ecclesia sunt religione pares ac conservi, ait Lactantius *lib. 5. divin. instit. cap. 16.* Sed tamen sicut in Rep. nobiles, divites, & virtute præditi honores jure sibi vindicant, quippe qui ad finem civitatis plus conferre videantur, ut ex eodem Aristotele videbimus suo loco. Ita & divites & potentes sæculi honorat & colit Ecclesia, quod ei plus prodesse & conducere dicantur ad suam & Dei gloriam. S. Augustinus in *Psal. 124.* sic in eam rem loquitur elegantissime. *Aliquando iniusti perveniunt ad honores sæculi. Cum pervenerint, & facti fuerint vel iudices vel Reges, quia hoc facit Deus propter disciplinam plebis sue, propter disciplinam populi sui, non potest fieri, nisi ut exhibeatur illis bonus debitus potestati. Ordinavit enim sic Deus Ecclesiam suam; ut omnis potestas ordinata in sæculo habeat honorem.*

Denique sicut in Ethicis observatur, ut qui potentiores amicos habeat, eamque colere & servare velit amicitiam, ex ea nihil aliud iis tribuere possit, quam plus honoris: Qui autem inopes, iis plus quæstus & emolumenti, quia virtutis & beneficentiæ præmium est, honor, egestatis autem & inopiæ subsidium est lucrum, *Aristoteles in Ethicis lib. 8. cap. ult.* Ita & Ecclesia suos habet amicos, nempe fideles *vos amici mei estis*, ait Christus *Joan. 15.* Ex iis potentiores honorat, inopes adjuvat, quia honor ei etiam est virtutis & beneficentiæ præmium, & vicissim lucrum est egestatis subsidium.

Constat ergo quibusdam laicis honorem in Ecclesia deberi, quoniam illi sint, videbimus in secunda parte hujus tractatus. Sed quia verendum est, ne propter eum honorem iis veniat pes superbiæ, ut loquitur S. Bernardus in *Serm. de trib. ordin. Ecclesie.* Præ oculis semper habeant illud S. Augustini in *Ep. 64.* *Magnum est de honoribus & laudibus hominum non lesari, sed omnem pompam inanem præcidere, & si quid indaneceßarium retinetur, id totum ad utilitatem honorantium salutemque conferre.* Eos honorat Ecclesia, eam honorent, ei consulant,

lant, eam & ejus ministros tueantur & colant, & meminerint semper se in Ecclesia honorari, cujus fundamenta ex humilitate constant.

CAPUT IV.

Honor præsentationis, & alimentorum ex bonis Ecclesia.

Varii sunt igitur gradus, variae species honorum, qui Fidelibus exhiberi solent in Ecclesia. Nec tantum laicis debentur, sed etiam Clericis deberi possunt, dum nempe sunt ejus conditionis, cui honores illi addicuntur. Sed cum Antiochenis Patribus in *Can. 1.* in Clericis duplicem agnoscere possumus honorem, puta ministerii, & externum. Cumque Balsamon & Zonaras addunt illum eo pertinere ut sacra faciant, & ea quæ sunt sacri Ordinis exequantur, hunc autem, ut habeant honorem Cathedræ, appellationis, & privilegii: Forte etiam dici potest, iis externos esse illos honores, de quibus in hoc tractatu, quique iis aliquando competere possunt, si nempe sint aut Principes, aut Patroni, aut Seniores.

Sicut vero idonei Clerici præsentatio præcipua & nobilior est pars juris Patronatus, & iis omnibus potior est Patronus, qui honores in Ecclesia sibi vindicare possunt: Ita & aliis honoribus præstare videtur præsentationis honor. In Pontificali Rom. præcise appellatur honor *sub tit. de Ecclesia dedic. & consecrat.* Justinianus in *Nov. 67.* ait multos nominis seu honoris causa Ecclesias, & Monasteria ædificare. Ceteri Patres in *Can. 1.* scribunt Ecclesiarum & Monasteriorum foundationem esse *πράγμα τιμὸν καὶ τιμὴν rem venerandam & honorabilem.* Et hinc Judæi non minimum colebant Centurionem, quod iis Synagogam ædificasset. Hinc etiam Guill. Benedictus *ad cap. Raynurius in verbo cetera bona. num. 37.* ex Panormitano ait præsentationem esse honorem: alii jus honorificum: alii fructum honorificum. Sed videndum quomodo præsentatio dici possit honor. Illud æstimari potest ex persona præsentantis, & ex persona præsentati, prout honor æstimari solet ex persona honorantis & ex persona honorati.

Primo igitur Agobardus Lungun. Archiep. in *lib. de privilegio & jure*

jure Sacerdotii ait ad bonorem & gloriam temporalem pertinere, domesticum habere Sacerdotem, proprium habere Presbyterum. Sacri Canonnes indicant præsentantem ejus esse virtutis ac pietatis, ut ejus curæ, sollicitudini, & providentiæ committatur Ecclesia, eamque felicem existiment, quæ ab eo idoneum Clericum accipiat. Sic Romæ jus suffragii erat ex summo jure Quiritium, ut nempe soli Quirites honorem illum sibi vindicare possent, in eligendis Consulibus aliisque Magistratibus, ut pluribus probat Sigonius. Nec minimum etiam honoris accedit præsentato Clerico, quod Patronus de Ecclesia bene meritis dignitatis & virtutis suæ judicium fecerit, ut in re non absimili loquitur *M. Tullius in Bruto*. Juxta illud *laudandum est laudari a laudato viro*. Ac tandem ad utrumque præsentantem & præsentatum referri potest, quod Plinius habet in Panegyrico, *dignus alter eligi, alter eligere*, quibus verbis eandem dignitatem, eundem honorem observat in Nerva, qui Trajanum eligit, & in Trajano, qui eligitur. Sicut & illud *M. Tullii in Philipp. XIII.* ubi perinde sibi honorificum esse contendit, quod Cn. Pompeii filium nominatione suæ cooptaverit in Auguratum, ac quod olim ab eodem Pompejo in illud Sacerdotium cooptatus fuerit.

Cum præsentationis honor soli Patrono competat, cum eo jus illud jungere juvat, quod ei etiam soli conceditur, ut si redigatur ad inopiam, ex redditibus Ecclesiæ suæ alatur. *Can. quicumque 16. q. 7. & cap. nobis 25. ex de jur. Patron.* Hoc ei perhonorificum esse palam est, Nam *τροφιαι δημοσiai alimenta publica* inter honoris partes recensentur apud Aristotilem *lib. 1. Rhetor. cap. 5.* sic plures olim alebantur in Prytaneo, qui operam bene navaverant in Rempub. & ad lineas redacti erant. Sic Decurionibus illis alimenta ex publico decernebantur, qui propter munificentiam in patriam patrimonium exhausserant *l. 8. d. de decur.* ac tandem egeni Patroni a libertis alebantur. *Plutarchus in Romulo: Et Paulus lib. 2. sent. tir. ult.* adde quæ diximus *ad d. Can. quicumque*. Illud autem intelligas, quando Patronus in summam egestatem deductus est, & quando Ecclesiæ superest. Prius enim est, ut sufficienter alantur & exhibeantur Clerici Ecclesiæ servientes, quia pro iis primo & principaliter fundata est Ecclesia, ut nempe in ea divinum celebrent officium. Sed iis exhibitis, si quid ex redditibus Ecclesiasticis supersit, illud huic Patrono concedendum.

CAPUT V.

Honor thuris, aut suffitus.

NON Christiani tantum, sed & ipsi Ethnici Deum thure coli & placari putarunt, ejusque oblationem ei soli competere. Sensim tamen apud ipsos etiam Christianos ea profiliit ad magnates, & dicitur *Ecclesiasticus honor thurificationis* in quadam Synodo Rhemenſi, apud Bochellum in *Decretis Ecclesiæ Gallicæ lib. 1. tit. 6. cap. 86.* De eo honore sic elegantissime ad tractatum nostrum loquitur Innocentius III. *lib. 2. mysteriorum Missæ cap. 14. De quo (nempe de thymiamate) dominus subdit in Exodo: Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est domino. Homo quicunque similem fecerit, ut odore illius perfruat, peribit de populis suis: Fuerunt qui dicerent, quod si thuribulum descendat ab altari, tunc aliud ibi thur sine benedictione ponendum est, & hominibus offerendum, tanquam illud spectet ad larriam, istud ad duliam.* Et sic cum Clerici principes colunt oblatione thuris, illud est honoris & obsequii symbolum. Quod etiam apud Arabes usitatum fuisse putat Spanhemius, ideoque Magos obtulisse Christo *thurs, aurum, & myrram*, quæ magistratibus offerri solebant ab indigenis; nec ab ea sententia procul abest S. Anselmus *ad cap. 2. Mat.* Hinc etiam in Ecclesia Cpana invaluit, ut Patriarcha Imperatorem, & omnes proceres incensaret olim, ut suo loco videbimus. Hinc Gradenſis Patriarcha solemniter & honorifice in Monasterio S. Georgii de Venetiis recipitur cum incenso, *cap. 1. de Can. poss. & prop. apud Honorium III. in 5. Compil. Decretal.* Proprie quidem incensum, suffitus, thurificatio ad Dei cultum pertinent, ad denotandum gratiæ effectum, ad gratias Deo agendas; sed ex supra laudatis Patribus assererem, olim etiam in Ecclesia personarum honori & dignitati tributum fuisse honorem illum suffitus, contra quam existimet Cironius *lib. 3. obser. jur. Can. cap. 6.* Sane in Ecclesia Cpana invaluerat incensum universo populo simul dari, ut docet Balsamon in *meditatione seu responso de incensis apud Leunclaviu. &* ibi addit incensum illud *vilis pretii non imminuere majestatem Dei.* Sed in eadem Ecclesia obtinebat etiam, seorsim proceres a Patriarcha incensari, ut diximus, quod sane non minimum pertinebat ad eorum honorem.

CA-

CAPUT VI.

Honor precum.

AB ipsis etiam nascentis Ecclesiæ temporibus Fideles magno in honore habuerunt nomina sua in sacris Diptychis offerri, & in precibus Sacerdotum recitari. Omnes quidem Christiani communionem orationum habent, seu orationibus Ecclesiæ participant, dummodo innodati non sint censuris: Sed non omnes habent Ecclesiasticæ recitationis honorem. Theodorus Balsamon vocat τιμὴν κλήσεως honorem vocationis. Non omnium nomina exscribuntur in sacris Diptychis, offeruntur, & recitantur: Et constat quosdam habuisse communionem orationum, qui tamen non habebant nominis oblationem & recitationem, ut de Catechumenis, & Energumenis occurrit passim in sacris Canonibus. Dypticha sunt tabulae, aut libri in quibus scribuntur nomina Fidelium defunctorum & viventium, qui de Ecclesia bene meriti sunt. De libris illis undenam sic dicantur *Brouerus ad Fortunatum*, *Hugo Menardus ad concordiam Regularum*, *Dadinus Alsaserra in lib. de Ducibus & Comit. & alii plures*. Eorum nomina offerebantur seu a Sacerdote commendabantur inter sacra mysteria. De ea oblatione *Pamelius ad Ep. 10. S. Cypriani*, & *Albaspinaus lib. 1. obser. cap. 7*. Sic etiam ex iis tabulis recitabantur eorum nomina, & quidem in precibus Sacerdotum. De ea recitatione supra laudati auctores, quibus adde *Iustellum ad Cod. Can. Eccl. Afric.*

Illi omnes ex sacris Canonibus, & ex sanctis Patribus probant non tantum mortuos, sed etiam viventes, non tantum Clericos, sed etiam laicos vel pietate, vel potestate, aut dignitate insignes id genus honoris habuisse. Ad id plura congerunt, quæ hic exscribere superet fortè crambem recoctam. Ex iis tamen ad rem nostram laudare iuvat Canonem 19. *Emeritensis Concilii*. *Salubri deliberatione consensimus, ut pro singulis quibusque Ecclesiis, in quibus Presbyter iussus fuerit per sui Episcopi ordinationem præesse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo procuraret offerre, & eorum nomina, a quibus eas Ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquod his sanctis Ecclesiis videntur aut visi sunt consulis, si viventes in corpore sunt ante al-*

recitentur tempore Missæ: Quod si ab hac decesserint luce, nomina eorum cum fidelibus defunctis recitentur in suo ordine.

Ex eo Can. constat ipsos etiam laicos in Sacerdotum precibus nominandos, qui vel sunt Patroni, vel alias de Ecclesia bene meriti. Sed & constat ea ipsa nomina recitanda esse, edicenda, insinuanda, commendanda, ut etiam scribit Innocentius primus in *Ep. 19. ad Decentium. De nominibus recitandis antequam preces Sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendet, quam superfluum sit propria prudentia recognoscis, ut ejus hostiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen insinues: Prius ergo orationes sunt commendandæ, ac hinc eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda ut inter sacra mysteria nominentur. Ea indicant illud ipsum nomen recitandum, nec sufficere dignitatem ejus edicere, cujus nomen præcise recitandum est, non etiam agnomen, non etiam titulum aut dignitatem, cum sacri Canones jubeant ejus nomen in propria & peculiari oratione, & ordine suo recitari, cujus Ecclesia recipit oblationem. Hoc etiam arguit S. Augustinus in *lib. de cura pro morte cap. 4. Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana Catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumunque, sua generali commemoratione suscepit Ecclesia, ut quibus ad ista desunt parentes & filii, aut quicumque cognati vel amici, ab una eis exhibeantur matre communi. Ergo eorum nomina recitanda non sunt, nec generalis aut inter ceteros, sed omnino specialis commemoratio facienda est, qui erga Ecclesiam devoti certissime noscuntur. Et hinc in Canone Missæ apud S. Gregorium *Memento Domine famulorum famularumque tuarum Ill. & Ill. & super Diptycha idem habet. Hinc etiam Alcuinus de divin. offic. ad eadem verba Canonis. Manifestum est quod quasi quidam locus sit, ubi aliquibus specialiter nominatis, etiam ceterorum qui assistunt, in Ecclesia commemoratio adjungatur. Hæc eadem fere habet Innocentius III. lib. 3. *mysterior. Missæ cap. 6. Specialis ea nominatio est proprie honor quibusdam debitus, eaque sola honoratos illos secernit populo.****

CAPUT VII.

Honor Processionis.

Quid sit processio Ecclesiastica, quænam illius origo in Ecclesia, multi fufius docuerunt. Sed in honore processionis forte duplex est visio: Vel enim ipsi Ecclesiæ competit, vel quibusdam Fidelibus. Ipsi Ecclesiæ, sic enim Basilica dicitur *ad cultum processionis adducta*. In *Can. præcepta. de consecrat. dist. 1.* quod nihil aliud est, quam Basilica, in qua processio publica fieri potest *Can. certum. ibid.* Neque vero quælibet Ecclesia eum processionis cultum aut honorem habet, sed ea tantum quæ dedicata sit, ut docet Gelafius I. S. P. in utroque *Can.* Cumque ejus temporibus quidam conditores Ecclesiarum in iis publicas processionem haberi vellent, etiam si nondum dedicatæ essent, ut probari potest ex iis verbis Luitprandi in ejus vita. Item arguit eos, qui novas Basilicas sub defunctorum nomine absque præcepto Sedis Apostolicæ præsumebant sacrare, quod ideo facit, quia multi eo in tempore etiam in nomine infidelium defunctorum constructiones edificabant, & sacris processionibus audacter instituebant. Cumque ab eo S. P. quæsitum esset, quid juris Patroni haberent in iis Ecclesiis? Respondit in *Can. Pie mentis*, & in *Can. Frigentius*, 16. q. 7. Eas Ecclesias a dioecesano Episcopo esse dedicandas, & post eam dedicationem Patronos habere processionis aditum, qui omnibus Christianis debetur: Id est publicas processionem in iis Ecclesiis admittere posse, quod antea non poterant. Quidam volunt Gelasium, Patronis eum honorem concedere, ut in suis Ecclesiis processionaliter a Clericis recipiantur. Sed male, cum enim Gelasius dicat eum processionis aditum in communi omnibus Christianis deberi, nullus esset ille honor, Patrono nihil inde honoris, ac forte Clementi III. tumprimum debet eum honorem, ut suo loco videbimus. Et ideo dicendum est in duobus illis Canonibus. *Pie mentis. Et Frigentius.* agi de publicis processionibus, quas Patroni non prius admittere possint in suis Ecclesiis, quam a dioecesano dedicatæ sint, ut in superioribus aliis Canonibus. præcepta. & certum. Eoque omnino referenda est *Epist. 10. Gregorii M. ad Felicem Messaliensem Episcopum lib. 12.* ubi vocat

processionis gratiam, quod Gelasius processionis adiungit.

Invaluit etiam, ut quidam fideles processionis honorem habeant, quod adhuc duobus modis accipitur: Primo ut processionaliter recipiantur in Ecclesia. S. Augustinus in Ep. 203. inter honores sæculi Episcopis exhiberi solitos refert *occursantium & cantantium sanctimonialium greges*. Veglensis Episcopus apud Innocentium III. lib. 4. reg. Ep. 11. contendit se a quibusdam Clericis cum processione recipiendum. Gradenfis hodie Venetenfis Patriarcha, idem adstruit contra Abbatem S. Georgii in cap. ult. ex. de Can. poss. & prop. juncta antiqua. Eoque tandem deveniunt Episcopi, ut eum honorem sibi vindicare cœperint in signum subjectionis & jurisdictionis, cap. auditis. 15. ex. de præscript. Eoque pertinent verba illa M. Paris ad an. 1163. Eodem anno Claremboldus S. Augustini electus benedictionem a Thoma Cantuar. Archiep. accipere querebat, sed in sua Ecclesia & sine processione, ut suspicio subjectionis in posterum prorsus adempta esset. Græci legatos Hormisdæ S. P. Crucibus antelatis exceperunt, ut ipsi docent in commonitorio. Ex ea Prælatorum ambitione putarunt facile Principes insignem illam esse notam sui Principatus & Imperii, si quidem in suis etiam Civitatibus processionaliter reciperentur. Nihil frequentius quam ut Christianissimi Reges ita recepti fuerint, apud Gregorium Turon. lib. 10. cap. 9. apud Rigordum & alios. In eam rem insignis est Epistola 18. Hildeberti Cœnom. Episc. ad Urbanum II. ubi docet Canonicos S. Martini Turon. privilegium illud habere, ut solos Summum Pontificem, Christianis Regem & Turon Archiepiscopum processionaliter recipere teneantur. Romæ Carolus M. ita susceptus est, apud Anastasium in Hadriano. Idem de Regibus Castellæ Rodericus Toletanus lib. 8. de reb. Hisp. cap. 12. & 13. Et de Regibus Portugallie Innocentius III. lib. 1. reg. Ep. 74. atque etiam Patroni & fundatores cum etiam processionalis receptionis honorem usurparunt, ut suo loco videbimus. Ac tandem ad usitatum hunc morem respiciens S. Bernardus in Sermon. 1. in ramis palmarum ait Christum in ramis palmarum processionis gloria honoratum fuisse.

Secundo in ipsa processione est etiam honor primi loci. Nam & procedendo dignitas apparet in incessu, ait Donatus ad Evumebum Tereviti ac. 3. & Scholiastes Thucydidis lib. 1. agnoscit τὴν προεδρίαν honorem processionis. Et apud ipsos etiam Ethnicos erant honores & processus ad altaria tendentium, ut optime legit Janus a Costa apud L. Senecam. lib. 1. de benefic. cap. 11. In ordine Rom. cap. 2. præscri-

btuir

bitur quidem ordo processionis, quinam præcedere & in ea honoratiorem locum habere debeant: Sed ibi de Clericis tantum, nam inter eos honori deputatur etiam, ut procedere, & primatem in processione locum habere possint. Sic Vitalianus S. P. docere volens, quid honoris Joanni Episcopo Lappensi exhibuerit, ait in *Epist. 1. fecimus nobiscum ad Missarum solemnia procedere*. Sic Joannes Ravenpat. apud Gregorium *M. lib. 2. reg. indist. 2. Epist. 55. contendit Ecclesiæ suæ Sacerdotes Romæ agentes cum Summis Pontificibus procedere posse*. Sicut nec minima est poena, si Pontifex alicui Clerico adimat processionis honorem, *Joannes Diaconus in vita Gregorii M. lib. 4. cap. 51. Ubi agit de Arsenio Hortensi Episcopo*. Sed & constat etiam quosdam laicos potiorē sibi locum in processionibus Ecclesiasticis vindicare quasi honorificum. Nec alius ille est, quam qui proximus est Clericis, quia semper in Ecclesia, & in actibus aut Conventibus Ecclesiasticis honoratiorem locum habent. Unde sive laici ante Clericos, sive post eos procedant, ex iis honoratores Clerum propius attingunt. Et hoc ita observandum suadet ordo Clericorum, ex quibus digniores illi sunt, qui propius accedunt ad Episcopum, utpote spectabiliorem. Quia de re *glossa ad §. aliam vero, inst. de bon. poss.*

CAPUT VIII.

Honor Listra.

Sicut Plinius caput secundum *libri 35. natur. hist.* inscripsit *honor imaginum*, quæ, ut mox videbimus, ab Ethnicis appendebantur in ipsis etiam Templis. Ita & cum apud nos *listra* in Ecclesiis successisse videantur in locum inscriptionum, imaginum, & titulorum, caput illud inscribitur *honor listra*. Cumque in hoc tractatu listris hodiernis veteres quadam regulæ accomodari possint, quæ olim in veteribus illis monumentis ad memoriam posteritatemque prodendam inventis obtinebant, ea breviter delineare non erit forte inconveniens.

Primo igitur Aristoteles *lib. 1. Rhetor cap. 5.* inter honoris species refert, in locis publicis habere *μνημεία ἐν μέτροις καὶ ἀνὰ μέτρον μνημента in metris & sine metris*. Et hinc apud nostros

Istos

Istos qui publicum opus ædificaverit, munificentiae suae fructum capere potest de inscriptione sui nominis huic operi *l. 2. d. de Op. pub.* nominis proprii titulum scribere *l. ult. d. de od.* Ad eas inscriptiones Basilii M. refert illud Psalmi 48. *Vocaverunt nomina sua in terris suis, nonne, inquit, vides eos qui fora & Gymnasia in civitatibus ædificant, muros excitant, aquaeductus constituerunt, ut nomina ipsorum super his terrenis operibus vocata sint.* Sed & eas ipsis etiam templis inurebant. Sic in *l. titia 38. §. seja d. de an. & arg. leg.* quædam testatrix in quadam æde sacra signum Dei ab hæredibus suis fieri jubet tum subscriptione sui nominis. Signum Dei: quidam Græci omnino Christiani apud *Leunclavium in Paratitlis vertunt scaphæ Crucem:* Illud quidem est signum Salvatoris Christi in *tit. Cod. nov. lic. sig. fal. Cbr.* Sed nunquam Ethnicus Scævola eo respexit, quin potius ad simulacra, sigillaria, sigilliola Deorum, de quibus apud *Arnobium lib. 6. adversus gentes.* Sicque ibi signum Dei, est simulacrum ejus Dei, cui dicata sit ea ædes sacra. De iis inscriptionibus vide *Jac. Gutherium lib. 3. de vet. ju. Pont. cap. 12.*

Secundo quod olim Romæ fuerit jus imaginum, quibus competierit, quandonam illæ aperirentur, pluribus docet *Sigonius lib. 2. de ant. ju. Civ. Rom. cap. 20.* & post eum *Lipsius lib. 1. Electorum cap. 29.* Ex iis constat Romæ alios fuisse nobiles, quorum nempe majores Curulem Magistratum gesserant, & ita eorum habebant imagines: Alios fuisse novos, qui per se & ex sola virtute sua cogniti Magistratum illum gerere coeperant, sicque tantum erant unius imaginis: Alios fuisse ignobiles, qui erant sine imaginibus, quod nec ipsi, neque eorum majores Curulem Magistratum gessissent. Constat etiam & in domorum atriis expositas fuisse illas imagines, & in funibus elatas. Sed iis addendum est, & quod olim scutis, aut clypeis continerentur, & postmodum velis, quodque in ipsis etiam templis appenderentur. Utrumque adstruit *Plinius eodem lib. 35. cap. 3.* iis verbis: *posuit enim (Appius Claudius) in Bellonæ æde majores suos, placuisse in excelso spectari, & titulos honorum legi.* Nec multo post. *Scutis enim, qualibus apud Trojam pugnatum est, continebantur imagines.* Idem testatur *Plautus in Querolo pag. 35.* *Isti sunt, qui in fanis & sacellis observant vela & limina.* Ea vela *Exodi cap. 38.* dicuntur tentoria Græcis καπητεριον in quibus opere plumario describebantur tituli potentiorum, & depingebantur nobilium imagines, ut docet *Salmasius ad Vopiscum*, quod etiam evincit locus *S. Epipha-*

phanii, quem mox dabimus. Et hinc monumenta illa (nempe tituli & imagines) simpliciter dicuntur vela. In utroque Cod. In Nov. Tyberii Imp. de divinis domibus, & frequentius apud S. Augustinum. Sicque continens pro contento.

Denique solebant veteres suis operibus publicis suos adscribere titulos, puta nomen, statum, dignitatem, generosa facinora, gentem, familiam. Sic Trajanus a Constantino dicebatur *berba parietaria*, quod suos titulos quibuslibet ædibus inscriberet. *Anianianus Marcellinus lib. 27. Epitome Aurelii Victoris in Constantino*. Sic statuis & victimis adscribebantur eorum tituli, qui eas obtulerant. *Svetonius in Augusto cap. 59. & in Caligola cap. 34*. Imperatores suis legibus aut edictis suos adhibebant titulos, ut de Justiniano *Agathias lib. 1*. Idem in templis ædificatis. *Dio lib. 53. in princ.* scribit Augustum resectorum templorum gloriam restauratoribus reliquisse, eorum nempe servatis ubique titulis. Ut etiam de Severo Spartianus. Omnes illæ honorum species hinc inde affigebantur, & in ipsis templis, aut domibus, & in portibus aut atriis, & in liminibus, & in circuitu, ut suis quibusque locis videbimus.

Eadem fere omnia invaluerunt apud ipsos etiam Christianos, quibus innata est eadem honoris cupiditas, quæ omnibus aliis hominibus. Et ita primo cum quasdam fundaverant Ecclesias, sua etiam nomina iis inscribere cœperunt jam ab initio quinti sæculi, ut olim diximus in *Prolegom. ad tit. de jur. Pat. cap. 2*. nihil frequentius apud *Fortunatum Pictav.* apud *Ennodium Ticin.* apud *Sydonium Apollin.* *Sulpit. Severum*, *S. Paulinum*, *Flgdvardum*. Author *Chronici S. Vincentii de Wlurno lib. 2*. insignem affert in superliminari Ecclesiæ positam inscriptionem, in qua legitur nomen cujusdam Fundatricis sub Ludovico Pio. Et in quibusdam Ecclesiis quædam adhuc hodie occurrunt earum inscriptionum æneæ aut marmoreæ tabulæ. Secundo in Ecclesiis olim etiam appendebantur imagines potentiorum. Hoc testatur elegantissimè S. Epiphanius ad *Joan. Hierosol. Episcopum in Epist. 60. inter Hieronymianas* iis verbis. *Et interrogassem quis locus esset, didicissemq; esse Ecclesiam, & intrassem ut orarem; inveni ibi velum pendens in foribus Ecclesiæ*. Nec multo post. *Cum ergo hoc vidissem in Ecclesia Christi, contra auctoritatem scripturarum, boninis pendere imaginem*. Tertio conditores Ecclesiarum in iis habebant etiam suos titulos. Sic apud *Anastasium Bibliot.* in *Sylvestro Titulus Equitii*, pro Ecclesia cui conditoris Equi-

alii nomen adscriptum erat. Sic apud S. Augustinum in supplemento, & apud alios passim *Basilica Florentia, Basilica Leontiana, Basilica Fausti*, quam Carthagini extructam fuisse constat ex Victore Uicensi vel Viteni *lib. 1. & 2. de persecut. Vandal.* Quæ omnes sic appellatæ sunt a suis conditoribus, quorum tituli iis inscriptæ erant, & multi sæpius fundabant Ecclesias, ut scriberentur earum Fundatores, & iis inscriberentur eorum tituli *Nov. 67.* Ac tandem vela etiam in Ecclesiis appendi cœperunt inter columnas, ante januas, in diversis locis, ut passim videre est apud eundem Anastasium passim, sed præcipue *in vita Leonis quarti*, & in iis velis depictæ erant effigies, aut imagines donatorum, ut jam diximus, eaque apud omnes erant perhonorifica. S. Augustinus *lib. 1. Confessionum cap. 13. Vela pro liminibus pendentia honorem significant.* Idem, *in tractatu de consonantia Evangelistarum Marci & Lucæ de generatione Christi cap. 4. bonora in eo, quod nondum intelligis. Et tanto magis honora, quanto plura vela cernis. Quanto enim quisque honoratior est, tanto plura pendent in domo ejus. Vela faciunt honorem secreti, sed honorantibus levantur vela: Irridentes autem vela, & a velorum vicinitate pelluntur.*

Sed veniamus tandem ad nostras *listras*. Prisca illa monumenta prædita erant ad posteritatis memoriam, ut ex iis familiarum nobilitates ducerentur, ut posterius majorum virtutes non solum legerent, sed etiam imitarentur, *Plinius Senior, M. Tullius, Livius, Valerius Max.* Eadem omnino præstant hodiernæ *listræ*, nam in iis depicta insignia hodie *arma*, distinguunt familias, nobilitatem adstruunt, majorum virtutem commendant. *Listra* est *vitta lugubris, zona, ligatura funebris, in qua per totam Ecclesiam circumacta hinc inde pinguntur insignia.* Dicitur funebris, quia sicut veterum imagines ut plurimum in funeribus aperiiebantur & efferebantur, ut jam diximus, ita & sæpius etiam *listræ* tumprimum in funeribus affigi solent. Non satis constat, undenam fluxerit vox ea *listra*. Quidam a litura, quod omnino absurdum: Nam quælibet deleritio seu inductio, quælibet macula dici posset *listra*, quod tamen ab ejus vera significatione & institutione procul abest, cum apponatur ad indicandum & illustrandam pietatem aut potestatem. Quidam a verbo Græco *λίστρον*, quod circulum & coronam significat (unde Tonsura Clericalis dicitur *πακαλήστρον*) quod *vitta* illa velut in coronæ speciem ambiat Ecclesiam. Sed forte longius petitum illud Ethymon non satis aperit, quid rei sit, nam & incrustatio & pavimenta per totam

Eo-

Ecclesiam ducta, dicenda essent etiam *ληθρα*.

Dicendum existimarem vittam hanc sic appellari a verbo *listr*, quod aliquando lineam significare docent Vossius, Spelmannus, & ex iis Menagius. Unum hunc locum pro omnibus, exscribam ex Anastasio Bibliot. in Leone 4. Idem praeful sicut in Basilica sanctae Dei genitricis Mariae ad praesepe vestem rubeam. Et statim. Et in circuitu listram de Chrysostomo. Quod ter postea repetit. Ibi lista fasciam & limbum significat. Et hinc in veteri consuetudine Loudunensi cap. 5. art. 2. legitur *listre*; quod facile deductum est a *listra*, quod est *linea* ut diximus. Et facile tria illa se invicem consequuntur *linea*, *lista*, *listra*. Eaque notatio verbi rem ipsam demonstrat. Sicut enim apud veteres in Gentilitio funere stemmata *lineis* discurrebant ad imagines pictas, ait Plinius lib. 35. cap. 2. Imagines in atrio exponebant, & nomina familiae suae longo ordine, & multis stemmatum illigata flexuris, ait Lucius Seneca lib. 3. de benefic. cap. 18. Eaque se invicem contingebant *lineis* hinc inde ductis. Et hinc Cornutus ad Sat. 3. *Petij* ait in stemmate *lineam* successionis obtinere: Hinc etiam in libris nostris *linea* cognationis. Ita & hodie, in pompa funebri insignia (*armes*) actis etiam *lineis* seu *listris* discurrent. Ductis *lineis* seu *listris* se invicem consequuntur. Praterea sicut olim cum pictura prodit, omnes hominis umbram *lineis* circumducebant, & iis quem pingerent, adscribere institutum, ait Plinius lib. 35. cap. 3. unde pictura *linearis*: Ita & in nostra *listra* quibusdam veluti *pullaris lineis* circumducitur umbra hominis, & adscribitur quis ille sit, depictis nempe insignibus in ea *linea*:

Commentitium illud honoris symbolum adeo ab omnibus probatum est, ut statim effusa Nobilium ambitio suas *listras* in Ecclesiis passim, hinc inde & quaquaversum appenderent, sicut olim veterum vela in Ecclesiis pendeabant inter columnas, ante januas, in circuitu, & diversis locis, ut passim videre est apud Anastasium Bibliot. Nec ea promiscue usurpanda cum iis velis, quibus olim mu-
niebatur Presbyterium, & separabatur a laicis, *ῥα* in *ἡλῆς* *Chalced.* *Concilio*, & in Epistola S. Athanasii ad solitarios. Et ita olim de nostris illis nobilibus rectissime dici poterat illud Psalmi 73. *Posuerunt signa sua, signa, (& non cognoverunt) sicut in exilio, super summum.* Ac si forte videres Christianorum Ecclesiam tot resertam ac deformatam *listris*, cum Tertulliano in Apolog. cap. 16. dicere posses, *eorum religio tota Castrensis, signa veneratur, signa iurat.* Sed primo

sapienter cautum est, ut quilibet unam tantum *litrām* habeat, & quidem in Ecclesiæ parietibus undequaque circumactam, ad latitudinem duorum pedum. Secundo, ut in eadem Ecclesiā jure sint tantum duæ *litræ*, aut saltem tres, ne illius aspectus deformetur, ut suo loco videbimus: semper enim curare debet Prætor, ne quid incommodi & deformitatis in loco sacro fiat *l. 1. §. 2. d. ne quid in loco sacro*. Et hinc invaluit duplicem tantummodo *litrām* constitui, ut alia dicatur Patronalis, alia vero Senioralis, de utraque suis quibusque locis.

CAPUT IX.

Honor sepulturæ.

CONSTAT omnes peræque gentes plurimum semper coluisse jura sepulcrorum, sive essent hereditaria, sive familiaria. Aristoteles inter honoris partes reponit *τὰς τοὺς σέπλκρας*; Apud Virgilium occurrit *honor & gloria sepulchri*; & in eo magnorum virorum nomen & honorem servari: Apud S. Augustinum *in lib. de cura pro mort. Honor sepulturæ*, qui Festo & Virgilio dicitur, *mortis honor*, Theodulpho Aureliano. *lacrymosus honor*. Omnes etiam norunt ex sacris Canonibus nullos olim Christianos sepeliri potuisse in Ecclesia. Eos omnes congerunt Antonius Augustinus *in Epist. jur. Pont. lib. 27. tit. 10. & Spindannus in lib. de sacris Cæmet.* Et statim Episcopos petentibus piis ac religiosis parentibus concessisse, ut suos apud memoriam Martyrum sepelire possent, & in Confessorum Basilica ponere, ut de S. Paulino S. Augustinus *ibid.* Quod etiam ille idem Paulinus testatur *in Panegy. de obitu Celsi in fi.* Sed postmodum illum concessum est Episcopis, Abbatibus, dignis Presbyteris, & fidelibus laicis. *Can. nullus. l. 3. q. 2.* qui desumptus est ex Concilio Moguntino sub Carolo M. *Can. 52.* & forte in eo *Can. fideles laici* non alii sunt, quam Ecclesiæ *vassalli aut ministri*, quia proculdubio iis temporibus nondum promiscue omnes Christiani in Ecclesia sepeliri poterant, ut palam est ex *Capitularibus Theodulfi. cap. 9.* cui non etiam Concilio Mædensi adscribendum est *cap. 151. apud Burchardum lib. 3. & capus 213. apud Ivoem in tertia parte.*

Post

Post eam concessionem plures tanquam hæreditario jure in Ecclesiis sepeliri voluerunt, quod nominatim prohibent Meldensis Concilii Patres in *Can. 72. sub Carolo Calvo*. Et addunt *nisi quem Episcopus aut Presbyter pro qualitate conversationis & vitæ dignum duxerit*. Hoc exscripsit Carolus Calvus in suis *Capitularibus in villa Sparnaco, cap. ult.* atque etiam Hincmarus in suis *Capitulis duodecimo Episcopatus anno editis cap. 2. prohibet ne qui Christianorum præsumat quasi jure hæreditario de sepultura contendere, sed in Sacerdotis providentia sit, ut Parochiani sui secundum Christianam devotionem in locis quibus viderit sepeliantur*. Ipse tamen Sacerdos memor ordinis sui provideat, & congruam cuique sepulturam tribuat, & ne scandalum, quantum vitari potest, fiat suis Parochianis. Sed tandem invaluit, omnes Christianos Catholicos, nec excommunicatos, in Ecclesia sepeliri posse. Et ita hodie honor sepulturæ non amplius in eo consistit, ut aliquis sepeliatur in Ecclesia, sed in quadam insigniori ejus parte. Olim Impp. magnæ gratiæ magnove honori deputabant, cum sepeliebantur pro foribus, in porticu, in atrio, in exedris Ecclesiæ; ut ibi essent piscatorum ostiarii: Sed cum placuit eos omnes in Ecclesia sepeliri posse, qui ab Episcopo judicati essent ea sepultura digni, ut jam diximus, divites sæculi prædia aut pecuniam donare cœperunt Ecclesiis, ut ejus sepulturæ honorem adipiscerentur, *Gregorius M. apud Lucam Tudensem lib. 1. de altera vita cap. 16. To. 4. Bibliot. Patrum. in 2. parte, Agobardus Lugdun. lib. de dispens. rer. Eccles. cap. 15. Author vitæ S. Frothberti Abbatis Cellens. apud Camusatium in Tricass. antiquit. pag. 12. Carolus Calvus in suis Capitularibus apud Tusiacum. cap. 11.* Eaque sensim fuit avaritia Clericorum, ut quoslibet laicos sepelirent juxta Cancellos, inquit Bartolus *ad l. 2. Cod. de sacrosf. Eccles. & ipsos etiam rusticos immediate ante majus altare humarent, ut est in Synodo Andegau. an. 1273. apud Bochellum lib. 3. Decret. Eccl. Gall. tit. 18. cap. 52.* unde dici poterat cum Dione Chrysostomo in *Orat. 31. sepulcrum non amplius esse virtutis argumentum, sed opulentiæ*.

Olim Fundatores, qui etiam Duces erant, honoratiorem sepulturæ locum existimabant ante Crucifixum Parochiæ in medio navis Ecclesiæ, ut videre est in *tabulario Monasterii novi Pictavi apud Belyum in Comit. Pictavi. pag. 387. & apud Trubemium in Chron. Hirsau. ad an. 1106.* alii juxta Cancellos, alii juxta majus altare: Sicut enim honoratior est ea sedes, quæ sanctuario propinquior est, ut suo

loco diximus, ita & sepultura: S. Paulinus in *Panegyrico Celsi pueri circa fin.*

Quem Complutensi mandavimus urbe propinquis

Coniunctum tumuli fœdere martyribus

Ut de vicino sanctorum sanguine ducat.

Sed tandem Principibus & Patronis ad Cancellor. & Chorum ipsum penetrare concessum est, a quibus olim removebantur & expellabantur omnes laici, quia de re suo etiam loco. Et ita Cancellus est honoratior sepulturæ locus, & postea qui Cancellus proprius est, aut in medio Ecclesiæ ante Crucifixum aut sanctuarium, quæ in laudato Tabulario & Trithemio dicitur *honorifica sepultura.*

Olim ergo cum Episcopus vel Sacerdos parochialis quibuscumque iure singulari vel pietatis intuitu concedebant *sepultura honorem* in Ecclesia, nullus eum hereditario iure sibi vindicare poterat, ut diximus: Sed sensim honor ille ab iis iure possideri cepit, ab aliis pacto, ut loquitur Petrus Cellensis *lib. 1. Epist. 4.* ab aliis ex consuetudine, ait Joannes Saresber. in *Epist. 10.* Jure, puta a Principibus & Patronis, ut suis quibusque locis videbimus. Pacto, puta ab iis qui aliquid Ecclesiæ donaverant ea lege, ut iis locus ille daretur ad sepulturam, quæ de re supra. Consuetudine, puta si quis contendat in eo loco majorum suorum esse sepulturam. Nec obstat *lex. pen. d. de mort. infer.* ubi Ulpianus respondit *longa possessione jus sepulchri non tribui ei, cui iure non competit.* Nam lex illa pertinet ad alienum sepulchrum, ut extraneus longa possessione acquirere non possit jus in illud inferendi. Quod a lege. 12. tab. ita de usucapione cautum est, ut serventur jura sepulchrorum *M. Tullius lib. 2. de legib.* Sed nihil prohibet, quominus aliquis longa possessione vel consuetudine jus illud sibi adquirat, ut in eo Ecclesiæ locos sepulturam habeat, unde sacri Canones agnoscunt & tuerentur passim sepulchra majorum: Ita tamen ut ea præscriptio iuribus Patroni aut Senioris nocere non possit, quia cum uterque in Choro vel in Cancellis habeat hodie statum & certum sepulturæ locum, ut suo loco videbimus, nemo in eum tanquam in alienum sepulchrum inferre potest, quacunque possessione nitatur, *d. l. pen. de mort. inf.*

Sed si quis nec jure, nec pacto, nec consuetudine jus sepulchri habeat in Ecclesia, & tamen in ea sepeliri velit, omnino verius existimarem Parochi esse in eo loco congruam ei sepulturam dare, quod viderit, ut totidem verbis scribit Hincmarus laudato loco. Forte

qui-

quidem Parochiani aut utique matricularii eorum nomine assignant sedilia, ut suo loco diximus; quia navis Ecclesia ad eos pertinet, ut in ea convenient & officio divino adsint omnes Fideles; ad hoc jure communi comparata est: Sed eodem jure communis nemo in Ecclesia sepeliri potest, quæ ad hoc nullomodo destinata est, & illi tantum in ea sepeliri possunt, quos ea sepultura dignos viderit Episcopus aut Presbyter. *d. can. 72. Meldensis Concilii.*

Denique Theodulphus Aurel. laudato loco jubet, ut tumuli qui apparent, profundius in terram mittantur, & pavimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente; Ecclesiæ reverentia conservetur. Triburiensis Concilii. Patres in *Can. 17.* eam Theodulphi sententiam exscribunt & confirmant, eamque vocant *Mirabilem Doctorem*. Hoc etiam sequuti sunt Synodi Remensis Patres in *cap. 78. an. 1583. apud Bochetum laudato loco.* Et Bituricensis ibidem *cap. 81.* his verbis non alius erigantur tumuli aut sepulchra defunctorum in Ecclesiis, in Choro præsertim, nisi forte Prælatorum, Regum, Principum. His etiam additos fuisse Patrones videbimus olim.

CAPUT X.

Honor sedis.

Prima sedilia semper fuerunt symbola majoris dignitatis: Aristoteles jam toties laudato loco inter honoris partes reponit *πρῶτον πρῶτην* primam sedem. Horatius in *Epodo Ode 4.*

Sedilibusque magnus in primis Eques.

Tertullianus in *lib. de spectac. cap. 7.* Pompa Circensium probatur de sedibus. Appianus *lib. 3. Bell. Civ. & Dio lib. 44.* inter honores Casari datos referunt sedem in Theatris. Pharisei amabant primos accubitus, & primas Cathedras in Synagogis. *Mat. cap. 23.* Velatæ Cathedræ honorant, sicut honores saculi. *S. Augustinus in Ep. 203.* Atque etiam in Ecclesia honor consistit in sedendo ante alios, ait Guill. Benedicti *ex cap. solite. ex. de ma. & ob. post. Ivan. Fabrum ad tit. insit. de bon. possess.* Sed quomodo illud evenerit, alius repetendum est.

Constat olim in Ecclesia Fideles ab invicem locorum distinctione

se-

separatos fuisse, non per dignitates, sed tantummodo per ætatem & sexum, seniores a junioribus, viros a mulieribus. Olim etiam soli Clerici sedebant in Ecclesia, & hinc Sacerdotium dicitur *bonor confessus* apud Tertullianum in lib. de exhort. ad Cast. cap. 7. laici autem non sedebant, unde stantes dicuntur simpliciter apud S. Cyprianum passim. Optatus. Mil. lib. 4. *populus in Ecclesia non habet sedendi licentiam*. Et hoc in usum suis temporibus revocare tentat Petrus Damianus in libello contra sedentes tempore divini officii in cuius cap. ult. sic habet *Et hoc ignominiosa sessionis (in Ecclesia) opprobrium destrue*. Sed jam diutius ante eum invaluerat sedilia, subsellia esse in Ecclesiis. S. Augustinus in lib. de Catechiz. rud. cap. 13. *In quibusdam Ecclesiis transmarinis non solum sedentes Antistites loquuntur ad populum, sed ipsi etiam populo sedilia subjacent*. Et hinc cum Eusebius insignem Ecclesiam describit lib. 10. cap. 4. in ea sellas & subsellia reponit. Hoc forte tumprimum debilibus & infirmis datum est, ut sederent in Ecclesiis, sed postmodum illud sibi omnes vindicarunt, ut docet S. Augustinus To. 10. in Hom. 26. quæ inscribitur de permissioe aut prohibitione sedendi in Ecclesia, quando vel Lectiones leguntur, vel verbum Dei prædicatur. Atque ita ut in iis etiam coeperint esse *δημοτικαὶ καθέδραι* plebeja sedes, apud Synesium in Ep. 67. Sed quod notandum est ad hodiernum luxum: Laodiceni Patres in Can. 28. prohibent accubitus in Ecclesia sternere, id est sedem erectam & mollem, addit ibi Balsamon. Quod etiam repetitum est in Can. 74. sexta Synodi in Trullo, & exscriptum in Can. non oportet. dist. 42. quam in rem sic loquitur Theodorus Balsamon Patriar. Antioch. *τις δὲ ὡς τοῖς ὑποσολομένοις κλινῖδια ἐν τῷ μετόρῳ ἵσταται, ἢ καὶ διὰ θρύψιν πλείονα ποιοῖν ἢ ἀλλοτρίως εἰς ἀνάταυτιν αὐτῶν σπουδαῖς τοιαύτας ὅτι καὶ ἐχολῶθι nonnulli ergo lectulos in medio templi submittent, huiusmodi Tboros seu strata, vel ad majores delicias, vel alioquin in suam quietem faciebant, quod est etiam prohibendum, κλινῖδια lectuli hodie concessus, carroaux. Sic igitur regulariter laici vel stare debent in Ecclesia, vel flexis genibus orare, ut passim loquuntur sacri Canones, & sancti Patres: Sed sensim iis datum est, ut sedere possint, imo & statim quibusdam concessus est honor primæ sedis. Eum agnoscit ordo Rom. in cap. i. iis verbis *descendit Pontifex &c. ut communice eos qui sunt in Sonatorio, quod locus est principum* (id est Imperatorum) *deinde descendit &c. ut communice principes populorum*, ibi describuntur primariae sedes honoratorum.*

Ut

Ut plenus honor ille sit, primo requiritur, ut sedes posita sit in nobiliori & honoratiori loco Ecclesiæ. In loco conspectiori *l. 2. cod. Tb. de pras. prat.* Olim duæ potissimum erant partes ædis sacræ seu Ecclesiæ, sacrarium & navis, hodie *la nef*, quod ejus partis camera modum & speciem carinæ refert *Salmasius ad Sabinum*. Sacrarium est locus, in quo positum est altare, & ideo dicitur altarium in *l. 4. Cod. Tb. de his qui ad Eccl. conf.* & per eminentiam *sancta sanctorum*. Sacri Canones volunt sacrosanctum hunc locum patere tantum sacratis hominibus *Cum. 19. Laodicensi Concilio* puta Sacerdotibus & Diaconis, non etiam insacris, ut est in *Can. non oportet 30. dist. 23.* quales etiam erant eo tempore Subdiaconi. Ac proinde dicendum est ejus aditum laicis omnino præclusum esse ac interdictum: Nisi ad adorandum & communicandum, ut Ivo Carnot. optime legit in *Cap. 4. secundi Turon. Concilii*, qui exscribitur in *cap. 1. cu. de vita & bon. Cler.* ad adorandum & communicandum, nam communionem præcedere solet adoratio, S. Augustinus in *Psalm. 98.* *Nemo carnem illam manducet, nisi prius eam adoraverit.* Ex laicis Græci exceperunt Imperatorem, ut suo loco videbimus, eum semper apud Latinos nulus plane laicus sacrarium seu sanctuarium ingredi potuerit. Et ideo locus ille sacer cancellis separari solet ab aliis Ecclesiæ partibus. Cancelli sunt *fenestræ fores*, Cassiodoro & S. Paulino *translucida fores*, *perlucens transenna*, nobis hodie *des ballustres*, quod forte venit a *ballo lustrato*, nam veteribus Latinis *ballus* aut *ballum* erat murus, qui separat & munit, ut ex *Cosmographia Ætici* observat *Salmasius ad Spartianum*: *balli lustrari* id est muri perlucens, nam lumen aliquando etiam dicitur lustrum, unde illustrare est lucem dare. Vel forte vox illa nostra *ballustres* desumitur a quibusdam columnis, quæ invicem distant, & per intervalla quædam ponuntur, quæque apud authores de Architectura dicuntur *ballaustia*, aut *ballustria*, ut notat doctissimus *Philander ad Vitruvium lib. 3. cap. 3.* Quidquid sit iis cancellis laici accen- tur a sacrario, sicque honorem sedis in eo habere non possunt.

Sacrario succedit Chorus. Olim quidem psallentes Clerici erant circa ipsum sanctuarium, *Amalarinus lib. 3. de Eccles. off. cap. 3.* sed tandem paululum rejecti sunt in eum locum, qui dicitur Chorus. Græca vox ea est, quæ multitudinem canentium vel saltantium significat. Continens pro contento. Et sic dicitur Chorus, quod sit

in modum aut in speciem coronæ. Dicitur etiam Presbyterium in *Can. Sacerdotum* 30. *de consecrat. dist. 2.* Presbyterii nomine generaliter accepto pro omni Clero; *ut in Can. placuit. 12. q. 2.* quod solis psallentibus Clericis pateat, ita ut laici in eo nec stare nec sedere præsumant *d. cap. 1. ex. de vita & bon. cl.* Olim quidem cum laici non sederent in Ecclesia, ut ab initio diximus, in secundo Turon. Concilio (ex quo desumptum est *d. cap. 1.*) atque etiam in Capitul. Caroli M. *lib. 7. cap. 203.* scribitur tantum *ne laici stare præsumant*: Sed cum Leo quartus eam istius Turon. Concilii constitutione confirmavit, & addidit, *ut nullus ex laicis in Presbyterio stare, vel sedere, vel ingredi præsumat*, ut legitur apud Anastasium Bibliot. in ejus vita, & apud Sigebertum in Chron. *ad. an. 847.* Omnes Decretalium Collectores addiderunt in *d. cap. 1.* *Ut nullus laicus in Presbyterio stare vel sedere præsumat, tam ad vigiliis id est ad Nocturni officium, quam ad Missas, id est eo loci ad quaslibet horas Canonicas tam matutinas, quam Diurnas & Vespertinas, sicut & apud Casianum in collationibus. In Can. 30. Agat. Concilii. In regula S. Casarii Arelat. In regula Patrum. In regula S. Isidori.* Ratio istius Canonis ea est, ut Clerici libere & honorifice divina officia exerceant *d. Can. Sacerdotum.* laicis nempe non iniuncti, nec ab iis interurbati. (Canon ille non est alicujus Clementis S. P. sed Eugenii II. in Synodo Rom. *Can. 32.* Et totidem verbis repetitus in *Can. 33. alterius Synodi Rom. sub Leone IV.*) Et ideo Presbyterium illud, locus ille Clericorum cancellis etiam circumdatur & muritur, ne laici temere cum iis illud ingrediantur, unde cancellum dicitur in *Capitul. Caroli M. lib. 7. cap. 291.* nobis *le chancelau.* Sed notatu dignissimum est quod Leo IV. huic Eugeniano Canon. Sacerdotum addit, *ut sacculares inter sacros cancellos ordinibus (id est Clericis) debitos, nisi petente Episcopo, adirent non accedere.* Et ita S. Ambrosius Theodosio Imp. jam antea concesserat, ut sederet ante cancellos sacrali, sicque populum sedis ordine præcederet, ut videbimus *lib. 2. cap. 2.* Sensim etiam positum est Senatorium, id est locus in quo sederent viri Principes, ut supra diximus: Quod etiam præstitit Julianus Imp. in templis gentium; ut quiescent primæ notæ, in iis haberent primarias sedes *Sozomenus lib. 5. bist. Eccl. cap. 1. in Princ.* Postmodum locupletiores honorem sedis habuerunt in Ecclesia, quod in contemptum sanctorum pauperum invaluisse conqueritur S. Augustinus in *Ep. 29 circa fin.* Quasi personarum acceptio fieri non debeat

beat in domo Dei. Et ita pro laicis honoratior sedes in Ecclesia est Presbyterium, Chorus, Cancellus, qui tumprimum Regibus & Principibus patuit, & postea Patronis & Senioribus locorum, ut ex Synodo Exoniensi, & Andeg. suo loco videbimus.

Secundo extra cancellum aut Chorum honoratior dicitur ea sedes, quæ sit superior & cancellis proximior. Eaque ratione S. Dionysius Areopag. in libris de Hierarchia contendit Energúmenos Cathecumenis esse præferendos, quod cum illi sint jampridem Christiani, locum sanctuario proximiorē habeant: Hi vero cum nondum proprie Christiani sint, locum a sanctuario remotiorem. Quod semper ita intelligendum est, ut neutri accedant ad sanctuarium, nisi cancellis interjectis. Sic etiam in Theatris honoratior est ille locus, qui propior. Illud indicat Horatius lib. 1. Epist. Ep. 1.

Ut propius spectes lacrymosa poemata Puppi.

Seu qui Principi vel domino propinquior est, ut docet Accursius ad S. aliam. insit. de bon. possess.

Denique cum dicitur eam sedem esse honoratiorem, quæ sit in nobiliori parte navis Ecclesiasticæ, quæsitum est, an ea sit dextra vel sinistra, & undenam ea æstimetur? Panormitanus ad cap. 6. ex. de ma. & ob. existimat in ea re sequendam esse locorum consuetudinem. Nam & Jo. Sansonius ad consuet. Turon. tit. des droits de Chastellenies art. 2. Et Chassanæus in Catalogo Glorie mundi. parte 1. conclus. 88. scribunt in Normannia partem sinistram in Ecclesiis esse nobiliorem & digniorem. Sed tamen prævaluit locum dextrum honestiorem esse sinistro, quæ de re Turnebus, Lipsius, & Symundus. quod etiam confirmat Innocentius III. in d. cap. 6. ex. de ma. & ob. Ubi conqueritur Cpanum Patriarcham apud Imperatorem Cpanum sedere tantum in sinistra parte. Sed & verius est dextram aut sinistram ab ingressu templi æstimandam esse per portam speciosam, non etiam a dextro vel sinistro cornu altaris: Tum quia inspicienda est dextera Sacerdotis, qui sacris incumbit: Tum quia Sedes Episcopalis (quæ proculdubio in tota Ecclesia honoratior, & passim Græcis dicitur θρονος) semper in ea parte reponitur, quam aditus templi denotat esse dexteram.

CAPUT XI.

De ordine sedilium, & qui ea disponent.

JAM pridem docuimus non minimum esse in Ecclesia primæ sedis honorem, nunc videndum, quinam in ea sedes laicis ordinare & concedere possint. Diligenter enim cavendum est, ne propter sedilia in Ecclesia rixentur Parochiani, duobus, vel pluribus unum sedile vindicantibus, propter quod grave scandalum in ea generatur, & divinum sæpius impeditur officium, ut est in Synodo Exoniensi apud Spelmannum. Sicut igitur olim Romæ in Circo, in Theatro stans populus omnis spectabat ludos: Postmodum primæ dignationis viri certas quasdam sedes habere ceperunt, & alii fortuitas & promiscuas, ac tandem Imperatores eam sibi potestatem vindicarunt, ut illi ipsi jus sedendi singulis civibus concederent *rito tit. Cod. Tb. de usu sellarum, & iure sedendi* nempe in Theatro. Et in eam rem haberent designatores, olim Plauto designatores, qui sedes illas ordinarent & assignarent: Ita, & si liceat sacra miscere prophanis, olim laici non sedebant in Ecclesia, ut probavimus superiori capite, cumque sedilium usus in ea invaluit, forte non alia erant, quam quæ in ea ædificanda posita essent, ut probari potest ex descriptione illius Ecclesiæ, quam habet Eusebius lib. 10. cap. 4. quæque ipsi muro affigebantur, *Leo Allatus in lib. de templis recentiorum Græcorum pag. 120.* Et omnino verius est promiscue paruisse omnibus, perinde ac ipsam Ecclesiam, ita tamen ut ad Sacerdotum curam pertinere voluerit *author Constitut. Apostol. lib. 2. cap. 57.* laicos in iis sedere *μετὰ τῆς πάσης ἡσυχίας καὶ εὐταξίας cum omni quiete & ordine.* Sed cum numerus Fidelium cresceret in dies, eaque affixa sedilia iis non sufficerent, quidam habere cœperunt *ἑσπέρως ὀρθάδιως sedes plicatiles*, quæ a servis deferiebantur, quarum meminerunt *Synesius in regno, & Procopius in ἀνέκδοτοις*, quas ad voluptatem & delicias usque abiisse probavimus superiori cap. & omnino verisimilius est Fundatoribus Ecclesiarum, Senioribus, & honoratioribus laicis assignatas fuisse *ποεδρίας*, seu primarias illas sedes, de quibus laudato loco.

Sed sensim quod solo Sacerdotum pudore continebatur, ut
nem-

nempe proceribus illis prima sedilia concederent, hoc in assiduam usum, & in assiduam jurisdictionem versum est, saltem quantum ad Patronos & Seniores, ut suis quibusque locis docuimus. Olim soli Sacerdotes ea sedilia concedebant, nec quilibet laici ea sibi vindicare poterant tanquam sua, nisi ex concessione Episcopi, ut scribit Hostiensis *ad cap. 13. ex. de sepult.* Et ex eo Joān. Andreas *ibidem*: sed hodie utimur eo jure, ut de iis disponant Matricularii *les Marguilliers* nobis *les Procureurs de fabrique*: Sic olim disti Matricularii quod Ecclesiæ matriculam curarent, id est tabulam, in qua describebantur Ecclesiæ bona, Clerici, & pauperes (qui etiam aliquando dicuntur matricularii, ut in *Can. 11. Laodic. Synodi*, & apud *Hindmarum in Ep. 7. cap. 35.* non quod curarent matriculam, sed quod in ea scripti essent) eo sensu accipiuntur in veteribus formulis, in *Can. 13. secundi Aurelian. Concilii*, & in *Chron. Camerac. lib. 1. cap. 33. in fi.* Wandelbertus Diaconus vocat eos Ecclesiæ Custodes in *vita S. Goaris*. Olim Primicerius matriculam disponebat, *Can. perlellis dist. 25.* sed invaluit certos quosdam constitui matricularios, qui res ad fabricam & Ecclesiam pertinentes administrarent. Et forte olim erant Clerici, nam in quibusdam successisse videntur œconomis, qui ex Concilio Calched. non alii esse poterant, quam Ecclesiastici ordinis: Sed hodie sunt laici, sicut & olim in Gallia œconomi erant laici, ut palam est ex *Concilio Meldensi Can. 47.* Sed in suo ministerio habentur mixtæ conditionis & Ecclesiasticæ & laicæ, & quidem propter ejus ministerii, vel officii qualitatem, quod Clericis & laicis convenit: Nam & olim Clerici & laici simul præponebantur administrandis rebus Ecclesiasticis, ut constat ex *Orato Milen. lib. 1.* & ex *Collat. Cavaag. habita passim*.

Exceptis ergo Patronis & Senioribus, qui jure suo primas sedes habent: Matricularii aliis Paroecianis statas, & certas sedes assignare possunt, & ita non male appellari *designatores, aut diffinidores*. Hoc inde fluxisse videtur, quod cum laici extra Sacrarium, & Chorum sedeant in ea Ecclesiæ parte, cujus camera est veluti navium carina, seu carinæ speciem refert, quæque ideo dicitur hodie navis *la nef*, ut existimat *Salmasius in Solinum pag. 1216.* de ea quasi sua disponere coeperunt. Et hinc etiam quibusdam Scitis cautum est, Clericos teneri tantum de reparationibus Sanctuarii & Chori, quod utrumque ijs solis jure destinatum sit, & laicos teneri de reparationibus navis, in qua tantum sedere, & sacris adesse possunt. Cum ita navis

Ecclesiæ laicorum esse cepit, ejus curam matriculariis reliquerunt, ut eam sartam rectam habeant, & sedes singulis fidelibus assignent, quasi omnes parochiani Procuratores illos in iis rebus constituerint, Unde nullus in Ecclesia certam fixamve sedem suo jure sibi vindicare potest, nisi ex speciali concessione Fabriçiariorum, cumque semel sedem alicui concesserunt, non amplius ei, quandiu in Parochia domicilium habuerit, auferri potest. Sicut olim Sacerdotes sedilia ordinabant in Ecclesiis, ut diximus ex S. Clemente, ita & hodie Matriculariis, nec quicumque ordinem ab iis statutum immutare, aut intervertere potest, nec aliquem ab ea sede *suscitare*, seu *excitare* (sunt Latine voces in hac re proprie) quam ei assignaverint Matricularii, sed in ea semper orare potest, & forte illud Deuteronomii usurpare *cap. 12. Ad locum quem elegerit dominus de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, & habitet in eo.*

Si vero ille decesserit, quæstionis est an illius successores sedem illam sibi vindicare possint? Videndum est, an ei soli, aut etiam simpliciter concessa fuerit, an vero ex causa insignis cujusdam officii aut donationis. Primo casu, si nempe ei soli, expeditum est eam non transire ad illius hæredes, est enim beneficium, cui persona locum fecit *l. in omnibus 68. d. de reg. jur.* Idem est etiam si simpliciter Titio concessa fuerit, semper enim privilegium est personæ, qua deficiente illud etiam deficit *l. privilegia 196. d. de cod.* Cum jure communi nemo sedem sibi vindicare possit in Ecclesia, ut jam toties diximus, quæque non nisi ex speciali concessione competunt, successoribus ipso jure non debeantur, sed tantum ex repetito beneficio, ut videre est *apud Cassiodorum lib. 7. variar. cap. 13. & lib. 8. cap. 16.* Et sic eo casu Matricularii, post mortem ejus qui sedem habebat in sua Ecclesia, eam alteri cuilibet Parochiano concedere possunt, nisi defuncti hæredes aut aliquid, aut tantundem Ecclesiæ offerant, ac alii quilibet Parochiani, ut omnes docent *ex Longruir 4. Cod. de loc. præd. civil. lib. 11.* Durum est veteres migrare colonos, & novum hospitem sedibus succedere nostris, præcipue vero cum eas optimo illo jure petimus. Secundo casu si nempe concessa fuerit sedes ex causa liberalitatis, & donationis in Ecclesiam, æquum est ut ea transeat ad hæredes, ut de jure Patronatus diximus olim *ex Can. filiis 16. q. 7.* Et ut plurimum hodie juris illius exemplo stata & fixa illa sedes fundo annectitur aut adhæret, fundum sequitur & afficit: Unde sicut olim tessera frumentariæ, panes gradiles, annonæ civiles, ipsi

adi-

adibus additæ & assignatæ fuerunt, ideoque dicebantur *panes adium*, *panes adificiorum in l. 1. C. 5. Cod. Tb. de Anno. Civic.* Ita & hodie nobilium sedes in Ecclesia politæ nomen ab eorum fundis sortiuntur.

Denique videre debent Matricularii, ne ita promiscue omnibus Paroeciæ sedes assignent in Ecclesia: Sed ut sacri Canones non eodem jure habent nobiles ac ignobiles, nobilioris & vilioris conditionis homines, ita & in sedibus ordinandis & assignandis curare debent, ne plebeios & infimæ conditionis homines aut nobilioribus præferant, aut etiam permisceant. Cum aliquid honoris observeretur & occurrat in primis sedibus, placet valde illud Quintiliani in *declam.* 302. *Jus certe sedendi implet ingenuitas & census.* Quod etiam in Ecclesia obtinere probavimus olim ex Synesio in *Epist.* 67. ubi cum scribit in Ecclesia fuisse plebejas sedes, indicat omnino alias fuisse honoratiores aut primarias.

CAPUT XII.

Honor Panis Benedicti.

Qui de nostro Pane benedicto scripserunt, omnes ejus originem repetunt ab *Eulogiis*. Et hinc Honorius in *gemma prima cap. 67.* ait Panem illum appellari *Eulogiam*. Quid ea sit, fufus etiam docent, & ex sacris Canonibus, & ex Sanctis Patribus: Sed undenam fluxerit, ut eum ante alios vel accipere, vel offerre inter honores deputetur, nullus adhuc exposuit, quem sciam. Guill. Benedicti ad *cap. Raynurius. in verbo. duas habens filias. n. 21.* & in verbo. in eodem testamento. n. 157. scribit nominatum illud appellari *honorem*. Illud etiam asserit Chassaneus in *Car. Glor. mundi. par. 1. considerat. 18.* Sed qua ratione, non satis constat, eaque paucis inquirenda, & primo quidem de honore accipiendi Panis benedicti, quam rationem habeat.

Statim forte deprehendi potest ex elegantissimis illis verbis Philonis Judæi in *lib. de honoribus Sacerdotum in Princ. τῆς τῆ ἀνυστάς, τῆς, ἐπὶ τοῖς νοῦτοις τῶν κατ' ἐυχρισίας ἀπομιμνήσκων γινώσκαι θεῷ Summus honor est participes eorum fieri, quæ Deo sacrantur a gratis homi-*

hominibus, qualis est Panis benedictus. Præterea dici potest Panem benedictum quamdam esse veluti confectionem (verbum illud Tertulliani) Esse quamdam veluti tesseram, quam Christiani a suo Parocho accipiunt, in signum fraternæ communicationis in fide & caritate: Sicut autem in militia Rom. Consul id honoris habebat viris Principibus, ut iis primo tesseram daret, *Polybius lib. 6. historiar. & Onofander in Strategico cap. 35.* Ita & honori deputatur Christianam hanc tesseram primo loco accipere. Tertio sicut Romæ Panis gradilis de gradibus erogari solebat propriis gradibus *l. 3. Cod. Tb. de an. civil. & Pane grad.* Et ejus erogatio ab alio gradu in alium transferri non poterat. *l. 2. ibid.* puta militaris Panem accipere non poterat in gradibus popularium, aut contra: Si quidem iustum est, ut in perpetuum quisque suum derineat, & per succedaneas vices proprius ordo teneat, ut *Palatinus Palatini, miles vero militaris, popularem annonam popularis exposcat*; nec alterum alterius sibi expetens diversorum hominum valeat miscere rationem, ut est in *l. 7. ibid.* ita & noster ille Panis benedictus videtur gradilis, qui erogandus est in propriis gradibus. Sicut enim in ordine Rom. *cap. 1. circa fin.* Episcopi & Presbyteri accedunt ad Sedem Pontificis, ut ad altare communicent, & postea Pontifex descendit a sede, ut communicet eos qui sunt in Senatorio: Postea Episcopi communicant populum: Ita & cum Panis benedictus Vicarius sit sacrosanctæ Eucharistiæ, primo Clericis erogandus est, postea iis qui sunt in Senatorio, seu quod idem est viris proceribus, ac tandem populo, & æquum est etiam ut inter eos proceres, proprius ordo teneat, nec eorum ratio misceatur.

Est etiam honor in offerendo Pane benedicto. Sic enim habet ordo Rom. *descendit Pontifex ad Senatorium, & suscipit oblationes Principum per ordinem arcuum, & deinde reliquas oblationes post Pontificem suscipit Episcopus.* Hodie Senatores aliivē Nobiles Panem illum offerunt per ordinem arcuum, id est juxta ordinem & dignitatem locorum, in quibus sedent in Ecclesia & ideo forte Panem benedictum priores offerre volunt, quod ita præ cæteris videantur de Ecclesia bene meriti: Quodque vereantur illud S. Cypriani in *lib. de operib. & Eleemos.* *Locuples & dives es, & Dominicum te celebrare credis? qui carbonem non respicis, qui in Dominicum sine sacrificio venis, qui partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis.* Aut illud S. Augustini in *Serm. 215. de tempore.* *Erubescere debet homo idoneus, si de aliena oblatione communicaverit.* Quidquid sit, meminerint Pa-

nem benedictum esse Vicarium sacrosanctæ Eucharistiæ, ideoque a Sanctis Patribus appellari *ἀντιπῶν*, & ita cum humilitate accipiendum illum esse, non etiam superba illa fronte, quasi Pharisæorum instar *non sint sicut ceteri hominum*, aut quasi aliis omnibus paratior sit ad divinam Eucharistiam, in cuius locum, aut vicem successit Panis ille benedictus.

Denique observanda est et methodus, quam Nannetensis Concilii Patres *Can. 9.* præscribunt ad distributionem Panis benedicti: *Ut de oblationibus quæ offeruntur a populo & consecrationi super sunt, vel de Panibus, quos offerunt fideles ad Ecclesiam, vel certe de suis Presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido, ut post Missarum solennia, qui communicare non fuerunt rati (Hincmarus legit parari) Eulogias omni die Dominico, & in diebus Festis exinde accipiant.* Concilium illud pro Parochiis celeberrimum recte forsitan refert Symundus *ad an. 658.* ejusque meminit Flooardus *lib. 2. Rhemens. bistor. cap. 7.* insignem hunc Canonem descripsit Hincmarus Rhement. Archiep. in suis Capitulis *an. 852. editis cap. 7.*

CAPUT XIII.

Osculum pacis. Aqua benedicta.

Nihil forte antiquius in Ecclesia, quam sanctum pacis osculum in celebratione divinorum, ubi Pontifex assistentes Clericos deosculatur, & illi alios Clericos, ac tandem laici se invicem, vir virum, fœmina fœminam: Hodie tabula Christi, vel sanctorum imaginem continens offertur osculanda. Sed qua ratione quorundam honori cedat, quod omnibus Christianis debetur? Innocentius III. *lib. 6. mysterior. Missæ, cap. 6.* ait *diversa oscula dari in Missa, & addit dari osculum reverentiæ, de quo Christus ad Simonem, osculum mihi non dedisti, hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos.* Sed & apud ipsos etiam Ethnicos osculum fuit officii, & urbani cultus symbolum, ut pluribus probat Lipsius *lib. 2. Elector. cap. 6.* quibus addere juvat Curopalatem *in lib. de offic. Palat. Cpani & off. mag. Eccl.* ubi cum Patriarcha suffraganeum dedit Imperatori, ab eo etiam excipitur osculo pacis. Et
hinc

hinc cum Regibus & Principibus honor ille osculi deferretur in Ecclesia, sensim alii inagnates cum sibi vindicarunt. Sicque quod olim erat tantummodo signaculum charitatis & unionis aliquod cepit esse honoris & reverentiæ symbolum. Unde Panormitanus *ad cap. 13. ex. de sepult.* & ex eo Guill. Benediæti *ad cap. Raynusi. in verbo. duas habens filias. n. 21.* Inter honores qui præstari solent in Ecclesia, reponunt *Prælationem suscipiendi pacem in Ecclesia.* Et in Synodo Rheimensi, quam olim laudavimus occurrit. *Ecclesiasticus honor in osculo pacis.*

Fortē etiam est honor aquæ benedictæ, ut nempe Sacerdos aliquem aqua benedicta prius aspergat, quasi eum de Ecclesia bene meritum ita colat. Sic apud Tertullianum *lib. de Penit. cap. 6. Aqua asperginem alicui commodare,* est aliquem asperzione dignari & honorare, ut ibi Rigaltius. Ita etiam Gradenſis Patriarcha contendit se cum aqua benedicta recipiendum in Monasterio S. Georgii de Venetiis, *cap. 1. ex. de caus. & poss. prop.* quod jam supra laudavimus, quod utique non vindicasset nisi honorificum.

LIBER SECUNDUS

D E

JURIBUS HONORIFICIS

IN ECCLESIA.

CAPUT I

*Ex quibus rationibus aut principiis honores in Ecclesia deferantur,
Quædam Carolica ad hunc Tractatum.*

Xecuti sumus ea omnia, quæ symbola sunt, seu notæ & indicia honoris in Ecclesia. Nunc videndum, quo jure, qua ratione, quibus principiis deferatur, & quibus personis. Forte quidem honores illi solo pudore fidelium ab initio continebantur, sed postmodum conversi sunt in assiduam jurisdictionem. Semper etiam Ecclesia Reges, Principes, Potestates honorificavit; sed alii etiam magnates Regiæ Majestatis quodammodo æmuli eosdem fere honores sensim usurparunt. Sicut ergo Imperatores in civili politia honoris certum ordinem, certumve gradum definierunt *l. pen. & ult. Cod. Tb. de honor. codic. Nov. 46. Theodosii, & Valentiniani de honoratis, & quis in gradu præferatur. Et To. rit. ut dignitatum ordo servetur. In utroque Cod.* Et omnes illas constitutiones quidam volunt præcise appellari ordinationes in *l. 1. Cod. Tb. de præf. præf.* quod certum hunc ordinem præscribant. Ex quibus aliam adhuc excipit Symmachus *lib. 1. Epist. 21.* Ita & hoc libro secundo tentare juvat, quibus in Ecclesia debebantur illi honores, quo jure, qua ratione, quo cuique gradu, vel ordine, quod non ita est in facili, ac

Imber cum pluit, ut loquuntur. Statim vero sicut inter Clericos ex *Canone decimo octavo Nicæni Concilii* in honoribus servandi sunt ἰσοί μετροί, unusquisque manere debet intra suas mensuras, & servare καὶ τὸν καινὸν καὶ τὴν τάξιν Ὁ Canonem Ὁ ordinem: Ita & inter laicos, alioquin inordinate ambulant, quod a Christianis omnino fagiendum docet Apostolus *secunda ad Thessal. cap. 3.* & hinc generales illæ regulæ. Sacrilegii reus dicitur, qui indebitum sibi honorem usurpaverit, *l. 1. Cod. ut dig. or. ser.* Ridiculum est eum qui minores honores petere non potest, ad majores aspirare posse *l. 7. §. potest 22. d. de interd. & rel.* Qui majoribus tantum prohibitus est, minores petere non prohibetur. *ibidem*. In sæcularibus, & mundanis honoribus, non licet ei, qui minoris est dignitatis, ei præsidere aut præferri, qui majori dignitate honoratus est. *Balsamon ad Can. 7. sexta Synodi in Trulla*, & aliæ similes.

Verum S. Thomas *secunda secundæ quæst. 25. art. 1. in fin.* ait honorem diversificari secundum bona propria, propriamque virtutem singulorum. Et *quæst. 81. art. 4. ibid.* in rebus humanis diversum deberi honorem diversis personarum excellentiis. Et ut bona illa propria, propriæ illæ virtutes, diversæ illæ excellentiæ faciliori methodo deprehendi, & ad justitiæ normam revocari possint: Non aliis regulis utendum videtur, quam ex quibus in civili politica honores deferri docet Aristoteles in *politicis lib. 3. cap. 8.* Ubi sicut in aliis artibus earum tantummodo rerum & præstantiarum habetur ratio, quæ ad ipsius artis usum, & finem utiles sunt: Puta si duo de tibiis agant aut disceptent, & alter ex iis sit omnino canendi peritus, sed ignobilis & pauper, alter vero imperitus sed nobilis & dives: Perito addicendæ sunt tibiæ, non etiam imperito, quia ejus opes & stemmata nihil omnino conducunt ad ipsius artis opus & usum, nempe ad canendum. Ita in politicis, cum quæritur an his, aut illis deferendi, aut distribuendi sint honores, ea etiam regula utendum, ut iis digniores illi habeantur, qui ad Civitatis finem plus conferunt (puta ut cives bene, beateque vivant) quales sunt virtute præditi, nobiles & divites, sine quibus omnibus recte civitas consistere non potest. Eo quidem loci de Magistratibus deferendis agit Philosophus, eosque vocat τιμὰς, Latini honores: Sed forte nihil vetat ea etiam regula uti ad distributionem cultus & reverentiæ, tum quod Magistratui annexus sit, & proprie debeatur cultus, tum quod dignus ille sit Magistratu, qui honore dignus est, & vicissim: Et ita in-

inter utrumque (Magistratum & honorem) magna est, eaque analogia, ut iisdem de causis, aut rationibus deferatur.

Cum ergo Ecclesia Fideles habeat quasi suos cives, ut eos ad bene beateque vivendum, & ad salutem æternam regat: Plurimum ejus interest quædam habere Tempa, in quibus sui illi cives pie conveniant, ut in iis Deum orare, adorare, eique specialem cultum exhibere possint, & doceantur colendam esse virtutem, ait S. Augustinus *lib. 2. de Civit. Dei cap. 6.* Cumque sacri Canones Tempa ædificari & consecrari non patiantur, nisi certam dotem habeant, ut passim docet Gratianus *de consecrat. dist. 1.* qui ex Fidelibus templa illa ædificent, iisve congruam dotem assignant, plus omnino conferre videntur ad ipsius Ecclesiæ finem, vix enim sine iis ea consistere posset; ac proinde Fidelibus illis Ecclesiarum Fundatoribus deferendi & distribuendi sunt illi honores, de quibus agimus.

Præterea cum Ecclesia videat eam legem sibi dictam, ut *omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, & iis honorem reddat, quibus debetur honor ad Rom. cap. 13.* Hoc etiam ad locorum Seniores pertinere voluit, qui publica potestate seu jurisdictione præditi sunt. Sed & cum Ecclesia fideles in pace custodire velit, cum pax Christi summa sit Ecclesiæ felicitas summumve bonum *apud S. Augustinum passim*, sæpius ea clamat *suscipiant montes pacem populo, & per eos suscipiant colles iustitiam.* Alibi. *Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.* Alibi. *Montes in circuitu ejus.* In sacris paginis passim potentes sæculi appellantur *montes* ait S. Augustinus in *Psal. 45.* & minores, seu inferiores ex plebe dicuntur *colles idem in Psal. 71.* Unde qui ex Fidelibus publica potestate suæ Ecclesiasticæ paci consulunt, qui curant ut quilibet quod suum est consequatur, qui pro Imperio suo, Ecclesiæ laboranti, & oppressis miserabilibus personis opem ferre possunt, plus etiam conferre videntur ad Ecclesiæ finem, ac proinde, par est iis quoque honorem deferri: Nam & in Politicis inter varios Magistratus honor, cultus, præcedentia ex varia eorum potestate pendent *l. 1. Cod. Tb. de consul. & præsid.* Atque etiam inter Clericos sedendi honor a potestate adjudicatur *d. Can. 18. Nicæni Concilii.* Et sic honores in Ecclesia, ex eo duplici capite vel principio deferuntur, *ex insigni beneficentia, & pia liberalitate*, sine qua non consisteret ipsa Ecclesia, & ex potestate publica, per quam Ecclesia, & ejus liberi pacem & justitiam a Deo suscipiant, ac defendantur a sceleratis, & hominibus malæ rei: Quia videlicet

duæ illæ virtutes & qualitates plus conferre videntur ad Ecclesiæ finem, ut in loco sancto adoretur Deus, & Fideles in pace & iustitia ei servire possint. Alii alia reverentiæ, honoris, & præcedentiæ fundamenta quærunt, & ab Ethicis, & a Politicis, & a Nomicis, puta virtutem, dignitatem, ætatem, legem, consuetudinem, & alia hujusmodi. Sed cum de solis fere Potestatibus, aut Magistratibus agant, eo suas omnes regulas referunt: Nihil ad alios cives, qui cultum & honorem exhibent: Nihil fere ad ipsam Rempubl. quæ potestates illas desert. In hoc autem nostro Tractatu præcipue inspicienda est Ecclesiæ utilitas, ut quæ omnium Fidelium eadem est Mater, quæque Fideles omnes eodem jure habere solet, quosdam tamen ex iis ex quadam singulari ratione colat, quam ei potissimum expedire viderint omnes, qualis est *Charitas quæ ædificat, & potestas publica, quæ est a Deo ad tutelam bonorum, & malorum vindictam.*

Denique sicut in Politicis bona quædam *πρὸς ἄλλὰ ἐῖς τὴν συμβλῆναι* cum aliis comparari possunt, ut virtus, nobilitas, divitiæ, cumque in deferendis honoribus civilibus ea concurrunt, non unius ordinis, sed communis, & publicæ utilitatis ratio habenda est, ut docet *Aristoteles* laudato loco: Ita & cum agitur de honoribus in Ecclesia præstandis, & conflictus oritur inter duas illas virtutes, aut qualitates, quibus ad regulam utimur, qualitas illa prævalet, aut præfertur, quæ utilior est Christianæ Reip. qualis est *eximia illa munificencia, insignis ea liberalitas, quæ dederit Ecclesiam*, Christianæ si quidem Religioni expedit habere Templum in quod Fideles pie conveniant ad synaxim, adorationem, & salutem procurandam, quam potentes sæculi, qui sunt tantum ad externam disciplinam, & ut eorum auxilium implorari possit contra hostes Ecclesiæ. *S. Augustinus in Epist. 48. & 50.* Nec debent primas invidere Fundatoribus, qui Ecclesiam dederunt, in qua illi honorentur. Ideoque tum primum Fundatores aggredimur, quippe qui statim prodeant eximia illa virtute prædiri, quæ terrenas opes piissime profundit, ut paratam faciat domum Dei. Quod enim præmittimus caput illud de Principibus, hoc præscriptum ordinem non everit, tum quod *semper in omni gente prior est Rex*, ait *S. Augustinus in expositione mystica. Psalm. 134.* tum quod quæ de Principibus dicuntur, ea nihil ad eorum subditos.

Antequam tamen eo divertamus, quædam breviter subjiicienda sunt Catholica præcepta, quæ passim obtinent in hoc tractatu.

Pri-

Primum est eos quidem honores ex duplici virtute aut qualitate deferri, ut diximus, & tamen hodie ipsis adherere castris aut prædiis, Sane uno casu personas ipsas sequuntur & afficiunt, si nempe deferantur ex causa juris Patronatus, quod personale sit, qua de re in *Prolegom. ad tit. de jur. Pat. cap. 8.* Sed alias sicut servitutes prædiorum in ipsis etiam dominantibus prædiis consistunt, iis adherent *l. qui fundum. & d. quem. ser. am.* & debentur eorum dominis: Ita & rectissime Baldus ait in consiliis *prædia Seniorum annexam habere honoris & reverentia exhibitionem.* Et hinc dici possunt prædia qualiter se habentia (ut de servitutibus prædiorum *ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκκλησίας* dicitur in *l. quid aliud 86. d. de V. S.*) Id est prædia se habentia cum suis qualitatibus, juribus, & honoribus annexis: Præterea sicut servitutes prædiorum imposititiam habent causam, *l. 5. §. Belle. d. de op. no. nunt.* Sed ut impositæ sunt, prædiis ipsis adherent & debentur eorum dominis, ut jam diximus? Ita & nostri illi honores ex duplici quidem virtute prodierunt & instituti sunt, sed nihilominus hodie prædiis adherent, & eorum dominis debentur.

Secundum est cum dicitur ex duplici tantum capite vel principio nostros illos honores deferri, ob stare videtur, quod nobilitas, & feuda vel etiam in Ecclesia honorem importent. Sed respondendum est utrumque illud solum & per se nullum in ea honorem jure, canonice, & legitime sibi vindicare, sed tantum conniventibus oculis & per patientiam. Licet enim civilis ratio nobilitatem velit honorari, attamen Ecclesia constitutionem illam reliquit iis qui foris sunt, eaque in suis ædibus vix ullam habet solius nobilitatis rationem *cap. pen. ex. de præb. & dig.* nec ulla personarum acceptionem facit, nisi quatenus sunt *vel eximia in eam caritare illustres, vel publica potestate sublimēs.* Et hinc simplices, ut loquuntur, nobiles nullum in Ecclesia honorem vel actione, vel interdicto persequi possunt, sed tantum officio judicis, ut videbimus *hoc lib. 2. cap. ult.* Sic etiam licet feudum sit forte nomen honoris, nullibi tamen reperias Ecclesiam alio jure habere minuta feuda, quam alia prædia, quorum possessoribus vix aliquid honoris haberi solet, *l. item 25. §. 2. d. de rei vind.* cum honor non sit a bonis, ait Symmachus *lib. 10. Ep. 21.* & Ecclesia divites dimittat inanes. Ridendum plane Jovis Decretum, quo Deos Barbaros ingentis magnitudinis, & ex auro vel argento confectos, minusculis Græcorum diis & quidem æreis tantum aut marmoreis præferri voluit, quamvis Phidias vel Myronis

ronis essent opera. Nec dicendum est adhuc ex Magistratu in Ecclesia honorem deferri: Cum enim legem illam habeat, ut *subdita sit sublimioribus potestatibus*, hoc ad eos proprie tantum pertinet, qui post Principem majus Imperium habent in Provincia, & sacri Canones illud etiam produxerunt ad Seniores locorum, ut suo loco videbimus: Sicque nostri illi Magistratus Provinciales quosdam in Ecclesia honores non jure sibi vindicare possunt, sed tantum officio Judicis, quasi non proprie iis debeantur, sed ex æquo & bono, & κατὰ τὴν οὐκονομίαν, quod utique aliquid habeant *publicæ illius potestatis*, quam semper veneratur & colit Ecclesia.

Tertium est sicut in jure Civili servitutes prædiorum aut jure constitutæ dicuntur *In l. 1. §. 1. d. quib. mod. us. aug. In l. 9. §. 1. d. quem. us. cau. In l. 29. d. de usq. leg.* Et legitime *In l. 3. d. si us. per.* aut per tuitionem Prætoris, *In omnibus istis legibus.* Jure & legitime, cum iis modis acquirat & constitutæ sunt, quos jus Civile probat & agnoscit: Per tuitionem Prætoris, si modis jure Civili prorsus incognitis constitutæ sint, puta per fideicommissum, vel si Emphyteuticariis aut Provincialibus prædiis impositæ sint, nam ipso jure non consistant, sed Prætor eas tuetur *l. 3. Cod. de ser. & ag.* Prætor jurisdictione illud agit, ut servantur *d. l. si quis. 29.* Ita & in hoc tractatu nostri illi honores jure consistant, vindicari, vel interdicto servari possunt, & proprie debentur, si quidem alterum ex duobus illis capitibus aut principiis præcise occurrat, quæ supra exposuimus: Sed consistunt & servantur tantum officio Judicis, & per tuitionem Prætoris, cum ea plane desunt, & tamen aliquid iis simile occurrit, ut videre est in benefactoribus, in basilicis, aut inferioris justitiæ dominis, & aliis quibusdam.

Denique sicut in albo Decuriones eo ordine scribebantur, quo quisque eorum maximo honore in municipio functus erat *l. 1. d. de al. scrib.* Ita & in hoc eorum albo, quibus honores præstari solent in Ecclesia, eundem plane ordinem observare juvat, ut quo quisque eorum maximos honores habere mihi videatur, eos omnes sigillatim expendam, & ordine quemque suo. Quidam ex eo Decurionum albo, perinde ac ex publicis & authenticis chartis aut monumentis, aliquod honoris & præcedentiæ fundamentum desumunt, sed ex istius libelli albo & instituto ordine, nihil aliud quam quid de nostris illis honoris existimem, alii viderint quid æquius & melius.

CAPUT II.

Principibus omnes illi honores debentur.

PRincipes voco; quibus est *χρατος* *αρχατορ* *merum* aut *summum imperium*, in ea provincia, in qua constituta est Ecclesia: & ab iis incipere juvat, tum. quod celsiores sint omni Magistratu, ait uspiam Symmachus; tum quod ab iis fere prodeant, aut deriventur civiles quilibet honores. Atque etiam ita composita est vita hominum, ut magnates Regiam maiestatem ubique conentur æmulari, & alii quantulacunque dignitate, aut quali quali merito præditi eorum jura usurpare contendant. Nostris autem illis Principibus debetur honor, & quidem jure divino, nam scriptum est *Regem honorificate*, vel etiam in Ecclesia: Sic enim ait Regius Propheta, *ego autem constitutus sum Rex ab eo super montem sanctum ejus*, id est *super militantem Ecclesiam*, ait Petrus Blesensis in *Sermone* 33. Sed & sigillatim & per partes ostendere juvat omnes honores iis in Ecclesia deberi.

Et primo quidem cum Rex Christianissimus, omnium Regni sui Cathedralium Ecclesiarum sit Patronus, ait Baldus *ad proæm. Decretal. & ad cap. 3. ex. de judic.* Imo & sit plusquam Patronus ex sententia Molinæ, *nominatōis honorem* in iis habet, non tantum *jure corona*, ut loquuntur, & quasi Rex, sed & quasi earum Patronus: Nam & aliquando Patronus de sua jurisdictione jus illud habere potest, ut Prælatorum electioni adesse, aut etiam præesse possit, ut olim diximus *ad cap. nobis 25. ex. de jur. Pat.* Sed & cum Rex noster totius Ecclesiæ Gallicanæ Custos sit, Advocatus, & Defensor, in aliis etiam minoribus Ecclesiis quilibet honores ei debentur. Ita tamen, ut quod soli Patrono præcise competit, illæsum & integrum ei relinquat, imo & tueatur, puta *presentationem & listram*, ut mox videbimus. Semper enim ea est Christianis. Regis humanitas, ut quæ sunt privatorum, nunquam sibi vindicare velit.

Secundo in iis quoque minoribus Ecclesiis sepulturam eligere potest; vel etiam in honoratiore loco. Sic Ludovicus Grossus in quodam Monasterio supra Ligerim ante majus altare sepeliri voluit, *quamvis in Ecclesia S. Dionysii sepulturam quasi jure naturali haberet*,

ut

ut loquitur *Sugerius in ejus vita cap. 12.* Nec insolita est Regum nostrorum sepultura in minoribus istis Ecclesiis cum debito honore, cum debita reverentia, ut passim videre est. Nec dubitaverim iis statuas, Cenotaphia, monumenta in iis Ecclesiis poni, & Regia vela, aut insignia iis undequaque prætendi posse, & quidem absque offensa Patronorum, aliorumve Seniorum, qui etiam Regibus suis summos honores exhibere debent ubique. Scriptum est enim *Proverb. cap. 25. Ne gloriosus appareas coram Rege.* Sed & verius existimarem, in minori quadam Ecclesia sepulto Rege, Patronum in ea *lustram* nihilominus habere posse parietibus affixam & perennem: Nam & Augustus apud *Dionem lib. 53.* & Severus apud *Spartianum* resectorum a se templorum gloriâ sibi non vindicabant, sed iis qui ea ædificassent, eam attribuebant. Atque etiam qui cum in vivis ageret, & sederet pro folio, omnia Patronorum jura tuebatur & defendebat, nec etiam ea evertere, aut iis eripere velle præsumitur, cum aliquid ei humanitus contigit.

Tertio habet *honorem Processionis*, quomodocunque accipitur, ut libro Superiori probatum est *cap. 7.* quibus adde *Dandinum Alaserra in lib. de Ducib. & Comit. cap. 17.*

Quarto ubique habet jus *προεδριος* *jus primæ sedis*, in ipso etiam Choro. Sed & olim in Orientali Ecclesia invaluerat Imperatorem in ipso sanctuario sedere posse: Cumque Theodosius idem in Occidentali receptum esse putaret, S. Ambrosius eum monuit, locum illum solis destinatum esse Sacerdotibus, & Orientalium consuetudinem adscripsit assentationi, adulationi, & ignorantie ordinis *Sozomenus lib. 7. hist. Eccl. cap. 24.* ac licet huic monitioni benigne paruisset piissimus Imperator, Græci tamen ab ea adulatione se continere non potuerunt, ut palam est *ex Can. 69. sextæ Synodi in Trullo.* Cum tamen omnes Latini Canones generaliter, & indistincte prohibeant, ne quis laicus sancta sanctorum ingrediatur, ut olim docuimus. Unde ridiculus est omnino Theodorus Balsamon, cum *ad d. Can. 69.* ait in Latinorum Ecclesiis & laicos, & mulieres promiscue cum Sacerdotibus ingredi sanctuarium. Et tamen ut diximus illud nequidem patet Imperatori, sed tantum chorus, in quo habet *προεδριαν* cum Regio velo, seu aureo umbraculo, nobis *un des* quod Græci vocant *συναγωγικον, συναγωγον* *cælum*, & hinc forte fluxit apud nos superiorem cubilis partem appellari *un ciel.*

Quinto jampridem plures observant, semper Christianos *orasse pro*

pro suis Principibus, vel etiam hæreticis, ut de Constantio Arianus Socrates lib. 2. hist. Eccl. cap. 29. vel etiam Ethnicis Tertullianus in Apolog. cap. 30. Eorumque Christianorum nomina in sacras diptychorum ceras retulisse S. Augustinus in Enchiridio ad Laurentium cap. 103.

Sexto constat etiam Principem habere honorem *Tburis*. ut jam dicere antevertimus lib. 1. cap. 5. Et ita passim occurrit apud Códinum solemnibus festis Imperatorem ab eo ipso Patriarcha Cpano Thure perfundi. Cum enim oleo sacro, vel etiam sacro Chrismate ungatur, eundem *Tburis* honorem habeat æquum est; quem Clerici: Et S. Irenæus apud Stobæum in Serm. 149. ait Regem *ἀπαρχὴν ἔχει τοῦ ἁγίου* habere Sacèrdotalem ordinem.

Rex Antius Rex idem hominum, Phæbique Sacerdos.

Denique cum Principibus majores illi honores proculdubio debeantur in Ecclesia, minores alios puta panem benedictum, pacis osculum, aquam benedictam. iis tumprimum deberi palam est, argumento illius regulæ nostræ cui plus licet, huic & minus licet.

CAPUT III.

Patronis debentur omnes illi honores.

Sicut in jure Civili honor, obsequium, & reverentia Patrono seu manumissori debentur *To. ris. de obs. par. & par. deb.* & hinc Aelius Donatus, & alii veteres Grammatici scribunt Patroni appellationem esse, per quam ostenditur, quid illi cultus & obsequii debeat. Sicut conditoribus coloniarum reddendi sunt honores legitimi, *ἡ γὰρ τὰ νομισματικά*, inquit Thucydid. lib. 1. ita & Patrono, seu alicujus Ecclesiæ Fundatori exhibendus est plenus honor, utar verbis Papiniani, sicut & Innocentii III. seu ei omnes Ecclesiastici honores debentur, & est in sua illa Ecclesia *τιμιώτατος*, quippe qui eximia illa virtute præditus sit, quam præ cæteris colit & veneratur Ecclesia, nempe in eam insigni pietate & charitate, per quam ea consistit. Ideoque omni honore a Sacerdotibus honorandus est, ut de Clericis persecutionem passis. quart. Carthag. Concilii Patres in Can. 43. In omni honoris

specie prior & potior habetur, ut de Senioribus Gellius lib. 2. N. A. cap. 15. *ἐν πρώτοις γὰρ ἐντεῖναι* pio enim benefacito ait Propheta. καὶ χάριν λαμβάνει κατὰ ἔξουσιαν: *ἐνδεχόμενον αὐτῷ* & gratiam meretur, qui ei ministrare dignatur, ait S. Cyrillus apud Stobaeum in Serm. 13. Ea; in re Patronus & Ecclesia se invicem mutuo honore prosequuntur ex præcepto Apostoli; nam Patronus curat eam honorari, vel ei honores facit, ut legit Boerius in *Can. considerandum* 16. q. 7. (de eo vide quæ diximus ad cap. 1. *en. de iur. Pat.*) Primo enim dat ei Sacerdotem, qui in ea quotidie sacra faciat, quod ad Dei honorem plurimum pertinere docent Arnobius lib. 7. *adversus gentes*, & Theodoretus in *Sermone* 7. Ei etiam honorem facit, cum in ea divinum officium a Clericis celebrari curat, & sacra peragi. Cum enim officium suum in Ecclesia implent, *sacris locis condigna reverentia tribuitur*, ut est in *Can. 33. quartæ Aurelian. Concilii*. Et hinc forte ipsis etiam Ethnicis honor aliquando sacrificium significat, Plauto in *Prologo Aululariæ*, & Virgilio tertio *Æneid.* Ac tandem ea honorari facit, cum prædia ei assignat & restitui curat, nam honor significat etiam prædia, in legibus Longobard. lib. 2. tit. 54. cap. 2. & alibi passim, & Ecclesiæ deferuntur a Clericis, sique carent sacris & divino officio, nisi habeant prædia Nov. 67. in princ. Et hinc Gaufridus Vindoc. lib. 5. Ep. 19. dixit *exhonorare Monasterium*, pro ei adimere prædia. Prius ergo Patronus honorat Ecclesiam, & vicissim Ecclesia honorat Patronum. Primo enim cum in ordine Rom. agitur de alicujus Ecclesiæ dedicatione, sic Pontifex Patronum alloquitur, *Et ut intelligas qualem tibi honorem exhibet Ecclesia*. Quibus verbis & eum honorat, & ab aliis Fidelibus colendum & honorandum palam contestatur. Secundo cum in Capitularibus Regum nostrorum dicitur, *ut Episcopi provideant, quem honorem Presbyteri suis Senioribus tribuant*: Quidam interpp. hoc omnino pertinere volunt ad Fundatores Ecclesiarum, quod tamen excutietur seq. cap. 4. Trithemius Abbas in *Chron. Hirsaug.* agens de quodam Patrone laico ait *cum in Ecclesia sua inter laicos habere majoritatem*, id est superioritatem & præcedentiam, ut loquuntur, & ut majoritas accipitur in tit. *Decretal. de ma. & ob.* Ex iis glossa verus illud Carmen exscribit *Patrono debetur honos, onus, utilitasque, Præsentet, præsit, defendat, alatur Egenus.*

Et hinc olim ex veteribus Galliæ consuetudinibus, atque etiam ex Regiis constitutionibus, & in nostra Britannia, & Compendio edi-

editis solus Patronus honores habere poterat in sua Ecclesia: Ac forte verius est omnes Alios magnates aut proceres Fundatorum exemplo eoderm honores sibi senlim in Ecclesia vindicasse. Quidquid sit, in nostris illis honoribus primas tenent Fundatores, cum in officiis charitatis primo loco iis teneamur obnoxii, a quibus beneficium recepimus *cap. 7. ex. de testam.* ut a suis Patronis Ecclesia.

Primo igitur solus Patronus presentationis honorem habet: Sacri Canones, & aliæ quælibet constitutiones summum jus illud ei soli concesserunt, ex quo sensim alii fluxisse videntur honores: De eo plus egimus *ad tit. de iur. Pat.* Habet etiam honorem illum, ut si post Foundationem redactus sit ad lineas, seu si sit egenus, alatur ex bonis Ecclesiæ suæ, qua de re *ad cap. 25. ex. de iur. Pat. & in hoc tractatu lib. 1. cap. 4.*

Secundo Patroni habent honorem *listra*. Probavimus olim eos habuisse honorem inscriptionis, imaginis, titulorum, & in eorum omnium locum successisse honorem *listra*, quod quid sit, docuimus *lib. 1. cap. 8.* sed & quædam Galliæ consuetudines volunt Patronos *listram* ponere posse & intra, & extra, & circa totam Ecclesiam, quamvis non sint Seniores loci, in quo posita est Ecclesia, ut *Turon. consuetudo art. 60. & Loudun. tit. 5. art. 2.* Ejus rei ratio ea forte potest afferri, quia sacri Canones Patronum simpliciter vocant dominum, aut dominum possessionis: Sed dominus titulos suos ædibus suis affigere vel imponere potest, & tituli illi, quis dominus eos teneatur, indicat, ait elegantissime ad rem nostram Siculus Flaccus in *lib. de limitibus agror. Dominum proloquuntur*, Petrus Chrysologus in *Serm. 154. in Princ.* Constat etiam eos titulos, eas imagines & inscriptiones in ipsis ædibus positas fuisse passim, S. Augustinus in *Serm. 62. in Evang. secundum Joan.* Plane in ipsis deprædationibus suis tituli illius posuerunt. Et alibi in *possessionibus suis*. S. Paulinus & Fortunatus docent varias Fundatorum inscriptiones positas fuisse in Basilica, in ejus altari, in ejus baptisterio, in ejus parietibus *apud Sidonium Apoll. lib. 4. Ep. 18.* Ad vicinanti altari Basilicæ latera, ut ipse loquitur *lib. 2. Ep. 10.* Sic etiam tituli illi pro foribus apponantur: S. Augustinus *ibid.* Quid facit Christus, quando tales convertuntur, qui foris ab Ecclesia titulum ejus baptismatis acceperunt. Cæsarius Arelat, in *Hom. 5. quam Symundus edidit pro resurrectione prædestinatorum.* Non statim in ipso homine, quem redemptio in ejus originem revocavit, titulos suos affixit: Hæc est illa Crux, quam in postibus Regiis, id est in

signata fronte gestamus. Ac tandem probavimus *lib. 1. cap. 8.* veteres in atrio suarum aedium suas exposuisse imagines, sua prætendisse vela. Ex quibus omnibus patet Fundatorem intra & extra suam Ecclesiam *listras*, quæ loco sunt titulorum, imaginum, & inscriptionum, habere posse, quod est veluti symbolum, & memoria præteriti domini, ut olim diximus. Et hinc *listra* per totam Ecclesiam depicta certissime indicat, quis sit ejus Fundator, quippe quæ ei soli competat intra & extra Ecclesiam. Chron. Citizense *ad an. 1027.* ubi agit de Ecclesia Nuebergensi, *plures equidem habuit Fundatores, & hos quidem Comites, ut est in præsens cernere in Ecclesia eadem in imaginibus calatis Comitum, qui Fundatores fuisse inscriptione Clypeorum demonstrantur.* Sicque in Ecclesia Patronus est honoratissima imaginis, ut de Appio Claudio Livius.

Tertio habent honorem sepulturae, & quidem in Choro suarum Ecclesiarum. Sicut enim conditoribus urbium in nobilissimo earum loco, puta in medio, sepulcra edificabantur olim, ut notat Scholiastes Pindari iis verbis *οἱ γὰρ οἰκιστὰς ἐν μέσῳ τοῖς πόλεσιν ἔχουσι τῶν βασιλέων* nam conditores sepulcra habent in mediis urbibus. Eoque pertinet etiam illud Virgilii *Ecloga 9. in fin.*

Hinc adeo media est nobis via, namque sepulcrum

Incipit apparere Bianoris.

qui nempe Fundator erat Mantuæ, ut ibi notat Servius. Ita & invaluit Fundatorem Ecclesie sepulturam habere posse in ejus honoratiore loco, ut ei tam vivo quam defuncto reverentia exhibeatur, ut de manumisso dicitur *in l. 4. §. adversus d. de dona. & nec. except.* Jam diximus *lib. 1. cap. 9.* Fideles olim sepeliri non potuisse in Ecclesia, & statim illud quibusdam concessum fuisse, præ cæteris vero ipsis Patronis: Et hinc Ordericus Vitalis Epitaphium illud cujusdam Patroni in medio Ecclesie positum exscribit *lib. 11. ad an. 1102.*

Templi Fundator præsentis, & edificator

hoc velut in proprio conditus est tumulo.

Hinc Rigordus in gestis Philippi Augusti ait *Patronos sapius in Ecclesiis illis sepeliri, quas fundaverint.* Cumque ultimum Turon. Concilium prohibet, ne quis jure suo sepulturam in Ecclesia eligere possit, nominatim excipit illius Fundatores. Sed & illud tandem iis concessum est, ut in ipsa Choro sepulturam habere possit. Synodus Andegav. *an. 1273. apud Boebellum lib. 3. Decretorum Eccl. Gall. tit. 18. ca. p. 32. Prohibemus omnibus & singulis Rectoribus & Capellanis,*

ne de cetero in Choro vel in Cancellis corpus laici immulare praesumant, nisi Patronus illius Ecclesiae, vel fundator vel fundatoris haeres existat, Constitutiones Synodales Gilberti Cicerstrensis Episcopi an. 1292. apud Spelmannum To. 2. Concil. Angl. In Ecclesiis vel earum Cancellis non fiant sepulturae indistincte, ad cuiuslibet voluntariam electionem, corporum defunctorum, villarum dominis & Patronis Ecclesiarum, & illorum iudicibus, Rectoribus etiam & Vicariis exceptis, per quas vel per quos accreveris honor illis Ecclesiis notabiliter & perpetuo duraturus. Et hoc tandem verum est in assiduam jurisdictionem & juris necessitatem, ut nempe Patroni vel etiam in Choro jus sepulcri habeant. Sicut enim iure Civili dominus quamlibet fundi sui partem, aut quem voluerit locum facere potest religiosum, & quidem solus: Ita & Patronis, quasi etiam dominis conceditur, ut in qualibet Ecclesia suae parte sepulturam eligere possint.

Quarto Patroni habent in suis Ecclesiis honorem sedis & primi confessus, ut nempe fixam & statam sedem in Choro habeant. Nam si liceat miscere sacra prophanis: Sicut olim editores ludorum aut certaminum publicorum iis praerant. *l. septima. 10. d. de pollic.* In iis habebant tribunal, & in primo subselliorum ordine sedebant, in quo ipse Imperator, ut pluribus docet *Bulengerus in lib. de Cir. Rom. cap. 35.* quasi essent *χρῆσι τῆς ἐπίρας* domini spectaculi. Vel etiam sicut olim conditores civitatum aut coloniarum in iis habebant *ἐπί τῇ τοῦ πόλεως ἐπίρας* legitimos honores, ut jam diximus ex Thueydide, id est *τὰς τῆς πόλεως ἐπίρας*, honores sedis, ait eo loci vetus illius scholiastes: Ita & non immerito placuit Patronis dari honoratiorem locum in Ecclesia illa, quam fundarunt, cum sint velut earum domini. Nec tantum inter laicos habent honorem primi confessus, sed etiam in ipso Choro fixam & ornatam sedem. Sicut olim defensoribus Ecclesiarum honores dabantur inter Clericos, ut loquitur Papias in glossis, etiam si essent laici: Ita & Patronis nostris concessum est, ut in Choro cum Clericis sedem habeant fixam, Synodus Wigorniensis an. 1240. *Can. 3.* Ne laici stent in Cancellis, dum celebrantur divina, salva tamen reverentia Patronorum & sublimium personarum. Constitutiones Walteri Dunelmensis Episcopi an. 1255. Provideant autem Rectores, Vicarii, & Sacerdotes, ne passim laici sedcant aut stent in Cancellis, dum divina officia celebrantur, nisi forsan Patroni, aut alia venerabilis persona ad hoc ob reverentiam amittatur, id est excipiat. Synodus Exoniensis an. 1287. *Can. 12.*

Item

Item audivimus quod propter sedilia in Ecclesia rinantur multoties Patrochiani, duoque vel pluribus unum sedile vindicansibus, propter quod grave scandalum in Ecclesia generatur, & divinum sæpius impeditur officium. Statuimus quod nullus de cætero quasi proprium sedile in Ecclesia valeat vindicare, nobilibus personis & Ecclesiarum Patronis duntaxat exceptis. Tres illi loci extant *To. 2. Conc. Angl.* Sed forte vel Clericorum sordidæ adulationi vel Patronorum insolentiæ tribuendum est, quod etiam in Choro possint habere fixa sedilia; quæ S. Ambrosius Theodosio Imp. denegavit, & postea sacri Canones soli concesserunt Imperatori, non etiam aliis quibuslibet laicis. Eo iure utimur, ut qui Clericis Ecclesiam dederunt & Canonica stipendia, honorabiliorem locum in ea teneant, ait Chassanæus in *Catalogo gloriæ mundi parte 4. considerat. 80.* Et cum iis in Choro fixam sedem habere possint, quasi propriæ sint ex iis, quos Apostolus *ad Coloss. cap. 1. vers. 12.* ait *eis τὴν μερίδα τοῦ κληροῦ τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί dignos factos esse in partem fortis sanctorum in lumine.* Apostolo Fideles omnes sunt Clerici, sunt omnes Fratres: Sed alii sunt Clerici *διακονίας ministerii*, quod hodie simpliciter dicimus Clericos, & illi proculdubio primas tenent in Ecclesia: Alii vero sunt etiam Clerici, qui gratia Dei vocati sunt *in partem fortis sanctorum*, quales illi esse possunt, qui propriis opibus ædificant domum Dei, ut in ea Deo vero ministrent Clerici *διακονίας*, & ita non inconvenientis est, ut simul omnes in Ecclesia sedeant.

Quinto Patroni habent Processionis honorem pro ipsa foundatione, id est in vim ipsius foundationis, ut est in *cap. nobis 25. en. de iur. Pat.* Sed hoc duplicem habet visionem: Prima est ut Fundator a Clericis Ecclesiæ suæ processionaliter recipiatur, seu ei ad Ecclesiam suam accedenti occurrant Clerici *levata Cruce*, ut loquuntur. Sed forte huic honori addenda est ea Hostiensis limitatio, si talis sit & tantus ille Patronus, puta Rex vel Princeps magnæ potentie, ut est in *Pontificali Rom.* Et huic limitationi rectissime adhuc addit Jo: Andreas. hoc posse servari usque ad ambitum Ecclesiæ, & quando raro venit ad illam. Julianus Imp. volebat, ut Sacerdotes præsidibus ad Templum Deorum accedentibus obviam irent, sed tantum intra vestibulum, ut videre est in ejus Epistola jam toties laudata. Et ita Theobaldus Comes Blefensis in Monasterio S. Petri (cujus erat Patronus) cum Processione recipi voluit, *apud Fulbertum Carnot. in Ep. 21.* Et hoc erat genus quoddam subjectionis, ut olim di-

diximus ex M. Paris. Secunda est, ut Patronus in publica & solempni Processione suæ Ecclesiæ honoratiorem locum habeat inter laicos. In ordine Rom. *cap. de dedicat. & consecrat. Ecclesiæ* sic habet, *a sanctis Patribus statutum est in die dedicationis Anniversario solempni fundatores & eorum haredes in Processionibus primos esse debere: Chastanæus ibid. Primum locum in ea Processione tenere.*

Sexto Patroni habent honorem precum, ut nempe Clerici suarum Ecclesiarum orationes & sacrificia pro iis offerant & offerri curent, eorumque nomina disertis verbis edicant in publicis atque etiam in secretis orationibus. Hoc omnino probat *Can. 19. Emenitensis Concilii*, quem supra exscripsimus in *cap. de bon. prec.* Addenda est etiam ea precatio Severi Patriarchæ Alexandrini in ordine oblationis, qui extat in *Biblior. Patrum To. 6. pag. 34. ult. editionis. Memento etiam domine eorum, qui communicarunt in adificium huius Templi, & erectionem huius mansionis.* Possunt quidem Patroni in ipsa Fundatione præscribere, quot Missas sibi fieri velint, ut loquitur *Gregorius M. lib. 10. reg. Ep. 12.* sed ipso etiam jure Clerici pro iis orare, & plebi suæ orationes imperare tenentur saltem diebus dominicis, ut in *d. Can. 19.* quod etiam hodie observatur in Paroecialibus Ecclesiis. Et hoc veluti ἀντιδωρον Patronis præstant Clerici, ut a quibus habent temporalia, iis spiritualia subministrent. Sed notatu dignissimus est Canon quartus secundi Ravennatensis Concilii, *ut ab omnibus Episcopis fiat solempne Anniversarium pro defunctis Patronis Ecclesiarum suæ Provinciæ.*

Septimo habent honorem Panis benedicti, ut nempe ante alios omnes laicos eum accipiant & offerant. Primo igitur ut accipiant, quia cum habeant primam sedem, & in Choro sedeant cum Clericis, rerum agendarum ordo postulat, ut priores accipiant eulogiant. Ea successit in sacrosanctæ Eucharistiæ vicem, quæ per gradus distribuenda est, ut probavimus in *cap. de bon. Pan. bened.* Patronus inter laicos est in primo gradu: Ergo etiam primus panem illum accipere debet. Cumque Clerici secum in Choro eum sedere passi fuerint, idem dicere possunt in distributione Panis benedicti, quod S. Paulinus Therasia ad Romanianum & Licetianum, ad quos quinque Panes benedictos mittebant, *non enim posuimus a benedictione secernere, quem cupimus eadem nobis gratia penitus annectere, in Epist. 46. S. Paulini, quæ refertur inter Augustinianas 36.* Secundo eadem offerendi Panis benedicti videretur esse ratio, ut in ea oblatione primus etiam habeatur

tur

tur Patranus, quasi optime omnium de Ecclesia meritis sit.

Octavo Patronus omnes alios honores habet in sua Ecclesia, puta *suffragium, aquam benedictam, osculum pacis*: Cum enim aliis omnibus laicis in ea prior sit & potior, & majores alios honores habeat, minoribus etiam gaudere debet, qui omnes non propter spem futuri beneficii, sed propter magna merita ei dantur & deferuntur, quem proprie honorem esse putat *M. Tullius lib. 10. Epist. ad fam. Ep. 10.* Nec alii quilibet procures debent eos honores invidere Patrono, qui locum iis dedit, in quo etiam honorentur. Sic enim nobiliores Judæi Centurionem ideo præcipue commendabant, quod Synagogam iis ædificasset.

Omnes autem illi honores omnibus Patronis debentur & laicis & Ecclesiasticis *cap. 3. ex. de Eccl. ad.* quia omnes eodem ferè jure censentur, quantum ad ipsum jus Patronatus, quod unum est fundamentum, una ratio eorum honorum. Sed forte Patronus Ecclesiasticus illud adhuc sibi vindicare potest, ut in majoribus solemnitatibus loco Pontificis sacra celebrare possit in sua Ecclesia. Sicut enim coloni apud Græcos in publicis solemnitatibus alterum ex coloniæ suæ conditoribus præficere solebant suis sacris, ut docet *Thucydides lib. 1. Belli Pelop. duobus in locis*: Ita & forte dici potest Patronum Ecclesiasticum in majoribus festis solemnia sacra celebrare posse in sua Ecclesia, ita tamen ut si ea sit Parochialis, quæ proprie sunt juris Parochialis, ea exercere non possit. Eoque perinet elegans *Epist. 31. Innocentii III. lib. 1. reg.* Solemnis hujus celebrationis multa & quidem satis vetusta exempla extat in libello qui inscribitur *le droit eccl. & jugé entre les Cures primitifs & leurs Vicaires. Circa fin.*

Rectissime etiam observant, Patronum Ecclesiasticum in sua Ecclesia Patronata habere non posse sua insignia, vel ut hodie loquimur *sua arma*, sed tantum insignia suæ illius Ecclesiæ, cui præest, & cujus occasione jus Patronatus habet, ita ut in *listra* patronali ea tantum insignia depingat, non etiam arma gentilizia. Hæc omnino sunt secularium insignia, & quidem extrinsecus petita & posita, non etiam Clericorum, quippe qui non alia sibi vindicare debeant, quam ex sanctitate mentis, ait *5. Chrysostomus in Mat. Hom. 4.* Quæ sunt laicorum, ea proprie & ab origine sua sunt plane militaria, ac proinde non satis conveniunt Clericis: Olim tamen Prælati in suis Ecclesiis suas imagines sive insignia affigebant, ut probari potest

test ex iis Theodori Lectoris in *Collectaneis histor. Eccles. lib. 2. Ecclesiam vero Timotheus ingressus non est, nec ad liturgiam accessit, nisi prius detractis Macedonii (Patriarchæ Cpani) imaginibus & insignibus. Sed Episcopus est dominus suæ Ecclesiæ apud Ignarium in Ep. 2. ad Trallianos: Et Patronus Ecclesiasticus dici non potest dominus Ecclesiæ Patronatæ, quippe qui jus Patronatus ex se & suo Marte non habeat, sed tantum quod sit persona Fundatricis Ecclesiæ, ut eam & ejus jura tueatur & teneat: Ideoque par est, & omnino rationi consentaneum, ut ejus Ecclesiæ insignia (nam & ordines & Ecclesiæ suæ etiam habere coeperunt insignia, de quibus *Pancirolius lib. 1. Variar. Lession. cap. 21.*) assignat, & ita palam contestetur ad eam pertinere jus Patronatus, cum ejus opibus fundata sit alia Ecclesia, cui honor, honor, inquit Apostolus.*

Denique omnes illi honores Fundatori debentur, etiam si nec præsentationem habeat, nec sit Senior, aut dominus Parochiæ, nec sit miles, aut nobilis. Primo sicut in jure Civili quamvis Patronus, liberto suo remisit, aut quòquomodo amisit jus Patronatus, puta successionem & operas, attamen remissa non intelligitur reverentia l. 3. *ver. reverentia. Cod. de bon. lib. & No. 78. cap. 2.* quod in ea re minus fideliter vertit Julianus Antecessor in *cap. 259.* Ita & quamvis Fundator non habeat Clerici præsentationem, vel quod eam in Fundationis tabulis remisit, vel quod eam cuidam religioso loco donaverit, attamen ei debentur omnes alii honores, ut diserte scribit *Articulus 142. consuet. Norman.* quia semper honesta debet esse illius persona, quem constat fundasse ipsam Ecclesiam. Hoc etiam probat Clemens III. in *cap. nobis 25. ex. de iur. Pat.* Ubi quamvis Fundator nec præsentationem habeat, nec Prælati electioni adesse possit, attamen concedit ei honorem Processionis & alimentorum. Sed & quamvis Fundator loco religioso suam præsentationem donaverit, attamen verius existimarem ei soli omnes alios honores deberi, non etiam personæ illius Collegii vel Monasterii: Quia semper verum est eum esse fundatorem, & semper retinere nomen, qualitatem, & dignitatem Fundatoris, quam solam inspicunt sacri Canones, ut ex ea causa pietatis & munificentiæ honorem deferant & exhibeant. Unde rectissime Baldus ait in *consiliis* honorem disferre a jure Patronatus, quod ibi pro præsentatione accipit, ut ita in Fundatore non valeat illud argumentum, non habet præsentationem, ergo nec alia jura Honorifica.

Præterea simplex Patronus, ut loquuntur, id est qui nec sit Senior, nec etiam miles, seu nobilis, omnes honores habet præ cæteris omnibus laicis, ut scribit Rochus de Curte *in verbo. honorificum. in Princ.* Cum enim sacri Canones Ecclesiæ curam & Clerici præsentationem Patrono concedunt, & jus illud ut ad inopiam redactus alatur ex bonis Ecclesiæ, simpliciter eum vocant Fundatorem, constructorem, *Can. 30. 31. 32. 33. 34. 16. q. 7.* præterea sicut S. Clemens aut quilibet alius author *constitutionum Apostolicarum lib. 2. cap. 34.* ait Episcopum esse honorandum ut dominum: Ita & semper honorandus est Fundator, quasi Ecclesiæ dominus *d. Can. 33.* Cuique Senior eam in suo Senioratu ædificari passus est, Fundatori jura sua reliquisse præsumitur, ut ejus beneficio Augustum locum habeat, in quo ipse etiam honoretur. Ac tandem cum Clemens III. *in d. cap. 25.* dat ei Processionis honorem, de eo Fundatore agit nominatim, qui nullam habeat jurisdictionem. Et ita simplex Patronus cuilibet Seniori præfertur in juribus Honorificis, nam Ecclesia est in dominio Patroni *d. Can. 33.* & ut loquuntur veteres, *Patronus ei dedit esse*, sed est tantum *de jure Senioris secundum sacularem consuetudinem*, ut est in veteri charta *an. 1076.* quam ex tabulario Santonenſi exſcribit Jo. Belyus *inter probationes historiæ Comjtrum Pictavensium pag. 380.*

CAPUT IV.

De Senioribus locorum, qui omnimodam jurisdictionem habent, & in ea positam Ecclesiam. Quinam iis honores in ea debeantur.

Patrono proximos honores occupat Senior, & ad eum referri potest illud Claudiani

— prima sede relictæ

Patronis, de jure licet certare secundo.

De jure, id est de honore. Nam post eximiam & insignem beneficentiam statim sequitur potestas publica, ut qui ea prædiri fuerint, honores in Ecclesia sibi vindicent post Fundatorem, quales sunt Seniores locorum, de quibus in hoc cap. Senior non est semper nomen ætatis, sed passim apud auctores sequioris ævi est nomen conditionis, unde verbum nostrum *Seigneur*. Et forte verbum illud

illud in ea significatione jam occurrit sub Honorio Imp. in *sententia Marcellini contra Donatistas*. Unde universos viros, dominos etiam suorum, Senioresque omnium locorum hujus edicti auctoritate commemo. Sicut & in *Collat. Carthag. hab.* & in *Nov. Leonis & Majoriani ad Basilium PP.* Forte etiam dicuntur domini possessionum passim in *Cod. Th.* & in *l. ult. Cod. de his qui Lar.* ubi possessio significat vicum & Parochiam, ut apud Gregorium M. *lib. 11. reg. Ep. 32.* Juliana possessio, est Juliana Parochia: Cum tamen aliquando possessionis dominus Patronum significet, utpote olim ejus loci dominum, ex quo Fundator suam dotavit Ecclesiam, ut in *Can. 4. 18. q. 2.* Sane aliquando in Capitularibus Regum nostrorum Reges ipsi passim dicuntur Seniores, veluti *αρχαίοι*, sicut hodie *le Seigneur Roy*. Sed tamen sapius Seniores non alii sunt, quam Nobiles & Illustres viri, Potentes, Domini locorum, Principes populorum in ordine Rom. Illi habebant Senioratum, in iisdem Capitular. passim, quem *dominatum* vocat Ordericus Vitalis *lib. 3. hist. Eccl.* habebant suos Missos, qui in sua ditione jus dicerent inter ejus homines.

Seniores illi vel etiam sub secunda stirpe Regum nostrorum in suo Senioratu habebant omnimodam jurisdictionem, aut justitiam, nobis hodie *altam, mediam, & infimam*. Et obiter: Omnes fere interpp. volunt eam justitiæ divisionem ab Oldrado introductam, & a Durando recaptam invaluisse apud Gallos, cum tamen ducentis annis ante Oldradum ea tanquam vulgaris mihi occurrat in *veteri charta an. 1146. scripta*, in qua Gaucherus de Castellione sic loquitur, *Item do eis omnem censum meum, & homines quos habeo apud Castellionem, & Macellum cum omni jure Macellarii, & omni justitia, alta, media, & bassa, per totam terram & dominium eorum. Apud Quercetanum inter probationes hist. Castellionensis ad lib. 2. cap. 12. in Princ.* Ejus etiam altæ & bassæ justitiæ mentio extat in alia veteri chara (centum annis ante Oldradum) apud Baquetium au *traite des droits de justice. chap. 3. num. 8.* Undenam fluxerit ea divisio, tentabimus quondam, si Deus dederit, in tractatu de Missis Dominicis, eorum potestate, & officio.

Eos inquam locorum Seniores iis temporibus habuisse suos Missos, & omnimodam jurisdictionem sic probari potest. In quolibet Comitatu erat Comes; erant etiam plures forte Seniores, quibus homines seu vassalli quidam in suo quoque Senioratu subjacebant. Carolus Calvus in *edicto Pistenfi cap. 31.* ait *Unusquisque*

Comes de suo Comitatu, & nomina eorum, & qui sunt eorum describi faciat. Nec multo post. Unusquisque ad suum Senioratum redeat. Hoc frequentius etiam occurrit in *Legibus Wisigott. & Longob.* Seniores illi habebant suos Missos, dixeris Legatos, qui pro iis juri dicundo præerant. Clotarius II. in edicto suo ad Concilium Parisi. 3. laudat Missos potentum (id est Seniorum, qui se vocant adhuc hodie *haults & puissans*) eosque judices & discussores vocat, qui de raptu cognoscant. Flodoardus lib. 3. *Rhem. hist. cap. 26.* sic habet *Anselmo illustri viro, pro quodam Presbytero, quem apud se accusaverat, sed ad denominatum placitum non venerat: Significans purificasse hunc Presbyterum Canonice se ipsum a crimine coram Missis ipsius Anselmi.* Ex duobus istis locis palam est Missos illos Seniorum habuisse merum Imperium, seu jus gladii ad animadvertendum facinorosos homines, hodie forsitan *haults Justice*, quod nomine Seniorum exercebant. Olim quidem illi ipsi Seniores juri dicundo præerant, ut videre est in *vita S. Geraldii lib. 1. cap. 19. & in vita Caroli Comitis Flandriæ cap. 12. circa fin.* Sed Missos, aut Legatos, aut Baillivos habere cœperunt, qui eorum nomine jura dicerent. Tales sunt hodie Castellani, nobis *les Chastelains*, qui altam justitiam habent: De quibus elegans est locus apud Innocentium III. lib. 2. reg. Ep. 128. ubi dominus Castellaniæ de Merville in diocesi Aurelian. de homicidio publicam ultionem exercere potest, sique habet altam justitiam. Sic etiam Abbas S. Donati Mediolan. diocesis in quodam loco omnem jurisdictionem sibi vindicat, quod esset Senior aut dominus Castellaniæ istius loci cap. 6. ex. de fide instrum. de quo fusius agemus capite ult. ipsius tractatus.

Hic de iis tantum Senioribus agimus, qui omnimodam jurisdictionem in suo Senioratu habeant, & in eo positam Ecclesiam, cujus tamen non sint Patroni. Semper autem sancti Patres & sacri Canones voluerunt eos in ea Ecclesia honorari. Cum Apostolus ad Rom. cap. 13. dixit cui honorem bonorem, S. Ambrosius ad eum locum addit, *potest hic honor etiam circa eos esse, qui sublimes videntur in hoc mundo.* Wormaciensis Concilii Patres sub Carolo M. in Can. 58. sic habent, *ut Episcopi provideant, quem bonorem suis Senioribus tribuant pro Ecclesiis.* Ea ipsa verba exscribit Ansegisus Abbas in Capitularibus Caroli M. lib. 1. cap. 248. sicut & Carolus Calvus in edicto Pistensi cap. 9. Sed Capituli octavi observanda sunt ea verba, ut Presbyteri Parochianis suis Senioribus debitam reverentiam & competentem

honorem, atque obsequium secundum suum ministerium impendant. Et paulo post. Quod si ipsi Presbyteri non fecerint, Seniores illorum Episcopis non per occasionem aut malitiam, sed per rationem & veritatem hoc innouescere studeant: Et Episcopi suos Presbyteros, secundum suum ministerium & leges Ecclesiasticas saliter castigant, ut hoc illos emendare delectet: qualiter cum necessaria benignitatis concordia, & illi pro Senioribus suis orare, & Seniores illorum sacra officia & divina mysteria puro corde per illos suscipere possint. Ac tandem Trofsejani Concilii Patres sub Carolo Simplici in Can. 6. sic habent: quia mitis & humilis Magistri discipuli sumus, Presbyteris nostris humilitatis exempla & monita dare debemus, videlicet ut eis, in quorum ditione sua consistunt Ecclesie, congruum honorem & obsequium impendant debitum. Et paulo post. Saluo namque ministerii sui iure debent se gratiosos exhibere Senioribus. Ex iis palam est fuisse olim in arbitrio Presbyterorum, quoniam honores Senioribus redderentur, ut & videbimus cap. ult. Constat etiam Seniores olim in suo Senioratu jurisdictionem & Imperium habuisse, & ideo Ecclesiam constituisse ut honorarentur. S. Augustinus ad Psal. 124. sic loquitur: ordinavit enim Deus sic Ecclesiam suam, ut omnis potestas ordinata in saculo habeat honorem. Hinc etiam Decius ad cap. 9. ex. de prob. ait cum Abbatem, qui habet temporalem jurisdictionem, habere etiam honores, qui ratione subjectionis exhibentur. Ita & prædictus Abbas S. Donati jurisdictionem & honorem simul sibi vindicat, in d. cap. ex. de fide instr. Sicque illius honoris fundamentum & origo, qui nostris illis Senioribus deferitur in suæ ditionis Ecclesie, non aliunde manat aut derivatur, quam ex eorum jurisdictione & potestate publica, quam semper venerati sunt sacri Canones, quasi a Deo institutam, ut secundum Apostolum ei omnis anima subdita sit.

Non est ergo novum Seniores locorum a Clericis earum Ecclesiarum honorari, quæ in eorum Senioratu positæ sunt. In iis tamen Canonibus nec expressus est locus, in quo iis exhiberentur honores: Sed ut olim diximus, eos sibi vindicant in ea ipsa Ecclesia, tanquam in honoratiori suæ ditionis loco. Nec obstat quod exemplum sit a seculari aut temporali jurisdictione Seniorum, unde dicendum videretur, in ea non amplius habendam esse rationem illius jurisdictionis: Nam reponendum est illud cui honor honor: Nec ipsius Episcopi consecratio eum honorem tollit aut abrogat, quem Patri debet, quamvis Patriam potestatem tollat. Vel etiam cum do-

Alisi-

Altissimo Loysæo dicendum est post Bartolum, exemptionem illam non facere, quominus Ecclesia non sit in territorio Senioris, in qua adificata est, ideoque semper ei honor in ea debetur. Prohibent quidem sacri Canones, *ne in ea mallum aut placitum teneat*, seu ne suam jurisdictionem in ea exerceat, sed ejus intuitu volunt eum in ea honorari.

Nec etiam in iis Canonibus expressi sunt illi honores, qui Senioribus illis habeantur, & ut diximus, relictæ videntur arbitrio Presbyterorum: Sed cum in Ecclesia invaluerint honores illi, de quibus *libro primo*, sensum etiam definitum est, quiaam iis deberentur. Sane non omnes iis debentur, ac si breviter cognoverimus, quinam illi sint, quos iis non deberi verisimilius est, simul etiam intelligemus, qui nam iis debeantur, ut fere in simili loquitur Justinianus in *Princ. tit. inst. de his qui sui vel al. iur. sunt*. Primo non habent *presentationem*, quippe qui nec construxerint nec dotaverint Ecclesiam, & iis duntaxat duobus modis jus Patronus adquiratur; unde & passim in eadem Ecclesia est Patronus, est etiam Senior Parochiæ, & ambo distinguuntur. Secundo existimaverim Seniores illos jure sibi non vindicare *jus listræ intra Ecclesiam*, sed tantum extra Ecclesiam. *Listræ* si quidem sunt quodammodo tituli, vela, insignia, quibus alicujus rei dominium adstruitur, ut jam superiori cap. probavimus: Et iis omnino addendum est illud S. Augustini ad *Psalm. 21. in fi. Et videre Fratres, quando potens aliquis invenerit titulos suos, nonne jure rem sibi vindicat & dicit, non poneret titulos, nisi res mea esset? titulos meos posuit, mea res est, ubi nomen meum invenio, meum est*. Constat vero Seniores non esse dominos Ecclesiarum, quas in sua possessione, in suo Senioratu habent; hoc solis Patronis concedunt sacri Canones, ut dicantur earum domini: Ideoque cum Seniores *listras* in Ecclesiis depingunt, de iis dicendum illud S. Augustini *ibid. Ne domum ipsius aliquis invadat, ponit ibi titulos potentis, titulos mendaces*. Nec enim sancti Patres æquo animo patiuntur, ut potentes Ecclesias suas dicant, *S. Abbo apud Ainoinum Floriac. in ejus vita cap. 8. in fi. Præterea nullus omnino laicus potestatem aut imperandi auctoritatem habere potest in Ecclesia Can. non placuit 16. q. 7. Ergo nec symbola imperii. Eaque ratione in Consilio Salegunstad. Can. 8. apud Ivonem Carnot. in Decreto. parte 15. cap. 174. Sic habet Decretum est etiam in eodem Concilio, ut nemo gladium in Ecclesiam porter, Rege tantum excepto. Denique passim occurrit in sacris*

eris Canonibus, in Capitularibus Regum nostrorum, in veteribus formulis, in antiquis Ecclesiarum exemptionibus & privilegiis, ut nulla potestas publica, ut nullus iudex publicus nulla vel placita publica in Ecclesiis habeant: Ergo nec mentaces illius jurisdictionis titulos in iis habere possunt. Plures quidem eos habent hodie intra ipsas Ecclesias: Sed forte injuria, & ratione potentatus, quem nullodo leges probant, l. *Præfectus* 63. d. de ritu nup. Et sacrilegii reum dicunt, qui indebitum sibi honorem usurpaverit, l. 1. Cod. ut dig. or. ser. Litras habeant extra ipsam Ecclesiam, habeant prætenta foribus vela, ut loquitur Suetonius in Claudio cap. 10. ut nempe Fideles probe sciant, eos esse suos Seniores, quibus honorem præsent, & ita innotescat Ecclesiæ solum & aream suæ quondam fuisse jurisdictionis: Sed rectissime Gregorius M. lib. 4. regest. Ep. 44. (in qua exscribit gesta suæ Synodi Romanæ) prohibet ne *Fiscales tituli rebus Ecclesiasticis imprimantur*, multo minus intra ipsas Ecclesias, ubi cessat Fiscalis jurisdictio. Et ita sæpius etiam sacri seu Imperiales tituli postibus affiguntur, l. 11. Cod. Tb. de bon. proscrip. figuntur in limine S. *Augustinus in Sermone de gestis cum Emerito*.

Nec dubitaverim adhuc nostros illos Seniores non habuisse olim sepulturam in Choro. Tunc temporis Imp. Principes, Illustres quique viri pro sepultura contenti erant atriis, porticibus, exedris, peristyllis Ecclesiarum, nec ullus penetrare aulæ est ad ipsos Cancellos. Nihil omnino frequentius in sacris Canonibus & Historiis aut Annalibus Ecclesiasticis. Sed cum sensum concessum illud esset pietati & caritati quorundam Fidelium, ut sepeliri possent in Basilicis, qua de re satis superque libro primo; unum illud jure singulari datum est Presbyteris, ut in Ecclesia sua gratis omnino sepelirentur, sicut & iis qui locis & villis præsumt, ut est in Can. præcipiendum. 13. q. 2. qui quidem Canon male a Gratiano tribuitur Varensi aut Vassensi Concilio, nullum tale habemus Concilium, in quo extet ille Canon: Sed est Nannetensis Concilii in Can. 6. apud Symundum To. 3. Concil. Eccl. Gall. quod etiam agnovit Ivo Carnot. in Decretis parte 3. cap. 222. Ac tandem non modo Patroni, sed etiam villarum Domini aut Seniores in ipso Choro sepeliri cœperunt. Hoc diserte probant Synodus Wigorn. in Can. 3. Constitutio Valtari Dunelmensis, Statuta Gilberti Cicestrensis, quæ omnia superiori cap. sigillatim exscripsimus, & plane indicant villarum dominos in Choro & statam fixamve sedem, & sepulturam habere, quod & adhuc hodie

observatur. Nec reicienda est ea consuetudo, nam in officiis quæ proceribus mortuis exhibentur, morem cujuslibet gentis servandum esse docent *S. Augustinus & ex eo S. Thomas*. Utrique tamen vellem nullatenus eos sepeliri prope majus altare, ubi Corpus & Sanguis Domini conficitur, ut est in *d. Can. præcipiendum*.

Exciperem adhuc *suffragium aut sursificationem*, nisi Seniores illi sint etiam Principes, aut viri proceres, qui apud Codinum a Patriarcha Cpano dicuntur passim incensari, ut olim diximus. Sicur & *Processionis honorem*: Sane quilibet Seniores in Processionibus Ecclesiarum suarum post Clericos primum & honoratiorem locum habere debent, quia omnibus laicis præsumt, sed forte jus illud obtendere non possunt, ut a Clericis Processionaliter recipiantur: Honor ille debetur tantum Patronis, aut Principibus, aut utique altioris conditionis hominibus, ut pluribus probat Dadinus *Altaferra in lib. de Ducib. & Comit. cap. 17*. Principibus magnæ Potentiæ, ut est in *Pontificali Rom. in tertia parte*.

Exceptis igitur *Præsentatione, Litra intra Ecclesiâ, Thure, & Processionalis receptione*, Seniores qui omnimodam habent jurisdictionem, & in suo Senioratu positam Ecclesiam, in ea omnes alios honores habent, vel etiam sedem & sepulturam in Choro, ut jam præhavimus, & *litram* extra ipsam Ecclesiam, quæ tunc iis est symbolum & nota publicæ illius potestatis, quam habent in Parochiali territorio. Et sic in *libris utriusq; Cod. Regia vela pro foribus ædium suspenduntur*, ad Regiæ majestatis & Potestatis indicium. Sicur vero ut plurimum jus Patronatus glebæ seu castro vel prædio adscriptum est & adharet: Ita & cum invaluit Senioratum fieri hereditarium, perinde ac aliud quodlibet feudum, evenit etiam huic Senioratui addita esse honorifica jura, ita ut non personam sequantur & afficiant, sed ipsum Seniorale feudum: Et hinc forte illud dicitur *honor, honor Credonensis, honor Vindociensis* pro ditione vel Senioratu Credon. & Vindoc. apud *Gaufridum Vindoc. & alios*, quod Senioratus domino debeantur honores, & quidem pro Imperio, seu pro publica illa potestate, quam suo Senioratui annexam habet. Addi potest etiam jurisdictionem illam appellari *honorem* in Capitularibus *Caroli M. an. 11. ejus regni cap. 11. & 12. apud Symundum*. Honorem justitiæ, apud *Ordericum Vitalem lib. 3. hist. Eccles. ad an. 1059*. Et ita hodie in Ecclesia dici potest illud Solonis, *non sunt honores fortuiti*. Apud *Ausonium in septem sapientibus*. Quia certi sunt

sunt & ipsis majoribus prædiis adscripti. Unde sicut in jure Civili servitutes sunt jura prædiorum, quæ vel etiam in dominanti prædio consistunt, *l. qui fundum 12. d. quem. ser. am.* Eaque nihil aliud sunt, quam prædia qualiter se habentia *l. quid aliud 86. d. de verb. sig. xxi. r. i. v. ad d. d. ym. per iminuationem*, dum res ipsa (puta prædium) qualitate sua notata ponitur pro qualitate ipsius rei: quasi diceretur, sunt prædia se habentia cum suis qualitatibus & conditionibus *d. l. qui fundum 12. d. quem. ser. am.* Ita & hodie majora illa prædia, quibus honores Ecclesiastici adherent, dici possunt prædia qualiter se habentia, id est, cum suis juribus & qualitatibus honorificis.

Denique si plures sint ejusdem Senioratus domini, absurdum videtur quemlibet ex iis seorsim & separatim suam habere *listram*. Primo enim sic deformaretur aspectus Ecclesiæ, *Tor positis listris & armis non jam divina Tempia, sed castra bellica viderentur*, ait S. Carolus Borom. in primo Concilio Mediol. tit. de sepulchris: Secundo sicut cum plures fundum communem habent, eique aliquam acquiescere servitutem, per unum eundemque locum fundi servientis ea servitute uti debent *l. itinere 28. d. de ser. rust. præd.* Ita & plures illi Senioratus domini unam duntaxat Senioralem *listram* habere possunt, in qua quilibet arma aut insignia sua depingat. Si quidem dissentiant in eorum ordine, vel sponte consentire debent, vel imminente iudice, *arg. l. hujusmodi 84. in fi. d. de leg. i.* Et ita forte illud conficiendum est, ut ordo insignium servetur pro portionibus dominicis (etiam si plures illi Seniores sint disparis conditionis) puta qui ex majori parte dominus erit Senioratus, ejus arma in nobiliori loco *listra* apponantur, quia honor ille pendet ex ipso Senioratu eumque afficit, non etiam dignitatem aut personam. Sed si domini sint ex æquis partibus, videndum est an sint disparis, an vero paris conditionis: Primo casu, ex eorum persona & dignitate definiendus est ordo ille insignium, ita ut ratio habeatur etiam Primogeniti, cum ille sit subsidium generis, & memoriam nominis, ut olim diximus ex M. Tullio in orat. pro Cluentio. Secundo casu honor antiquiori, seu magis ætate provecto. Nec in ea re sequendam existimarem eam æstimationem injuriæ, quam habere solent juris auctores, cum servo communi plurium dominorum illata est, in *l. item 15. in fi. & in l. 6. d. de injur. & in §. 5. instit. cod.* Quia injuria personam ipsam primo & principaliter inspicit & afficit, sed hodie

honores illi nostri rem ipsam, castrum ipsum, cui annexi sunt. Iis addenda, quæ dicuntur in cap. 12. hoc libro secundo.

CAPUT V.

De iis Senioribus, qui mediam habent jurisdictionem.

Sicut in jure Civili sunt majores Magistratus, qui habent Imperium, sunt minores qui jurisdictionem sine Imperio. l. 32. d. de injur. Et tamen his honor etiam defertur l. item. 15. §. unde 39. d. eod. In suis municipiis tribunal & fasces habent apud Ausonium: Principales urbium & curiarum dicuntur passim in libris Cod. Tb. Sicut etiam sub prima & secunda stirpe Regum nostrorum erant Seniores cum publica Potestate & Imperio, erant etiam Centenarii, minores nempe judices, qui per pagos constituti erant: Et ita dicebantur quod centenas seu centum mansiones aut territoria in sua jurisdictione haberent, & quidem sine Imperio. In Capitularibus Caroli M. lib. 3. cap. 79. Ut nullus homo in placito Centenarij neque ad mortem, neque ad libertatem suam amittendam, aut ad res reddendas, vel ad mancipia judicetur. Idem fere lib. 4. cap. 26. Et de iis passim etiam in Capitularibus Caroli Calvi, in Conciliis sub utroque illo Carolo habitis, in legibus Longobardorum: Sicque non habebant Imperium, sed tantum jurisdictionem, & tamen non erant inglorii, seu erant inter honoratos: Ideoque in veteribus formulis apud Lindeburgium in Cod. leg. Antiq. cap. 38. & 177. reponuntur inter magnificos & illustres viros: Et Valafridus Strabo eos comparat cum Parochis, quos nemo negaverit in suis Ecclesiis honorandos.

Ita & hodie apud nos sunt Seniores cum Imperio, qui nempe habent omnem justitiam, de quibus in superiori cap. Sunt alii Seniores sine Imperio seu alta justitia, qui habent tantum jurisdictionem seu mediam justitiam. De iis in hoc cap. quique habeant Ecclesiam in sua illa jurisdictione positam. Et sane iis non omnino competit publica illa potestas, quam honorum nostrorum veram esse originem, verum esse fontem, & fundamentum probavimus, saltem quantum ad homines id genus: Ea si quidem in hoc tractatu proprie significat Imperium, & minor potestas pro Imperio nunquam

quam ponitur, ait *Servius ad 8. Æneid.* ac proinde omnes honores huic potestati adscriptos & debitos jure sibi vindicare non possunt in ea Ecclesia: Nam vel etiam in Politicis inhonorati sunt, seu honore non afficiuntur, qui non habent Imperium seu potestatem publicam, ut docet *Aristoteles in Polit. lib. 3. cap. 7.* Omnes quidem fatentur mediæ tantum justitiæ dominum jure suo non habere majores illos honores, qui altam justitiam habenti competunt, sed aliquid ex libris nostris præcise & apposite ad eam rem afferre, hoc opus, hic labor est.

Forte tamen eo referri potest *Canon. 14. Synodi octavæ*, ubi nominatum caveretur, *Ne Prælati Strategis, vel quibuslibet aliis Principibus nimios honores exhibeant.* Non ita pridem Christianus Lupus afferere voluit Canonem illum pertinere tantum ad Reges, ad Imperatores, & præcipuos eorum Ministros. Sed verius existimarem eum non modo ad summa illa capita, ad sublimiores illas potestates pertinere, sed etiam ad Duumviros & alios Magistratus municipales. Ubi enim *Strategos* præponit aliis Principibus, hi sane nunquam pro Principibus aut Regibus accipi possunt; Sed *Strategi* non alii sunt eo loci, quam Duumviri, quos etiam constat appellari *σπαρταγας* in *Actis Apostol.* Civitatis Principes, *l. Spadonem 15. §. si civitatis 9. d. de excus. tur.* Proceres municipum *apud Ausonium in Edyllio 9:* Principales civitatum personas. *Justellus ad Cod. Can. Eccl. Afric. Can. 97.* Sicut ergo Duumviri habent tantum jurisdictionem, & modicam coercionem, sine qua nulla unquam jurisdictio esse potest *Lult. in fi. d. de off. ejus cui mand. est jurisd.* non etiam habent Imperium, & noster ille Canon octavæ Synodi prohibet nimios honores iis exhiberi: Ita & idem plane dicendum de iis Senioribus, qui habent tantum minorem seu mediam jurisdictionem, ut nec etiam Clerici *nimios honores* jure iis exhibeant, quos nempe majores appellamus; puta *litteram, processionalem receptionem, sedem & sepulturam in Choro, & suffragium.* Argumento illius Canonis probari potest, eos utcumque honorandos esse, sed ne quid nimis, ne quid ultra plantam, ut loquitur *Am. Marcellinus:* Ideoque nostri illi Seniores jure suo majores illos honores sibi vindicare non possunt.

Hodie tamen conniventibus oculis patitur Ecclesia, post Patronum & Seniore qui altam habeat justitiam, Senioribus illis seu dominis mediæ justitiæ quosdam honores deferri; Nam & semper verum est eos aliquid publicæ potestatis habere: Cumque Rex

Christianissimus (qui unus author esse potest cujuslibet justitiæ) mediam hanc justitiã iis dederit, voluisse videtur ut ab hominibus seu subditis istius justitiæ honorentur, juxta illud Ester *cap. 6. honorabitur, quem Rex voluerit honorari*. Sed & aliquid amplius est in nostris illis Senioribus, quam in veteribus illis Duumviris, quos tamen constat non fuisse *arxus sine bonare*; quod hi. temporalem tantummodo jurisdictionem haberent, nempe ad annum, intra quem debabant se abstinere ab Ecclesia *Can. 50. Illiberitani. Concilii*, & quidem propter ludos & spectacula; quibus edendis eo tempore adstringebantur, ut ibi rectissime notant Hispani. Sed nostri illi Seniores perpetuam jurisdictionem habeant in bonis: in patrimonio, in dominio, ut etiam observat Grotius *in libris de jure pacis & belli*. Sicque licet ex antiquis Politicorum regalis civili Imperium non sit, *δεσποτία dominium, dominatio, Apud Aristotelem. lib. 7. polit. cap. 3.* Attamen ea est hodie Gallicana Jurisprudencia, ut omnes jurisdictiones sint patrimoniales, & recte dicatur contra Philosophum *ταρδὺ ἀργυρὶ ἔχει δεσποτία* omne Imperium esse dominarium, ideoque eorum subditos jure appellari vassallos & homines, id est servientes: Ac proinde non omnino a ratione alienum est, ut earum jurisdictionum dominus a suis illis subditis honorentur in Ecclesia, qui quodammodo sunt eorum dominorum servi. Eaque ratione invaluit, & passim videre est nostros illos Seniores mediæ justitiæ, vel etiam *listras* habere in suis Ecclesiis, & quidem post Fundatorem & Seniore alitè justitiæ, ut jam diximus: Non quidem jure, sed veluti per patientiam, ut de servitutibus Icti, hodie per tolerantiam.

Præcipue vero illud ita obrinet, cum diuturno usu, & longa quasi possessione fulciuntur: Nam in officiis & honoribus exhibendis, non modo videndum est quid lege sancitur, sed etiam quid consuetudine valeat, inquit *Gregorius Trapezuntinus lib. 4. Rhetor.* Imo & jura Magistratuum sæpius a consuetudine, pendunt ac definiuntur *l. ult. Cod. de emancip. lib. iis* verbis; *vel eos adire Magistratus, quibus hoc facere vel legibus, vel ex longa consuetudine permissum est.* Quod etiam in dignitatibus Ecclesiasticis observari constat ex *Can. 18. Nicæne Synodi*, in quo Diaconi rediguntur in ordinem, ut nec ante Presbyteros, nec in eorum medio sedeant, *quia nec ullus Canon nec consuetudo tradidit*. Et ad ultima illa verba Theod. Balsamon exseribit constitutionem Alexii Comneni, qua Ecclesiæ Cyprianæ

Char-

Chartophylaci præcedentiam seu Priorem locum addixit ante Patriarcham in his Congregationibus, quæ sunt extra Synodum, eo quod ille longa consuetudine munitus esset. Ex quibus constat in exhibendis honoribus non minoris habendam esse receptam consuetudinem: Et ejus beneficio nostris illis Senioribus competere *listras, sepulturam, & statam sedem in Choro, & alios honores*, si non jure, saltem per tolerantiam; & cum eo temperamento, ut nec Patrono nec Seniori altam justitiam habenti noceant.

CAPUT VI.

*De iis qui bassam seu inferiorem justitiam habent,
& feudum in quo constructa sit Ecclesia.*

Habemus in Gallia *bassam justitiam*, quæ omnibus infima est: Sed nullus adhuc, quod sciam, aperuit undenam sic dicatur, forte a Germanica voce *baste*, id est abjectus, *apud Spelmannum in verbo bastardus*. In quibusdam Galliarum consuetudinibus *bassa justitia* distinguitur a prædialia, seu *fonciaria*: Sed in Andegavensi & in multis aliis duæ illæ justitiæ confunduntur, & promiscue passim usurpantur: Et ut cum nostris Italis loquar, *bassa justitia* proprie non est jurisdictio, sed tantum notio, quam habebant pedanei judices. Ejus originem quidam repetunt ex Nov. 80. cap. 3. sed forte melius desumenda est ex Capitularibus Caroli M. lib. 2. cap. 44. *Admonendi sunt domini subditorum, ut circa suos pie, & misericorditer agant, nec eos qualibet injusta occasione condemnent, nec vi opprimant, nec illorum substantias injuste tollant, nec ipsi debita, quæ a subditis reddenda sunt, impie ac crudeliter exigant*. Quamvis in Gallia feudum & jurisdictio nihil commune habeant, attamen invaluit vix ullos habere feudum, qui non etiam habeant *bassam justitiam* in suos homines, saltem ad feudorum suorum conservationem.

Quidam ergo laici vel in propriis vel in beneficiis suis habent Basilicas, ut est in *Can. in sacris* 16. q. 1. quem recte Correctores Rom. ascribunt Ticinensi Concilio, cui Ludovicus Pius adfuit an. 855. apud Baronium & Binium. In eo Canone duplex bonorum species indicatur, ut alia sint propria, quæ optimo & maximo jure

possidebantur, ideoque transibant ad hæredes: Alia vero sunt beneficia, quæ certis legibus & servitiis obnoxia vel a Rege vel ab aliis tradebantur ad vitam accipientis, eaque sensim appellata sunt feuda. De iis agimus, qui Basilicas seu Ecclesias habeant in suis beneficiis, in suis feudis, quæ sunt etiam hodie patrimonialia. Omnes autem agnoscunt id genus hominibus honores illos, qui nobis dicuntur *maiores*, in iis Ecclesiis jure non deberi, quæ in suo feudo, in sua illa iustitia positæ sunt. Primo enim distinguuntur a Patronis in *cap. in quibusdam 12. ex. de pæn.* Et ita honores iis debitos sibi vindicare non possunt. Nec dicendum eos videri Fundatores, quod in eorum feudo constructa sit Ecclesia: Nam solius fundi collatione non acquiritur jus Patronatus, ut olim diximus in *Prolegom. ad tit. de ju. Pat. cap. 13.* Præterea sæpius evenit ejus feudi dominum, in quo constructa est Ecclesia, non esse tamen ejus Ecclesiæ Fundatorem & Patronum. Sic quidam Guill. Gerojanus erat Fundator Uicensis Monasterii in Normannia, ut docent *Guill. Gemmæricensis, & Ordericus Vitalis*: Et tamen illud erat in feudo *de Balgenzajo*, quod pertinebat ad Baldricum *de Balgenzajo*, idem *Ordericus lib. 3. hist. Eccl. ad an. 1059.* Passim quidem in sacris Canonibus fundi, possessionis, aut villæ dominus pro Fundatore & Patrono habetur & colitur: Sed in his dominus ille est, qui plenum habet dominium ejus fundi, ex quo ædificata & dotata est Ecclesia. Secundo iidem honores istius feudi domino jure deberi non possunt, qui Seniori altæ, vel etiam mediæ justitiæ: Nam sicut justitiæ, ita & honoris debent esse gradus, & uterque ille Senior publicam potestatem, seu jurisdictionem proprie dictam habet, quam semper coluit Ecclesia, ut jam toties olim diximus, solius autem feudi dominum eam non habere jam probavimus etiam supra.

Sed tamen generalis Concilii Patres in *d. cap. 12. ex. de pæ. feudatarios* reponunt inter eos, qui aliquid juris habere possunt in Ecclesia, quæ in eorum feudo constructa sit. Et hinc non immerito invaluit, ut in ea post Fundatores, & Seniores iis decorerentur honoribus; quos *minores* diximus, puta ut habeant *præcessionem in Ecclesiastica Processione*, *Pancem benedictum*, *primam oblationem, osculum pacis, aquam benedictam*, & *sedem honorariorem in navis Ecclesiæ*, ut loquimur. Ratio ea est, vel quia dominus ille feudi aliquid contulisse videtur ad ipsius Ecclesiæ foundationem, puta feudi sui partem: Sicut vassalli dominis suis honorem exhibere tenentur, nec ab eo

ab-

absolvi & liberari possunt, ut pluribus probat *Ivo Carnot. in Ep. 71.* Ita & Ecclesia nec immemor accepti beneficii, nec unquam ingrata honorem exhibet ejus feudi domino, in quo fundata est. Vel etiam honorandus est ille dominus, quia Ecclesiam in suo illo feudo ædificari permisit, de qua concessione singulare aliquid observandum est.

Calced. Concilii Patres in *Can. 4.* constituunt nullum ædificari posse Monasterium præter voluntatem Episcopi civitatis, neque in possessione præter voluntatem domini possessionis. Obiter observandum est, quam infelicitè mutilatus fuerit ille Canon, & quidem eo fere tempore, quo prodiit. In actione 6. ejus Concilii editus est ad preces Martiani Imperat. ut in ea nominatim dicitur, & integer extat. In eo Can. agitur tantum de Monasterio ædificando, & ad eam constructionem non tantum diocæsani Episcopi voluntas desideratur, sed etiam τῆ διακονίᾳ τοῦ κτηνατος domini possessionis. Et tamen Codex Canonum Ecclesiæ universæ, Codex Canonum Dionysii Exigul, Balsamon, Zonaras, Gratianus, & alii Monasterio addunt quamlibet orationis domum, cum tamen Monasteriis tantum prospicere vellet Martianus, ut constat ex ipsissimis verbis ejus Canonis in ead. *act. 6.* Sed quod est immane plagium, omnes illi Compilatores Canonum omiserunt τὴν γυναικὴν τῆ διακονίᾳ τοῦ κτηνατος voluntatem domini possessionis, quam tamen omnino necessariam ratio naturalis vincit. In eam rem & maxime ad nostrum hunc articulum elegantissima est *Epistola octava Gregorii M. lib. 3. reg.* Ubi de constructione Monasterii agens sic habet, quia igitur in alienis hoc fundare rebus licet possessor permitteret, dominus tamen videtur cum ratione refugere. In nostra specie vassallus est tantum possessor, & feudi dominus est directus dominus, nec Monasterium ædificari potest absque illius voluntate & consensu. Atque etiam cum illi ipsi Principes aliquid Ecclesiæ donant, semper feudalis domini consensum adhiberi volunt passim apud *Auth. Miærum, & Order. Vitalem lib. 3. hist. Ecc. ad an. 1064. & lib. 6. ad an. 1080.* Sicut vero laudimia præstantur pro laudatione, approbatione, & assensu domini feudalis, eaque dicuntur *ventes & bon-neurs*, ut pluribus probat *Galandus, aut alius quilibet author libri du Franc-alleu*, quod sint notæ & symbola ejus honoris, qui domino feudi debetur. Ita & cum dominus ille feudi assensum præbuit Ecclesiæ in eo ædificandæ, ratio æquitatis postulat, ut ei honor aliquis

quis exhibeatur pro eo liberali, & necessario consensu:

Sed prudentissime S. Bernardus in *Sermone de tribus ordinibus Ecclesie* ait se timere in laicis, ne veniat iis pes superbie, nam illi ipsi καίτοι ἰδοῦσθαι μὴ ἰακέντην, & abjectam iustitiam habentes ejus obtentu omnes honores in quibusdam Ecclesiis usurpant, ut vel etiam in iis habeant *listras*: Quod tamen omnino reiiciendum existimarem, tum quod iis omnibus careant, ex quibus honores illi conceduntur & competunt, insigni munificentia, quæ dederit Ecclesiam, & publica potestate, quæ imperium, aut utique jurisdictionem proprie dictam contineat: Tum quod plane indecorum sit, tot prophanis Picturis oblitam, & deformatam esse Ecclesiam, ut diximus *lib. 1. cap. 8*. Ideoque si quis ex iis dominulis usurpata *listram* ex longa consuetudine tueri velit, ad curam prætoris pertinere putarem, ne ita deformetur aspectus Ecclesiæ, nec illud producat ad consequentias: quia quod non ratione introductum, sed errore primum, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus obtinere non debet, ait *Celsus in l. 39. d. de legib.*

CAPUT VII.

De benefactoribus.

NEc etiam in hoc tractatu prætermittendi ἑωυτοῦν benefactores, quos omnino pertinere putaverim ad edictum de honoribus, seu de juribus Honorificis. Nam inquit Aristoteles *lib. 1. Rhetor. cap. 5.* τιμὴ δὲ ἐστὶν ἐνὶ τοῖς ἑωυτοῖς ἡγεμονικὸς δόξος honor est signum beneficiæ opinionis, & statim subiicit τιμῶνται δὲ αἱ δόξαι μὲν καὶ μάλιστα οἱ ἑωυτοῖς ἡγεμονικοῖς iuste quidem & maxime honorantur qui benefecerint. Ipsa quidem Ecclesia eos omnes colit, qui aliquid ei donaverint & contulerint, quæcunque tandem illud sit: Atque ita ut vel etiam olim Clerici eorum omnium nomina sæpius usque ad fastidium recitarent inter publicas preces, ut docet Hieronymus in *Commentar. in Jeremiam cap. 11.* & in *Ezechielem cap. 18.* Sed tamen in hoc capite benefactorum nomen iis tantum tribuitur, qui multum addunt ad Ecclesiæ dotem: Qui Sacerdotum & numerum, & dignitatem, & commodam au-

nerunt, ut de Augusto Suetonius in ejus vita cap. 3. Sic etiam cum Aristoteles ibidem dixit honorandos esse illos, qui benefecerunt, statim subjicit, quale debeat esse illud beneficium ἐὸς γὰρ δὲ, ἢ εἰς σωτηρίαν, καὶ ὅσα ἀγαθὰ τῷ ἑαυτοῦ, ἢ εἰς πλοῦτον, ἢ εἰς τι τῶν αἰδώς ἀγαθῶν, ὧν μὴ πρόβια ἢ κεντρίε. Beneficium vero est, vel ad salutem, & quaecunque sunt causa cur simus, vel ad divitias, vel ad aliquod ex iis bonis; quorum non est facilis possessio. Sane qui causa est, cur sit Ecclesia, quod eam constituxerit: qui salvam fecit ejus causam, quod eam collapsam refecerit, huic quasi Patrono omnes debentur honores: Sed & aequius est ei etiam quosdam deberi, qui eam locupletavit. Unde Ordericus Vitalis lib. 5. hist. Eccl. benefactorem eleganter ita describit, qui multum auget Ecclesie facultates, tanquam munificus adjutor Ecclesie beneficium meretur. Fere enim conditoris merita aequavit, ut in simili loquitur Fabius in declam. 12. Et hinc in Liturgia S. Jacobi Diaconus fideles orare monet ὑπὲρ τῶν καρποφορούντων, καὶ ἀλλομεγίστων ἐν τοῖς ἀγαθῶς τῷ θεῷ ἐκκλησιῶν pro iis qui utiles sunt, & preclara opera frequentunt in sanctis Dei Ecclesiis. Sic etiam Ecclesia voluit, ut benefactoris nomen ante ultere rochetur tempore Missae, inquiunt Emeritenſis Concilii Patres in Can. 19. Ejus rei loculentissimum exemplum extat in altera parte Gbronici Virdunensis num. 14. apud Labbeum To. 1. no. Bibliot. pag. 172. Summa haec liberalitas est memorari eorum, qui se tibi dum adjuverunt commiserunt, quorum viris laboribus, quorum sanguine pascaris: Qui fiduciam suam post Deum in te ponentes, per manus tuas Deo fueraverunt, dum sua tibi pro ejus amore largiti sunt. Non defuit Gratia hac Patri nostro: Imo in omnibus Monasteriis quae regebat, mox ut potuit jure perveniri consuevit, ut in Calendario singularum fratrum & benefactorum Ecclesiae, qui saeculo excesserant, divisis paginis nomina anniversaria quaque die in Capitulo recitarentur, diligentius annotato quod quisque contulisset Ecclesiae. Apud Seldenum in notis ad Eadmerum pag. 158. extat oratio seu benedictio augentinum Monasterium, & quidem ab Edgardo Angliae Rege. Et ita hodie pro suis benefactoribus precatur & orat Ecclesia, eorumque mentionem facit in suis precibus.

Passim etiam occurrit benefactores honorificam habere sepulcrum, ut jam probavimus lib. 1. cap. 9. & addere juvat eum Orderici locum lib. 8. hist. Eccl. ubi ait Hugonem de Gremmaif-

nil honorifice tumulatum in Capitulo Monachorum S. Ebrulsi in Normannia, & rationem hanc affert in Epitaphio.

*Sumptibus, officiis augens; & pinguibus arvis
Canobium sancti multum proceris Ebrulsi.*

Nihil omnino frequentius, quam *κνωτοίαι*, perhonorifici benefactorum tumuli.

Sed & præterea existimarem iis etiam alios quosdam honores deberi; post Fundatorem, Seniore, & ejus feudi dominum, in quo posita est Ecclesia, puta *honorem Paris benedicti, sedis, oblationis & processioneis*, ut nempe habent in ea jus *προεδρίας* vel etiam ante aliorum feudorum dominos: Primo enim propius ad Patronum accedunt; unde sicut in *legibus Longobard. lib. 2. tit. 34. l. 9.* manumissor & benefactor promiscue accipiuntur, & Patronum significant; eoque loci cavetur *Ne manumissus benefactorem postponat aut aspernerur*. Ita & in Ecclesia benefactor non procul a Patrono abest, dum eam munificencia & liberalitate sua sublimat, inquit *Ordericus lib. 13. statim in Princ.* Ideoque rationis ordo postulat, ut nec ab Ecclesia postponatur, sed in ea honoretur. Secundo sicut Apostolus Timotheum hortatur. & rogat, ut commendatum habeat Onesiphorum, & totam ejus familiam, quia *sapius eum refecit ac recreavit*. Ita & procul dubio mens ea est Ecclesiae, ut illi colantur qui eam refecerint, & bonis suis ditaverint. *Κόρητας πῶς οὐκ ἐπὶ ὁμοίᾳ ποταμῷ ἀγέρῃ* inquit S. Basilus apud *Stobaeum in Serm. 77.* benefactores vel etiam fera bestia instinctu naturali colunt. Denique Qua ratione jus Patronatus introductum fuisse diximus in *Prolegom. ad tit. de jure Patron. cap. 3.* Eadem etiam dicendum est omnino benefactori Ecclesiae concedendos esse honores, eo saltem gradu & ordine, quo supra diximus. Quod etiam docet *Beraldu ad consuet. Norm. art. 142.* Sed in Monasteriis ut plurimum benefactores habent etiam suas *lustras*, & facile illud Monachi patiuntur, qui eos olim inter divos referebant ut ex Monacho Sangallensi probavimus ad §. 1. cap. 3. ca. de *ju. Pat.*

CAPUT VIII.

De Regiis Magistratibus ejus territorii, in quo posita sit Ecclesia.

Illud tantum est de iis Magistratibus Regiis, qui rusticum aliquod prædium habeant in quadam suæ jurisdictionis suiæ territorii Parœcia, & ad illud vindemia libus aut aliis quibuslibet forensibus judiciis venire solent; cui sui muneris (hodie officii) prospectu & occasione domicilium in urbe habere teneantur. Istius capituli duplex est quæstio: Prima est, an & quinam honores iis debeantur in Ecclesia rusticanæ illius Parœciæ: Secunda est, an & quibus præferantur in iis honoribus percipiendis. Eos autem Magistratus appello, qui a Principe instituti sunt, ut in quadam urbe juri dicendo præfint cum Imperio & jurisdictione in eos omnes vel etiam nobiles, qui in eo territorio manent, quod Princeps iis Magistratibus addixit.

Primo igitur generaliter constat honorandos esse Magistratus & honore, cultu, & reverentia eos esse dignos: Atque ita ut Greci & Latini eos appellent honores, & quidem ab eo ipso honore, quem iis cives omnes debent, ut scribit nominatim *Aristoteles in Polit. lib. 3. cap. 7. in editione Heinsii, vel cap. 10. in edit. Casaubonii.* Ubi cum dixit necessarium esse τὰς αἰνέας πάντα τινος ἀρίστου καὶ τιμω-
ντος, talis τοῦτοῦ αἰνέου ἀρχαῖς eos omnes esse in honoratos, qui civi-
libus Imperiis Honorati non sunt, statim subjicit τιμὰς γὰρ ἀρχαῖς
ἀνέχεται, αἰνέας ἀρχαῖς honores enim dicimus Magistratus. Hoc etiam do-
cet Justinianus in tit. instit. de iur. nat. gent. & civ. Idem in Ecclesia,
quæ semper venerata est publicis Magistratus, id est Regios & sæ-
culares. Cum enim dixit Apostolus, omnis anima sublimioribus po-
testatibus subdita sit, hoc de Principibus & Magistratibus dictum
volunt S. Patres, ut ibi notat Theophylactus. *Potestatibus*, id est,
inquit ad eum locum S. Anselmus, res humanas cum aliquo honore ad-
ministrantibus: Cum ait, qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit,
S. Anselmus addit, eum huic ordinationi resistere, qui non vult Magi-
stratibus honore deferre. Et alibi: Eum in magno errare versari, qui
pneat Magistratibus exhibendum non esse honorem iis debitum: Cum di-
xit Apostolus ideoq; necessitate subditi estote, non solum propter iram,

sed etiam propter conscientiam, Theophilactus post suum Chryso-
 stomum addit, *tua igitur conscientia persuadeat, ut suo honore*
Magistratus nunquam non digneris. Author Constitut. Apostolic.
lib. 4. cap. 12. ait Potestatibus seu Magistratibus exhibendum es-
 se omnem honorem *τῶν αὐτῶν τιμῶν*. Ecclesiam aut ejus nomine
 Diaconum in solemnii Conventu vel Synaxi pro iis orare de-
 bere *lib. 2. cap. 57. in fi.* Clémentis Alexandrinus *lib. 7. ἐκκλησιαστικῶν*
 ait honorandos esse Magistratus. Rationem hanc affert Aposto-
 lus, tum quia quilibet Magistratus est *Dei minister*, tum quia
gladium portat, quod insigne & honorandum est symbolum me-
 ni illius Imperii, quod a Principe accepit. Et hinc Tertullianus
in lib. de prescrip. adversos haeret. cap. 42. Eos arguit, quod nec suis
 Magistratibus reverentiam exhibere noverint. S. Thomas *secunda*
secunda quæst. 102. ait honorandos illos esse, *ratione gradus, ra-*
tionem potestatis, rationem legalis debiti, nam leges omnes jubent
 suos honorari Magistratus, per quos illæ perducuntur ad effectum.

In ipsis quidem Magistratibus, non tam eorum personæ inspiciuntur,
 quam ipsum Schema, ipsa dignitas, ipsa potestas, sed tamen
 colere & honorare debemus *καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἀρχὴν*. in-
 quit Plutarchus in præceptis gerenda Reip. id est & ipsam potestatem,
 & eum qui ea potestate præditus est, quia inquit *ἱερὰ καὶ μέγαρα*,
 res sacra & magna est: Et quandiu aliquis decoratus est sacris insulis,
 vix est ut Magistratus & persona separentur, vix est ut simul utriq;
 non exhibeantur honores. Præterea cum honorantur Magistratus,
 honoratur & ipse Princeps, ad quem eorum creatio pertinet, qui-
 que iis aliquid suæ potestatis committit, & quodammodo Impe-
 rium inter eos dividit, ut ex Aristotele Synesius in lib. de regno. Nec
 tantum honorandi sunt, ubi pro tribunali sedent, cumque officio
 suo funguntur, sed & in aliis quibuscunque locis, ubi prodeunt in
 publicum. Scholiastes Aristophanis in *equisitis. Act. 1. Scena 3.*
circa finem. ait Magistratus habere *πρωεδρίαν καὶ βουλευτήριον*,
καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν θεάτρῳ, καὶ ἐν ἄλλῳ παντὶ συνέδρῳ,
 & in Senatu & in Concione & in Teatris & in omni alio Conventu.
 Julius Pollux *lib. 8. cap. 10.* ait Magistratus habere quidem τὴν
πρωτὴν καθέδραν ἐν τῷ δικαστηρίῳ primam Cathedram in foro. Sed
 ille idem *lib. 4. cap. 19. in princ.* ait eos etiam in Theatro idem iuris
 habere *πρωτῶν, ἐν δὲ τῷ, ἢ προεδρίαν, καὶ αὐτὴν μὲν δικαστῶν primum*
signum (ibi de Theatro) prima sedes in primis tamen iudicum. Et hinc
 ele-

elegantissime Theophrastus in *Ethic. Character. cap. de adulatore*, notat ejus ambitionem & arrogantiam, qui in Theatro Magistratibus adfideat. Et illi sunt loci, in quibus olim Ethnici, & hodie laici suis Magistratibus honorem exhibere possunt.

Sacri Canones & sancti Patres eos etiam in Ecclesia honorant tanquam in honoratiori loco. Calchedon. Concilii Patres in Ecclesia S. Euphemiz honoratiorem sedem ejus urbis Magistratibus secum tribuunt, ut palam est ex *actis istius Concilii*. Ordo Romanus testatur in Ecclesia fuisse *Senatorium*, id est locum, in quo sedebant viri Principes, puta Senatores, & Magistratus, & quidem non procul a Cancellis. Primi Arvernensis Concilii Patres *sub Chilperico Rege in Can. 13.* suarum civitatum Magistratus tanti faciunt, ut cum *illis precipuas festivitates in Ecclesia peragere velint*. S. Maternus Litanias Rogationum instituere & indicare noluit inconsultis suæ civitatis Magistratibus, ut videre est in *Homilia S. Aviri Viennensis pro ea solemnitate apud Syramundum*. Et sic Magistratibus semper & ubique præstandus & exhibendus est honor, vel etiam in Ecclesia, quia semper & ubique habent suum Schema, suum characterem, ut loquuntur, cui proculdubio annexus est & debetur honor & reverentia.

Verum non omnes Magistratus eodem jure censentur, cum nec omnes sint ejusdem laterculi. Apud Romanos summa erat eorum divisio, ut alii essent majores, alii vero minores, & constat eam quoque obtinuisse in Magistratibus populi Rom. ut observat etiam *Servius ad septimum Æn.* Sed quicunque tandem illi sint, Valens & Valentinianus Imp. in l. 3. *Cod. de off. Rect. Prov.* volunt, ut prioris gradus iudicibus (quales sunt Præfectus urbi, Prætor, Præses Provinciæ, Præfectus Prætorio, & alii similes) & inferioribus (quales sunt Magistratus municipales) competens reverentia tribuatur, quia *illi omnes Ministri sunt Imperii*, ait Tertullianus in *Apologetico. cap. 4.* & Reipub. interest suos omnes honorari Magistratus, ab his vero precipue, qui eorum jurisdictioni subiacent, & quibus terreno honore præferuntur, ut loquitur Isidorus Hispal. in *lib. de Prælatiis*. Eandem quoque Magistratuum divisionem agnovit Ecclesia, cumque simpliciter Magistratum mentio vel in Conciliis, vel apud sanctos Patres occurrat, hoc sæpius de civitatum Magistratibus accipiendum esse jampridem observarunt plures viri docti. Unde cum Apostolus dixit, *omnis potestas est a Deo*, ut ab omnibus fidelibus

libus honor huic habeatur: Hoc de omni potestate accipit Hagmo Halberstatt. Episcopus, *sive inquit maior. ea sit, sive minor, quia semper est a Deo.*

Ex prima capituli nostri quaestione videndum superest, quinam honores nostris illis Magistratibus debeantur. Apud probatos auctores ea honorum symbola occurrunt passim, Magistratibus assignere, via decedere, caput aperire, eorum adorare purpuram: Nec uspiam legitur privatum aliquem vel etiam patritium debitos honores denegasse Magistratibus, quod utique nunquam factum fuisset impune. Sed alios honores agnoscimus in Ecclesia, & diximus ex iis alios esse majores, alios vero minores. Sacri autem Canones nostris illis Magistratibus minores tantum addicere voluisse videntur. Sic enim Eliberitani Concilii Patres in *Can. 14.* jubent, *ut Prelati nimios honores Magistratibus non deferant.* Patres sexti Toletani Concilii *Con. 13.* *Ut qui honorabiles sunt in Palatio, iis modestus honor per omnia deferatur.* Duo illi Canones indicant Ecclesiam honorare Magistratus, ad quos quam saepius recurrit, quorum opem & auxilium toties implorat, a quibus defenditur contra impios & rebelles: Sed conceptissimis verbis docent etiam, iis deferendos esse tantum modestos & non nimios honores, qui nobis sunt minores. Sanè iis non debentur majores Patrono debiti, hoc se ipsum satis ostendit, cum in iis nulla occurrat insignis munificentia in Ecclesiam: Nec etiam majores illos honores sibi vindicare possunt, qui debentur Senioribus Paroeciae, tum quia hi proprie sunt suae illius rusticae Paroeciae iudices ordinarii, universus autem ordo confunditur, nisi iudicibus ordinariis illibata jura servantur, inquit Gregorius M. in *Can. Pervenit. 11. q. 1.* Tum quia hi proprio jure, in bonis, in dominio Imperium & jurisdictionem habeant, ut olim etiam diximus, & quidem in ipso solo, in ipsa area Ecclesiae, & sic velut in sua domo regnare debent. Illi autem sunt tantum alienae potestatis depositarii. Habeant tantum transitoriam potestatem, quae in dignitatibus & honoribus non adeo inspicitur, ut docet Gregorius M. *lib. 4. reg. Ep. 50.* Sed & verius est iis Magistratibus praeferi benefactores, & ejus feudi dominos, in quo posita est Ecclesia, quippe qui favorabilem ac perpetuum pie liberalitatis suae titulum obtendant, quem praeter ceteros colit & veneratur Ecclesia, illi autem mutatio tantum lumine splendent. Superest igitur ut saltem minores & modestos honores habeant, semper enim verum est ea po-

testatē prăditos illos esse, quæ proculdubio ex se, & ex natura sua honorem, & reverentiam exigit.

Sed cum honores illos habeant etiam simplices ut loquuntur Nobiles, anxie disputatur quinam in iis præferendi sit, an illi Nobiles, an illi Magistratus. Nobiles sui ordinis privilegium obtinent, Magistratus suæ dignitatis & potestatis: Illi Magistratus in ea Parœcia proprie non esse cives, sed tantum *ἀτελὲς* imperfecte, ait *Aristoteles in polit.* & eos esse potius incolas, cum ratione dignitatis domicilium in urbe habeant *l. pen. Cod. de incol. lib. 10.* Constat autem cives incolis præferri *l. 3. Cod. eod.* Constat iis potius, qui proprie sunt cives, Magistratus, & Imperia deferri, quam iis qui sunt imperfecte cives, ut docet *Aristoteles ibid. lib. 3. cap. 1.* Ergo etiam iis potius honores debentur, quam incolis. Magistratus asserunt rusticam hanc Parœciam esse sui territorii, *oppidi cura sui*, ac proinde in ea honorandam esse suam hanc potestatem. Nobiles volunt Magistratus rejiciendos esse ad Urbanum Forum, ut loquitur *Symmachus lib. 10. Epist. Ep. 62.* Illa se jactent in aula: Aut ad eam Ecclesiam habeant, in cujus territorio domicilium habent, & summam rerum suarum. Magistratus, & ruralem hanc Ecclesiam, & eos Nobiles omnino esse suæ jurisdictionis, imo, & quantum ad ipsam Ecclesiam, se de illius gremio esse, quandiu in suo prædio versantur.

Fortē tamen verius existimarem in nostris illis juribus Honorificis Nobili præferendum esse Magistratum. Primo enim cum Princeps eum elegit, & cooptavit in ordinem Magistratum, nominatim cavit, ut debitis honoribus gaudeat, *honorabitur quem Res volunt honorari. Effer cap. 6.* Secundo publicam potestatem habet, quam semper & ubique colit & veneratur Ecclesia, ut toties olim diximus, & huic potestati subjacet etiam Nobilis; qui autem eam habet, eum subditis potiorem esse non dubitatur, inquit *Aristoteles in Polit. lib. 7. cap. 14.* Nec obstat, quod sit tantum illius potestatis depositarius, nam princeps eam illi demandavit cum suis omnibus privilegiis & honoribus: atque etiam quamvis tales sint omnes omnino Magistratus, qualescumque tandem illi fuerint, nemo tamen negavit unquam eos in suo territorio esse honorandos. Tertio Magistratus honore differt a privatis, *apud eum. Aristotelem ibid. lib. 1. cap. 8.*, qualis est Nobilis, quo de agimus, nec quidquam habet ex iis, quæ honorem in Ecclesia deferunt, cum tamen nostri illi Ma-

Magistratus aliquid habeant publicæ potestatis. Ille quidem est Superioris ordinis, nam ut plurimum hodie Magistratus sunt tantum tertii ordinis (imputent sibi Nobiles quod juri dicendo præesse nesciant) Sed publica illa potestas, quæ iis a Principe demandata est, postulat, ut etiam ab ipsis Nobilibus ei subditis honorentur, *Loyseau in lib. des ordres cap. 5. num. 75.* Eaque domicilio non circumscribitur, sed tantum territorio. Et ita Romæ cum plebeis Magistratus communicati fuerunt, quo tempore iis fungebantur, cultum, honorem & observantiam iis etiam præstare tenebantur Patricii, unde Livius lib. 6. agens de Consulatu plebis communicando sic loquitur, ex illo (nempe Consulatu) in plebem ventura omnia, quibus patricii excellant; imperium & honorem. Sicut etiam qui olim intra fines aliqujus Coloniz assignatos habebant agros, ejus jurisdictioni, & coercitioni accedebant & subjacebant, cujuscunque conditionis essent Hygenus in lib. de limit. constit. ut ei obtemperarent, morem gererent, honorem haberent: Ita & cum nostri illi Nobiles in ejus civitatis territorio maneant, & prædia possideant, in qua nostri illi Magistratus a Principe instituti sunt, eorum etiam jurisdictioni accedere, & honorem habere debent, in sua ejus territorii Parocchia. Et forte illud potiori jure dicendum videtur in iis Regionibus, aut Provinciis, in quibus Regii Magistratus habent *jus præventionis*, unde in iis ordinariam potestatem, & jurisdictionem habent: Nam ea præventio facit judicem ordinarium, vel etiam Imp. Justiniano in *avexdrois* pag. 89., ubi ait eum habendum esse verum alicujus rei judicem, qui alios judices prævenierit. Luculentissimum illud est antiquæ præventionis exemplum inter varios Magistratus, & quidem ab eo ipso Imperatore propositum: Sic etiam Julianus Imp. contendit Severo se omnino præferendum, quod Imperium prævenierit, ut elegantissime legit Salmasius ad Spartianum in Pescennino in princ.

CAPUT IX.

De Nobilibus qui manent in eadem Parœcia :

HUc usque de iis egimus, qui aliquid juris habeant in sua Parœciali Ecclesia, vel quod eam fundaverint, vel quod eam in suo Senioratu, in sua jurisdictione, in suo Feudo constructam habeant, vel quod in eam exercuerint non contemnendam liberalitatem: Nunc de iis qui nihil aliud juris in ea sibi vindicare possunt, quam quod sint ejus Parœchiani, & intra illius fines opima quædam prædia possideant: Et primo quidem de Nobilibus, *des Gensils-hommes*, constat eos promiscue aliquando appellari; *Equites, Nobiles, Milites*, quamvis forte in quibusdam differant, quod non est istius loci. Sane illi omnes quantum ad ipsum statum, quantum ad ipsam Nobilitatem, nullam inter se voluat esse differentiam: Eaque sola ratione omnes in Politicis *indoyne cirtionabrat tns tynus* merito sibi honores vindicant, ait Aristoteles *lib. 3. polit. cap. 8.* Et hinc rectissime Fridericus Imp. in Constitutionibus Siculis *lib. 1. tit. 44. l. un.* Ut universis Regni nostri Nobilibus honor debitus integre conservetur. Sed in Ecclesia vix inspicitur generis Nobilitas *cap. pen. ex. de præb. & dig.* Nam apud Deum non est acceptio personarum. Christus in Beata Virgine non respexit generis Nobilitatem, seu humilitatem Ancillæ suæ: Nec Reguli domum introire dignatus est, ne videretur honorare divitias Petrus Blesensis in *Ep. 3.* vel ut Toletus ait, *hinc colligitur quam parvi sint momenti apud Deum nobilitas & divitiæ.* Sicque sola Nobilitas per se non videretur forsan justus & idoneus titulus ad acquirendos & exigendos honores in Ecclesia. Quia tamen ea est in Republica inquit *Opsatus Milevitanus lib. 3.* Ideo quosdam honores iis non denegar, quos utcumque colit & honorat Respublica, quales sunt Nobiles, de quibus in hoc Capite: Ac præcipue inspicendum, quantum ad eos honores, quinam gradus servandi sint.

Statim vero præmittendum est, nullum iis honorem deberi, quicumque tandem illi sint, nisi post Fundatorem, & eos Seniores qui Ecclesiam in sua jurisdictione positam habent, qualiscunque sit ea

justitia, sicut nec nisi post Benefactores, quippe qui omnes iis virtutibus præditi & ornati sint in sua ipsa Ecclesia, ex quibus sacri Canones fidelibus honorem exhibere solent, ita ut eam quodammodo sibi obnoxiam habere videantur, quæ in nostris illis Nobilibus non occurrunt. Præterea sicut vir Senatorius Consularitatis dignitatem obire non potest, nisi Senatorium nomen agnoscat, & larem, habitationemque, vel sedes certas in Provincia & oppido collocet, ut est in l. 2. Cod. Th. de Senator. Ita & nulli tanquam Nobiles in Ecclesia quadam honores sibi vindicare possunt, nisi vere nec perlorie sint Nobiles: Nam nec ingenuitatis honore fruuntur, qui per collusionem pronuntiati fuerint ingenui, To. tit. d. & Cod. de collusion. dereg. Et addendum adhuc, nisi larem id est domicilium aut stationem perpetuam habeant intra ejus Ecclesiæ fines. Carolus Calvus. in edicto Pistenfi cap. 8. sic illud præcise jubet, ut Presbyteri Parochianis suis Senioribus debitam reverentiam, & competentem honorem impendant. Nam & in Politicis honores seu Magistratus non peregrinis deferuntur, sed civibus. Sicque Nobiles in sua quique Paroecia honores sibi vindicare possunt, & quidem instar fidrum de quibus Manilius lib. 1. Astronom.

Certa sed in proprias oriuntur sidera lucas

Natalesque suos, occasumque ordine servant.

Sed forte illud fallit in Fundatoribus, & Senioribus Paroeciæ: Licet enim domicilium in ejus territorio non habeant, in qua iis debentur honores, semper tamen undequaque ad eam accedant, eos in ea petere possunt, quia nunquam alienigenæ sunt eorum auspicia, qui vel dederunt Ecclesiam, vel eam in suo Senioratu positam habent, publica illa potestate præditi, quam tantopere veneratur Ecclesia. Sicut enim quamvis Christus alienatus factus esset a suis fratribus, & hospes filiis matris suæ, attamen Regius Propheta in Psalm. 68. ait semper orationem suam esse ad eum, & qua omnis salus & protectio: Ita & semper Ecclesia suos Fundatores & Seniores honorat, undequaque ad eam veniant.

Non omnes inquam ejusdem Paroeciæ Nobiles eodem jure censentur quantum ad nostros honores: Sed post Fundatorem, post Senioremem cujuslibet justitiæ, & feudi dominum, in quibus constituta est Ecclesia, post Benefactores, quicumque omnimodam jurisdictionem in quadam villa, in quodam Paroeciæ vico, in quadam ejus parte habeant (in qua non sit Ecclesia) statim minores habent

ho-

honores: Semper quidem ille dicitur Senior, qui in suo Senioratu constructam habet Paroecialem Ecclesiam, eique præ cæteris debentur honores: Sed tamen in eadem Paroecia plures alii possunt esse Domini vel Seniores (ut etiam in orbe Rom. agnoscit Libanius in *orat. de patrociniis vicorum*) & ex iis qui omnimodam jurisdictionem habent in quodam vico, minores ei debentur honores. Post eum, iis qui mediam: Et postea, iis qui infimam, aut præcipuum vel majus feudum. Illi omnes dicuntur capitales Domini apud *Order. Vitalem*, & in *legibus Scoria*. Chefs Seigneurs in *veteri consuet. Norman.* principales Domini apud *M. Paris*, de quibus *Galandus in lib. du Franc-allen*. Et forte dicuntur Catanei Ecclesiæ apud *Ivo-nem Carnot. in Epist. 129. ad Gaufridum Vindoc. Comitem*, iis verbis præcipue hoc tuæ Nobilitati debemus, qui & noster es Parochianus (*Dioecesanus*) & Ecclesiæ nostræ Cataneus. Scio quidem doctissimum Juretum eo loci conjicere, legendum esse *Capitaneum*, quasi *Capitaneum*. Et huic interpretationi addi posset, quod habent Archiva S. Radegundis Pistav. apud *Belyum in hist. Comit. Pistav. pag. 384.* Aimericus cognomento Acidulus Capitaneus ejusdem Ecclesiæ. Nec unquam negaverim, ex quo Ecclesia quædam habuit feuda, eam etiam quosdam habuisse vassallos, qui dicerentur Capitanei. Sed Comes Vindocin. nec erat eo tempore, nec est hodie vassallus Carnot. Ecclesiæ, sed Regis Franciæ: Hoc elegantissime probat origo Vindocinensium Comitum, quam ex veteri notitia exscribit *Labbeus. To. 1. nò. Bibliot. pag. 661.* Goffridus (*Martellus Andegav. Comes*) honore Vindoc. comparato Regem Franciæ Henricum adijt, eique homo devotissimus, de manu ipsius domo suscepit prædictum honorem. Et tamen Comes Vindocin. recte dici poterat Cataneus Ecclesiæ Carnot. Quod quid sit docet *Hieron. Rubens lib. 6. hist. Ravennat. ad an. 1209.* Erat nova in Italia Cataneorum dignitas a Germanis inventa Caesaribus, quæ ii insigniebantur, qui Principem in civitate locum obtinebant: Et in eam sensum Juretus *ibid.* vocem illam deprehendit apud quemdam Priscum authorem. Sicque Comes Vindoc. dici potuit Cataneus Ecclesiæ Carnot. Id est vir summæ dignationis in ea Ecclesia, quod in ejus Dioecesi præcipuum & majus feudum haberet; ideoque *Ivo Carnot. in ead. Epist.* præmittit se honorificentius cum eo agere velle. Sic etiam qui majora quædam & præcipua feuda in rusticis Paroeciis habent. sunt Catanei seu præcipue dignationis, & in iis inter alios milites (non Patronos, non Seniores Paroeciæ, non Benefa-

stores) Principem locum habere debent, ac proinde minores honores in earum Ecclesiis: Tum quia semper eos omnes colunt & honorant sacri Canones, qui aliquam in fideles potestatem habent, ne in eos durius aliquando agant; eique tantum fini S. Ambrosius non raro Præsides, Præfectos, Proceres convivio excipiebat. Hinc etiam S. Augustinus, S. Paulinus, & Ennodius Ticin. eos tantopere laudant, qui apud magnates intercedunt pro fidelibus: Tum etiam quia cum parochianorum major pars iis nobilibus subiaceat ratione jurisdictionis, & majorum feudorum, concinnentibus votis velle videtur, iis in Ecclesia sua Paroeciali honorem & præminentiam aliquam deferri & assignari.

Iis succedunt alii quidam Nobiles, qui intra Paroecialis Ecclesie fines habent tantum minora feuda, quæ sunt *Hovedeno ad an. 1177. minuta* eaque retrofeuda. Id genus hominibus in ea præstari solent minores honores non quidem jure, sed per patientiam, ut olim diximus: Et hinc forte feuda dicuntur paulim *honores*; sicut enim Magistratus dicuntur etiam honores, ut suo loco diximus, quod qui iis funguntur honorandi sint: Ita & feuda ideo videntur appellari honores, quod honorandi sint eorum domini. Aliquando quidem honor & beneficium distinguuntur, ut in *Capitularibus Cas. M. lib. 3. cap. 7.* his verbis *honorem suum & beneficium suum perdat.* Atque etiam Syrmundus *ad Gaufridum Vindoc.* Et Guill. Somnerus in *glossario* asserere videntur, honores dici tantum de majoribus feudis, puta Baronis: Attamen Nobiles quorumlibet feudorum domini computandi sunt *inter quosdam honoratos*, tum propter Nobilitatem, quæ honoranda est, tum quod minora etiam feuda sunt *membra honoris* ait Spelmannus in *verbo honor. & in legib. Longob. lib. 2. tit. 54. l. 2.* dicitur generaliter in *sedibus & honoribus alicujus habitare*, pro in prædiis, aut utique in feudis. Feudum est honoris nomen, virtutis symbolum, bene in Remp. in Principem, in Dominum navatæ operæ præmium. Cumque tandem feuda facta fuerint perpetua & hereditaria, eodemque jure ac alia bona censeantur, eorum jura, honores, & privilegia iis adherent, & ad quoslibet successores transeunt. Quod si in quadam Paroecia plures sint hujusmodi Nobiles, qui nempe in ea habeant minuta feuda, inter eos servanda est generalis ea regula, de qua mox acturi sumus *en. cap. 1. ex. de ma. & ob.*

Denique, sunt quidam Nobiles, qui licet nullum habeant feudum,

dum, iis tamen quidam præstantur honores, ἢ δι' ἡλικίαν καὶ ἐχέσας οἶκοι τίμιος Nobilitas apud singulos domi est honorata, inquit Aristoteles lib. 3. polit. cap. 8. unde cum Leo M. in Ep. 89. alias 93. ad Episcopos Viennensis Provinciæ dixit: vota civium, testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio Clericorum in ordinationibus Sacerdotum expectantur. Honoratos pro viris Nobilibus accipit, quibus id Honoris exhibebat Ecclesia, ut eorum arbitrium quæreretur eligendis Episcopis. Et ita verisimilis est ex ejus mente quosdam honores in eorum Parochiali Ecclesia iis etiam deberi. Sane quidem volunt eo loci Honoratos illos appellari, qui honores seu Magistratus gesserunt, aut adhuc gerunt: Sed cum in integra Epistola extet etiam ordinis consensus, & ordinis appellatione Magistratus & Decuriones veniant, ut sis. dñg. de decr. ab. or. fac. Honorati pro aliis Nobilibus viris ibi accipiuntur. Nec forte immerito quidam honores iis præstantur in Ecclesia, & quod aliis virtute præstare præsumantur, & quod aliis Parochianis exemplo præesse, & opem ferre possint.

Sed inter eos tenendus ille ordo est: Ut qui ex iis feudum habeat, aliis præferatur qui non habeant, quia, præter Nobilitatem inter eos æqualem, habet feudum, quod honorem utcumque importat & exigit. Si autem omnes sint æquales, vel quod æqualia feuda, vel quod nulla omnino habeant, inter eos observanda est ea generalis regula, quæ proponitur in d. cap. 1. ex. de ma. & ob. ut qui prior est tempore, potior sit jure, quam inter æquales tantum obtinere monet ibi rectissime Hostiensis. Et hoc nihil aliud est, quam ut juniores Senioribus cedant, ut qui ex iis ætate provectior sit, ille habeatur *Ævo honoris primas*, ut de suo primatu loquebantur olim Africani Canones: Ut majores natu. a minoribus in omni loco, in omni specie honoris priores potioresque habeantur. Gellius lib. 2. N. A. cap. 15. & de iis Nobilibus non tam male dici potest illud Valerii Max. lib. 2. cap. 10. in princ. Quod honorem habeant sine honore (sic legendum) id est sine tribunalium fastigio, ut paulo antea ibi legitur, seu sine potestate, aut alia qualibet re extrinseca, quæ cultum & honorem iis tribuat præter ipsam Nobilitatem. Forte tamen ab ea regula excipiendum est, nisi alter ex iis prædium illud habeat, cujus domini honores illos longa possessione ante alios æquales Nobiles acquisierint, tunc enim officio Prætoris incumbit, ut cum vel etiam juniores in ea possessione tueatur. Leges quidem modicum honoris possessoribus tribuunt, l. item 15. §. 2. de de. rei vind. sed iis non

minima est longæ possessionis authoritas, vel etiam in deferendis illis honoribus. Et hinc Baldus *ad cap. 6. de consuet. apud Greg.* ait consuetudinem assignare loca sedendi & standi, & non debere præposterari. Bartolus *ad l. 1. Cod. de dignit.* ait consuetudinem tribuere titulos & honores: præcipue vero inter æquales. Eaque consuetudo non tantum per testes probatur, sed etiam per antiqua monimenta, per authenticas subscriptiones, in quibus sapissime dignitas, & ordo servantur *per veteres Provinciarum notitias*, ut author est Fulbertus Carnot. *in Epist. 78.*

CAPUT X.

*An simplices Nobiles in iis honoribus Ecclesia præferantur
iudicibus Seniorum Paræciæ.*

IN nova illa quæstione una ea est ratio dubitandi, quod illi Iudices, Baillivi, Seneschalli Seniorum Parochiæ in ea iuri dicundo præsent, quod eam jurisdictionem teneant & exercent, cui omnes Parochiant subjacent, vel etiam Nobiles. Olim quidem iudices illi erant tantummodo ad tempus, ad nutum, ad libitum Seniorum, qui ad ius in suo Senioratu dicendum eos pro se constituiebant, *Agobardus Lugdun. in Epist. ad Musfredum de injustitiis.* Et illi sub iis Senioribus erant iustitarii, jurisdictionem exercebant, ut est *in Can. 12. Lateran. Concilii sub Alexandro III.* Et quidem procuratorio nomine, ait *Stephanus Tornac. in Ep. 132.* sed & iudices illi cognoscebant tantum de vilioribus causis, graves rejiciebantur ad cognitionem Comitum & Seniorum, *Carolus M. in suis Capitular. lib. 3. cap. 79. lib. 4. cap. 46. Samgalensis Monachus lib. 1. de gestis Caroli M. cap. 31.* Et tunc forte non abimiles pedaneis iudicibus, non erant inter honoratos, nec cum iis misceri jure poterant, cum sapius essent conductitii, Sed cum ex constitutionibus Principum cœperunt esse perpetui, & tota jurisdictio iis demandata est, ita ut Duces, Comites, Seniores non amplius eam exercere possint: Placet valde Loyfæi distinctio inter eos Seniorum iudices qui statim & fixam suæ jurisdictionis sedem certumve tribunal habent in Seniorali urbe, civitate, vel ut loquuntur *in villa*

mutata, & inter eos, qui in quodam vico, in quodam pago vel burgo. Nec inaudita est ea distinctio. Castella, vici, pagi dicuntur, qui nulla civitatis dignitate ornantur, sed vulgari hominum conventu incoluntur *Isidorus lib. 15. orig. cap. 2.* Judices metrocomiæ & majoris vici distinguuntur a iudicibus minorum vicorum, *Libanius in orat. de patrociniis vicorum.* Ac tandem in ipsa etiam Ecclesia inspicitur celebritas & magnitudo vici *l. Ecclesiis 33. in fine. Cod. Tb. de Episcop. & Cler.*

Qui ergo certum jurisdictionis suæ tribunal habent in Seniorali urbe sunt Magistratus, quasi ea jurisdictio (quam jure Magistratus exercent) eorum Senioribus rite & more majorum in ea urbe concessa sit ab ipso Principe, ac proinde dicendum est iis tanquam Magistratibus honores in Ecclesia deberi, vel etiam ante simplices Nobiles, quippe qui Regios Apices in iis iudicibus colere debeant, quorum jurisdictionem Regiæ concessionis esse constat. Qui vero in vicis aut pagis tantum judicant, non videntur Magistratus, sed pedanei iudices, *καταδικασταὶ ἡμῶν iudices*, qui nec proprie habent tribunal (quod in luto consistere nunquam potest) sed tantum fortuito cespite utuntur, nec forte multum differunt a Præpositis aut Magistris pagorum, de quibus *apud Siculum Flaccum, & passim in Cod. Tb.* qui sane nunquam inter honoratos relati sunt. Atque etiam dici potest eos esse proprie iudices Agricolæ & Censitorum, de quibus *in Nov. 80. cap. 3.* non etiam Nobilium, nisi aut per usurpationem aut utique per occasionem prædiorum: Nam illi ipsi Nobiles nunquam alios iudices habuerunt, quam majores. Sicque iniquum & absurdum est, ut

Nobilis hirsuta iungatur purpura burra.

necdum præponatur. Habent utique omnimodam jurisdictionem, sed sapius usurpatam, quæque concessionis Regiæ tabulis vix unquam probari possit, quæ tamen vera cujuslibet jurisdictionis origo. Imo & quamvis rite concessa sit, non tam personas Nobilium respicit, quam prædia, ut jam diximus. Nec unquam sane *Fidenarum aut Gabiorum potestas*, nunquam pannosus vacuis *Edilis Volubris* primas habuit ante Equitem Romanum, quantumvis *Italo honore supinus*. Ex minoribus illis vicorum aut pagorum iudicibus convenit valde illud Censorini *apud M. Senecam in præfatione libri tertii controversiarum.* Qui honores in municipiis ambiciose petunt, mihi videntur in somnis laborare.

CAPUT XL

*De plebeis qui vel jus Patron. vel Senioratum,
vel feudum aliquod habeant.*

Sicut Romæ cum Magistratus communicati sunt plebeis, jus imaginum habere cœperunt: Ita & cum apud nos ea omnia comparare & habere possint, ex quibus honores debentur in Ecclesia, quidam ex iis inter honoratos reponi possunt. In Gallia fere semper triplex fuit ordo; *Ecclesiasticus, Nobilis, & plebejus seu ignobilis*. Potest quidem Ecclesia quædam jus Patronatus habere in alia, & tunc persona illius velut dominantis Ecclesiæ in alia omnes honores habet: ita tamen ut non sua non propria insignia *in suis listris* affingere aut insculpere possit, sed ratione & occasione suæ Ecclesiæ: ut olim diximus. Sic etiam invaluit tandem, ut Ecclesia Senioratus & feuda habere possit, & quidem contra eorum naturam, quippe quæ militaria sunt. Eoque etiam casu evenit sæpius, ut quædam Ecclesia Senioratus ratione omnes honores habeat in alia, qui vulgo Senioribus competunt, ita tamen etiam, ut solius dominantis Ecclesiæ insignia *in listris* pingantur. Denique plebei, seu ignobiles tanquam Fundatores & Patroni omnes honores sibi vindicare possunt in Ecclesia: Cum enim sacri Canones jus Patronatus introduxerunt, nullam habuerunt personarum acceptionem, Ecclesia Nobiles & plebejos eodem jure habent in ea re, ut omnibus pariter ejusdem accepti beneficii easdem gratias referat.

Sed quæritur an plebei aut ignobiles ratione Senioratus & feudi (quod quoquomodo adquisierint) honores sibi vindicare possint in Ecclesia & quidem in præjudicium aliorum ejus Parochiæ Nobilium. Sane constat veteres Gallos semper minoris habuisse plebejos seu ignobiles, posteriori ævo *ruptarios*, nobis hodie *les Roturiers*. Theganus in gestis Ludovici Pii caput illud vigesimum habet *de incongruo ignobilium ad Ecclesiasticas dignitates promotione, & vitiis*. Et caput quinquagesimum *de ignobilibus consiliariis vitandis vel supprimendis*. Sed sensim cum iis communicati sunt etiam quidam honores

nones & sæculares, & Ecclesiastici. Omnes fere volunt plebejos feudorum fuisse olim incapaces, ac proinde honorum, quibz feudis adhærent. Primum ergo expendere juvat.

Volunt feudum natura sua esse militare, & solos Nobiles potuisse esse milites, ac proinde eos solos feudorum esse capaces. Primum quidem expeditum est: sed falsum quod sequitur, solos nempe Nobiles potuisse esse milites. Sicut olim Romæ, ita & in Gallia servi non poterant militaribus matriculis inferi. Sed quilibet liberi homines semper in Gallia potuerunt esse milites. Ex libris hominibus quidam erant Nobiles, quidam vero non Nobiles. *Theganus ibidem cap. 44. fecit te liberum, non Nobilem.* Sed quilibet liberi vel etiam ignobiles semper in Gallia milites esse potuerunt. In Capitulari tertio Ludovici Pii cap. 7. apud *Syrmundum To. 2. Concl. Eccl. Gall. pag. 473.* sic habet: *volumus atque iubemus, ut Missi nostri diligenter inquirant, quanti liberi homines in singulis comitatibus maneant. Hinc verò ea diligentia, & hæc ratio examinetur per singulas Centenas, ut veraciter sciant illos atque describant, qui in exercitalem ire possunt expeditionem.* Idem fere in aliis Capitulis cap. 3. pag. 474. Et hinc apud Robertum de Monte in *Chron. ad an. 1160.* sunt *agraris & solidarii milites*, iique omnino plebei ad differentiam Baronum. Sic etiam verius existimarem ignobiles feudorum fuisse capaces. In testamento Caroli M. num. 4. Quapropter præcipiendum nobis videtur, ut post nostrum ab hac mortalitate discessum homines (nempe liberi de quibus in præcedendi cap.) uniuscuiusque eorum accipiant beneficia in regno domini sui. Idem omnino Carolus Calvus in annuntiatione 2. cap. 2. in *Conventu primo ad Marsiam.* Volumus etiam ut unusquisque liber homo in nostro regno Seniore qualem voluerit in nobis & in nostris fidelibus accipiat. Seniore accipere est beneficium, seu feudum accipere. Sed aperte lib. 2. feudorum cap. 10. Ceteri vero qui ab antiquis temporibus feudum non tenent, licet noviter a Capitaneis seu Valvasoribus adquisierint, plebei nihilominus sunt. Addit *Cajacius & domini, ex tit. 38. de lege Couradi §. ex eadem.* Et hoc adeo verum est, ut quidam voluerint, olim ignobilem, qui feudum quomodo adquisierit, nobilitari. Ac tandem huic sententiæ (ignobiles feudorum esse capaces) adstipulantur *Mistreaux Protopraeses amplissimus au traite des mortissements chap. 5. & Razuellus in indice. verbo. Francs. fiefs:* Ubi cum contrariam sententiam assert, subiicit ea verba *Fiscales fisco favent.*

Si ergo ignobilis Senioratum adquisierit, præ omnibus aliis ejusdem Parochiæ Nobilibus omnes honores habet Seniori debitos, Et ratio ea est, quia cum Senioratus hæreditarii, patrimoniales, ac perpetui esse cœperint, nulla personarum acceptione aut distinctione habita, honores iis Senioratibus debiti & annexi ad quasunque personas transeunt: Honores illi ratione potestatis publicæ deferuntur, & eum sequuntur aut afficiunt, qui eam jure habet. Nec dicendum est statum, conditionem, aut natalia huic potestati prævalere; Nam & aliquando locupletiores Nobilioribus præferuntur in publicis honoribus adipiscendis *l. rescripto 6. d. de mun. & hon. Et vix Ecclesia generis Nobilitatem inspicit Can. 36. ex. de prob. & dig.* Sed pietatem & potestatem publicam, cujus ope & auxilio se suosque filios tueri & servare possit. Et ita cum reales sunt honores seu castro adhærentes, eos Ecclesia defert etiam plebeis illius castri dominis, vel etiam ante alios Nobiles. Aliter obtinet, si personales sint illi honores, qui antea Nobili Seniori deferebantur, nam successori plebejo denegantur, qui nulla dignitate præditus sit.

Sed si plebejus aliud quodlibet feudum habeat, huic simplices Nobiles omnino præferuntur in honoribus Ecclesiasticis: Eoque casu generis Nobilitas prævalet divitiis, quia inquit Aristoteles in *Polis. lib. 3. cap. 8.* πολῖται γὰρ ἀλλὰ οἱ γενναῖοι τοῦ ἀγεννῆς *Nobiles magis sunt cives ignobilibus*, tum quia generosiores sunt, tum quia meliores videntur ex melioribus, cum sæpius boni ex bonis nascantur. Sicut vero in Repub. illi omnino potiori jure de Magistratibus & honoribus contendere possunt, qui eo magis præditi sunt, quo Respub. & ejus utilitas magis continentur, quales sunt Nobiles supra ignobiles, ut ibidem docet Philosophus: Ita & in Ecclesia potior habenda est ratio Nobilium, quam plebejorum vel etiam divitum, quia semper Ecclesia pluris facit Nobiles, qui eam tueantur & defendant *cap. officii 38. ex. de el. & el. por.* Ut etiam docet Theganus laudatis locis: *Et divites dimisit inanes*, divitias ut mammonam iniquitatis despiciat, nisi ad utilitatem suam profundantur.

CAPUT XII.

De successoribus.

Honor ex se & ex natura sua videtur omnino personalis, quippe qui certæ cuidam personæ propter insignem illius virtutem ac præstantiam exhibeatur, sicque vix est ut ad hæredes aut successores transeat. Sicut tamen jure Civili quædam actiones vi ipsa sunt in personam, sed dicuntur in rem scriptæ, quod in rem seu generaliter concipiuntur in eam ipsam rem, quæ de agitur: Ita & non tam male dici potest nostros illos honores in rem scriptos videri, ut nempe aut singularem hanc excellentiam afficiant, cui debentur, aut utique res illas quibus hodie adherent, puta Patronatum, & Senioratum, & feudum: sicque invaluit, ut ad eos successores transeant, qui vel in eam virtutem successisse intelliguntur, vel in eas ipsas res. Et hoc facilius receptum est in Gallia ubi res illæ ceperunt esse patrimoniales. Quomodo autem jus Patronatus ad hæredes transeat, diximus in *Prolegom. ad ris. de ju. Par. cap. 8. 9. & 19.* Et ita illi hæredes, ad quos jus illud transit, eosdem etiam honores habere debent, quos ipse Fundator aut Patronus habebat.

Si tamen plures sint, videndum est, an illud *glebæ* adscriptum sit, an vero *genti, familie, nomini*. Primo casu sicut ille solus habet jus Patronatus, cui gleba illa, seu castrum aut prædium illud obvenit, ita & eos honores, nec jus illud nec eos honores habet quasi hæres aut filius, sed quasi dominus ejus prædii. Secundo casu si nempe plures sint & iis omnibus competat jus Patronatus, omnes quidem & singuli eos honores habent, sed omnis eorum numerus pro singulari persona est habendus *l. cum fundus 55. ff. de cond. & dem.* Ut nempe unam habeant sedem, unam sepulturam, unam listram: Si alter ex iis & quidem solus habeat jus Patronatus (quod quibus modis eveniat, fusius olim diximus) ille solus omnes habebit honores, quasi solus fundaverit Ecclesiam: sicut in jure Civili solus ille filius habet omnia Patronatus jura, cui pater libertum suum assignaverit, perinde ac si ab eo solo libertatem consequutus sit *l. 1. d. de adfig. lib.* Denique si solus ille filius vel fundacione, vel consuetudine

dine Patronatus & honorum successor decesserit sine liberis, alius aut frater aut gentilis qualitatibus necessariis redimitus in utrumque succederet. Quamvis enim jure uni ex iis addictum sit, attamen alii fratres aut gentiles non omnino desinunt esse Patroni, seu non omnino amittunt aptitudinem & idoneitatem, ut ita loquar, ad utrumque jus illud habendum, eo videlicet sublato de medio, cui assignatum erat: Sicut in jure Civili libertus, qui alteri ex filiis assignatur, non desinit alterius filii libertus esse, ait Ulpianus in l. 3. §. 9. *vers. libertus d. de bon. lib.* Et hæc de iis honoribus, qui deferuntur ratione pietatis, eademque locum habent in iis, qui benefactoribus deberi possunt.

Nunc de iis honoribus, qui deferuntur ratione potestatis, puta Senioribus: Illi non aliter ad hæredes aut successores transeunt, quam si in illud prædium succedant, cui annexus sit Senioratus, aut in ipsum feudum. Honores illi non gentem, non familiam, sequuntur, sed ipsam rem: Nam eo jure utimur, ut Senatoribus glebæ adscripti sint seu prædio adhæreant & illud sequantur, & ideo non alii honores Senioratus habent, quam qui prædium illud habeant, cui adscriptus est Senioratus. Quamvis aliquis hæres sit & filius Senioris, attamen honores ei non debentur, nisi prædium habeat Senioratu decoratum. Olim sicut feuda non erant hæreditaria, ita nec Senioratus: Erant dignitates, quæ certis quibusdam personis competeabant, & earum morte finiebantur, sed tandem præcipuis & majoribus feudis annexi sunt, & eorum instar perpetui esse cœperunt, ac veluti patrimoniales: Atque ita ut hodie Senioratus in majori feudo consistat, eoque constet ac jurisdictione. Hoc feudorum interpretes fuisse docent, nec eorum serinus caput illud augere mens est. Unde qui majora illa feuda possident, & per ea Senioratum, iis etiam debentur annexi honores, sive illum habeant tanquam hæredes aut ex alia causa, puta utilis donationis aut legati acceptum.

Verum si plures sint hæredes Senioris, qui Senioratum suum iis reliquerit in suis bonis: Sicut Regnum aut Imperium majori fratri *cedit jure gentium*, ait Justinus lib. 34. communi lege naturæ, *Eusebii lib. 1. cap. 15.* Ita & antiquum jus illud inter ipsos etiam privatos obtinere cœpit in Gallia, ut filius major natus senioratum habeat: Otto Frisingensis lib. 2. *de gestis Friderici primi cap. 29.* agens de Burgundia sic loquitur, *mos in illa, qui pæne in omnibus Gallia Pro-*

vin-

vinciis servatur, remansit, quod semper Seniori fratri, ejusque liberis seu maribus, seu feminis paterne hereditatis cedat auctoritas, ceteris ad illum tanquam ad dominum respicientibus. Sic etiam Petrus de Vineis lib. 6. Ep. 25. Vivens iure Francorum in eo videlicet, quod major natus, exclusis minoribus fratribus & coheredibus, in castro ipso succedat. Hoc Fridericus Imp. suæ constitutioni addidit, cujus mentio extat lib. 2. feud. cap. 55. Sicut & apud Guntherum in Ligurino lib. 8. & apud eundem Othonem lib. 2. cap. 3. Unde in Gallia fluxit *major feudum esse individuum, & primogenito cedere*. Et ita cum ille solus castrum aut Senioratum habeat, ille etiam solus honores habet in Ecclesia illius castri aut Senioratus. Imo & etiam si quasdam terras, quosdam agros huic castro annexos, vel ut loquimur, ab eo dependentes minoribus suis fratribus in virilem hereditatis partem deriderit, semper solus ille honores retinet, qui castrum & Senioratum habet, cum huic honores illi debeantur & adhæreant.

— *nomen & arma locum servant.*

Hæc domus Assaraci multos dominabitur annos.

hic dominabitur, id est, in eo castro erit dominatio, erit Senioratus, erit honor, non etiam in aliis prædiis ab eo detractis. Eo pertinet omnino Articulus 278. nostræ consuetudinis Andegavi. Car Comte & Baronne ne se departent point entre les freres & seurs, ne leur representations, ne les dignités & noblesses d'iceux, comme le Chastel, la Justice, & les autres droits de Barannie. Et peu apres. Et s'il n'a voit que la Barannie, elles y auroient leur portion coutumiere, & pareillement les puisnés leur bien-fait sur ladite Barannie, saufs les dignités & prerogatives, qui demeureron à l'aîné sans departir. Veterem hunc ulum maxime confirmat & illustrat vetus quædam charta, quam exscribit Quercetanus in probationibus historiæ Montmoranciana pag. 95. ad lib. 3. cap. 2. Eaque habet veterem Inquisitionem de usu Andegavia & Canomania factam circa an. 1340. In ea pluribus exemplis probatur, in utroque illo Comitatu Baronias non dividi, sed integras cedere primogenito, vel omnibus masculis deficientibus, primogenitæ.

Constat etiam castri, Senioratus, aut feudi emptorem succedere in eos honores, qui ratione illius rei debentur: Semper enim alienatio cum sua causa & conditione facta præsumitur *l. via 23. §. 1. d. de ser. rust. præd.* Præcipue vero cum honores illi glebæ adscripti sunt, ut jam diximus. Sæpius quidem in venditione prædii additur

ca lex, ut omnia iura, honores, & praerogativae ad emptorem transeant, quae vendito praedio debentur & adherent. Sed & quamvis omnia illa fuerit; semper tamen honores illi durant, & emptori novo domino debentur, quia praedium sequuntur & afficiunt, Et hoc etiam obtinet in publicato fundo, quamvis in annotatione praecanis, aut quaestoris (de qua etiam Tertullianus in *Apolo.* cap. 13.) nihil de honoribus dictum sit, quia cum sua conditione publicatus est d.l. 23. §. 1.

CAPUT XIII.

*An singularis successor tollere possit auctorum suorum
liras, & suas reponere.*

Cum aliquis praedium illud emit, cujus dominus in Ecclesia Paroeciali suam habet *lirām*, quaeritur anxie, an emptor ille arma, insignia, *lirām* venditoris, aut ejus decessorum ab ea Ecclesia tollere, & abraderē possit, & suam in ejus locum reponere? Romani veteres eo suarum imaginum studio tenebantur, ut cum eas suis aedibus affixissent, *semper ille triumpharent, vel etiam mutatis dominis, nec eas emptori restringere liceret*, ut loquitur Plinius lib. 35. *Nat. hist. cap. 2.* Sed an hodie idem de *liris* in Ecclesia. Quod autem novus emptor castra suas in ea ponere possit, expeditum est: Quia cum castrum, aut Senioratum adquisivit, ille omnino *ivit sub ejus Imperium & titulum*, ut loquar cum Tibullo lib. 2. *Eleg. 4.* Sed an auctorum suorum *liras* delere possit, videndum existimarem, an veteres *lirae* sint illius ipsius Fundatoris, an solius Senioris, ut nempe illibatas relinquere teneatur ipsius Fundatoris *liras*: Sic enim in operibus publicis erandum non est ejus nomen, cujus liberalitate extracta sunt l. 2. §. *ult. d. de oper. pub.* manere debent tituli eorum, qui opera illa fecissent l. *ult. in fi. d. cod.* ac si forte erasa fuerint conditorum nomina, Bartolus ait implorandum esse iudicis officium, qui vel prohibeat ea eradere, vel abraſa reportari, & proprio loco iterum collocari jubeat. Ex l. si quando 16. *Cod. cod.* quod etiam docet Chassianus in *Catal. gloriae mundi. Prima parte conclus. 2.* Et ita Augustus rerum potitus veterum Romanorum opera publice restituit *manentibus titulis*, ait Svetonius

in

in ejus vita cap. 31. Sic etiam arguitur Lampadius quidam apud Ammianum Marcellinum lib. 27. quod in omnibus locis publicis nomen suum inscriberet, non ut veterum instaurator, sed ut conditor. Ac tandem eo referri possunt verba illa Dionis Chrysostomi in orat. 31. Si quis interroget Prætorē, qui jubeat inscriptionem eradere, atque alium inscribere, quid est quod facis? An adhuc inficias ire potest, quod intoleranda faciat.

Sed singularis successor puta emptor prioris aut antiqui Senioris arma, listras, insignia tollere, & in sua Ecclesia eradere potest, suaque in eorum locum reponere. Præstantissimus Anrecessor lib. 9. obser. cap. 37. circa Princ. ait emptori statuas, imagines, & signa refringere licere ca. l. 22. vers. nec vero Cod. de admitt. O cur. iis verbis in qua majorum imaginis aut non videre fixas, aut revulsas videre satis lugubre est. Quas nempe novus emptor everterit, qui ut videatur & appareat verus dominus, titulos suos ubique affigere potest, aliis revulsis. In eam rem elegans est locus in vita Clementis scxi a Bosquero edita pag. 101. Et in signum adepta possessionis & translationis domini eorundem, de domo communi sita juxta Ecclesiam S. Petri Avenionensis arma dicta Regina in ea affixa, amicta fuerunt, & in ipsorum loco arma ipsius Papæ apposita & affixa. Ac forte adhuc eo referri potest illud S. Augustini in Serm. 62. in Evang. O Joann. Quid facis Christus, quando tales convertuntur, qui foris ab Ecclesia titulum ejus baptismatis acceperunt? Ejicis prædatorem, titulum non deponit, & possidet domum, quis invenit ibi suum titulum. Ergo titulum veteris domini puta demonis deponit, cum ibi suum non invenit. Durius esset verum dominum alterius domini vela seu signa ob oculos habere in dies: Actandem cum ipsa castra, ipsi Senioratus quotidie veneant, sint in hominum commercio, indecorum esset novis quotidie listris Ecclesiam deformari, & ideo satis est, ut novus dominus sublati alienis suas listras reponat in sua Ecclesia.

CAPUT XIV.

De Mulieribus.

DUrus ille Afer & forte *uroyovus* ait passim, ac potissimum in *lib. de vel. Virg. cap. 9.* In Ecclesia nihil mulieribus ad honorem permitti, eas nulla prerogativa honorari, cum iis necessitatem humilitatis censeret. Addit S. Augustinus aut quilibet author *quæst. ex veteri test. quæst. 45. Mulieres in Ecclesia nullam habere auctoritatem.* Unde cum Apostolus *1. ad Corint. cap. 11.* ait mulier debet habere velamen supra caput suum, & quidam Codices pro velamen habent potestatem Græcis *ἐξουσίαν*, omnes fere interpretes illud accipiunt per *μετονομασίαν*, potestatem pro indicio potestatis cui subjacent. Et tamen rectissime Pontanus in *consuet. Bles. tit. 2. art. 5.* sic loquitur *quotidie licet intueri. Nobilium uxores pertinacissimis altercationibus contendere, utra prior templum ingrediatur, utra prior munera sua, quæ in templo fieri pro more consueverunt, inter osculandam pacem offerat, utra in eminentiori & celsiori loco sedeat.* Nam hodie invaluit ipsis etiam mulieribus honores in Ecclesia deberi. Primo sunt capaces juris Patronatus, ut olim docuimus in *Prolegom. ad tit. de ju. Pat. cap. 12.* Ergo etiam iis debentur illi honores, qui Patronis. Et eadem pietatis ratio facit, ut eodem jure censeantur ac alii quilibet Ecclesiæ Fundatores & Benefactores, tum vero præcipue quod Ecclesia earum devotionis meminerit in suis precibus.

Secundo Senioratum habere possunt in sua Paroecia, & in eo constructam Ecclesiam. Proprie quidem & ab ipsa origine virilis est Senioratus, sed olim etiam quædam illustres foeminae de litibus cognoverant, ejusdem rei exemplum illustre occurrit apud Cassiodorum *lib. 4. var. Ep. 38.* Et in Gallia obtinuit ipsas etiam mulieres habere posse ordinariam jurisdictionem, ut est in *cap. 4. ex. de arb.* unde Nobilis quædam matrona Gallica contendit, *omnes qui Clerici non sunt in villa sua spectare ad suam jurisdictionem*, apud Jacobum de Vitriaco *lib. 2. bist. Occident. cap. 8.* Ac proinde dicendum est eas succedere in Senioratum, cui jurisdictione annexa sit. Sane cum dominio viri subjecta sit mulier, ait *ibidem* S. Augustinus, hinc proprie

non convenit Senioratus: Cum etiam scemina moribus dari non possint iudices, quia civilibus officiis non funguntur, *l. cum Prator. 12. §. 2. d. de iudic.* nec etiam iis proprie convenit iurisdicatio. Sed cum Senioratus & iurisdictiones patrimoniales esse coeperint, ad ipsas etiam sceminas transeunt ac perveniunt, ideoque honores iis annexos & debitos non immerito sibi vindicant. Denique licet feuda ex se & ex natura sua sint omnino masculini generis, & ex legibus Longobardorum scemina in iis succedere non possint, quia *faida levare nequeunt*, id est quia militare non possunt, ut est in *iis legibus lib. 1. tit. 9. cap. 18.* Attamen invaluit etiam eas esse capaces feudorum, ac proinde honorum, qui dominis eorum debentur. Sicque pietatis & potestatis intuitu honoranda sunt in Ecclesia. Et hinc ordo Rom. *cap. 1.* Seniorum uxores in ipsa eorum sede collocat, deinde descendit Pontifex, ut communice: *Principes populorum & Matresfam. eorum.*

Et quidem scemina vel ex se ex sua persona jus Patronatus, Senioratum, & feudum habent, vel ei nupservnt, qui alterutrum ex iis habeat. Primo casu honores iis rebus debitos habent, quandiu eas retinent. Secundo casu eos etiam habent constante matrimonio, & quandiu maritus res illas tenuerit, quia scemina maritorum privilegiis, honore, & dignitate fruuntur *l. femina §. d. de Senat. l. mulieres 13. Cod. de dignit. lib. 12.* Eoque pertinet illud Accii in Tereo.

Videō ego te mulier more multarum utier,

Ut vim contendas tuam ad maiestatem viri.

Idem quoque iuris est, si post mortem maritorum ea ipsa pradia possideant, quibus iura illa & honores illi adhaerent. Sed quo casu mulieres jus Patronatus habent, & ita dici posset iis omnes competere honores, cavendum est ne iis temerarii dicantur, ut de Imperatoribus *Tertullianus in Apolog. cap. 35.* Cum enim iussit Apostolus, ut orantes mulieres velamen habeant supra caput suum & quidem propter Angelos *1. ad Corint. cap. 11.* multi volunt Angelos ibi non alios esse, quam Sacerdotes: Nisi forte tum Jacobo Gothofredo *ad l. 9. d. ad l. Tb. de Jac.* legamus *δια τῶν ἀγγέλων*, nec cum eo tamen dicerem, id est propter greges juvenum, quia illi cum viris in Ecclesia orabant, & sedebant seorsum a mulieribus: Sed verbum illud *ἀγγέλους* generaliter acciperem pro quibuslibet virioribus, plebeis, & vagantibus, ut apud *Jul. Pollucem lib. 4. cap.*

6. *6. apud Suidam*: Et hanc interpretationem confirmat valde Synesius in *Ep. 67. circa fin.* Ubi eos qui vagantur, & in Ecclesia certas sedes non habent, sed tantum plebejas & inferiores vocat *αγδαῖος*. Ut igitur mulieres in Ecclesia utriusque sibi cavere & consulere possint a lascivia & illecebris eorum hominum malæ rei, qui malo animo ad earum partes aut distincta loca irrepere possent, cum illi non haberent certa, jubet Apostolus, ut illæ velatum caput habeant.

Quidquid sit orantes mulieres velatum caput habere debent in Ecclesia, & omnes sacri Canones prohibent, ne ad altare accedant, ne cum Clericis intra Cancellōs stare aut sedere possint. Theod. Balsamon semper in Latīnam Ecclesiam male animatus ait quidem *ad Can. 69. 6. Synodi in Trullo* in ea mulieres praesentibus ipsis Sacerdotibus *eis τὸ ἄγιον βίμα* in sanctum tribunal ingredi & sedere: Sed omnino perperam nam nihil frequentius occurrit in Latinis Canonibus, in Capitulis Regum nostrorum, & apud sanctos Ecclesiae Latinae Patres, quam sanctissima illa prohibitio, ne mulieres in Choro cum Clericis agant aut sedcant. Et ille ipse Carolus M. (aut quisvis alius author) in libris Carolinis caput adjicit *quia mulier in Synodo sedere & docere non debet*. Unde quamvis Patronus in Choro sedem habere possit, attamen si mulier habeat jus Patronatus in quadam Ecclesia, jus illud sibi vindicare non potest contra sacros Canones, sed forte sedem honoratorem extra Chorum ante omnes alias sedes, quia ex eo jure Patronatus habet omnino jus *προεδρίας*, & omnibus laicis in Ecclesia sua praefertur: Pudor & ipsa natura vetant, ne mulieres in Choro sedeant cum Clericis. Et tamen sicut earum maritis Patronis aut villarum dominis sepultura conceditur in Cancellis suarum Ecclesiarum, ita & invaluit idem etiam eorum uxoribus concedi, tunc enim in iis mortuis cessat pudor, & periculum. *Gilbertus Cistrensis in Synodalibus suis constitutionibus apud Spelmannum To. 2. Conciliorum Angliae ad an. 1292.*

Eadem etiam ratio postulat, ut licet mulier habeat jus Patronatus, & jure communi Patronus habeat honorem Processionis, ut nempe in ea statim post Clericos incedat, attamen ea mulier non ita Clericis jungatur in Processione, tum quia semper verendum est, ne ministros Ecclesiæ scandalizet, *Theophilactus ad primam ad Corinth. cap. 11.* tum etiam quia ubique vir caput est mulieris, sicut Christus

Aut caput est Ecclesia. Ad Ephes. cap. 5. Unde sicut Ecclesia Christo subicitur, ita & nunquam mulier virum præcedere debet: Tum denique quia sicut mulieres, cum venerunt ad monumentum, tenuerunt pedes eius & adoraverunt eum. Mat. cap. 28. Ubi addit Theophilactus non audentes aliam corporis partem contingere, quam extremas illas: Ita & primas ante viros in Processione tenere non debent, sed tantum extremas, cujuscunque tandem sint conditionis. In ipsa etiam civili aut seculari politica semper major est dignitas in sexu virili l. 1. d. de Senat. Secundum naturam est, ut mas foemina præferatur & imperet, Aristoteles in Polit. lib. 1. cap. 8. Et ita si foemina vel Patrona, vel Seniores, vel Nobiles, procedere seu Ecclesie suæ Processionem sequi velint, non nisi post viros jus præcessionis habere debent, ante alias mulieres.

CAPUT XV.

Ubi & quomodo de iis honoribus agendum.

PRO juribus honorificis quam plures quotidie lites oriantur, quam plures difficillimæ contentiones, notum est plus satis. Nec eas esse novas probavimus olim ex Synodo Exoniensi. Et hinc rectissime Aristoteles in Polit. lib. 5. cap. 3. ait *τιμὴν αἰτίας ἰσχυρὰς δόλους* honorem esse causam seditionis. Sed quod non omittendum, ex veteribus interpretibus, qui de iis contentionibus aut rixis egerunt, omnes fere ortas illas esse scribunt inter mulieres, Jo: Faber, Guill. Benedictus, Pontanus, & alii. Cum ut plurimum propter maritos & liberos ambitiosa sint, ait L. Seneca in consolat. ad Helviam. Et ignem accenderint in Moab, ut est in *saeris paginis*. Et tamen hodie illi ipsi viri de iis etiam agunt, quasi pro aris & focis. Eos etiam torquet morlus honoris alieni, ut est in l. 10. Cod. Tb. de remil. seu infamus ille dolor, quod iis alii præferantur. Sicque mihi esse videntur ex iis, qui aurum Templi majus esse putant, quam ipsum Templum. Mat. cap. 23. vel ut vertit Carolus M. in suis Capitular. lib. 1. cap. 63. *Qui Pharisaica superstitione plus aurum Templi honorant, quam ipsum altare: Aurum Templi honores illos appello, quos Pharisei illi Nobiles, aliive id genus Christiani in Templo, in Ecclesia tam anxie sibi vindicant, in con-*

temptum divinæ domus, & sanctissimæ Religionis opprobrium. Sæpius enim nulla prorsus ratione habita tremendi sacrificii, Iracundia succenduntur, amarissime rixantur, & turpiter sibi convicia & crimina, & calcibus & pugnis invicem colliduntur, ut de iis ex S. Augustino Jonas Aurelianus Episcopus lib. 1. de institutione Laicali cap. 13. Propter quod grave scandalum in Ecclesia generatur, & divinum sæpius impeditur officium, ut est in eadem Synodo Exon. Quam satius esset prudentissimum illud Theoderici Regis Consilium honores illos intra terminum moderationis includere. Apud Cassiodorum lib. 7. var. cap. 36. Noverint quod cum vel etiam Præses Provinciæ ingreditur limen delubri, & orat in divinis sit privatus, privati personam induit, ait Julianus Imp. in Epist. ad Arfacium Pontificem Galatiæ apud Sozomenum. Et cum Gregorio Magno Ep. 36. lib. 4. reg. sciant ex Christianis legibus sui quidem ordinis dignitatem servandam esse in honore, si modo humilitatem teneamus in mente.

Nec etiam mihi probatur sententia quorundam veterum utriusque juris interpretum apud Guill. Benedictum ad cap. Raynutius in verbo duas habens filias num. 21. Qui existimant eum, qui sit in possessione honorum in Ecclesia, non tantum iudicio possessionis uti posse, sed etiam jura illa servare de facto & manu armata, siquidem in iis turbetur aut impediatur. Primo enim quantum Ecclesia rixas illas, & quidem de iis honoribus deiecerit & oderit, audiant Origenem de velamine Moysis agentem in Homilia 12. in caput. 34. Exodi: Dicendum nobis prius est, quid sit homo aversus a Domino, ut scire possimus, quis sit conversus, & paulo post. Omnis qui cum recitatur verba legis, qui cum legitur Moyses, gloriatur seculo. & mundi honoribus studet, aversus est. Audiant Bedam cap. 2. in Evang. S. Joan. ad ea verba. Cum fecisset Dominus quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de Templo. Sic habet. Quid ergo fratres mei, quid paratis faceret domuius, si rixis dissidentes in Templo reperiret, qui hostias, quæ sibi immolarentur, cementes in Templo eliminare tentavit. Secundo leges & Magistratus in eum durius agere solent, qui

Jura negat sibi lata, nihil non arrogat armis. & eum jus crediti amittere volunt, qui non per judicem reposcit, quod sibi deberi putat L. entar 13. d. quod meretur. In eam rem nostram omnino legenda Quintiliani declamatio 265. qui licet Ethnicis piissime tamen ibi describit eorum impudentiam, qui rem petulantem inter sacra faciunt.

In iudicio igitur peragenda est ea lis de iuribus honorificis. Olim quidem Episcopi & Presbyteri de iis cognoscebant, ut ex Wormatiensi, & Trosleiano Concilio, atque etiam ex Capitular. Regum nostrorum probavimus *beclib. 2. cap. 3. & 4.* Et omnino probari potest adhuc *ex cap. licet 9. ex. de probat. iuncta antiqua, & cap. 6. ex. de fide. instrum.* de quibus postmodum. Sed facite invaluit in Gallia eam cognitionem pertinere ad publicos, seu Regios iudices. Tum quod honor, qui hominibus deferretur, non est quid spirituale, sed aliquid exterius, quippe qui consistat in signis exterioribus, ut scribit S. Thomas *secunda secunda quest. 103. art. 1.* Imo est aliquid omnino temporale, ut docet Hostiensis *ad cap. pen. ex. de jur. Cal.* In Gallia autem iudices Ecclesiastici inter laicos cognoscunt tantum de rebus omnino spiritualibus. Tum etiam quia ex legibus Regni nunquam laici ad iudices Ecclesiasticos vocari possunt, nisi pro rebus omnino spiritualibus, quales non sunt illi honores. Tum denique quia lites de iis iuribus sunt potissimum de possessione, aut quasi possessione, de qua soli iudices Regii cognoscunt in Gallia. Sed & rectissime volunt, etiam si Patronus, aut Senior contra Parochum ipsum agat, ut ei reddat, aut exhiberi curet honores ei debitos, agendum tamen in foro seculari, ne laicus contra leges Regni pro rebus non spiritualibus in foro Ecclesiastico respondeat.

Nunc quo remedio utendum, ut ea iura conserventur, aut vindicentur. Breviter distinguendum est inter eos, quibus honores illi jure debentur, & eos quibus non jure debentur, & tamen praestantur conniventibus oculis, per patientiam, per tolerantiam: Ut illi puta Patronus & Senior interdicto, seu iudicio possessorio uti possint nobis *se pourvoir en complainte*, hi vero habeant duntaxat officium iudicis. Primum probare & adstruere juvat *ex d. cap. 9. ex. de probat.* quod in eam rem singulare est. Illud est Innocentii III. S. P. & ab eo mittitur ad Ariminensem Episcopum Ravennat. Archiepiscopi suffraganeum. Jungendum est *cum cap. pen. ex. de jur. Cal. & cum cap. 37. ex. de testib.* Hieronymus Rubeus *lib. 6. bist. Ravennat. ad an. 1203.* meminit trium illorum Capitulorum: Sed *d. cap. pen. & d. cap. 37.* distinguere videtur *a d. cap. 9.* quasi varia, aut diversa negotia in iis omnibus proponantur, cum tamen in iis eadem occurrant, ut palam est *ex ant. coll. 3. ex. qua haec omnia desumuntur*, species ea est quantum satis sit ad tractatum nostrum de iuribus honorificis.

Mota lis erat inter Albertum Ravennat. Archiepisc. & Faventinus

dine Patronatus & honorum successor decesserit sine liberis, alius aut frater aut gentilis qualitatibus necessariis redimtus in utrumque succedet. Quamvis enim iure uni ex iis addictum sit, attamen alii fratres aut gentiles non omnino desinunt esse Patroni, seu non omnino amittunt aptitudinem & idoneitatem, ut ita loquar, ad utrumque jus illud habendum, eo videlicet sublato de medio, cui assignatum erat: Sicut in iure Civili libertus, qui alteri ex filiis assignatur, non desinit alterius filium libertus esse, ait Ulpianus in l. 3. §. 9. *vers. libertus d. de bon. lib.* Et hæc de iis honoribus, qui deferuntur ratione pietatis, eademque locum habent in iis, qui benefactoribus deberi possunt.

Nunc de iis honoribus, qui deferuntur ratione potestatis, puta Senioribus: Illi non aliter ad hæredes aut successores transeunt, quam si in illud prædium succedant, cui annexus sit Senioratus, aut in ipsum feudum. Honores illi non gentem, non familiam, sequuntur, sed ipsam rem: Nam eo iure utimur, ut Senatoribus gloriæ adscripti sint seu prædio adhareant & illud sequantur, & ideo non alii honores Senioratus habent, quam qui prædium illud habent, cui adscriptus est Senioratus. Quamvis aliquis heres sit & filius Senioris, attamen honores ei non debentur, nisi prædium habeat Senioratu decoratum. Olim sicut feuda non erant hæreditaria, ita nec Senioratus: Erant dignitates, quæ certis quibusdam personis compete- bant, & earum morte finiebantur, sed tandem præcipuis & majoribus feudis annexi sunt, & eorum instar perpetui esse coeperunt, ac veluti patrimoniales: Atque ita ut hodie Senioratus in maiori feudo consistat, eoque constet ac iurisdictione. Hoc feudorum interpretes fuisse docent, nec eorum serinius caput illud augere mens est. Unde qui maiora illa feuda possident, & per ea Senioratum, iis etiam debentur annexi honores, sive illum habeant tanquam hæredes aut ex alia causa, puta utilis donationis aut legati accepti.

Verum si plures sint hæredes Senioris, qui Senioratum suum iis reliquerit in suis bonis: Sicut Regnum aut Imperium maiori fratri cedit iure gentium, ait Justinus lib. 34. communi lege naturæ, *Ensebius lib. 1. cap. 15.* Ita & antiquum jus illud inter ipsos etiam privatos obtinere coepit in Gallia, ut filius major natu senioratum habeat: Otto Frisingensis lib. 2. de gestis *Friderici primi cap. 29.* agens de Burgundia sic loquitur, *mos in illa, qui pene in omnibus Gallia Pro-*

vin-

vinciis servatur, remansit, quod semper Seniori fratri, ejusque liberis seu maribus, seu feminis paternæ hereditatis cedat authoritas, ceteris ad illum tanquam ad dominum respicientibus. Sic etiam Petrus de Vineis lib. 6. Ep. 25. Vivens iure Francorum in eo videlicet, quod major natus, exclusis minoribus fratribus & coheredibus, in castro ipso succedat. Hoc Fridericus Imp. suæ constitutioni addidit, cujus mentio extat lib. 2. feud. cap. 55. Sicut & apud Guntherum in Ligurino lib. 8. & apud eundem Othonem lib. 2. cap. 5. Unde in Gallia fluxu *majora seude esse individua, & primogenito cedere*. Et ita cum ille solus castrum aut Senioratum habeat, ille etiam solus honores habet in Ecclesia illius castri aut Senioratus. Imo & etiam si quasdam terras, quosdam agros huic castro annexos, vel ut loquimur, ab eo dependentes minoribus suis fratribus in virilem hereditatis partem dederit, semper solus ille honores retinet, qui castrum & Senioratum habet, cum huic honores illi debeantur & adhæreant.

— *nomen & arma locum servant.*

Hic domus Affaraci multos dominabitur annos.

hic dominabitur, id est, in eo castro erit dominatio, erit Senioratus, erit honor, non etiam in aliis prædiis ab eo detractis. Eo pertinet omnino Articulus 278. nostra consuetudinis Andegavi. Car Comte & Baronnie ne se departent point entre les freres & sœurs, ne leur representations, ne les dignités & noblesses d'iceux, comme le Chastel, la Justice, & les autres droits de Baronnie. Et peu apres. Et s'il n'a voit que la Baronnie, elles y auroient leur portion coustumiere, & pareillement les puisnés leur bien-fait sur ladite Baronnie, sans les dignités & prerogatives, qui demeureron à l'aîné sans departir. Veterem hunc ulum maxime confirmat & illustrat vetus quedam charta, quam exscribit Quercetanus in probationibus historia Montmorentiana pag. 95. ad lib. 3. cap. 2. Eaque habet veterem Inquisitionem de usu Andegavia & Cænomania factam circa an. 1340. In ea pluribus exemplis probatur, in utroque illo Comitatu Baronnias non dividi, sed integras cedere primogenito, vel omnibus masculis deficientibus, primogenitæ.

Constat etiam castri, Senioratus, aut feudi emptorem succedere in eos honores, qui ratione illius rei debentur: Semper enim alienatio cum sua causa & conditione facta præsumitur *l. via 23. §. 1. d. de ser. rust. præd.* Præcipue vero cum honores illi glebæ adscripti sunt, ut jam diximus. Sæpius quidem in venditione prædii additur

ea lex, ut omnia iura, honores, & prerogativa ad emptorem transcant, quæ vendito prædio debentur & adhærent. Sed & quamvis omnia illa fuerint; semper tamen honores illi durant, & emptori novo domino debentur, quia prædium sequuntur & afficiunt, Et hoc etiam obtinet in publicato fundo, quamvis in annotatione præconis, aut quæstoris (de qua etiam Tertullianus in *Apolo.* cap. 13.) nihil de honoribus dictum sit, quia cum sua conditione publicatus est *d.l. 23. §. 1.*

CAPUT XIII.

*An singularis successor tollere possit authorum suorum
listras, & suas reponere.*

CUM aliquis prædium illud emit, cujus dominus in Ecclesia Paroeciali suam habet *listram*, quaeritur anxie, an emptor ille arma, insignia, *listram* venditoris, aut ejus decessorum ab ea Ecclesia tollere, & abradere possit, & suam in ejus locum reponere? Romani veteres eo suarum imaginum studio tenebantur, ut cum eas suis ædibus affixissent, semper illæ triumpharent, vel etiam mutatis dominis, nec eas emptori rostringere liceret, ut loquitur Plinius *lib. 35. Nat. hist. cap. 2.* Sed an hodie idem de *listris* in Ecclesia. Quod autem novus emptor castris suas in ea ponere possit, expeditum est: Quia cum castrum, aut Senioratum adquisivit, ille omnino ivit sub ejus Imperium & titulum, ut loquar cum Tibullo *lib. 2. Eleg. 4.* Sed an authorum suorum *listras* delere possit, videndum existimarem, an veteres *listræ* sint illius ipsius Fundatoris, an solius Senioris; ut nempe illibatas relinquere teneatur ipsius Fundatoris *listras*: Sic enim in operibus publicis eradendum non est ejus nomen, cujus liberalitate extructa sunt *l. 2. §. ult. d. de oper. pub.* manere debent tituli eorum, qui opera illa fecissent *l. ult. in fi. d. eod.* ac si forte erasa fuerint conditorum nomina, Bartolus ait implorandum esse judicis officium, qui vel prohibeat ea eradere, vel abrafa reportari, & proprio loco iterum collocari jubeat. Ex *l. si quando 16. Cod. eod.* quod etiam docet Chassianæus in *Catal. gloriæ mundi. Prima parte conclus. 2.* Et ita Augustus rerum potitus veterum Romanorum opera publice restituit *manentibus titulis*, ait Svetonius

in ejus vita cap. 31. Sic etiam arguitur Lampadius quidam apud Ammianum Marcellinum lib. 27. quod in omnibus locis publicis nomen suum inscriberet, non ut veterum instaurator, sed ut conditor. Ac tandem eo referri possunt verba illa Dionis Chrysostomi in orat. 31. Si quis interroget Prætorum, qui jubeat inscriptionem eradere, atque alium inscribere, quid est quod facis? An adhuc inficias ire potest, quod intoleranda faciat.

Sed singularis successor puta emptor prioris aut antiqui Senioris arma, listras, insignia tollere, & in sua Ecclesia eradere potest, suæque in eorum locum reponere. Præstantissimus Antecessor lib. 9. obser. cap. 37. circa Princ. ait. emptori statuas, imagines, & signa refringere licere ex l. 22. vers. nec vero Cod. de admittut. & cur. iis verbis in qua majorum imaginis aut non videre fixas, aut revulsas videre satis lugubre est. Quas nempe novus emptor everterit, qui ut videatur & appareat verus dominus, titulos suos ubique affigere potest, aliis revulsis. In eam rem elegans est locus in vita Clementis scribit a Bosqueto edita pag. 101. Et in signum adeptæ possessionis & translationis domini eorundem, de domo communi sita juxta Ecclesiam S. Petri Avenionensis arma dicta Regina in ea affixa, amota fuerunt, & in ipsorum loco arma ipsius Papæ apposita & affixa. Ac forte adhuc eo referri potest illud S. Augustini in Serm. 62. in Evang. & Joann. Quid facit Christus, quando tales convertuntur, qui foris ab Ecclesia titulum ejus baptismatis acciperunt? Ejicit prædatorem, titulum non deponit, & possidet domum, quæ invenit ibi suum titulum. Ergo titulum veteris domini puta demonis deponit, cum ibi suum non invenit. Durius esset verum dominum alterius domini vela seu signa ob oculos habere in dies: Actandem cum ipsa castra, ipsi Senioratus quotidie veneant, fiat in hominum commercio, indecorum esset novis quotidie listris Ecclesiam deformari, & ideo satis est, ut novus dominus sublevis alienis suas listras reponat in sua Ecclesia.

CAPUT XIV.

De Mulieribus.

Durus ille Afer & forte *μυροβύτης* ait passim, ac potissimum in *lib. de vel. Virg. cap. 9.* In Ecclesia nihil mulieribus ad honorem permisti, eas nulla prerogativa honorari, cum iis necessitatem humilitatis censeret. Addit S. Augustinus aut quilibet author *quest. ex veteri test. quest. 45.* Mulieres in Ecclesia nullam habere auctoritatem. Unde cum Apostolus *1. ad Corint. cap. 11.* ait mulier debet habere velamen supra caput suum, & quidam Codices pro velamen habent potestatem Græcis *ἐκκλησια*, omnes fere interpretes illud accipiunt per *μετονομαζω*, potestatem pro indicio potestatis cui subjacent. Et tamen rectissime Pontanus in *consuet. Bles. tit. 2. art. 5.* sic loquitur *quotidie licet intueri Nobilium uxores perinatissimis altercationibus contendere, ultra prior templum ingrediatur, ultra prior munera sua, quæ in templo fieri pro more consueverunt, inter osculandam pacem offerat, ultra in eminentiori & celsiori loco sedeat.* Nam hodie invaluit ipsis etiam mulieribus honores in Ecclesia deberi. Primo sunt capaces juris Patronatus, ut olim docuimus in *Prolegom. ad tit. de ju. Pat. cap. 12.* Ergo etiam iis debentur illi honores, qui Patronis. Et eadem pietatis ratio facit, ut eodem jure censeantur ac alii quilibet Ecclesiæ Fundatores & Benefactores, tum vero præcipue quod Ecclesiæ earum devotionis meminerit in suis precibus.

Secundo Senioratum habere possunt in sua Paroecia, & in eo constructam Ecclesiam. Proprie quidem & ab ipsa origine virilis est Senioratus, sed olim etiam quædam illustres scemina de litibus cognoverant, ejusdem rei exemplum illustre occurrit apud Cassiodorum *lib. 4. var. Ep. 38.* Et in Gallia obtinuit ipsas etiam mulieres habere posse ordinariam jurisdictionem, ut est in *cap. 4. ex. de arb.* unde Nobilis quædam matrona Gallica contendit, omnes qui Clerici non sunt in villa sua spectare ad suam jurisdictionem, apud Jacobum de Vitriaco *lib. 2. bist. Occident. cap. 8.* Ac proinde dicendum est eas succedere in Senioratum, cui jurisdictio annexa sit. Sane cum dominio viri subiecta sit mulier, ait *ibidem* S. Augustinus, hinc proprie

non

non convenit Senioratus: Cum etiam foemina moribus dari non possint iudices, quia civilibus officiis non funguntur, *l. cum Prator. 12. §. 2. d. de iudic.* nec etiam iis proprie convenit iurisdiclio. Sed cum Senioratus & iurisdictiones patrimoniales esse coeperint, ad ipsas etiam foeminas transeunt ac perveniunt, ideoque honores iis annexos & debitos non immerito sibi vindicant. Denique licet feuda ex se & ex natura sua sint omnino masculini generis, & ex legibus Longobardorum foeminae in iis succedere non possint, quia *faida levare nequeunt*, id est quia militare non possunt, ut est in *iis legibus lib. 1. tit. 9. cap. 18.* Attamen invaluit etiam eas esse capaces feudorum, ac proinde honorum, qui dominis eorum debentur. Sicque pietatis & potestatis intuitu honorande sunt in Ecclesia. Et hinc ordo *Rom. cap. 1.* Seniorum uxores in ipsa eorum sede collocat, deinde descendit Pontifex, ut communicet Principes populorum & Matresfam. eorum.

Et quidem foeminae vel ex se ex sua persona jus Patronatus, Senioratum, & feudum habent, vel ei nupserunt, qui alterutrum ex iis habeat. Primo casu honores iis rebus debitos habent, quamdiu eas retinent. Secundo casu eos etiam habent constante matrimonio, & quamdiu maritus res illas tenuerit, quia foeminae maritorum privilegiis, honore, & dignitate fruuntur *l. foemina 8. d. de Senat. l. mulieres 13. Cod. de dignit. lib. 12.* Eoque pertinet illud Accii in Tereo.

Video ego te mulier more multarum utier,

Ut vim contendas tuam ad maiestatem viri.

Idem quoque juris est, si post mortem maritorum ea ipsa praedia possideant, quibus iura illa & honores illi adherent. Sed quo casu mulieres jus Patronatus habent, & ita dici posset iis omnes competere honores, cavendum est ne iis temerarii dicantur, ut de Imperatoribus *Tertullianus in Apolog. cap. 35.* Cum enim iussit Apostolus, ut orantes mulieres velamen habeant supra caput suum & quidem propter Angelos *1. ad Corin. cap. 11.* multi volunt Angelos ibi non alios esse, quam Sacerdotes: Nisi forte cum Jacobo Gothofredo *ad l. 9. d. ad l. 1. Tb. de Jac.* legamus *δια τῶν ἀγγέλων*, nec cum eo tamen dicerem, id est propter greges juvenum, quia illi cum viris in Ecclesia orabant, & sedebant seorsim a mulieribus: Sed verbum illud *ἀγγέλους* generaliter acciperem pro quibuslibet vilioribus, plebeis, & vagantibus, ut apud *Jul. Pollucem lib. 4. cap.*

6. *¶* apud Suidam: Et hanc interpretationem confirmat valde Synesius in *Ep. 67. circa fin.* Ubi eos qui vagantur, & in Ecclesia certas sedes non habent, sed tantum plebejas & inferiores vocat *αἰθαῖς*. Ut igitur mulieres in Ecclesia uterunque sibi cavere & consulere possint a lascivia & illecebris eorum hominum malæ rei, qui malo animo ad earum partes aut distincta loca irrepere possent, cum illi non haberent certa, jubet Apostolus, ut illæ velatum caput habeant.

Quidquid sit orantes mulieres velatum caput habere debent in Ecclesia, & omnes sacri Canones prohibent, ne ad altare accedant, ne cum Clericis intra Cancellōs stare aut sedere possint. Theod. Balsamon semper in Latinam Ecclesiam male animatus ait quidem ad *Can. 69. 6. Synodi in Trullo* in ea mulieres presentibus ipsis Sacerdotibus *eis τὸ αἰθαῖ-βῆμα* in sanctum tribunal ingredi & sedere: Sed omnino perperam nam nihil frequentius occurrit in Latinis Canonibus, in Capitulis Regum nostrorum, & apud sanctos Ecclesiæ Latinæ Patres, quam sanctissima illa prohibitio, ne mulieres in Choro cum Clericis agant aut sedent. Et ille ipse Carolus M. (aut quivis alius author) in libris Carolinis caput adjicit *quia mulier in Synodo sedere & docere non debet*. Unde quamvis Patronus in Choro sedem habere possit, attamen si mulier habeat jus Patronatus in quādam Ecclesia, jus illud sibi vindicare non potest contra sacros Canones, sed forte sedem honoratiorem extra Chorum ante omnes alias sedes, quia ex eo jure Patronatus habet omnino jus *προεδρίας*, & omnibus laicis in Ecclesia sua præfertur: Pudor & ipsa natura verant, ne mulieres in Choro sedent cum Clericis. Et tamen sicut earum maritis Patronis aut villarum dominis sepultura cōceditur in Cancellis suarum Ecclesiarum, ita & invaluit idem etiam eorum uxoribus concedi, tunc enim in iis mortuis cessat pudor, & periculum. Gilbertus Cisterciensis in *Synodalibus suis constitutionibus* apud Spelmannum *To. 2. Conciliorum Angliæ ad an. 1292.*

Eadem etiam ratio postulat, ut licet mulier habeat jus Patronatus, & jure communi Patronus habeat honorem Processionis, ut nempe in ea statim post Clericos incedat, attamen ea mulier non ita Clericis jungatur in Processione, tum quia semper verendum est, ne ministros Ecclesiæ scandalizet, Theophilactus ad primam ad *Corinth. cap. 11.* tum etiam quia ubique *vir caput est mulieris, sicut Chri-*

stus

Aut caput est Ecclesiæ. Ad Ephes. cap. 5. Unde sicut Ecclesia Christo subicitur, ita & nunquam mulier virum præcedere debet: Tum denique quia sicut mulieres, cum venerunt ad monumentum, tenuerunt pedes eius & adoraverunt eum. Mat. cap. 28. Ubi addit Theophilactus non audentes aliam corporis partem contingere, quam extremis illas: Ita & primas ante viros in Processione tenere non debent, sed tantum extremas, cujuscunque tandem sint conditionis. In ipsa etiam civili aut seculari politia semper major est dignitas in sexu virili l. 1. d. de Senat. Secundum naturam est, ut mas foemina præferatur & imperet, Aristoteles in Polit. lib. 1. cap. 8. Et ita si foemina vel Patrona, vel Seniores, vel Nobiles, procedere seu Ecclesiæ suæ Processionem sequi velint, non nisi post viros jus præcessionis habere debent, ante alias mulieres.

CAPUT XV.

Ubi & quomodo de iis honoribus agendum.

PRO juribus honorificis quam plures quotidie lites oriantur, quam plures difficillimæ contentiones, notum est plus satis. Nec eas esse novas probavimus olim ex Synodo Exoniensi. Et hinc rectissime Aristoteles in Polit. lib. 5. cap. 3. ait τῶν δυνάμεων ἡ δόξα ἡτις ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς στάσεως bonorem esse causam seditionis. Sed quod non omittendum, ex veteribus interpretibus, qui de iis contentionibus aut rixis egerunt, omnes fere ortas illas esse scribunt inter mulieres, Jo. Faber, Guill. Benedictus, Pontanus, & alii. Cum ut plurimum propter maritos & liberos ambitiosa sint, ait L. Seneca in consol. ad Helviam. Et ignem accenderint in Moab, ut est in saeris paginis. Et tamen hodie illi ipsi viri de iis etiam agunt, quasi pro aris & focis. Eos etiam torquet morsus honoris alieni, ut est in l. 10. Cod. Tb. de remil. seu infans ille dolor, quod iis alii præferantur. Sicque mihi esse videntur ex iis, qui aurum Templi majus esse putant, quam ipsum Templum. Mat. cap. 23. vel ut vertit Carolus M. in suis Capitular. lib. 1. cap. 83. Qui Pharisæica superstitione plus aurum Templi honorant, quam ipsum altare: Aurum Templi honores illos appello, quos Pharisei illi Nobiles, aliive id genus Christiani in Templo, in Ecclesia tam anxie sibi vindicant, in con-

temptum divina domus, & sanctissima Religionis opprobrium. Sæpius enim nulla prorsus ratione habita tremendi sacrificii, Iracundia succenduntur, amarissime rixantur, & turpiter sibi convicia & crimina, & calcibus & pugnis invicem colliduntur, ut de iis ex S. Augustino Jonas Aurelian. Episcopus lib. 1. de institutione Laicali cap. 13. Propter quod grave scandalum in Ecclesia generatur, & divinum sæpius impeditur officium, ut est in eadem Synodo Exon. Quam satius esset prudentissimum illud Theoderici Regis Consilium honores illos intra terminum moderationis includere. Apud Cassiodorum lib. 7. var. cap. 36. Noverint quod cum vel etiam Præses Provinciæ ingreditur limen delubri, & si dicitur sit privatus, privati personam induit, ait Julianus Imp. in Epist. ad Arfacium Pontificem Galatiæ apud Sozomenum. Et cum Gregorio Magno Ep. 36. lib. 4. reg. sciant ex Christianis legibus sui quidem ordinis dignitatem servandam esse in honore, si modo humilitatem teneamus in mente.

Nec etiam mihi probatur sententia quorundam veterum utriusque juris interpretum apud Guill. Benedictum ad cap. Raynutius in verbo duns habens filias num. 21. Qui existimant eum, qui sit in possessione honorum in Ecclesia, non tantum iudicio possessionis uti posse, sed etiam jura illa servare de facto & manu armata, siquidem in iis turbetur aut impediatur. Primo enim quantum Ecclesia rixas illas, & quidem de iis honoribus delectetur & oderit, audiant Origenem de velamine Moyse agentem in Homilia 12. in caput. 34. Exodi: Dicens nobis prius est, quid sit homo conversus a domino, ut scire possimus, quis sit conversus, & paulo post. Omnis qui cum recitatur verba legis, qui cum legitur Moyses, gloriatur saeculo & mundi honoribus fludet, aversus est. Audiant Bedam cap. 2. in Evang. S. Joan. ad ea verba. Cum scisset Dominus quasi flagellum de funiulis, omnes eiecit de Templo. Sic habet. Quid ergo fratres mei, quid paratis faceret dominus, si rixis dissidentes in Templo reperiret, qui hostias, quæ sibi immolarentur, cementes in Templo eliminare tentavit. Secundo leges & Magistratus in eum durius agere solent, qui

Jura negat sibi lata, nihil non arrogat armis.

& eum jus credit amittere volunt, qui non per judicem reposcit, quod sibi deberi putat l. extat 13. d. quod meretur. In eam rem nostram omnino legenda Quintiliani declamatio 265. qui licet Ethnicis piissime tamen ibi describit eorum impudentiam, qui rem petulantem inter sacra faciunt.

In

In iudicio igitur peragenda est ex his de iuribus honorificis. Olim quidem Episcopi & Presbyteri de iis cognoscebant, ut ex Wormacienſi, & Troſteiano Concilio, atque etiam ex Capitular. Regum noſtrorum probavimus *hæc lib. 2. cap. 3. & 4.* Et omnino probari poteſt adhuc *ex cap. licet 9. ex. de probat. iuncta antiqua, & cap. 6. ex. de fide. inſtrum.* de quibus poſtmodum. Sed facile invaluit in Gallia eam cognitionem pertinere ad publicos, ſeu Regios iudices. Tum quod honor, qui hominibus deferitur, non eſt quid ſpirituale, ſed aliquid exterius, quippe qui conſiſtat in ſignis exterioribus, ut ſcribit S. Thomas *ſecunda ſecunde quæſt. 103. art. 1.* Imo eſt aliquid omnino temporale, ut docet Holſienſis *ad cap. pen. ex. de iur. Cal.* In Gallia autem iudices Eccleſiaſtici inter laicos cognoscunt tantum de rebus omnino ſpiritualibus. Tum etiam quia ex legibus Regni nunquam laici ad iudices Eccleſiaſticos vocari poſſunt, niſi pro rebus omnino ſpiritualibus, quales non ſunt illi honores. Tum denique quia lites de iis iuribus ſunt poſſimum de poſſeſſione, aut quaſi poſſeſſione, de qua ſoli iudices Regii cognoscunt in Gallia. Sed & rectiſſime volunt, etiam ſi Patronus, aut Senior contra Parochum ipſum agar, ut ei reddat, aut exhiberi curet honores ei debitos, agendum tamen in foro ſeculari, ne laicus contra leges Regni pro rebus non ſpiritualibus in foro Eccleſiaſtico reſpondeat.

Nunc quo remedio utendum, ut ea iura conſerventur, aut vindicentur. Brevisiter diſtinguendum eſt inter eos, quibus honores illi jure debentur, & eos quibus non jure debentur, & tamen præſtatur convenientibus oculis, per patientiam, per tolerantiam: Ut illi puta Patronus & Senior interdicto, ſeu iudicio poſſeſſorio uti poſſint nobis *ſe pourvoir en complainte*, hi vero habeant duntaxat officium iudicis. Primum probare & adſtrudere juvat *ex d. cap. 9. ex. de probat.* quod in eam rem ſingulare eſt: Illud eſt Innocentii III. S. P. & ab eo mittitur ad Ariminenſem Episcopum Ravennat. Archiepiſcopi ſuffraganeum. Jungendum eſt *cum cap. pen. ex. de iur. Cal. & cum cap. 37. ex. de reſcrib.* Hieronymus Rubeus *lib. 6. biſt. Ravennat. ad an. 1203.* meminit trium illorum Capitulorum: Sed *d. cap. pen. & d. cap. 37.* diſtinguere videtur a *d. cap. 9.* quaſi varia, aut diverſa negotia in iis omnibus proponantur, cum tamen in iis eadem occurrant, ut palam eſt *ex ant. coll. 3. ex qua hæc omnia deſormuntur*, ſpecies ea eſt quantum ſatis ſit ad tractatum noſtrum de iuribus honorificis.

Mota hærat inter Albertum Ravennat. Archiepiſc. & Faventinus

de iurisdictione, honore, & districtu, in villa Luci, in villa S. Potiti, & in oppido seu castro de Aureolo. De honore: sicut enim Imperatores cuidam majori vico dabant jus Metrocomiz, de quo passim in utroque Cod. & apud Libanium & Salvianum: Et ut plurimum huic vico præ cæteris dabant honorem, ut de Tarsensibus Dio Chrysostomus in orat. 34. puta ut ejus Metrocomiz Vicani aliis Vicanis præessent: Ita & aliquando Principes cuidam Ecclesiæ honorem dabant in quibusdam vicis, ut ejus personæ in præcipuis eorum solemnitatibus omnes honores perciperent. Sicque cum Albertus contenderet Ecclesiam suam jura illa possidere, aut quasi possidere, & tamen se in iis iuribus turbari a Faventinis, contra eos egit interdictio uti possideatis, de quo solo rescribit S. P. eamque agendi viam probat. Baldus & ex eo Decius observant eum esse locum singularem, in quo pro honore competat interdictum, sed eam istius rei rationem non assequuntur: Quod nempe Ravennat. Archiepiscopus esset Dominus & Senior Faventini Comitatus (in quo posita sunt tres illæ villæ) & quidem ex donatione Conradi Imp. quam exscribit Rubens lib. 5. ad an. 1031. qui etiam lib. 6. ad an. 1204. scribit incolas S. Potiti jurare fidelitatem Raven. Archiepiscopo, tanquam suo Seniori & Domino. Hinc ei pro iis honoribus in eo cap. datur interdictum uti possideatis, sicut & Patrono in sua Ecclesia, cujus passim dominus dicitur. Et hoc a jure Civili repetendum, ex quo interdicta, quæ de sacris locis proponuntur, proprietatis causam continent l. 2. §. 2. d. de interd. In iis & in similibus non tantum docere oportet se possedisse, aut quasi possedisse, sed etiam se sua possedisse, ait Fabius lib. 7. inst. orat. cap. 5. Et ita cum loci sacri sint nullius, ut recte interdicti possit, ne quid in iis fiat, aut sit restituatur quod in iis factum fuerit, non sufficit obtendere possessionem, nisi etiam jus aliquod, titulus aliquis obtendatur, ut etiam didici ab evo materno D. Dany Dargente Antegau. Antecessorum Primicerio in tractatu de interdictis. Sed Patronus & Senior titulum Fundationis, & Senioratus habent, cui honores illi jure communi debentur, imo & habentur tanquam domini Ecclesiæ, ut olim probavimus ex sacris Canonibus: ergo de iis honoribus interdictio agere possunt.

Hoc etiam probat eleganter cap. inter 6. ex. de fide instrum. Ubi cum quidam Abbas contenderet Monasterio suo concessum fuisse honorem, districtum, & iurisdictionem in quodam loco, & in iis turbaretur, egit iudicio possessorio, & in eo obtinuit: Quia videlicet

Ab.

Abbas ille dominus erat ejus loci & Castellantiæ, & quidem ex donatione Luitardi Comitis & Episcopi Ticini: ut palam est *ex integra Innocentii III. Epist. 37. lib. 2. Decretal. Epistol. ex qua desumptum est d. cap. 6. ad quod etiam pertinet. cap. 1. ex. de sequest. poss. sicut & ejusdem Innocentii Epist. 37. lib. 1.*

Solus ergo Patronus & Senior de honoribus habent interdictum, quod iis jure debeantur: Non etiam illud aliis competit, quibus honores illi non jure debentur, sed tantum per patientiam & tolerantiam præstantur: Cum enim in Ecclesia nullam habeant proprietatis notam, nullum autoritatis titulum, & in iis jure communi honores illi non debeantur, ut olim docuimus, docere non possunt se sua possedisse. Et tamen si turbentur in iis honoribus, se tueri possunt officio judicis, *Patientia inducis officium Prætoris*, ait Ulpianus *in l. 1. in fi. de ser. rust. præd.* Cum jure constituti non sint illi honores, tuitione Prætoris servantur *l. 1. in princ. d. quib. mod. usus. vel. us. am.* Puta judici offerendus est libellus, qui eorum quali possessionem, & in ea turbationem contineat, & ab eo petendum, ut eam quasi possessionem tueatur. Sane si per vim atrocem & armatam ab Ecclesia vel a sede sua, a prima perceptione vel oblatione Panis benedicti, a quadam præcessionem dejecti fuerint, verius existimarem eos agere posse interdicto unde vi, quia in eo sufficit qualis qualis possessio *l. 1. §. quod autem d. de vi & viar.* Et Reipub. interest armatam hanc & atrocem vim non adhiberi. Quidam etiam volunt ad servandam sedem aut sepulturam, locum esse interdicto, quam aliquis ex singulari donatione vel liberalitate in Ecclesiam adquisierit, quamvis nulla dignitate præditus sit. Qua de re videndus omnino *D. Lovetius lit. E. num. 9.*

Denique pro juribus honorificis non modo contra ipsos honoratos agi potest, qui alios in eorum perceptione aut quasi possessione turbant, sed etiam in eos ipsos Clericos, qui ea præstare nolunt, quibus debentur. Si quis ex ejusdem Parochiæ incolis in alterius præjudicium honores usurpaverit, aut eum honores ei debitos habere & percipere prohibuerit, expeditum est, seu eum juxta distinctionem superius allatam eo nomine conveniri posse constat; frustra enim alicui concederentur honores, nisi comparata essent quædam juris remedia, quibus eos tueri & servare posset. Sic etiam si Parochus eos præstare nolit, quibus re ipsa debentur, sacri Canones volunt eum conveniri posse apud diocesenum Episcopum. Piiissime

Carolus M. lib. 5. Capitular. cap. 171. Sacerdotes objurget, *q. bitam reverentiam Senioribus suis non exhiberent*. Et statim ad id vero quadam occasione accepta Seniores eorum permoti in contumaciam prorumpunt; ut eos etiam illicite, & inboneste, atque irreverenter tractare presumant, quod alibi jubet ab Episcopis emendari. Sed in Gallia invaluit conveniendum illum esse apud iudices Regios, ut jam diximus. Sane si novos honores ei denegaret, cui revera non debentur, vel cuidam majores & plenos honores vindicanti nolleret eos exhibere (quod non sit ejus conditionis, ut ei debeantur) puta *listram, suffragium, sedem aut sepulturam in Choro*, nec actione injuriarum conveniri posset *l. injuriatum 13. §. si quis 4. d. de injur.* nec alia qualibet, nec quolibet interdicto, nec etiam officio iudicis, quia Canonem & ordinem servare debet in sua Ecclesia.

Sic ergo instituenda & peragenda est controversia de iuribus Honorificis. Sed statim in ea desiderantur probationes, quia omnino inanis est actio, nisi manifeste probetur illud omne, quod deductum est in iudicium, *Maximus Tyrius in dissertat. 39.* Sive autem interdicto agatur sive actione in rem, sæpius quidem probatio fit vel testibus vel tabulis *l. un. Cod. Tb. de his qui ven. et. & in hac nostra lite utramque illam probationem admittit S. P. in cap. 6. ex. de fide instrum.* Sed tamen aliæ sunt adhuc legitimæ probationes, ex quibus notitiæ fides postulat, ut est *in l. ult. Cod. Tb. de fide test. & instrum.*

Testes desiderantur omni exceptione majores *d. cap. 6.* & præ ceteris potiores mihi videntur Sacerdotes ejus Ecclesiæ, in qua petuntur nostri illi honores: Tum quod priores recentiori solent inter *ægiotides fide dignos Arthemidorus lib. 2. orupozetixiv cap. 74.* Tum quod illi ipsi honores illos exhibeant, aut exhiberi eurent, ut olim diximus, sicque sunt oculati & quotidiani testes. His etiam Arthemidorus adjungit senes, qui nempe diutius parochiam illam inhabitaverint, quique suis testimoniis aliquem loci dominum ostendere possint, *Synesius in ep. 67. circa fin.*

Desiderantur etiam authenticæ tabulæ, non suspectæ, non vitiosæ *d. cap. 6.* puta foundationum, insignium liberalitatum in Ecclesiam, contractuum, transactionum, sententiarum, quæ transferint in rem judicatam. Nec minimam fidem faciunt veteres Ecclesiarum tabulæ, codices, matriculæ, aut membranæ, in quibus ut plurimum descripti occurrunt honoratiores quilibet incolæ, eorum jura &

familiæ a fabulis & supposititiis quibusdam Arpinatibus vindicantur, ut docet Aubertus Miræus in *præfationibus ad Codicem donationum piarum, & ad Diplomata Belgica*.

Sed & census & monumenta publica testibus esse potiora Senatus censuit *l. census 10. d. de prob.* Census, puta Seniorum tabularia, seu censuales tabulas, libros, paginas, professiones, quæ improbatæ non sint *des adveus non blasms*, non minima est eorum omnium autoritas *l. in finalibus ij. d. fin. reg.* Publica & vetera monumenta, quæ nempe *fidem publicam tenent*, ait Tiberius Cæsar apud Frontinum in *lib. de limit. agror.* Quales sunt aeneæ tabulæ olim in Ecclesiis affixæ: qualia sunt *κεροτάφια*, honorarii tumuli, sepulcrorum sculpturæ, de quibus Jacobus Gutherius *lib. 2. de jure Manij cap. 28.* Sed hodie apud nos ex veteribus listris certissimæ probationes desumuntur pro juri-
bus Honorificis, nec illud iuauditum apud probatos authores. Sic Strabo *lib. 10. Geographiæ* ut quosdam urbes Ætolorum esse ostendat, *παράθιντε τὰ τῶν μαρτύρια τὰ ἐπιγράμματα* *hujus rei testimonia apponit inscriptiones.* Sic ad rem nostram apposite omnino, cum lis mota esset inter Lacedæmonios & Messenios de jure cujusdam templi Dianæ, ut Messenii probarent illud a suis olim majoribus & in terra sua dicatum fuisse, contendebant *Monumenta ejus rei sculpta saxis & ære prisco manere* ait Tacitus *lib. 4. Annal.* ac tandem *Monumenta illa dominorum nomina testantur*, quæ ad jura possessionum pertinere *noscentur*, ait Frontinus laudato loco.

F I N I S.

CAPUT XIV.

De Mulieribus.

DUrus ille Afer & forte *μυροῦνς* ait passim, ac potissimum in *lib. de vel. Virg. cap. 9.* In Ecclesia nihil mulieribus ad honorem permitti, eas nulla prerogativa honorari, cum iis necessitatem humilitatis censeret. Addit S. Augustinus aut quilibet author *quæst. ex veteri test. quæst. 45.* Mulieres in Ecclesia nullam habere auctoritatem. Unde cum Apostolus *1. ad Corint. cap. 11.* ait mulier debet habere velamen supra caput suum, & quidam Codices pro velamen habent potestatem Græcis *ἐκκλησίᾳ*, omnes fere interpretes illud accipiunt per *verovular*, potestatem pro indicio potestatis cui subjacent. Et tamen rectissime Pontanus in *consuet. Bles. tit. 2. art. 3.* sic loquitur quoridie licet intreri Nobilium uxores pertinacissimis altercationibus contendere, utra prior templum ingredietur, utra prior munera sua, quæ in templo fieri pro more consueverunt, inter osculandam pacem offerat, utra in eminentiori & celsiori loco sedeat. Nam hodie invaluit ipsis etiam mulieribus honores in Ecclesia deberi. Primo sunt capaces juris Patronatus, ut olim docuimus in *Prolegom. ad tit. de ju. Pat. cap. 12.* Ergo etiam iis debentur illi honores, qui Patronis. Et eadem pietatis ratio facit, ut eodem jure censeantur ac alii quilibet Ecclesiæ Fundatores & Benefactores, tum vero præcipue quod Ecclesiæ earum devotionis meminerit in suis precibus.

Secundo Senioratum habere possunt in sua Paroecia, & in eo constructam Ecclesiam. Proprie quidem & ab ipsa origine virilis est Senioratus, sed olim etiam quædam illustres foeminae de litibus cognoverant, ejusdem rei exemplum illustre occurrit apud Cassiodorum *lib. 4. var. Ep. 38.* Et in Gallia obtinuit ipsas etiam mulieres habere posse ordinariam jurisdictionem, ut est in *cap. 4. ex. de arb.* unde Nobilis quædam matrona Gallica contendit, omnes qui Clerici non sunt in villa sua spectare ad suam jurisdictionem, apud Jacobum de Vitriaco *lib. 2. bist. Occident. cap. 8.* Ac proinde dicendum est eas succedere in Senioratum, cui jurisdictionis annexa sit. Sane cum dominio viri subjecta sit mulier, ait *ibidem* S. Augustinus, hinc proprie

non convenit Senioratus : Cum etiam scemina moribus dari non possint iudices, quia civilibus officiis non funguntur, *l. cum Prator. 12. §. 2. d. de iudic.* nec etiam iis proprie convenit iurisdicatio. Sed cum Senioratus & iurisdictiones patrimoniales esse coeperint, ad ipsas etiam sceminas transeunt ac perveniunt, ideoque honores iis annexos & debitos non immerito sibi vindicant. Denique licet secula ex se & ex natura sua sint omnino masculini generis, & ex legibus Longobardorum scemina in iis succedere non possint, quia *faida levare nequeunt*, id est quia militare non possunt, ut est in *iis legibus lib. 1. tit. 9. cap. 18.* Attamen invaluit etiam eas esse capaces feudorum, ac proinde honorum, qui dominis eorum debentur. Sicque pietatis & potestatis intuitu honoranda sunt in Ecclesia. Et hinc ordo Rom. *cap. 1.* Seniorum uxores in ipsa eorum sede collocat, deinde descendit Pontifex, ut communice: Priores populorum & Matres sum. eorum.

Et quidem scemina vel ex se ex sua persona jus Patronatus, Senioratum, & feudum habent, vel ei nupservnt, qui alterutrum ex iis habeat. Primo casu honores iis rebus debitos habent, quamdiu eas retinent. Secundo casu eos etiam habent constante matrimonio, & quamdiu maritus res illas tenuerit, quia scemina maritorum privilegiis, honore, & dignitate fruuntur *l. femina 8. d. de Senat. l. mulieres 13. Cod. de dignis. lib. 12.* Eoque pertinet illud Accii in Tereo.

*Videor ego te mulier more multarum utier,
Ut vim contendas tuam ad maiestatem viri.*

Idem quoque juris est, si post mortem maritorum ea ipsa pradia possideant, quibus iura illa & honores illi adhaerent. Sed quo casu mulieres jus Patronatus habent, & ita dici posset iis omnes competere honores, cavendum est ne iis temerarii dicantur, ut de Imperatoribus Tertullianus in Apolog. *cap. 35.* Cum enim iussit Apostolus, ut orantes mulieres velamen habeant supra caput suum & quidem propter Angelos *1. ad Corin. cap. 11.* multi volunt Angelos ibi non alios esse, quam Sacerdotes: Nisi forte cum Jacobo Gothofredo *ad l. 9. d. ad l. Tb. de Jac.* legamus *δια τῶν ἀγγέλων*, nec cum eo tamen dicerem, id est propter greges juvenum, quia illi cum viris in Ecclesia orabant, & sedebant seorsim a mulieribus: Sed verbum illud *ἀγγέλων* generaliter acciperem pro quibuslibet virioribus, plebeis, & vagantibus, ut apud Jul. Pollucem *lib. 4. cap.*

6. *O' apud Suidam*: Et hanc interpretationem confirmat valde Synesius in *Ep. 67. circa fin.* Ubi eos qui vagantur, & in Ecclesia certas sedes non habent, sed tantum plebejas & inferiores vocat *αἰχμαῖς*. Ut igitur mulieres in Ecclesia utéunque sibi cavere & consulere possint a lascivia & illecebris eorum hominum malæ rei, qui malo animo ad earum partes aut distincta loca irrepere possent, cum illi non haberent certa, jubet Apostolus, ut illæ velatum caput habeant.

Quidquid sit orantes mulieres velatum caput habere debent in Ecclesia, & omnes sacri Canones prohibent, ne ad altare accedant, ne cum Clericis intra Cancellōs stare aut sedere possint. Theod. Balsamon semper in Latinam Ecclesiam male animatus ait quidē *ad Can. 69. 6. Synodi in Trullo* in ea mulieres presentibus ipsis Sacerdotibus *eis τὸ αἶμα βῆμα in sanctum tribunal ingredi & sedere*: Sed omnino perperam nam nihil frequentius occurrit in Latinis Canonibus, in Capitulis Regum nostrorum, & apud sanctos Ecclesiæ Latinæ Patres, quam sanctissima illa prohibitio, ne mulieres in Choro cum Clericis agant aut sedcant. Et ille ipse Carolus M. (aut quisvis alius author) in libris Carolinis caput adjicit *quia mulier in Synodo sedere & docere non debet*. Unde quamvis Patronus in Choro sedem habere possit, attamen si mulier habeat jus Patronatus in quadam Ecclesia, jus illud sibi vindicare non potest contra sacros Canones, sed forte sedem honoratiorem extra Chorum ante omnes alias sedes, quia ex eo jure Patronatus habet omnino jus *προεδρίας*, & omnibus laicis in Ecclesia sua præfertur: Pudor & ipsa natura vetant, ne mulieres in Choro sedeant cum Clericis. Et tamen sicut earum maritis Patronis aut villarum dominis sepultura conceditur in Cancellis suarum Ecclesiarum, ita & invaluit idem etiam eorum uxoribus concedi, tunc enim in iis mortuis cessat pudor, & periculum. Gilbertus *Cisterciensis in Synodalibus suis constitutionibus apud Spelmannum To. 2. Conciliorum Angliæ ad an. 1292.*

Eadem etiam ratio postulat, ut licet mulier habeat jus Patronatus, & jure communi Patronus habeat honorem Processionis, ut nempe in ea statim post Clericos incedat, attamen ea mulier non ita Clericis jungatur in Processione, tum quia semper verendum est, ne ministros Ecclesiæ scandalizet, Theophilactus *ad primam ad Corinth. cap. 11.* tum etiam quia ubique *vir caput est mulieris, sicut Chris-*

Aut caput est Ecclesia. Ad Ephes. cap. 5. Unde sicut Ecclesia Christo subicitur, ita & nunquam mulier virum præcedere debet: Tum denique quia sicut mulieres, cum venerunt ad monumentum, *tenuerunt pedes eius & adoraverunt eum. Mat. cap. 28.* Ubi addit Theophilactus non audentes aliam corporis partem contingere, quam extramiss illas: Ita & primas ante viros in Processione tenere non debent, sed tantum extremas, cujuscunque tandem sint conditionis. In ipsa etiam civili aut sæculari politia semper major est dignitas in sexu virili. *l. 1. d. de Senat.* Secundum naturam est, ut mas foemina præferatur & imperet, *Aristoteles in Polit. lib. 1. cap. 8.* Et ita si foeminae vel Patronæ, vel Seniores, vel Nobiles, procedere seu Ecclesiæ suæ Processionem sequi velint, non nisi post viros jus præcessionis habere debent, ante alias mulieres.

CAPUT XV.

Ubi & quomodo de iis honoribus agendum.

PRO juribus honorificis quam plures quotidie lites oriantur, quam plures difficillimæ contentiones, notum est plus satis. Nec eas esse novas probavimus olim ex Synodo Exoniensi. Et hinc rectissime Aristoteles in *Polit. lib. 5. cap. 3.* ait *τιμὴν αἰτίας ἔχειν τῶν δόξων* honorem esse causam seditionis. Sed quod non omittendum, ex veteribus interpretibus, qui de iis contentionibus aut rixis egerunt, omnes fere ortas illas esse scribunt inter mulieres, *Joh. Faber, Guill. Benedictus, Pontanus, & alii.* Cum ut plurimum propter maritos & liberos ambitiosæ sint, ait *L. Seneca in consolat. ad Helviam.* Et ignem accenderint in Moab, *ut est in sacris paginis.* Et tamen hodie illi ipsi viri de iis etiam agunt, quasi pro aris & focis. Eos etiam torquet morsus honoris alieni, *ut est in l. 10. Cod. Tb. de remil.* seu infans ille dolor, quod iis alii præferantur. Sicque mihi esse videntur ex iis, *qui aurum Templi majus esse putant, quam ipsum Templum. Mat. cap. 23.* vel ut vertit Carolus M. in suis Capitular. lib. 1. cap. 63. *Qui Pharisaica superstitione plus aurum Templi honorant, quam ipsum altare:* Aurum Templi honores illos appello, quos Pharisei illi Nobiles, aliive id genus Christiani in Templo, in Ecclesia tam anxie sibi vindicant, in con-

temptum divinæ domus, & sanctissimæ Religionis opprobriunt. Sæpius enim nulla prorsus ratione habita tremendi sacrificii, Iracundia succenduntur, amarissime rixantur, & turpiter sibi convivia & crimina, & calcibus & pugnis invicem colliduntur, ut de iis ex S. Augustino Jonas Aurelian. Episcopus lib. 1. de institutione Laicali cap. 13. Propter quod grave scandalum in Ecclesia generatur, & divinum sæpius impeditur officium, ut est in eodem Synodo Exon. Quam satius esset prudentissimum illud Theoderici Regis Consilium honores illos intra terminum moderationis includere. Apud Cassiodorum lib. 7. var. cap. 36. Noverint quod cum vel etiam Præses Provinciæ ingreditur limen delubri, *vel oris idcirco sit privatus*, privati petlonam induit, ait Julianus Imp. in Epist. ad Aysacium Pontificem Gallicæ apud Sozomenum. Et cum Gregorio Magno Ep. 36. lib. 4. reg. sciant ex Christianis legibus sui quidem ordinis dignitatem servandam esse in honore, si modo humilitatem teneamus in mente.

Nec etiam mihi probatur sententia quorundam veterum utriusque juris interpretum apud Guill. Benedictum ad cap. Raynatus in verbo *dans habens filias num. 21.* Qui existimant eum, qui sit in possessione honorum in Ecclesia, non tantum iudicio possessorio uti posse, sed etiam jura illa servare de facto & manu armata, liquidem in iis turbetur aut impediatur. Primo enim quantum Ecclesia rixas illas, & quidem de iis honoribus detestetur & oderit, audiant Origenem de velamine Moysis agentem in Homilia 12. in caput. 34. Exodi: Dicens nobis prius est, quid sit homo aversus a domino, ut scire possimus, quis sit convexus, & paulo post. Omnis qui cum recitantur verba legis, qui cum legitur Moyses, gloriatur saeculo & mundi honoribus studet, aversus est. Audiant Bedam cap. 2. in Evang. S. Joan. ad ea verba. Cum fecisset Dominus quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de Templo. Sic habet. Quid ergo fratres mei, quid pharisæ faceret dominus, si rixas dissidentes in Templo reperiret, qui hostias, quæ sibi immolarentur, cementes in Templo eliminare tentavit. Secundo leges & Magistratus in eum durius agere solent, qui

Jura negat sibi lata, nihil non arrogat armis. & eum jus credit amittere volunt, qui non per judicem reposeit, quod sibi deberi putat. L. entas 13. d. quod metum. In eam rem nostram omnino legenda Quintiliani declamatio 265. qui licet Ethnicis piissime tamen ibi describit eorum impudentiam, qui rem petulantem inter sacra faciunt.

In iudicio igitur peragenda est ea lis de iuribus honorificis. Olim quidem Episcopi & Presbyteri de iis cognoscebant, ut ex Wormacienfi, & Trosleiano Concilio, atque etiam ex Capitular. Regum nostrorum probavimus *beo lib. 2. cap. 3. & 4.* Et omnino probari potest adhuc *ex cap. licet 9. ex. de probat. iuncta antiqua, & cap. 6. ex. de fide instrum.* de quibus postmodum. Sed facile invaluit in Gallia eam cognitionem pertinere ad publicos, seu Regios iudices. Tum quod honor, qui hominibus deferretur, non est quid spirituale, sed aliquid exterius, quippe qui consistat in signis exterioribus, ut scribit S. Thomas *secunda secunda quaest. 107. art. 1.* Imo est aliquid omnino temporale, ut docet Hostiensis *ad cap. pen. ex. de jur. Cal.* In Gallia autem iudices Ecclesiastici inter laicos cognoscunt tantum de rebus omnino spiritualibus. Tum etiam quia ex legibus Regni nunquam laici ad iudices Ecclesiasticos vocari possunt, nisi pro rebus omnino spiritualibus, quales non sunt illi honores. Tum denique quia lites de iis iuribus sunt potissimum de possessione, aut quasi possessione, de qua soli iudices Regii cognoscunt in Gallia. Sed & rectissime volunt, etiam si Patronus, aut Senior contra Parochum ipsum agat, ut ei reddat, aut exhiberi curet honores ei debitos, agendum tamen in foro seculari, ne laicus contra leges Regni pro rebus non spiritualibus in foro Ecclesiastico respondeat.

Nunc quo remedio utendum, ut ea iura conserventur, aut vindicentur. Breviter distinguendum est inter eos, quibus honores illi jure debentur, & eos quibus non jure debentur, & tamen praestatur conniventibus oculis, per patientiam, per tolerantiam: Ut illi puta Patronus & Senior interdicto, seu iudicio possessorio uti possint nobis *se pourvoir en complainte*, hi vero habeant duntaxat officium iudicis. Primum probare & adstruere juvat *ex d. cap. 9. ex. de probat.* quod in eam rem singulare est. Illud est Innocentii III. S. P. & ab eo mittitur ad Aziminensem Episcopum Ravennat. Archiepiscopi suffraganeum. Jungendum est *cum cap. pen. ex. de jur. Cal. & cum cap. 37. ex. de restib.* Hieronymus Rubeus *lib. 6. bist. Ravennat. ad an. 1203.* mentio trinum illorum Capitulum: Sed *d. cap. pen. & d. cap. 37.* distinguere videtur. *a d. cap. 9.* quasi varia, aut diversa negotia in iis omnibus proponantur, cum tamen in iis eadem occurrant, ut palam est *ex ant. coll. 3. ex.* qua haec omnia desumuntur, species ea est quantum satis sit ad tractatum nostrum de iuribus honorificis.

Mora hic erat inter Albertum Ravennat. Archiepisc. & Faventinus

de iurisdictione, honore, & districtu, in villa Luci, in villa S. Potiti, & in oppido seu castro de Aureolo. De honore: sicut enim Imperatores cuidam majori vico dabant jus Metrocomix, de quo passim in utroque Cod. & apud Libanium & Salvianum: Et ut plurimum huic vico præ cæteris dabant honorem, ut de Tarsensibus Dio Obrysasomus in orat. 34. puta ut ejus Metrocomix Viciani aliis Vicanis præessent: Ita & aliquando Principes cuidam Ecclesiæ honorem dabant in quibusdam vicis, ut ejus persona in præcipuis eorum solemnitatibus omnes honores perciperent. Sicque cum Albertus contenderet Ecclesiam suam jura illa possidere, aut quasi possidere, & tamen se in iis iuribus turbari a Faventinis, contra eos egit interdicto uti possidetis, de quo solo rescribit S. P. eamque agendi viam probat. Baldus & ex eo Decius observant eum esse locum singularem, in quo pro honore competat interdictum, sed eam istius rei rationem non assequuntur: Quod nempe Ravennat. Archiepiscopus esset Dominus & Senior Faventini Comitatus (in quo posita sunt tres illæ villæ) & quidem ex donatione Conradi Imp. quam exscribit Rubens lib. 5. ad an. 1031. qui etiam lib. 6. ad an. 1204. scribit incolas S. Potiti jurare fidelitatem Raven. Archiepiscopo, tanquam suo Seniori & Domino. Hinc ei pro iis honoribus in eo cap. datur interdictum uti possidetis, sicut & Patrono in sua Ecclesia, cujus passim dominus dicitur. Et hoc a jure Civili repetendum, ex quo interdicta, quæ de sacris locis proponuntur, proprietatis causam continent l. 2. §. 2. d. de interd. In iis & in similibus non tantum docere oportet se possedisse, aut quasi possedisse, sed etiam se sua possedisse, ait Fabius lib. 7. inst. orat. cap. 5. Et ita cum loci sacri sint nullius, ut recte interdicti possit, ne quid in iis fiat, aut ut restituatur quod in iis factum fuerit, non sufficit obtendere possessionem, nisi etiam jus aliquod, titulus aliquis obtendatur, ut etiam didici ab avo materno D. Dauy Dargentrè Antegau. Antecessorum Primicerio in reatu de interdictis. Sed Patronus & Senior titulum Fundationis, & Senioratus habent, cui honores illi jure communi debentur, imo & habentur tanquam domini Ecclesiæ, ut olim probavimus ex sacris Canonibus: ergo de iis honoribus interdicto agere possunt.

Hoc etiam probat eleganter cap. inter 6. cu. de fide instrum. Ubi cum quidam Abbas contenderet Monasterio suo concessum fuisse honorem, districtum, & iurisdictionem in quodam loco, & in iis turbaretur, egit iudicio possessorio, & in eo obtinuit: Quia videlicet

Ab.

Abbas ille dominus erat ejus loci & Castellantiæ, & quidem ex donatione Luitwardi Comitis & Episcopi Ticin. ut palam est ex integra Innocentii III. *Epist. 37. lib. 2. Decretal. Epistol. ex qua desumptum est d. cap. 6. ad quod etiam pertinet cap. 1. ex. de sequent. poss. sicut & ejusdem Innocentii Epist. 37. lib. 1.*

Solus ergo Patronus & Senior de honoribus habent interdictionem, quod iis jure debeantur: Non etiam illud aliis competit, quibus honores illi non jure debentur, sed tantum per patientiam & tolerantiam præstantur: Cum enim in Ecclesia nullam habeant proprietatis notam, nullum autoritatis titulum, & in iis jure communi honores illi non debeantur, ut olim docuimus, docere non possunt se sua possedisse: Et tamen si turbentur in iis honoribus, se tueri possunt officio judicis. *Patientia inducit officium Prætoris*, ait Ulpianus *in l. 1. in fi. d. de ser. rust. præd.* Cum jure constituti non sint illi honores, tuitione Prætoris servantur *l. 1. in princ. d. quib. mod. usus vel usu am.* Puta: Judici offerendus est libellus, qui eorum quasi possessionem, & in ea turbationem contineat, & ab eo petendum, ut eam quasi possessionem tueatur. Sane si per vim atrocem & armatam ab Ecclesia vel a sede sua, a prima perceptione vel oblatione Panis benedicti, a quadam præcessione dejecti fuerint, verius existimarem eos agere posse interdictione unde vi, quia in eo sufficit qualis qualis possessio *l. 1. §. quod autem d. de vi & vi ar.* Et Reipub. interest armatam hanc & atrocem vim non adhiberi. Quidam etiam volunt ad servandam sedem aut sepulturam, locum esse interdictionis, quam aliquis ex singulari donatione vel liberalitate in Ecclesiam adquisierit, quamvis nulla dignitate præditus sit. Qua de re videndus omnino *D. Lovetius lit. E. num. 9.*

Denique pro juribus honorificis non modo contra ipsos honoratos agi potest, qui alios in eorum perceptione aut quasi possessione turbant, sed etiam in eos ipsos Clericos, qui ea præstare nolunt, quibus debentur. Si quis ex ejusdem Parœcie incolis in alterius præjudicium honores usurpaverit, aut eum honores ei debitos habere & percipere prohibuerit, expeditum est, seu eum juxta distinctionem superius allatam eo nomine conveniri posse constare; frustra enim alicui concederentur honores, nisi comparata essent quedam juris remedia, quibus eos tueri & servare posset. Sic etiam si Parochus eos præstare nolit, quibus re ipsa debentur, sacri Canones volunt eum conveniri posse apud diocesenum Episcopum. Piissime
Ca-

Carolus M. lib. 3. Capitular. cap. 171. Sacerdotes objurgat, quod de-
bitam reverentiam Senioribus suis non exhiberent. Et statim addit. Ob
id vero quadam occasione accepta Seniores eorum permoti in contumacia
audaciam prorumpunt; ut eos etiam illicite, & inboneste, atque irreveren-
ter tractare presumant, quod alibi jubet ab Episcopis emendari. Sed
in Gallia invaluit conveniendum illum esse apud iudices Regios, ut
jam diximus. Sane si novos honores ei denegaret, cui revera non
debentur, vel euidam majores & plenos honores vindicanti nolleret
eos exhibere (quod non sit ejus conditionis, ut ei debeantur) puta
lestram, suffragium, sedem aut sepulturam in Choro, nec actione injuria-
rum conveniri posset l. injuriarum c. 3. §. si quis d. de injur. nec
alia qualibet, nec quolibet interdicto, nec etiam officio iudicis,
quia Canonem & ordinem servare debet in sua Ecclesia.

Sic ergo instituenda & peragenda est controversia de juribus
Honorificis. Sed statim in ea desiderantur probationes, quia om-
nino inanis est actio, nisi manifeste probetur illud omne, quod de-
ductum est in iudicium, Maximus Tyrius in dissertat. 39. Sive autem
interdicto agatur sive actione in rem, sapius quidem probatio-
fit, vel testibus vel tabulis l. un. Cod. Tb. de his qui ven. et. & in
hac nostra lite utramque illam probationem admittit S. R. in
cap. 6. ex. de fide instrum. Sed tamen alia sunt adhuc legitimæ
probationes, ex quibus notitiæ fides postulatur, ut est in l. ult.
Cod. Tb. de fide test. & instrum.

Testes desiderantur omni exceptione majores d. cap. 6. & præ
ceteris potiores mihi videntur Sacerdotes ejus Ecclesiæ, in qua
petuntur nostri illi honores: Tum quod priores recenferi solent
inter *ἀρχαίους* fide dignos Arthemidorus lib. 2. *ἀρχαίους* cap.
74. Tum quod illi ipsi honores illos exhibeant, aut exhiberi
eurent, ut olim diximus, sicque sunt oculati & quotidiani testes.
Iis etiam Arthemidorus adjungit senes, qui nempe diuini pa-
rochiam illam inhabitaverint, quique suis testimoniis aliquem
loci domicinium ostendere possint, Synesius in ep. 67. circa fin.

Desiderantur etiam authenticæ tabulæ, non suspectæ, non vitiosæ
d. cap. 6. puta foundationum, insignium liberalitatum in Ecclesiam,
contractuum, transactionum, sententiarum, quæ transierint in rem
judicatam. Nec minimam fidem faciunt veteres Ecclesiarum
tabulæ, codices, matriculæ, aut membranæ, in quibus ut plurimum
descripti occurrunt honoratiores quilibet incolæ, eorum jura &

familiz a fabulis & supposititiis quibusdam Arpinatibus vindicantur, ut docet Aubertus Miræus in *præfationibus ad Codicem donationum piarum, & ad Diplomata Belgica*.

Sed & census & monumenta publica testibus esse potiora Senatus censuit *l. census 10. d. de prob.* Census, puta Seniorum tabularia, seu censuales tabulas, libros, paginas, professiones, quæ improbatæ non sint *des adveus non blasme's*, non minima est eorum omnium autoritas *l. in finalibus ij. d. fin. reg.* Publica & vetera monumenta, quæ nempe *fidem publicam tenent*, ait Tiberius Cæsar apud Frontinum in *lib. de limit. agror.* Quales sunt aeneæ tabulæ olim in Ecclesiis affixæ: qualia sunt *κεροτάφια*, honorarii tumuli, sepulcrorum sculpturæ, de quibus Jacobus Gutsberius *lib. 2. de jure Manij cap. 28.* Sed hodie apud nos ex veteribus listris certissimæ probationes desumuntur pro juribus Honorificis, nec illud iuauditum apud probatos authores. Sic Strabo *lib. 10. Geographiæ* ut quosdam urbes Ætolorum esse ostendat, *παρετίθησι τὰ τῶν μαρτύρια τὰ ἐγγράμματα* *huius rei testimonia apponit inscriptiones*. Sic ad rem nostram apposite omnino, cum lis mota esset inter Lacedæmonios & Messenios de jure cujusdam templi Dianæ, ut Messenii probarent illud a suis olim majoribus & in terra sua dicatum fuisse, contendebant *Monumenta ejus rei sculpra saxi & are prisco manere* ait Tacitus *lib. 4. Annal.* ac tandem Monumenta illa dominorum nomina testantur, quæ ad jura possessionum pertinere noscuntur, ait Frontinus laudato loco.

F I N I S.

INDEX PRIMUS¹⁰⁵

In Proleg. & Comment.

A

Abbates laici & abbatcomites qui 55. jux Patronatus unde habere cœperint in parochialibus Ecclesiis 55. & seq. commendatarii qui 114. & 125. ad eos solos hodie presentatio pertinet 125.

Acta quid 129.

Accrescendi jus utrum abbatibus inter Abbatem, & Monachos 113. & seq.

Advocare ab alio quid 33.

Advocatus Clericorum & Ecclesiarum qui 32. & seqq. a principe postulabantur, vel fundator in foundationis tabulis instituebat 33. & seqq. ut plurimum erant viri potentiores ibid. Advocatum sibi constituere quid ibid. iidem ac defensores 34. majores Ecclesiæ, & præsertim Monasteria eos sibi adoprabant ibid. olim advocacionem non transferebant ad posteros ibid. tandem perpetui esse cœperunt & advocatiam suam dabant in feudum 35. sæpius opprimebant Ecclesias, & a fundatoribus excludebantur 35. & 218. & seq. legalis advocatus qui 35. civitatum & provinciarum 36. moderatos tantum redditus ab Ecclesiis, & Clericis exigere permittuntur 221.

Advocationis verbum antiquissimum 33. advocatias magno pretio Prelati redemerunt 36. eas cur Patroni affectarent 219.

Edes sacra quæ 10.

Edificatio primæus adquirendi juris Patron. modus 43. ejus nomine continetur etiam readificatio 46.

Albergarias advocati a suis Clericis exigebant 220.

Amittere jus Patronatus quid 131. & seq.

Angliæ Reges de quibusdam Prioratibus libere disponebant 151. contendebant se habere advocacionem omnium Regni sui Ecclesiarum ibid. in Angliæ frequentissima de jure Patronatus lites ibid. & alibi passim. Anglicana consuetudo de presentatione a

non Patrono facta ad omnes Ecclesias propagata 293. & seqq. in Ecclesia Anglicana de qualibet spoliatione agebatur apud Iudicem secularem 216.

Apostolicum idem quod Ecclesiasticum vel Pontificium 6.

Appellatio reiecti Clerici nullius est momenti, si Patronus laicus alterum praesentaverit 238. utrum impediat, quominus praesentatus Clericus admitti & institui possit 244. & seq.

Affissa quid, & cur fiant 189. & 103. & seq. affissus Clericus qui 244.

B

Basilica & Ecclesiae discrimen 13.

Beneficio legum, aut Canonum quod competis, ipso jure competit 48. Beneficia Patronata praesumuntur, cum non nascantur, sed fiant 50. benef. superstitem conferri non possunt 74. vacare quando dicuntur v. vacare. vacantia per promotionem ad Episcopatum Sedis Apost. reservavit Bened. XII. 77. Sacerdotale & simplex quid 83. cur Clericis conferenda 82. an ad beneficium a fundatione Sacerdotale praesentari possit non adhuc Sacerdos; & quid si tale sit a canone 83. & 88. heredisario jure possideri prohibitum 193. regularia, & claustralia soli Abbates conferunt 116. & seq. si quis in favorem alterius beneficio renunciet, requiritur consensus Patroni 108.

Bona Ecclesiastica, Temporalia; & Mixta quanam censenda 23.

C

Campionis qui 33.

Capella non rite dedicata non venit Ecclesiae nomine, nec in ea obtrinet jus Patronatus 14. cur intra fines rusticanae Paroeciae edificari possit 128. & seq. interdum est Paroecialis Ecclesia Principali subiecta 226.

Capitulum Sede vacante praesentatum Clericum potest instituere 68.

& 111. & 117. & seq. an Sede vacante possit praesentare 112. capitulum Monachorum potestne praesentatum instituere 117. & seq. potest Abbas praesentationi contradicere 123. & seq.

Character Clericalis qui 232.

Clerici Patronos eligere vetiti 4. & seq. ab ordinario examinandi etsi a S. P. sint admissi 70. cognita eorum capacitate vel absentes possunt institui 71. praesentari in manibus Patroni possunt.

sunt huic juri renunciare 72. indignos habendi causa cuiusdam imputanda 81. & seq. idonei qui dicantur 82. & seq. quo tempore idonei esse debeant 84. & seqq. ejus rei antinomia solvuntur 85. presentatorum qualitates 86. & seq. a Patrono coercentur, si bona Eccl. defraudant 90. rationem temporalium Patrono Ecclesiast. reddere tenentur 92. ad libitum suis beneficiis renunciare non possunt, nec in manibus Patroni; & si possint eo insalutato 104. & seqq. & 108. quid si in alterius favorem renuncient, vid. Benef. an permutare possint beneficium inconsulto Patrono 109. ex pluribus presentatis quinam instituendus 146. & 152. & seq. eorum institutio & desistitio pertinet ad Episcopum 148. cui poena obnoxii sint a Patrono laico instituti 150. qui possint contrahere matrimonium, & coniugati unde Rispodiu accipiunt 158. & seqq. possunt renunciare beneficio in favorem suorum 194. a non Patrono presentati removendi 102. & 210. secus si non Patronus fuerit bona fidei possessor vide possessor a laicis non possunt accipere beneficia inconsultis Episcopis 215. si Ecclesiam habent sine consensu Patroni, eum tamen colere debent 224. & 231. refutari ab ordinario possunt appellare 238. ordinari non possunt sine certo titulo 240. assisii & portionarii qui, & utrum collegium faciant 244.

Clericiones qui 14.

Collatio spreto Patrono Eccles. ipso jure valet, sed irritanda 169.

& seq. spreto Patrono laico ab initio est irrita 171.

Commenda effectus 114.

Communiois privatio duplicem habet significatum 150.

Comparticipes qui 144. v. hered.

Conditor Ecclesie dicitur qui eam reparavit 46.

Constituere servitutem quid vide servitutem. constituere jus Patronatus quid, & ejus constituendi tres modi 43.

Conventualis Ecclesia qua 225.

Custodia, Custodes, vide Guardiam, & Guardianos. custodia vacantium Ecclesiarum primum Regalie caput 118.

D

Defensores Ecclesie olim erant laici, aut Sacerdotes 19. vide Guardiani.

Deportus quid 119.

De.

Devolutio num fiat ab Abbate ad Monachos 116.

Diaconi in quibusdam locis uxorem ducebant 159.

Dimissoria bonæ autoritatis quæ 70.

Doarium, cui annexum sit jus Patronatus, præsentationem femina tribuit 40. vide femina.

Dominium, quod in funda dotali maritus habet, est fictitium 39.

dominium naturale uxoris constanter matrimonio interquiescit 40.

Donatione transferitur jus Patronatus 58. non inspicitur cuinam prior*i* tradita sint Ecclesia, sed utrum donatio rite facta sit 213.

Dotare Ecclesiam cogitur, qui eam sine congrua dote consecrandam curavit 44. si sit inops, Episcopus eam dotare iubetur *ibid.* si

alius eam dotaverit acquirit jus Patronatus *ibid.*

Dotatio modus adquirendi juris Patronatus 43. & seq.

E

Eccl*esi*a varia acceptiones 12. & seq. & 139. quando primum Ecclesia edificari coepta 9. & seq. iis edificandis modus impositus 10. Generales & Apostolica quæ 13. & 21. sunt in dominio constructoris 25. consecrari nequeunt. ante *dorem* 43. restauranda potius veteres, quæ novæ edificandæ 46. jura communi sunt in dispositione Diocesani Episcopi 52. & 68. præscribuntur 40. annorum spatio 53. Ecclesias beneficere, in beneficium dare quid 54. & seq. & 59. sequestrantur 103. vacantium *custodia* ad quem pertineat 118. Matrices, Principales, Succursales quæ 128. novæ quando poterunt edificari, & cum quorum consensu 129. & seq. Ecclesias donare quid, & quibus donari possint 154. & seq. & 166. & seq. semel ordinatæ amplius mutari non possunt 173. & seq. Patronatæ non possunt uniri sine consensu Patroni 211. & seq.

Ecclesiastica bona quò sensu dicantur spiritualia 16. Ecclesiasticum jus Patronatus v. Patronatus.

Elemosyna cur dicitur Ecclesia 102. & 156.

Eligendi jus per præscriptionem adquiri potest 51.

Emptor & venditor juris Patronatus privantur eo jure, & pretium Ecclesia applicatur 160. & seq.

Episcopus honoris gratia dicitur dominus 36. indigena potius eligendus, quam alienigena 46. Clericum ordinario præsentat, undecumque voluerit *ibid.* eidem collatio & institutio Trid. refer-

Dicitur 68. quid si bona Ecclesia defraudet 90. in Ecclesiis donandis ejus consensus requiritur 158. & 167. & 170. & alibi. Si consensum deneger, ad quem recurrendum 196. & seq. Si adquirat jus Patronatus, variae species proponuntur & illustrantur 198. & seqq. certos habere debet examinatores, eorumque officium quale sit 237. & seq. vide ordinarium.

Episcopatus adeptione ut vacent beneficia, quot circumstantiis requirantur 77.

Excommunicatione amittitur jus Patronatus 134. & seq. Excommunicatur Patronus Clericum instituens vel destituens inconsulto Episcopo 148. & seq.

P.

Femina juris Patronatus, & advocacy capaces 39. & 172. & seq. an presentare possint, cum jus Patron. dotali fundo annexum est 39. & seq. quid si illud habeant ratione sanguinis 40.

Filius sacrorum qui 60. filia quando succedunt in jus Patron. 39. v. Primogenitus.

Firma quid & unde 161. datio ad firmam quid 163. firmarius habet jus presentationis 163. & seq.

Fisco jus Patron. cum universitate bonorum cedit 58.

Fodrum quid & unde sumptum 219. & seq.

Fructus vacantis Ecclesiae ad quem spectent 119. & seqq.

Fundare idem quod constituere 44.

Fundatio in sacris canonibus pro conditu & dotatione Ecclesiae accipitur 45. fundatio i. e. datio fundi an sit modus acquirendi juris Patron. 44. & seq. fundationis leges observanda, modo canonibus non adversantur 27. & 83. & 86. eas nemo potest nisi praescriptio tollere aut immutare 27. & seq. adhiberi tantum possunt in continenti ibid. decreto diocesani Episcopi firmata incipiunt esse juris publici ibid. & 91. presentandum Clericis manime respiciunt, & successores 27. fundationis tabula tutius est conscribi, & in iis nominatim reservari jus Patron. 50. ei semper servandum 88.

Fundatores cur dicti Patroni v. Patroni. eorum elogia in Ecclesiis sollemniter inscripta 6. Ecclesiast. bona eorum consilio administranda

da 7. temeritas cohibita ibid. ad eorum liberos transit ius Patronatus, nisi nominatim id caveris 25. & seq. quibus personis assignare possit us. Patron. 26. & 28. edere potest statuta ad Ecclesiam suam regimen 27. semper se suamq; fundacionem ad ius commune referre voluisse presumitur. 32. adquisit ius Patronatus, etiamsi illud in fundacione sibi non reservavit 49. & seq. an habeat presentationem in nova Capella una cum relore matricis Ecclesie 130. & seq. Ecclesiarum bonis utantur tamquam suis fundatores, ob eamque ambitionem fundabant Ecclesias 140. & 218.

G

Gratiam reges cum habeant ius Patron. in pluribus Ecclesiis 25 ad se solos revocarunt iura protectionum Ecclesiasticarum 38 & 41 & 185 non sunt vicedomini Episcoporum, sed terra domini, & Patroni Ecclesiarum Episcopatum 38 cum provinciam fratri suo dant in apanagium, provisio beneficiorum fratri competis 41. conferunt Regalium iure ad presentationem Patroni 69. & 113. servare tenentur lege si in fundacione expressum conferunt beneficium 83. ex se idem ius habent ac Episcopus 113. Clericos instituunt iure Coronae 150 & seq. licet pendente presentant ex speciali Normannia consuetudine 183 & seq.

Gratia, & Episcopo gratiam concedi quid 48.

Guardia feudum quid 37 guardia perpetua dignitas differt a guardia vacantis Ecclesie 37 & seq.

Guardiani regularium 37. Ecclesiarum 37. & seq. interdum iidem qui patroni; at saepius distinguuntur ibid. iis nobiliores sunt patroni 38.

Gualtaldi qui 37.

H

Heresi amittitur ius Patronatus 122 & seq.

Heredibus fundatorum circa Ecclesiam, & ius Patron. transmittitur 60. quid si plures fuerint heredes ibid. si ex inaequalibus partibus succedant, num pinguiorem in praesentando vocem habet, cui major hereditatis pars contigerit 61. & seq. participes dicuntur, cum in solidum praesentant 63. per capita succedunt in ius Patronatus, an in stirpes 64 & seq. Ecclesias ca-

rum-

rumque bona usurpabant 140 & 142. hinc mala quando obviam
iurum 142 & seqq. foundationibus subscribebant 141. v. successorum.
Honorifica iura a primis usque Ecclesia saculis fundatoribus con-
cessa 6 & seqq.

Hospitalarii qui 185.

Hypothecarius creditor exercere non potest ius Patron. 127.

Infiscare quid 55.

Inscriptio pro Ecclesiarum conditoribus non levem facit iuris
Patron. partem 14.

Institutio Episcopis a Trid. reservata v. Episcopus.

Interdicti Ecclesiastici vetustum exemplum 243.

Judicis suspensio appellatio laicum denotat 90. laici in Anglia, &
Normannia definiunt lites de iure Patron. 98. & seq. & 214. &
seq. in Gallia si agatur iudicio possessorio, laicus; item si agatur
petitorio, & ius Patron. sit laicum; secus si actor sit Ecclesiasticus
84. & 99. iuris Patron. cognitio ad Ecclesiasticos pertinet
100. & 213. & seqq. in dubio quale sit ius Patron. quis sit compe-
rens iudex; & quamam ejus partes 101. & seq.

L

Laici an ipso iure incapaces Patronatus; ejusque rei consecraria
47. & seqq. de Ecclesiis a regibus in feudum acceptis libero
disponere; quod tandem vetum 55. & 154. & seq. praesentare
tantum permitti, non instituere 55. cum donavit Ecclesiam reli-
gioso loco sine consensu Episcopi, nihil agunt 157.

Laicum ius Patron. v. Patron. ius.

Legatus a latere in sua legationis provincia ordines conferre potest
232. beneficia potest reservare, & Ecclesia Patronatus derogare
233. & 235.

Leges foundationis v. Foundationis.

Liliorum privilegia quae 151.

Litigia Patronorum coercita 144. & seq. & 146. & seq. & 179.

M

Major domus v. vicedominus.

Maritus praesentat, cum ius Patron. dotali fundo adhaeret

40. jure civili dominus fundi dotalis dicitur ibid.
 Masculinum femininum complectitur in iis, quæ feminis conveniunt 29.
 Milites Campaniæ qui 100.
 Mixta sodalitia quæ 22. & seq. mixta bona v. bona. mixtum jus
 Patron. v. Patronatus.
 Modi acquirendi juris Patron. 43. & seqq. & 54. & seqq.
 Monachi paræciales Ecclesias quibus modis habere cæperint 55 &
 186. jus paræciale Diocesano Episcopo imminuere vetiti 186.
 instituere Clericos prohibiti 55 & seq. an præsentare possint
 mortuo Abbate. 113. & seqq.
 Monasteria qui edificabant in suis ædibus, plenissimum eorum do-
 minium retinebant 56. & seq. iis usurpata Ecclesia, & decimæ
 restituta 155. ~~visum~~ ~~damni~~ non possunt Ecclesia sine consensu
 Episcopi 157. cur a laicis jus Patron. donadantur Monasteriis 168.

N

N Epophysi qui 87.
 Nepos ex primogenito filio præfertur patrio 30.
 Normanniæ celebris consuetudo exponitur 180 & seqq.
 Nutriti Parochorum iidem qui minorum titulorum presbyteri 240.

O

O Conomus v. vicedominus. æconomi vacantium Ecclesiarum
 quando instituti, & ubi 120. & 146. & seq.
 Officium quid 215.
 Oratoria in agris, vel privatis domibus habere quando permissum 14.
 Ordinarius si præsentatum Clericum non admittit, cogitur a S.P.
 71. intra quod tempus Clericum debeat instituere, & utrum
 ordinario, an devotus jure suppleat negligentiam Patronorum
 v. tempus. lite pendente potestne Ecclesiæ providere 103. &
 seq. permutationem beneficiorum admittere non potest inconsulto
 patrono 109. mortuo patrono Abbate vacantem paræclem Eccle-
 siam pleno jure conferi 115. regularia beneficia simplicia quan-
 do conferat 116. & seq. potest instituere Clericum ab Abbate
 præsentatum, & si in instrumento consensus Capituli non sit
 expressus, quia præsumitur 122. & seq.

Patrobus matricis Ecclesie est Patronus nove Capella 129. dicitur persona Ecclesia, Cardinalis seu principalis presbyter 242. Clericos, qui ei sint in subsidium, vel sine Patrono Episcopo presentare potest 241. & seqq. olim clericalem consuetudinem, & minores ordines conferrebat ibid.

Patronatus ius quid sit, & in quo cum patrociniis Juris Civilis conveniat 1. & seq. ejus definitio 2. sub Valentiniano prodit 4. ejusdem apud Ethnicos quadam vestigia 5. antiquissimum habet originem 5. & seqq. multis. iuribus constat 8. an sit a consuetudine mundana, & lege seculari inductum ibid. ejus introducendi causse 9. & 11. in quibus locis primum obtinere cœperit, & nunc obtineat 12. & seqq. obtinere non potest in loco non dedicato, & ante decretum Episcopi 14. & seq. v. Capella. Spirituale est, an temporale 16. & seq. & 25. & 97. & seqq. & alibi. Patrimoniale est, & ad heredes transit 17. & 39. cum prodit, unius erat generis & naturæ ibid. & 19. & seq. an. sit servitus Ecclesie imposita 17. & seqq. & 49. num Episcopis præjudicat 19. ejus in Ecclesiasticum, & laicum divisio ibid. utrum sit Ecclesiasticum, an Laicum non ex persona merendum 20. & 22. Ecclesiasticum an sit mere spirituale 17. semper est reale 24. laicum in reale, & personale subdividitur 24. & seqq. in dubio præsumitur Laicum 21. & seq. mixtum quale sit & ejus natura 21. & seq. etiam feminis comperit v. Femina. amittiturne destructa Ecclesia 46. & seq. quibus modis adquiritur 43. & seqq. & 51. & 54. comperit Patronis summo iure, an ex gratia 47. & seqq. an requiratur specialis illius reservatio in tabulis foundationis v. Fundator. non utendo amittitur 50. ei renunciari potest ibid. quibus modis transfertur 57. & seqq. an per se sine castro, vel fundo dari possit in feudum 58. & seq. natura sua est individuum 61. & seqq. gubernaturne ab hereditate 62. consistit potissimum in presentatione 63. olim fuit personale 65. minus plenum quale 67. lites de jure Patron. apud quem Judicem definienda 97. & seqq. v. Judicis. non potest sequestrari 103. per se nec vendi, nec pignori dari potest 126. & seq. & 195. & seqq. aliis modis amittitur, aliis finitur, & discrimen inter utrumque modum 131. & seqq. cum usufructu

comparatur 132. an donatum intelligatur, cum invalida sit Ecclesie donatio 166. & seqq. donari potest inconsulto Episcopo 168. & seq. & 189. & seq. ab ipso fundo separari, & scorsim donari potest 174. num. fiat Ecclesiasticum, cum Ecclesia donatur in laico 177. & seq. an donari possit in præjudicium beneficium 193. & seqq. an confundatur cum jure Ordinarii 200. Patronus, idem ac dominus 3. & seq. & 38. & 44. Patronus etiam dicebatur, qui alicui collegio aut loco præerat 4. gratitudo in patronos 11. & seq. in conventualibus Ecclesiis non præsentat 13. Advocatis, Vicedominis, Custodibus, & Guardianis nobilibus 38. constructor & conditor Ecclesie simpliciter appellatur 43. non est patronus dominus villæ, in qua ab alio edificata est Ecclesia, nec qui jurisdictionem, aut directum loci dominium habet 45. saepe non habet jus præsentandi 89. nec se, nec sibi ipse præsentare potest 67. & 193. & 201. & 230. in spreto Ordinario Sum. Pontif. possit præsentare in Summo Pontif. num. ad Ordinarium accedere tenetur, ut præsentet 70. laicus potest variare, non Ecclesiasticus 72. & 222. & seqq. præsentare non potest ad non vacans beneficium 74. & seqq. idoneum Clericum debet præsentare 82. idem ac curator 88. administratio bonorum Ecclesiasticorum ad eum pertinet, & cura ne status Ecclesie immutetur 89. & seqq. sumptibus Ecclesie litem peragit 91. a judicem tam Sæcularem, quam Ecclesiasticum agere potest 66. & 91. Ecclesiasticus in quibusdam est Ordinarius 104. an in episcopis manibus resignari possit beneficium 107. Ecclesie sue Clericum occidens excommunicatur, & amittit jus Patroni 134. an qui Ecclesiam concessit inconsulto Episcopo, postea penitentia ductus possit præsentare 175. & seq. non potest patronatus Ecclesias filiis aut nepotibus donare inconsultis Episcopis, sed eos potest præsentare 193. & seq. prælarum non potest præsentare, nec ejus electioni adesse, sed ejus assensus requiritur honestatis gratia 226. & seq. ejus rei exceptiones 228. & seq. egenus alii debet 229. si plures sint Patroni, possunt ex se unum præsentare 230. an teneatur præsentare unum ex titularis Clericis 243. & seq. ejus consensus requiritur in donatione Ecclesie 211. & seq.

Pensio sine consensu Patroni creari non potest 109. & seq. creatur apud S. Pontificem 110.

Permutari non potest beneficium sine consensu Patroni 109.
 Permutationis beneficii admittende potestas est penes S.P. ibid. per-
 mutatione transfertur jus Patroni. 57. an in ea requiratur au-
 thoritas Episcopi ibid.
 Persona Ecclesie q. r. 128. & 162.
 Prescriptio non tam constituit jus Patroni, quam jure constituit
 presumptionem facit 51. contra Ordinarium debet esse ejus tem-
 poris, quod excedat memoriam hominum 51. & seq. & 176.
 & seq. requiritur etiam iustus titulus 52. & 54. in Gallia pro
 titulo est veritas ibid. de prescriptione contra Patronos varie
 Interpretum opiniones, ubi & auctoris sententia proponitur 52.
 & seq. quos actus requirat 53. & seq. an iura honorifica pra-
 scribi possint 54.
 Presentari in Clerico debent, qui in eo ipso vito vivunt, ubi si-
 ta est Ecclesia 48. Diacono Episcopo presentari debet 67. &
 seq. aliis etiam invaluit inferioribus praelatis presentari posse 68.
 Presentationis nomen unde 70. absolute dicitur jus Patronatus 2.
 & 66. ei quid occasionem praeberit 6. & 12. Fundatori Epi-
 scopo primitus indulta 6. & 7. an transeat in solidum 63. prae-
 cipua pars juris Patroni. 65. & seq. varia ejus nomina 66. differt
 a presentatione Archidiaconi, & Paroebi, cum ordinandos Epi-
 scopi offerunt 67. ad quos pertinet 66. & seq. presentatio, &
 ejus admissio in scriptis facienda 70. ejus effectus 71. & seq. &
152. & 223. debet pulsare aures Episcopi 71. tribus constat per-
 sonis 72. inter presentationem Patroni laici, & Ecclesiastici di-
 scrimen 72. impedit praeventio S. P. v. Sum. Pontif. post pra-
 sentationem res non est amplius integra 73. nominationis Uni-
 versitatum & presentationis discrimen 75. presentatio ante sen-
 tentiam ipso jure nulla 76. presentatio libera q. r. 86. & 88.
 intra quod tempus fieri debeat v. Tempus. est in fructu hono-
 rifico 112. & 164. quando ad Regem Christianissimum perti-
 neat 112. & seq. ad eam faciendam convocandi omnes, qui jus
 presentandi habent 124. olim inchoamentum, & praebolum
153. non competit judiciario conductori, nec hypothecario credi-
 tori, nec sequestro 164. vendi non potest 196. presentatio &
 institutio simul in eandem personam concurrere non possunt 201.
 ultimus presentationis effectus 203. & 206. possessor bone fi-
 dei cum presentat, ea presentatio non est rescindenda 204. &
 seq.

seq. unicus presentationis actus sufficit, ut quis sit in quasi possessione juris Patron. 206. cum de validitate presentationis agitur, inspicitur semper possessio 210.

Præstemonia quæ 15.

Presbyteri in Anglia uxores ducebant 159. & seq. eorum filii detestandi, nec ad Ecclesiastica beneficia admittendi 160.

Primogenito si fundator jus Patron. adscripserit, hic omnes feminas vel natu majores excludit 28. & seq. & 61. masculis deficientibus primogenita admittitur 29. & 32. primogenito sine liberis mortuo, & superstiti primogenita, num succedat secundogenitus 29. ejus liberi excludunt quoscumq; mores & feminas 29. & seq. v. Nepos. si ante fundatorem patrem decedat sine liberis masculis jus Patron. non ad filiam transit, sed ad secundogenitum; secus si post mortem patris obierit 30. & seq. ipso jure succedit in jus Patron. 60. & 188.

Privata familia quæ 13.

Possessoris bonæ fidei presentatio non rescinditur, etiamsi præsentaverit ante veri patroni presentationem 205. & seqq. quid si præsentaverit post motam controversiam 208. & seqq.

Pupillus adhuc infans non potest presentare, ne tutore quidem auctore 42. infantia major præsentat auctore tutore 41. & seq. quid si tutor nolit esse auctor, vel tutor & pupillus dissideant, vel pupillus non idoneum præsentaverit 42. & seq.

R

Redificatione Ecclesiæ an adquiratur jus Patron. 46.

Recognitio juris Patron. quid & unde desumpta 214. & seq. Rectores Paræcialium Ecclesiarum alios Clericos in subsidium sub se habere cœperunt 240.

Regalia quolibet Patronatu potiora 8. in iis nulla omnino S. P. partes ibid. nullam admittunt fictionem ibid.

Regibus fundatores Ecclesiarum suarum, & bonorum Ecclesiæ institutionem committebant 34. & seq. & 91. & 142. Rex Christianiss. v. Galliarum Regg.

Regium quid 220.

Reliquiæ Sanctorum in dedicandis Ecclesiis adhibita, iisq; sublatiis reservari videtur Ecclesia 144. & seq.

Re-

Repraesentare quid 180. & 209. Repraesentationis jure cum patris succedunt nepotes 30. & 65.
 Rerum Spiritualium, ac Temporalium divisio 16.
 Reservationes beneficiorum quando introductae 233.
 Residentia simplicia beneficia non obnoxia 136. ei possunt tamen adstringi in fundatione; statuto, & consuetudine 136. & seqq.
 tam jurare debet ordinandus Clericus 152.
 Rubrica tit. de jure Patronatus expenditur, & cum aliis conferatur 1. & 139.

S

Sacrum, & Sacrarium differunt 14.
 Scripturarum, & instrumentorum utilitas 50.
 Sequester non potest praesentare 103.
 Sequestratio Ecclesiae quando facienda, & ad quem pertineat 102.
 & seq. eius natura 103.
 Servituti constituere quot sensibus accipitur 43.
 Simoniacus Patronus amittit jus Patron. & encommiuncatur 135.
 Sponsalia de futuro inter Clericum, & Ecclesiam quando contrahuntur 71.
 Subadvocati qui 35. & seq.
 Successorum in jus Patron. requisita tam generalia, quam specialia 28.
 Summus Pontifex fundationem confirmans potest sibi reservare praesentationem 69. Spreto Ordinario potestne patronus ei praesentare 69. & seq. Ordinarius Ordinariorum ibid. & 117. ab eo admissi Clerici ordinarium adire tenentur ibid. v. Clerici. non potest praevinire patronum Laicum 72. & 235. & seq. an patronum Ecclesiasticum ibid. cum litteratis & sublimib. personis de pluralitate beneficiorum curatorum & juris Patron. dispensat 78. promoti ad Episcopatum dispensat, ut retineat priora beneficia vel juris Patron., & quid quoad Regalia 78. & seqq. non potest remittere conditiones in fundatione appositae 83. nec potest imminuere Ecclesiae Patronatae redditus 89. non potest tollere jus alteri quasitum 152. ab eo petitur donandi licentia, si Episcopus non consentiat 197. & seq.

Templarii qui 183.

Tempus praesentationi praescriptum 93. distinctio inter Patronos Ecclesiasticos & laicos ut illis sex ad praesentandum menses concedantur, bis quatuor, ab interpretibus commenta deinde fuit a. Bonif. VIII. probata 94. a die notitiae currit ibid. si intra hoc tempus Patronus non praesentaverit, Episcopus Ecclesiam vacantem ordinabit jure Ordinario; at eo negligente Archiep. jure devoluto 95. brevius non longius praesentationi tempus in fundatione assignari potest 96. ordinarius intra sex menses debet praesentatum instituere 96. tempus litibus terminandis 217. & 231. vel lite pendente currit 231. & seq.

V.

Vacare beneficium quando dicatur, & quot modis vacet 75. & seq.

Venditione qua lege transfertur jus Patron. 98. in ea non requiritur consensus Episcopi, nec opus est, ut in venditione fundi fiat Patronatus mentio ibid.

Vicarius Generalis praesentatum potest instituere 69.

Vicedominus idem qui procurator 36. differt ab Oeconomio ibid. cur introductus 36. & seq. a quonam instituebatur 37. temporalem Ecclesiae Jurisdictionem exercebat; unde & Judex dictus ibid. ab Episcopis & Abbatibus admodum ditatus; hinc & proceres vicedominatum ambiebant ibid. vicedominatus olim erat ad tempus, sed postea hereditario jure possideri coepit, & in beneficium dari ibid. jungitur interdum cum Advocatis, sed in multis distinguuntur ibid. per usurpationem habet praesentationem 38. Ususfructu transfertur jus Patron. 59.

INDEX ALTER¹¹⁹

In de Jurib. Honorif. in Ecclesia.

A

Abates, quod Senioribus honores denegarent, quanta perpeſſi ſint 7. habentes iurisdictionem temporalem habent etiam iura honorifica 59.

Adoratio communionem præcedere ſolebat 29.

Ædium ſacrarum plures ſpecies & in iis omnibus obtinent iura honorifica 5.

Alimentorum honor Patronis quando debetur 13. v. Patronus.

Anniverſarium Epifcopi indicare debent pro Patronis Eccleſiarum ſue provincie 53.

B

Bailivi qui 58.

Ballauſtie aut balluſtrie quid & unde 29.

Baſſa iuſtitia quid & ejus originatio oſtenditur 67.

Benefactores qui proprie dicantur 70. & ſeq. eos ſemper coluit Eccleſia ibid. eorum nomina recitabantur ante altare tempore Miſſæ 71. honorifica jura habent 71. & ſeq. ſunt alteri Patroni 72. inter Divos relati ibid.

Bonorum duplex ſpecies 67. & ſeq.

C

Cancellum & locus cancellis proximus honoratior in Eccleſia Sedes 31.

Capitaneus Eccleſiæ vaſſallus 81.

Cataneus Eccleſiæ qm̄ 81.

Caſtellani, Caſtellaniæ, Caſtellantiæ dominus qui 58.

Centenarii minores judices cur ita dicti 64.

Chriſtiani olim omnes Sacerdotes 9. omnes communionem habent orationum; ſed non omnes Eccleſiaſtica recitationis honorem 15.

Chorus quid, & unde 29. & ſeq. dicitur Presbyterium vide Presbyterium. Sedes laicis in Eccleſia honoratior 31. cum Clerici reparare tenentur 33.

Clerici jura honorifica Patronis exhibere tenentur, & a judicibus

compelli possunt 8. & seqq. Clericorum & Laicorum diuissio quando nata 9. eorum duplex honor, Ministerii & externus 12. honorantur, cum presentantur a patronis 13. principem habent in processionib. locum, nec minima eis infertur poena, si S. P. id eis adimat 19. una cum laicis bona Ecclesiae administrabant 33. Comites & duces honores Clericis debitos usurparunt 3. & 39. & 45. Consuetudo expendenda in honoribus, & dignitatibus conferendis 2. & 66. et seq. 84. probatur per testes, & antiqua monumenta ibid. Conventualibus in Ecclesiis solum Patronales litterae occurrunt, non seniores 6. & seq.

D

Designatores qui 32.
Dignitates Ecclesiasticae ex consuetudine aestimantur. v. consuetudo.
Diphysa quid, & quinam in eis scriberentur 15. & 47.

E

Ecclēsia eas honorum species consecravit, qui caritatem commendant 3. Ejus status pendet a Rep. 11. suos habet amicos, & ex iis potentiores honorat, egenos adiuuat 11. & 42. sua interest plura habere templa 41. & seq. vix nobilitatem inspicit 88. Ecclesia nullus honoratior locus 5. in ea olim sepeliri nulli poterant; quibus primum id concessum 6. & 24. & 50. & seq. ejus Navis communis 27. num in ea sedere permissum 28. ejus duae partes 11. Sacrarium, & Navis. quae sit laeva & dextra Ecclesiae, & utra honoratior 31. sua habet insignia 55. Senioratus, & feuda habere potest 86. Energumēni Carbecumenis praeferruntur 31. Episcopi honorem processionis sibi vindicarunt in signum subjectionis 18. domini Ecclesiarum suarum 55. Eucharistia per gradus distribui debet 53. Eulogia quid 35. Eucharistiae successit 53. Exhonorare Monasterium quid 48.

F

Feuda natura sua militaria 87. an honores in Ecclesia per se sibi vindicent 43. cur honores dicantur 82. Feudatarii minores tantum honores in Ecclesia habent 68. & seq. an usurpare possint majores 68. & 70. eorum consensus requiritur in Ecclesiis edificandis 69. Fideles habet Ecclesia quasi suos cives 41. ex iis. qui Ecclesiae laborant

vanti succurrunt, plus ejus fini conferunt, ibid. Fideles omnes
Apostolo sunt Clerici, & fratres 52.
Fundatoribus honores deferendi omnibusque quoad eos præferendi
41. & 42.

G

G Ladius, excepto Rege, a nemine portari debet in Ecclesiam
60.

H

H Erba parietaria Trajanus cur dictus 21.
Homines novi, nobiles, ignobiles apud Romanos qui 20.
Honor definitur. 1. varia ejusdem nomina ibid. quanti ab antiquis
habitus 2. & 6. varia ejus genera 2. & seq. externis tantum
actibus exhibetur, & ex consuetudine æstimatur 2. et 99. privatus,
& publicus ibid. olim in Ecclesia definitus, nunc arbitrarius 3.
honoris insignis, & honorabilia eadem, quæ nos jura honorifi-
ca vocamus ibid. mundanus ab Ecclesia spreus v. Ecclesia. Ma-
jores honores, & minores 3. & seq. in Jure civili est admini-
stratio Reip. cum gradu ibid. ejus pro dignitate præstandi Prophe-
tæ, & Apostoli auctores 4. in loco publico & sacro pluri habet-
ur 5. in privatis Capellis locum non habet ibid. in omnibus sa-
cris adibus, sed frequentius in rusticis exhibetur 5. & seqq. in
Conventualib. Ecclesiis quænam honorifica jura cessent 6. v. Mo-
nacbi. magis est in honorante, quam in honorato 8. Patronis adi-
mi non potest, nisi per judicis sententiam ibid. a Clericis quomo-
do exhibendus 8. & seq. honorum in Ecclesia origo 39. regula
generales ad eos spectantes 40. diversificatur secundum propriam
virtutem ibid. inter honorem, & magistratum magna analogia
40. & seq. defertur ex duplici capite 41. & 43. in eo deferendo
ea qualitas prævalet, quæ utilior est Ecclesiæ 42. personis an
prædiis adhaeret 43. & 88. & seqq. cum servitutibus prædio-
rum, & Albo Decurionum confertur 43. & seq. honor plenus
Patronis debitus v. Patronus. Significat Sacrificium & prædium
48. ponitur pro senioratu 62. litium causa 97. intra terminos
moderationis includendus 98. an manu armata defendi possit ibid.
olim Episcopi de eo cognoscebant, hodie in Gallia Judices Re-
gii 99. quo remedio utendum, ut jura honorifica conserventur,
& vindicentur 99. & seqq. pro honoribus contra quas personas
agi possit 101. in controversiis de jurib. honorificis quæ desideren-
tur probationes 102. & seq.

Ignobilis v. Plebejus.

Incastellare Ecclesias est in castellis ponere 7.

Incensi honor v. thuris.

Imaginum jus quinam apud Romanos habuerint 20. in atriis expositæ, & in funeribus claræ 20. & 23. & 50. scutis & velis continebantur, templisque appendebantur 20. cur vela dictæ 21. potentiorum imagines in Ecclesiis positæ ibid.

Inscriptio nominis proprii operibus publicis, et ipsis templis appositæ 20 & 49. v. Nomen.

Judices seniorum olim ad tempus, postmodum cæperunt esse perpetui 84. distinctio inter eos, qui certum habent tribunal in urbe seniorali, & eos, qui in quodam vico 84 & seq. primi tanquam magistratus ante simplices nobiles honorantur, non item alteri 85.

Jura honorifica v. honor.

Jurisdictiones omnes patrimoniales 66.

Justitiæ divisio, & quandonam sic dividi cæperit 57.

L

Lici cur epibatæ dicti 9. an & cur in Ecclesia honorari debeant 10. ne iis ob honorem veniat pes superbiæ, quid agendum 11. Ecclesiam suosque ministros honorare debent 11. & seq. laici fideles qui 24. cur stantes appellantur a D. Cypr. 28. administrandis bonis Ecclesiasticis olim præponebantur 33. in qua Ecclesiæ parte sedent 16.

Linca cognationis unde dicta 23.

Listræ nomen unde derivatum 21. & seq. successisse videtur inscriptionibus imaginum 19. depicta habet arma 22. distinguit familias, & majorum virtutes ostendit ibid. cur dicitur vitta funebris ibid. imitatur picturam linearem 23. honor listræ Patronis debitus 49 & seq. memoria, & symbolum præteriti domini 50. intra extraque Ecclesiam suam Patronus habere potest ibid. senior tantum extra 60. si plures sint seniores, num plures listræ affigi possint 63. an emptor possit venditoris listram radere, & suam reponere 92. & seq. listrarum frequentia vetita, & quot haberi permissum 23. et seq.

M

Magistratus Provinciales an quosdam in Ecclesia honores usurpare possint 44. Regios Ecclesia semper honoravit, et explicatur hac de re Apostoli præceptum 73. et seq. cur honores dicantur ibid.

ibid. in quibus locis ab Esbncis, & laicis honorantur 74. et seq. non tam persona in iis inspicitur, quam schema 74. civilem magistratum divisionem Ecclesia agnovit 75. quinam iis honores debeantur 76. et seq. nobiles an magistratibus præferendi in honoribus 77. et seq.

Magnates v. Comites. exemplo Patronorum in Ecclesia sibi vindicantur honores 49.

Majoritas quid 48.

Marricularii qui 33. olim Clerici, hodie laici, et mystica censentur conditionis ibid. paræcianis certas possunt assignare sedes ibid. Navim Ecclesiæ curant 34. quid curare debeant in assignandis sedibus 35.

Missi seniorum sunt eorum legati, et jus gladii habebant 58.

Monachi panem benedictum, et aquam dispensare non possunt 6. in eorum Ecclesiis qui conveniunt, agunt inordinata ibid.

Mutieres bonorum capaces 94. et seq. Senioratum, et jurisdictionem habere possunt ibid. feudorum capaces 95. maritorum privilegiis, et honore fruuntur ibid. cur eas Apostolus velari jubeat in Ecclesia 95. et seq. sedere non possunt in choro, sed non vetantur ibidem sepeliri 96. cur in processionibus viros sequi debeant 96. et seq.

N

Navis Ecclesiæ pars cur ita nuncupata 29. et 33. eam laici restaurare tenentur 33. propria laicorum 34.

Nomen Patronorum, et bene de Ecclesia meritum in divinis mysteriis exprimendum 15. et seq. defunctorum, et viventium nomina quo ordine collocanda in sacris precibus ibid. ea fundatores Ecclesiis suis inscribebant 21.

Nobiles honorantur in Ecclesia post fundatores, seniores, et benefactores, nec nisi in propria quique Paræcia 70. et seq. gradus bonorum, qui iis debentur 80. et seqq. honorandi, etiamsi feudum non habeant 83. eorum arbitrium in eligendis Episcopis ibid. quinam ordo, quæque regula in iis honorandis servari debet 83. et seq. an præferantur iudicibus seniorum v. Iudices. an soli nobiles milites esse potuerint 87.

O

Osculum pacis antiquissimum 37. apud Esbnicos urbani officii symbolum ibid. antea fuit caritatis signum, post etiam reverentia 38.

P

Panis benedicti honor, & ejus origo 35. est veluti tessera fidei, & caritatis 36. primo loco accipere honori datur ibid. cur gradilis

dilis dici possit ibid. quo ordine erogandus ibid. cum per ordinem
 arcum offerre quid ibid. 53. vicarius S. Eucharistia 36. &
 seq. 53. patroni primo debent offerre, & accipere 53.
 Patronus iis omnibus porior, qui sibi in Ecclesia honores adrogare
 possunt 12. alimenta ei debentur, si ad lineas redigatur 13. &
49. ei prima sedes debetur 33. omni honore a Sacerdotibus ho-
 norandus 47. & seqq. Patronus & Ecclesia mutuo se honore pro-
 sequuntur, & quo pacto id fiat 48. honores ei praestandi recen-
 sentur 48. & seqq. in Ecclesia est honoratissima imaginis 50. in
 fundatione potest praescribere, quot sibi Missas fieri velit 53.
 Ecclesiasticus in maioribus sollempnitatibus loco Pontificis sacrum
 facere potest in sua Ecclesia 54. non potest tamen, quae sunt
 iuris Paroecialis exercere ibid. non potest habere arma Gentilitia,
 sed tantum insignia Ecclesiae. cuius occasione habet ius Patrona-
 tus 54. & seq. 86. iura honorifica retinet, etiam si non habeat
 praesentationem 53. & seq. simplex Patronus qui 56. an domici-
 lium habere debeat in ejus Ecclesia territorio, in qua honores ei
 praestandi sunt 80.
 Pax Christi summum Ecclesiae bonum 41.
 Plebejos Ecclesia non respuit, & tanquam patroni iura honorifica
 sibi possunt usurpare 86. sequiori aeo ruptarii dicti ibid. an
 ratione senioratus, & feudi honores vindicare possint in praeju-
 dicium ejus Paroeciae Nobilium 86. et seqq. olim feudorum incapa-
 ces 87. an milites esse potuerint ibid. num feudo nobilitentur ibid.
 Pradia qualiter se habentia quae 63.
 Praesentantis virtus, ac pietas qualis esse debent 13. ei quis ho-
 nor accedat a praesentato ibid.
 Praesentationis honor omnibus aliis praestat 12. honor per antonomasia
 m dicitur ibid. varia ejusdem nomina ibid. soli Patroni compe-
 tit 13. et 49. absolute dicitur ius Patronatus 55.
 Praesentationis antiquae exemplum 78.
 Praeium honor qui, et quibus impartitur 15. et seq. et 53. eas pro patro-
 nis saltem diebus Dominicis Clerici plebi suae imponere debent 33.
 Presbyterium generaliter significat omnem Clerum 30. idem ac Cho-
 rus ibid. in illud ingredi, nec stare laicis olim licebat ibid. cur di-
 citur Cancellum ibid. sedes laicis honoratior in Ecclesia 31.
 Primicerius matriculam curabat 33.
 Primogenitus in honores, et castrum succedit 90. et seq.
 Possessio pro vico, aut Paroecia 57.

Potestas secularis honorari debet v. Reges.

Processio vel Ecclesie convenit, vel quibusdam Fidelibus 17. et seq.

Processionis aditus, gratia quid ibid. dedicata tantum Ecclesia habet honorem processionis 17. Fidelium quorundam duplex processio 18. et seq. continet etiam honorem primi loci, et quibusque detur ibid. et 52. quis honoratior in processionibus locus 19. qui patroni processionaliter excipiendi 52.

R

Reges ab Ecclesia semper honorificati 3. 10. et seq. et 39. et 45. habent Sacerdotalem ordinem 47. majores minoresque honores ei debentur ibid. divino jure iis debetur honor 45.

Regia concessio vera cujuslibet jurisdictionis origo 85.

Rex Christianissimus omnium regni sui Cathedralium est patronus, immo plusquam patronus 45. nominationis honorum in iis habeat ibid. in minoribus etiam Ecclesiis quilibet honores ei debentur, cum Ecclesie Galliane sit custos ibid. jura Patrono debita tueretur ibid. ea quae sunt privatorum pro humanitate sua non vindicat ibid. Sepulchrum in Ecclesiarum honoratiori loco potest eligere 45. et seq. in eisque statuas, et cetera monumenta habere potest 45. processionaliter excipitur, ut et Rex Castellae, et Portugalliae 18. et 46. habet primae sedis honorem 46.

Regulae generales ad honores pertinentes 40.

S

Sacrarium pars Ecclesiae cur Altarium vocatum 29. patuit solum Sacris hominibus ibid. quando laici illud ingredi poterant ibid. cancellis inclusum ibid. in Oriente Principibus patuit 46.

Sacerdotium honor confessus cur dicitur 28.

Sacerdotum laus 10. domesticos habere pertinet ad honorem temporalem 13.

Sedebant olim in Ecclesia soli Clerici, non laici 28. et 32.

Sedilia in Ecclesia quando esse ceperint 28. in antiqua Ecclesia quae 32.

Sedis honor consistit in sedendo ante alios 27. Num sedem erectam, et mollem sternere permissum 28. ejus honoris requisita 29. Principibus primum in senatorio datus, postmodum locupletiores eum usurparunt 30. Sedes honoratior in Ecclesia quae 31. Sedes plicatiles quae 32. ad Sacerdotum curam olim pertinebant 32. et seq. quam assignaverit matricularius sedem, auferri non potest 34. an honor sedis transeat ad heredes 34. et seq. Patroni habent sedem in choro fixam 51.

Senatorium quid 30. et 75.

Senior non est semper nomen aetatis, sed conditionis 36. dicuntur domini pos-

possessionum 57. Reges dicti seniores ibid. sæpius seniores sunt viri illustres, locorumque domini ibid. habebant Senioratum, i.e. dominatum, et suos Missos, qui ibi jus dicrent ibid. in suo senioratu habebant omnimodam iurisdictionem 57. et seq. debent honorari in Ecclesiis, quæ sunt in eorum senioratu 58. et seqq. et 46. et 62. etiam in Ecclesia exempta 59. et seq. olim honores iis tributi erant arbitrarii, sed postea definiti 60. a patronis distinguuntur 60. non sunt domini Ecclesiarum ibid. suffitum non habent, nisi etiam sint principes 62. processionaliter a Clericis non recipiuntur ibid. senioreni accipere quid 87. olim Senioratus non erant hereditarii 90. Seniores, qui habent mediam iurisdictionem, an honorari debeant in Ecclesia 64. et seqq. quos habeant honores, et quid de iis in Gallia bodie obtineat 33. et 66. in quo differant a duumviris ibid.

Sepeliri in Ecclesia olim vetitum v. Ecclesia.

Sepultura honor apud omnes nationes servatus 24. in quo consistat 25. et seq. ad eum obtinendum divites pecuniam erogabant ibid. honoratior sepultura locus qui 25. et seq. nemo hereditario iure eum sibi honorem usurpare poterat 25. et seq. sed postea usurpari cæpit iure, vel pacto, vel consuetudine 26. an longa possessione adquiri possit ibid. sepulturam non habenti Parochus congruam assignare debet ibid. procerum sepultura atria erant, & porticus 61.

Signum Dei quid 20.

Suffitus honor v. Thuris.

T

Thuris honor uni Deo convenit 14. sensim vel in antiqua Ecclesia ad Magnates profiliit ibid. cur illud Magi Domino obtulerint ibid. in Ecclesia Cpiana universo simul populo dabatur, & seorsim proceres a Patriarcha incensabantur ibid. & 47. Patriarcha excipitur cum incenso ibid. thure perfunduntur principes 47. Tituli operibus publicis, statutis, victimis, legibus, editisq; scripti 21. titulos suos conditores Ecclesiarum in ipsis habebant ibid. cur pro Ecclesiis accipiuntur 21. & seq. quid indicant, & ubi ponuntur 49. mendaces Ecclesiis non affigendi 61. fiscales rebus Ecclesiasticis non imprimendi ibid.

Tumuli in Ecclesia alius a terra non erigendi 27.

V

Vela v. imagines. depictas donatorum imagines habentia quo in loco suspendebantur 22. Vela quæ separabant presbyterium a laicis 23.

F I N I S.

25/11/19

527238

